jaargang 66, nummer 1, januari 1997, uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

1

Straatmagazines

Het failliet van de politiek

D66 en de HSL

Toch door het Groene Hart

Opinie

De verandering voorbij

Interview Laurens Jan Brinkhorst

Zorgen over het Europese huishoudboekje

Beste Tom,

In congresbijlage A van het gedenkwaardige congres van november waar jij tot onze voorzitter gekozen werd, las ik iets merkwaardigs, nl. dat "de basisorganisatie de aandrijfas is voor de ideeën van D66'ers"! Ik weet niet of jij snapt wat daarmee bedoeld wordt; ik niet echt, moet ik tot mijn schande bekennen. Wel houd ik er de voorzichtige hoop aan over, dat het wellicht betekent dat eindelijk ook op bestuursniveau de gedachte is doorgebroken dat de duizenden 'gewone' leden onze belangrijkste leden zijn. En dus niet dat kleine groepje bobo's waartoe jij voortaan ook behoort en voor wie op congressen de eerste vier rijen gereserveerd worden.
Ik hoop dat het waar is, Tom, want het zal tijd worden, wat aandacht voor onze afdelingen. Als regiovoorzitter heb ik namelijk zo mijn zorgen over het functioneren van vele afdelingen. Gesprekken met collega's uit andere regio's leren mij dat het er ook daar niet al te best voorstaat. Veel afdelingen draaien op de inzet van slechts enkele enthousiastelingen. Het is al mooi als van een afdeling eenderde van de leden politiek actief is, dus af en toe op afdelingsvergaderingen komt. Het echte werk komt neer op de schouders van enkelingen, die dan ook een heel zware kar te trekken hebben. Wat dacht je van de bemensing van bestuur, campagnecommissie, stemadviescommissie, programmacommissie, steunfracties, van de niet-raadsleden in commissies, de vertegenwoordiging op regioniveau, van het elke maand weer doen verschijnen van een afdelingsbulletin. Het komt allemaal neer op die enkele bevlogenen, die ook nog opgezadeld worden met grote financiële zorgen. Immers, dat tientje dat jouw penningmeester elk jaar vanuit Den Haag voor elk betalend lid kan missen, zet ook geen echte zoden aan de dijk. Geen wonder dat afdelingen het in onze partij officieel niet-bestaande fenomeen van tientjeslid als afdelingslid instellen. Geen wonder dat afdelingen op het idee komen hun leden te vragen om landelijk het minimumbedrag van veertig gulden over te maken en het volgens de contributietabel meerdere aan de eigen afdeling te geven. Ook D66'ers kunnen calculeren en het eigen hemd is nader dan de verre rok, nietwaar? Maar ook dan nog zijn lokale begrotingen, zelfs in jaren zonder verkiezingscampagnes, slechts met grote moeite rond te krijgen. Zeker voor de afdelingen die niet de luxe kennen van een raadslid of zelfs wethouder die een fors deel van hun vergoeding bij de afdeling inleveren.
Tom, als jouw partij je echt lief is, ga dan eens na hoe de basis structureel versterkt kan worden. Zet voor het lokale niveau een vangnetscenario op voor het geval er weer eens een grotere of kleinere verkiezingsramp gebeurt, om te voorkomen dat dan in vele afdelingen ook die weinige echt actieven het bijltje erbij neerleggen. Bedenk een zorgsysteem voor (voormalige) raadsleden en wethouders die na een verkiezingsslag ontredderd achterblijven, zodat zij, hoe dan ook, in de partij actief blijven. Want tot nu toe worden zelfs zij, die toch lokale boegbeelden van de partij waren, en ons aller trots, op het politieke slagveld hulpeloos aan het eigen lot overgelaten. Onze partij kent geen EHBO, terwijl vaak een eenvoudige pleister in de vorm van een goed gesprek al heel heilzaam kan zijn.

Tom, ik neem aan dat je met enthousiasme bent begonnen. Zorg alsjeblieft snel voor structurele verbeteringen voor de tot nu toe meest verwaarloosde laag van onze partij, de afdelingen, en de eenvoudige schoenpoetsers daarin. Immers, ervaring leert dat roofbouw onvermijdelijk tot rampen leidt.

Henk van der Linden, Sint-Michielsgestel

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Peter van den Besselaar, Arthur van Buitenen, Fred Herrebout, Marjanne de Kwaasteniet, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Marijke Augusteijn-Esser, Sebastian Dingemans, Henk Dinkgreve, Anne-Marie Hartog, Joke Jorritsma, Henk van der Linden, Aart Nugteren, Bart Robbers, Martijn van Triest, Allan Varkevisser

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker × Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Opmaak katern: Lieke Warburg
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 2 – februari 1997
kopijsluiting 15 januari 1997
nr. 3 - maart 1997
kopijsluiting 10 februari 1997

Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: (070) 356 60 66
Fax: (070) 364 19 17
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070) 321 12 11.

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Adverteren in de Democraat?

Dat kan. Vraag geheel vrijblijvend onze advertentietarievenlijst aan.
Bel: (070) 356 60 66.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over het voorjaarscongres, het Opleidingscentrum, de Bestuurdersvereniging, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

7 Straatmagazines (omslagartikel)

Doen straatmagazines meer voor daklozen dan de politiek?

In het Utrechtse Straatnieuws zit een vaste rubriek, 'De slaapplaats van de maand' genaamd. Deze geeft een indringend beeld van de omstandigheden waaronder daklozen leven. Zeker nu de winter zich zo doet gelden als in de afgelopen weken, heeft deze groep het erg moeilijk. Doet de politiek wel genoeg voor deze groep? Martijn van Triest, redactielid van Straatnieuws, vroeg een aantal D66-bestuurders die in een gemeente wonen met een daklozenkrant, naar hun mening.

Foto omslag: Frank Dries

10 Interview Laurens Jan Brinkhorst

Mannen van Europa

Nederland is voorzitter geworden van de Europese Unie. Hans van Mierlo heeft als minister van Buitenlandse Zaken en vertegenwoordiger van de voorzitter een half jaar om Europa langs allerlei lastige vraagstukken te leiden. In dit nummer vindt u een interview met Laurens Jan Brinkhorst (rechts), Europarlementariër voor D66 en begrotingsrapporteur voor 1997. Hij laat zien hoe D66 een stempel drukte op de Europese begroting. Verder maakt hij zich zorgen over de manier waarop Europa met de centen omgaat. In een achtergrondartikel over het Europa van het komend half jaar komt een andere Europarlementariër, Jan Willem Bertens (midden), aan het woord. Hij heeft een Europees verlanglijstje.

16 Afval: goud geld

Alles wat u weggooit, is geld waard

Foto: Provincie Zuid-Holland

Zo na de feestdagen en de jaarwisseling kan het afval van een huishouden zich aardig opstapelen. De vuilnisdienst slaat een weekje over en ondertussen vormen zich bij de grotere huishoudens 'privé-beltjes' in de tuin, het schuurtje of op het balkon. Niets ernstigs, als het maar wel direct in januari opgehaald wordt – al die rommel. Gelukkig is het winter, dan gaat het niet zo stinken.
Dit is maar één kant van afval, die van de maker die er vanaf wil. Maar hebt u er weleens bij stilgestaan dat er aan uw afval goed geld verdiend wordt? Anders gezegd, dat u 'geld' weggooit? En dat er – als het tegenzit – een dag komt dat u voor uw eigen rotzooi moet gaan betalen?

En verder:

4 *Feestelijk symposium rond Jan Terlouw*

6 *HSL: politiek kiest definitief voor A1*

8 *Terugblik op de tussentijdse verkiezingen in Noord Brabant*

12 *Paarse vernieuwing in Europa*

13 *D66, de student en de universiteit*

14 *De verandering voorbij (opinie)*

17 *De stakeholder society, oftewel de participatiemaatschappij*

18 *De stad als culturele werkplaats (SWB-cahier)*

19 *Partijagenda*
Mededelingen

20 *Column en Een voorzitter*

Ten slotte had D66-voorzitter Tom Kok nog een verrassing voor Jan Terlouw: namens de leden van D66 bood hij Jan Terlouw als eerste in de geschiedenis van D66 het erelidmaatschap van de partij.

Jan Terlouw:

Het is een eer te mogen besturen

Meer dan 250 D66-coryfeeën uit heden en verleden waren 16 december verzameld in het provinciehuis in Arnhem. Op deze avond werd feestelijk afscheid genomen van Jan Terlouw als commissaris van de koningin in Gelderland. Ter gelegenheid daarvan was er een symposium georganiseerd waarop onder anderen Hans Wijers en Hans van Mierlo een toespraak hielden.

door Aart Nugteren en Esther Teunissen

Lelijk eendje

Zo'n vijftien jaar liggen er tussen het ministerschap van Jan Terlouw en Hans Wijers op Economische Zaken. In zijn speech keek Wijers terug in de tijd – en zag de toekomst. Jan Terlouw had het buitengewoon moeilijk, toen hij in 1981 als minister van Economische Zaken aantrad. Hans Wijers: "Nederland was wat je noemt het lelijke eendje van Europa. De economie stond er desastreus voor, met een sterk stijgende werkeloosheid, overheidstekorten die gierend de pan uit liepen, collectieve uitgaven die ver boven het Europese gemiddelde lagen en een daling van de relatieve welvaart per hoofd van de bevolking."
Grote problemen dus begin jaren tachtig, maar volgens Wijers had Terlouw toen al oplossingen die nu pas op hun waarde worden geschat. Wijers: "Veel van wat Terlouw toen zei, vind je nu nog terug in de gedachten over welke kant het op moet met onze economie. Pas nu leiden die ideeën ook echt tot economische successen." Volgens Hans Wijers heeft dat alles te maken met thema en timing. Want Terlouws thema's en oplossingen waren wel dezelfde als tegenwoordig, maar zijn omgeving was er nog niet klaar voor. Het was allemaal te vroeg getimed destijds. En er was geen teamgeest in het kabinet. Men lichtte elkaar zelfs beentje. Nu zijn de persoonlijke relaties oneindig veel beter.

Integer politicus

Ook binnen D66 had Terlouw het niet altijd even makkelijk. Tussen Hans van Mierlo en Jan Terlouw liep het niet altijd even soepel. Hans van Mierlo: "Onze politieke levens hebben zich in dezelfde partij grotendeels separaat voltrokken. Een paar periodes raakten ze elkaar, maar dan was het ook niet mis, of moet ik zeggen: juist wel. Wat een geknars tussen ons – maar daarmee is niet alles gezegd. Onze eerste ontmoeting was op een deelcongres. Jij sprak daar en begeesterde. Ik was direct jaloers: jongensachtig uiterlijk, heldere betoogtrant. Er is niemand die zo goed een probleem kan uitleggen als jij: helder, onderkoeld en bewogen. Uit de polarisatie weg kon jij de vierde stroming duidelijk maken, waarbij de accenten lagen op milieu, technologie en democratisering. Een redelijk alternatief voor de gevestigde machten. Je bleek een integer politicus; hoog ethisch gehalte bij het bedrijven van politiek; hekel aan politieke spelletjes, daar contre coeur toch een beetje aan meedoen, hoewel het voor iedereen duidelijk was dat dat je niet goed afging."

Knars en knipoog

Het kabinet Van Agt-den Uyl-Terlouw had er volgens Van Mierlo nooit moeten komen. Van Mierlo: "Destijds heerste er in dat kabinet een loopgravenoorlog. Jij kon met ieder van die twee anderen, maar die konden niet met elkaar. Jij hebt dat jezelf verweten, maar het lag niet aan jou. Dat kabinet had er niet mogen komen en toen we daar aan het eind van de formatie achterkwamen, was het te laat."
Na een tijd van bewondering brak er een tijd van verguizing aan, alles buitenproportioneel. Terlouw vertrok naar het buitenland. Na 8 jaar in Parijs, maakte hij zich weer in Nederland dienstbaar als een der beste bestuurders: commissaris van de koningin in de provincie Gelderland.
Hans van Mierlo: "Het merkwaardige is dat onze politieke denkwerelden weer zeer bij elkaar komen als ik jouw verhaal een paar jaar later weer oppak. Eigenlijk op die voortijdige lijn die jij achterliet. Dat verklaart ook weer een deel van het succes dat ik kon hebben."
Hans van Mierlo herinnert Terlouw aan een uitspraak van de laatste: "Ik denk nog steeds met plezier terug aan de tijd dat ik politiek leider was van D66. Wat ik me wel eens afvraag is of de partij ook met plezier aan mij terugdenkt." Van Mierlo: "Ja, wees niet ongerust; ik weet niet of plezier het goede woord is voor ieder moment, maar wel voor het geheel. En ik – met zekere voorstelling voor ogen van de toppen en dalen en het geknars van tanden, ik voeg er aan toe: met respect. En een knipoog."

Post-socialistische liberalen

Na Wijers en Van Mierlo richtte de scheidende commissaris zich tot de aanwezigen: "Ik vind 't een eer om te mogen besturen. Als je dat vergeet, ben je een slecht politicus. Door D66 is de politieke staalkaart van Nederland veranderd. D66 dwong in de loop der jaren respect af door een cultuurverandering. Wat zijn D66'ers? Post-socialistische liberalen! Ik heb er helaas in al die jaren geen betere uitdrukking voor gevonden. Post-socialistisch, omdat er in de eerste plaats gezorgd voor moet worden dat een volk goed gevoed is en er een gevoel van veiligheid heerst. Als, zoals in Nederland het geval is, aan beide voorwaarden is voldaan, kan men aan emancipatie en democratie gaan bouwen. De burgers moeten nog verder emanciperen. Democratie blijft de enige hoop voor de toekomst." ◆

Politiek kiest definitief voor A1

De kranten hebben er de afgelopen maanden volop aandacht aan besteed: de worsteling tussen Kamer en kabinet over het tracé van de hogesnelheidslijn (HSL). Het kabinet was voor de variant onder het Groene Hart door, een meerderheid in de Kamer wilde dat niet. Uiteindelijk werden Kamer en kabinet het toch eens: na een bijeenkomst met premier Kok stemden de fracties van PvdA en D66 alsnog in met het kabinetsbesluit. Dit was voor veel mensen een onverwachte beslissing. Een toelichting namens de fractie.

door Machteld Versnel-Schmitz

In de discussie over de HSL heeft voor de Tweede-Kamerfractie steeds voorop gestaan dat die lijn er moet komen. Omdat die lijn een investering is in duurzaamheid: het beste alternatief voor een deel van het vliegverkeer vanaf Schiphol en ook voor het autoverkeer op de korte en de middellange afstand. Wat ons betreft was de discussie dus niet óf de HSL er moest komen, maar *waar* hij moest komen te liggen.

Congres, Kamer en kabinet

Het D66-congres bepaalde in maart 1996 zijn keuze. Het sprak zich uit tegen de aanleg door het Groene Hart (het A1-tracé) en voor de bundelingsvariant, beter bekend als het Bos-tracé. De afwijzing van de variant door het Groene Hart was met name ingegeven door de mogelijke – door D66 ongewenste – ruimtelijke ontwikkelingen die deze variant zou uitlokken, namelijk bouwen aan de 'verkeerde kant' van Zoetermeer, het Groene Hart in.
Kort tevoren had ook de Tweede-Kamerfractie al een duidelijke voorkeur voor het Bos-tracé uitgesproken. Dit als een helder signaal in de richting van het kabinet, dat op dat moment zijn definitieve keuze nog moest bepalen.
Begin mei nam het kabinet een besluit. Het koos weliswaar voor de A1-variant maar in een sterk verbeterde vorm. De HSL zou niet door het Groene Hart gaan, maar zou daar ondergronds worden aangelegd door middel van een boortunnel. Dat is een essentiële verbetering die in belangrijke mate tegemoet kwam aan onze bezwaren. De toepassing van de nieuwe boortechniek door de slappe grond van westelijk Nederland is bovendien een innovatie die D66 toejuicht.

Afwegingen

De Tweede-Kamerfractie van D66 heeft vanaf dat moment beide opties op tafel gehouden, juist omdat het voorstel van het kabinet nu niet meer onacceptabel was. Na de hoorzittingen, de werkbezoeken en nadere studie en discussies heeft de fractie besloten de eerdere voorkeur voor de gebundelde variant tot inzet van het debat met de regering te maken, zonder de oplossing van het kabinet naar de prullenmand te verwijzen.
Voordeel van de gebundelde variant is het voorkomen van versnippering en vooral het geven van een ruimtelijk economische impuls aan Haaglanden. Tegelijkertijd wordt ongewenste verstedelijking bij Zoetermeer-Oost voorkomen. Hierbij past de volgende kanttekening. In het Kamerdebat is onomstotelijk vast komen te staan dat er in het A1-tracé voor een stationsontwikkeling bij Zoetermeer-Oost niet alleen een technische barrière bestaat, maar – veel belangrijker – voor de aanleg van een dergelijk station (met daarbij de onvermijdelijke stedelijke ontwikkeling) een zware wetgevingsprocedure op nationaal niveau noodzakelijk is. Anders gezegd, dat station is er niet zomaar.

Patstelling

In de debatten zijn we erin geslaagd een meerderheid van de Tweede Kamer te mobiliseren voor het Bos-tracé. Maar helaas hebben we het kabinet daar niet van kunnen overtuigen. Daarmee is een patstelling ontstaan.
Deze had doorbroken kunnen worden door het machtswoord van het kabinet. Gelet op ons uitgangspunt dat de HSL er hoe dan ook moet komen, waren we daarvoor gezwicht. Maar zover wilden we het niet laten komen. Een belangrijk project als de HSL mag niet op die manier gerealiseerd worden. Dat is slecht voor het draagvlak van zo'n besluit en daarmee slecht voor het kabinet, voor Paars en voor D66. Daarom zijn we met de coalitiepartners om de tafel gaan zitten en hebben we de mogelijkheden bekeken om uit de patstelling te komen. Het kabinet heeft nogmaals alle argumenten voor beide tracés gewogen. Het bleek bovendien bereid een aantal belangrijke verbeteringen aan te brengen in het A1-tracé. Verbeteringen aan het begin en het eind van de tunnel: een echte oplossing voor Breda-Prinsenbeek, waar ook D66 zich voor heeft ingezet. En een nader onderzoek naar de tracering langs de Dordtse Kil en onder Zwijndrecht door, in plaats van het oorspronkelijke tracé dwars door het Develgebied, waar wij zeer aan hechten.

Buigen of barsten

We stonden dus voor de keuze: vasthouden aan de gebundelde variant en een clash met het kabinet voor lief nemen, of onze eerste voorkeur laten vallen en akkoord gaan met een sterk verbeterde A1-variant. Wij kozen voor de tweede optie. Wij vinden dit niet leuk. Wij betreuren het dat we het kabinet niet van onze voorkeur hebben kunnen overtuigen en dat wij die noodgedwongen hebben moeten loslaten. Maar de aanleg van de HSL stond en staat voor ons voorop. Juist vanuit een oogpunt van duurzaamheid. Het door het kabinet voorgestelde tracé is voor ons nooit onacceptabel geweest. En dat geldt eens te meer nu daarin een aantal verbeteringen zijn aangebracht en er een dubbel slot zit op ongewenste stedelijke ontwikkelingen in het Groene Hart ten oosten van Zoetermeer. ◆

Machteld Versnel-Schmitz is woordvoerder HSL in de Tweede-Kamerfractie.

Wikken en wegen tijdens de fractievergaderingen

Straatnieuws een succes:

Het failliet van de politiek?

De Rotterdamse Straatkrant, Haags Straatnieuws, Straatnieuws in Utrecht, straatmagazine Impuls in Arnhem en 'Z' in Amsterdam: de straatmagazines mogen een succes worden genoemd. De 'verkoper van de maand', Bennie, zegt in de Impuls van oktober: "... het gaat erom dat de mensen je leren kennen ..." Ook de maandelijkse rubriek 'Slaapplek van de maand' in het Utrechtse Straatnieuws brengt het probleem van de dak- en thuislozen indringend onder de aandacht. Waar de overheid via talloze projecten en initiatieven maar matig succes weet te boeken, brengen de straatmagazines de dak- en thuislozen wat financiële armslag en brengen zij deze groep weer in contact met de 'normale' mensen. Tonen de magazines het failliet van de politiek aan? Ik leg deze vraag voor aan een aantal D66'ers uit steden waar de magazines worden verkocht.

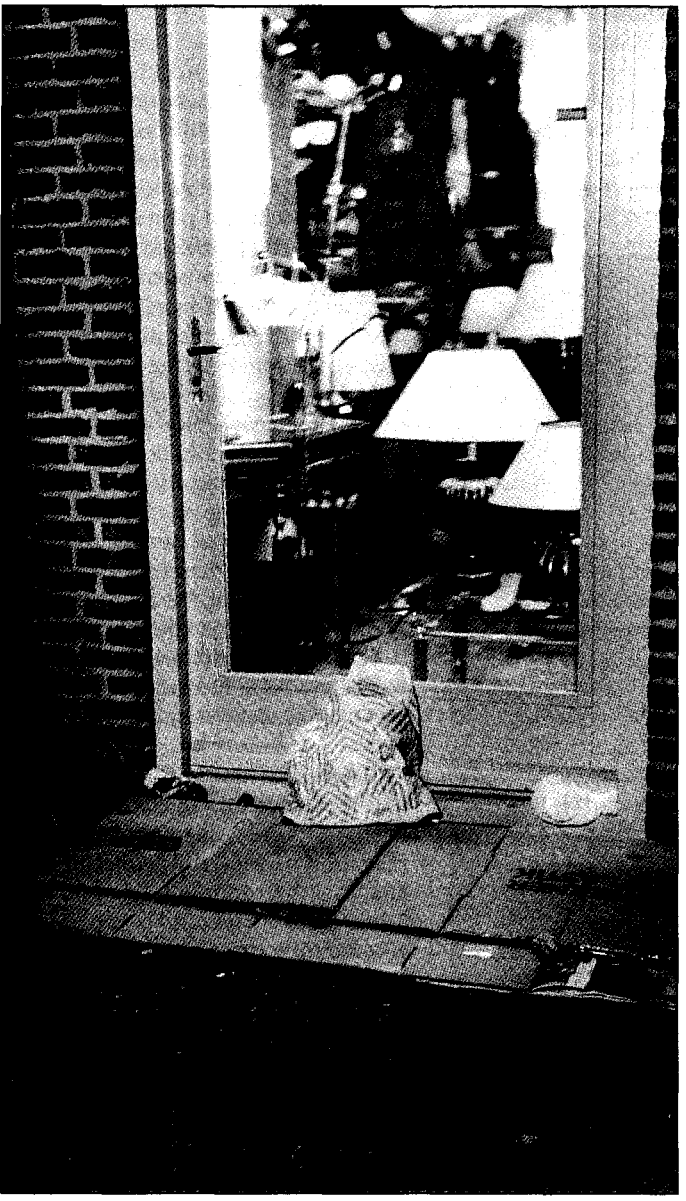

Illusie van warmte.
Foto: Frank Dries

door Martijn van Triest

Ed Westra, lid van de deelgemeenteraad van Overschie (Rotterdam), is het niet eens met de stelling. "Er zijn natuurlijk dak- en thuislozen die uit vrije wil kiezen voor een leven zonder dak boven het hoofd. Daar kan de politiek natuurlijk niets aan doen. Maar er zijn ook veel mensen die door problemen in zo'n situatie terecht zijn gekomen. Voor die groep gaat de stelling maar voor een deel op. Er zijn immers projecten (voor dak- en thuislozen) die wel goed lopen."
Volgens Westra zijn de dak- en thuislozenkranten een succes door de gestructureerde aanpak en de stevige controle die erop wordt uitgeoefend: "Verder hebben de straatkranten een maatschappelijk draagvlak. Die inbedding is naar mijn idee een belangrijke sleutel tot het succes."

Kees Stoffel, ex-voorzitter van de deelraad Binnenstad in Amsterdam, stelt dat dak- en thuislozen niets meer met de overheid te maken willen hebben: " De overheid heeft vaak veel te starre regels. Als je het probleem van de dak- en thuislozen echt wilt aanpakken, zul je een beroep moeten doen op de eigen verantwoordelijkheid van deze groep. Als overheid moet je alleen randvoorwaarden scheppen. Zo zou je de pensions van het Leger des Heils en de Regenboog veel meer moeten steunen. Maar we moeten als overheid niet alles tot in de puntjes willen regelen."

Herman Kernkamp, wethouder van D66 in Utrecht, is het niet eens met de stelling: "Dit initiatief komt van oorsprong uit Utrecht en wordt door de gemeente ondersteund. Natuurlijk kopen wij die krant en zorgen wij voor de drukfaciliteiten. In Utrecht stimuleren wij ook op andere manieren het eigen initiatief van de dak- en thuislozen. Zo runnen zij zelf een opvangcentrum. Volgens ons is dit de manier om deze groep te ondersteunen."
Kernkamp vindt wel dat de politiek moet proberen om deze groep op te vangen. Maar diezelfde politiek mag daarbij niet te veel pretenties hebben: "Straatnieuws in Utrecht is naar mijn idee een goed voorbeeld waarbij de pretenties van de politiek aan de kaak worden gesteld." Hij koopt zelf regelmatig een Straatnieuws: "Als ik in een café zit en iemand vraagt mij een nummer te kopen, dan doe ik dat. Omdat deze krant heel concreet maakt waar de problemen in Utrecht liggen." ◆

Tussentijdse verkiezingen Brabant

Hoog oplaaiende emoties, bedroevende opkomst

De emoties liepen hoog op in Noord-Brabant vóór de beslissingen rondom de herindeling van gemeenten. Met zeer inventieve acties mobiliseerden actievoerders massaal de bevolking van de dorpen. Het contrast met de verkiezingen op woensdag 27 november 1996 tekent schril af. De opkomst was bedroevend laag.

door Peter van de Besselaar

Ruim 800.000 Brabanders mochten stemmen voor de nieuwe gemeenteraden van heringedeelde gemeenten. Velen maakten geen gebruik van het stemrecht. D66 kreeg flinke klappen. De partij verloor talloze raadszetels. Oók in gemeenten waar in colleges van B&W goed werk is verricht. "We hebben als fractie in de afgelopen periode aardig gefunctioneerd. Deze uitslag is zuur", zegt lijsttrekker Hans Dieteren uit Tilburg (krap 35 % opkomst). De dorpen Berkel-Enschot en Udenhout maken voortaan deel uit van Tilburg. D66 verloor twee van de vijf zetels. "We lopen het risico te worden ingeruild als collegepartij, of we worden er gewoon uitgeknikkerd", zegt Hans nuchter.

Grootstedelijke arrogantie

"Het draagvlak voor collegedeelname is met drie zetels klein. Het is natuurlijk nog wel de vraag of de lokale partijen zo welkom zijn in het college. Ik had goede hoop dat D66 stemmen zou trekken uit de dorpen Berkel-Enschot en Udenhout. Wij hebben sterk het accent gelegd op behoud van de eigen lokale identiteit. Maar de emoties rondom de grootstedelijke arrogantie zijn sterk." Dieteren wil de cijfers nog grondig analyseren. "De uitkomst is zoals altijd sterk gedicteerd door de landelijke trend. Met een klein verlies hebben we rekening gehouden. De lage opkomst speelt ons echter absoluut parten. Wij hebben stemmen verloren in de nieuwbouwwijken. Daar wonen veel mensen met een relatief hoge opleiding, die oorspronkelijk niet uit de stad komen en daarom een laag engagement voor de lokale politiek hebben. Die zijn thuisgebleven. Hoe vaak ik nu al heb gehoord: 'Ooooh, ik ben het vergeten.' Het CDA handhaaft zich met tien zetels. En als je dan kijkt naar de stembureaus waar ze hoog scoren: Huize Mater Misericordia, Bejaardencentrum Zonnehof, Verzorgingstehuis Zonnehof. Enfin: je voelt wel wat ik bedoel. De bejaardenpartij haalt ook vier zetels. Nou, die hebben de afgelopen jaren niets laten zien."

Betere PR

"Als je naar de uitslag kijkt in historisch perspectief, dan vind ik dat we nog altijd nadrukkelijk aanwezig zijn", zegt wethouder Ad de Wolf in Tilburg. Hij is onder meer verantwoordelijk voor de gemeentelijke organisatie en het cultuurbeleid. Juist in de afgelopen periode zijn interessante projecten gestart en van de grond gekomen: een nieuwe concertzaal, een middenzaal voor theaterproducties, een popcluster. De Wolf: "De lage opkomst is pech. Bovendien spelen de lokale partijen door de herindeling ons parten. Wellicht hadden we in de campagne de verdienste van D66 voor het lokaal bestuur wat meer kunnen uitbuiten: een gemeentelijke

Tante Mien:
"Voor het eerst in mijn leven niet gestemd"

De lokale politiek is in een dorp – anders dan in een grote stad – nog altijd een gespreksonderwerp op feestjes. Wat wil je ook: ons kent ons. En dorpspolitiek gaat over zeer herkenbare onderwerpen, direct om de hoek. Luttele dagen na de verkiezingen legt uw verslaggever zijn oor te luister op een familiefeest.
"Wij hebben niet gestemd. Dat was voor het eerst in mijn leven", vertelt Tante Mien, net 65 jaar geworden. Haar man vult aan: "Wij hebben in Berkel-Enschot bij een peiling met 95 % tegen samenvoeging met Tilburg gestemd. En is ernaar geluisterd? Ben je gek. We hadden dus helemaal geen behoefte om nu te gaan stemmen. Het haalt allemaal niks uit."

De Tilburgse burgemeester Brokx is in de ogen van velen de grote boosdoener. In het regionale Brabants dagblad bespreken de redacteuren de capriolen van de doorgewinterde bestuurder vergoelijkend: het is nu eenmaal een vechtersbaas. Hij doet geen moeite om van dat imago af te komen. Integendeel. Een veelgelezen columnist brengt het volksgevoel uitstekend onder woorden met de mildspottende bijnaam 'de sheriff'. Brokx heeft vlak voor de verkiezingen op een nauwelijks bedekte manier het belang van lokale partijen bekritiseerd. Hij deed dat met een verwijzing naar de provinciale hoofdstad Den Bosch, waar een lokale partij uit Rosmalen na herindeling de grootste partij in de gemeenteraad werd. Zelfs landelijke media spreken nu over het 'Rosmalen-effect'. "Misschien heeft hij wel gelijk", weten de gemoedelijke Brabanders. "Maar toch: dan zeg je dat toch niet zó, als burgemeester." Getergde dorpspolitici dreigden CDA'er Brokx voor de rechter te slepen. De commotie over de gewraakte uitspraken van Brokx is groter dan het effect op de kiezers. De lokale partij Algemeen Belang uit Udenhout is de grote winnaar van de verkiezingen in Tilburg (vier zetels). En in de gemeente Goirle, samengevoegd met Riel, komt de partij Lijst Riel glorieus met vijf zetels in de nieuwe gemeenteraad. "Riel zal wel Riel blijven", weet oom Harrie, enigszins sentimenteel. "Dat er onder de plaatsnaamborden nu 'gemeente Goirle' komt te staan, ach... dat maakt niet zoveel uit."

Brabantse uitslagen

Goirle	9,6 % (twee zetels)
Bergen op Zoom	9,3 % (drie zetels)
Breda	8,1 % (drie zetels)
Tilburg	7,9 % (drie zetels)
Oisterwijk	6,9 % (een zetel)
Dongen	6,3 % (een zetel)
Waalwijk	3,7 % (een zetel)

Roosendaal is de grootste gemeente (72.000 inwoners) waar D66 (2,5 %) verrassend niet in de gemeenteraad kwam. Ook lukte het niet zetels te bemachtigen in Bladel-Hoogeloon en de gemeente Laarbeek (Beek en Donk, Aarle-Rixtel en Lieshout).

organisatie die steeds klantgerichter gaat werken en een nieuw kader dat we hebben neergezet voor het cultuurbeleid. De PR had achteraf gezien beter gekund. Ik denk dat je daaraan nòg meer aandacht moet besteden als je in een college van B&W komt."

In de wat kleinere gemeenten Bergen op Zoom (met de 'Liever Letty'-campagne, zie Democraat nr.9-1996) en Goirle scoort D66 relatief goed. Maar de stemming is in mineur.
Secretaris Birgit Neven uit Goirle: "Wij zijn percentueel iets achteruitgegaan. Doordat de gemeenteraad na de herindeling meer zetels heeft, hebben we onze twee zetels kunnen handhaven." Ook Frans Bronkhorst, secretaris in Bergen op Zoom, baalt van het zetelverlies. "Mijn gevoel was eerlijk gezegd nog pessimistischer. Als je kijkt naar de lage opkomst en de zetel verlies hier in Bergen op Zoom, dan kunnen we niet tevreden zijn. Opmerkelijk is dat we percentueel ongeveer gelijkblijven. Dat is te danken aan de uitstekende inzet van de campagnecommissie."

Geen verwijten?

Zowel lijsttrekker Dieteren als wethouder De Wolf uit Tilburg vinden dat ze zichzelf niet veel hoeven te verwijten. Hans Dieteren: "We hebben in de afdeling wel wat strubbelingen gehad. Daardoor is er achteraf gezien een gebrek aan regie geweest bij de samenstelling van de kandidatenlijst. Maar dat kun je een toch al onderbezet bestuur nauwelijks kwalijk nemen. Als we voldoende alert waren geweest om een lange kandidatenlijst te maken, hadden we meer voorkeurstemmen gekregen. Die hebben we nu laten liggen; ook omdat sommige kandidaten zich terugtrokken." Ad de Wolf: "Nog belangrijker dan het bestuurderspluche is dat je in de partij een sfeer kunt creëren die enerverend is, waarin oorspronkelijke gedachten en ideeën tot uiting komen. Dat is niet gemakkelijk. Discussies over vernieuwingen initiëren en besturen zijn vaak elkaars anti-polen. Ik vind dat de PvdA erin slaagt om landelijk op dit moment die twee goed te combineren. D66 is een partij die er traditioneel altijd in is geslaagd om goede maatschappelijke discussies op te roepen, vernieuwing te stimuleren. Dat blijft voor mijn gevoel op dit moment wat steken. Daar moeten we toch meer energie in steken." ◆

voor de verandering

De grijze reus

23 januari a.s. wordt er een discussiebijeenkomst georganiseerd over de positie van ouderen in onze samenleving. De toenemende vergrijzing roept een aantal dwingende vragen op. Twee daarvan zijn vervat in stellingen, die als uitgangspunt dienen voor de discussie.

1. Ouderen hebben genoeg mogelijkheden om betrokken te zijn bij het maatschappelijk verkeer, alleen benutten zij deze onvoldoende.

Toelichting: in de samenleving bestaat een scherpe scheiding tussen jong en oud. Bejaardentehuizen en -centra staan vaak buiten het centrum van een gemeente; als ze wel in het centrum liggen, vormen ze meestal een gemeenschap op zich die zich niet of nauwelijks inlaat met de mensen daarbuiten. Deze situatie kan ertoe leiden dat bejaarden zich buiten de maatschappij voelen staan, en de bewoners van een gemeente zich op hun beurt ook 'buitengesloten' voelen.
De bedoeling van de stelling is mensen na te laten denken over de vraag of deze fysieke scheiding een oorzaak is van maatschappelijke uitsluiting van ouderen, of dat het een logisch gevolg is van de houding van ouderen.

2. Ouderen moeten plaatsmaken voor jongeren op de arbeidsmarkt.

Toelichting: doorwerken op latere leeftijd wordt steeds moeilijker, zo niet onmogelijk. Wanneer iemand 65 wordt, krijgt hij vaak met zijn AOW ook zijn ontslag. Bij veel verenigingen staat in de statuten, dat de voorzitter met zijn 65ste verjaardag moet opstappen.
De bedoeling van de stelling is antwoord te krijgen op de vraag waar we als samenleving het meeste belang aan hechten: is het niet jammer dat met het vroegtijdig verdwijnen van ouderen uit loondienst of het vrijwilligerscircuit, ook veel kennis en ervaring verdwijnt? Of ligt de prioriteit bij jongeren die de kans moeten krijgen zichzelf te bewijzen in een baan? Banen zijn immers een schaars goed. Of is er een compromis denkbaar?

Deze bijeenkomst wordt gehouden in verzorgingstehuis 'De Wielborch' in Dordrecht. Namens de Kamerfractie is aanwezig Hubert Fermina. Voor meer informatie, bel: (070) 356 60 66. ◆

Laurens Jan Brinkhorst: D66 moet mee

Laurens Jan Brinkhorst, Europarlementariër voor D66, is algemeen begrotingsrapporteur van de Europese begroting voor 1997. Deze begroting is inmiddels goedgekeurd. Daarin staan een paar opvallende D66-items. Een gesprek met de Europese rentmeester die zich met recht zorgen maakt over de controle op het Europese huishoudboekje.

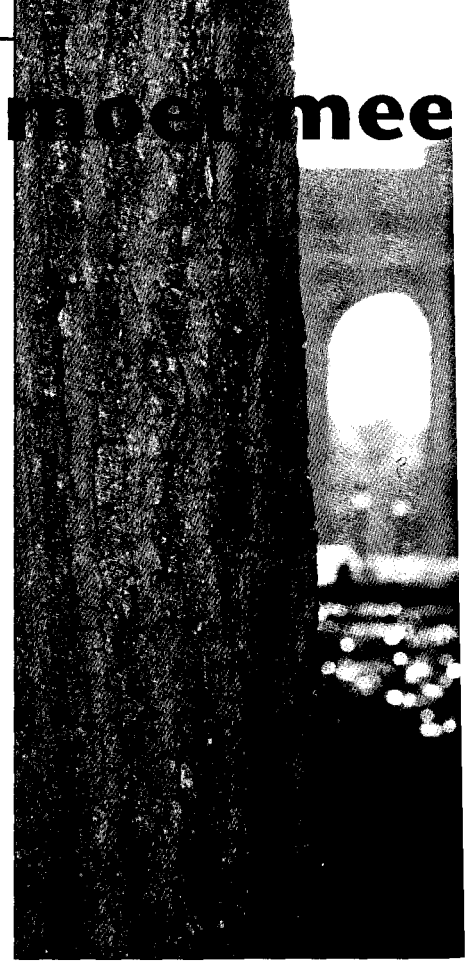

Laurens Jan Brinkhorst: Democratie naar de 21e eeuw is een van de belangrijkste thema's die D66 naar zich toe moet trekken
Foto: Philip Vanoutrive

door Sebastian Dingemans

D66 heeft een belangrijk stempel gedrukt op de Europese begroting van 1997. Daaruit blijkt dat de taak van een algemeen begrotingsrapporteur voor de Europese Unie van bijzonder belang is. Het Europees Parlement is namelijk mede-begrotingswetgever samen met de Europese Ministerraad. Het Europees Parlement oefent hiermee een van zijn meest invloedrijke bevoegdheden uit. De politieke kleur van de begrotingsrapporteur is daarbij essentieel. Het is zijn taak het voorontwerp van de Europese Commissie te beoordelen en de amendementen en wijzigingsvoorstellen te wegen.

Groener en transparanter

Brinkhorst noemt ten minste drie elementen waarmee D66 een stempel op de Europese begroting heeft gedrukt, namelijk de milieucomponent, de verbetering van het beheer van de begroting (meer transparantie), en het asiel- en vluchtelingenbeleid. "De begroting van dit jaar is een stuk groener geworden. Er is een amendement aangenomen dat op alle beleidsterreinen betrekking heeft, waarin meer aandacht wordt besteed aan de milieueffecten van de uitgaven op milieu-, transport- en energiegebied. Dat betekent concreet dat geen geld voor bepaalde projecten kan worden uitgegeven als geen rekening is gehouden met de milieudoelstelling."
Ten aanzien van de transparantie van de begroting is onder druk van het Europees Parlement de bezem door een aantal zeer slecht functionerende en verspillende Europese diensten gegaan. Brinkhorst: "Ik heb twintig procent gekort op de salarissen van de Europese Commissarissen in afwachting van een herziening van de betreffende diensten, waar sprake was van fraude en malversaties. Binnen twee weken heeft de Europese Commissie inderdaad een begin gemaakt met een totale reorganisatie. "

Asiel- en vluchtelingenbeleid

Verder heeft het asiel- en vluchtelingenbeleid veel meer gestalte gekregen. Om op dat terrein een actiever beleid te voeren heeft Brinkhorst een aantal proefprojecten opgevoerd. Deze zijn bedoeld om asielzoekers en vluchtelingen te helpen hun handicaps te overkomen. Brinkhorst: "Er is een bedrag van 70 miljoen gulden uitgetrokken om bijvoorbeeld de terugkeer van vluchtelingen mogelijk te maken of om uitgeprocedeerde asielzoekers tijdelijk in opvangtehuizen te krijgen. Voor veel Europese landen is dergelijke hulpverlening vaak een (te) grote financiële belasting. Een deel van dat geld hoeft men nu niet meer uit te geven, omdat er op de Europese begroting geld voor is uitgetrokken. Door deze proefprojecten in de Europese begroting op te nemen zet je een koers uit die de Europese Commissie kan gebruiken om ook de lidstaten bij interessante proefprojecten te betrekken en daarmee dus een politiek klimaat te scheppen om voor volgende jaren dit probleem wat meer aandacht te geven. Dat is tot nu toe nog nooit gebeurd."

Aan de vooravond van de EMU

Het Europees Parlement heeft inmiddels in december de Europese begroting voor 1997 goedgekeurd. Zoals verwacht is het een zuinige begroting, omdat ook de Europese Unie de broekriem moet aanhalen uit solidariteit met de lidstaten die de EMU-normen nastreven. 1997 geldt namelijk als het jaar van het 'toelatingsexamen' voor de Europese muntunie en in dat jaar wordt bepaald wèlke landen uiteindelijk mogen meedoen. De begroting van 1997 is ten opzichte van 1996 met niet meer dan 0,5 % gegroeid en bedraagt zo'n 200 miljard gulden. Volgens Brinkhorst heeft het Europees Parlement zich financieel verantwoordelijk opgesteld en zich bereid getoond te bezuinigen in een tijd waarin ook de nationale begrotingen onder druk staan.

Controle

Toch kijkt hij met gemengde gevoelens terug op de manier waarop de begroting tot stand is gekomen. Brinkhorst: "De begroting van dit jaar draaide natuurlijk om de cijfers, maar werd anderzijds gekenmerkt door de politiek-institutionele verhouding met de Raad van Ministers die samen met het Europees Parlement verantwoordelijk is voor het opstellen van de begroting. Het Europees Parlement had bijvoorbeeld graag voortgang willen maken op het gebied van de controle op de landbouwuitgaven die de helft van de Europese begroting uitmeten. Deze zogenaamde verplichte uitgaven zijn momenteel aan geen enkele reële parlementaire controle, noch op nationaal, noch op Europees niveau onderworpen. Zo konden de afgelopen zomer landbouwgelden worden begroot om de gevolgen van de gekke-koeienziekte (BSE) op te vangen. In een paar

pag. 1 congres 64, congresagenda
pag. 2 congres 64, congresinformatie
pag. 3 congres 64, termijnen moties en amendementen
pag. 4 congres 64, contributieregeling 1998
pag. 5 congres 64, regio- en afdelingsafdracht 1998
pag. 6 vacatures besturen en commissies Bestuurdersvereniging
pag. 7 Wetenschappelijk Bureau
pag. 8 Opleidingscentrum
pag. 10 congres 64, hotel registratieformulier
pag. 11 bestelbon

Katern

Mededeling van het Hoofdbestuur
Per 1 janari is Lies Mulderij aangetreden als ad interim lid van het Managementteam van het Landelijk Secretariaat van D66. Zij vervangt hiermee Jan-Dirk Sprokkereef, die per 1 januri elders een betrekking heeft aanvaard. Lies zal deze functie voorlopig tot 1 april bekleden.

CONCEPT - AGENDA VOORJAARSCONGRES 1997

Zaterdag 22 maart 1997 (Leeuwenhorst, Noordwijkerhout)

10.00 - 10.15 Opening door de partijvoorzitter
Introductie congresleiding
Benoeming notulen- en stemcommissie op voordracht congresleiding
Toelichtingen verkiezingsprocedures door Landelijke Verkiezingscommissie

10.15 Opening stembussen

10.15 - 10.25 FINANCIEN
* contributieregeling 1998
* regio- en afdelingsbijdrageregeling 1998
ORGANISATIE
* statuten en huishoudelijk reglement partij
* statuten SWB
* politiek profiel Tweede Kamerfractie
* voorstellen LVC TK-verkiezingen cf art. 019.7 en 027.3 (Huishoudelijk Reglement)
* tijdpad LVC voor TK-verkiezingen
* invulling stemadviescommissie TK-verkiezingen

10.25 - 10.50 PRESENTATIE KANDIDATEN BESTUREN EN COMMISSIES

11.00 - 12.00 DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN I (6 parallel)

lunchpauze

12.30 - 13.30 BIJEENKOMSTEN FRACTIES (parallelle bijeenkomsten per onderwerp)

13.40 - 14.05 Toespraak partijvoorzitter

14.05 - 14.35 MENS IN DE SAMENLEVING (inleiding plenair)

14.45 - 16.00 MENS IN DE SAMENLEVING (deelsessies)

16.00 - 16.30 ACTUELE POLITIEKE MOTIES I

16.30 - 17.00 Interview met Hans van Mierlo

Schorsing

vanaf 18.00 Diner
vanaf 20.00 Cabaret
vanaf 22.00 Feest

Congres 64

Zondag 23 maart 1997

10.00 - 10.10	Heropening congres door congresvoorzitters Voorstellen congresleiding en notulen- en stemcommissie
10.10 - 10.55	Presentatie 'Voor de Verandering'
10.55 - 11.15	Toespraak delegatieleider Europees Parlement
11.15 - 12.15	Interview met bewindslieden
12.15 - 13.15	DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN II (6 parallel)
13.25	sluiting stembussen
13.25 - 14.25	DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN III (6 parallel)
14.35 - 15.25	MENS IN DE SAMENLEVING (conclusies plenair)
15.25 - 15.55	ACTUELE POLITIEKE MOTIES II
15.55 - 16.25	Toespraak fractievoorzitter Tweede Kamer
16.25 - 16.30	Uitslagen verkiezingen besturen en commissies
16.30	Sluiting congres

WAAR EN WANNEER?
In het voorjaar van 1997, op zaterdag 22 en zondag 23 maart, zal alweer het vierde Congres Nieuwe Stijl plaatsvinden.
Misschien staat het vorige Congres Nieuwe Stijl, dat op 30 en 31 maart 1996 in Noorwijkerhout werd gehouden, nog vers in uw geheugen. Dan weet u dus dat dit een congres gaat worden dat u zeker niet mag missen. Maar ook als u nog nooit een Congres Nieuwe Stijl heeft bijgewoond, dit wordt iets heel bijzonders! KOMEN DUS.
Het congres wordt gehouden in Congres Centrum Leeuwenhorst, Langelaan 3 te Noordwijkerhout, telefoon: 0252-378423. U kunt zich d.m.v. de bon op pagina 10 van dit Katern opgeven.

BEREIKBAARHEID
Vanuit de richting Amsterdam neemt u de A44 richting Den Haag centrum Leiden/West. Daarna neemt u de afslag Noordwijkerhout/Sassenheim/ Noordwijk (N208). Na circa 5 km volgt u de borden "congrescentrum". Bij de rotonde gaat u rechtdoor, na circa 250 m ziet u links de ingang van Leeuwenhorst Congrescentrum.
Vanuit de richting Rotterdam/Den Haag (via Wassenaar) neemt u de A44 en volgt deze weg richting Leiden/Amsterdam. U neemt de afslag Leiden/Valkenburg/Katwijk/Noordwijk (N206) en gaat bij de verkeerslichten linksaf, richting Katwijk/Noorwijk. U blijft deze weg circa 10 km volgen, richting Noorwijkerhout. Daarna kunt u de borden "congrescentrum" volgen. Bij de afslag Noorwijkerhout/Sassenheim linksaf. Bij de rotonde gaat u rechtdoor, na circa 250 m ziet u links de ingang van Leeuwenhorst Congres Centrum.
Leeuwenhorst Congres Centrum is gedurende het congres ook bereikbaar met de speciale pendeldienst tussen Leiden en Leeuwenhorst Concres Centrum. Daarnaast kunt u natuurlijk gebruik maken van de reguliere openbaar vervoer mogelijkheden (lijn 40 of 42, overstappen op lijn 90)

WAAR GAAT HET OVER?
Het Congres kent één hoofdonderwerp: "Mens in de Samenleving". Dit onderwerp zal in eerste instantie plenair behandeld worden. Daarna gaat het congres uiteen in deelsessies. In deze deelsessies worden onderdelen van het onderwerp besproken en de plenaire besluitvorming voorbereid. Zondag neemt het congres plenair de definitieve besluiten over dit onderwerp.

Een Congres Nieuwe Stijl betekent echter meer dan besluitvormende discussie: het congres biedt 18 discussiebijeenkomsten waaruit u een keuze kunt maken. Tijdens deze discussiebijeenkomsten, die gaan over actuele onderwerpen, kan de zaal in discussie gaan met politici en experts. Een levendig debat staat hierbij centraal. De discussiebijeenkomsten zullen naast door het Landelijk Secretariaat o.a. georganiseerd worden door het Opleidingscentrum, de Bestuurdersvereniging en het Wetenschappelijk Bureau. Ook de Jonge Democraten zullen een bijeenkomst

organiseren. Een korte beschrijving van de discussiebijeenkomsten vindt u het Katern van een volgende Democraat.
Voor de complete agenda van Congres 64 verwijs ik u naar pagina 1 en 2 van dit katern; het discussiestuk over "Mens in de Samenleving", vindt u het katern van Democraat 10, 1996. Over deze tekst wordt zowel plenair als in deelsessies gediscussieerd. Op zondag kan hierover besluitvorming plaatsvinden.

CONGRESBOEK A
Ongeveer twee weken voor aanvang van het congres zal congresboek A gereed zijn. In dit congresboek vindt u alle moties en eventuele amendementen die zijn ingediend n.a.v. de congresresoluties. Als u zich via de bon op pagina 24 van dit katern aanmeldt voor een overnachting tijdens het congres, dan krijgt u Congresboek A automatisch thuisgestuurd. Blijft u niet overnachten, dan kunt u Congresboek A ook via de bon op pagina 11 en 12 bestellen.

CONGRESBOEK B
Hierin worden de Actuele Politieke Moties en aanvullende informatie weergegeven. Congresboek B is op het congres bij de verschillende balies beschikbaar.

NOG NOOIT EEN CONGRES MEEGEMAAKT?
Het wordt hoog tijd daar iets aan te doen! Speciaal voor nieuwe leden en mensen die nog nooit op een congres van D66 zijn geweest, ligt er bij de info-balie een folder klaar die u alles vertelt over het reilen en zeilen op een Congres Nieuwe Stijl.
Daarnaast wordt er door het Opleidingscentrum van D66 een workshop georganiseerd speciaal voor nieuwe leden, met als titel "Maak kennis met D66". Maar deze workshop kunt u natuurlijk ook bezoeken als u al langer lid van D66 bent!

KINDEROPVANG!
Ook tijdens een Congres Nieuwe Stijl zorgt D66 ervoor dat u ongestoord van alles kan genieten; gedurende het dagprogramma op zaterdag en zondag is er professionele kinderopvang beschikbaar. De crèche is voorzien van speeltjes voor kinderen, de ouders dienen zelf voor eten en drinken voor de kinderen zorgen. Mocht u van plan zijn gebruik te maken van de kinderopvang, dan kan dit via de bon op pagina 11 en 12 van dit katern of telefonisch: 070-356 6066.

OVERNACHTEN
Naast het formele programma biedt het Congres Nieuwe Stijl 's avonds de mogelijkheid om met elkaar na te praten of onder het genot van een drankje te genieten van wat het congres aan entertainment te bieden heeft. In een volgende Democraat kunt hier meer over lezen.
Na deze gezellige avond kunt u overnachten in Congres Centrum Leeuwenhorst. Hiervoor zijn hotelkamers in verschillende prijsklassen beschikbaar, want ook dit keer heeft het Hoofdbestuur ervoor zorg gedragen dat een verblijf van twee dagen inclusief entree en overnachting u niet meer dan *f* 100,- hoeft te kosten. U kunt een kamer reserveren door het registratieformulier op pagina 10 van dit katern in te vullen. U kunt zicht ter plaatse opgeven voor het diner van zaterdagavond.

ONTSPANNING
Congrescentrum Leeuwenhorst is een optimale accomodatie om te congresseren. Naast mooie vergaderzalen biedt het de mogelijkheid om inspannen en ontspannen te combineren: bars, restaurants, tennis- en squashbanen, zwembad en fitnessruimte zijn aanwezig. Leeuwenhorst ligt naast een prachtig natuurgebied en het strand, goed voor een fietstocht of wandeling. Fietsen kunt u bij het congrescentrum huren. .

TERMIJNEN INDIENING MOTIES EN AMENDEMENTEN

Op het discussiestuk Mens in de Samenleving, dat u in Democraat 10, 1996 aantreft, kunnen geen moties en amendementen worden ingediend. De afdelingen en regio's kunnen aan de hand van de vraagstellingen uit Democraat 10, 1996 de discussie laten plaatsvinden.

Voor de overige congresvoorstellen gelden de volgende termijnen:
- organisatorische moties en moties en amendementen met betrekking tot de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van de partij, de contributieregeling 1998, de bijdrageregeling voor regio's en afdelingen voor 1998, dienen **uiterlijk**, doch liefst eerder, **op maandag 10 februari 1996 om 12.00 uur in de juiste vorm** op het landelijk secretariaat van D66 te Den Haag te zijn ontvangen.

- **Actuele Politieke Moties** dienen **uiterlijk** op **donderdag 20 maart 1997 om 10.00 uur 's ochtends** bij het Landelijk Secretariaat ontvangen te zijn. Daarnaast bestaat er de mogelijkheid om tijdens het congres Actuele Politieke Moties in te dienen bij de voorzitter van de Besluitvormingscommissie **tot zaterdag 22 maart 1997 18.30 uur.**

Zie voor het complete congresreglement het katern van Democraat 10, 1996.

CONTRIBUTIEREGELING 1998

1. Gewone en buitengewone leden (*)

- Met onderstaande richtlijnen kunt u zelf de hoogte van uw contributie bepalen. Leden betalen hun contributie naar individuele draagkracht.

Voor:	bij een belastbaar inkomen van:	financiert u:
40 gulden	(minimumbedrag)	Administratie; partijblad Democraat
90 gulden	25.000 of minder	én afdracht aan regio's
150 gulden	25.000 - 40.000	én gerichte ledenopvang; verdere verbeteringen in organisatie en communicatie
220 gulden	40.000 - 60.000	én verdere verbeteringen in verkiezings- en ledenwerf-campagnes
300 gulden	60.000 - 80.000	meer edities Democraat; meer actuele informatie aan leden
meer dan 300 gulden	80.000 en per 10.000 50,- meer	én verwezenlijking doelstellingen op lange termijn.

Minimumcontributie = 40 gulden
Gemiddelde contributie = 140 gulden

- Nieuwe leden:
  U betaalt het lopende en de nog komende kwartalen van het kalenderjaar waarin u lid bent geworden. Voor ieder kwartaal is een kwart van de jaarlijkse contributie (zoals hierboven vermeld) verschuldigd, Daar de administratiekosten voor dit eerste jaar 25 gulden bedragen, is dit de minimum bijdrage, ook als u na berekening van uw contributie op een lager bedrag uit zou komen.
  Voor de betaling dient u gebruik te maken van de acceptgirokaart die u krijgt toegestuurd. U wordt verzocht de contributie per omgaande te voldoen.

- Samenwonende D66-leden:
  U kunt ieder 10 gulden van uw contributie aftrekken. U behoudt dan beiden uw volledige lidmaatschapsrechten, maar u krijgt per editie één partijblad Democraat, één regioblad en één afdelingsblad toegestuurd. U dient dit eenmalig schriftelijk te melden aan het Landelijk Secretariaat.

- Betaalt u in één jaar 3.300 gulden of meer aan contributie, dan kunt u voortaan worden vrijgesteld van contributie-verplichtingen.

- Indien de minimumcontributie van 40 gulden per jaar nog als te hoog wordt ervaren, kunt u zich schriftelijk (en vertrouwelijk) tot de penningmeester van het Hoofdbestuur wenden. Er kan dan vermindering of ontheffing van de lidmaatschapsgelden worden verleend.

- De contributie kan in termijnen worden betaald. Daartoe kunt u uw (post)bank machtigen voor een overboeking **per kwartaal** naar D66, (Giro 413 1966) o.v.v. 'contributie' en uw lidmaatschapsnummer. U dient een ondertekende kopie van deze machtiging op te sturen naar het Landelijk Secretariaat.

- Voor de betaling dient u gebruik te maken van de acceptgirokaart die u telkens vóór aanvang van het nieuwe kalenderjaar krijgt toegestuurd. U wordt verzocht de contributie per omgaande, en uiterlijk op 1 februari, te voldoen. Wilt u a.u.b. geen wijzigingen aanbrengen op de acceptgirokaart ?

- Eenmaal betaalde contributie kan niet worden teruggevorderd.
- De contributie is mogelijk als gift aftrekbaar voor de inkomstenbelasting.

* Buitengewone leden zijn leden die niet de Nederlandse nationaliteit hebben, niet in Nederland wonen en bovendien minimaal 18 jaar oud zijn.

2. Donateurs

U ontvangt één keer per jaar een speciale donateurs-nieuwsbrief. De minimumdonatie is per jaar 10 gulden, terwijl 66 gulden het richtbedrag is. Meerdere donaties per jaar is mogelijk. De bedragen zijn als gift aftrekbaar van de inkomstenbelasting.

REGIO- EN AFDELINGSAFDRACHT 1998

Op het afgelopen Najaarscongres 1996 is de definitieve regio- en afdelingsafdrachtregeling 1997 vastgesteld. Deze regeling houdt in dat afdelingen in 1997 *f* 10,- per betalend lid ontvangen en de regio's *f* 6,50 per betalend lid, waarvan *f* 2.000,- als vast bedrag. De totale afdracht bedraagt in 1997 dus *f*16,50 per betalend lid. Sinds de nieuwe afdrachtsystematiek is ingevoerd, waarbij het Hoofdbestuur niet alleen de regio's, maar ook de afdelingen rechtstreeks financiert, is de totale afdracht fors gestegen. Werd in 1995 nog een totale afdracht van *f* 13,50 per betalend lid uitgekeerd, in 1997 is dat bedrag gestegen met ruim 22% tot *f* 16,50. Hiermee geeft het Hoofdbestuur uitvoe-ring aan een belangrijke uitgangspunt van het rapport "Ruimte voor politiek": het versterken van de financiële positie van regio's en met name van de afdelingen. In dit verband zijn tevens de subsidiemogelijkheden in het kader van de activiteiten aan de basis aanzienlijk verruimd.

Afdrachtregeling 1998
Hoewel D66 wordt geconfronteerd met stagnerende contributie-inkomsten, blijft het Hoofdbestuur prioriteit geven aan de financiële positie van de regio's en afdelingen. Voor de ledenwerving, ledenbinding en kadervorming zijn de regio's en afdelingen immers onmisbaar. Daar komt bij dat in 1998 de regio's te maken krijgen met de voorbereidingen van de Provinciale Statenverkiezingen. De afdelingen daarentegen zullen na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 1998 niet alleen te maken hebben met sterk geslonken reserves, maar dienen tevens nieuw gekozen gemeenteraadsfracties te ondersteunen. Dit alles heeft geleid tot een voorstel, waarbij de afdrachten ook in 1998, binnen de financiële mogelijkheden van de partij, verder worden verhoogd. Aan het Voorjaarscongres 1997 wordt voorgesteld de regio-afdracht 1998 te bepalen op *f* 7,50 per betalend lid, waarvan *f* 2.000,- als vast bedrag. De uitbetaling vindt zoals gebruikelijk plaats in drie tranches. Tevens wordt voorgesteld de afdelingsafdracht 1998 te bepalen op *f* 11,00 per betalend lid. De uitbetaling vindt plaats in twee tranches van resp. 70% en 30%. De eerste tranche wordt alleen uitbetaald aan die afdelingen die de rekening over 1996 en de begroting over 1997 aan de Landelijk Secretariaat hebben verzonden. Indien de rekening 1996 en de begroting 1997 niet voor het einde van 1997 is ontvangen, vervalt het recht op de afdracht 1998. De resterende 30% wordt alleen uitbetaald indien in de loop van 1998 een rekening over 1997 en een begroting over 1998 is verstuurd. Indien een afdeling hieraan voor het einde van 1998 niet heeft voldaan, vervalt het recht op de tweede tranche van de afdracht.

Met bovengenoemde afdrachtregeling wordt de totale afdracht gebracht op *f* 18,50 per betalend lid. Ten opzichte van een aantal jaren geleden, kunnen afdelingen en regio's een steeds groter financieel voordeel behalen bij het werven van nieuwe leden, hetgeen ook gunstig is voor de contributie-inkomsten.

Financiële gegevens regio's en afdelingen
Nu het Hoofdbestuur naast regio's ook afdelingen rechtstreeks financiert, wordt een beter inzicht verkregen in de financiële positie van de regio's en afdelingen. Deze positie kan immers afgeleid worden uit de ontvangen rekeningen en begrotingen. Begrotingen en rekeningen zijn echter niet alleen financieel van belang. In een begroting wordt duidelijk welke prioriteiten afdelingen en regio's stellen. Op deze wijze wordt een goed beeld verkregen van de werkwijze van afdelingen en regio's. Tevens kan op basis van deze gegevens beter worden bepaald hoe vanuit het Landelijk Secretariaat afdelingen en regio's kunnen worden ondersteund. Begin 1997 zal een analyse van de rekeningen en begrotingen zijn afgerond. Op basis van deze analyse zullen aanbevelingen voor versterking van de landelijke ondersteuning van afdelingen en regio's worden opgesteld. De aandacht richt zich dan met name op de afdelingen, vanwege de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen in 1998.

Activiteiten aan de basis
Evenals in 1997 zal voor activiteiten aan de basis *f* 20.000,- worden gereserveerd. De subsidie-mogelijkheden voor activiteiten aan de basis zijn in de eerste plaats bedoeld om een startsubsidie te geven aan nieuw op te richten afdelingen. In de tweede plaats kan subsidie worden aangevraagd voor extra activiteiten die een afdeling niet uit de begroting kan financieren. Hierbij is van belang dat een begroting van de activiteit moet worden overlegd, waarbij de afdeling of regio aangeeft een substantieel deel van de activiteit uit eigen middelen dan wel uit zelfstandig verworven middelen, te kunnen betalen. De activiteiten die relatief kleine afdelingen organiseren, krijgen in beginsel een voorkeursbehandeling, vanwege de relatief zwakke financiële positie van kleine afdelingen. Voor politieke podia die worden georganiseerd vanuit het Landelijk Secretariaat is een aparte begrotingspost gecreëerd. Indien afdelingen of regio's voor dergelijke podia kosten maken, kan in beginsel op deze begrotingspost een beroep worden gedaan. Politieke podia die op eigen initiatief worden georganiseerd door afdelingen of regio's komen in beginsel in aanmerking voor subsidie vanuit de post activiteiten aan de basis. Bij toekenning van subsidies zal uiteraard altijd in het oog worden gehouden dat de budgettaire ruimte beperkt is.
De penningmeersters, Matt Poelmans en Robert van Lente

Congres 64

VACATURES BESTUREN EN COMMISSIES

Derde kennisgeving van de vacatures waarin het congres op 22 en 23 maart 1996 zal voorzien.
De kandidaatstelling sluit op woensdag **22 januari 1997 om 12.00 uur.** Ingevulde kandidaatstellingsformulieren moeten dan binnen zijn bij de LVC p/a Landelijk Secretariaat.
Kandidaatstellingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het Landelijk Secretariaat, Postbus 660 2501 CR Den Haag, bezoekadres Noordwal 10, tel. 070-356 6066, fax 070-364 1917.
De meeste vacatures ontstaan doordat het lid in het voorjaar aan het einde van zijn/haar zittingstermijn komt.

hoofdbestuur / dagelijks bestuur
secretaris organisatie
Het Hoofdbestuur heeft het recht om een voordracht te doen voor de functies in het Dagelijks Bestuur. Info: Tom Kok (partijvoorzitter), 0515-427 249

hoofdbestuur / regio
regio Friesland:
Het zittende regio-hoofdbestuurslid trekt zich wegens drukke werkzaamheden terug.
Info: Hans Moller, huidige hoofdbestuurslid Friesland tel. 0512 383 115 of Han Westerhof, vice-voorzitter organisatie tel. 015 262 8648.

besluitvormingscommissie, lid
Aangezien 1 vacature in congres 63 niet werd vervuld blijft deze openstaan voor congres 64.
Info: Ruud van Esch (voorzitter) 030-2718247.

financiële commissie
3 leden (einde eerste termijn)
Alle drie leden stellen zich herkiesbaar
Info: bel 's avonds of in het weekend met Mat Botman (voorzitter FC): 020 - 496 1702.

geschillencollege, 1 lid (wegens overlijden)
Info: bel 's avonds of in het weekend met Minne Dijkstra (voorzitter GC): 020 - 625 0136.

landelijke verkiezingscommissie
Aangezien 1 vacature in congres 63 niet werd vervuld blijft deze openstaan voor congres 64.
Info: Gerk Oberman (voorzitter) (076-5602294).

programmacommissie, 3 leden (2 einde eerste termijn, 1 vertrek naar het buitenland)
Degenen die aan het einde van hun eerste termijn zijn stellen zich herkiesbar.
Info: bel 's avonds of in het weekend met Michel van Hulten (voorzitter PC):
0320 - 221 279

PROFIEL hoofdbestuur/dagelijks bestuur secretaris organisatie
Binnen de "organisatiehoek" wordt de totale portefeuille verdeeld tussen vice-voorzitter organisatie en secretaris organisatie. Op dit moment is de secretaris organisatie als eerste verantwoordelijk voor de organisatorische communicatie tussen het Hoofdbestuur en:
- regio- en afdelingsbesturen in de regio's Overijssel, Gelderland, Utrecht, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg
- Besluitvormingscommissie, Reglementencommissie en de Jonge Democraten,
- HB-commissies Integratie Allochtonen en Droog Deltaplan

De secretaris organisatie is thans samen met de vice-voorzitter organisatie voorts verantwoordelijk voor:
- contacten/conflict-beheersing met afdelingen/regio's enz.
- bezoekt 2 maal per jaar de Regio-Hoofdbestuursleden
- personeelsbeleid Landelijk Secretariaat

Om de functie goed te kunnen vervullen dienen kandidaten ongeveer 20 uur per week beschikbaar te hebben. De werkzaamheden vinden veelal in de avonduren en soms in het weekend plaats.

Bestuurdersvereniging

EENZAAM EN ALLEEN

Bijeenkomst op 28 januari in Rotterdam

Eenzaam en alleen is de titel van één van de projecten van *Voor de verandering.* In dit project gaat het om de zorg van de overheid voor mensen aan de rand van de samenleving. Ondanks het streven naar gelijke rechten, verdeling van kennis en welvaart, en gelijke behandeling, deelt lang niet iedereen in de nieuw verworven mogelijkheden. Geïsoleerde werklozen, drugsverslaafden, eenzame ouderen, daklozen, asielzoekers: waar kunnen ze nog heen? Vullen particuliere initiatieven het gat dat is ontstaan na de afbraak van het sociaal-cultureel werk? Of blijft er werk voor de lokale overheid?

Op 28 januari houden de Bestuurdersvereniging en de afdeling Rotterdam een openbare discussie-bijeenkomst over dit onderwerp.
Inleiders: Tweede-Kamerlid Bert Bakker, D66-wethouder Hans den Oudendammer, Giel van Brussel van de GG en GD in Amsterdam en mevrouw P. Bakker van de *'Arme kant van Nederland'.* Voorzitter is Jan Bart Wildschut.
Iedereen is welkom en de toegang is gratis.
Het begint om 20.00 uur in hotel New York in Rotterdam. Te bereiken per watertaxi vanaf metrostation Churchillplein of vanaf halte West-plein van tramlijn 5. Ook lopend te bereiken (circa 20 minuten) vanaf metrostation Rijnhaven.
Het Europees Sociaal Fonds, miniconferentie

EUROPEES PARLEMENT

D66 ELDR

EUROPA BULLETIN

Berichten van D66 in het Europees Parlement

Middels het Europa Bulletin houdt de D66-delegatie in het Europees Parlement de leden regelmatig op de hoogte van standpunten die namens D66 in dit Parlement worden ingenomen.

SACHAROV-PRIJS VOOR WEI JINGSHENG

Het Europees Parlement heeft de Sacharov-Prijs uitgereikt aan Wei JINGSHENG, een Chinese mensenrechten-activist van het eerste uur. De Prijs voor vrijheid van meningsuiting, genoemd naar Andrei SACHAROV, wordt jaarlijks uitgereikt sinds 1985 aan een vooraanstaande strijder voor vrijheid van meningsuiting, democratie en respect voor mensenrechten.
De zus van Wei JINGSHENG heeft op 11 december de prijs in ontvangst genomen, omdat haar broer nog steeds gevangen zit in China. Reeds sinds 1978 zit hij gevangen in China, slechts onderbroken door zeven maanden in 1993-94. In 1994 is hij wederom voor 14 jaar gevangen gezet. De reden van zijn gevangenschap is het schrijven van artikelen. Vanwege die artikelen, die pleitten voor vrijheid van meningsuiting, meerpartijendemocratie en onafhankelijke rechtspraak, werd hij beschuldigd van staatsgevaarlijke activiteiten en poging tot staatsgreep.

De uitreiking van deze prijs aan JINGSHENG symboliseert het belang, dat het Europees Parlement hecht aan de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zoals verwoord in het VN-Handvest van de Rechten van de Mens. Aangezien China, dat mede heeft ondertekend, mag ze er ook aangehouden worden, die principes na te komen.
"Nu de Europese Unie bezig is zijn relatie met China voor de langere termijn te herzien, moeten mensenrechten daar een belangrijke rol in spelen. We mogen ons beleid niet slechts laten leiden door de economische voordelen, die uit de relatie met China te halen zijn. Mensenrechten zijn universeel en gelden dus ook voor China", aldus Jan-Willem BERTENS.
De Sacharov-Prijs is een steun in de rug voor de democratisering overal ter wereld. Eerder werd hij uitgereikt aan o.a. Nelson MANDELA (1988), Alexander DUBCHEK (1989), de Birmaanse oppositieleidster Aung SAN SUU KYI ((1990) en de Koerdische Leyla ZANA (1995).

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

DEBAT ZONDAGSRUST EEN FARCE

Het Europese Hof van Justitie in Luxemburg heeft in een arrest van 12 november jongstleden de bepaling in een richtlijn nietig verklaard waarin is bepaald dat de minimum rusttijd in beginsel de zondag omvat. Het Hof oordeelde dat het vaststellen van een bepaalde dag van de week als rusttijd geen verband houdt met de gezondheid en veiligheid op het werk. Hierop volgend is door het Europees Parlement in de plenaire vergadering van december een resolutie aangenomen die met spoed was ingediend door de fractie van Europese Socialisten. In de resolutie worden de lidstaten en sociale partners opgeroepen bij de omzetting van de arbeidsrichtlijn in nationale wetgeving het speciale karakter van de zondag als rustdag te erkennen. Zij moet rekening houden met degenen die bezwaar hebben tegen zondagsarbeid in niet-essentiële bedrijfstakken. Tevens wordt de bedrijfstakken verzocht te erkennen dat in een multiculturele samenleving er religieuze gemeenschappen zijn die een voorkeur hebben voor een andere rustdag en dat hiermee rekening wordt gehouden.
Namens de Europese Liberale en Democratische Fractie (ELDR) deelde Johanna BOOGERD het parlement mee dat de ELDR niet mee zou doen in het debat over de actuele resolutie inzake zondagsrust. Volgens BOOGERD kan de ELDR in principe wel achter de inhoud van de resolutie staan, maar verdient een afgewogen oordeel van het Hof een meer diepgaande studie dan een behandeling van een haastig geschreven resolutie. Ze betreurde het dat niet voor een normale parlementaire procedure werd gekozen met een grondig onderzoek in de bevoegde commissie. Europees Commissaris FLYNN van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

onderstreepte de zienswijze van BOOGERD door te zeggen dat de resolutie aan de lidstaten is gericht zodat de Europese Commissie er niets mee zou kunnen doen. FLYNN betitelde het debat over de resolutie als een "farce".

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

ZWEMWATER

In de plenaire week in december is het rapport van Doeke EISMA over de kwaliteit van het zwemwater door het Europees Parlement aangenomen. Het betreft een herziening van een richtlijn die uit 1976 dateert. Op voorstel van EISMA heeft het Europees Parlement geoordeeld dat de richtlijn ook betrekking moet hebben op water waar andere watersporters gebruik van maken. Bijvoorbeeld surfers en duikers komen veelvuldig in het water en moeten dan net als de zwemmers de garantie hebben dat het water veilig is. Tevens heeft het Europees Parlement de definitie van zwemwater fors aangescherpt. Onder de oude definitie wist het Verenigd Koninkrijk een erkende badplaats als Brighton nog buiten de richtlijn te houden, omdat het meende dat daar geen 'aanzienlijke hoeveelheid zwemmers' van het water gebruik maakte. Het parlement wil dat soort misbruik onmogelijk maken.
Op aanraden van EISMA is beslotende norm voor rioolresten, gemeten met faecale streptokokken, aanzienlijk aangescherpt. Dit was op grond van zeer recent wetenschappelijk onderzoek gerechtvaardigd. Het zal een aantal lidstaten niet meevallen de benodigde investeringen te financieren, maar in het belang van de volksgezondheid zijn deze noodzakelijk.
Verder heeft het Europees Parlement nogmaals de nadruk gelegd op een informatievoorzieningen van het publiek. Een consument moet namelijk de mogelijkheid hebben op grond van een overzicht van de zwemwaterkwaliteit in Europa een vakantiebestemming te kiezen. De Europese Commissie heeft verklaard het merendeel van de amendementen van het Europees Parlement te steunen. Nu ligt de bal bij de Raad van Ministers, waar de herziening binnenkort op de agenda zou moeten komen. Na uitspraak van de Raad van Ministers kan de richtlijn definitief door het Europees Parlement worden vastgesteld.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

EUROPESE TOP IN DUBLIN

Naar omstandigheden was de recente Europese top in Dublin een succes. Alle politieke problemen van de EMU zijn nu opgelost. Het accoord lijkt een goed compromis tussen monetaire doeleinden en politieke realiteit.

Maar over het tweede hoofdonderwerp valt minder positiefs te melden. er is nog maar heel weinig vooruitgang geboekt bij de Intergouvernementele Conferentie (IGC), de onderhandelingen over de herziening van het Verdrag van Maastricht. Hoewel het Ierse voorzitterschap een tekst heeft voorgelegd, is dit nog geen ontwerp-verdrag, aangezien over de meest centrale vraagstukken nog geen enkele overeenstemming bestaat. Het gaat met name over de hervorming van de instellingen van de Europese Unie die een meer democratische, efficiënte, doorzichtige besluitvorming mogelijk moet maken. Ook bestaat er nog geen accoord over de opname in het verdrag van bepalingen die het mogelijk moeten maken dat die lidstaten die verder willen integreren niet door de andere kunnen worden tegengehouden. Frankrijk en Duitsland hebben over deze gedachte van versterkte samenleving een tekst voorgelegd.

Het gebrek aan vooruitgang is in grote mate te wijten aan de onverbiddelijke positie van het Verenigd Koninkrijk dat van geen enkele verandering in de verdragen wenst te weten. Of het nu gaat om verdere uitbreiding van de besluitvorming bij meerderheid, om meer democratische controlebevoegdheden van het Europees Parlement, om het opnemen van werkgelegenheid als een apart hoofdstuk in het Verdrag, om een gemeenschappelijk beleid op het gebied van immigratie, asiel en vluchtelingen of om de verdere toenadering tussen de Europese Unie en de Europese defensie-arm - de west-Europese Unie- dit alles wordt door de Britten verworpen. Maar het is duidelijk dat op die manier de Europese Unie nooit in staat zal worden gesteld om zich voor te bereiden voor de uitbreiding., laat staan dat de Unie op de drempel van de 21e eeuw toegerust wordt voor de uitdagingen die haar te wachten staan.

Waarop moet Nederland, dat vanaf deze maand het voorzitterschap van de Europese Unie overneemt, zich de komende tijd concentreren voordat de echte onderhandelingen kunnen beginnen ? Allereerst moet Nederland ervoor zorgen dat de bestaande verworvenheden van het Europese integratieproces niet aangetast worden door concessies aan degenen die eigenlijk alleen een intergouver-

nementeel Europa willen (waarschijnlijk zal pas na de Britse verkiezingen echt kunnen worden onderhandeld). Daarbij gaat het in eerste instantie om de procedures van besluitvorming op die beleidsterreinen waar Europa al gemeenschappelijk handelt. (in vakjargon heet dat de eerste pijler). Met name het exclusieve initiatiefrecht van de Europese Commissie en de bestaande bevoegdheden van het Europees Parlement en het Europese Hof van Justitie moeten gewaarborgd blijven, ook als het uiteindelijk komt tot verdergaande samenwerking met minder dan 15 lidstaten (omdat het Verenigd Koninkrijk niet mee wil doen). Ook mag de besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid van de Raad van Ministers niet uitgehold worden.
Verder moet Nederland voorkomen dat nieuwe beleidsterreinen (asiel en immigratie bijvoorbeeld) gemeenschappelijk Europees beleid worden zonder dat de democratische rechtscontrole gewaarborgd is en tenslotte moet Nederland zich in het algemeen inzetten voor verdere democratisering in Europa.
Het gevaar is niet denkbeeldig dat terwille van vooruitgang op de IGC met name met dat laatste gesjoemeld wordt. Maar niet vergeten mag worden dat uiteindelijke instemming van Europese burgers vereist is en die hebben een groot wantrouwen tegen de bureaucratie en technologie van wat "Brussel" wordt genoemd. Uiteindelijk streven we naar een Europa van en voor de burgers.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796

BEDRIJFSVERPLAATSING IN EUROPA

Lang niet altijd zijn de rechten van werknemers verzekerd bij bedrijfsverplaatsing. Om aan dit tekort aan bescherming iets te doen ligt een voorstel ter tafel om een aantal reeds bestaande richtlijnen op dit gebied te wijzigen. Op deze manier zou een betere afstemming van nationale wetten wat betreft het behoud van rechten van werknemers bij de overgang van ondernemingen moeten ontstaan. Bijvoorbeeld over de informatieplicht van de werkgever aan de werknemer bij kleine bedrijven (minder dan vijf werknemers) en in geval van faillissement. Meest omstreden is het punt of het uitbesteden van diensten waarbij er geen sprake is van een economische eenheid die haar identiteit behoudt (het zogenaamde contracting out, het uitbesteden van bijvoorbeeld schoonmaakwerk en catering) wel of niet onder de richtlijn moet vallen. Tegenstanders van het onder de richtlijn vallen van deze uitbestede activiteiten wijzen er op dat 'contracting out' werkzaamheden een groeimarkt zijn, juist ook vanwege de flexibiliteit van deze werkzaamheden. De richtlijn zou deze groei kunnen belemmeren. Voorstanders wijzen op het feit dat werkzaamheden in deze sector veelal worden gedaan door vrouwen en mensen met lage scholing. Opneming in de richtlijn zou tot een betere bescherming leiden. Een strijd dus tussen werkgevers- en werknemersbelangen.

Johanna BOOGERD is er voor om ' contracting out' onder de richtlijn te laten vallen, juist ook omdat de laatste jaren door het Hof van Justitie jaren jurisprudentie is verschenen waar het onderscheid tussen de verschillende vormen van arbeid wordt veroordeeld. Het buiten de richtlijn houden zou een nieuwe golf van geschillen ontketenen en verspeelt een zekere juridische zekerheid die er op dit moment is. Het is zaak dat er eindelijk duidelijkheid komt over 'contracting out'. Als reactie op degenen die vinden dat inspraak van werknemers niet goed is, omdat het de flexibilisering van de arbeidsmarkt tegenhoudt antwoordde BOOGERD tijdens de plenaire vergadering van december dat in Nederland het vaak de werknemers zijn geweest die bij surcéance van betaling en dreigende faillssementen een zeer positieve rol hebben gespeeld om te proberen bedrijven en delen van bedrijven te redden.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

SLOWAKIJE

Op initiatief van van Doeke EISMA en Jan-Willem BERTENS heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen waarin de Slowaakse regeringspartij de Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS) ernstig bekritiseerd wordt voor het opheffen van het mandaat van parlementariër Frantisek GAULIEDER.
Gaulieder verliet op 4 november jongstleden de HZDS uit protest tegen het niet nakomen van verkiezingsbeloften en het aannemen van ongrondwettelijke wetgeving. Hierop heeft de HZDS op 4 december jl. een stemming in het Slowaaks parlement georganiseerd waarin GAULIEDER zijn zetel werd ontnomen. Volgens de oppositie, die uit protest bij de stemming wegbleef, was dit besluit onwettig. Een dag later verwoeste een bom een deel van de woning van GAULIEDER.

EISMA maakt zich ernstig zorgen over de nieuwste gebeurtenissen in de Slowaakse Republiek. "Ondanks alle toezeggingen van de regering om nu echt werk te maken van een verdere democratisering, worden wij steeds weer geconfronteerd met bewijzen van het tegenovergestelde. Er zijn daarnaast hardnekkige geruchten dat de regeringspartij, de HZDS, nog meer parlementariërs die het niet eens zijn met de partijlijn de zetel wil afnemen", aldus EISMA.

Eerder dit jaar tijdens een IVSOM bijeenkomst in Slowakije heeft EISMA forse kritiek geleverd op het regeringsbeleid ten aanzien van minderheden. Als reactie hierop werd EISMA door een Slowaaks parlementariër in een nationale krant aangeklaagd wegens het doen van 'staatsgevaarlijke uitspraken'.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

MENSENRECHTENBELEID PRIORITEIT VAN DE UNIE

Op de dag dat het Europees Parlement de Sacharov-Prijs uitreikte werd er ook het jaarlijkse debat gehouden over het mensenrechtenbeleid van de Europese Unie. De Unie heeft een goede staat van dienst inzake mensenrechtenbeleid. In ieder akkoord, dat de Unie afsluit met andere landen zit standaard een mensenrechten en democratie-clausule. Indien de mensenrechten grof worden geschonden, kan het akkoord worden opgeschort of opgezegd. Anderzijds biedt de Unie steun aan democratieprojecten overal ter wereld.

Jan-Willem BERTENS pleitte in het debat voor consistentie, daadkrachtigheid en transparantie in het mensenrechtenbeleid van de Unie. Op die manier kan de Unie de hoogste effectiviteit in zijn beleid bereiken..

Consistentie betekent, dat mensenrechten een element van al ons internationaal optreden moeten zijn. Daarom moest de Unie ook de strijd tegen kinder- en slavenarbeid ter sprake brengen tijdens de eerste top van de Wereldhandelsorganisatie in Singapore half december. Bovendien betekent consistentie, dat het bedijfsleven van de Europese Unie zichzelf in internationaal zaken doen een gedragscode moet opleggen, die vergelijkbaar is met de regels van de Unie. Ook zij dragen Europa uit. Aanwezigheid in bijvoorbeeld Nigeria is geen vrijbrief voor mensenrechtenschendingen.

Daadkracht betekent hier, dat bevordering van respect voor democratie en mensenrechten een element van al ons extern beleid moet zijn. Door preventieve diplomatie, humanitaire interventie, bevordering van persvrijheid en democratie overal ter wereld en onze niet-aflatende strijd tegen het humanitaire probleem van de landmijnen kunnen we dit bereiken. Bovendien moet de Raad opschorting van verdragen vanwege mensenrechtenschendingen bij gekwalificeerde meerderheid kunnen stemmen. Dat is werk voor de Intergouvernementele conferentie (IGC).

Tenslotte de transparantie. Onze criteria van ons mensenrechtenbeleid en de toepassing ervan moeten eensluidend zijn. Dan pas kunnen we van derde landen verwachten, dat ze er rekening mee houden. Economische belangen mogen niet de doorslag geven.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de D66-delegatie in het Europees Parlement. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Parlement:

Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795
Medewerker: Martin VAN'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797
Medewerkers: Gerben Jan GERBRANDY/Babette GRAEBER

Contactpersoon van de delegatie in Nederland:
Arthur VAN BUITENEN: 070. 318-2634

Persvoorlichter van de delegatie:
Sebastian DINGEMANS: 00.32.2.284-3592

op zaterdag 8 februari om 14.00 uur in de Gemeentelijke Muziek- en Dansschool in Utrecht

Diverse Europese programma's stimuleren scholings- en werkgelegenheidsprojecten in Nederland en leveren daarmee een bijdrage aan innovatieve maatregelen voor scholing en werk voor jongeren, vrouwen en allochtonen. Welke ervaringen zijn er met deze programma's? Veel gehoorde knelpunten zijn de relatieve onbekendheid van de programma's, de diversiteit en overlapping, de complexe aanvraag, de geringe rol van het bedrijfsleven en de verdeling van en toezicht op het ESF-budget in Nederland. Johanna Boogerd - Quaak (Europarlementa-riër), Bert Bakker (Tweede-Kamerlid), Stefanie van Vliet (Tweede-Kamerlid) verlenen hun medewerking aan deze middag. Aanmelding is mogelijk bij Johanna Boogerd - Quaak (00.32.2.284.5795) of bij Erica Jaspers (06 - 54762812)

Agenda

21 februari	wethoudersmiddag in La Vie in Utrecht. Wethouders ontvangen een uitnodiging thuis.
19 april	statendag. Deze wordt georganiseerd in samenwerking met de statenfractie van Utrecht.
24 mei	themadag over jeugdbeleid. Drie onderwerpen staan centraal: preventie, participatie en ntegraal beleid. Daarnaast zullen er enkele werkbezoeken worden gebracht.
31 mei	Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging

Idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Idee bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE inhoud nummer 6, 1996

IDEE

De spektakelmaatschappij
Prof. dr. **Anton Zijderveld** komt uitgebreid aan het woord over zijn begrip staccato-cultuur, de dominantie van het audio-visuele en de leefbaar-heid van de stad. **Hugues Boekraad** schrijft over beeldcultuur en openbaarheid. De kwaliteit van de openbare ruimte is van vitaal belang voor een pluriforme democratie en wordt bedreigd door de commerciële visuele cultuur. **Marco van Lierop** bezocht de opening - verricht door premier Kok - van de grootste muziekwinkel van Nederland en geeft een analyse van de opkomst van de 'megastore'.

Een beoordeling van de verwachtingen en effecten van het cultuurfestival als middel ter verlevendiging van het openbare leven, wordt gegegeven door **Inez Boogaarts.** De statements gaan over het spektakel in relatie tot het theater en de politiek, door **Johan Doesburg**, over de stedelijke megaprojecten en de leefbaarheid van de stad, **Ernst Bakker**, en over de ethische grenzen aan de reclame, **Bram van Uchelen.**
Verder vindt u in dit nummer de toespraken die **S. Couwenberg** en **Christiaan de Vries** hielden over het democratisch onderhoud. **Michiel Ruis** beoordeelt de Paarse inzet voor nieuwe infrastructurele projecten en geeft een voorzet voor het verkiezingsprogramma van '98. Het 'commentaar' wordt dit keer gegeven door **Philip Idenburg**

TUSSEN REDE EN VERSTAND
Lezingencyclus 1997 over de relatie tussen wetenschap, politiek en de toekomst
SWB en Bestuurdersvereniging D66

Een aantal hoogleraren is uitgenodigd om zich uit te spreken over de rol van de politiek op hun onderzoeksterrein in de komende eeuw. Hen is gevraagd aan te geven wat de belangrijkste maatschappelijke problemen zijn die om een politieke oplossing vragen. Waar precies begint en eindigt de verantwoordelijkheid van de politiek en op welke wijze kan in bestuurlijke zin invulling worden gegeven aan deze verantwoordelijkheid? Na elke lezing zal een politicus of een bestuurder zijn visie geven op hetzelfde terrein en ingaan op het verhaal van de eerste spreker, de hoogleraar.
Wetenschappers en politici verlaten zich op verschillende vermogens. De wetenschapper zal de politicus snel verwijten dat hij niet doordringt tot de kern van de zaak. De politicus vindt meestal dat de wetenschapper geen of onvoldoende aangrijpingspunten biedt om een beleidskeuze te kunnen maken. Afgezien van deze onvermijdelijke spanning zijn wetenschap en politiek ook van elkaar afhankelijk. De politicus kan zijn voordeel doen met de verworven inzichten van de wetenschapper en de wetenschapper is op zijn beurt afhankelijk van de politicus indien hij zijn inzichten in de praktijk wil brengen.
De hoogleraren Kees Goudswaard, Wim Hafkamp en Paul van Schilfgaarde hebben hun medewerking al toegezegd.

DATA
De lezingen vinden plaats op donderdag 3 april, 5 juni, 4 september en 6 november, telkens om 20.00 uur in het Polman's huis in Utrecht.

MEER INFORMATIE
Monique Oomes - BV 070 - 356 6046 en
Allan Varkevisser - SWB 070 - 356 6047

Wetenschappelijk Bureau

VAARDIGHEDEN

CONFLICTHANTERING
zaterdag 1 februari

Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet, probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen.
Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructie-video. De trainer is Robert Viëtor.
De bijeenkomst is in **Den Haag** en deelnamekosten zijn *f* 50,00 (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE voor beginners
zaterdag 8 februari

Een training waarbij intensief aandacht is voor de belangrijkste onderdelen van 'speech en presentatie'. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, spelregels tijdens de speech en plankenkoorts. Voor deze training in **Den Haag** worden slechts acht leden ingeschreven. Trainer is Roel van der Poort en de kosten bedragen *f* 50,00.

TEAMVORMING

Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.
De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566066).

OPLEIDINGEN

OPMAAT NAAR DE RAAD
oriëntatie-bijeenkomst voor aanstaande raadsleden

De bijeenkomst *Opmaat naar de Raad* is vooral bestemd voor leden die zich voorafgaand aan een mogelijke kandidaatstelling voor de gemeenteraad, willen oriënteren op de consequenties van een aanstaand raadslidmaatschap. Onder leiding van een ervaren raadslid komt ondermeer het volgende aan de orde: het dagelijks werk van een raadslid, tijdbeslag, formele positie van het raadslid, profielschets voor een D66-politicus en de verdere voorbereiding op het mogelijk raadslidmaatschap. De bijeenkomst *Opmaat naar de Raad* wordt georganiseerd op:

1 februari	**Maastricht** met D66-fractievoorzitter Eric Willems; **Amsterdam** met D66-wethouder Jikkie van der Giessen;
22 februari	**Groningen**;
22 februari	**Amsterdam** (speciaal voor stadsdelen);

De kosten zijn *f* 7,50. Dit is inclusief documen-tatie. Het is ook mogelijk om 'Opmaat naar de Raad' in andere steden te organiseren. Neem hiervoor contact op met het Opleidingscentrum.

MAAK KENNIS MET D66
zaterdag 1 februari

Kennismaken met D66 kan op 1 februari in **Utrecht**. Onder leiding van twee ervaren D66-ers worden de belangrijkste ideeën en doelstellingen van D66 besproken. Er is ruimte voor uw vragen en er wordt aandacht geschonken aan de mogelijkheden om actief te zijn binnen de partij. De maximaal vijftien deelnemers ontvangen ter voorbereiding de brochure 'Maak kennis met D66'. Kosten: *f* 20,00.

BURGEMEESTERS EN WETHOUDERS
vrijdag 21 februari

In samenwerking met de Bestuurdersvereniging wordt een middag georganiseerd in **Utrecht**. Twee onderwerpen staan centraal: bestuursstijlen van wethouders en loopbaanbegeleiding voor bestuurders.

BROCHURES

WERKWIJZER LOKAAL VERKIEZINGS-PROGRAMMA. D66 in de raad 1998 - 2002.
Prijs: *f* 10,00 *(Nieuwe publicatie)*

Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Deze brochure is opgesteld op grond van de theorie uit het Huishoudelijk Reglement en aan de hand van praktijkervaringen. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma. Afsluitend wordt een aantal onderwerpen genoemd die in de komende jaren juist voor D66 belangrijk worden. In februari 1997 verschijnt het tweede deel van de brochure waarin deze voorlopige aanzetten zijn uitgewerkt.

POLITIEKE THEMA'S. Prijs: *f* 15,00
Een bundel artikelen naar aanleiding van enkele themadagen van het Opleidingscentrum. Jan-Willem Bertens over Europese integratie in de jaren negentig, Francine Giskes over Ruimtelijke Ontwikkeling in groter verband, Hans Jeekel over Duurzame Ontwikkeling, Henk Pijlman over Ontwikkelingen in het Cultuurbeleid en tenslotte Han Polman over Gemeentelijk Veiligheidsbeleid.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK.
Prijs: *f* 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Over welke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar aanbod van cursussen geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN. Prijs: *f* 10,00
Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op aard, strekking en gevolgen van de gewijzigde Financiële Verhoudingenwet en de nieuwe Comptabiliteitsvoorschriften. De cyclus van financiële documenten wordt beschreven en er is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt om het budget-recht kritisch te hanteren.

MAAK KENNIS MET D66. Prijs: *f* 5,00
Brochure over D66-beginselen, partijstructuur van D66 en haar ontstaansgeschiedenis.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING.
Prijs: *f* 15,00
Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD. Prijs: *f* 25,00
Deze publicatie bevat onder andere de volgende onderwerpen:
· Raad in relatie tot het college en het ambtelijk apparaat;
· Raad in relatie tot de burger, de belangengroepering en de media;
· Techniek van de raadsvergadering, spreekrecht, recht van initiatief en amendement, moties.

(*alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto*)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt *elf maal* per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. Voor de Draad laat zien hoe bestuurders en leden van D66 in de rest van Nederland te werk gaan.

Het januari-nummer is een themanummer over 'Jeugd'. In een ronde tafelgesprek wordt ingegaan op de verschillende manieren waarop de overheid zich met jeugdbeleid bezighoudt. Wat zijn de gevolgen van de individualisering voor de jeugd? In verschillende gemeenten zijn jeugdprojecten gestart en wat kan bureau Halt voor een gemeente betekenen?

Een jaarabonnement kost *f* 50,00. In het lidmaatschap van de Bestuurdersvereniging zit een abonnement inbegrepen. Bel voor meer informatie 070 - 356 6045.

Congres 64

leeuwenhorst congres centrum

HOTEL REGISTRATIE FORMULIER

D66 - Administratienr : _____

Naam + voorletters : _____ M / V

Adres : _____

Postcode : _____ Woonplaats : _____

Telefoonnummer : _____ Faxnummer : _____

Handtekening : _____ Datum : _____

Prijzen per persoon per nacht

- Mogelijkheden type hotelkamers:
  a) eenpersoonskamer met bad/douche/toilet — *f* 85,-- per nacht
  b) eenpersoonskamer met douche/toilet **(beperkt beschikbaar)** — *f* 60,-- per nacht
  c) tweepersoonskamer met bad/douche/toilet — *f* 60,-- per nacht
  d) tweepersoonskamer met douche/toilet **(beperkt beschikbaar)** — *f* 45,-- per nacht

- Voor het diner van zaterdagavond kunt u zich ter plaatse opgeven.

- Indien u een tweepersoonskamer reserveert zonder opgave van een tweede naam, zorgen wij voor een kamergeno(o)t(e).

Bovengenoemde reserveert:

Logies/ontbijt voor:		1e persoon	2e persoon
O 22 - 23 maart 1997 (1 nacht), type a / b / c / d *	ad *f*		*f*
O 21 - 23 maart 1997 (2 nachten), type a / b / c / d *	ad *f*		*f*
	+/+	_____	_____
Te betalen:	*f*	+/+ *f*	= *f*

Indien u met twee personen een kamer reserveert, vul dan hier de gegevens in van de 2e persoon:

D66 - Administratienr : _____

Naam + voorletters : _____ M / V

Adres : _____

Postcode : _____ Woonplaats : _____

Telefoonnummer : _____ Faxnummer : _____

Handtekening : _____ Datum : _____

BUSPENDEL

Gedurende het congres rijdt er zowel op zaterdag als op zondag tussen 9.30 uur en 18.00 uur een pendeldienst van Leiden naar het Leeuwenhorst Congres Centrum en weer terug. Deze pendeldienst zal om de drie kwartier vanuit Leiden vertrekken. De kosten van een enkele reis bedragen fl. 5,- per persoon.

KINDEROPVANG

Wij verzoeken u aan te geven of u gebruik wilt maken van de kinderopvang.

O geen kinderopvang O wel kinderopvang, ... kinderen

Stuurt u dit volledig ingevulde formulier **vóór 21 februari 1997** naar: Leeuwenhorst Congres Centrum, afdeling reserveringen, Langelaan 3, 2211 XT NOORDWIJKERHOUT. U kunt het formulier ook faxen, nummer 0252-378891.

Voor vragen kunt u bellen met afdeling reserveringen van Leeuwenhorst Congres Centrum, telefoonnummer 0252-378423, van maandag tot en met vrijdag van 08.30 - 17.00 uur

Na ontvangst van dit registratieformulier sturen wij u de rekening. Na ontvangst van de betaling is uw reservering gegarandeerd!

Vermeld bij betaling svp uw D66-Administratienummer!

Annuleringsvoorwaarden:
- tot 21 februari 1997 kunt u kosteloos annuleren
- na 21 februari 1997 zijn de annuleringskosten 75%
- no-show (d.w.z. annulering op de dag van aankomst) = 100% annuleringskosten

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:
O congresboek A, congres 64
O een kandidaatstellingsformulier voor vacatures besturen en commissies
O een materialen bestellijst
O schenkingsdeclaratieformulier 1996

Ik meld ..... kinderen aan voor de creche, congres 64

De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

De nieuwe versie (dec. '96) van het DIC-boekje is te bestellen door *f* 10,- over te maken op het zelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

O Maak kennis met D66 op 1 februari in Utrecht. Kosten: *f* 20,00

O Conflicthantering op 1 februari in Den Haag. Kosten: *f* 50,00

Opmaat naar de raad. Kosten: *f* 7,50
O Amsterdam 1 februari
O Maastricht 1 februari
O Groningen 22 februari
O Amsterdam (stadsdelen) 22 februari

O Speech en presentatie voor beginners op 8 februari in Den Haag. Kosten: *f*50,00

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

O Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma. Prijs: *f*10,00

O Politieke thema's. Prijs: *f* 15,00

O Vaardigheden voor het politieke vak. Prijs: *f* 7,50

O Gemeente en financiën. Prijs: *f* 10,00

O Maak kennis met D66. Prijs: *f* 5,00

O Leidraad voor de afdeling. Prijs: *f* 15,00

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
O Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
O De stad als culturele werkplaats, kunsten-publicatie, 1996, *f* 22,50

Uitgaven oude stijl

Brochures
O De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
O Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
O Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
O De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
O Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
O Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
O Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
O In Goede Banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
O Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
O Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
O De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
O Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
O Op weg naar een pluriforme gezondheids-zorg, 1995, *f* 10,00
O De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f* 10,-

Nota's
O Op zoek naar publiek, medianota, '93, *f* 5,-
O Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
O De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
O De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50
O In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
O Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave

O De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*

Idee verschijnt 6x per jaar. ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- erestitueerd. Een los nummer kost *f* 17,-

O Ik neem een abonnement
O Ik wil een los nummer
O Index 1995

BESTUURDERSVERENIGING

IK MELD MIJ AAN VOOR:

O 16 januari, In the Ghetto, gesprek met Jacob Kohnstamm

O 28 januari, Eenzaam en alleen, in Rotterdam.

O 21 februari, wethoudersmiddag in Utrecht.

O 19 april, statendag.

O 24 mei, themadag over jeugdbeleid

O 31 mei, Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging

DHR./ MEVR:.....

STRAAT:.....

POSTCODE:.....PLAATS:.....

TELEFOON:.....

LIDNUMMER:.....

FUNCTIE IN D66:.....

Deze bon opsturen naar D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kan ook telefonisch (070 - 356 6066), per fax (070 - 364 1917)
of per E-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

ropese ag len

nachten vergaderen werd door de Europese landbouwministers zo'n 1,3 miljard gulden uitgegeven, zonder dat daar enige vorm van verantwoording over is afgelegd. Zeer ondemocratisch en onacceptabel. Tot nu toe heeft de Raad elke vorm van politieke dialoog met het Europees Parlement over dit onderwerp van de hand gewezen en we zijn dus niet veel verder gekomen met de manier waarop het Europees Parlement en de Raad de begroting samenstellen."

Het feit dat ruim de helft van de Europese begroting op geen enkele wijze aan democratische controle is onderworpen, is geen kleinigheid. Het zit de begrotingsrapporteur behoorlijk dwars dat ook de Nederlandse regering daarin geen verandering wil aanbrengen, omdat het zou leiden tot 'een verzwakking van de Raad van Ministers ten opzichte van het Europees Parlement'. Dat is een duidelijk gebrek aan wil om Europa te democratiseren.

Dit Eurosceptisch standpunt zou een (regerings)partij als D66 – die democratie hoog in het vaandel heeft staan – zich eigenlijk wel aan moeten trekken, lijkt me.
Brinkhorst: "Ja, ik vind dat D66 dat in 1966 het falen van de nationale democratie aan de orde heeft gesteld en met suggesties is gekomen als het referendum, de gekozen burgemeester en de gekozen minister-president, nu het initiatief moet nemen om het gat van de Europese parlementaire controle aan de orde te stellen. Dat zou de inzet moeten zijn in aanloop naar de Europese verkiezingen in 1999, maar vooral ook in aanloop naar de nationale verkiezingen van 1998. Daarmee geef je diegene die van mening zijn dat de democratie niet bij de nationale grenzen ophoudt, opnieuw een argument om voor D66 te stemmen."

Welke rol zou een partij als D66 dan moeten vervullen?
Brinkhorst: "Niemand ontkent dat de twee andere regeringspartijen het met Europa heel moeilijk hebben en D66 zou dus dat thema naar zich toe moeten trekken. Dat kan heel goed, want daarvoor hebben wij onze sterkste man, onze partijleider en minister van Buitenlandse Zaken Hans van Mierlo, die voor het komende half jaar verantwoordelijk is voor het beleid van de Europese Unie."

Stelt D66 zich nu nog veel te afwachtend op?
Brinkhorst: "Het specifieke thema dat Europa democratisch of niet moet zijn, zal in Nederland nog een concrete invulling moeten krijgen. Ik vind dat we tot nu toe met de voorbereiding op het voorzitterschap van de Unie op kousenvoeten hebben gelopen met een vermeend gevoel dat we van de Zwarte Maandag* de kous op de kop hebben gekregen. We moeten nu eindelijk concrete keuzes maken. De analyse tot nu toe is een verkeerde. Ieder voorzitterschap moet een eigen inzet met eigen prioriteiten hebben en dat hoeft niet altijd te betekenen dat je alleen moet opkomen voor de nationale belangen. Er heerst nu de sfeer van ' het kan toch niet beter', maar Europese democratie moet een prioriteit zijn die door een partij als D66 altijd hoog in het vaandel staat. Iedereen is het er over eens dat meer moet gebeuren aan de mede-wetgevingsbevoegdheid van het Europees Parlement, maar je kunt de mede-wetgeving toch niet zonder controle op de begroting zien."

D66 moet een voortrekkersrol vervullen?
Brinkhorst: "Inderdaad. Naarmate we dichter naar de nationale en Europese verkiezingen toegaan is het duidelijk dat wij ons thema's moeten gaan toeëigenen en proberen mede de agenda voor de volgende kabinetsperiode te bepalen. Dat maakt het interessant om op D66 te stemmen. Natuurlijk is het belangrijk dat wij het paarse kabinet steunen, maar dat weet iedereen wel na twee en een half jaar. Democratie naar de 21e eeuw is één van de centrale thema's, waarbij geen sprake is van een kinnesinne tussen het nationale en het Europees Parlement, maar waarbij beide samenwerken om tot optimale controle te komen."

Parlementsvoorzitter Hänsch heeft inmiddels de Europese begroting voor 1997 ondertekend, hetgeen betekent dat de begroting van kracht wordt en Unie over de financiële middelen voor dit jaar beschikt. Zit uw taak als begrotingsrapporteur er nu op?
Brinkhorst: "Het eerste deel van mijn taak is volbracht door een absolute meerderheid van 314 leden van het Europees Parlement voor de begroting te laten stemmen, zoals ik die heb voorgesteld. Het tweede deel van mijn taak is om ervoor te zorgen dat die begroting wordt uitgevoerd zoals het parlement dat wil. Ik zal daar het komende jaar als begrotingsrapporteur nog een behoorlijke taak aan hebben. ◆

Sebastian Dingemans is voorlichter voor D66 bij het Europees Parlement.

** Tijdens het vorig Nederlands voorzitterschap vijf jaar geleden stelde Nederland met het nodige kunst- en vliegwerk een nieuw Europees verdrag op. Dat verdrag werd op maandag 30 september 1991 door tien van de twaalf lidstaten rigoreus van tafel geveegd. Alleen van België kwam steun. Dit was voor Nederland een zware diplomatieke nederlaag. Daarom is die dag de geschiedenis ingegaan als Zwarte Maandag, oftewel Black Monday.*

Paarse vernieuwing in Europa?

Het komend half jaar bekleedt Nederland het voorzitterschap van de Ministerraad van de Europese Unie. Nederland is dan het gezicht van de Unie en vertegenwoordigt onder leiding van minister van Buitenlandse Zaken Hans van Mierlo en premier Wim Kok 15 landen met in totaal ruim 370 miljoen inwoners. Een gemakkelijk voorzitterschap zal het zeker niet worden.

door Esther Teunissen en Sebastian Dingemans

Dit voorzitterschap, dat rouleert en door alle lidstaten een half jaar wordt bekleed, valt in een periode waarin de Europese Unie aan de vooravond staat van drie zeer ingrijpende beslissingen. Namelijk de herziening van het Verdrag van Maastricht, de overgang naar de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (de muntunie) en de uitbreiding van de Unie met Cyprus en een groot aantal landen uit Midden- en Oost-Europa.

'Maastricht I en II'

Vijf jaar geleden was Nederland voor het laatst voorzitter en bewerkstelligde toen dat, na aanvankelijke tegenslag, toch alle lidstaten akkoord konden gaan met de herziening van het Verdrag van Rome, een soort grondwet van de Europese Unie. Met de ondertekening van dit nieuwe verdrag – het Verdrag van Maastricht – gingen de lidstaten akkoord met een intensivering van de samenwerking op het gebied van milieu, justitie, buitenlandse en economische politiek en de toekomstige invoering van één gemeenschappelijke munt. Een eerder voorstel van het Nederlands voorzitterschap om het Verdrag van Rome te herzien, werd niet geaccepteerd, omdat er onvoldoende overleg was geweest met andere lidstaten. De hooggespannen Nederlandse ambities bleken toen op het laatste moment niet door de andere lidstaten te worden gedeeld.
Deze keer wordt het voorzitterschap daarom wat voorzichtiger ingezet en zal het 'Verdrag van Maastricht II' meer in overleg met andere lidstaten worden opgesteld. De insteek is nuchterheid en realiteitszin. Radicale verdragsaanpassingen zitten er niet in. Toch is dit verdrag een nieuwe poging om Europa bestuurbaarder, slagvaardiger en democratischer te maken.

Europa – waarom ook weer?

Nederlanders worden met dezelfde problemen geconfronteerd als hun mede-Europeanen: verslechtering van het milieu, stijgende werkloosheid, criminaliteit en een gevoel van machteloosheid. Door samen te werken in Europees verband kunnen we deze problemen beter aanpakken. De besluiten van de Europese Unie worden steeds belangrijker voor de burgers van de lidstaten. Door gebrek aan democratie, transparantie en efficiency is echter niet alleen de belangstelling van de burgers voor de Europese politiek gering, maar is het zelfs betrekkelijk eenvoudig om anti-Europese sentimenten op te wekken.

Europa naar de burger brengen

D66 pleit sinds zijn oprichting voor politieke hervormingen om de betrokkenheid en deelname van burgers – ook in de Europese politiek – te stimuleren. Het is van belang dat het Europees beleid op een doorzichtige manier tot stand komt en democratisch wordt gelegitimeerd. Volgens D66-Europarlementariër Jan-Willem Bertens moet de herziening van het Verdrag van Maastricht de besluitvorming in Europa daadkrachtiger, doorzichtiger en democratischer maken. Bertens: "Op dit moment kan één lidstaat de besluitvorming in de Europese Ministerraad (het hoogste besluitvormende orgaan, red.) totaal blokkeren en de Unie vleugellam maken. Door het vetorecht af te schaffen en te vervangen door meerderheidsbesluitvorming, wordt de daadkracht van de Unie aanzienlijk groter. De doorzichtigheid van de Unie wordt bevorderd door de vergaderingen van de Europese Ministerraad openbaar te maken en de Unie moet democratischer worden door de uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Parlement."

Meer bevoegdheden

Het Europees Parlement zou naast de Raad van Ministers volledige wetgevende bevoegdheden moeten krijgen. Dat heeft het nu onder andere al op het gebied van de Interne Markt, consumentenbeleid, volksgezondheidsbeleid en belangrijke delen van milieubeleid. Bovendien moet de bevoegdheid om de gehele Europese Commissie te benoemen en naar huis te sturen worden uitgebreid. Het Europees Parlement moet ook individuele commissarissen kunnen ontslaan, zoals ook op nationaal niveau het vertrouwen in een minister opgezegd kan worden.

Meer openheid

D66 is ook voorstander van een Europese Wet Openbaarheid Bestuur naar Nederlands voorbeeld, zodat iedereen kan weten wat er in Europa gebeurt en besloten wordt. De toegankelijkheid van Europa moet ten slotte worden bevorderd door een sterke vereenvoudiging van de besluitvormingsprocedures. De huidige twintig manieren van besluitvorming moeten worden vervangen door drie procedures. Bertens: "Al deze procedurele wijzigingen moeten Europa in staat stellen zowel binnen Europa als daarbuiten effectief beleid te voeren op terreinen waar de lidstaten dat niet meer alleen kunnen. Uiteindelijk gaat het toch over de inhoud van het beleid. Na de succesvolle afrondingen van de onderhandelingen over Verdrag van Maastricht II zal de Unie goed voorbereid zijn voor uitbreiding met de nieuwe lidstaten en zal het Europa van de gezamenlijke munt een betere politieke structuur hebben." ◆

Esther Teunissen is medewerker Politiek op het Landelijk Secretariaat.

Tijden veranderen

D66, de student en de universiteit

Tijdens het najaarscongres van 23 november jl. bleek dat er in de partij misverstand bestaat over de inzet van de fractie bij het debat over de modernisering van de universiteitsbesturen (MUB). De fractie wordt verweten bij de behandeling van dit wetsvoorstel niet voldoende oog te hebben gehad voor de democratische rechten van studenten en daarmee de invloed van de studenten op het bestuur van de universiteit aanzienlijk te hebben beknot. Onderstaand een verantwoording.

door Joke Jorritsma

In de roerige jaren zestig hadden we te maken met een sterke economische groei en een sterke toename van de deelname aan het hoger onderwijs, waardoor de financiering ervan automatisch rond kwam. Ook konden studenten beschikken over de tijd die zij nodig en nuttig achtten voor het afronden van een studie en de wetenschappelijke staf kon zonder problemen genoeg financiële middelen krijgen: op onderzoeksgebied konden "duizend bloemen bloeien".
Nu staat de financiering van de universiteiten sterk onder druk. Er worden meer eisen gesteld vanuit de maatschappij en het bedrijfsleven; de overheid neemt steeds meer afstand van de universiteiten. De universiteit is minder naar binnen gericht, is niet alleen maar voorloper, maar ook steeds meer deelnemer aan de samenleving. De studenten kunnen minder vrijblijvend opereren en hebben minder tijd. Daarom moeten er af en toe buitengewoon onplezierige beslissingen genomen moeten worden.

Medebestuur wordt medezeggenschap

Zo is het nodig dat de bestuursvorm van de universiteiten wordt gemoderniseerd. In een door minister Ritzen ingediend wetsvoorstel komen bestuur en beheer van de universiteit in één hand. Op elk niveau wordt het bestuur gecontroleerd door een medezeggenschapsraad, die voor de helft uit studenten bestaat (universiteitsraad, faculteitsraad en opleidingscommissie).
Deze raden kunnen uitdrukkelijk meer dan "zomaar een beetje advies uitbrengen". Bij een aantal (in de wet genoemde) onderwerpen heeft de raad instemmingsrecht, d.w.z. dat een besluit niet kan worden genomen zonder dat het betreffende orgaan daarmee ingestemd heeft. Bovendien kan het aantal onderwerpen waarvoor instemming verkregen moet worden, worden uitgebreid. Daarnaast moeten uitgebrachte adviezen zwaar meewegen in de besluitvorming.
Dit klinkt allemaal heel redelijk. Toch riep het wetsvoorstel van Ritzen nogal wat weerstand op onder studenten: het medebestuur van studenten werd immers omgevormd tot medezeggenschap.

Verder aanscherpen

In grote lijnen kon de D66-fractie wel leven met deze voorstellen. Echter, de fractie was wel van mening dat er te weinig rekening werd gehouden met het unieke karakter van een universiteit: het is geen bedrijf (hoewel markt en maatschappij een steeds belangrijker rol spelen) en studenten zijn geen consumenten, maar participanten, evenals de wetenschappelijke staf.
De fracties van de coalitie waren het eens over een aantal 'aanscherpingen' in het wetsvoorstel en dienden gezamenlijk een aantal amendementen in. De fractie van D66 diende zelfstandig nog twee amendementen in die er speciaal op waren gericht studenten meer invloed te geven op het bestuur. De amendementen vroegen verplicht een student op te nemen in een meerhoofdig faculteitsbestuur en de verplichting een student op te nemen in een meerhoofdig opleidingsbestuur. Minister Ritzen had namelijk in zijn wetsvoorstel de vertegenwoordiging van studenten in het faculteits- en opleidingsbestuur geschrapt.

Links gepasseerd

En toen kwam het debat met de minister! Halverwege dit debat begon zich een soort spiegelgevecht af te spelen tussen de PvdA en de VVD. De PvdA voelde zich door de amendementen van D66 links gepasseerd en diende een slap amendement in, met als inhoud dat een student in het faculteitsbestuur *kan* worden opgenomen. Toen sloeg de VVD op tilt en dreigde tegen de wet te stemmen als dit amendement zou worden aangenomen.
Het is zeer onwaarschijnlijk dat ze dit ooit gedaan zouden hebben, omdat bij verwerping van het wetsvoorstel de oude situatie – waarin de studenten volledig meebestuurden – gehandhaafd zou blijven (en dat was wel het laatste wat de VVD wilde).
Na veel overleg tussen de beide ruzie makende fracties en onder druk van minister Ritzen trok de PvdA het 'kan-amendement' in en dienden PvdA en VVD samen een motie in die de universiteiten attent maakte op de democratische rechten van de studenten.
In al dat tumult hield D66 de beide eigen amendementen overeind. Tot de minister ten slotte zijn politiek onaanvaardbaar uitsprak over een van de twee: dat over verplichte studentenvertegenwoordiging op faculteitsniveau. Dit amendement heeft D66 (als coalitiepartner) toen ingetrokken. Het andere is uiteindelijk met grote meerderheid aangenomen, zodat in een meerhoofdig opleidingsbestuur altijd een student moet zitten.

Het resultaat

Tijdens de behandeling zijn enkele duidelijke verbeteringen in het wetsvoorstel aangebracht, waaronder:
- invloed van de universiteitsraad bij de benoeming van Raad van Toezicht en College van Bestuur;
- invloed van de faculteitsraad bij de benoeming van het faculteitsbestuur;
- de mogelijkheid voor een instelling om bij de minister een van de wet afwijkende bestuursstructuur aan te vragen;
- op opleidingsniveau (waar invloed van studenten het allerbelangrijkste is) komt als regel een meerhoofdig bestuur met daarin verplicht een student.

In het door de Kamer aangenomen wetsvoorstel is er meer invloed gekomen voor de studenten dan in het oorspronkelijke wetsvoorstel van minister Ritzen. Alles overziend, zijn er wetten die de fractie meer van harte heeft ondersteund dan deze, maar binnen de politieke mogelijkheden hebben wij het maximaal mogelijke voor elkaar gekregen.

Joke Jorritsma is woordvoerder hoger onderwijs en wetenschapsbeleid van de Tweede-Kamerfractie van D66.

De verandering voorbij

Het project Voor de Verandering is een zegen en een vloek. Het is een zegen omdat het eindelijk een inhoudelijke poging tot vernieuwing van het denken binnen de partij betreft. Het is een vloek omdat uit de startnotitie en de gekozen werkwijze een beeld van de politieke partij naar voren komt, dat afbreuk kan doen aan de beoogde vernieuwing. Het gaat hierbij om meer dan een schoonheidsfoutje: de vitaliteit van de partij als vereniging staat op het spel.

door Allan Varkevisser

'Voor de verandering'. De titel roept reeds associaties op met andere partijproducten met soortgelijke dubbelzinnige namen als 'D66 staat voor niets' of 'Een reden van bestaan'.
Ongetwijfeld klinkt hier iets in door van het paradoxale karakter van D66 als politieke partij: enerzijds een vereniging van creatieve, gelijkgestemde mensen met belangstelling voor politiek en goede bedoelingen, en anderzijds een partij die zich niet wil bekennen tot een bepaald gedachtegoed en liever ideologisch ongrijpbaar blijft. Ook omdat daar nu de politieke macht ligt: wie de zwevende kiezer met een welgemikt woord even in zijn vlucht weet te raken en te binden, scoort al snel enkele zetels winst. Maar voor het bestaansrecht van een politieke partij is het bezitten van de macht niet genoeg. Een partij moet ook aan ideeënontwikkeling doen, een adequate analyse van de maatschappelijke werkelijkheid geven en met geloofwaardige oplossingen voor problemen komen.

Haastwerk

In eerste instantie dus alle lof voor het initiatief. Toch wil ik enkele kanttekeningen plaatsen bij zowel de vorm als de inhoud. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat de startnotitie voor 'Voor de verandering' in vliegende haast is geschreven. Er wordt bijvoorbeeld nogal slordig omgesprongen met de begrippen 'overheid', 'politiek' en 'staat'. Ook 'de samenleving' en 'de maatschappij' figureren in vele gedaanten, die eerder tot verwarring en vaagheid leiden dan dat zij een duidelijk beeld oproepen van wat ermee bedoeld wordt. Het gaat mij er niet om dat zo'n tekst in alle opzichten sociologisch en politicologisch verantwoord moet zijn, maar een startnotitie zou geen aanleiding moeten geven tot verwarring of onnodige discussies over de betekenis van begrippen.

Academisch niveau

Een van de doelstelling van 'Voor de verandering' luidt: "Zoveel mogelijk mensen in en rond de partij moeten betrokken blijven bij de zoektocht naar oplossingen van de vraagstukken waar we voor staan". Mijn eerste vraag is dan waarom er een stuurgroep wordt samengesteld van louter actieve politici uit Eerste en Tweede Kamer, en het Hoofdbestuur? Is dat een bewuste keuze en zo ja, door wie is deze dan gemaakt? Een politieke partij bestaat voor het overgrote deel uit leden die zich niet professioneel als vertegenwoordiger of als bestuurder dagelijks met politiek bezighouden en juist zij kunnen op een andere – lees: minder bureaucratische of specialistische – manier voeding geven aan het politieke debat en de besluitvorming.
En als er zoveel mogelijk mensen moeten meedoen, waarom is de startnotitie op zo'n hoog academisch niveau geschreven? (bijvoorbeeld: "Het is evenmin ondenkbaar dat de dreiging van de mondialisering wordt gemajoreerd ..." (p. 11). Of: "Potentiële zelfstandigheid wordt gefrustreerd door de toenemende complexiteit van de samenleving en het onvermogen de organisatie van de samenleving aan de groeiende mondigheid van de burgers aan te passen". (p. 9)).

De partij als politieke afwerkplaats

De voorgaande opmerkingen houden verband met mijn kritiek op de retorische vraag die in een van de projecten wordt geformuleerd: "Moet de partij niet meer een goed facilitair bedrijf worden, dat zich richt op politieke informatieverstrekking, opleiding en politieke vorming, ideeënontwikkeling en het projectgewijs organiseren en faciliteren van maatschappelijk debat en discussie?" Mijn achterdocht wordt gewekt door de term "facilitair bedrijf". Een politieke partij is geen bedrijf en kan niet als een bedrijf worden geleid. Ook niet als er straks van staatswege miljoenen per jaar in de noodlijdende 'bedrijven' van VVD, CDA, D66 en PvdA worden gepompt en zij over een duur betaalde, professionele staf kunnen beschikken. Een partij is een *vereniging* en daarmee in de kern een democratisch instituut. Leden kunnen er politieke ervaring opdoen en democratische vaardigheden oefenen als debatteren, luisteren naar anderen, het wegen van argumenten, het respecteren van meerderheidsbeslissingen, en het gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor de koers van de partij en haar programma. 'Gewone' leden doen dat omdat zij zich met de partij identificeren, zich daarvoor willen inzetten en binnen de partij ook daadwerkelijk een stem hebben (In D66 zelfs op alle terreinen op basis van het 'one man, one vote'.) hoe eigenwijs, lokaal of tegendraads ook.
In 'Voor de verandering' wordt naar mijn mening hier en daar de contouren zichtbaar van het schrikbeeld van betrokken leden, namelijk de politieke partij als kaderpartij: een gesloten instituut, geleid door een elite van professionele politici die erin gespecialiseerd is om burgers met politieke belangstelling projectsgewijs 'even' mee te laten praten over een onderwerp, het liefst via een vluchtig en onpersoonlijk medium als internet. De partijorganisatie wordt hiervoor omgevormd tot een gestroomlijnd professioneel apparaat dat de eigen leden als 'klanten' bedient met interessante 'panels', 'workshops', 'rondetafelbijeenkomsten', 'politieke podia', 'expertmeetings', of een 'forum'. Oftewel, de partij als politieke afwerkplaats.

'Not in my backyard'-gedrag

Waarom wordt er bijna geen gebruik meer gemaakt van de traditionele communicatiekanalen van de partij, namelijk de fora van lokale en regio-afdelingen, congressen en landelijke werkgroepen? Dan blijven discussies tenminste niet in de lucht hangen en kan er achteraf ook een democratisch controle plaats hebben op de verwerking van de resultaten van de debatten.
Juist in de regionale en lokale verankering schuilt mijns inziens de kracht van politieke partijen in de toekomst, zowel bestuurlijk als politiek-inhoudelijk. Politieke partijen kunnen maat-

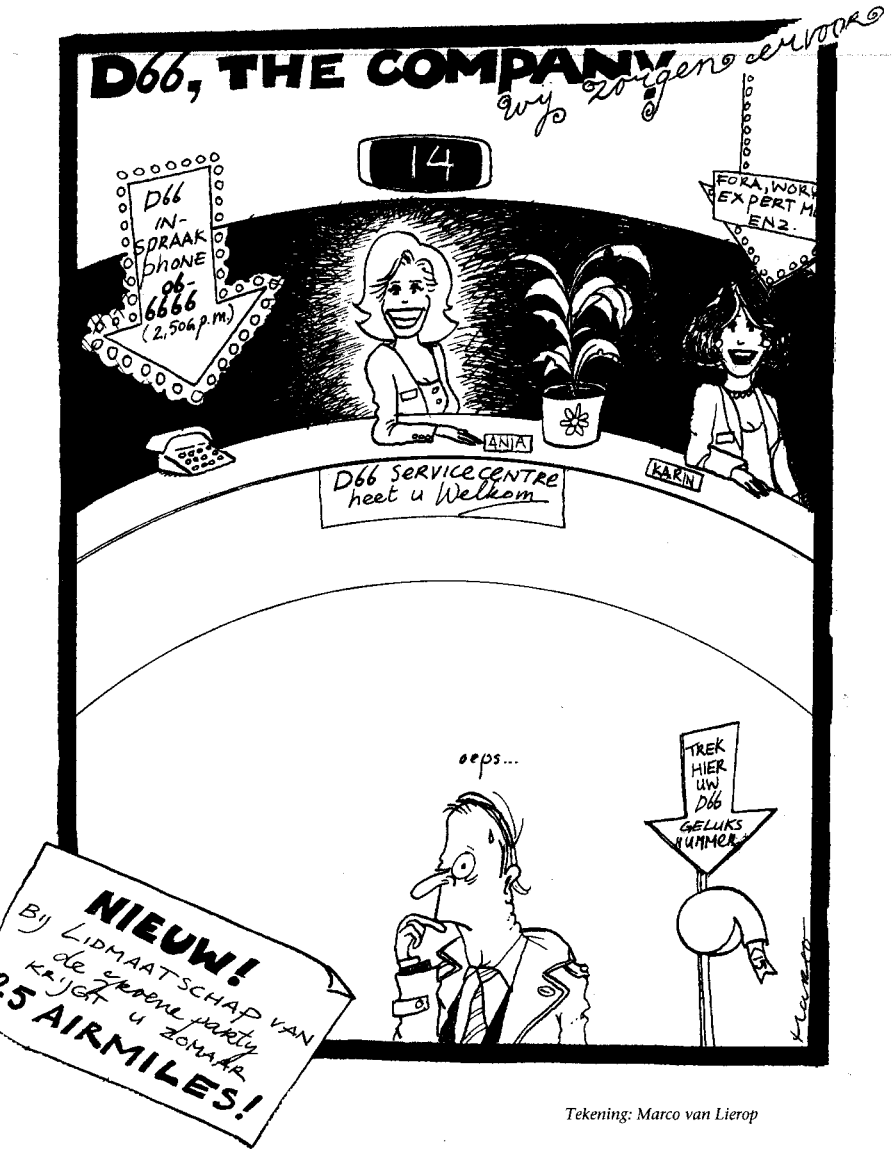

Tekening: Marco van Lierop

schappelijke leerprocessen organiseren door gebruik te maken van de ervaringen van hun leden die ter plekke met problemen en de uitwerking van beleid worden geconfronteerd. Lokale bestuurders zijn veel beter op de hoogte van de concrete problemen die in hun achtertuin leven. En samen met hun achterban en in discussie met andere maatschappelijke groeperingen zijn zij goed in staat om oplossingen 'op maat' te verzinnen waar de betrokkenen zich in kunnen vinden. De trend is echter de andere kant op: regionale en lokale overheden mogen vooral uitvoerende taken doen en al te grote betrokkenheid bij politiek gevoelige projecten wordt afgedaan als 'Not in my backyard'-gedrag. Ook Paars doet daar aan mee.

Oppervlakkig

Ook in een ander opzicht zet ik vraagtekens bij het werk van de projectgroep. Als je de startnotitie en de bijbehorende vragen voor de deelprojecten nauwgezet leest, dan staan feitelijke en normatieve uitspraken en vragen kris kras door elkaar heen. Met name bij de behandeling van de processen van individualisering en mondialisering is dat het geval. Deze processen worden gezien als zelfstandige processen zonder dat de wortels ervan worden belicht.

Het individualiseringsproces hangt nauw samen met de bureaucratisering van de moderne samenleving, dat is al bekend sinds het baanbrekende werk van de socioloog Max Weber aan het begin van deze eeuw. Waarbij men zich goed moet realiseren dat individualiseren nog niet hetzelfde is als 'verzelfstandigen' en 'mondiger' worden. In de startnotitie worden deze twee begrippen vaak op een positieve manier aan elkaar gekoppeld.
Mondialisering is eigenlijk een deftig, liberaal woord voor wereldkapitalisme (in de betekenis van de socioloog Immanuel Wallerstein). Dat wordt niet met zoveel woorden gezegd en daarmee blijft de analyse helaas te veel aan de oppervlakte. Een kapitalisme-kritiek is weliswaar vreemd voor D66 maar het zou een ander licht op de gevolgen voor de democratie werpen. Als je de wortels van deze processen niet nagaat, dan kom je nooit verder dan symptoombestrijding en illusiepolitiek. Dan blijven de machtsverhoudingen buiten schot en zonder inzicht in de reële machtsverhoudingen is het voeren van een haalbare, pragmatische politiek niet mogelijk.

Waarde achteraf

De waarde van 'Voor de verandering' zal pas achteraf kunnen worden bepaald. Daarmee doel ik niet op het slotdocument. Integendeel, het gaat erom wat de partij zelf met de vruchten van het project zal doen. Welke status en rol zal de gedachtevorming rond 'Voor de verandering' in de partij krijgen? Maar dan dient de partij wèl de ruimte te krijgen om zich de gedachten eigen te maken en moet de partijtop de verleiding kunnen weerstaan om de voorlopige resultaten van het project niet al tot ruggengraat van bijvoorbeeld het verkiezingsprogramma te maken. Dan verliezen de 'gewone' leden de aansluiting met het partijkader en gaat het verband in de partij teloor.
'Voor de verandering' kan de meest voorname rol krijgen die je je kunt voorstellen, namelijk die van katalysator voor discussie, meningsvorming en het uitwerken van globale ideeën voor en door het regionale en lokale niveau. Zo kan een enerverend en buitengewoon interessant leerproces op gang komen, dat metterdaad tot een revitalisering van de partij zal leiden. Maar dan wel als vereniging, en niet als 'facilitair bedrijf'. ◆

Allan Varkevisser is eindredacteur van Idee, het tijdschrift van het Wetenschappelijk Bureau van D66. Hij heeft dit artikel op persoonlijke titel geschreven

voor de verandering

Oproep aan de leden, regio's en afdelingen

'Voor de verandering' is van de partij. Zoveel mogelijk mensen in en rond de partij zijn er dan ook de afgelopen maanden bij betrokken. Een van de resultaten is dat de soms abstracte opdrachten uit het startdocument concreter zijn gemaakt.

Door de thema's van 'Voor de verandering' vanuit de regionale en lokale invalshoek te bezien wordt een noodzakelijke dimensie aan het project toegevoegd. Bovendien kunnen de gebruikte methodes een bijdrage leveren aan het tot stand komen van het verkiezingsprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen in 1998. De voorbereidingen hiervoor staan al voor de deur.

De projectorganisatie nodigt u dan ook graag uit ook in uw afdeling of regio een bijeenkomst in het kader van 'Voor de verandering' te organiseren. Wij willen u graag daarbij helpen en van advies voorzien. Bovendien kunnen wij voor u een spreker regelen.
Wij hopen snel iets van u te horen.

Projectorganisatie Voor de Verandering,
Postbus 660, 2501 CR Den Haag
tel 070.3183066 / fax 070.3183625
e-mail: lsd66@d66.nl

Afval

Rijkdom van rommel en resten

"Huishoudens produceren geen afval, ze houden het over", zei een collega-Kamerlid onlangs zeer treffend. Met de feestdagen net achter de rug kan iedereen dat beamen. Plastic zakken en containers staan overvol te wachten op leging door de gemeentereiniging die, zeer verdiend, ook een weekje Kerst- en Nieuwjaarsvakantie heeft gehad. Met de resultaten van onze productie en consumptie dus letterlijk onder de neus is het goed om even terug te blikken en vooruit te zien naar herkomst en toekomst van ons afval.

door Marijke Augusteijn-Esser

Big business

De afgelopen tien jaar is de visie op afval nogal veranderd. Afval is tegenwoordig big business. Dat merken we onder andere in onze portemonnee. De hoogte van de heffing van de gemeentereiniging is ten minste verdubbeld, soms zelfs verdrievoudigd, en de inhoud van de afvalzak drastisch gewijzigd.
Dit alles is te danken aan de zogenaamde *ladder van Lansink*. De naam is die van een collega van het CDA die stelde dat de wijze van verwerking van afval via prioriteitstelling moest lopen. Bovenaan de ladder stond preventie, zoveel mogelijk voorkomen van afval dus. De tweede plaats werd ingenomen door hergebruik, ook wel recycling. De derde door verbranden en de onderste tree betekende storten.
De 'ladder' luidde een omslag in denken over afval in. Door de hoogste prioriteit te geven aan preventie en hergebruik ontstond een geheel nieuwe industrie; vooral door de recycling kreeg afval ineens economische waarde. Er ontstonden tal van bedrijven die glas, papier, kunststoffen, blik, groente- fruit- en tuinafval, maar ook grote voorwerpen als koelkasten en auto's, prima konden hergebruiken.

Burger doet mee

De burgers begonnen ijverig mee te helpen. Zo ijverig dat de inzameling van glas en composteerbaar afval bijna aan het eigen succes ten onder dreigde te gaan; het aanbod leek de verwerkingscapaciteit te overtreffen.
Verbazingwekkend maar ook verheugend is dat niemand protesteerde tegen het feit dat op dit goede gedrag bepaald geen premie stond. Integendeel, bij elke nieuwe vorm van 'scheiding aan de bron' werd de rekening hoger. Terwijl de bereidheid tot nog meer gescheiden inzameling blijkt uit de vele brieven met suggesties die op mijn bureau komen. Kennelijk is ieder van het milieubelang ervan doordrongen.

Overheid ontmoedigt storten

Ook de overheid heeft door de regelgeving het milieubeleid een goede richting gegeven. Samen met provincies en gemeenten werden over het land verdeeld een aantal afvalverbrandingsinstallaties gebouwd die ervoor moesten zorgen dat in de eerste plaats het afval in de eigen regio zou kunnen worden verwerkt.
Bovendien trad op 1 januari 1996 voor een groot aantal brandbare afvalstoffen een stortverbod in werking. Dit laatste is bedoeld om de capaciteit van de verbrandingsovens zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Belangrijk, omdat de bij het verbrandingsproces vrijkomende warmte weer nuttig gebruikt wordt. D66 heeft voorgesteld om het storten nog onaantrekkelijker te maken, daarom zal het storttarief dat nu veel lager is dan het tarief voor verbranden, flink worden opgetrokken.
De komende jaren zal het stortverbod worden uitgebreid, ook voor bouw- en sloopafval. En dat betekent alweer een extra impuls voor de recyclingbedrijven.

Internationaal

Internationaal is de afvalstoffenmarkt eveneens in beweging. Ons land wil voorlopig nog het afval binnen de landsgrenzen houden en verwerken, vooral omdat men in het buitenland vaak lagere milieuhygiënische randvoorwaarden stelt aan de afvalverwerking. Maar binnen Europa is men van mening dat, indien voor een afvalstof een nuttige toepassing mogelijk is, geen belemmeringen aan in- of uitvoer mag worden opgelegd. Dat kan betekenen dat bij kwalitatief minder goede verwerking het milieu daaronder lijdt en daar verzet Nederland zich tegen.

Geen gesleep met afval

Maar er is nog een ander probleem: hoewel het de bedoeling was dat de afvalregio's waarin ons land verdeeld was hun eigen afval zouden verwerken, bleek al spoedig dat de hoeveelheid afval per regio nogal verschilde. Dit leidde weer tot onder- of overcapaciteit bij de stortplaatsen en verbrandingsovens. Daarom verzochten VVD, D66 en PvdA aan de minister van VROM om een voorstel te doen voor een nieuw landelijk verdeelsysteem voor afvalstromen. De minister gaf daarop aan een commissie onder leiding van mevrouw Epema de opdracht om dit te onderzoeken.
Het resultaat van dit onderzoek ligt er inmiddels en wordt komend jaar in de Kamer besproken.

De markt is inmiddels niet meer buiten de deur te houden. En dat hoeft ook niet. De overheid moet daarbij twee dingen goed in de gaten houden: de door Kamer en kabinet vastgestelde voorwaarden voor de eindverwerking van het afval dienen te worden nageleefd en ten tweede moeten de kosten in de hand gehouden worden. Anders betalen milieu en burger straks het gelag! ◆

Marijke Augusteijn-Esser is lid van de Tweede-Kamerfractie.

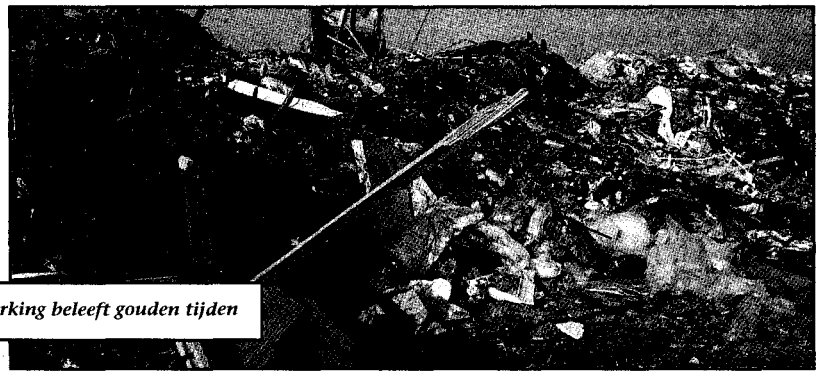

Afvalverwerking beleeft gouden tijden

Foto: Provincie Zuid-Holland

Stakeholder society: mooie woorden

Hoe springt de politiek in op de veranderingen in onze maatschappij? Dit is de hamvraag in het project 'Voor de verandering'. Een denkoefening over deze vraag is in Groot-Brittannië aan de gang naar aanleiding van de discussie over het begrip 'stakeholder society' (vrij vertaald: de participatiemaatschappij). Over de waarde van deze Britse exercitie voor de discussie in 'Voor de verandering', en dus voor D66, volgt hieronder een korte beschouwing.

door David Kuyper

Alomvattend belang van het etiket

Politici hebben een bijna onweerstaanbare neiging tot etikettering. Vooral wanneer verkiezingen in zicht komen, wordt geprobeerd het scala aan meningen en standpunten in een voor de kiezer begrijpbare pot met opdruk te stoppen. Want de kiezer kiest snel. Vaak pas in het stemhokje en anders in de paar weken of maanden die aan de verkiezingen voorafgaan. In het verkiezingscircus lijkt het daarom steeds meer te gaan om het omhulsel van je meningen. Je hebt een mening over volksgezondheid, over infrastructuur, over fiscaal beleid, maar je hebt niet de tijd of de aandacht om al deze meningen op hun merites te beoordelen. Een partij moet duidelijk ergens voor 'staan', zij is een potje tussen andere potjes in het supermarktschap geworden. De kiezer let als vanouds op de kleur, rood, groen, of blauw maar kijkt ook steeds kritischer naar het etiket. Wat is de houdbaarheidsdatum, zijn er kunstmatige ingrediënten met schadelijke gevolgen op langere termijn toegevoegd?

'New Labour' van Tony Blair

In de aanloop naar de Britse verkiezingen manifesteert zich dit proces wel heel duidelijk. Labour, na inmiddels 17 jaar oppositie, heeft een metamorfose ondergaan. 'New Labour' wordt de partij al van allerwege genoemd, de 'opdruk' is ingrijpend veranderd. Deze opdruk wordt over het algemeen gecombineerd met het nieuwe gezicht van Labour, Tony Blair. Zijn hoofd prijkt op menig boek over zijn partij, maar vooral ook over hemzelf. 'Doing business with Tony Blair', 'Tony Blair, the Biography': al met al verbazingwekkende pogingen om een staatsman niet door zijn daden en geschiedschrijving als zodanig te benoemen, maar reeds voordat hij zijn belofte kan waarmaken.
De nieuwe inhoud van Labour is ook al benoemd. Tony Blair heeft aan het begin van dit jaar werkgeversverenigingen en zakenlui ijverig voorzien van politieke speeches met de strekking dat 'doing business' met Labour wel eens tot grote winsten en gezonde bedrijven zou kunnen leiden. Daarvoor heeft hij een term gebruikt die vooral in de bedrijfskundige literatuur gangbaar is, de *stakeholder* (letterlijk: de belanghebbende, aandeelhouder). Daarmee was het etiket voor New Labour gedrukt en de stakeholder society werd de verzamelterm voor alles waar New Labour voor stond.

Allure van een evangelie

Wat is die stakeholder society van Blair? Kort gezegd komt het erop neer dat het individu zijn belang in het maatschappelijk verkeer versterkt moet zien worden, en dat kan alleen maar door hem of haar ook daadwerkelijk een belang te geven. In de termen van Blair: in de stakeholder-economie zijn kansen aanwezig voor allen, vindt vooruitgang plaats door verdienste en zal geen enkele groep of klasse uitgesloten zijn van de vruchten van die vooruitgang. Het is een etiket met de allure van een evangelie. En nu de inhoud. Die blijkt minder verrassend te zijn dan de transformatie van Labour doet vermoeden, te meer daar deze inhoud wel erg dicht aanschurkt tegen datgene wat een andere Britse partij, de Liberal Democrats, al jaren verkondigt. Blairs visie komt erop neer dat vertrouwen en partnership de pijlers van de maatschappij moeten worden. Iedere maatschappelijke relatie dient hierop gestoeld te zijn en daarom pleit hij voor hervorming: hervorming van het bedrijfsleven door aandelenparticipatie van de werknemer te stimuleren waardoor deze een duidelijk financieel belang in zijn onderneming krijgt; hervorming van het socialezekerheidssysteem door het dynamiek te geven die het uitkeringssysteem zelf niet meer kan bieden. Dit betekent een grote nadruk op trainingsfaciliteiten van het bedrijfsleven, kinderopvang, alles gestoeld op het principe dat een kwalitatief goed socialezekerheidssysteem in het belang van iedereen is, omdat dat de cohesie binnen de maatschappij bevordert. Een systeem dat slechts op premie en uitkering gebaseerd is, kent dit effect niet en is daarom per definitie een systeem van 'last resort', star gemaakt door regels en daarbij bijdragend aan de sociale overbodigheid van groepen die op dit systeem zijn aangewezen.

Géén democratische hervorming

Een mooi programma dat de juiste snaar raakt. Er zit een element van analyse van de problemen van onze welvaartsstaat in de redenering, die de aanzet tot oplossing lijkt te geven.
De redenering wordt echter niet doorgetrokken. Als je dergelijke hervormingen doorvoert, zul je moeten beginnen bij het politieke systeem dat de regie over de 'oude' maatschappij heeft gevoerd. De burger geef je mogelijkheden tot medezeggenschap, op de werkvloer, in de woningbouwcorporatie, in zijn ziektekostenverzekering etc. Maar de hervorming van het systeem wordt door de mensen geleid die door het oude systeem zijn gekozen. Met andere woorden, mensen krijgen een grotere verantwoordelijkheid voor hun eigen welbevinden en krijgen vooral de plicht om 'partner' in de maatschappij te worden. Maar dit gaat niet gepaard met enig uitzicht op een democratische hervorming die ervoor zorgt dat de burger ook meer bij het bestuur van de maatschappij betrokken raakt.
Zo'n maatschappijhervorming vraagt om een politieke cultuurverandering die Tony Blair niet voor zijn rekening lijkt te willen nemen. Daarmee weet hij met zijn pleidooi voor de stakeholder society niet te overtuigen. Hij laadt de verdenking op zich dat dit slechts een zoveelste etiket is zonder dat een wezenlijk antwoord geformuleerd wordt op de prangende vraag hoe het bestuur van de samenleving aan te passen aan de moderne tijd.

Met deze kernvraag moet een politieke partij zich continu bezighouden. In Voor de Verandering is een discussie over dit onderwerp gestart. Op het voorjaarscongres wordt daar aandacht aan besteed. ◆

David Kuyper werkt mee aan Voor de Verandering en is medewerker bij de D66-fractie.

SWB-cahier De stad als culturele werkplaats

'De stad als culturele werkplaats' is de titel van de jongste publicatie van het Wetenschappelijk Bureau van D66. In tegenstelling tot wat de titel lijkt te suggereren gaat het hierbij niet specifiek om de stad of de grote steden, maar om cultuurpolitiek. Deze politiek richt zich op het herstellen van het evenwicht tussen publieke en private ruimte in de culturele sfeer, met het doel de burger meer zeggenschap te geven over de inrichting van de publieke ruimte. Door de tussenkomst van specialisten en deskundigen heeft deze op dit moment nauwelijks iets te zeggen over het cultuurbeleid in zijn omgeving.
De auteurs pleiten voor een decentralisatie van het kunstenbeleid naar het stedelijk niveau, omdat alleen daar een concrete inhoudelijke discussie over culturele identiteit en de kwaliteit van de openbare ruimte mogelijk is. In de steden moet een vrije en open democratische dialoog op gang komen tussen kunstenaars, bestuurders en publiek. Doel daarvan is de macht van de elite deskundigen die de kunstwereld beheersen te breken, zodat er in de steden weer ruimte ontstaat voor een eigen(zinnig), democratisch cultuurbeleid. Deze dialoog over de plaats van kunst in de stad moet worden gevoerd in zogenaamde culturele werkplaatsen: vrijplaatsen waar het onderscheid tussen kunstenaar als schepper en het publiek als kunstgenieter er niet toe doet. De politiek zou de totstandkoming van zulke vrijplaatsen moeten bevorderen.
Het opstel van Wijn en Van der Brugge is de hoofdtekst van de publicatie en wordt becommentarieerd door zowel onderzoekers als bestuurders met ervaring op het terrein van stedelijke cultuurpolitiek. Het werpt lastige vragen op voor een discussie over cultuurpolitiek, die – volgens de inleiders – nooit als afgesloten mag worden beschouwd.

'De stad als culturele werkplaats', Cor Wijn en André van der Brugge, SWB D66, Den Haag oktober 1996

Halfleeg, halfvol discussie

Het SWB-cahier 'De stad als culturele werkplaats', dat zaterdag 14 december onderwerp was van een SWB-workshop bij de Boekmanstichting in Amsterdam, is een leuk cahier. Het staat bol van boude beweringen, verrassende voorstellen en duizend bezwaren daartegen. Waarbij iedereen die bezwaren maakt, er direct aan toevoegt dat het wél aardige ideeën zijn waartegen zojuist gesputterd werd. Kortom, de discussie heeft een hoog D66-gehalte. En dat is leuk.

Maar de discussie heeft ook een ander D66-kenmerk: ze is een beetje oeverloos. Elke schrijver heeft voor zijn eigen hoofdstuk eigen begrippendefinities. En daarmee wordt het starthoofdstuk beoordeeld. Ik heb daar een beetje moeite mee: dat gaat natuurlijk altijd op, "uitgaande van wat ik onder dit of dat versta, klopt je stelling niet." De stad heeft toekomst, maar er zijn gevaren. Nee – de stad is in gevaar, al heeft zij wel een toekomst. Een soort halfleeg / halfvol discussie. En zo heb je voor je het weet een leuke bundel met een stuk of tien op zichzelf interessante stukken over kunst, politiek, de stad en de toekomst.

Waar gaat het over? Naar aanleiding van een eerdere kunst- en cultuurdiscussie bij de Boekmanstichting, en twee verhalen daarover van Christiaan de Vries en Jan Glastra van Loon, hebben Cor Wijn en André van der Brugge een nieuw 'opstel' geschreven. Daarop hebben een achttal scribenten gereageerd: vijf vanuit hun deskundigheid en drie vanuit hun politieke verantwoordelijkheid. Het geheel omlijst door commentaren van twee SWB'ers. Een interessante opzet, als er een vergelijk ontstaat.

Wijn en Van der Brugge pleiten voor overheveling van kunst- en cultuurpolitiek naar de steden, als de wereld waar het zich allemaal uiteindelijk afspeelt. Daarbij pleiten ze voor culturele werkplaatsen, 'fora', waar de creatieve ontmoeting tussen kunstenaars onderling en aanbieders en vragers van kunst bevruchtend moet worden voor zowel onze leefwereld als voor de kunsten zelf. Ten slotte vinden ze, dat politici best van hun opvattingen over kunst blijk mogen geven, en dat dat ook invloed mag hebben op het beleid.

Maar na alle reacties gelezen te hebben, is mijn conclusie: we zullen zo ver niet komen, zolang we het niet eens zijn over wat voor zo'n soort functie een in aanmerking komende 'Stad' is. Verwijzingen naar het grotestedenbeleid komen niet uit de lucht vallen: er is in Nederland nu al een grotestedenbeleid voor zeven, en voor vijftien grote steden. Eigenlijk vinden ongeveer veertig steden dat ze ten onrechte niet tot die grote steden gerekend worden. In een zelfde discussie waarin de rivaliteit en de profilering van de Steden als Europese regionale centra wordt gesignaleerd, past natuurlijk niet een pleidooi voor de grootheid van Zutphen als onafhankelijke (te ontwikkelen) cultuurstad. Europees gezien heeft Nederland hooguit twee grote steden (liever: grootstedelijke gebieden) die een zodanige eigen power hebben, dat zij een soort nationale taak op zich kunnen nemen, namelijk het plaats geven aan een totaal kunstleven.

En we zullen niet tot een serieuze afweging van hun voorstel komen, zolang we het er niet over eens zijn, wat de meest vruchtbare akker is voor de ontwikkeling van spannender kunst- en cultuurleven volgens de kunstenaars zelf. Ja, dat zal dan een kwestie van turven zijn: waar willen ze (blijkbaar) zitten – wie wil geconcentreerd, wie in afzondering werken? En wat moet voor verantwoordelijkheid van de overheid komen? Voor hoeveel opera's is er in Nederland plaats, voor hoeveel Symfonie-orkesten, Nationale Balletten, grote Toneelgezelschappen? Hoeveel internationaal betekenisvolle musea kan Nederland bevatten, zonder dat er overlapping of negatieve concurrentie ontstaat? Hoe noodzakelijk is een minimale concentratie van culturele instellingen en functies, om zo'n forum te kunnen vullen? Die vraag moet volgens mij eerst

beantwoord worden, voor je over decentralisatie van het kunstenbeleid praat. En die vraag moet beantwoord worden voor er over spreiding gepraat kan worden. Anders is spreiding niets anders dan het korten op de grote centra, en het verdunnen van die middelen over te veel, onvoldoende levensvatbare kleine centra.

Waar, in welke steden wordt door de verantwoordelijke bestuurders een eigen kunstbeleid gevoerd, worden grote budgetten uit eigen middelen beschikbaar gesteld? Wanneer de budgetten van het Rijk naar de steden gaan, hangt het van de concentratie af, of er nog plaats blijft voor een Opera, een (dan niet meer) Rijksmuseum. Tegelijk heeft elke stad haar eigen historisch of niet historisch bepaalde drang en mogelijkheden: wat hebben de stadsbesturen zelf over voor die identiteit? Gemeentelijk beleid is al decentraal. Het te decentraliseren beleid is dat van het Rijk. Dat moet ergens kansrijk bijgelegd kunnen worden.

Kijk, als Wijn en Van der Brugge, of enkele van hun reagenten nu klip en klaar zeiden: als we het over steden hebben, hebben we het over twee: Amsterdam en Rotterdam. Of over vijf: Groningen, Arnhem en Maastricht erbij. Of we hebben het in principe over honderd – dan kan de concrete discussie beginnen. Dan pas weet je wat decentralisatie van beleid en budgetten betekent.

Dat wordt wel wat met die discussie, naar aanleiding van zo'n cahier. Dat wordt misschien wel een paragraaf in het volgende verkiezingsprogramma. ◆

Bart Robbers is fractievoorzitter van de D66-gemeenteraadsfractie in Amsterdam, en woordvoerder cultuur.

PARTIJAGENDA

16 jan Gesprek met Jacob Kohnstamm, In the Ghetto (BV)

23 jan De grijze reus, de Wielborch (verzorgingstehuis) in Dordrecht, met Hubert Fermina (VdV) (zie aankondiging pagina 9)

25 jan Culturele diversiteit in de politiek (OC)
Opmaat naar de Raad (OC)

28 jan Eenzaam en alleen (BV; VdV) Hotel New York, Rotterdam

01 feb Conflicthantering (OC)
Opmaat naar de Raad (OC)
Maak kennis met D66 (OC)

08 feb Speech en presentatie (OC)
Miniconferentie, Het Europees Sociaal Fonds (BV)
Congres 'Milieu versus economie (in Noord-Nederland)'; ICO-gebouw in Assen (zie aankondiging onderaan deze pagina)

21 feb Wethoudersdag (BV/OC)

22 feb Opmaat naar de Raad (OC)

15 mrt Gelijke onderwijskansen? (VdV) Polmanshuis, Utrecht

22/23 mrt 4e Congres Nieuwe Stijl, congres 64, Noordwijkerhout

04 apr Tussen rede en verstand, Lezingencyclus 1997 (SWB/BV)

05 jun Tussen rede en verstand, Lezingencyclus 1997 (SWB/BV)

04 sept Tussen rede en verstand, Lezingencyclus 1997 (SWB/BV)

06 nov Tussen rede en verstand, Lezingencyclus 1997 (SWB/BV)

28/29 nov Congres 65

BV = Bestuurdersvereniging
OC = Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau
VdV = Voor de Verandering
Bel voor meer informatie: (070) 356 60 66.

voor de verandering

Congres Milieu versus economie (in Noord-Nederland)

Op 8 februari a.s. organiseren de regio's Groningen, Friesland en Drenthe een congres over milieu versus economie, met name in het noorden van het land. De drie hoofdonderwerpen die op hun economische en ecologische waarde getoetst zullen worden zijn: landbouw, industriepolitiek, en verkeer en vervoer.

De dagindeling is als volgt: na de opening om 10.00 uur houden drie uitdagers een inleiding, allen op hun eigen vakgebied. Na de lunch gaan de drie uitdagers in drie deelsessies in debat met drie van onze kamerleden. Deze deelsessies worden gevolgd door een algemeen deel waarin de zaal de mogelijkheid heeft in een aantal moties haar mening vast te leggen. Afsluitend worden de moties in ontvangst genomen door fractieleider Gerrit Jan Wolffensperger.

Aan de debatten wordt deelgenomen door de heer Panman, voorzitter van de Fries-Flevolandse Land- en Tuinbouw Organisatie, de heer Folmer, hoogleraar Agrarische economie van de Landbouw Universiteit Groningen, en Pieter ter Veer van onze Tweede-Kamerfractie (voor het onderwerp landbouw); de heer Schoot Uitekamp, hoogleraar Interfacultaire Vakgroep Energie en Milieu aan de Rijks Universiteit Groningen, en Marijke Augusteijn (Tweede-Kamerfractie) voor het onderdeel industriepolitiek; Nicky van 't Riet (Tweede-Kamerfractie) en de heer Visser van de vereniging ROVER voor het onderwerp verkeer en vervoer.
Het congres wordt gehouden in het ICO-gebouw, Zuidhaege 2, in Assen (5 minuten lopen vanaf het station). Bezoekers zijn welkom vanaf 9.30 uur. Nadere informatie is op te vragen bij Marc Enschede, tel. (0592) 375015, fax (0592) 341427 of op het Internet: //www.xs4all.nl/~enschede/kongres. ◆

column

De verpakking

Half december strandde ik op een zondagavond op Schiphol, onderweg naar Londen. De captain meldde vlak voor het opstijgen dat een motor niet startte vanwege een uiteengevallen startmotor. En de Wegenwacht bleek deze niet in voorraad te hebben.

De meisjes van de (Britse) luchtvaartmaatschappij begonnen bonnetjes uit te delen die op vertoon recht gaven, als 'mishanded passenger' (het stond er echt), op een maaltijd in het enige om die tijd nog geopende cafetaria. De uitbaatster van deze gelegenheid rook haar kans om van deze miezerige zondag toch nog iets te maken. Ze praatte net zolang tot iedere passagier zijn blad tot het maximum van het bedrag van de bon vol stapelde met eten en drinken. Zo kwam ik, naast champagne, in het bezit van een plak chocola verpakt in een biljet van 250 gulden. Even dacht ik dat het smartengeld betrof, maar na het openen van het pak en het eten van het eerste, niet erg lekkere stukje chocola, bleek dat de gouden dagen van het vliegen echt voorbij zijn.

Ik was verbaasd over de gebruikte verpakking: vroeger zou de maker moeilijkheden hebben gekregen met de Nederlandse Bank, maar nu de euro er aan schijnt te komen mogen de Nederlandse biljetten als verpakkingsmateriaal worden gebruikt. Schijnt te komen, want het definitieve besluit over de EMU moet nog worden genomen.

Het Britse blad The Economist beschreef midden december – ik las het terwijl ik wachtte op Schiphol – dat met name het stabiliteitspact van de EMU een groot risico vormt voor het voortbestaan van de hele EU. Het stabiliteitspact eist namelijk dat een land met een te hoog begrotingstekort een gigantische boete betaalt aan de Europese Centrale Bank. Maar zo'n tekort ontstaat meestal tijdens een economische recessie, wanneer een regering meer moet betalen aan uitkeringen en bijstand. Als dan ook nog een boete moet worden betaald, moet de overheid drastisch bezuinigen, met als gevolg taferelen als in de crisisjaren voor de Tweede Wereldoorlog. The Economist toont aan dat het stabiliteitspact overbodig is en slechts is voorgesteld door Kohl om de kiezers in Duitsland, die vinden dat hij de D-Mark verkwanselt, te paaien.

Er zal wel, op z'n EU's, een compromis komen. Maar het blijft mij verbazen hoe makkelijk het Nederlandse parlement instemt met zulke verreikende voorstellen. En daarbij zoveel macht uit handen geeft.

Toen werd omgeroepen dat een vervangend vliegtuig naar Londen was gearriveerd, doofden de Engelse toeristen hun joints. Hoe lang kan dat nog binnen de EU?

Fred Herrebout

actieve leden

Aantrekkelijk zichtbaar

Op het congres in Almelo gebruikte een der betreders van het spreekgestoelte de term 'permanente campagne'. Dit begrip leeft her en der binnen de partij, maar leeft het ook daarbuiten? Anders gezegd: is D66 zichtbaar genoeg voor de buitenwereld? Op landelijk niveau lukt dat wel, maar als afdeling ligt dat anders. Op lokaal niveau moet je je allereerst op eigen kracht manifesteren en profileren. En dat valt lang niet mee.

De aanwezigheid van effectieve en vooral ook uitvoerbare ideeën binnen een afdeling zijn dan een eerste vereiste. Zo ook in mijn afdeling: Purmerend en omstreken. Daar hebben wij het plan opgevat de afdeling in een maandelijks verschijnend huis-aan-huisblad (Waterland Welzijn) om de maand te presenteren. Voor ons wordt dan een hele pagina gereserveerd. Daarop geven wij uitleg van ideeën, standpunten en inzicht in het politieke handwerk. Bovendien kunnen wij zo direct inspelen op actuele zaken die in Purmerend en omstreken leven. Zoals gehoopt en bedoeld, kregen wij veel positieve reacties sinds de start van dit initiatief in mei 1996. Men vond het vooral een verademing dat dit initiatief nu eens niet rechtstreeks in een verkiezingscontext geplaatst was.

Tegelijkertijd zijn wij begonnen met het organiseren van bijeenkomsten speciaal voor nieuwe leden en belangstellenden. Uiteraard hebben wij aankondigingen op onze vaste pagina in Waterland Welzijn geplaatst. Deze bijeenkomsten werken zeer verfrissend en inspirerend. Vooraf is bekend dat er geen strakke agenda wordt gehanteerd. Een zekere schroom deel te nemen aan de discussie wordt zo bij voorbaat vermeden. De voorzitter kan nu gericht optreden als gespreksleider en nadrukkelijk de nieuwkomers bij de discussie betrekken.

Voor het afdelingskader is het hoofddoel van zo'n bijeenkomst luisteren: het luisteren van actieve bestuurs- en fractieleden of gewone leden naar wat iemand deed besluiten te komen en/of lid te worden. En natuurlijk ook het luisteren van nieuwkomers naar elkaar. 'Luisteren' is ook een van de centrale doelstellingen die Tom Kok, onze kersverse partijvoorzitter, in zijn vaandel draagt. En dan wel in allerlei denkbare situaties en op allerlei denkbare niveaus.

Juist die wederzijdse bereidheid tot luisteren – of betrokkenheid – werkt enorm stimulerend. De burger krijgt de gelegenheid zijn politieke beweegredenen onder woorden te brengen terwijl het plaatselijke parijkader naar hem luistert. En dat blijkt in een mum van tijd kilo's belangstelling en motivatie te genereren. Onze afdeling heeft er in korte tijd al twee nieuwe 'actieve leden' bijgekregen. De volgende fase dient zich aan onder het motto 'volhouden', want de aanhouder wint!

Henk Dinkgreve, voorzitter afdeling Purmerend en omstreken

D66 spreekt mij aan

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakk
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam man/vrou

Adres

Postcode/plaats

Telefoon

Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Jargang 30, nummer 2, februari 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

2

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

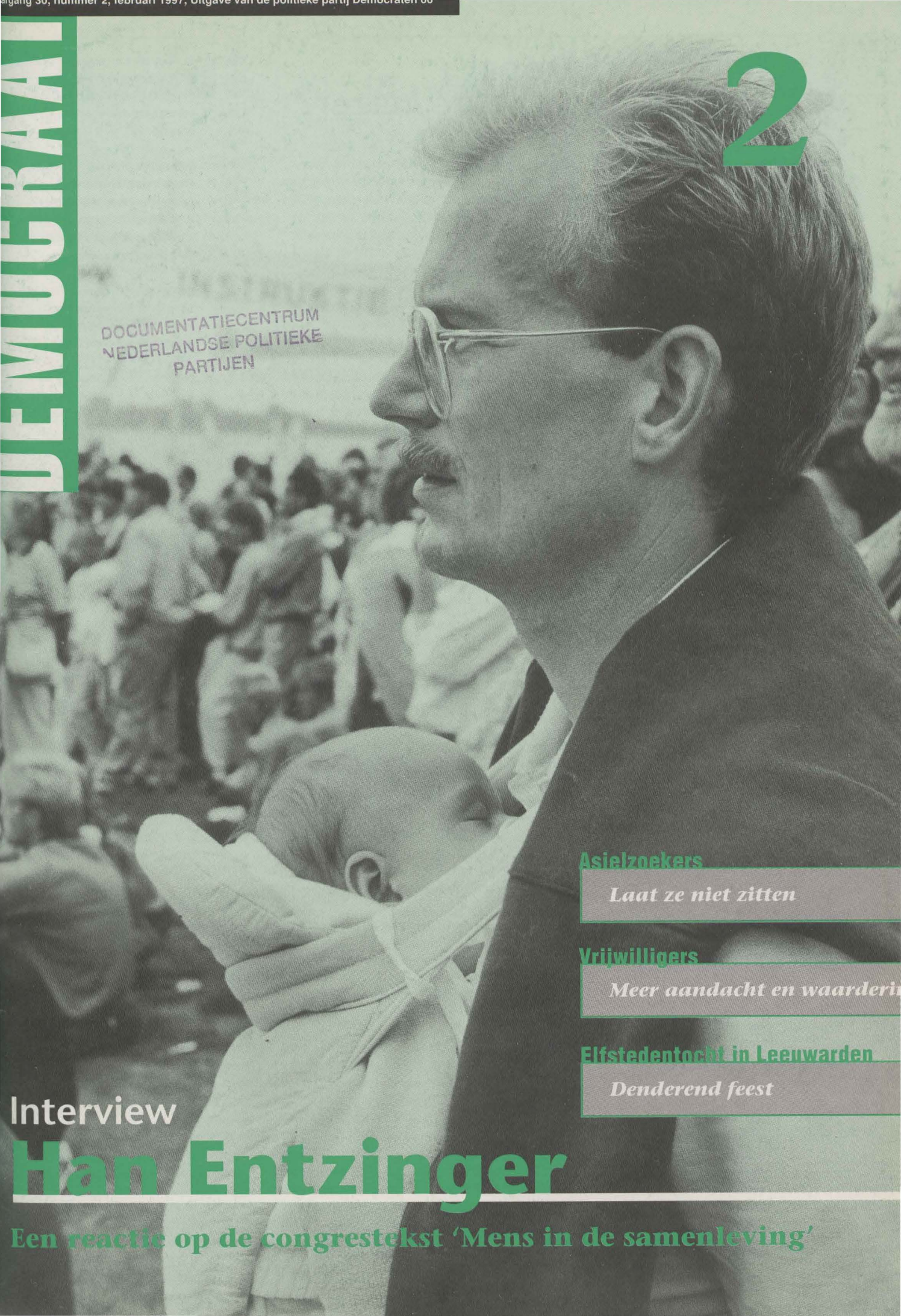

Asielzoekers
Laat ze niet zitten

Vrijwilligers
Meer aandacht en waarderi

Elfstedentocht in Leeuwarden
Denderend feest

Interview

Han Entzinger

Een reactie op de congrestekst 'Mens in de samenleving'

Europa! of de kleren van de keizer?

Op straffe geëxcommuniceerd te worden door ons Tweede-Kamerlid Bob van den Bos, die onlangs in de NRC de Eurosceptici min of meer verbood nog verder te discussiëren over Europa, waag ik het toch her en der enige vraagtekens te zetten. Laat ik vooropstellen dat ik het uiterst bedenkelijk acht dat een Tweede-Kamerlid, en dan nog wel van D66, oproept tot zo'n discussieverbod. Van den Bos beschouwt Europa, zo te lezen, als een geloofsartikel waarvan hij zich niet kan voorstellen dat anderen dat niet met hem delen.
Er dreigt namelijk het een en ander te gebeuren. Van den Bos schrijft: "Als de kloof tussen burger en Europees bestuur groter wordt, wordt de kern van het Nederlandse buitenlandse beleid aangetast."
De kloof tussen burger en het Europees bestuur: dat is een van de problemen van Van den Bos waarom hij de discussie wil beëindigen.
Ik hoop niet dat Van den Bos erg schrikt als ik stel dat ik maar weinigen ken die een band voelen met dit niet-democratisch gekozen Europees bestuur, met ambtenaren die nauwelijks gecontroleerd worden door een parlement zonder noemenswaardige zeggenschap. Sedert 1957, het jaar van het verdrag van Rome waarin het besluit viel tot oprichting van de EEG, is er behoorlijk wat veranderd, zowel nationaal als internationaal. De respectievelijke nationale opvattingen over het sociaal-economische bestel hebben nauwelijks enige bijdrage geleverd aan de gewenste homogeniteit van de Europese markt. En door de voortschrijdende liberalisering van de markt, waardoor die steeds opener en internationaler wordt, is het nog maar de vraag of iets van de oorspronkelijke doelstellingen van de interne markt nog gerealiseerd kan worden.
Er is een merkwaardige discrepantie tussen de ontwikkelingen in het bedrijfsleven en de grote politiek. Het bedrijfsleven tendeert naar een veelvoud van kleinere structuren met als uitgangspunt: hoe gedecentraliseerder, hoe efficiënter. De politiek doet het tegenovergestelde. Die stapelt een extra etage op de bestaande politieke structuren, en over de afwezigheid van democratische controle heb ik al iets gezegd.
Het plan om tot een monetaire unie te komen, voorafgaand aan een politieke unie, is uniek. Dat hoeft niet erg te zijn, maar het heeft de schijn tegen. Er bestaat verschil van mening over het stabiliteitspact en dat is niet opgelost. Het verschil van opvatting over de positie en de zeggenschap van de Centrale Europese Bank – nog op te richten – bestaat tussen Duitsland en Nederland enerzijds en de Fransen e.a. anderzijds. Over de wijze waarop Fransen, Grieken en Italianen staatkundig boekhouden, behoeven de Nederlanders althans niet in het ongewisse te verkeren. We zijn wat gewend met de Antillen.
Wat is in de toekomst de positie van het Nederlandse Parlement bij het opstellen van de begroting? Of moeten wij binnen afzienbare tijd belasting gaan betalen aan Brussel, die na inning tot herverdeling van de gelden zal overgaan? En hoe zal dat dan gaan? Moeten de rijke noordelijke landen extra betalen voor landen waar het met het innen van de belastingen tot dusverre niet zo nauw werd genomen?
Bob van den Bos vroeg om de discussie verder te staken teneinde te voorkomen dat de kloof tussen burger en Europees bestuur groter wordt. De vraag daarbij rijst of de burger zich überhaupt kan identificeren met dat bestuur en, erger, of dat tekort aan identificatiegevoel niet zal leiden tot nationalisme en xenofobie. Aanwijzingen in die richting zijn reeds waarneembaar in België en in Italië. Dat zou kunnen leiden tot de Libanisering van Europa, d.w.z. tot oorlogen tussen gemeenschappen.
De kernvraag bij dit alles is of de burgers van Europa zich kunnen identificeren met het Europese bestuur. Het antwoord daarop is zeer twijfelachtig.
Ik ben van mening dat niet de kalender kan bepalen of Nederland kan opgaan in een nauwelijks democratisch gecontroleerde Europese Unie. En dan heb ik het nog niet over een nieuwe munteenheid waarvan de waarde op een niet-duidelijke wijze bepaald zal worden in een omstreden stabiliteitspact.
Veel vragen dus, veel ruimte voor discussie. Het ware te wensen dat Van den Bos c.s. het voortouw zouden nemen om de Nederlandse bevolking beter te informeren en daarbij rekening te houden met de snel veranderende omstandigheden. Want de laatste roepen de vraag op of het huidige voorliggende Europese pact nog wel van deze tijd is.

Edo Spier, Amsterdam

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door: Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Arthur van Buitenen, Fred Herrebout, Marjanne de Kwaasteniet, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Haijo Apotheker, Boris Dittrich, Doeke Eisma, Sebastian Dingemans, Hubert Fermina, Jacqueline Gotwalt, Dennis Hesseling, Lennart van der Meulen, Edo Spier

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker x Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Opmaak katern: Lieke Warburg
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 3 - maart 1997
nr. 4 - april 1997
kopijsluiting 11 maart 1997

Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Partijvoorzitter Tom Kok nodigt u uit voor een ge sprek – telefonisch wel te verstaan. Een uur pe week neemt hij plaats naast de telefoon en wach tot deze gaat rinkelen. De beller krijgt 10 minute gesprekstijd, waarin hij of zij ideeën en sugges ties aan de voorzitter kan voorleggen. Tom Kol houdt wel de tijd in de gaten, want in dat uur ko men er nog vijf mensen aan de beurt. Wilt u hen spreken, neem dan contact op met het Landelijk Secretariaat: (070) 3566066. U krijgt dan zo sne mogelijk te horen wanneer Tom Kok uw telefoon tje verwacht.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over het voorjaarscongres, het Opleidingscentrum, de Bestuurdersvereniging, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

10 Interview Han Entzinger (omslagartikel)

Een reactie op de congrestekst 'Mens in de samenleving'

Moeilijk, abstract en niet erg toegankelijk: zo luidde het oordeel van de Democraat na lezing van de congrestekst, en dat is jammer, want het is een interessant onderwerp dat iedereen raakt. Reden genoeg om een tweetal kernbegrippen uit de tekst, democratisering en individualisering, nader te onderzoeken. Deze op het eerste gezicht duidelijke begrippen blijken een rijkgeschakeerde betekenis te hebben wanneer we ze bezien in het licht van de geschiedenis van de partij en in het licht van het tijdsgewricht waarin wij leven. Wij stellen u een zoektocht in het vooruitzicht waarin de antwoorden niet eenvoudig zijn, maar hopelijk wel leiden tot meer inzcht in het congresthema.

Foto omslag: Marcel Minnée

16 Vrijwilligers

Krijgen ze wel de waardering die ze verdienen?

Vrijwilligerswerk in een verpleeghuis: hoe kóm je erop? Een deel van je tijd besteden aan het koffiedrinken met 'oude mensjes', het 'boodschapjes doen', en misschien eens een spelletje 'voor de gezelligheid'. Gelukkig zijn er mensen die dit graag voor een ander overhebben. In dit voorbeeld zijn het vrijwilligers die zich inzetten voor de bewoners van een verpleeghuis, maar je vindt ze overal, in alle geledingen van de samenleving en hun motieven zijn vaak even verschillend als hun achtergrond en opleiding. Vrijwilligers zijn een drijvende kracht in deze tijd, alleen is het de vraag of de politiek dit voldoende doorheeft. En ernaar handelt, niet te vergeten.

Foto: Marcel Minnée

20 Feest in Leeuwarden

De nacht der nachten vóór de tocht der tochten

In de rubriek 'Een voorzitter' kijkt burgemeester Haijo Apotheker van Leeuwarden terug op de Elfstedentocht van 4 januari jl. en alles wat daarbij kwam kijken. Met een diep gevoel van tevredenheid.

Foto: fotoburo 'het HOGE NOORDEN' - Jacob van Essen

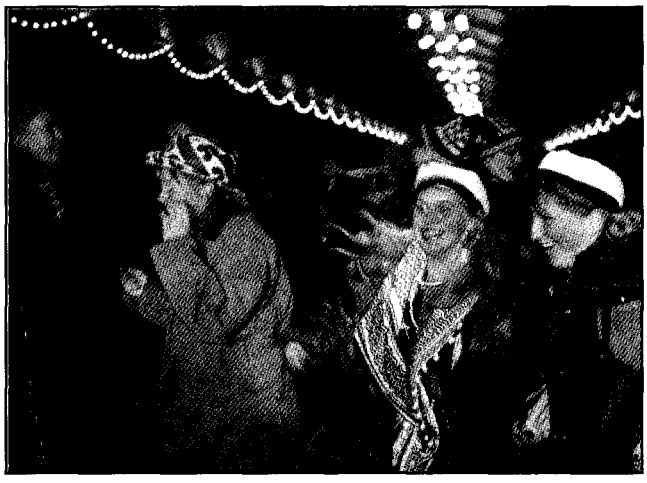

En verder:

4 *Asielzoekers*

6 *Voorjaarscongres: een voorproefje*

8 *Benoemingenbeleid: een kwestie van vertrouwen?*

9 *D66 is niet erg populair bij het FNV*

12 *De tanende populariteit van de politieke partij*

13 *Heilige Koe wordt aangepakt*

14 *Zorgvernieuwing in de Geestelijke Gezondheidszorg*

18 *Brieven*

19 *Partijagenda / Een voorzet*

20 *Column*

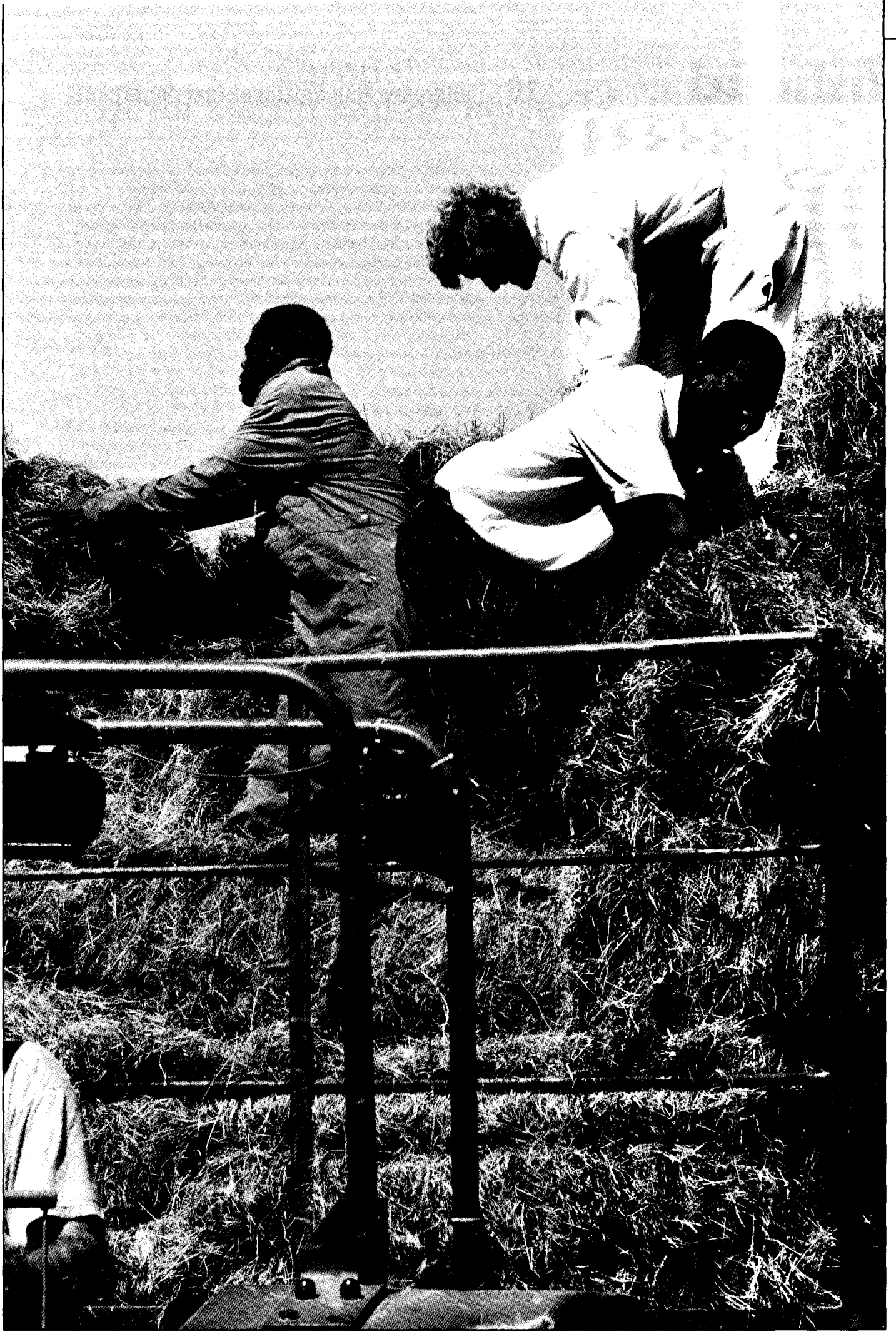

Asielzoekers doen vrijwilligerswerk op het land. ***Foto: Marcel Minnée***

Asielzoekers: laat ze niet zitten

Door de holle gangen van het voormalig revalidatiecentrum Hoogstraat in Leersum, nu een asielzoekerscentrum, volg ik de medewerkster van Vluchtelingenwerk. Zij brengt me bij de kamer van de familie R., uit Iran afkomstig. Mevrouw R. staat bij het raam en begint meteen te trillen als ze me ziet. Ik probeer haar op haar gemak te stellen. "Wat een prachtig uitzicht", zeg ik opgewekt, terwijl ik naar de bevroren bomen kijk, die door de winterzon worden overgoten. "We wonen al meer dan twee jaar in deze kamer", antwoordt ze.

door Boris Dittrich

Ik ga zitten op de bank in de hoek van de kamer. De kussens zijn versleten. Links staat een groot tweepersoonsbed. Recht voor me zie ik een koelkast met een tv erop, daarnaast een klerenkast. Voor de bank een laag salontafeltje. In deze ruimte leeft het echtpaar R. met hun dochtertje Jasmijn.
Meneer R. heeft zijn schoenen uitgedaan en kijkt me verwachtingsvol aan. Ik leg uit dat ik als Tweede-Kamerlid geen beslissing over hun asielverzoek kan nemen. "Waarom duurt het zo lang voordat we zekerheid krijgen of we in Nederland mogen blijven?" vraagt meneer R. "We zijn in 1994 hiernaartoe gevlucht en acht maanden geleden heeft de Immigratie- en Naturalisatiedienst ons laten weten dat we binnen zes weken uitsluitsel zouden krijgen."
Mijn oog valt op de binnenkant van de polsen van mevrouw R., die thee inschenkt. Haar broer is enkele maanden geleden in Iran overleden, waarna ze in een diepe depressie is geraakt. Ze heeft twee keer geprobeerd zichzelf te doden en is inmiddels onder behandeling bij het RIAGG gesteld.
Jasmijn is 8 jaar en zit op de basisschool in Leersum. Ze spreekt Nederlands als de beste. Ik bewonder de foto's, die over het salontafeltje naar me toegeschoven worden. Jasmijn maakt zich erg bezorgd over haar moeder en heeft de rol van ziekenverzorgende op zich genomen. Het geeft mevrouw R. een schuldgevoel en versterkt de depressie.

Minder lang wachten

Eind januari 1997 is het asielbeleid van staatssecretaris Schmitz geëvalueerd. Aan de resultaten van het zogenaamde Stappenplan heeft de staatssecretaris haar politieke lot verbonden. Met name de lange duur van de procedures en de nog niet weggewerkte achterstanden spelen een rol tijdens het debat. In maart 1996 verbleven 3000 asielzoekers langer dan anderhalf jaar in de centra, eind 1996 waren dat er al meer dan 10.000. De cijfers gaan pas echt leven, wanneer je met de mensen spreekt, die daarachter schuilen. Voor D66 is het absoluut noodzakelijk dat de duur van de procedures wordt teruggedrongen. In zaken zoals die van de familie R., waarbij een medische indicatie is, zou met voorrang een beslissing moeten worden genomen. Bureaucratische belemmeringen moeten worden weggenomen. De extra personeelsleden die vorig jaar zijn aangetrokken om de achterstanden weg te werken, moeten nu voldoende zijn ingewerkt om zorgvuldig, maar snel te beslissen.

Pleidooi voor zorgvuldigheid

Het voorstel van Vluchtelingenwerk om alle asielzoekers, die al langer dan anderhalf jaar in de centra zitten te wachten op een beslissing, een verblijfsvergunning te geven, is begrijpelijk. Toch zoekt D66 de oplossing niet in die richting omdat anders veel mensen, die eigenlijk geen recht op asiel in Nederland hebben, dan toch zouden worden toegelaten. D66 pleit ervoor dat er betere beslissingen door de Immigratie- en Naturalisatiedienst worden genomen op het asielverzoek. Nog te vaak lijkt het erop dat er in eerste instantie bijna automatisch afwijzend wordt beslist. De ambtenaar denkt dan dat een zorgvuldige beoordeling verderop in de procedure wel plaats zal vinden. De statistieken wijzen dan uit dat er snel beslist is. Irritatie ontstaat er jegens de asielzoeker, die bezwaar maakt en in beroep gaat. Serieuze behandeling van het asielverzoek in het begin voorkomt ca. 20% procedures in zaken, waarin de rechter de asielzoeker uiteindelijk toch in het gelijk stelt.

Asielzoekers mogen tijdens de procedure niet werken. D66 vindt dat vrijwilligerswerk, ook buiten de centra, wel tot de mogelijkheden moet behoren. Het geeft de asielzoekers afleiding tijdens het wachten, is geen bedreiging voor de reguliere arbeidsmarkt en kan nuttig zijn voor de samenleving. ◆

Boris O. Dittrich is lid van de Tweede-Kamerfractie en woordvoerder Justitie.

Aankondiging

Op weg naar de raad:
het Opleidingscentrum in de regio

Dit jaar zal het Opleidingscentrum van D66, in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen op 4 maart 1998, vele extra trainingen en cursussen aanbieden veelal in uw regio. Dit aanbod dicht bij huis, is met name bestemd voor alle leden die zich grondig willen voorbereiden op een mogelijk raadslidmaatschap.

Ook afdelingsbestuurders, leden van een programmacommissie of van een lokaal campagneteam worden dit jaar ruimschoots in de gelegenheid gesteld om zich met behulp van bijeenkomsten van het Opleidingscentrum op de komende verkiezingen voor te bereiden. Aankondiging van de vele verschillende activiteiten vindt u altijd vermeld in het katern bij de Democraat. Gezien de grote belangstelling hiervoor is het zaak dat u zich tijdig aanmeldt als u wilt deelnemen. Een telefoontje naar het Opleidingscentrum is voldoende: 070 - 3566066.

Voorjaarscongres op 22 en 23 maart

U staat centraal

Ieder jaar houdt D66 een speciaal congres dat twee dagen duurt, het voorjaarscongres. Twee dagen die bol staan van politiek en discussie. Voor nieuwe leden, of leden die nog nooit een congres hebben bijgewoond, biedt dit congres uitstekende mogelijkheden om de partij te leren kennen, zowel formeel tijdens bijeenkomsten met D66-politici, als wel informeel in de wandelgangen of 's avonds op het feest. Op de volgende bladzijden vindt u informatie over wat u daar zoal verwachten kunt.

Leve de variatie!

Dit jaar wordt het voorjaarscongres gehouden op 22 en 23 maart a.s. in Noordwijkerhout (nabij Leiden). Dit congres draait om het thema 'Mens in de samenleving', om u dus of liever gezegd om ons allemaal. Doen we wel genoeg voor elkaar, zijn we niet te veel individualist geworden in onze samenleving, waardoor de maatschappelijke samenhang verloren gaat? Dit thema wordt behandeld aan de hand van drie deelthema's: het basisonderwijs, de gezondheidszorg en vrijwilligerswerk.
Wie de agenda van het voorjaarscongres bekijkt, treft een uiterst gevarieerd programma aan: een bonte mengeling van plenaire bijeenkomsten over het hoofdthema, toespraken van Hans van Mierlo en Gerrit Jan Wolffensperger, interviews met D66-bewindslieden, communicatiebijeenkomsten met Kamerleden en een scala van discussiebijeenkomsten.
Uiteraard vormen de 'wandelgangen' ook een bekend en vast congresonderdeel. Deze ontmoetingen – in de pers weleens als 'reünie' omschreven – worden nog eens opgeluisterd door films, cabaret, een band en een disco. Groot feest kortom.

Interview met bewindslieden

Hét onderdeel waar veel congresgangers naar uitkijken: het interview met de D66-bewindslieden op het podium in de grote zaal. Ook dit keer wacht u, op de zondagmorgen, een boeiend onderhoud over actuele onderwerpen.

Communicatiebijeenkomsten

In aparte zaaltjes kunt u kennis maken met en vragen stellen aan de D66-fractieleden van de Eerste en Tweede Kamer en het Europarlement. De fractieleden hebben zich per beleidsterrein gegroepeerd en geven u graag tekst en uitleg over politieke items en beantwoorden uw kritische vragen over actuele politieke kwesties. Op zaterdagmiddag heeft u hiervoor een uur lang de kans.

Mens in de samenleving

In het Katern van *Democraat 10*, 1996 kon u de notitie 'Mens in de samenleving' vinden. Deze bevat de visie van D66 op individualisering en maatschappelijke betrokkenheid van de burger. D66 vindt dat een mens vorm zou moeten geven aan zijn persoonlijke leven naar eigen inzicht en op grond van eigen talenten. Een onderdeel daarvan betreft de invulling van de gewenste relaties met anderen: mensen hebben behoefte aan elkaar, aan sociaal contact en aan betekenis voor elkaar. Zelfontplooiing omvat dan ook praktisch altijd een maatschappelijke component. Sinds haar oprichting heeft D66 zich sterk gemaakt voor democratisering met als doel mensen invloed te geven op hun eigen leefomgeving. De staatkundige hervormingsvoorstellen zijn hiervan het bekendste voorbeeld ('de kroonjuwelen van D66). Toch kan werkelijke democratisering alleen dan wanneer mensen voldoende deelnemen aan de maatschappij. Tijdens een plenaire zitting op zaterdag zal dit worden toegelicht. Vervolgens zal er in een aantal deelsessies worden gediscussieerd over de invulling van de relatie overheid – burger op een drietal terreinen: onderwijs, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk. De notitie 'Mens in de samenleving' dient als achtergrond voor deze deelsessies die op zaterdagmiddag plaatsvinden. (Zie ook het interview met Han Entzinger in dit nummer. Hij reageert op het eerste deel van de congresnotitie, waarin de begrippen democratisering en individualisering binnen D66 verkend worden.)

Voor de verandering

De projectgroep 'Voor de verandering' stimuleert de langetermijndiscussie binnen D66. Vanuit deze invalshoek levert ze materiaal voor nieuwe denkrichtingen die als bouwstenen dienen voor het op te stellen concept-verkiezingsprogramma. Tijdens de plenaire vergadering wordt het eindddocument van de projectgroep gepresenteerd. Tevens verzorgt de projectgroep tijdens het congres een aantal discussiebijeenkomsten, waarin het rapport nader wordt toegelicht en leden de kans krijgen vragen te stellen aan de makers van het document.

Actuele politieke moties

De actuele politiek moties worden zowel zaterdag als zondag behandeld. Ze kunnen tot een paar dagen voor het congres worden ingediend. Zelfs op het congres zelf kunt u tot zaterdagavond een politieke motie indienen. Zie voor de procedure van het indienen daarvan bladzijde 3 e.v. van het katern van *Democraat 10*, 1996.

Discussiebijeenkomsten

Zowel zaterdag als zondag wordt een groot aantal discussiebijeenkomsten over verschillende politieke onderwerpen gehouden met Kamerleden, bewindslieden en betrokkenen van buiten de partij. Op de volgende bladzijden vindt u een selectie uit deze bijeenkomsten. Voor verdere informatie hierover, zie de volgende *Democraat*.

Overzicht bijeenkomsten

Armoedebeleid
Tweede-Kamerlid Bert Bakker heeft onlangs een tienpuntenplan voor armoedebestrijding uitgebracht. Hierin doet hij suggesties waarmee gemeenten aan de slag kunnen. Hoe kan dit beleid in de praktijk worden gebracht? Te denken valt hierbij aan: kwijtscheldingsbeleid, toegang tot de bijzondere bijstand, begeleiding naar de arbeidsmarkt etc.

Bestuur, fractie en dagelijks bestuur
Tussen een regio- of afdelingsbestuur, een fractie en een dagelijks bestuurder (wethouder, gedeputeerde) bestaat een natuurlijke spanning. Ieder streeft naar zoveel mogelijk invloed op het beleid. Maar een wethouder of gedeputeerde is gebonden aan het collegeprogramma. Van de fractie wordt verwacht dat ze concessies doet aan de idealen uit het verkiezingsprogramma. En een bestuur moet zijn activiteiten goed afstemmen op de belangen van de politici. Deze spanning kan verlammend werken, maar ook versterkend. Hoe kunnen de drie elkaars positie aanvullen en versterken?

Opmaat naar de raad
De bijeenkomst 'Opmaat naar de raad' is bestemd voor leden die overwegen om zich kandidaat te stellen voor de komende gemeenteraadsverkiezingen. Aan de orde komen de belangrijkste consequenties en de betekenis van een D66-raadslidmaatschap: tijdsbeslag, positie van een raadslid, vergoeding, beleidsterreinen e.d. De bijeenkomst wordt geleid door twee ervaren raadsleden van D66.

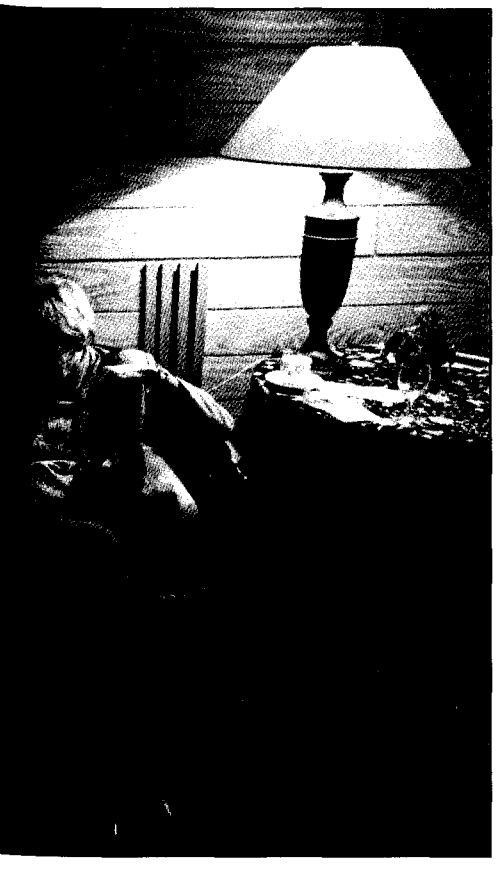

Maak kennis met D66
Deze bijeenkomst is bedoeld als introductie voor nieuwe leden. Aan de orde komen: wat zijn de belangrijkste doelen waar D66 zich op richt? Wat wordt er bedoeld met "die voor D66 zo kenmerkende manier van politiek bedrijven"? In deze bijeenkomst wordt verder gesproken over een actieve invulling van het lidmaatschap. Twee ervaren D66-politici zullen deze bijeenkomst leiden.

Vredesoperaties
Met de ervaringen van de afgelopen 'vredesmissie' in voormalig Joegoslavië nog vers in het geheugen kun je je afvragen wat het ambitieniveau van Nederland bij dergelijke operaties moet zijn. Moet Nederland de ambitie hebben als politieagent in de wereld op te treden?

Integriteit in de politiek
Tot hoever mag een politicus gaan? Mag hij of zij op kosten van een aannemer een voetbalwedstrijd bezoeken? En een vakantiereisje accepteren? Van relatiegeschenken tot commissariaten: hoe principieel zijn D66-leden? Aan de hand van enkele voorbeelden worden de grenzen van D66'ers verkend.

De meerwaarde van Europa
Heeft het Europese burgerschap toegevoegde waarde? Hoe raakt Europese integratie ons in het leven van alledag? Europarlementariër J.W. Bertens spreekt een column uit over de sociaal-culturele meerwaarde van Europa. Vervolgens zal Hans van Mierlo op dit onderwerp ingaan.

Mobiliteit, vloek of zegen?
In het kader van het project 'Voor de verandering' is vorig jaar een essaywedstrijd uitgeschreven. Tijdens deze bijeenkomst wordt een prijs uitgereikt voor het beste essay over mobiliteit. Een deskundig panel wordt daarna geconfronteerd met een vragenvuur over de toekomstvisie van D66 over mobiliteit. Met o.a. Gerrit Jan Wolffensperger en Hans Wijers. Op de drie beste inzendingen zijn de stellingen voor deze discussie gebaseerd. De winnaar van de essay-wedstrijd zal uit handen van minister Wijers een passende prijs ontvangen.

Jongeren, werk en zorg
Tweede-Kamerlid Stefanie van Vliet heeft een gesprek geleid met jongeren over het combineren van werk en zorg. Hiervan zijn video-opnamen gemaakt. Het resultaat is een film van ongeveer een kwartier die in deze bijeenkomst centraal staat. De jongeren die aan het gesprek hebben deelgenomen, zullen aanwezig zijn. Stefanie zal de sessie leiden.

De rol van de politieke partij
De politiek is het verlengde geworden van de bureaucratie. Ze is nog slechts toegankelijk voor een select groepje goed geïnformeerde, goedgebekte burgers, gehaaide lobbyisten en andere professionele belangenbehartigers. Deze selectieve toegankelijkheid van de politieke besluitvorming frustreert rechtvaardige besluitvorming. De burger lijkt zich hier echter niet druk over te maken en heeft de traditionele politieke partij niet meer nodig. Maatschappelijke organisaties nemen steeds vaker de rol van de politieke partij over. Klopt deze analyse? Vertegenwoordigers van D66 en de maatschappelijke organisaties zullen worden uitgenodigd om hierover in discussie te gaan. (Zie ook blz. 12 van dit nummer.)

Tot zover. We hopen dat met dit voorproefje van het programma uw belangstelling gewekt is. In het maartnummer van de *Democraat* volgt meer! ◆

Foto: Voor veel bezoekers is een congres niet alleen een serieuze aangelegenheid – het is ook gewoon gezellig.

Een kwestie van vertrouwen?

Verrassende benoemingen

Nederland geldt op economisch gebied als voorbeeld voor de andere landen in de EU. Over de vraag of dat wordt veroorzaakt door wat de overheid heeft gedaan of juist heeft nagelaten, verschillen de meningen. Minder waarschijnlijk is dat de EU-landen net zo enthousiast zijn over de Nederlandse bestuurscultuur. Bij de benoemingen voor bestuurlijke topfuncties speelt meer dan alleen kwaliteit. En de invloed van de mensen die worden bestuurd, is gering. In dit artikel de ervaringen van twee D66-politici met de benoemingsprocedure in het afgelopen jaar. En de eventuele alternatieven. "De vraag is of D66 nog veel bestuurders zou hebben bij rechtstreekse verkiezingen."

door Fred Herrebout

De naam van Deetman als opvolger van de Haagse burgemeester Havermans was al bekend voor de sollicitatieprocedure goed en wel begonnen was. In Gelderland werd commissaris van de koningin Jan Terlouw verrassend opgevolgd door de vroegere partijvoorzitter van de VVD en makelaar te Groningen Kamminga. De pers meldde dat Bolkestein persoonlijk een stokje had gestoken voor de benoeming van Ed Nijpels – extra makkelijk omdat partijgenoot Dijkstal als minister van Binnenlandse Zaken over de procedure (zie kader) gaat.

Liever rechtstreeks

Anja Overhoff is voorzitter van de D66-fractie van de Haagse gemeenteraad. Ze zat in de vertrouwenscommissie voor de opvolging van Havermans. Het was niet bepaald een genoegen. Overhoff: "Iedereen die in een vertrouwenscommissie heeft gezeten, is volgens mij direct voorstander van een gekozen burgemeester. Dat zegt genoeg over wat ik van de manier van selecteren vind."
Overhoff is voorstander van het rechtstreeks kiezen van burgemeesters en andere bestuurders. Dat is volgens haar de enige manier om recht te doen aan de wensen van de burgers.
Overhoff gelooft niet dat de achterkamertjes steeds voller worden om de baantjes te verdelen. "Wat ik van mijn collega's in de Tweede-Kamerfractie hoor, is dat de meeste benoemingen gewoon goed verlopen. De benoemingen in de grote steden en de provincies leveren spektakel op. Een verschil met vroeger is dat de pers er tegenwoordig veel aandacht aan besteedt."
Haar kritiek op de procedure wil niet direct zeggen dat ze moeite heeft met de nieuwe burgemeester: "Deetman is een sterke bestuurder. We zijn erg benieuwd hoe hij die kwaliteiten hier in Den Haag gaat inzetten."

Liever openbaar

Over voorstellen om de benoemingen anders te laten verlopen wordt al drie decennia, sinds de commissie Cals-Donner, gediscussieerd. Dat heeft ertoe geleid dat er nu zo'n 15 jaar vertrouwenscommissies zijn. Bij zijn afscheid als commissaris in Gelderland, en ook in zijn interview met de Democraat, stelde Jan Terlouw voor om bij de benoemingsprocedure niet langer gebruik te maken van vertrouwenscommissies. In plaats daarvan bepaalt de gemeenteraad of de Staten in een openbare discussie wie ze als meest geschikte kandidaat ziet en vraagt deze om te solliciteren. De kandidaat wordt dan voorgedragen bij de minister. Carla Rieter, de voorzitter van de D66-fractie in de Gelderse Staten, twijfelt aan de haalbaarheid van Terlouws idee: "Ik heb er eerder met Terlouw over gesproken. Het is een aanpak die binnen bijvoorbeeld de protestantse kerken wordt toegepast. Maar ik ben bang dat het in de politiek niet zal werken omdat de partijpolitieke belangen voor zullen gaan."

Liever een bindend advies

Ook Rieter is ontevreden over de gang van zaken in de vertrouwenscommissie waar zij deel van uit heeft gemaakt. "We hebben Dijkstal uitgenodigd om over de procedure te overleggen om toestanden zoals rond de commissaris in Groningen te vermijden. Aan Dijkstal is toen expliciet gevraagd of de kandidaat al vaststond. In dat geval zou een vertrouwenscommissie overbodig zijn. Dijkstal heeft toen gezegd dat de vertrouwenscommissie zeker invloed heeft. Wel zou de politieke kleur van de nieuwe commissaris moeten passen binnen de politieke verhoudingen."
Rieter wil niet zeggen wat de voordracht van de commissie was, maar vindt de procedure rond de benoeming een genante vertoning. Rieter: "Het gaat ons niet om de persoon van Kamminga. Hij beschikt over veel kwaliteiten, maar die liggen wel hoofdzakelijk op het economische vlak. Terwijl in Gelderland, met zijn mix van steden en platteland, ook terreinen als landbouw, milieu en cultuur van belang zijn. Zijn succes zal afhangen van zijn bereidheid zich ook op deze terreinen in te leven." Rieter vindt dat "de vertrouwenscommissie, op basis van de door Binnenlandse Zaken aan te geven politieke kleur, een bindende voordracht moet kunnen doen, waar Binnenlandse Zaken alleen met een goede motivatie vanaf kan wijken. Als de politieke kleur door Den Haag wordt bepaald, dan is het beter als die voorkeur gewoon wordt uitgesproken."

Zijn rechtstreekse verkiezingen dan niet veel beter? Anders dan Overhoff denkt Rieter van niet: "In principe ben ik voor. Maar het zou wel eens nadelig kunnen uitpakken voor D66, zeker als de Staten een nieuwe commissaris kiezen en niet de hele bevolking. De partijpolitieke belangen voeren dan de boventoon en dat is nadelig voor de kleinere partijen. De vraag is of D66 dan nog veel bestuurders zou hebben." ◆

Wat een vertrouwenscommissie doe

De officiële procedure voor een burgemeestersbenoming (de procedure voor een commissaris is vergelijkbaar hiermee) start met het opstellen van een profiel door de vertrouwenscommissie, bestaande uit leden van de gemeenteraad. Op basis van onder meer dit profiel maakt de commissaris een selectie uit de kandidaten die reageren op de advertentie. De geselecteerde kandidaten hebben een gesprek met de vertrouwenscommissie. De commissaris doet een aanbeveling aan de minister van Binnenlandse Zaken, waarbij de commissaris rekening kan houden met de voorkeur van de vertrouwenscommissie, maar daartoe niet verplicht is. De minister draagt de aanbevolen kandidaat, als hij het met de aanbeveling eens is, voor bij de koningin. Overigens is de rol van de vertrouwenscommissie niet vastgelegd in een wet. De gehele procedure is vertrouwelijk.

Populariteit tanende

FNV'ers lopen niet meer warm voor D66

FNV-leden dragen D66 een opmerkelijk minder warm hart toe dan een aantal jaren geleden. De partij zakt, als het aan FNV'ers ligt, van de op een na grootste partij naar de vierde plaats. De PvdA doet het onder FNV'ers traditioneel al goed, maar stijgt nu naar grote hoogte. Toch halen de socialisten niet de 55 % aanhang die ze eind jaren tachtig onder de FNV-leden hadden. Verrassend is het sterk gestegen enthousiasme voor de VVD onder de bondsleden. Met een bijna verdrievoudiging zouden de liberalen door de FNV'ers nu tot tweede partij worden verkozen. Dat blijkt uit een enquête die de FNV onlangs onder haar leden hield. Hoe komt het dat D66 bij FNV'ers nu zo veel minder in de gunst staat? De Democraat vroeg het een aantal actieve D66'ers.

door Jeroen Nugteren

Boris Dittrich, Tweede-Kamerlid: "Als de D66-fractie en de D66-bewindslieden beter aan vakbondsmensen zouden laten zien hoe sociaal gericht onze standpunten zijn, zou de situatie anders zijn. Maar dat komt er niet zo van. We hebben een minister van Economische Zaken die vanuit zijn portefeuille vooral marktgericht naar buiten treedt. Dat is het beeld naar buiten toe. Maar wat het stemgedrag betreft, doet D66 op sociaal gebied niet voor de PvdA onder."

Floor Kist, secretaris deelafdeling Amsterdam Zuid: "Voor mijn gevoel zijn bonden de politieke partijen van werknemers. Ze vertegenwoordigen de werknemers zo goed mogelijk. Dat wil D66 ook. De reden dat FNV'ers nu minder op D66 stemmen, heeft te maken met Kok."

Leo Cornelissen, hoofdstedelijk gemeenteraadslid: "In 1991 stond D66 electoraal hoog. Daarvan zag je een afspiegeling onder de FNV-leden. Bij de PvdA werden veranderingen aangekondigd, zeg maar de Rottenberg-wind. Een aantal mensen voelde zich daar ontworteld. Nu zit de PvdA stevig in het zadel. Wij minder. Misschien ligt het daar aan, ik zou het niet goed weten.
Veel D66'ers zitten niet zo in institutionele kaders. Ze voelen zich wel betrokken bij bijvoorbeeld Greenpeace, maar voelen zich niet aangetrokken door zware historische kaders. Het zou kunnen dat dat niet bij D66 past. Het gaat me te ver om te zeggen dat D66 ver van de arbeidersbeweging af staat. D66 heeft een zeer gemêleerd publiek. Het is niet goed dat de daling van FNV'ers die op D66 zouden stemmen, zo sterk is."

Arjen de Wolff, zojuist gekozen als lid van de programmacommissie in Amsterdam: "Ik ben een van die 11,5 % die als FNV'er op D66 stemt. D66 heeft op sociaal-economisch gebied traditioneel een vrij progressieve houding. Deze periode haakt de D66-fractie duidelijk aan bij de VVD-fractie. Je zou kunnen zeggen dat Arthie Schimmel nog op de oude lijn zit, die voor FNV'ers wenselijk is. Bert Bakker omarmt het ontblote kapitalisme van de VVD. Kennelijk valt het beleid in de fractie ten gunste van hem uit. D66 is op sociaal-economisch gebied te rechts geworden voor een gemiddelde FNV'er. D66 heeft een FNV'er op dit moment weinig te bieden."

Ernst Bakker, wethouder te Amsterdam: "Misschien dat meer marktwerking en deregulering zoals voorgestaan door onze minister Wijers, FNV-leden ietwat kopschuw maken, maar dan begrijp ik niet de winst van de VVD.
Het past mijns inziens in de algemene tendens die wijst op licht verlies voor ons. Dat ons electoraat onder FNV-leden forser terugloopt, is volgens mij te verklaren uit het feit dat FNV'ers van oudsher natuurlijk PvdA-georiënteerd zijn. Toen het destijds heel slecht ging met de PvdA, hebben wij daarvan geprofiteerd. Reden te meer om thans onze profilering bij te stellen." ◆

Enquête onder leden van de FNV (bron FNV-publicatie):
Stel dat er nu verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden zijn. Op welke partij zou u dan stemmen?

	% najaar 1991	% voorjaar 1993	% najaar 1996	
PvdA	37,9	38,4	48,4	(= 73 zetels)
VVD	4,6	5,5	14,0	(= 21 zetels)
GroenLinks	10,3	10,4	11,7	(= 18 zetels)
D66	31,9	28,6	11,5	(= 17 zetels)
CDA	13,1	13,2	8,6	(= 13 zetels)

Mensen zijn niet gek

Han Entzinger over de uitgangspunten van D66

De verschillen tussen de coalitiepartijen zijn aan het vervagen – je hoort het steeds meer. Rood verbleekt, blauw vervaalt en groen is een vraagteken. Je ziet het aan de betekenis die men geeft aan begrippen uit het gedachtegoed van de partijen. Individualisering? – Tuurlijk, dat willen de coalitiepartners ook. Democratisering? Iedereen is vóór. Daar hoef je tegenwoordig echt geen Democraat meer voor te zijn. Of toch wel?

door Marieke Keur en Esther Teunissen

Vanaf de oprichting staat D66 vernieuwing voor: vernieuwing van bestaande politieke structuren met daarbij een nieuwe, actieve rol van de burger. Sleutelbegrippen zijn *democratisering* en *individualisering*. Bij die vernieuwingsgedachte hoort een mensbeeld: wat voor mensen kunnen die vernieuwing (uit)dragen? De congrestekst 'Mens in de samenleving', die ter discussie staat tijdens het voorjaarscongres, is een verkenning van dit mensbeeld. Welke accenten legt de partij van oudsher en zijn die accenten in de loop der jaren veranderd? De Democraat heeft deze vragen voorgelegd aan Han Entzinger, hoogleraar algemene sociale wetenschappen in Utrecht en voorzitter van het wetenschappelijk bureau van D66.

In de keuze van haar naam verwijst de partij naar democratie / democratisering als uitgangspunt. Heeft democratisering nog dezelfde impact als dertig jaar geleden?
Het begrip democratisering behoeft naar mijn mening een nieuwe invulling binnen de partij. We hebben het in het verleden erg in het veranderen van democratische structuren gezocht. We wilden geen achterkamertjespolitiek meer, waar regenten van alles over de hoofden van de burgers bedisselden. Er moest meer openheid in de politiek komen, de burger moest meer invloed krijgen.

In dertig jaar is er veel veranderd, zowel maatschappelijk als in de manier waarop politiek bedreven wordt. De maatschappij stelt andere eisen aan de politiek. Onze 'kroonjuwelen' (de gekozen burgemeester en minister–president; de referenda) zijn in deze regeringsperiode heel lauwtjes begroet. Ik denk dat we daar lering uit moeten trekken en de andere kant van democratisering moeten benadrukken, nl. de actieve rol van de burger (participatie), ook buiten de 'officiële politiek'. De congrestekst is een aanzet daartoe.

Democratisering is in het gedachtegoed van de partij nauw verbonden met individualisering. Wat is de betekenis die D66 aan individualisering geeft?
Wat andere partijen ons vaak verwijten – het CDA is daar heel goed in – is dat individualisering bij D66 het najagen van eigenbelang is. Ik zie dat absoluut niet zo en ik denk dat het een bewuste poging is ons in een hoek te drukken. D66 benadrukt de vrijheid van het individu en zijn recht zich maximaal te ontplooien. Democratisering schept daar de voorwaarden voor.

Het 'Vrijheid blijheid ' van de VVD?
Nee, individualisering bij D66 is heel iets anders. Ze is voor mij onlosmakelijk verbonden met verantwoordelijkheid. Een samenleving kan alleen goed functioneren als de burgers zich daarvoor verantwoordelijk voelen en zich daarvoor inzetten. Bij de VVD draait het in de eerste plaats om verantwoordelijkheid voor zichzelf en niet om verantwoordelijkheid voor de ander, voor de samenleving.

Maar in onze samenleving lijkt verantwoordelijkheid ver te zoeken. Men leeft vooral voor zichzelf en niet zozeer voor het collectief. Hoe zou je die houding kunnen veranderen?
Mensen moeten de gelegenheid krijgen een bijdrage te leveren aan de samenleving – dan komt dat verantwoordelijkheidsgevoel vanzelf. Want dan hebben ze een gevestigd belang daarin.
Kijk maar eens naar de gemeentepolitiek. Een gemeente wil uitbreiden. Hoe betrek je de burgers daarbij? Vraag je hun middels een brief om zelf met ideeën voor mogelijke lokaties voor uitbreiding te komen? Dan loop je het risico dat er stápels brieven binnenkomen en dat het allemaal héél erg lang gaat duren. Bovendien moet de gemeente dan moeilijke afwegingen maken, waarbij zij publiekelijk het ene belang boven het andere moet verkiezen. Wat zie je dus: veel bestuurders kiezen voor de klassieke weg. Ze zetten in stilte hun ambtenaren aan het werk die vervolgens een plan produceren. Dat plan wordt aan de burgers voorgelegd. En die moeten niet moeilijk doen, want inmiddels zit er al aardig wat geld in. Zo'n handelswijze maakt de burger onverschillig. Mensen zijn niet gek. Als iemand ziet dat zijn inspanningen of betrokkenheid niet be-

Inhoud

pag. 1 congres 64, congresagenda

pag. 2 congres 64, congresinformatie

pag. 3 congres 64, belangrijke data in de komende periode

pag. 4 Wetenschappelijk Bureau D66

pag. 5 Bestuurdersvereniging D66

pag. 7 Opleidingscentrum D66

pag 10 congres 64, hotelregistratieformulier

pag. 11 bestelbon

Katern

Mededeling van het Hoofdbestuur (herhaling)
Per 1 janari is Lies Mulderij aangetreden als ad interim lid van het Managementteam van het Landelijk Secretariaat van D66. Zij vervangt hiermee Jan-Dirk Sprokkereef, die per 1 januari elders een betrekking heeft aanvaard. Lies zal deze functie voorlopig tot 1 april bekleden.

Congres 64

CONCEPT - AGENDA VOORJAARSCONGRES 1997

NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Zaterdag 22 maart 1997 (Leeuwenhorst, Noordwijkerhout)

10.00 - 10.15 Opening door de partijvoorzitter
Introductie congresleiding
Benoeming notulen- en stemcommissie op voordracht congresleiding
Toelichtingen verkiezingsprocedures door Landelijke Verkiezingscommissie

10.15 Opening stembussen

10.15 - 10.25 FINANCIEN
* contributieregeling 1998
* regio- en afdelingsbijdrageregeling 1998
ORGANISATIE
* statuten SWB
* politiek profiel Tweede Kamerfractie
* voorstellen LVC TK-verkiezingen cf art. 019.7 en 027.3 (Huishoudelijk Reglement)
* tijdpad LVC voor TK-verkiezingen
* invulling stemadviescommissie TK-verkiezingen

10.25 - 10.50 PRESENTATIE KANDIDATEN BESTUREN EN COMMISSIES

11.00 - 12.00 DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN I (6 parallel)

Lunchpauze

12.30 - 13.15 Presentatie 'Voor de Verandering'

13.25 - 13.50 Toespraak partijvoorzitter

13.50 - 14.20 MENS IN DE SAMENLEVING (inleiding plenair)

14.30 - 15.45 MENS IN DE SAMENLEVING (deelsessies)

15.45 - 16.15 ACTUELE POLITIEKE MOTIES I

16.15 - 16.45 Interview met Hans van Mierlo

Schorsing

vanaf 18.00 Diner
vanaf 20.00 Cabaret
vanaf 22.00 Feest

Zondag 23 maart 1997

10.00 - 10.10	Heropening congres door congresvoorzitters Voorstellen congresleiding en notulen- en stemcommissie
10.10 - 11.10	BIJEENKOMSTEN FRACTIES (parallelle bijeenkomsten per onderwerp)
11.10 - 11.30	Toespraak delegatieleider Europees Parlement
11.30 - 12.15	Interview met bewindslieden
12.15 - 13.30	DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN II (6 parallel)
13.40	Sluiting stembussen
13.40 - 14.40	DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN III (6 parallel)
14.50 - 15.40	MENS IN DE SAMENLEVING (conclusies plenair)
15.40 - 16.10	ACTUELE POLITIEKE MOTIES II
16.10 - 16.40	Toespraak fractievoorzitter Tweede Kamer
16.40 - 16.45	Uitslagen verkiezingen besturen en commissies
16.45	Sluiting congres

Uitgebreide informatie over het congres vindt u in Katern Democraat 1, 1997. Het overzicht van te kandidaten voor de besturen en commissies wordt opgenomen in congresboek A

Buspendel Leiden - Leeuwenhorst Congres Centrum

Gedurende het congres rijdt er zowel op zaterdag als op zondag tussen 9.30 uur en 18.00 uur een pendeldienst van Leiden naar het Leeuwenhorst Congres Centrum en weer terug. De kosten van een enkele reis bedragen *f* 5,- per persoon (deze kunt u ter plekke voldoen aan de chauffeur). De buspendel (Het gaat om een touringcar van Brouwers Tours) zal vanaf de achterkant van het station (richting Academisch Ziekenhuis Leiden) vertrekken.

De vertrektijden vanaf Leiden zijn:

op zaterdag: 9.30 uur
10.30 uur
11.30 uur
12.30 uur
14.30 uur
15.30 uur
16.30 uur
17.30 uur

op zondag : 9.30 uur
10.30 uur
11.30 uur
12.30 uur
14.30 uur
15.30 uur
16.30 uur
17.30 uur

De vertrektijden vanaf Leeuwenhors Congres Centrum zijn:

op zaterdag: 10.00 uur
11.00 uur
12.00 uur
13.00 uur
15.00 uur
16.00 uur
17.00 uur
18.00 uur

op zondag : 10.00 uur
11.00 uur
12.00 uur
13.00 uur
15.00 uur
16.00 uur
17.00 uur
18.00 uur

BELANGRIJKE DATA IN DE KOMENDE PERIODE (1997 t/m mei 1998)

(de data m.b.t. het tijdpad TK onder voorbehoud vaststelling in congres 64)

1997

do	20	mrt	sluiting Actuele Politieke Moties (APM) congres 64 (1e serie) 10.00 uur
za	22	mrt	congres sluiting APM congres 64 (2e serie) 18.30 uur
zo	23	mrt	congres 64 opening kandidaatstelling Tweede Kamer
do	24	jul	Tweede Kamerverkiezingen 1998 (TK98) - sluiting kandidaatstelling do 24 juli 1997
wo	27	aug	TK 98 - kandidatenlijst bij leden, opening poststemming 1e ronde, congres 65 voorstellen bij leden
11 t/m	27	sep	presentatieperiode 1e ronde interne verkiezingen
za	20	sep	Gemeenteraadsverkiezingen 1998 (GR98) - uiterlijke datum sluiting kandidaatstelling
vr	03	okt	12.00 uur sluiting poststemming 1e ronde
wo	08	okt	concept-verkiezingsprogramma TK98 bij leden
ma	13	okt	sluiting moties/amendementen congres 65
vr	28	nov	congres 65, Breda
za	29	nov	congres 65, Breda
di	09	dec	sluiting moties en amendementen verkiezingsprogramma (congres 66)
wo	17	dec	kandidatenlijst 2e ronde bij leden, opening poststemming 2e ronde

1998

1 t/m	17	jan	presentatieperiode 2e ronde interne verkiezingen
di	20	jan	GR98 indienen kieslijsten bij gemeente (dag der kandidaatstelling)
vr	23	jan	TK 98 sluiting poststemming 2e ronde
za zo	07 08	feb	congres 66 - bekendmaking lijsttrekkerskandidaten, vaststellen verkiezingsprogramma, verkiezing lijsttrekker
za	15	feb	vaststelling definitieve kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 1998
wo	04	mrt	gemeenteraadsverkiezingen
di	24	mrt	TK98 indienen kieslijsten (dag der kandidaatstelling Tweede Kamer)
di	14	apr	installatie nieuwe gemeenteraadsleden
wo	06	mei	TK98 verkiezingen voor Tweede Kamer

Congres 64

CONGRES 64 en VERKIEZINGEN TWEEDE KAMER 1998

Vanaf heden is opvraagbaar bij het Landelijk Secretariaat het volledige tijdpad van de Tweede Kamerverkiezingen.
Vanaf donderdag 6 maart zijn opvraagbaar bij het Landelijk Secretariaat:

-het **politiek profiel** Tweede Kamerfractie voor de verkiezingen van 1998
-het voorstel voor de **invulling** van de **Stemadviescommissie** TK98

Wilt U voor al deze bestellingen de bon elders in dit katern gebruiken?

Agenda congres 64
Geschrapt is het agendapunt Statuten en Huishoudelijk Reglement. Gehandhaafd blijft het agendapunt Statuten SWB D66.

Congresvoorstellen LVC, TK-verkiezingen cf art. 019.7 en 027.3

(Huishoudelijk reglement)

De ledenvergadering dient een aantal beslissingen te nemen omtrent de procedure met betrekking tot de interne verkiezingen voor de Tweede Kamer. Deze beslissingen staan omschreven in artikel 019 lid 7 van het Huishoudelijk Reglement.
De verkiezingscommissie doet op grond van hetzelfde lid de volgende voorstellen:

a Het minimaal te behalen percentage vermeldingen bij de intern verkiezingen voor een plaats op de definitieve kandidatenlijst bedraagt 5%,

b De minimaal te behalen plaats in de uitslag van de poststemming voor deelname aan de lijsttrekkersverkiezingen is plaats 10,

c Het maximaal aantal kandidaten dat geplaatst wordt op de kandidatenlijst ingevolge de Kieswet zal 66 zijn,

d Het minimaal te behalen percentage stemmen van de kiesdeler aan voorkeurstemmen zal 25% zijn.

De Landelijke Verkiezingscommissie dient voorts een voorstel te doen ex artikel 19 lid 6 Huishoudelijk Reglement. Zij stelt de ledenvergadering voor om de navolgende data vast te stellen:

- De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal beginnen op 23 maart 1997,
- De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal zal sluiten op 24 juli 1997,
- De poststemming van de eerste ronde van de interne verkiezingen zal worden geopend op 27 augustus 1997,
- De poststemming van de eerste ronde zal sluiten op vrijdag 3 oktober 1997 te 12.00 uur
- De opening van de poststemming van de tweede ronde zal plaatsvinden op 17 december 1997,
- De sluiting van de poststemming van de tweede ronde zal plaatsvinden op 23 januari 1998,
- De presentatieperiode voor de eerste ronde van de interne verkiezingen zal plaatsvinden van 11 tot en met 27 september 1997,
- De presentatieperiode voor de tweede ronde van de interne verkiezingen zal plaatsvinden vanaf 1 tot en met 17 januari 1998,
- Het vaststellen van de definitieve kandidatenlijst zal plaatsvinden op 15 februari 1998,

De volledige planning voor de Tweede Kamerverkiezingen kunt u bestellen via de bestelbon op pagina 11 van dit katern.

Statendag

zaterdag 19 april in de provincie Utrecht

Deze dag wordt georganiseerd door de Utrechtse statenfractie. De statenleden worden ontvangen in de Vishal in Spakenburg. Commissaris der Koningin Beelaarts van Blokland zal een inleiding houden over *het rapport van Van Kemenade*. Vervolgens zal Jan Terlouw spreken over de *profilering van een statenlid*. Doeke Eisma belicht het thema *Provincies en Europa*. 's Middags wordt met botters een tocht gemaakt naar het eiland De Dode Hond. De dag biedt dus zowel veel inhoudelijke informatie als ruim gelegenheid voor informele contacten. Statenleden ontvangen binnenkort een definitief programma thuis. Opgave is nu al mogelijk bij de Bestuurdersvereniging (070 - 3566051).

Themadag jeugdbeleid

op zaterdag 24 mei in Groningen

Drie onderwerpen komen aan de orde: samenhangend beleid, preventie en participatie. Deze drie onderwerpen zullen allereerst in workshops worden behandeld. 's Middags is er gelegenheid om te spreken met enkele betrokkenen bij de Groninger Vensterschool. In de volgende Voor de Draad volgt meer informatie. Opgave is al mogelijk (070 - 3566051).

Op weg naar de verkiezingen 1998

Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging op 31 mei in De Reehorst in Ede.

Op weg naar drie verkiezingen is het thema van de ledenvergadering van de Bestuurdersvereniging op zaterdag 31 mei. Onderwerpen die aan de orde komen, zijn: profilering als D66-bestuurder; toekomstige collegevorming; de verhouding tussen wethouder / gedeputeerde, fractie en bestuur; onderlinge versterking van de landelijke en de lokale campagnes; leden en kiezers werven. Reserveer de datum alvast in uw agenda. Meer informatie volgt in Voor de Draad en de Democraat.

Lezingencyclus *Tussen rede en verstand.*

over de relatie tussen wetenschap, politiek en de toekomst.

Aan drie hoogleraren die tevens lid zijn van D66 is gevraagd zich uit te spreken over de rol van de politiek op hun onderzoeksterrein in de komende eeuw. Na elke lezing zal een politicus of een bestuurder zijn visie geven op hetzelfde terrein en ingaan op het verhaal van de eerste spreker, de hoogleraar.
Tussen wetenschap en politiek bestaat altijd een zekere spanning. Wetenschappers en politici verlaten zich op verschillende vermogens. De wetenschapper zal de politicus snel verwijten dat hij niet doordringt tot de kern van de zaak. De politicus vindt meestal dat de wetenschapper geen of onvoldoende aangrijpingspunten biedt om een beleidskeuze te kunnen maken. Afgezien van deze onvermijdelijke spanning zijn wetenschap en politiek ook van elkaar afhankelijk. De politicus kan zijn voordeel doen met de verworven inzichten van de wetenschapper en de wetenschapper is op zijn beurt afhankelijk van de politicus indien hij zijn inzichten in de praktijk wil brengen.

De volgende lezingen zijn gepland:

3 april
Ziektekosten, zorg en verantwoordelijkheid van de overheid. Lezing door mevrouw prof. dr H.D.C. Roscam Abbing, hoogleraar gezondheidsrecht aan de Universiteit van Utrecht.Co-referaat door Tweede Kamerlid Roger van Boxtel.

5 juni
Werkgelegenheid, steden en maatschappelijke dienstverlening. Lezing door prof. dr Paul van Schilfgaarde, hoogleraar Planologische Geodesie aan de TU Delft. Co-referaat door staatssecretaris Jacob Kohnstamm.

4 september
Sociale zekerheid. Lezing door prof. dr K.P. Goudswaard, hoogleraar Sociale Zekerheid aan de RU Leiden. Co-referaat door Tweede Kamerlid Arthie Schimmel.

6 november
Milieubeleid en kwaliteitszorg binnen ondernemingen. Lezing door prof. dr Wim Hafkamp, hoogleraar milieukunde aan de Erasmus universiteit in Rotterdam Co-referaat door Tweede-Kamerlid Marijke Augusteijn.

De lezingen beginnen om 20.00 uur en vinden plaats in het Polmans'huis, hoek Jansdam en en Keistraat in Utrecht. De toegang bedraagt *f* 10,-, te betalen aan de zaal. Inschrijving is niet nodig.

DECLARATIEFORMULIEREN '96

De leden van de werkgroepen van de SWB kunnen weer een declaratie/ schenkingsformulier voor het jaar 1996 opvragen bij Irene Knijnenburg, 070 3566041

Idee

Idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Idee bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE inhoud nummer 1, 1997

IDEE

Thema: **DE MENS IN DE SAMENLEVING**

* **Pieter Fokkink's** artikel 'Een maatschappelijke democratie' is een inleiding op het thema Mens in de samenleving.

* In zijn artikel 'Het narratieve als alternatief' presenteert **Kees Breed** het post-modernisme als een alternatief voor het klassieke Verlichtingsdenken.

* In 'Zelfbeschikking en veranderingsliefde' doet **Allan Varkevisser** verslag van een driegesprek over mensenbeelden in D66 tussen **Carien Evenhuis, Hans Jeekel en Christiaan de Vries**

* De invloed van technologie op onze omgeving is veel groter dan velen denken. **Joost Kuijper** schrijft over dit aspect in onze samenleving in 'Technologie en menselijke vrijheid'.
*In 'Individualiteiten' geven drie D66-ers hun visie op het denken over mens en samenleving.

Verder vindt u in dit nummer een interview met **Jan Douwe van der Ploeg** over besdrijfsstijlen in de landbouw en een alternatief spoor naar voedselzekerheid, en geeft **Johanna Boogerd** haar visie op de keuzes die nodig zijn in het landbouwbeleid
Michel Groothuizen gaat in zijn artikel over 'D66 en Europa' uit van een instrumentele visie op de Europese integratie in plaats van een principiële.
Jan Paul van Soest geeft commentaar op het Paarse investeringsbeleid.
Tot nog toe zijn de volgende themanummers van Idee verschenen in 1996 (nog steeds verkrijgbaar):
Reinventing Government
Welzijn en onwelzijn anno 1996
Digitalisering en nieuwe media
Het democratisch onderhoud
Landbouw en wereldvoedselproblematiek
De spektakelmaatschappij

IN STRATEGISCHE DIALOOG

De organisatie en kwaliteit van de besluitvorming in het openbaar bestuur ten behoeve van onze samenleving is één van de kernthema's van D66. Onze moderne samenleving echter lijkt voor bestuurders steeds ongrijpbaarder te worden, hetgeen niet anders dan tot de conclusie kan leiden, dat de wijze van besluitvorming herijking behoeft. Zeker ook als de politieke instituties die zo kenmerkend zijn voor de westerse samenleving aan belang zullen inboeten. Men zegt wel dat het concept van de natiestaat, dat twee eeuwen lang een kader bood voor democratie, solidariteit en de regels van maatschappelijke organisatie, is uitgeput. Mondialisering en lokalisering treden in de plaats hiervan. Nieuwe mechanismen, nieuwe normen en gedragsregels en netwerken zullen de taak van de instituties overnemen. Structuren waarvan wij de vorm en de inhoud nog niet kennen en waarvan het democratisch en rechtsstatelijk gehalte een vraagteken is.

Het maatschappelijk verkeer krijgt daardoor te maken met onzekerheid en onvoorspelbaarheid van gedragingen door het verdwijnen van institutionele kaders. Het verlies aan institutionele zekerheden betekent dat we ons opnieuw van deze culturele factor bewust zullen moeten worden, en deze deels opnieuw zullen moeten uitvinden.

Op 1 maart wordt de laatste lezing gehouden in *Pax Christi vergadercentrum*, Godebaldkwartier (in Hoog Cathareine) Utrecht. Ontvangst 10.00 uur, lezing en discussie 10.30 - 12.30 uur

U kunt zich aanmelden bij het wetenschappelijk bureau.

Programma 1 maart 1997

Pax Christi vergadercentrum

Organisatie en werkwijze van het Openbaar Bestuur

Inleiding door mr. A. Docters van Leeuwen, voorzitter van het college van procureurs-generaal, over de vervlechting van overheidslagen, horizontalisering en machtenscheiding. Co-referent is drs. P. Langenberg, wethouder te Leiden. Discussieleider is drs. Chr. Vries, directeur van de SWB.

Oproep Notulisten

Het Hoofdbestuur roept notulisten op die bereid zijn tegen een kleine vergoeding verschillende vergaderingen te notuleren. Deze vergaderingen vinden plaats in de avonduren en in weekends. Belangstellenden kunnen zich melden bij het Landelijk Secretariaat, Tineke Veenstra, 070 -3566025

EUROPEES PARLEMENT

D66 ELDR

EUROPA BULLETIN

Berichten van D66 in het Europees Parlement

Middels het Europa Bulletin houdt de D66-delegatie in het Europees Parlement de leden regelmatig op de hoogte van standpunten die namens D66 in dit Parlement worden ingenomen.

NEDERLANDS VOORZITTERSCHAP

In de Straatsburg-zitting van het Europees Parlement in januari heeft de Voorzitter van de Europese Ministerraad, Hans VAN MIERLO, een toelichting gegeven op het Nederlandse Voorzitterschap. Tijdens het aansluitende debat pleitte Jan-Willem BERTENS voor de verdere democratisering van de Europese Unie.

Hij stelde, dat terecht door het Voorzitterschap veel aandacht wordt geschonken aan efficiëntie. Die vereist de afschaffing van het vetorecht en de besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid in de Raad. Maar voor een Europa van de burgers is meer nodig. Meerderheidsstemming vereist ook parlementaire controle. Die controle kan niet meer effectief op nationaal niveau worden uitgevoerd, omdat een minister overstemd kan worden en toch gebonden is aan het genomen besluit. Daarom is controle door het Europees Parlement niet een wens van meer macht willende drammers, maar een simpele eis van de democratie.

Hij riep daarbij ook de moeizame ratificatie van het Verdrag van Maastricht in diverse lidstaten van de Unie in herinnering. Teveel geheimhouding en te weinig democratisering waren bijna fataal.

Openheid en democratie zijn eisen, die niet alleen in het Europees Parlement leven, maar die ook de toekomstige legitimiteit van de Unie bij de burgers zal bepalen. Niet door een informatiecampagne, maar door serieuze democratisering kunnen we die legitimiteit veiligstellen. Zogenaamde realiteitszin mag er niet toe leiden, dat we in de Unie met ondemocratische gebrekkige bestuurbaarheid blijven zitten. De publieke onvrede zou een bescheiden verdrag naar de prullenbak kunnen verwijzen. Naarmate in de voorfase meer openheid wordt betracht voorkomen we problemen rond de ratificatie van de voor de Unie zo wezenlijke opvolger van het Verdrag van Maastricht.

Voor D66 betekent democratie echter meer. Het vereist ook, dat vermeende efficiënte-overwegingen er niet toe mogen leiden, dat de Raad volhardt in Intergouvernementele financiering van landbouwbeleid en van buitenlands beleid en justitie. De burger moet via de controle door het Europees Parlement inzicht hebben.

De eerste beleidsdaden van de Nederlandse voorzitter lijken erop te wijzen, dat alle heil wordt verwacht van "flexibiliteit". Om het omzeilen van blokkades binnen de huidige of later uitgebreide Unie mogelijk te maken, zal flexibiliteit onvermijdelijk zijn. We moeten er wel voor zorgen, dat de gekozen institutionele arrangementen de Unie efficiënt, democratisch en doorzichtig bestuurbaar houden.

In deze moeilijke tijden voor de Europese integratie, staan het Nederlands voorzitterschap belangrijke uitdagingen te wachten. De succesvolle afronding van de IGC is van groot belang voor de toekomstige ontwikkeling van de EU. Niet alleen behoeft de Unie een daadkrachtig en democratisch bestuur, de verdieping van de Unie is ook noodzakelijk voor de versterking van onze rol in de wereld, de uitbreiding van de Unie en een legitiem gezag, dat de EMU kan dragen.

BERTENS sloot af door zijn vertrouwen uit te spreken in onze minister, aangezien hij democratie een warm hart toedraagt. "Ik heb er dan ook vertrouwen in dat hij zijn uiterste best zal doen om de andere 14 lidstaten hiervan te overtuigen".

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

HANDJEKLAP KEUZE NIEUWE VOORZITTER EUROPEES PARLEMENT VOOR D66 ONAANVAARDBAAR

Het Europees Parlement heeft in haar zitting in januari de Spaanse Christen-democraat José Maria GIL ROBLES tot nieuwe voorzitter gekozen. Hij volgt hiermee de Duitse socialist Klaus HÄNSCH op wiens termijn van tweeënhalf jaar was verstreken. GIL ROBLES kreeg in de eerste ronde 338 van de 515 geldig uitgebrachte stemmen. Om te worden gekozen was een absolute meerderheid van 258 stemmen nodig.

Toch verliep de verkiezing minder mooi dan kan worden opgemaakt. Uit protest tegen de afspraak tussen de twee grootste Europese fracties (de christen-democratische en de socialistische fractie) om per toerbeurt het voorzitterschap te verdelen, besloot de fractieleider van de Radicalen Catherine LALUMIÈRE zich tegenkandidaat te stellen. Samen met een aantal kleinere fracties hebben de Liberalen deze protestactie van harte ondersteund. Voor D66 is het onacceptabel dat de twee grootste partijen elkaar steeds weer het voorzitterschap toespelen. Sinds 1989 bestaat er een onuitgesproken afspraak tussen hen om de beurt de kandidaat van de tegenpartij te steunen. Dit weinig democratisch gedrag van de twee mamoetpartijen ondermijnt de geloofwaardigheid van de verkiezing van de voorzitter. Het komt er op neer dat de voorzitter van de enige democratische instelling van de Europese Unie eerder wordt aangesteld dan gekozen. De protestactie bleek succesvol: LALUMIÈRE kreeg 177 stemmen, bijna eenderde deel van de leden van het Europees Parlement.

José Maria GIL-ROBLES (61) werd in 1989 op de lijst van de Partido Popular gekozen tot lid van het Europees Parlement. Hij zal tot aan de Europese verkiezingen in juni 1999 de voorzittershamer in het Europees Parlement hanteren. Hoewel hij door zijn gereserveerde houding nauwelijks op de voorgrond is getreden wordt hij in kleinere kringen beschouwd als een competent en ervaren politicus die de inhoud belangrijker vindt dan de vormgeving. Tijdens zijn inaugurele rede zei GIL-ROBLES van plan te zijn het pionierswerk van zijn voorganger Hänsch voort te zetten. Daarnaast wil hij streven naar een eenduidig statuut voor Europarlementariërs, ongeacht uit welk land ze komen.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

EUROPESE VENNOOTSCHAP

In de plenaire week van januari heeft Johanna BOOGERD gepleit om meer haast te maken met een statuut voor een Europese vennootschap. Zij deed dit tijdens de behandeling van een rapport inzake de voorlichting en raadpleging van werknemers. Een statuut is voor de Unie een uitgelezen kans om de efficiency en hiermee het concurrentievermogen van de Europese economie te bevorderen ten opzichte van de Verenigde Staten en Japan.

Tot op heden is het niet gelukt om tot een statuut voor de Europese vennootschap te komen. Het ontbreken van een statuut is daarmee een belangrijk obstakel dat de Europese Unie nog uit de weg moet ruimen wil de interne markt daadwerkelijk voltooid worden. Het is de vraag of het Nederlandse voorzitterschap extra politieke druk zal uitoefenen om tot een statuut voor een Europese vennootschap te komen.

Minister MELKERT van Sociale Zaken (en op dit moment voorzitter van de Europese Sociale Raad) zei op vragen hierover van BOOGERD in het Europees Parlement in Brussel eind januari dat hij eerst de resultaten van een rapport wil afwachten over de Europese Vennootschap.

BOOGERD wil echter druk op de ketel houden omdat een Europese vennootschapsvorm bedrijven de mogelijkheid biedt te kiezen tussen een organisatie-structuur die bij de Europese binnenmarkt past en waardoor van de voordelen daarvan beter gebruik kan worden gemaakt. Deskundigen schatten de afwezigheid van een statuut voor een Europese vennootschap het Europees bedrijfsleven rond de 70 miljard gulden per jaar kost.

Grootste struikelblok bij de totstandkoming van een statuut is echter dat de Europese lidstaten het niet eens kunnen worden over de opneming van bepalingen inzake de verplicht gestelde voorlichting, raadpleging en medezeggenschap van werknemers. BOOGERD benadrukte in het debat nog eens dat betrokkenheid van werknemers bij de onderneming juist bevorderlijk is voor een goede bedrijfsvoering en goed voor de productiviteit. Ze hoopt dat deze zaak niet een voorbeeld is van de door de Nederlandse top-ambtenaar Geelhoed onlangs bepleitte beleidsconcurrentie. BOOGERD wijst deze vormen van beleidsconcurrentie af. Ondernemingen 'shoppen' reeds over de diverse lidstaten om de meest gunstige (minimale) arbeidsvoorwaarden te vinden. Dit leidt tot een

neerwaartse spiraal als het gaat om de arbeidsvoorwaarden en de werknemersrechten in ondernemingen.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

VERORDENING VOOR 'NIEUWE VOEDINGSMIDDELEN'

Na uitgebreide onderhandelingen tussen de Raad en het Europees Parlement is op 16 januari jl. eindelijk de verordening voor nieuwe voedingsmiddelen goedgekeurd. De verordening, waarvan het voorstel al eind 1992 door de Europese Commissie werd ingediend, omschrijft de bepalingen voor het op de markt brengen van nieuwe voedingsmiddelen en -ingrediënten. De vertraging lag met name aan de Raad, die door interne onenigheid het voorstel 2 jaar op de plank heeft laten liggen alvorens met een gemeenschappelijk standpunt te komen. De controverse concentreerde zich op de regelingen voor voedingsmiddelen met genetisch gemodificeerde organismen (gmo).

Doeke EISMA heeft als lid van het comité met vertegenwoordigers van het Parlement en de Raad meegewerkt aan de totstandkoming van een compromis tekst. Het Parlement heeft daarbij op veel punten gelijk gekregen. Zo beschrijft de richtlijn een streng vergunningsysteem voor het op de markt brengen van voeding met gmo's en tevens een vrij strenge informatieplicht. Voedsel waarin gmo's zitten moet vanaf nu te allen tijde geëtiketteerd worden. Ook voor producten waar om 'agronomische redenen' gmo's in verwerkt zijn. Dat wil zeggen dat als bijvoorbeeld een gewas resistent is gemaakt tegen bestrijdingsmiddelen door gebruik te maken van gmo's, dit op het etiket van het product moet worden vermeld. Met het aannemen van de verordening is eindelijk een wettelijk kader geschapen voor gmo's bevattende voedingsmiddelen.

Van groot belang is dat dankzij het compromis de consument nu zelf kan bepalen wel of geen producten met gmo's aan te schaffen.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

INFORMATIEMAATSCHAPPIJ: DE MENS CENTRAAL

Informatie- en communicatietechnologieen (ICT's) gaan steeds meer deel van ons leven uitmaken. Het biedt enorme mogelijkheden voor het creëren van handel, hogere levensstandaard en betere diensten. Daarom is niet de vraag dat er iets moet gebeuren, maar hoe het moet gebeuren. Nieuwe ontwikkelingen moeten niet als bedreigend worden ervaren, maar als een uitdaging worden gezien. Sinds kort is Johanna BOOGERD rapporteur voor het Europees Parlement over het rapport van de Europese Commissie dat ingaat op de implicaties van de informatiemaatschappij voor het beleid van de Europese Unie en het voorbereiden van nieuwe stappen. Het rapport is van bijzonder politiek belang aangezien het de strategische prioriteiten voor de Europese Unie met betrekking tot de informatiemaatschappij vernieuwt.

In de Europese Unie wordt op dit moment al veel gesproken over de positieve en negatieve gevolgen die ICT's voor de samenleving met zich meebrengen. De ontwikkelingen op dit gebied gaan echter zo snel dat voortdurend evaluatie en evaluatie van bestaand beleid moet plaatsvinden. BOOGERD vindt bovendien dat het nu tijd is dat daadwerkelijk acties worden ondernomen. Bij deze acties zal de mens centraal moeten staan. Deze zal wonen, werken en leven in een samenleving waarin kennis een grote rol speelt en waar ontwikkelingen sneller gaan dan op dit moment. Er wordt volgens BOOGERD nog teveel vanuit de technologie gedacht, het is echter de mens die uiteindelijk met deze technologie moet werken. Veel mensen zijn 'digibeet'. Dit verhelp je alleen door mensen te leren met de nieuwe technieken en informatiestromen om te gaan, en niet enkel door de technologie te verschaffen.

Maatregelen zullen ook moeten worden genomen met betrekking tot het sociaal beleid binnen de lidstaten van de Europese Unie. ICT's leiden tot nieuwe, veelal flexibelere, werkpatronen, die onzekerheid voor werknemers doet toenemen. Daarnaast wordt levenslang leren nog belangrijker dan het nu al is. Het bijhouden van de technologische ontwikkelingen voorkomt dat in de toekomst een tweedeling in de samenleving gaat ontstaan tussen digibeten en mensen die wel met ICT's kunnen omgaan. Tot slot zal de Europese Unie een aantrekkelijk ondernemingsklimaat moeten schepen waarin innovatieve bedrijven kunnen floreren.

Enkele technologieën zouden het speerpunt kunnen worden voor Europa, zoals het in Europa ontwikkelde GSM. (Wordt vervolgd)

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

SAMENWERKING LIDSTATEN TEGEN FRAUDE NOG NIET OPTIMAAL

Laurens Jan BRINKHORST nam het woord namens de liberale fractie om een recent initiatief van de Raad van Ministers met betrekking tot de interne markt aan de kaak te stellen. Parlement, Raad en Commissie werken al drie jaar aan een verordening die de samenwerking tussen lidstaten moet bevorderen in de strijd tegen douane- en landbouwfraude. In 1994 werd het Europees Parlement opzij geschoven op basis van een juridische argument waarop de Raad van Ministers zich beriep. Hierdoor kon de Raad zijn eigen veranderingen in de verordening aanbrengen zonder verdere bemoeienis van het Parlement. Het gevolg is dat het gemeenschappelijk samenwerkingsverband minder efficiënt zal zijn en de lidstaten meer bureaucratische uitvluchten zal bieden dan de oorspronkelijke versie. Daardoor wordt fraude juist vergemakkelijkt en niet strenger aangepakt, met een beroep op de vermeende soevereiniteitsbescherming.

BRINKHORST wees op de echte betekenis van het initiatief van de Raad: een gebrek aan politieke wil om de interne markt van een doeltreffend instrument te voorzien in de strijd tegen fraude. Juridische argumenten zogenaamd ter verdediging van besluitvormingsbevoegdheden van de Raad wegen niet op tegen het belang van een goed functionerend anti-fraude systeem. De affaire van de gekke koeien ziekte en fraude in andere gemeenschappelijke programma's hebben al zo veel schade aangericht in de publieke perceptie van Europa. Als de Raad geen rekening neemt met de voorstellen van het Europees Parlement en de verordening aanneemt zoals hij staat, schiet de Raad zich als ware in de voet. Opnieuw blijkt het nationale hemd nader te zijn dan de communautaire rok waar het fraude betreft.

Het Europees Parlement is actief bezig het fraude vraagstuk bij de Raad en de Commissie aan te kaarten. Enquête commissies zijn ingesteld om de BSE en andere fraude zaken te onderzoeken. Laurens Jan BRINKHORST zal als rapporteur van de begrotingscontrole commissie de komende tijd hier veel tijd in investeren.

Voor meer informatie: Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de D66-delegatie in het Europees Parlement. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Parlement:

Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795
Medewerker: Martin VAN'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797
Medewerkers: Gerben Jan GERBRANDY/Babette GRAEBER

Contactpersoon van de delegatie in Nederland:
Arthur VAN BUITENEN: 070. 318-2634

Persvoorlichter van de delegatie:
Sebastian DINGEMANS: 00.32.2.284-3592

VAARDIGHEDEN

U HEEFT HET WOORD
zaterdag 12 april

Tijdens deze training maakt u kennis met de basiselementen van elke presentatie: inleiding, uitwerking en conclusie. Daarnaast wordt aandacht besteed aan aspecten zoals nervositeit, aandacht vasthouden, audiovisuele ondersteuning, etc. Centraal in deze training staat de vraag:
hoe zet ik een goede presentatie in elkaar?
Gezien het intensieve karakter van deze training worden maximaal acht deelnemers ingeschreven. De training vindt plaats op het Landelijk Secretariaat van D66 in **Den Haag**. De trainer is Henriëtte de Vos en de kosten zijn *f* 50,00, dit is inclusief een lunch.

Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zich met deze training alvast voorbereiden voor hun voordracht in de afdeling.

VERGADERTECHNIEK
zaterdag 12 april

Deze training is bestemd voor iedereen die binnen D66 wel eens leiding geeft aan discussies en vergaderingen. Bijvoorbeeld werkgroep- of commissievergaderingen, afdelings- of fractievergaderingen. Het doel van de training is om de vergaderingen de moeite en tijd waard te laten zijn. De gespreksleider speelt daarbij een cruciale rol. Deze moet kunnen omgaan met vergadertechnische aspecten als: structuur aanbrengen en tijd beheersen, analyseren en samenvatten, de stemming goed houden en besluiten (laten) nemen. De trainer Gerard Beijen maakt gebruik van een instructie-video en enkele intensieve oefeningen. De training vindt plaats in **Amersfoort** en kost *f* 45,00.

CONFLICTHANTERING
zaterdag 24 mei of 31 mei

Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet, probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen. Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructie-video. De trainer op 24 mei in **Utrecht** is Jaco Verschoor en in **Deventer** op 31 mei is Mieke van Baalen. De deelnamekosten zijn *f* 50,00 (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE voor beginners
zaterdag 24 mei, 31 mei, 7 juni of 14 juni

Een training waarbij intensief aandacht is voor de belangrijkste onderdelen van 'speech en presentatie'. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, spelregels tijdens de speech, plankenkoorts etcetera. Voor deze training worden slechts acht leden ingeschreven. De kosten bedragen *f* 50,00 (inclusief lunch). 'Speech en presentatie' wordt georganiseerd op:
· 24 mei in **Nijmegen**. Trainer: Rob Verhofstad
· 31 mei in **Akkrum** (Friesland). Trainer: Albert de Hoop
· 7 juni in **Groningen.** Trainer: Ben Emans.
· 14 juni in **Den Haag**. Trainer: Rimmert Mulder.

Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zich met deze training alvast voorbereiden voor hun voordracht in de afdeling.

TEAMVORMING

Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.
De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566044).

OPLEIDINGEN

OPMAAT NAAR DE RAAD
oriëntatie-bijeenkomst voor kandidaat-raadsleden

De bijeenkomst 'Opmaat naar de Raad' is vooral bestemd voor leden die zich voorafgaand aan een mogelijke kandidaatstelling voor de gemeenteraad, willen oriënteren op de consequentiesvan een aanstaand raadslidmaatschap. Onder leiding van een ervaren raadslid komt ondermeer het volgende aan de orde: het dagelijks werk van een raadslid, tijdsbeslag, formele positie van het raadslid, profielschets voor een D66-politicus en de verdere voorbereiding op het mogelijk raadslidmaatschap. De bijeenkomst 'Opmaat naar de Raad' wordt georganiseerd op:

22 februari	Amsterdam (middag)
1 maart	Maastricht (ochtend)
8 maart	Groningen (ochtend)
5 april	Leiden (ochtend)
5 april	Lelystad (ochtend)

De kosten zijn ƒ 7,50. Dit is inclusief documentatie. Het is ook mogelijk om 'Opmaat naar de Raad' in andere steden te organiseren. Neem hiervoor contact op met het Opleidingscentrum.

BASISCURSUS GEMEENTEFINANCIËN
zaterdag 5 april

Onder leiding van twee deskundigen (Flip Huisman en Marius Keij) verdiepen deelnemers zich in
de gemeentelijke financiën. De plaats van de gemeentelijke begroting in de financiële cyclus en de
wijze waarop de begroting beoordeeld kan worden komen aan de orde. Daarnaast is aandacht voor zaken als: de risicoparagraaf, de kostenverdeelstaat, reserves en het gemeentelijke grondbeleid.
De bijeenkomst vindt plaats in **Utrecht** en de deelnamekosten zijn ƒ 40,00.

Voor mensen die zich willen oriënteren voor het raadslidmaatschap, is deze cursus alvast een goede voorbereiding voor de gemeentefinanciën.

MAAK KENNIS MET D66
zaterdag 19 april

Kennismaken met D66 kan op 19 april in **Den Haag**. Onder leiding van twee ervaren D66-ers, Stefanie van Vliet (Tweede-Kamerlid) en Meine Henk Klijnsma (fractievoorzitter Zuid-Holland), worden de belangrijkste ideeën en doelstellingen van D66 besproken. Er is ruimte voor uw vragen en er wordt aandacht geschonken aan de mogelijkheden om actief te zijn binnen de partij. De
maximaal vijftien deelnemers ontvangen ter voorbereiding de brochure 'Maak kennis met D66'. Kosten: ƒ 20,00.

SYMPOSIUM LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA
zaterdag 26 april

Deze bijeenkomst is bedoeld voor leden van de lokale programmacommissies. Bij de samenstelling van het verkiezingsprogramma komt heel wat kijken. Wat is rol van het programma? Wie draagt de verantwoordelijkheid? Wat is de relatie met de fractie en met het afdelingsbestuur? Wat wordt de inhoud van het programma (hoe vernieuwend)? Hoe maak je een keuze uit de talrijke onderwerpen (hoe onderscheid je je van andere partijen)? Hoe betrek je bewoners en organisaties? Wat is de relatie met het landelijk programma, met de programma's van buurgemeenten en met het collegeprogramma? Tijdens een plenaire sessie en enkele workshops komen deze vragen uitvoerig aan de orde. De bijeenkomst vindt plaats in **Utrecht** en de deelnamekosten zijn ƒ 17,50.

BROCHURES

Nieuwe publicatie

WERKWIJZER LOKAAL VERKIEZINGS-PROGRAMMA
Een uitgave van de Bestuurdersvereniging en het Opleidingscentrum

Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Deze brochure is opgesteld op grond van de theorie uit het Huishoudelijk Reglement en aan de hand van praktijkervaringen. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma. Afsluitend wordt een aantal onderwerpen genoemd die in de komende jaren juist voor D66 belangrijk worden. Prijs: ƒ 10,00

Deel 2:
Deel twee gaat verder in op de aanzetten voor een verkiezingstekst. Hierin worden ideeën en suggesties gegeven voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. De keuze aan onderwerpen is zeker niet volledig. Een uitgebreide keuze aan onderwerpen die voor D66 hoog op de agenda staan. Programmacommissies kunnen zich laten inspireren door deze brochure. Prijs: ƒ 10,00.

Op 26 april wordt een speciale bijeenkomst voor leden van de programmacommissies georganiseerd. Zie eerder op deze pagina.

POLITIEKE THEMA'S. Prijs: ƒ 15,00

Een bundel artikelen naar aanleiding van enkele themadagen van het Opleidingscentrum. Jan-Willem Bertens over Europese integratie in de jaren negentig, Francine Giskes over Ruimtelijke Ontwikkeling in groter verband, Hans Jeekel over Duurzame Ontwikkeling, Henk Pijlman over Ontwikkelingen in het Cultuurbeleid en tenslotte Han Polman over Gemeentelijk Veiligheidsbeleid.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK.

Prijs: ƒ 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Overwelke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar aanbod van cursussen geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN. Prijs: *f* 10,00

Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op aard, strekking en gevolgen van de gewijzigde Financiële Verhoudingenwet en de nieuwe Comptabiliteitsvoorschriften. De cyclus van financiële documenten wordt beschreven en er is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt om het budget-recht kritisch te hanteren.

KENNIS MET D66. Prijs: *f* 5,00

Brochure over D66-beginselen, partijstructuur van D66 en haar ontstaansgeschiedenis.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING. Prijs: *f* 15,00

Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD. Prijs: *f* 25,00

Deze publicatie bevat onder andere de volgende onderwerpen:
- Raad in relatie tot het college en het ambtelijk apparaat;
- Raad in relatie tot de burger, de belangengroepering en de media;
- Techniek van de raadsvergadering, spreekrecht, recht van initiatief en amendement, moties.

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. Voor de Draad laat zien hoe bestuurders en leden van D66 in de rest van Nederland te werk gaan.

Gaat D66 zich nu ook op de bijbel baseren? Bert Bakker geeft in een interview aan wat er in deze kabinetsperiode allemaal nog moet gebeuren om de armoede in Nederland te bestrijden.
Verder bevat het *februari-nummer* enkele lokale creatieve oplossingen voor het armoedeprobleem. Daarnaast komen de volgende onderwerpen aan bod: cultuurhistorische waarden in het buitengebied; het referendum in Amsterdam; het overheidsloket 2000; democratie in waterschappen; hoe betrek je de burger bij bestuur; kunstenpolitiek en de stad.

Een jaarabonnement kost *f* 50,00. In het lidmaatschap van de Bestuurdersvereniging zit een abonnement inbegrepen. Bel voor meer informatie 070 - 356 6045

Congres 64

HOTEL REGISTRATIE FORMULIER

D66 - Administratienr : _____

Naam + voorletters : _____ M / V

Adres : _____

Postcode : _____ Woonplaats : _____

Telefoonnummer : _____ Faxnummer : _____

Handtekening : _____ Datum : _____

leeuwenhors
congres centrur

Prijzen per persoon per nacht

- Mogelijkheden type hotelkamers:
  a) eenpersoonskamer met bad/douche/toilet — ƒ 85,-- per nacht
  b) eenpersoonskamer met douche/toilet **(beperkt beschikbaar)** — ƒ 60,-- per nacht
  c) tweepersoonskamer met bad/douche/toilet — ƒ 60,-- per nacht
  d) tweepersoonskamer met douche/toilet **(beperkt beschikbaar)** — ƒ 45,-- per nacht

- Voor het diner van zaterdagavond kunt u zich ter plaatse opgeven.

- Indien u een tweepersoonskamer reserveert zonder opgave van een tweede naam, zorgen wij voor een kamergeno(o)t(e).

Bovengenoemde reserveert:

Logies/ontbijt voor:		1e persoon	2e persoon
O 22 - 23 maart 1997 (1 nacht), type a / b / c / d *	ad ƒ		ƒ
O 21 - 23 maart 1997 (2 nachten), type a / b / c / d *	ad ƒ		ƒ
	+/+	_____	_____
Te betalen:	ƒ	+ / + ƒ	= ƒ

Indien u met twee personen een kamer reserveert, vul dan hier de gegevens in van de 2e persoon:

D66 - Administratienr : _____

Naam + voorletters : _____ M / V

Adres : _____

Postcode : _____ Woonplaats : _____

Telefoonnummer : _____ Faxnummer : _____

Handtekening : _____ Datum : _____

BUSPENDEL

Gedurende het congres rijdt er zowel op zaterdag als op zondag tussen 9.30 uur en 18.00 uur een pendeldienst van Leiden naar het Leeuwenhorst Congres Centrum en weer terug. Deze pendeldienst zal om de drie kwartier vanuit Leiden vertrekken. De kosten van een enkele reis bedragen fl. 5,- per persoon.

KINDEROPVANG

Wij verzoeken u aan te geven of u gebruik wilt maken van de kinderopvang.

O geen kinderopvang O wel kinderopvang, ... kinderen

Stuurt u dit volledig ingevulde formulier **vóór 21 februari 1997** naar: Leeuwenhorst Congres Centrum, afdeling reserveringen, Langelaan 3, 2211 XT NOORDWIJKERHOUT. U kunt het formulier ook faxen, nummer 0252-378891.

Voor vragen kunt u bellen met afdeling reserveringen van Leeuwenhorst Congres Centrum, telefoonnummer 0252-378423, van maandag tot en met vrijdag van 08.30 - 17.00 uur

Na ontvangst van dit registratieformulier sturen wij u de rekening. Na ontvangst van de betaling is uw reservering gegarandeerd!

Vermeld bij betaling svp uw D66-Administratienummer!

Annuleringsvoorwaarden:
- tot 21 februari 1997 kunt u kosteloos annuleren
- na 21 februari 1997 zijn de annuleringskosten 75%.
- no-show (d.w.z. annulering op de dag van aankomst) = 100% annuleringskosten

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:
O congresboek A, congres 64
O een materialenbestellijst
O schenkingsdeclaratieformulier 1996
O planning Tweede Kamer-verkiezingen 1998
O politiek profiel Tweede Kamer fractie
O voorstel invulling stemadviescommissie TK98

Ik meld ..... kinderen aan voor de creche, congres 64

De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

De nieuwe versie (dec. '96) van het DIC-functionarissen adresboekje is te bestellen door *f* 10,- over te maken op hetzelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

Opmaat naar de raad. Kosten: *f* 7,50
O Amsterdam 22 februari
O Maastricht 1 maart
O Groningen 8 maart
O Leiden 5 april
O Lelystad 5 april

O Basiscursus gemeentefinanciën op 5 april in Utrecht. Kosten: *f* 40,00

O U heeft het woord op 12 april in Den Haag. Kosten: *f* 50,00

O Vergadertechniek op 12 april in Amersfoort. Kosten: *f* 45,00

O Maak kennis met D66 op 19 april in Den Haag. Kosten: *f* 20,00

Conflicthantering Kosten: *f* 50,00
O 24 mei in Utrecht
O 31 mei in Deventer

Speech en presentatie voor beginners
Kosten: *f* 50,00
O 24 mei in Nijmegen
O 31 mei in Akkrum (Friesland)
O 7 juni in Groningen
O 14 juni in Den Haag

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma

O deel 1. Prijs: *f*10,00
O deel 2. Prijs: *f*10,00

O Politieke thema's. Prijs: *f* 15,00

O Vaardigheden voor het politieke vak. Prijs: *f* 7,50

O Gemeente en financiën. Prijs: *f* 10,00

O Maak kennis met D66. Prijs: *f* 5,00

O Leidraad voor de afdeling. Prijs: *f* 15,00

O D66 en de praktijk van de gemeenteraad. Prijs: *f* 25,00

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
O Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
O De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 22,50

Uitgaven oude stijl

Brochures
O De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
O Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
O Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
O De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
O Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
O Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
O Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
O In Goede Banen, een analyse van het v verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
O Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
O Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
O De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
O Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
O Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,00
O De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f* 10,-

Nota's

- O Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
- O Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
- O De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
- O De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50

- O In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
- O Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave

- O De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*

Idee verschijnt 6x per jaar. ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 17,-

- O Ik neem een abonnement
- O Ik wil een los nummer
- O Index 1995

BESTUURDERSVERENIGING

IK MELD MIJ AAN VOOR:

- O 21 februari, wethoudersmiddag in Utrecht.
- O 19 april, statendag.
- O 24 mei, themadag over jeugdbeleid
- O 31 mei, Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging

DHR./ MEVR:.....

STRAAT:.....

POSTCODE:.....PLAATS:.....

TELEFOON:.....

LIDNUMMER:.....

FUNCTIE IN D66:.....

Deze bon opsturen naar D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kan ook telefonisch (070 - 356 6066), per fax (070 - 364 1917)
of per E-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

Foto: Marcel Minnée

loond worden, dan is hij of zij slim genoeg om te bedenken: nou, daar investeer ik verder geen tijd in, daar doe ik niet aan mee.

De democratisering die D66 voorstond, was bedoeld om de burger, het individu, meer bij de politiek te betrekken. Daarbij hebben we ons zoals gezegd gericht op het creëren van nieuwe, democratische structuren. Zijn we dan niet in onze opzet geslaagd?
Politiek heeft de neiging zichzelf in structuren te gieten en structuren neigen tot verstarring. Dat zie je met de structuren van de jaren zestig – al die ingewikkelde inspraakprocedures. Goed bedoeld allemaal, maar ze hebben tot een complete verstarring geleid en een nieuwe kliek regenten opgeleverd, de inspraakelite – en van zo'n elite wilden we nu net af.
Ik denk dat je het niet zozeer in structuren moet zoeken als wel in het uitdragen van een mentaliteit, wil je de burger in beweging krijgen. En daar ligt een grote rol voor D66-bestuurders.

Waarom juist voor hen?
Omdat ik durf te stellen dat ze bijna allemaal op een heel open manier met macht omgaan, veel meer dan bestuurders van andere partijen.
Ik vind dat we die mentaliteitskwestie in deze tijd naar voren moeten halen –

Maar dan krijgen we weer het verwijt vaag te zijn.
Dat lijkt misschien zo. Toch denk ik dat het de taak is van D66-bestuurders om hun afwegingen heel helder voor het voetlicht te brengen. De burger weet best dat de samenleving vol tegenstrijdigheden en dilemma's zit. Een klassiek voorbeeld: hoeveel mensen zijn er niet die én lid zijn van de ANWB én van Natuurmonumenten. De burger weet ook wel dat politiek het doorhakken van knopen is, hij heeft daar best begrip voor. Daarom ben ik een voorstander van een open debat waarin we in alle openheid de keuzen presenteren en de discussie aangaan. Kijk maar eens wat een debat over euthanasie allemaal losmaakt. Dat ligt heel erg moeilijk – daar ben je niet met wat strakke regels – en laat dat maar zien.

Dat leidt tot meer zuiverheid.
Ja. Vaak gaat het niet eens om de echte inhoudelijke vraag, maar om heel andere zaken. Dat zag je bijvoorbeeld bij de discussie over de Betuwelijn of de HSL, maar ook bij de IRT-affaire, of – meer recent – bij het debat over de uitgewezen maar niet vertrokken asielzoekers. Te snel komt dan de vraag naar voren: wie heeft er gewonnen? Of sterker nog: wie gaat er vallen? Argumenten doen minder ter zake: de politiek verwordt daarmee tot een keuze voor of tegen.

Samenvattend: we moeten het debat met de burger in alle openheid aangaan.

Dat kan betekenen dat het even duurt voor er een besluit genomen kan worden, maar dan weet je wel zeker dat er voldoende draagvlak voor is. En daarvoor gebruik je democratische structuren, het middel om de discussie in de samenleving zo veel mogelijk naar boven te krijgen. Overigens geldt dit niet alleen voor de 'officiële politiek', waarvoor we af en toe naar de stembus mogen. Het geldt ook voor de besluitvorming in allerlei andere sectoren van de samenleving. In de congrestekst zijn een paar geslaagde illustraties gegeven van een mogelijke vergroting van de betrokkenheid van de burger in het onderwijs, de buurt en in de gezondheidszorg.

Wat moet de partij nog meer doen om de burger te activeren?
D66 afficheert zich graag als een toekomstgerichte partij. Ik denk dat het nu de uitdaging is om nieuwe issues te definiëren die over 20 jaar belangrijk zijn, zoals de voortschrijdende technologisering en het effect van de vergrijzing.
Verder vind ik dat we onze politieke waarden explicieter moeten maken. We hebben ze natuurlijk wel, al doen we soms van niet. Waarom vinden de meeste D66'ers het mooi als Hans Wijers het taxikartel wil doorbreken? Omdat hiermee het monopolie van een zittende klasse wordt doorbroken en er ruimte komt voor anderen. Kennelijk geven we hier dus de voorkeur aan verbetering van participatiekansen voor buitenstaanders boven het beschermen van gevestigde belangen. Dat is toch een keuze? Ik ben ervan overtuigd dat je, als je zulke keuzes van D66-politici systematisch analyseert, wel degelijk een patroon vindt dat een hiërarchie van politieke waarden weergeeft. Eigenlijk praten we dan over een ideologie, maar voor die term zijn we wat huiverig in de partij. Ik denk dat we wel degelijk zo'n ideologie hebben: elke keer maken we een nieuwe afweging en meestal komen we dan op een type oplossing waarmee de individuele burger maximaal betrokken wordt bij de samenleving, en wel onder erkenning van zijn of haar eigen verantwoordelijkheid.

Dat afwegen moeten we vooral blijven doen, want het geeft keer op keer helderheid. Iemand kan altijd besluiten dat hij het niet met onze afweging eens is en op een andere partij stemmen. Ook dat is dan tenminste duidelijk. ◆

Partij in beweging

Dertig jaar later

D66 werd ooit opgericht omdat een groep mensen zich zorgen maakte. Over de starheid van de politiek. De gebrekkige democrati De beslotenheid van de macht. Maar dat was wel dertig jaar geleden. Als mensen zich vandaag de dag zorgen maken, of zich betrokken voelen bij wat er in hun stad, land of wereld gebeurt, dan komt het meestal niet bij ze op om die betrokkenheid vorm te ge ven binnen een politieke partij.

door Lennart van der Meulen

Afstand leidt tot isolement

De D66-remedie tegen de dichtgeslibde democratie van de jaren zestig was versterking van de directe band tussen kiezers en gekozenen en van de controle op de macht. In de jaren die volgden is de partij nooit woordvoerder geworden van specifieke groepen of specifieke belangen. Met de grootste voorzichtigheid werd getracht de specifieke belangen van maatschappelijke organisaties op afstand te houden van de eigen politieke beweging. Om de verfoeide verstrengeling tussen politiek en de verzuilde loopgraven van het maatschappelijke middenveld te voorkomen. Uit weerzin tegen achterkamertjespolitiek en cliëntilisme.
Ook in de samenleving was democratisering het devies: openheid, participatie en controle; met de politiek op afstand. Door de nadruk op democratische procedures en de gerichtheid op de formele democratie bestaat het gevaar dat D66 als politieke partij los komt te staan van wat er in de samenleving gebeurt. Voor onze ideeën over staatsrechtelijke vernieuwing bestaat nog steeds onvoldoende politieke steun, we hebben onze ideeën over democratisering van de samenleving onvoldoende omgezet in praktische voorstellen en we hebben ons te veel geïsoleerd van traditionele en nieuwe sociale verbanden.

Bureaucratie als bedreiging

In het startdocument Voor de Verandering is een aantal maatschappelijke ontwikkelingen beschreven die het uit de gratie raken van de politieke partijen mede verklaren. De capaciteit om de samenleving te ordenen via de overheid is afgenomen door mondialisering, de groeiende complexiteit van de samenleving en de individualisering. Desondanks heeft de politiek zich de afgelopen decennia meer en meer verlaten op de overheid. De politiek is vooral een verlengde geworden van de bureaucratie en dat is een kwalijke ontwikkeling. Want als de bureaucratie zelfstandig z'n gang gaat, worden allerlei initiatieven die niet passen in bestuurlijke denkbeelden gesmoord. 'Afstand houden, controleren, blijven sturen' dus, luidt de simpele opdracht aan politici, want als je de bureaucratie omhelst, dan word je er door gewurgd.
Maar hoe simpel het ook lijkt, politici lijken nauwelijks in staat zich aan de vaak te innige omhelzing te ontworstelen. Bewindslieden worden spreekbuis van hun departement, wethouders sluiten zich op in hun portefeuille en volksvertegenwoordigers ontwikkelen zich in no time tot superspecialisten op een miniem beleidsterrein.
Voor professionele belangenbehartigers, goedgebekte burgers en gehaaide lobbyisten is dat geen probleem, die laten de politiek links liggen, wel voor de rest. Die selectieve toegankelijkheid van de politieke besluitvorming frustreert een rechtvaardige besluitvorming. Omdat sommigen minder of niet gehoord worden, maar ook omdat bij directe belangenlobby toetsing aan een ruimer kader ontbreekt.

De vraag die ik namens de projectgroep 'Voor de verandering' aan u wil voorleggen is of bovenstaande analyse wordt gedeeld. Hoe ziet de agenda van een D66-vertegenwoordiger er uit? Is er tijd en interesse voor hoor en wederhoor? Gaan D66'ers actief de boer op om zich te informeren en langs andere kanalen mensen en organisaties bij politieke besluitvorming te betrekken? En zo ja, wie benader je dan en hoe doe je dat? Wat is de respons?

Politieke partijen zouden in de lacune kunnen voorzien die de volksvertegenwoordigers laten vallen. Door wat afstand te nemen van de beroepspolitici en zelfstandig een intermediair te vormen tussen volksvertegenwoordigers en burgers. Niet als verwoorder van allerhande belangen, maar door een omgeving te creëren waarin de politici g stimuleerd worden verantwoording a te leggen aan de kiezer. Maar dan moet je wel manieren vinden om mensen bij de politiek of de publieke zaak te betrekken, de publieke opinie zien te bewerken. Dan heb je een partij-organisatie nodig die naast de politieke vertegenwoordigers staat; om ze te controleren, uit te dagen, te stimuleren of – als dat zo uitkomt – te tarten.

Ook hier is de vraag of we kans zien zoiets te organiseren; wie we dan moeten aanspreken, hoe we dat organiseren en o zoiets wel te behappen is met het vrij kleine kader dat D66 heeft.

Voor de Verandering is een startdocument dat een aanzet moet geven tot ideeënontwikkeling over essentiële veranderingen in de samenleving. Daarbij ontkomen we er niet aan om ook naar ons zelf te kijken en antwoorden te formuleren op bovenstaande vragen. Want daarin ligt de vraag naar het bestaansrecht van D66 als politieke partij in beweging.

Spreek mee over het bestaansrecht va D66 als politieke partij in beweging e geef uw mening over bovenstaande analyse op 14 maart 1997 tijdens de Voor de Verandering-bijeenkomst 'Politieke partij in beweging'. Op deze bijeenkomst zullen Christiaan de Vries, directeur van het SWB, Tweede Kamerlid Thom de Graaf en ondergetekende de aftrap geven voor een discussie over de rol van de politieke partij en specifiek D66 in het maatschappelijke krachtenveld. De bijeenkomst die voor iedereen toegankelijk is, begint om 13.00 uur in conferentiecentrum 'De Eenhoorn', Koningin Wilhelminalaan 33 (t.o. Amersfoort CS) te Amersfoort. ◆

Heilige Koe aangepakt

Per jaar overlijden er duizenden mensen aan de gevolgen van luchtvervuiling. In Londen zie je nog weinig mensen fietsen zonder mondmaskertje tegen de uitlaatgassen. In Athene geldt in de zomer regelmatig de regel dat auto's met een even nummerbord op de ene dag mogen rijden, auto's met een oneven nummer de andere dag. En in de zomer van 1995 ontstond op grote schaal paniek in grote steden van Europa: door het warme weer en de weinige wind bleken de ozonconcentraties in de atmosfeer zo hoog te zijn, dat de meest kritische waarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) ruimschoots werden overschreden.

door Doeke Eisma

Vaststelling normen

Vooral in de steden is de lucht sterk verontreinigd. Om die reden heeft de Europese Commissie enige jaren geleden van het Parlement en de Raad de opdracht gekregen voorstellen te doen om de uitstoot van auto's drastisch te verminderen voor het 2000. Met die opdracht is de Commissie drie jaar rond de tafel gaan zitten met vertegenwoordigers van zowel de auto- als de olie-industrie. Helaas waren milieu-organisaties en zelfs experts van de lidstaten niet uitgenodigd voor dit proces. De Commissie meende ten onrechte voldoende expertise in huis te hebben om de industrie weerwoord te kunnen bieden.

Felle lobby

Gedurende de driejarige voorbereiding van de voorstellen heeft de industrie geen gelegenheid overgeslagen om de Commissie te beïnvloeden. De industrie leverde de informatie over de stand van de techniek en vooral over de kosten van de maatregelen. De industrie is er door een felle lobby in geslaagd de Commissie ervan te overtuigen de normen niet al te streng te stellen, door enerzijds de stand van de techniek bewust te onderschatten en anderzijds de kosten van de te nemen maatregelen fors te overdrijven. De Commissie had helaas niet de expertise in huis om hun argumenten afdoende te weerleggen.
Daarbij is zij voorbijgegaan aan de kosten van luchtvervuiling voor de maatschappij in zijn geheel. Over 1991 schatte de Commissie de kosten van luchtvervuiling in Europa op een kleine 200 miljard gulden. Deze kosten zijn opgebouwd uit volksgezondheidsuitgaven, verminderde landbouwopbrengsten, schade aan gebouwen etc. Het is duidelijk dat bij minder vervuiling deze kosten voor de maatschappij lager worden. Deze baten van schonere lucht moeten dus ook in de afwegingen meegenomen worden.
Er ligt nu een voorstel op tafel dat zo slecht niet is, maar dat met iets meer politieke durf verder was gegaan. Het is immers de politiek die door strenge wetgeving de industrie zo ver kan krijgen meer te investeren dan zij oorspronkelijk van plan was. Hadden wij jaren terug ook naar de olie-industrie geluisterd, dan was er bijvoorbeeld nooit loodvrije benzine gekomen. Ondanks de door de oliemaatschappijen voorspelde ondergang, bleek loodvrije benzine een groot succes.

Grote belangen

De bal ligt nu bij het Parlement en de Raad. Dankzij het Verdrag van Maastricht is de zwaarste procedure op dit dossier van toepassing hetgeen betekent dat het Parlement, met de Raad, het laatste woord heeft. Een zeer plezierige gedachte, want de bal is zwaar. Niet alleen gaan de maatregelen vrijwel iedere Europese burger aan, omdat uiteindelijk die inwoner van Europa aan de pomp en bij de garage zal moeten gaan betalen. Maar ook hebben alle grote lidstaten belangen in een van beide industrieën. Frankrijk, bijvoorbeeld, heeft een enorme auto-industrie (Pagode, Renault), die het al decennia moeilijk heeft. Daar komt bij dat de Fransen naar verhouding veel dieselauto's fabriceren die meer vervuilen en dus ook harder aangepakt zullen moeten worden.
In de Raad zijn de eerste besprekingen over de te nemen maatregelen reeds achter de rug en daaruit is gebleken dat het een harde strijd gaat worden. De Zuideuropese lidstaten, waar de industrie minder ver is in haar ontwikkeling van schone auto's, menen dat zij de maatregelen niet kunnen betalen. De Noordeuropeanen maken zich meer zorgen om luchtverontreiniging en willen verder gaan dan de voostellen van de Commissie.

Minder auto's!

Het Parlement kan hier dus een belangrijke rol gaan spelen, mits het Parlement op een lijn te krijgen is. De vooruitzichten zijn goed. Wij trachten enkele normen aangescherpt te krijgen en verder in de tijd te kijken dan de Commissie heeft gedaan. Dit is nodig omdat het terugbrengen van de uitstoot per auto teniet dreigt te worden gedaan door de verwachte toename van het aantal auto's. Daarom blijft het verminderen van het gebruik van de auto de enige echt effectieve maatregel. Hiervoor moet het alternatief (openbaar vervoer) verbeterd worden. Daarnaast wordt het tijd dat autorijders de werkelijke kosten gaan betalen van hun vervoermiddel. Tot op de dag van vandaag wordt nog zoveel uit de algemene middelen betaald om autorijden goedkoop te houden, dat van een eerlijke concurrentie met alternatieve vervoermiddelen nog geen sprake kan zijn. ◆

Doeke Eisma is lid van het Europees Parlement voor D66

De ultra zuinige smile car (volgens welingelicht bronnen rijdt hij 1 op 30); toekomstmuziek of werkelijkheid?
Foto: Greenpeace

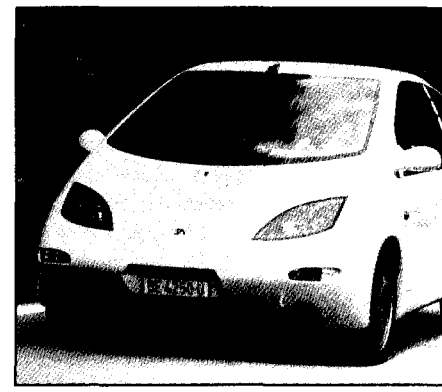

Zorgvernieuwing in de GGz

Flexibel met geld, effectief met zorg

De Geestelijke Gezondheidszorg (GGz) is bezig met een sterke inhaalslag. Terwijl vrijwel elk terrein van de gezondheidszorg de afgelopen jaren is geconfronteerd met ingrijpende reorganisaties en efficiency-operaties, is de GGz grotendeels haar eigen weg blijven volgen. Zo kon het gebeuren dat de verschillende onderdelen als psychiatrische ziekenhuizen, RIAGG's en vrijgevestigde psychiaters en psychotherapeuten zich op hun eilanden terugtrokken en weinig tot geen contact met elkaar onderhielden. De afstemming was ver te zoeken, de kosten rezen de pan uit, het overzicht was weg en de cliënten kwamen in de kou te staan. Dat er iets moest gebeuren was duidelijk, maar wat?

door Hubert Fermina

Meer aandacht

Een poging van het kabinet om op onderdelen in te grijpen door bijvoorbeeld te bezuinigen op psychotherapie werd via een motie van D66 tijdens de Algemene Beschouwingen in september 1996 getorpedeerd. In die breed gedragen motie verzocht de Kamer het kabinet om een integrale visie op de GGz, om ook in deze sector tot een weloverwogen en coherent beleid te komen. Het kabinet zegde toe nog dit voorjaar een integrale nota over de GGz te presenteren. Voor D66 moet daarin zeker aandacht worden gegeven aan het op een andere en meer flexibele wijze inzetten van gelden en effectiever omgaan met de zorg (de zogenaamde zorgvernieuwing).
Het principe van zorgvernieuwing heeft sinds het ontstaan van het huidige kabinet een ware populariteitsstijging ondergaan. In de gezondheidszorg keert de zorgvernieuwing regelmatig terug als het om bijvoorbeeld het gehandicapten- of het ouderenbeleid gaat. In de Geestelijke Gezondheidszorg is het vooralsnog niet tot een prioriteit van het beleid geworden. Slechts op kleine onderdelen, en dan ook nog voorzichtig, wordt er wat aan gedaan. Daarin komt, als het aan D66 ligt, dit jaar verandering. De signalen uit het veld zijn bemoedigend. In de eerste helft van 1997 organiseren de landelijke koepelorganisaties in de GGz een reeks symposia en debatten waarin de zorgvernieuwing centraal zal staan. Een constructieve betrokkenheid uit het veld zal bepalend zijn voor het welslagen van nieuw beleid.

Hardnekkige gewoonten

Ook al dringt het bij de verschillende GGz-betrokkenen langzaam door dat samenwerking (op onderdelen) vruchtbaarder is dan solistisch optreden, toch staan er nog steeds een aantal hindernissen op de weg. Eén daarvan is de richtlijnsystematiek. In de GGz is men druk bezig de bestaande richtlijnen te herzien en te vervangen door een nieuw systeem dat veel meer voordelen dan het oude biedt: meer afstemming tussen kosten en zorgaanbod, harmonisatie van de systemen tussen alle GGz-sectoren en een beter en transparanter inzicht in de kosten per categorie patiënten en hun behandeling. De eerste stappen zijn al gezet met de invoering van één stelsel van richtlijnen voor de RIAGG en de psychiatrische poliklinieken, en de vaststelling van een nieuwe systematiek voor de algemene psychiatrische ziekenhuizen (APZ'en) en de beschermende woonvormen (RIBW'en). De jeugdpsychiatrie, verslavingszorg, dak- en thuislozen en forensische psychiatrie volgen nog. Het blijft de vraag of in de dagelijkse praktijk de oude gewoonten opzij gezet kunnen worden ten gunste van een veranderende werkwijze.

De praktijk

Psychiatrisch ziekenhuis Het Kasperpad bestaat nu drie jaar. De eerste drie jaar zijn gebruikt om de vooraf gestelde doelstellingen ten aanzien van zorgvernieuwing te realiseren.
De doelgroep bestaat uit psychiatrische patiënten; veelal hebben deze een psychotische problematiek en de diagnose schizofrenie. Het zijn de zwaarste patiënten in de regio; dat wil vaak zeggen dat zij de minst zelfredzame en de meest gestoorde patiënten zijn. Deze cliënten hebben moeite om zelf hun dag te structureren; thuis leven zij in kommervolle omstandigheden of zij gaan zwerven; behalve psychische problemen hebben zij ook vaak verslavingsproblemen, zij stellen zich dwingend en dreigend op en zoeken voortdurend conflicten.
Het Kasperpad startte in 1993 met drie mobiele behandelteams (MBT) vanuit één lokatie. Elk mobiel behandelteam bestaat uit 6 sociaal psychiatrische verpleegkundigen (MBT'ers) en een psychiatrisch consulent.
De MBT'ers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van en de uitvoering van behandelplannen van patiënten en hebben daarbij de volledige beschikking over alle faciliteiten van het psychiatrisch ziekenhuis.
Zij volgen de patiënten ongeacht hun verblijfplaats: in de kliniek, de beschermde woonvorm, thuis of waar dan ook. Daarnaast zijn er lokatiebehandelteams die naast hun afdelingsgebonden taken zich richten op intensieve dag- of nachtopvang en psychiatrische zorg aan huis.
Op basis van een aantal criteria zijn alle patiënten in de regio die daaraan beantwoorden, in de zorg opgenomen. Totdat het voorziene aantal van 600 patiënten was bereikt. Dit aantal was geraamd op basis van een enquête onder alle verwijzers in de regio.

Afstemmen moet

Beetje bij beetje realiseert men zich in de GGz dat de nieuwe richtlijnen kunnen leiden tot een verbetering van de hulp waarbij een grotere afstemming tussen vraag en aanbod, een duidelijke invloed van patiënten en cliënten en een beter inzicht in de kosten centraal staan. In het land is een aantal organisaties bezig met experimenten op dit gebied. Om tot meer inzicht in deze vernieuwende werkwijze te komen bezocht ik onlangs een aantal instellingen die met deze experimenten aan het werk zijn gegaan, waaronder het psychiatrisch ziekenhuis Het Kasperpad in Dordrecht.

In mijn ogen heeft Het Kasperpad (zie kader) een voorbeeldfunctie als het gaat om zorgvernieuwing. De werkwijze van Het Kasperpad is een duidelijk pleidooi voor een vernieuwde GGz, waarin een integraal hulpaanbod aan hulpbehoevende patiënten op het gebied van zorg, wonen en welzijn centraal staat. Deze hulp moet individueel, veelomvattend, flexibel en zo gewoon mogelijk zijn. De hulp dient ambulant georiënteerd te zijn en de patinten dienen zo zelfstandig mogelijk in de samenleving te functioneren.

Meer overzicht noodzakelijk

Wil het in meerdere opzichten nieuwe model van GGz optimaal kunnen sturen en na verloop van tijd verantwoord kunnen worden geëvalueerd en wil het kunnen functioneren, dan zijn mijn inziens een geavanceerde registratie en planningssystematiek noodzakelijk. Belangrijk is hoe bijvoorbeeld een instelling voor Geestelijke Gezondheidszorg omgaat met het uit- en instroombeleid. Het uitstroombeleid dient de oude situatie, waarin de instellingen dichtslibden en mensen langer dan noodzakelijk in een instelling werden opgenomen, te vervangen door een nieuw beleid, waardoor voor veel patiënten de deuren werkelijk open gezet worden naar de samenleving.
Ook het instroombeleid is toe aan vernieuwing. Tot nu toe laat de verwijzing naar psychiatrisch ziekenhuis of RIAGG te wensen over. Een duidelijke regie ontbreekt. Voor D66 zal in de toekomst de huisarts hierin een belangrijke rol moeten gaan spelen.
Verder moeten instellingen zich een duidelijk beeld vormen van hun zorgaanbod. Dat betekent dat alle soorten van behandeling in de regio op een rijtje gezet en op elkaar afgestemd moeten worden. Helaas is de huidige situatie soms nog verre van ideaal. Onlangs werd ik bijvoorbeeld benaderd door een moeder wiens zoon had deelgenomen aan een experimentele, intensieve behandeling in een instelling. Na vijf dagen (en nachten) werd een rapport opgesteld waarin de totale problematiek van de zoon stond beschreven. De vervolgbehandeling zou via een plaatselijke RIAGG geschieden. Deze schoof het rapport terzijde en begon van voor af aan met een eigen onderzoek. Volgens mij een typisch voorbeeld van verspilling van tijd, energie en geld.

Foto: Marcel Minnée

De weg kwijt. Wat heeft de politiek deze vrouw te bieden?

De patiënt-cliënt centraal

D66 hecht traditioneel veel waarde aan cliëntenparticipatie. Niet het aanbod van instellingen moet centraal staan, maar de vraag en behoeften van de cliënten. Het gaat erom gezamenlijk de markt van vraag en aanbod van cliënten te verkennen.
Een cliëntenraad of familieraad moeten garant staan voor een structurele inbreng van de consumenten, belangenbehartiging en participatie.
De positie van de patiënt-cliënt in de zorg en in de maatschappelijke dienstverlening dient te worden versterkt. De overheid moet daar beleid voor maken.
Informatievoorziening en voorlichting zijn hierbij van groot belang. Dit beleid moet tevens gericht zijn op de versterking van de positie van de individuele cliënt in zijn relatie tot de hulpverlener en tot zijn zorgverzekeraars.
Het meer systematisch betrekken van patiënten en hun organisaties bij de bepaling van de inhoud en organisatie van de zorg en van het verzekeringsstelsel is een verantwoordelijkheid van alle partijen.
Het draagvlak van veel patiënten- en consumentenorganisaties is thans vaak nog te beperkt. De organisaties moeten blijven werken aan de versterking daarvan. Het initiatief daarvoor moet evenwel door de betrokken organisaties zelf worden genomen.

Wat mij betreft ligt de oplossing van veel problemen binnen de Geestelijke Gezondheidszorg niet zozeer in financiële maatregelen. Er hoeft niet per se veel meer geld naar de GGz te gaan; het geld moet anders verdeeld worden en wel op basis van wat cliënten zelf willen. Mijn ervaring is dat cliënten vooral keuzemogelijkheden, aandacht, informatie en tijd willen. Als we dat kunnen realiseren, zijn we al een flinke stap vooruit. ◆

Hubert Fermina is lid van de Tweede-Kamerfractie en woordvoerder GGz. Dit artikel is een aanzet tot een discussie.

Vrijwilligers:

We kunnen niet zonder

In een samenleving waarin mensen zich steeds individueler opstellen en minder in vanzelfsprekende sociale verbanden opereren, lijkt een verzakelijking van vrijwilligerswerk onvermijdelijk. Het no-nonsensebeleid van de (lokale) overheid versterkt dit effect. Organisaties die opkomen voor de belangen van vrijwilligers, bemiddelen bij het vinden van vrijwilligers(werk) en de organisaties die overleven dankzij de onbaatzuchtige inzet van vrijwilligers, worden gefinancierd door de overheid. Daardoor moeten ook zij zich aanpassen aan het no-nonsensetijdperk en dat is niet altijd in het voordeel van het ideële vrijwilligerswerk.

door Jacqueline Gotwalt en Atilla Arda

Nadenken over ontwikkelingen, inspelen op nieuwe wensen van vrijwilligersorganisaties en het betrekken van nieuwe groepen bij het vrijwilligerswerk laten zich moeilijk vertalen in productiecijfers, resultaten en extra subsidie. Een eigen visie op het vrijwilligersbeleid van de (lokale) overheid lijkt soms afwezig en de financiering van het vrijwilligerswerk lijkt te zijn ingegeven door concreet eigenbelang.

Ideëel of commercieel?

Johan is al twee jaar werkloos. "Ik heb hiervoor op de administratie van een uitgever gewerkt. Die wereld van boeken is heel mooi. Het liefst zou ik in een bibliotheek werken, maar ja, het werk ligt niet voor het oprapen. Sinds kort werk ik als vrijwilliger op een middelbare school waar ik samen met twee anderen de bibliotheek beheer. Als de sociale dienst en het arbeidsbureau meewerken, kan ik binnenkort een cursus gaan volgen over het beheer van bibliotheken. Ik denk dat mijn kansen op een baan groter worden door die cursus en mijn vrijwilligersbaantje."

Vrijwilligerswerk als aanloop naar een betaalde baan past geheel in het denken van de resultaatgerichte politicus en ambtenaar. Projecten op dit gebied worden dan ook meer en meer gefinancierd door de sociale diensten. Maar de eisen die worden gesteld en de wijze waarop een dergelijk project wordt opgezet en uitgevoerd, zouden niet misstaan in een commerciële omgeving. Het ideële karakter van vrijwilligerswerk loopt grote kans om door een dergelijke houding van financiers vergeten te worden. Onder het mom van vrijwilligerswerk zouden mensen wel eens tegen betaling van de uitkering ingezet kunnen worden voor maatschappelijk nuttig werk.
Wat maatschappelijk nuttig werk is, wie dat bepaalt en of dat werk tegen een minimuminkomen moet gebeuren is vers twee. Een open discussie hierover lijkt geboden. Hierbij zijn politieke uitgangspunten en opvattingen van belang. Voor D66 is verplicht vrijwilligerswerk niet aan de orde en dient de individuele burger niet te worden belemmert bij het doen van vrijwilligerswerk. Gemeenten zouden waar het werklozen betreft enige ruimte moeten krijgen om een eigen afweging te maken en tot een billijke uitvoering van de wet te komen (zie ook de congrestekst 'Mens in de samenleving', katern *Democraat 10*).

Allochtonen

Emine woont nu ruim twee jaar in Nederland. Na haar huwelijk met Süleyman heeft ze haar baan als verpleegster in Turkije opgegeven en is hier komen wonen. "Ik moest even wachten voordat ik een cursus Nederlands kon volgen. Twee keer per week ga ik naar een buurthuis een paar straten verder om samen met andere buitenlandse vrouwen Nederlands te leren. Het is wel moeilijk. Alleen boeken en een paar uur les is niet genoeg. Ik werk niet en zie daarom weinig Nederlanders. Oefenen van de taal is dus bijna niet mogelijk. Enige tijd geleden kwam ik in contact met een verpleeghuis en werk daar nu als vrijwilliger. Daar kan ik mijn beroep uitoefenen en de taal leren. Omdat ik de taal niet goed ken en ook niet bekend ben met het Nederlandse gezondheidssysteem moet ik wel worden begeleid."

Onderzoek in de Gemeente Amsterdam toont aan dat allochtonen voordelen zien in het verrichten van vrijwilligerswerk binnen Nederlandse organisaties, met name als het gaat om het opdoen van taalvaardigheid en de oriëntatie op de Nederlandse samenleving.
Vrijwilligerswerk biedt mogelijkheden tot samenwerking en integratie en daarmee aanknopingspunten voor het minderheden- en nieuwkomersbeleid. Voorts spelen allochtone vrijwilligers een belangrijke rol in de opvang en begeleiding van vluchtelingen en asielzoekers.
Het betrekken van buitenlanders bij het georganiseerde vrijwilligerswerk vraagt om een nieuwe aanpak. De opvattingen over vrijwilligerswerk willen onder deze groep nog wel eens verschillen. Ook de wijze waarop met mogelijke vrijwilligers wordt gecommuniceerd en de manier waarop ze worden geworven, vertoont verschillen met Nederlanders.
Bemiddelaars en wervers moeten zich hierin verdiepen en goede methoden ontwikkelen. Dit kost tijd; tijd die niet altijd op korte termijn resultaten oplevert en daarom niet gemakkelijk wordt gesubsidieerd.

Geld!

Daarnaast vraagt ook het begeleiden van vrijwilligers en de organisaties waar ze werken, tijd en energie. Uit de praktijk weten we dat het werken met vrijwilligers een andere benadering van werk en persoon, en een andere leiding vraagt. Als een organisatie al een goed uitgewerkt personeelsbeleid heeft, hoeft dat nog niet te betekenen dat vrijwilligersbeleid daarin is opgenomen. Het is een proces van val-

"Ja, ik wil!" Tijdens de vorige Amsterdamse Vrijwilligersdag werd er een veiling gehouden waarop lokale politici zich konden aanbieden als vrijwilliger. Als een belangenorganisatie op de veiling aangaf iemand nodig te hebben om te folderen of een kraam te bemannen, konden de politici zich voor een overeengekomen tijd beschikbaar stellen. Het was een groot succes. Foto: Chris Meershoek

len en opstaan waar hulp van buiten vaak handig kan zijn. Het geven van cursussen, het concreet begeleiden van een enkele organisatie en voorlichten van (individuele) vrijwilligers vergt tijd en energie, dus geld.

Betrokken blijven

Joke is moeder van twee kinderen en werkt als juridisch medewerker voor een ministerie. "Tijdens de laatste fase van mijn studie heb ik me gericht op de bestudering van wetten op het gebied van het onderwijs. Het werk dat ik nu doe heeft daar niets mee te maken, maar de kennis komt nog elke dag van pas: ik zit in het schoolbestuur van mijn oudste kind. Mijn man en ik hebben samen een redelijk inkomen, waardoor ik minder kan werken. Hierdoor houd ik tijd over om bijvoorbeeld lokale (belangen)organisaties met raad en daad bij te staan. Met de toenemende juridisering van de maatschappij is de hulp van een jurist altijd welkom. Ik zie het maar als mijn bijdrage aan de instandhouding van de rechtstaat en democratie."

Participatie in de zin van eigen initiatief en medeverantwoordelijkheid van burgers wordt steeds belangrijker geacht en gestimuleerd door de overheid. D66 is hier altijd een groot voorstander van geweest. Vrijwilligerswerk is een belangrijke mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de maatschappij en sociaal isolement te voorkomen. Participatie bevordert de sociale samenhang in de samenleving en vermindert de negatieve effecten van de individualisering.

Onmisbaar

Belangrijke sociale instellingen als wijkcentra, buurthuizen en politieke partijen kunnen slechts (voort)bestaan dankzij vrijwilligers. Wanneer wij menen dat burgers van hun democratische rechten gebruik moeten kunnen maken, moet het vrijwillig instandhouden van dergelijke organisaties mogelijk blijven en worden gestimuleerd. Lokale democratie en bestuur in de vorm van buurtbeheer en buurtpreventie zijn niet mogelijk zonder vrijwilligers. Verbeteringen in de leefbaarheid van de eigen buurt leveren een bijdrage aan het welzijn en het gevoel van veiligheid en zorgen ervoor dat de burger betrokken blijft bij de eigen buurt.

Taak van de overheid

Een beleidsnotitie inzake vrijwilligerswerk, die op 25 januari 1990 aan de Gemeenteraad van Amsterdam werd aangeboden, is gebaseerd op onderzoek dat eveneens tot de conclusie komt dat vrijwilligerswerk een eigen specifieke waarde heeft voor de samenleving. Een andere bevinding is dat vrijwilligerswerk voor de vrijwilliger zelf ook belangrijk is.
Om die waarde te behouden en te versterken kan de overheid met name op lokaal niveau een actieve rol spelen door een klimaat te scheppen dat uitnodigend en stimulerend is om vrijwilligerswerk te verrichten en garanties te leveren voor continuïteit en kwaliteitsverbetering in het werk. Omdat voor de overheid het maatschappelijk belang van vrijwilligerswerk beïnvloedbaar is, kan het een bijdrage leveren aan politieke speerpunten.
Wanneer de overheid deze opdracht niet aanneemt en het vrijwilligersbeleid overlaat aan de instellingen waar vrijwilligers werken, blijft de relatie tussen vrijwilligers(werk) en belangrijke maatschappelijke thema's onvermeld. Een lokaal vrijwilligersbeleid biedt de overheid een kader waarbij de mogelijkheden van het vrijwilligerswerk worden benut én erkent de rol van het vrijwilligerswerk als een werksoort dat een bijdrage levert aan maatschappelijke welzijn.

Meer waardering voor vrijwilligers

In een lokaal vrijwilligersbeleid dient de waardering van de overheid tot uiting te komen voor het werk dat door vrijwilligers wordt verricht. Uitvloeisel van een lokaal vrijwilligersbeleid moet dan ook zijn het formuleren van randvoorwaarden zoals een collectieve WA-verzekering voor vrijwilligers, subsidiëring van onkostenvergoedingen of het promoten van vrijwilligerswerk middels een jaarlijkse vrijwilligersprijs.
Een lokaal vrijwilligersbeleid zorgt ervoor dat alle vrijwilligers terug kunnen vallen op een beleid dat zorg draagt voor de belangen van de vrijwilligers en hun organisatie. De lokale overheid dient een eigen visie op het lokale vrijwilligersbeleid te ontwikkelen en heeft een verantwoordelijkheid om het gehele vrijwilligerswerk te ondersteunen. Op deze wijze krijgen de vrijwilligers die zich elke dag geheel belangeloos inzetten voor de samenleving, de erkenning en waardering die ze verdienen. ◆

Jacqueline Gotwalt
Coördinator Stichting Vrijwilligerscentrale Amsterdam

Atilla Arda
Lid van de programmacommissie D66 Amsterdam

MUB: einde inspraak

In haar artikel 'Veranderde tijden' in de vorige *Democraat* geeft Joke Jorritsma aan wat D66 in het debat over de Modernisering Universiteits Besturen (MUB) heeft bereikt. Zij beweert dat de Tweede-Kamerfractie wel degelijk voldoende oog heeft gehad voor de democratische rechten van studenten. Dat laatste bestrijd ik niet. Maar dat wil nog niet zeggen dat D66 zich voldoende ervoor heeft ingezet.
Het eerste wat opvalt aan de argumentatie van Jorritsma is dat de motivatie waarom de bestuursstructuur van de universiteiten eigenlijk zou moeten veranderen, en waarom nou juist in de door minister Ritzen voorgestelde richting, geheel ontbreekt. Waarom leiden hogere eisen die gesteld worden aan universiteiten en studenten nu juist tot minder (studenten)inspraak?
Er komt een universiteitsraad die voor de helft uit studenten bestaat. Deze raad mag het College van Bestuur adviseren. De instemmingsbevoegdheid heeft hier betrekking op zaken als het instellingsplan en het studentenstatuut. Het belangrijkste onderwerp, de begroting, is daar zorgvuldig buiten gehouden.
Aan het hoofd van de faculteit komt een decaan te staan, benoemd door het College van Bestuur, wiens taak de inrichting van het onderwijs en het vaststellen van de onderwijs- en examenregeling omvat. De 'gemoderniseerde' faculteitsraad, wederom voor de helft studenten, moet met dit laatste instemmen. In hoeverre dit werkelijke invloed betekent op onderwijszaken is onduidelijk.
Ten slotte het opleidingsniveau, het niveau waarop het voor de studenten allemaal weer goed zou moeten komen. Elke opleiding moet een opleidingscommissie hebben, die ook weer voor de helft uit studenten bestaat. Deze mag advies uitbrengen over de onderwijs- en examenregeling en over zaken aangaande onderwijs. Einde studenteninspraak. Naast dit alles is het studenten gegund hun beklag te doen over het onderwijs. Deze klacht kan worden geponeerd bij de daarvoor verantwoordelijke persoon, zijnde de decaan, en wordt in behandeling genomen door ... diezelfde decaan.
Dit overziende is het duidelijk dat er van werkelijke studenteninspraak zeer weinig over is. Dat adviezen 'zwaarwegend' zouden zijn, zoals Jorritsma beweert, is een wassen neus. Het is van tweeën één: òf je neemt de mening van de raden serieus, en dan geef je ze over alle zaken instemmingsrecht, òf je wilt alleen hun stem gehoord hebben, en dan geef je ze adviesrecht. Het is duidelijk dat in de wet vrijwel over de hele linie voor dit laatste is gekozen.

Als D66 bij voorbaat duidelijk had gemaakt dat er voor haar niet te tornen viel aan de studenteninspraak, had de 'politieke realiteit' er heel anders uitgezien. Nu overheerst in de media en bij studenten het beeld dat D66 de studenten heeft laten vallen ten gunste van het coalitiebelang. Dat beeld is, alle goede bedoelingen van de fractie ten spijt, correct. (ingekort door de redactie) ◆

Dennis Hesseling is oud-voorzitter van de Jonge Democraten en is als Assistent In Opleiding (AIO) verbonden aan de Universiteit Utrecht.

Zin in een nieuw Idee?

Idee, het tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66, is veranderd. De nieuwe Idee biedt een mengeling van de sterke kanten van de oude formule – inhoudelijke artikelen, die de waan van de dag overstijgen – en nieuwe elementen in zowel vorm als inhoud. Afleveringen van Idee blijven themanummers, maar de behandeling van de thema's wordt gevarieerder en bondiger.
De redactie van Idee wil het debat in de partij voeden door aansluiting te zoeken bij thema's die in de partij op de agenda staan. De thema's voor het komende jaar zijn onder meer: De mens in de samenleving, Het andere Europa, Econologie, de Politieke Partij van binnenuit, en Gezondheidszorg.
Hoogleraar bestuurskunde Philip Idenburg en directeur van het centrum van schone technologie, Jan Paul van Soest, zijn in 1997 de nieuwe vaste commentatoren die met scherpe visies de lezers van Idee zullen uitdagen.
Ook de vormgeving is aangepast aan de nieuwe werkwijze: overzichtelijker, vlotter en beter leesbaar. Misschien bent u ook wel aan een nieuw Idee toe.

Idee verschijnt 6 maal per jaar. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar (*f* 34,- voor studenten).
Voor inlichtingen: Irene Knijnenburg (070) 3566041 of Allan Varkevisser (070) 3566047

voor de verandering

De kwaliteit van de samenleving: wat groepen bond, wat mensen bindt

Vrijdagavond 21 februari a.s. organiseert de projectgroep 'Voor de verandering' in de Bridgehome in Zoetermeer een bijeenkomst over sociale samenhang.

De laatste tijd komen er steeds meer verontrustende berichten over de tweedeling in de samenleving. Volgens cultuurpessimisten is deze met name te wijten aan de individualisering: het individu voelt zich niet meer gebonden aan normen en waarden en heeft daardoor geen oog meer voor zijn medemens.
In het debat komen de volgende vragen aan de orde: is het wel zo dat er in de huidige maatschappij geen verbanden meer bestaan? Of is het eerder zo dat de oude verbanden van kerk, vakbond en omroepvereniging vervangen zijn door vriendschapsnetwerk, sport- en belangenvereniging? Betekent individualisering ook het einde van de solidariteit? Of maakt het individu zich wel degelijk zorgen over zijn omgeving?

Staatssecretaris Aad Nuis en professor Harry Kunneman (onder voorbehoud) zullen deze bijeenkomst inleiden. Daarna vindt er een discussie plaats in de zaal. Voor meer informatie: (070) 3182624 of (070) 3183641 ◆

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

Het beboeten van bedelaars is onzin.

Deze stelling maakte opvallend weinig los bij de lezers.

Yeah

Yeah I'm through with sleeping on the side walk, no more beating my brain (Iggy Pop – Lust for life).
The fool on the hill sees the sun going down (The Beatles).
The lunatic is on the grass, and if the cloud bursts thunder in your ear you shout and no one seems to hear. And if the band you're in starts playing a different tune I'll see you on the dark side of the moon (Pink Floyd – the dark side of the moon).

Het feit dat buitenlopers (welzijnsterm voor dak- en thuislozen), van wie velen Geestelijk Gezondheidszorgconsument zijn, beboet worden, komt doordat de GGz-cliëntenbeweging een beetje boel op zijn gat ligt.
In de GGz-cliëntenbeweging ligt de nadruk meer op anciënniteit dan op kwaliteit.
Het beste is als de Landelijke Cliëntenbond in de GGz veranderd wordt in een Landelijk Basis Beraad Geestelijke Gezondheidszorg, waarbij dan de afdelingen van de Cliëntenbond stedelijke Basis Beraden GGz worden – zoals in Amsterdam, Den Haag en elders.

Michel Dufresne,
Geestelijke Gezondheidszorg Platform Den Haag

Niet zo bescheiden

Iedereen kent ze: lobbyisten, of: personen die namens bedrijven, organisaties of maatschappelijke stromingen de politiek proberen te beïnvloeden. Hoewel het verschijnsel 'lobbyist' niet echt nieuw is, groeit het aantal gestaag en krijgen ze steeds meer invloed in de politiek. Lobbyisten kunnen voor politici immers op hun beurt belangrijke informatiebronnen zijn en een uitstekend medium zijn om contact met de maatschappij te houden.
Politieke partijen die lang deel hebben uitgemaakt van de politieke machtsstructuur, beschikken over talrijke contacten in het lobbycircuit en maken daar gretig gebruik van. Een relatief nieuwe partij als D66 is in dit opzicht nog veel te bescheiden. Wellicht past het niet in de D66-filosofie, maar als een partij effectief wil opereren en haar positie wil versterken, moet ze de diensten van lobbyisten meer uitbuiten.

De nieuwe stelling luidt kortom:

D66 moet meer gebruik maken van lobbyisten.

Partijagenda

21 feb **Wethoudersdag (BV/OC)**
Sociale cohesie (VdV)
Bridgehome, Fernedesportpark 1a, Zoetermeer (zie aankondiging op blz. 18)

22 feb **Opmaat naar de Raad (OC)**
Tweede studiedag Randstad en Groene Hart (vervolgbijeenkomst)
Thorbeckezaal van het Tweede Kamergebouw, Plein 2, Den Haag
Inlichtingen bij Henk Grotendorst (ma. t/m do.): (070) 3182655 en (070) 3183653

6 mrt **Politiek café over IJburg**
Singel 460, Amsterdam
Inlichtingen bij Monica van Leest: (020) 6256215

7 mrt **Politieke partij in beweging (VdV)**
Conferentiecentrum 'De Eenhoorn', Amersfoort (t.o. het station) (zie het artikel op blz. 12)

8 mrt **Plattelandsvernieuwing**
Café De Tol, Keijenborgseweg 1, Zelhem (vanaf 13.00 uur)

10 mrt **Econologie**
Alkmaar

15 mrt **Gelijke onderwijskansen? (VdV)**
Polmanshuis, Keistraat 2, Utrecht

18 mrt **VINEX, m.m.v. staatssecretaris Tommel**
Restaurant Boerhaave, Voorhout
Inlichtingen bij Rob Peet: (0252) 230181 (huis) of (071) 5262251 (werk)

22/23 mrt **4e Congres Nieuwe Stijl,**
congres 64, Noordwijkerhout

04 apr **Tussen rede en verstand,**
Lezingencyclus 1997 (SWB/BV)
Vervolgbijeenkomsten op 05 jun, 04 sept en 06 nov

BV = Bestuurdersvereniging
OC = Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau
VdV = Voor de Verandering

voor de verandering

Bel voor meer informatie:
070 - 3566066.

column

Belangeloos

Stel, u bewoont een fraaie villa in een lommerrijke laan waar de enige allochtonen diplomaten zijn. Op een avond in het weekend keert u om een uur of twee terug van een wat uitgelopen borrel bij vrienden. U parkeert uw auto voor de deur. Tot uw verbazing ziet u dat de voordeur van uw huis openstaat. U onderdrukt een vloek en holt naar binnen. Inderdaad, er is ingebroken. Door toeval ziet de politie zelfs kans om een dag later de dader aan te houden. Zodat u nog wat van de buit terugkrijgt. Tot uw verbazing ontvangt u ook een rekening van de ziektekostenverzekeraar van de inbreker. De jeugdige crimineel heeft bij het inslaan van het ruitje van uw wc zijn hand lelijk verwond, zodat hechtingen noodzakelijk zijn. De reden dat u de rekening krijgt is dat u, als welgestelde burger, er nu eenmaal financieel sterker voorstaat dan de crimineel, die er op alle criteria slecht aan toe is: verwaarloosd in z'n jeugd, werkeloos, geen middelbare schoolopleiding en allochtoon – en zeker geen diplomaat. U stribbelt nog wat tegen, maar uw advocaat meldt u dat er een uitspraak van de Hoge Raad ligt, waardoor procederen zinloos is.

Onwaarschijnlijk? Onlangs heeft het kabinet voorgesteld om bij ongelukken waarbij een voetganger of fietser en een auto betrokken zijn, de automobilist ongeacht de schuldvraag te veroordelen tot het betalen van de schade. De motivatie van het kabinet is de kwetsbare positie van de langzamere weggebruiker. Bovendien moeten slachtoffers, bij dit soort ongelukken vrijwel altijd de langzamere, onverzekerde verkeersdeelnemer en dus zonder gehaaide verzekeringsjurist achter zich, nu vaak eindeloos procederen om een schadevergoeding te krijgen.

Het voorstel is de minister belangeloos aangereikt door de verzekeringsbranche. Die creëert zo weer extra omzet, want de premies stijgen. En de juridische procedures worden alleen maar langer, want als kan worden aangetoond dat het slachtoffer opzettelijk voor de auto sprong "slachtoffer werd door zijn omgeving de laatste tijd al wat depressief gevonden, edelachtbare" – hoeft niet betaald te worden.

Het voorstel lijkt de zoveelste poging om de wereld te verbeteren door het juridisch bouwwerk uit te breiden. Ook al gaat het tegen alle logica in. Terwijl striktere handhaving van de bestaande regels ook soelaas zou bieden. Of gewoon investeren in betere fietspaden.

Fred Herrebout

Fryslan Boppe!

- dagboekaantekeningen van een hoofdstadbestuurder -

Het Kerstreces is bij mij beperkt gebleven tot week 52. Na de Kerst begon de Elfstedenkoorts: bellen met diverse medebestuursleden van de Stichting Promotie Leeuwarden (SPL) over hun aanwezigheid en beschikbaarheid. Dat valt mee. Meteen maandag 30 december vergaderen over het actualiseren van het draaiboek van vorig jaar, toen de 'tocht der tochten' niet doorging. Leeuwarden wil zich meer profileren als start- en finishstad en met name voorafgaand aan de tocht een daverende 'Nacht van Leeuwarden' organiseren. Niet alleen als voorzitter van SPL maar ook als burgemeester-ordehandhaver ben ik daar een groot voorstander van: als alles doorgaat, zullen vele tienduizenden mensen de dag en avond ervoor de stad binnenkomen: het organiseren van veel activiteiten is dan een preventiemaatregel. Vertier als orde. Maar we weten nog niets over wel of niet doorgaan of wanneer.

Oudejaarsdag: uitgebreid politie-overleg. We besluiten o.a. een tribune bij de finish voor 5.000 mensen te laten bouwen. Niet als extra luxe tegen betaling of zo (dat is in strijd met alle tradities), maar als barrière tegen het op het ijs kunnen komen. De overkant krijgt een grote videomuur van 5 bij 10 meter.

Nieuwjaarsdag: binnen het SPL-bestuur gaan we uit van definitief doorgaan. We gokken op maandag 6 januari. In de schouwburg, de twee kleine theaters en in drie zeer grote tenten op drie pleinen zal van alles te doen zijn. De horeca is al verzocht de hele nacht open te zijn en vooral zoveel mogelijk te organiseren. Filosofie: routing, afleiding, beweging, 'circuits' organiseren zodat geen grote opeenhopingen van mensenmassa's ontstaan waardoor vandalisme een kans krijgt. We proberen de horecaopvangcapaciteit te vergroten van 20.000 naar 40.000 mensen.
Na afloop drinken we een nieuwjaarsborrel in het Oranjehotel, waar de NOS-crew van Harmen Roeland ook al ongeduldig zit te wachten. Mijn kabinetchef meldt me dat het 'Bestuur van de Friesche Elf Steden' donderdag 2 januari zal vergaderen om 12.00 uur, nadat 's ochtends de rayonhoofden zijn geconsulteerd. Dit betekent: maandag. 's Avonds belt Henk Kroes mij zelf en zegt dat het goed mogelijk is dat het 36-uursscenario wordt toegepast: dat betekent zaterdag 4 januari. En zo gaat het ook.

Donderdag 11.15 uur: "It giet oan!" klinkt het zelfbewust. Het evenemententeam van SPL heeft al 's ochtends de pleinen verdeeld en de tenten zijn al via Radio Noordzee, RTL-4 en Radio Ten Gold besteld, en zijn onderweg. SBS-6 pakt de schouwburg. Ze moeten nu nog harder rijden en opbouwen.
Ik besef dat de keuze voor de zaterdag drie gevolgen heeft: de 'Nacht' zal extra druk worden; alles moet extra snel (o.a. de huisvestingscentrale van de VVV die 3.000 slaapplaatsen moet regelen); en vele tienduizenden zullen de vrije zaterdag benutten om naar Friesland te komen.
We ronden de paginagrote 'nacht'-advertentie af met de slogan: 'Leeuwarden is écht het einde'.
Na diverse interviews voor de diverse media in het perscentrum van FEC (Frisian Expo Centre) ga ik naar huis om nog even een paar uur met echtgenote Astrid en dochter Catherine gezellig te tafelen. Ik overnacht daarna in Hilversum om op tijd vrijdagochtend in KRO's Ontbijttelevisie het openbare-ordebeleid uit te leggen. Ben precies op tijd om 10.00 uur terug bij de vergadering op het provinciehuis met de commissaris der koningin en de collega's en vertegenwoordigers van alle hulpdiensten. We besluiten ter plekke tot een uniforme 'nood'-verordening en geven alle (landings-)vergunningen in een keer af. Het Regionaal Commando over de politie is met de komst van de Regiopolitie in 1994 helder, in tegenstelling tot de tochten in 1985 en 1986: korpsbeheerder, hoofdofficier en korpschef zullen verschuivingen van inzet regelen.
Wat mij betreft kan alles nu beginnen. De ons toegewezen gast en deelnemer arriveert.
's Avonds tot 2.00 uur genoten van een sfeervolle Nacht.
's Ochtends op de Dag met collega Hans Ouwerkerk uit Groningen en Astrid naar de start vanaf 5.00 uur.
Enerverende dag beleefd tot en met de nachtelijke afsluiting in het Oranjehotel. Iedereen is nu Fries en heeft iets met Leeuwarden. En terecht. Leeuwarden is ook het einde.

Haijo Apotheker, burgemeester van Leeuwarden

Naschrift:
Stadszangeres Anneke Douma stijgt met stip in de mega Top-100 en Uri Rosenthal stelt een offerte op voor een evaluatieonderzoek: 'Succesfactoren bij crowd management'. Prima.

Jaargang 30, nummer 3, maart 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

3

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Maasvlakte II

Het dilemma

Congres in Noordwijkerhout

De laatste informatie

Eerlijk delen

D66 en het minimumloon

Interview

Michel Jager

Flevoland en de rest van Nederland

Een hol vat?

In de politiek moet je gewapend zijn met heel wat lagen eelt op je ziel, anders lijd je een zwaar leven. Ik maak me dus niet zo snel boos over wat anderen over mijzelf of over onze partij roepen. Met een paar uitzonderingen. Als je me echt op de kast wil hebben, dan moet je me van een verborgen agenda beschuldigen of roepen dat mijn partij alleen maar vorm is, geen inhoud heeft, dat we nooit ergens een mening over hebben, kortom dat we onduidelijk zijn. Daar kan ik dus niet tegen, net zo min als tegen dat eeuwige gezeur over onze onervarenheid als het om aardige politieke functies gaat. Al die quasi-excuses en argumenten zijn alleen maar bedoeld om ons in een hoekje te zetten, klein te krijgen en vooral zo te houden.

Over klein gesproken. Het gaat de laatste tijd niet zo goed met ons in de landelijke peilingen. Nu zeggen peilingen me over het algemeen niet zoveel. Het blijven momentopnamen en de foutenmarge is me te groot. Daarom heb ik in mijn omgeving wat eigen barometers rondlopen. Enkele van mijn vrienden en kennissen zijn voor mij prototypes van de D66-kiezer. Je weet wel: midden dertig, tweeverdiener, leuk gezinnetje, mooie baan, keurig en heel bewust wat informeel in het pak, open-minded, welbespraakt, cultureel bij de tijd. Vanzelfsprekend geen lid, maar wel denkend als een D66-er en als kiezer redelijk trouw. Zo af en toe peil ik bij hen hoe het met onze populariteit gesteld is. Een paar weken terug liep dat uit op een forse teleurstelling. Al mijn barometers gaven aan dat onze partij in een diepe depressie is beland. De populariteit blijkt fors gedaald, met als reden dat het inhoudelijk maar erg dun is wat wij te melden hebben. Een van mijn windvanen zei het zo: "Henk, jouw partij is zo langzamerhand niets meer dan een lifestyle, een modieuze manier van leven. Daar heb ik geen zin meer in. Politiek moet toch ook ergens over gaan?!"

Ik besloot alle wapens uit de kast te halen. Dus zwaaide ik met het landelijke verkiezingsprogramma en het regeerakkoord. Meewarigheid was mijn lot. Ik wees op onze geruchtmakende discussie 'Voor de verandering'. Smadelijk gegrinnik viel me ten deel. Tenslotte besloot ik tot het uiterste te gaan: "En dan dat grandioze idee de AOW in de Grondwet op te nemen?" Ik werd weggehoond.

Tot op het bot gekwetst snelde ik naar huis, sloot me met een dozijn flessen wijn op in mijn studeerkamer en begon mijn wekenlange leesachterstand van landelijke kwaliteitskranten in te halen. Heerlijke lectuur, vooral de pagina's Forum en Opinie. Boeiende artikelen over allerlei politieke onderwerpen, van NATO tot sociaal beleid, van het Delta model tot de Europese eenwording, van de ontbindende samenleving tot modernisering van de democratie. Toen ik weer bij was, had ik een indrukwekkende stapel knipsels. Van de hand van vele Haagse politici, van alle partijen. Alleen van onze eigen kopstukken niets, helemaal niets. De D66-er werd gered door onze onvolprezen Groningse wethouder Henk Pijlman, met een stuk over het referendum.

Die twaalf flessen zijn intussen leeg. Ik heb nog maar een doosje uit de kelder gehaald. Zie ik de wereld weer wat roziger tenminste. ◆

Henk van der Linden, Sint-Michielsgestel

Zelden las ik in de Democraat grotere onzin dan wat Edo Spier in zijn vorige commentaar debiteert. Ik zou gevraagd hebben de discussie over Europa te staken of zelfs een debat 'verboden' hebben. Hoe verzin je het. In werkelijkheid bepleit ik precies het tegenovergestelde: een veel grotere openheid over Europa. In het meinummer zal ik hier uitvoerig op terugkomen.

Bob van den Bos

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Arthur van Buitenen, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Han Westerhof, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Sebastian Dingemans, Francine Giskes, Mieke Libosan, Henk van der Linden, Marjanne de Kwaasteniet, Mirande Smidt, Appi Stammeshaus

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker x Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Opmaak katern: Lieke Warburg
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 4 - april 1997
kopijsluiting 11 maart 1997
nr. 5 - mei
kopijsluiting 15 april 1997

Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Adverteren in de Democraat?

Dat kan. Vraag geheel vrijblijvend onze advertentietarievenlijst aan.
Bel: (070) 356 60 66.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over het voorjaarscongres, het Opleidingscentrum, de Bestuurdersvereniging, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

En verder:

5 D66 en het minimumloon

6 D66 wenst doelmatig en milieubewust belastingstelsel

7 Voorjaarscongres: het laatste nieuws

8 Eenzaam en alleen: een verslag

9 Dak- en thuislozen in Den Haag, een geval apart

13 Kennis en Kunde bestuurd doet goed werk voor Bussum

14 De Grijze Reus: een verslag

15 Mens als schakel tussen overheid en markt

17 Europees Parlement: Lega Nord vertrekt

18 Signalement

19 Brieven / Partijagenda / Voorzet

20 Column / Een voorzitter

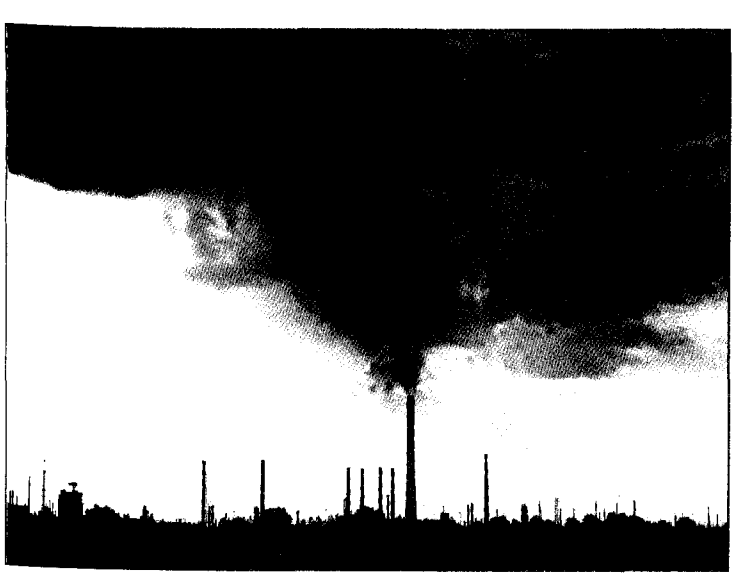

10 Interview Michel Jager

Flevoland, een unieke [illegible]

We wisten het al: er gaat niets boven Groningen, en Leeuwarden is het einde. Aan dit rijtje kunnen we een provincie toevoegen: Flevoland. Misschien niet zozeer het einde, maar wel erg spannend, volgens Michel Jager, de nieuwe commissaris van de koningin ter plekke. Omdat er nog maar zo weinig is en daarmee allerlei mogelijkheden biedt voor het oude land. De grote leegte, de grote stilte: van dit oogpunt bezien is het een unieke provincie. Fred Herrebout zocht Michel Jager op na zijn eerste honderd dagen en sprak met hem onder meer over het 'Flevoland-gevoel', IJburg en de tweede luchthaven.

Foto: Jan Blom; eigendom: Provincie Flevoland

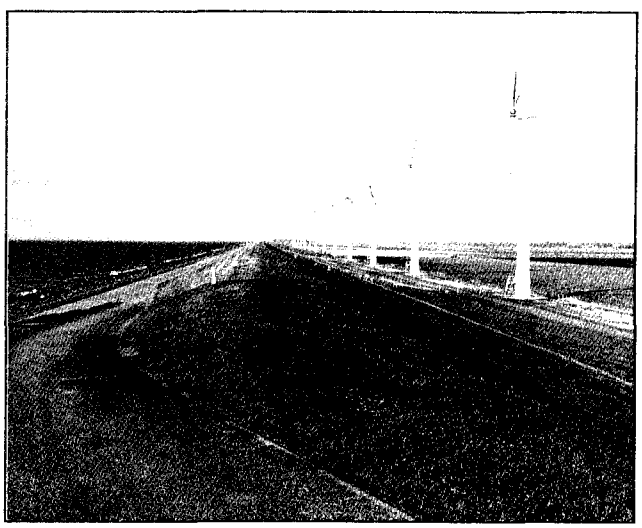

12 Tweede Maasvlakte (omslagartikel)

[illegible]

Bent u wel eens wezen wandelen in het natuurgebied Voornes Duin, tussen Oostvoorne en Rockanje? Hebt u zich toen ook verbaasd dat zo'n ongereptheid kan bestaan onder de rook van Rotterdam? Inmiddels is het de vraag hoe lang nog, want het broeit in en om de Rotterdamse haven. Deze kampt met ruimtegebrek en denkt aan de aanleg van een Tweede Maasvlakte voor de kust van Voornes Duin. Dit plan is uiteraard omstreden. Sommige deskundigen vinden dat de haven snel uit moet breiden, anderen menen dat het allemaal zo'n vaart niet loopt. Voor de ene partij is de inzet de uitbreiding van het havengebied met de Tweede Maasvlakte; voor de andere het behoud van Voornes Duin. Na de HSL en de Betuwelijn dient zich een nieuwe netelige kabinetskwestie aan. Eric van de Lisdonk sprak een tweetal lokale D66-bestuurders hierover.

Foto's: Marcel Minnée

Omslag: Uitwaaien bij Voornes Duin

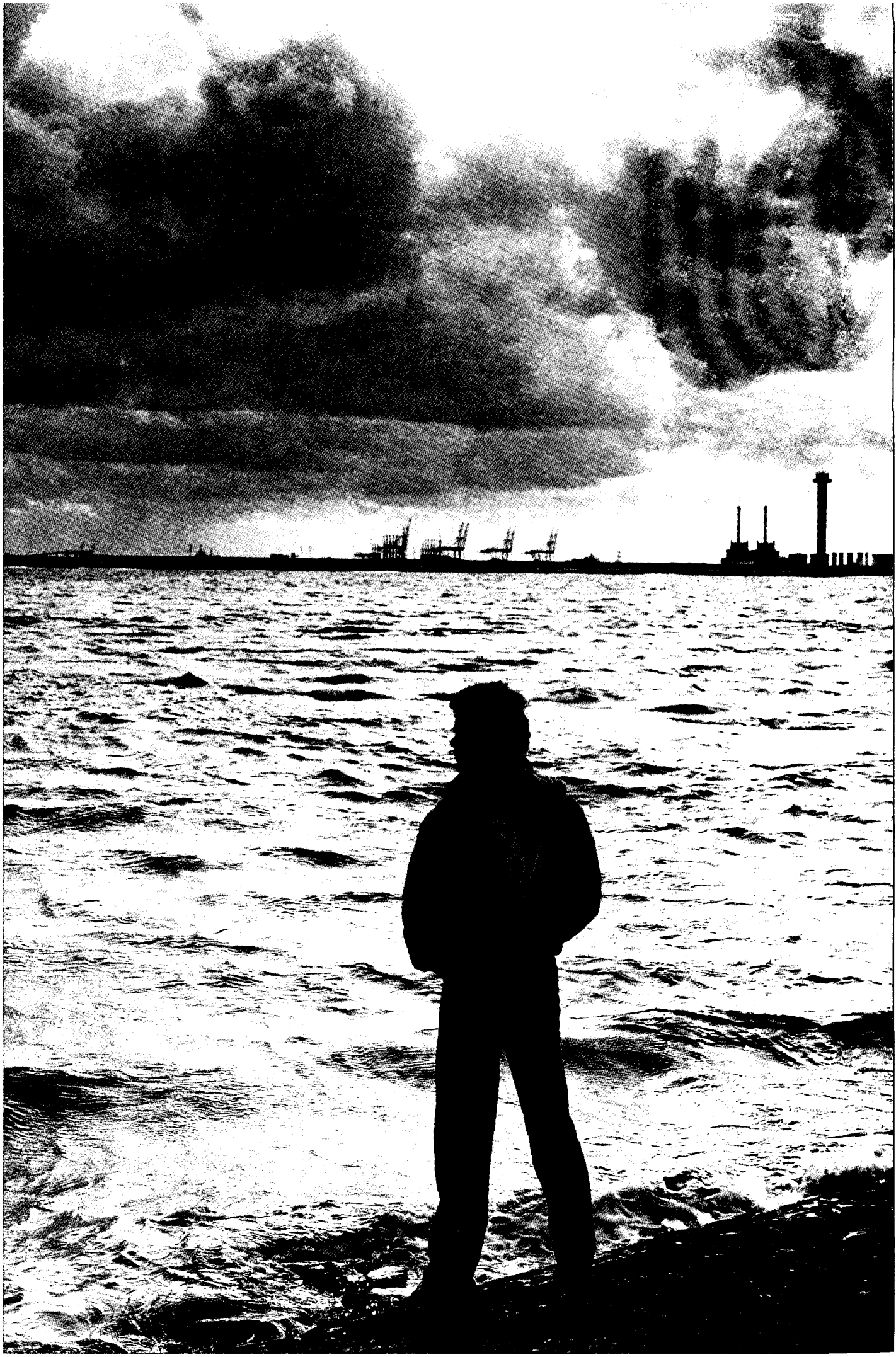

Alleenstaanden die in de bijstand terecht zijn gekomen, worden vaak als groep vergeten. **Foto: Marcel Minnée**

Eerlijk delen

De belangstelling van FNV-leden voor D66 loopt terug. In de vorige Democraat weet een D66-lid wel hoe dat komt: het wat blote werkgevers-gehalte van Bert Bakker (Tweede-Kamerlid met Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de portefeuille) zou de FNV-leden die ooit op D66 hebben gestemd, terug naar de rooie familie geleiden. De Democraat ging op zoek naar *Bert Bakker*, diens verhaal en de nuanceringen. Over teruglopende werkloosheid, de zorg voor alleenstaanden en het standpunt over het Wettelijk Minimum Loon (WML).

door Han Westerhof

Het gaat beter

De werkloosheid loopt terug: in de ogen van het Centraal Planbureau iets meer dan het Centraal Bureau voor Statistiek de wereld wil doen geloven. Maar het gaat beter – nog steeds niet best, maar beter. In sommige sectoren ontstaan al tekorten aan gekwalificeerd personeel. Maar vooral aan de onderkant van de arbeidsmarkt is het werkloosheidsprobleem nog niet opgelost.

Het succesvolle beleid om meer mensen aan het werk te krijgen, is niet alleen te danken aan de voorspoedige economische situatie. Volgens Bert Bakker dragen de volgende vijf factoren daar ook aan bij:

- de overheidsfinanciën zijn meer en meer op orde;
- de herverdeling van werk werpt zijn vruchten af;
- de loonmatiging van de laatste vijftien jaar werkt positief door, evenals
- de versoepeling van de arbeidsmarkt en meer flexibiliteit in de economie;
- beheersing van de collectieve lastendruk.

Nu het beter gaat, is het tijd om de resultaten van deze inspanningen te verdelen. De laagste inkomens moeten mee gaan profiteren. Half april wordt er in de Kamer een debat gehouden over de inkomensverdeling. D66 zal dan vooral kiezen voor een rechtvaardige inkomensverdeling.

Plus voor de lagere inkomens

Wat Bert betreft, gaat het dan niet over een herverdeling van inkomens in die zin dat iedere 'plus' aan de onderkant een 'min' aan de bovenkant betekent. Maar die plus aan de onderkant moet er komen. En die plus mag ook best groter zijn voor lagere dan voor hogere inkomens.

Die plus zou een vorm kunnen krijgen in een groot aantal maatregelen. Als we deze op een rijtje zetten, komt de pret in het werk van Kamerlid duidelijk naar voren. Het is natuurlijk nog wel een beetje wennen om ruimte i.p.v. schaarste te verdelen, maar de creativiteit wordt er geenszins door getemperd. Natuurlijk moeten we doorgaan met de koppeling van lonen en uitkeringen. Daarnaast is een extra verhoging van het Wettelijk Minimum Loon (WML) niet ondenkbaar. Deze werkt ook positief door op de uitkeringen. Daarnaast lijkt er ruimte voor de verhoging van het forfait voor uitkeringsgerechtigden, zodat men netto meer overhoudt. Ook met maatregelen in de sfeer van de huursubsidie is armoedebestrijding mogelijk en wenselijk.

Meer oog voor specifieke groepen

Specifieke inkomensgroepen verdienen extra aandacht. Het is bekend dat bijstandsgerechtigden met kinderen tussen de 12 en 18 jaar relatief gesproken een zware last dragen. In dit geval is wellicht via uitgaven t.b.v. deze minderjarigen een gericht beleid effectief te maken.

Ook voor de alleenstaanden in de bijstand valt het te overwegen het uitkeringsniveau op te trekken van 70 % naar bijvoorbeeld 72,5 %. Tot dusver zat de discussie hierover muurvast, terwijl juist alleenstaanden steevast het hoogst scoren in alle armoedestatistieken.

Daarna bespreken wij de problematiek van de langdurig uitkeringsgerechtigden en de mogelijkheid van een carrière in de bijstand. Na respectievelijk drie, vijf en zeven jaar kan het uitkeringsniveau worden opgevoerd van 103 % via 105 % naar uiteindelijk 110 %. Maar dit heeft wel het nadeel van een armoedeval bij herintreding op de arbeidsmarkt. Dit alternatief valt dan ook niet te verkiezen boven het bijstandsspaarvarken: voor langdurig werklozen wordt gedurende de jaren dat zij in een uitkeringssituatie verkeren een individueel spaartegoed gemaakt. Dit tegoed kan dan worden opgenomen als er grotere uitgaven voor de deur staan, of om schulden te saneren. Natuurlijk moet het geld ook besteed kunnen worden voor de scholing en ontwikkeling van kinderen of maatregelen die gericht zijn op herintreding op de arbeidsmarkt. Een lichte toets op de uitgave van deze extra inkomsten is niet noodzakelijk bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, of bij het verwerven van een baan. In het laatste geval lijkt het zelfs voor de hand te liggen een bonus van 25 % over het gespaarde bedrag uit te keren. Want het verwerven van een betaalde baan blijft het centrale thema.

Minimumloon

Zo komen we op de experimenten met het minimumloon. Bert Bakker wil het nog maar eens duidelijk gezegd hebben: Nee, het is niet de bedoeling het minimumloon blijvend te verlagen of af te schaffen. En ja, het is wel de bedoeling om uitvoering te geven aan wat erover in het regeerakkoord is afgesproken. Afgesproken is dat er aanloopschalen worden gemaakt op het Wettelijk Minimum Loon; dat het om een tijdelijk experiment gaat; en dat bijvoorbeeld 70 % van het WML alleen betaald kan worden als er een garantie is voor scholing en gerichte begeleiding in werktijd. Daarnaast moet worden gegarandeerd dat de laatste helft van het contract gewoon het WML betaald wordt. Mensen die beneden het sociaal minimum komen, krijgen een toeslag. Niemand gaat er op achteruit.

Gelijke monniken, gelijke kappen

De strijd in de coalitie gaat nu over de vrijblijvendheid van deze voorstellen. Als het zo is dat alleen alleenstaanden verplicht kunnen worden om onder deze voorwaarden aan de slag te gaan, dan heeft de fractie hier grote bezwaren tegen. Zij kan de reden voor deze ongelijke behandeling van verschillende samenlevingsvormen op de arbeidsmarkt niet billijken.

Dit laatste element bepaalt vooral het standpunt van de fractie. Als er binnen de coalitie geen meerderheid te verkrijgen is voor het verplichte karakter van de maatregelen voor alle leefvormen in de samenleving, dan moeten deze maar vrijblijvend worden gehouden. Bovenal geldt dat de maatregelen moeten leiden tot het doel: het creëren van banen voor mensen die al te lang aan de zijlijn staan.

Deze discussie was overbodig geweest als minister Melkert loyaal was geweest aan het regeerakkoord. Maar de minister heeft doelbewust dwarsgelegen bij het vergroten van werkgelegenheid in eenvoudige functies. Dat was leuk voor de werkenden, maar het maakt zijn partij vooral een club van en voor de arbeid. De mensen die de afgelopen periode aan de kant hebben gestaan, zullen de minister deze opstelling niet in dank afnemen. ◆

D66 wenst doelmatig en milieubewust belastingstelsel

D66 heeft nu definitief een financieel gezicht! Onlangs is de discussienotitie Fiscaal beleid uitgekomen, waarin D66 vooruitlopend op de kabinetsvisie op het belastingstelsel van de eenentwintigste eeuw haar wensen op tafel legt. Francine Giskes, woordvoerster Fiscale Zaken van de D66-fractie in de Tweede Kamer, zet met de notitie een stap in de richting van heldet beleid afgestemd op de behoeften van straks (en nu). Hieronder volgen enkele punten uit naar discussienotitie.

door Francine Giskes

Voorwaarden

Voor D66 moet het toekomstige belastingstelsel voldoen aan vijf voorwaarden: belasting moet worden verantwoord; regelgeving moet eenduidig en helder zijn; de werkgelegenheid moet niet worden gefrustreerd en het liefst worden gestimuleerd; milieudoelstellingen moeten optimaal worden gediend en de effecten van de lokale belastingen dienen te worden bewaakt.

Grondbeginselen en individualisering

Het draagkrachtbeginsel is een van de belangrijkste beginselen dat ten grondslag ligt aan de belastingheffing. Dit beginsel houdt in dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. D66 stelt dit beginsel niet ter discussie aangezien het uiting geeft aan de solidariteit met de financieel zwakkeren in de samenleving. De steun voor dit beginsel is wel afhankelijk van de wijze waarop en de mate waarin het wordt toegepast.
Een groot deel van onze wetgeving stamt uit een tijd waarin de meest voorkomende leefeenheid een gezin met een kostwinner was. Intussen neemt het aantal tweeverdieners, eenoudergezinnen en alleenstaanden toe. D66 is van mening dat de vorm van het huishouden zo min mogelijk van invloed moet zijn op de belastingheffing: dit komt het rechtvaardigheidsgevoel van burgers ten goede. Bestaande voordelen voor bepaalde typen huishoudens moeten, zolang een principiële gedachtewisseling uitblijft, niet worden vergroot.

Aftrekposten en de vermogensbelasting

Goede wetgeving maakt een succesvol beroep op maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel bij de belastingheffing groter. Het bestaansrecht van belastingen en de keuze voor een heffingsmethode dienen duidelijk te worden beargumenteerd en gerechtvaardigd. In de notitie worden onder andere de aftrekposten en de vermogensbelasting behandeld.
Door de progressieve structuur van ons belastingstelsel – hoe hoger het inkomen, hoe hoger het te betalen percentage – geven aftrekposten mensen met een hoger inkomen thans een groter voordeel. Iemand met een inkomen van *f* 30.000,– per jaar mag in vergelijking met een ander die per jaar *f* 70.000,– verdient, minder in aftrek brengen. D66 wenst dat per aftrekpost zorgvuldig wordt beoordeeld of een systeem waarin iedereen een even groot bedrag in aftrek mag brengen, al dan niet van toepassing moet zijn.
De vermogensbelasting is in de ogen van D66 een moeilijk te verdedigen belasting. Waarom iemand belasting laten betalen over het restant na alle overige belastingen te hebben betaald? Daarom wenst D66 de vermogensbelasting op termijn af te schaffen en te vervangen door de vermogenswinstbelasting. Daar waar met vermogen inkomsten worden verworven, moet het mogelijk zijn die inkomsten te belasten, net zoals dat met inkomen uit arbeid gebeurt.

Bevorderen werkgelegenheid en vergroening fiscale stelsel

Ook al is de werkgelegenheid minstens evenzeer afhankelijk van zaken als differentiatie in loonschalen, afdekking van risico's van ziekte, mate van ontslagbescherming e.d., toch is er alle aanleiding ook vanuit de fiscaliteit er maximaal aan bij te dragen. Middelen hiertoe zijn de kosten van arbeid voor werkgevers zo laag mogelijk te houden en (startende) ondernemers/werkgevers fiscaal maximaal te stimuleren.
D66 acht het verlengen van de eerste belastingschijf (1997: *f* 45.960,–) gewenst (hetgeen ook goed is voor de opbrengst in de premiesfeer en de betaalbaarheid van de AOW).
In de toekomst zou arbeid minder en andere productiefactoren, zoals kapitaal en grond, meer kunnen worden belast. Dergelijke verschuivingen komen de werkgelegenheid ten goede. Minder directe en meer indirecte belastingen (BTW) sluiten aan bij ontwikkelingen in Europa. Het belastingsysteem kan en moet ook worden gebruikt om milieuaantastende activiteiten fiscaal onaantrekkelijk te maken. Bijvoorbeeld door de auto van de zaak minder gewild te maken. Een hoog BTW-tarief voor milieuonvriendelijke producten kan de consumptie daarvan ontmoedigen en een laag BTW-tarief op arbeidsintensieve diensten bevordert de werkgelegenheid.
D66 is een groot voorstander van verdere 'vergroening' van het belastingstelsel. Uiteraard mogen deze wijzigingen de internationale (fiscale) concurrentiepositie van Nederland niet verslechteren.

Tot slot

Het kabinet komt in de loop van 1997 met zijn visie op het toekomstig belastingstelsel. D66 zal de voorstellen toetsen aan de door haar geformuleerde voorwaarden. Voordat het zover is, willen we met elkaar de discussie aangaan over de inzet van D66.

Exemplaren van de discussienotitie zijn op te vragen bij de D66-fractie in de Tweede Kamer. Telefoonnummer: (070) 318 36 10. ◆

Telefonisch spreekuur

De voorzitter nodigt u uit!

Partijvoorzitter Tom Kok nodigt u uit voor een gesprek – telefonisch wel te verstaan. Een uur per week neemt hij plaats naast de telefoon en wacht tot deze gaat rinkelen. De beller krijgt 10 minuten gesprekstijd, waarin hij of zij ideeën en suggesties aan de voorzitter kan voorleggen. Tom Kok houdt wel de tijd in de gaten, want in dat uur komen er nog vijf mensen aan de beurt. Wilt u hem spreken, neem dan contact op met het Landelijk Secretariaat: (070) 3566066. U krijgt dan zo snel mogelijk te horen wanneer Tom Kok uw telefoontje verwacht.

Voorjaarscongres op 22 en 23 maart

Komt allen!

Over enkele dagen vindt in Noordwijkerhout het voorjaarscongres plaats dat twee dagen zal duren. Twee dagen die bol staan van politiek en discussie. Daarnaast biedt het congres uitstekende mogelijkheden om de partij beter te leren kennen, zowel formeel tijdens bijeenkomsten met D66-politici, als informeel in de wandelgangen of 's avonds op het feest. Om niet alleen de nieuwbakken congresgangers maar ook de oudgedienden onder u een indruk te geven van wat er zoal te doen is, volgt hieronder een greep uit de talloze activiteiten tijdens het congres.

Mens in de samenleving

Op beide dagen zijn er een aantal plenaire activiteiten. Op zaterdag bijvoorbeeld de inleiding op de congresnotitie: 'Mens in de samenleving', terwijl de projectgroep 'Voor de Verandering' de partij haar eindddocument aanbiedt. Minister Hans Wijers zal die dag de prijs uitreiken aan de winnaar van een essay-wedstrijd, georganiseerd door bovengenoemde projectgroep. Aan het eind van de eerste dag zal het interview met minister van Buitenlandse Zaken Hans van Mierlo ongetwijfeld veel bezoekers naar de grote zaal trekken.

Staatssecretarissen

Een onderwerp waar op de zondag altijd reikhalzend naar wordt uitgekeken is het interview met de D66-bewindslieden. Dit keer zijn de drie staatssecretarissen Aad Nuis, Dick Tommel en Jacob Kohnstamm aan de beurt. Rode draad bij dit onderwerp vormt: 'De stadstaat Nederland'. Aan het eind van de tweede dag zullen plenair de conclusies over de congresnotitie besproken worden, gevolgd door een toespraak van de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie, Gerrit Jan Wolffensperger.
Actief deelnemen kunt u op beide dagen aan een aantal discussiebijeenkomsten waar verschillende politieke onderwerpen aan de orde komen en waar ook Kamerleden, bewindspersonen en betrokkenen van buiten de partij acte de présence zullen geven. Bij deze laatste groep zitten o.a. vertegenwoordigers van het IKV, de Stichting Natuur en Milieu, de FNV, en het VNO/NCW.
Uw eigen inbreng tijdens de talloze bijeenkomsten bestaat niet alleen uit het ventileren van uw mening. Ook bij een vijftal deelsessies over de congresnotitie kunt u uw voorkeur uitspreken voor een van de stellingen. In de loop van het congres kunt u uw stemrecht nogmaals gebruiken als plenair over het congresonderwerp en de actuele politieke moties wordt gestemd.

Zaterdag

Speciaal voor de nieuwkomers binnen de partij is er op de zaterdagochtend een bijeenkomst getiteld: 'Maak kennis met D66'. Gedurende deze bijeenkomst wordt niet alleen gesproken over een actieve invulling van het lidmaatschap maar wordt tevens ingegaan op de voor D66 zo kenmerkende manier van politiek bedrijven. Een van de gespreksleiders hierbij is Tweede-Kamerlid Thom de Graaf.
Een andere discussiebijeenkomst die op zaterdag plaatsvindt heeft als titel: 'De meerwaarde van Europa'. Hier is als opzet gekozen voor een zgn. interview-carrousel. Op basis van een drietal vragen wordt, o.a. aan Jan Willem Bertens, gevraagd via steekwoorden en statements zijn visie te geven op Europa. Andere onderwerpen waarover zaterdag nog gediscussieerd wordt zijn o.a. het Armoedebeleid en Integriteit in de politiek.

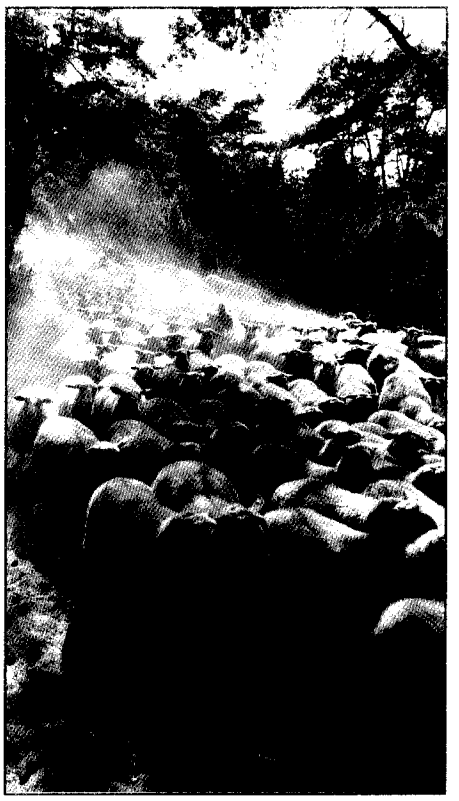

Hoeveel ruimte is er voor het individu in het collectief? – een van de vragen die de congrestekst oproept en waarover aanstaand weekend gediscussieerd gaat worden.
Foto: Marcel Minnée

Zondag

Op zondag kunt u weer actief meedoen als u in diverse zaaltjes kennis gaat maken met de D66-fractieleden van de Eerste en Tweede Kamer en het Europarlement. Per beleidsterrein zijn de fractieleden gegroepeerd en bij hen kunt u terecht voor uw kritische vragen over actuele politieke kwesties.
Andere bijeenkomsten die op zondag plaatsvinden zijn o.a. een discussiebijeenkomst in de vorm van een 'lagerhuisdebat' over het minimumloon. Hierbij attaqueren twee tegenover elkaar gezeten groepen elkaar.
Een ander onderwerp in een van de discussiebijeenkomsten is, hoe kan het ook anders: 'De toekomst van de luchtvaart'. Centraal hierbij staat de vraag of de D66'ers uitbreiding van de luchtvaart wenselijk achten. Voor- en tegenstanders gaan tijdens deze bijeenkomst de confrontatie met elkaar niet uit de weg. Ook interessant is de bijeenkomst: 'Geestelijke Gezondheidszorg', die wordt voorgezeten door Tweede-Kamerlid Hubert Fermina en waarbij 'last but nut least' minister Els Borst niet zal ontbreken.

Maar natuurlijk is er nog veel meer te doen, denk maar aan wat er allemaal omgaat in de 'wandelgangen'. Deze ontmoetingen – in de pers weleens als 'reünie' omschreven – worden nog eens opgeluisterd door films, cabaret, een band en een disco. Bovendien vormen de wandelgangen op zondag het terrein van Bart de Graaf die voor zijn eigen 'partij' BNN bij ons inspiratie op komt doen.
Kortom, tot komend weekend in Noordwijkerhout! ◆

Dak- en thuisloos: het zal je maar gebeuren

In het statige Hotel New York praten we over de positie van dak- en thuislozen. De zaal is goed gevuld, vooral met mensen die duidelijk aan de goede kant van de streep staan. Veel bekende D66-gezichten die de weg naar een regenachtig Rotterdam hebben gevonden. Op de avond zijn ook een aantal mensen afgekomen die met gezag over het onderwerp kunnen praten, omdat zij het aan den lijve ervaren hoe het is om naast de samenleving te staan. Het resultaat is een discussie op basis van feiten met een D66-invalshoek.

door Dick Floret

Om wie gaat het?

Hoe groot is de groep waar we het over hebben eigenlijk? Als het gaat over de dak- en thuislozen praten we volgens dominee Visser, bekend van Perron 0 en spreekbuis voor verslaafden en dak- en thuislozen, landelijk gezien over enige tienduizenden. Als ook de groep vereenzaamden erbij wordt betrokken, is die groep veel en veel groter. Stuk voor stuk zijn het mensen die de sprong over de sloot niet hebben gered. Zij missen de vaardigheden die noodzakelijk zijn om 'erbij te horen'. Vaak zijn er persoonlijke factoren in het spel waardoor het voor deze mensen niet makkelijk is om uit hun moeilijke positie te komen. Denk bijvoorbeeld aan een relatie die op de klippen is gelopen waardoor iemand zijn thuis is verloren, of hoge schulden die niet meer af te betalen zijn.

Hypocrisie

Het kan overigens iedereen overkomen. De stap van geen problemen naar veel problemen is bijzonder klein. De ene klap volgt de ander vaak snel op. Eerst zitten mensen klem tussen de schulden om vervolgens klem te komen tussen de instellingen. Volgens mevrouw Robbers, vertegenwoordigster van de organisatie 'De arme kant van Nederland' zitten niet minder dan negenhonderdduizend huishoudens op dit moment in deze situatie. Zij merkt op dat mensen die geen dak boven hun hoofd hebben, vaak worden gewezen op hun verantwoordelijkheid voor de samenleving, terwijl het voor mensen met een hoger inkomen een sport is om de belasting te ontduiken. Een hypocrisie die toch eigenlijk eens aan de kaak zou moeten worden gesteld.

Zonder overleg geen beleid

Martin de Goede, spreekbuis van dak- en thuislozen uit Den Haag, vindt dat we af moeten van het idee dat de mensen zonder dak boven het hoofd moeten worden verzorgd. Met name door de lokale overheid wordt deze mensen een enorme stempel op het voorhoofd gedrukt en lijkt het wel of niet meer met ze hoeft te worden gepraat. Bijvoorbeeld: de stad Den Haag krijgt van de nationale overheid 1,1 miljoen gulden voor de opvang van dak- en thuislozen. Dit bedrag wordt uitgegeven zonder dat aan de mensen die het aangaat, wordt gevraagd hoe zij vinden dat het geld het best kan worden besteed! Een situatie die toch niet meer van deze tijd is. Dit is een van de conclusies die door de gespreksleiding aan het eind van de avond wordt getrokken: de overheid moet initiatieven van mensen honoreren en hoe dan ook in alle gevallen overleggen met de betrokkenen. Uiteraard voorafgaand aan het opstellen van beleid.

Ruimte laten voor eigen initiatief

Wat moet de rol van de overheid eigenlijk zijn? Volgens dominee Visser moet de overheid goede vangnetten creëren en de verantwoordelijkheid voor dak- en thuislozen serieus nemen. Dit moet bijvoorbeeld blijken uit het feit dat de overheid initiatieven van de betrokkenen ondersteunt en ook financiert. Het komt nog veel voor dat vanuit (overheids)instellingen mensen in het beleid worden geduwd, terwijl het beleid toch aan de mensen zou moeten worden aangepast. Vanuit de zaal wordt met praktijkvoorbeelden onderstreept dat in de begeleiding door de instellingen te veel wordt uitgegaan van het heil van een werksituatie. Eigen initiatieven, bijvoorbeeld in het vrijwilligerswerk, worden niet serieus genomen. Er zijn nog vele andere bezigheden denkbaar die een bijdrage leveren aan de samenleving, die toevallig niet in de gangbare definitie van werk vallen. Hier zou eens naar moeten worden gekeken.

En hoe zit het met D66?

Hans den Oudendammer, wethouder in Rotterdam, en Bert Bakker, Tweede-Kamerlid, putten zich uit om de visie van D66 te markeren. Beide onderstrepen dat de overheid moet aansluiten bij wat de mensen zelf willen. Een van de consequenties is dat de overheid dak- en thuislozen dan ook moet kunnen aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid. Daarnaast is een belangrijke rol voor D66 weggelegd in het creëren van draagvlak voor beleid dat de kansarmsten in de samenleving ondersteunt. Deze strijd moet niet alleen worden gevoerd in de politieke arena; ook daarbuiten, in het dagelijks leven, bestaan vele misverstanden en onverdraagzaamheid tegenover dak- en thuislozen.

En hier ligt een taak voor D66: niet de kansarmen weggooien of verstikken onder een wollen deken van overheidsbemoeienis, maar kiezen voor een respectvolle benadering en deze mensen aanspreken op hun verantwoordelijkheden. Als de discussie-avond in Rotterdam aan het ontdekken van deze positie een bijdrage heeft kunnen leveren, is dit puur winst! ◆

Dominee Visser aan het woord
Foto: Cor Vos

Politiek café
Den Haag – een geval apart

De D66-Afdeling in Den Haag kan tevreden terugkijken op een geslaagd politiek café over dak- en thuislozen. In een bomvolle en lichtelijk oververhitte zaal deed het aantal vertegenwoordigers van de hulpverlening, buurtbewoners en dak- en thuislozen zelf niet onder voor het aantal partijleden en politici. Ook de kersverse burgemeester Wim Deetman kwam luisteren en spreken over dit inmiddels door de publieke opinie omarmde zorgenkindje.

Het onderwerp dak- en thuislozen roept bij velen steeds vaker heftige emoties op, bij de een vanwege onbekendheid en wellicht angst, bij de ander vanwege oprechte bezorgdheid over het lot van deze mensen. Het gevolg is dat bijna iedereen er een eigen mening over heeft. Doel van de Haagse avond was om vooruit te blikken en oplossingen te zoeken. Niet alleen in de winter, als velen met medelijden naar de 'zwervers in de kou' kijken, maar het hele jaar door.

Onzichtbare zwervers

Uit de discussie bleek dat in Den Haag de situatie afwijkt van de andere grote steden. Het ontbreken van een echt stadshart zorgt ervoor dat voor veel Hagenaars dak- en thuislozen vrijwel onzichtbaar zijn, ook al gaat het om zo'n 1000 à 1500 personen. Volgens Deetman is het daarom lastig beleid te maken. De hulpverlening ondervindt grote problemen met het vinden van een geschikte lokatie voor een opvanghuis. Dit komt vooral doordat er maar weinig wijken zijn die veel voelen voor zo'n opvanghuis midden in hún buurt.
Robert van Lente pleitte er namens de D66-fractie in de gemeenteraad voor dat de hulpverleningsinstanties gaan samenwerken zodat er in de toekomst altijd een laagdrempelige, 24-uursopvang is.

Particuliere initiatieven

Volgens de aanwezige hulpverleners en dak- en thuislozen ligt er een grote taak bij de gemeente om tot oplossingen te komen. Het gebrek aan daadkracht, opvang en de achterblijvende financiën hebben de laatste jaren in Den Haag geleid tot allerlei particuliere initiatieven. Door bijvoorbeeld een pension of een boot voor dak- en thuislozen open te stellen, zorgen particulieren voor broodnodige zaken als onderdak en eten. De aanwezigen vonden dat deze initiatieven door de gemeente ondersteund moeten worden. Deetman deed de toezegging zich sterk te maken voor de positie van dak- en thuislozen. Particuliere initiatiefnemers zijn bij hem welkom en kunnen zich op het stadhuis melden om zich aan te sluiten bij het overleg.

Over één ding waren alle aanwezigen het eens: de les voor de toekomst moet zijn: overleg met de mensen zelf en doe dat op basis van wederzijds respect. ◆

Moncef Beekhof

Ingezonden mededeling

Michel Jager en het 'nationale

De jongste provincie van Nederland, Flevoland, wordt sinds enige maanden geleid door Michel Jager, oud-partijvoorzitter en jarenlang burgemeester. Een gedreven lokaal bestuurder, die nu als commissaris van de koningin het 'nationale experiment' Flevoland mag voortzetten. Inclusief tweede luchthaven, als het moet. "Mijn gevoel zegt me dat een luchthaven in het Markermeer meer rendement oplevert."

door Fred Herrebout

Bescheiden

Na het interview vraagt Jager in welk nummer het interview zal verschijnen. Als hij hoort dat zijn foto mogelijk de voorzijde van de 'congres-Democraat' zal sieren, vraagt hij lachend of het interview niet in het nummer er na kan. "Die congres-Democraat krijgt altijd zoveel aandacht."
Het tekent de relatief onbekende en bescheiden Jager. In het najaar van 1996 is hij benoemd als commissaris van de koningin in de provincie Flevoland. Daarvoor was hij twaalf jaar raadslid en wethouder in de gemeente Heemstede en dertien jaar burgemeester, in Culemborg en in Wageningen. Bovendien was hij twee jaar lang partijvoorzitter van D66.

Was de benoeming de vervulling van een lang gekoesterde wens?
"Nee, het was een onverwachte stap. Ik was, na bijna twee periodes burgemeester van Wageningen te zijn geweest, aan het rondkijken naar een andere burgemeesterspost. Iemand maakte me attent op de vacature van commissaris van de koningin in Flevoland. Ik heb me uitgebreid verdiept in die provincie en vervolgens besloten te solliciteren."
Jager koos zeer bewust voor Flevoland: "Op een vacature in een andere provincie had ik niet gesolliciteerd. De bestuurscultuur, zowel bij de gemeenten als in het ambtelijk apparaat, spreekt me bijzonder aan. Ik denk dat dit de meest lokaal werkende provincie van Nederland is. Met maar zes gemeenten kan dat ook. In andere provincies is de afstand tussen gemeenten en provincies veel groter."

Hoe bevalt het u?
"Ik kan natuurlijk haast niet anders zeggen dan goed. Maar ik meen het. Flevoland is een spannend gebied, een nationaal experiment. Uit het niets bouwen we hier in een paar decennia een volledig samenleving op. Nu zijn er bijna 280 duizend inwoners, over tien tot vijftien jaar zullen dat er 500 duizend zijn. Die groei is op zich al bijzonder. Maar wat het zo spannend maakt, is dat je hier niet kan aansluiten bij een al bestaand stedelijk weefsel. In Nederland hebben we een heel klassiek beeld van wat een stad of een dorp is. Iets dat daar niet aan voldoet, is daarom voor sommige mensen per definitie niets."

Het Flevoland-gevoel

Jager vindt dat er een 'Flevoland-gevoel' is. Dat gevoel laat zich het best beschrijven als met z'n allen iets opbouwen, de houding naar de buitenwereld van: 'Blijf met je rotpoten van onze rotprovincie af'. Dat gevoel is er nog steeds, ook al betrokken de eerste bewoners de polders meer dan vijftig jaar geleden en is het nauwelijks aanwezig bij de Amsterdammer die naar Almere verhuist.
Volgens Jager is er bij de Rijksoverheid weinig begrip voor het feit dat met het droogvallen van de laatste polder het experiment niet ten einde is. Jager: "Een voorbeeld. We zien nu al aankomen dat we over een paar jaar, door de groei van de bevolking, een tekort aan ziekenhuisbedden hebben. Maar we krijgen pas geld voor uitbreidingen als het tekort er is. Dat betekent dat het tekort een aantal jaren blijft toenemen, tot de uitbreidingen gereed zijn. Zulke problemen zijn niet bevorderlijk voor het imago van Flevoland."

Hoe groot was de overgang tussen het burgemeesterschap en het commissariaat?
"Groot. De gemeente is vooral bezig met beheer en uitvoering, bijvoorbeeld het bouwen van een woonwijk. De provincie is veel meer bezig met het beleid op de langere termijn, met plannen."
Het verschil werd Jager duidelijk toen hij zich realiseerde twee maanden commissaris te zijn en nog geen 'gewone' burger ontmoet te hebben. Alle contacten waren met vertegenwoordigers van een organisatie: van een koepel, van de Kamer van Koophandel, van bedrijven of van boeren. Jager: "Dat vind ik jammer, maar het is een gevolg van het feit dat de provincie zich richt op de langere termijn. Dat laatste vind ik overigens ontzettend interessant na al mijn ervaring op het niveau van gemeenten. Je hebt meer tijd voor reflectie. Wat ik in ieder geval wel doe, is veel aandacht aan de communicatie met de burgers besteden."

IJburg en de tweede luchthaven

Is Flevoland niet een vergaarbak van de problemen waar Amsterdam geen raad mee weet, zoals een tekort aan bouwlokaties?
"Dat is een complex vraagstuk. Flevoland is nu eenmaal aangelegd om ruimte te bieden aan ontwikkelingen die op het oude land niet meer mogelijk waren. Dat is nu eenmaal de op nationaal niveau gestelde taak van Flevoland. Maar het is wel zo dat Flevoland zelf bepaalt hoe het die taak invult, met welke kwaliteit. Op dat

Michel Jager: "Uit het niets bouwen we hier in een paar decennia een volledige samenleving op."
Foto: Jan Blom; eigendom: Provincie Flevoland

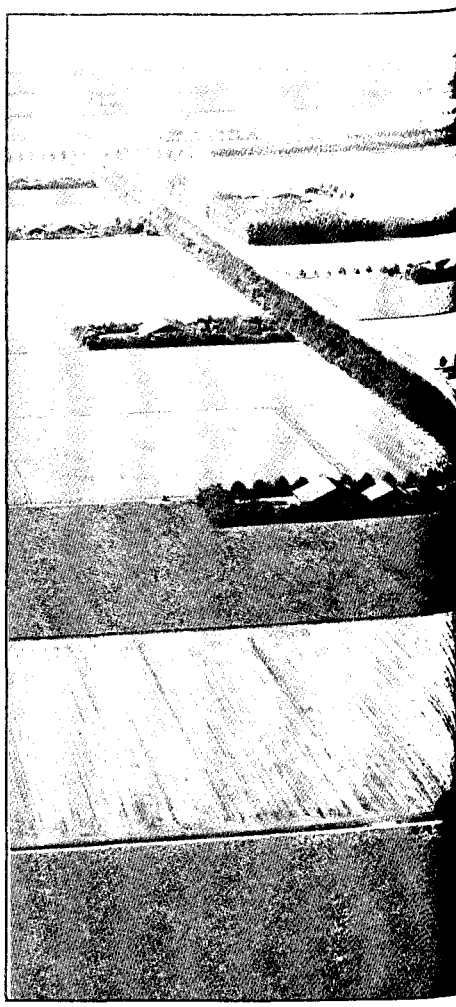

Congres 64 Inhoud

pag. 1 congres 64, congresagenda
pag. 2 congres 64, congresinformatie
pag. 3 Wetenschappelijk Bureau D66
pag. 4 Bestuurdersvereniging D66
pag. 5 Opleidingscentrum
pag. 7 bestelbon

Katern

CONCEPT - AGENDA VOORJAARSCONGRES 1997

Zaterdag 22 maart 1997 (Leeuwenhorst, Noordwijkerhout)

10.00 - 10.15	Opening door de partijvoorzitter Introductie congresleiding Benoeming notulen- en stemcommissie op voordracht congresleiding Toelichtingen verkiezingsprocedures door Landelijke Verkiezingscommissie
10.15	Opening stembussen
10.15 - 10.25	FINANCIEN * contributieregeling 1998 * regio- en afdelingsbijdrageregeling 1998 ORGANISATIE * statuten SWB * politiek profiel Tweede Kamerfractie * voorstellen LVC TK-verkiezingen cf art. 019.7 en 027.3 (Huishoudelijk Reglement) * tijdpad LVC voor TK-verkiezingen of art 019.6 (Huishoudelijk Reglement) * invulling stemadviescommissie TK-verkiezingen
10.25 - 10.50	PRESENTATIE KANDIDATEN BESTUREN EN COMMISSIES
11.00 - 12.00	DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN I (6 parallel)
	Lunchpauze
12.30 - 13.15	Presentatie 'Voor de Verandering'
13.15 - 13.40	Toespraak partijvoorzitter
13.40 - 14.10	MENS IN DE SAMENLEVING (inleiding plenair)
14.20 - 15.35	MENS IN DE SAMENLEVING (deelsessies)
15.45 - 16.15	ACTUELE POLITIEKE MOTIES I
16.15 - 16.45	Interview met Hans van Mierlo
	Schorsing
vanaf 18.00	Diner
vanaf 20.00	Cabaret
vanaf 22.00	Feest

Zondag 23 maart 1997

09.45 - 09.55	Heropening congres door congresvoorzitters Voorstellen congresleiding en notulen- en stemcommissie
10.00 - 10.55	BIJEENKOMSTEN FRACTIES (parallelle bijeenkomsten per onderwerp)
11.05 - 11.35	Toespraak delegatieleider Europees Parlement
11.35 - 12.35	Interview met bewindslieden
12.45 - 13.45	DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN II (6 parallel)
13.40	Sluiting stembussen

13.55 - 14.55	DISCUSSIEBIJEENKOMSTEN III (6 parallel)
15.05 - 15.55	MENS IN DE SAMENLEVING (conclusies plenair)
15.55 - 16.25	ACTUELE POLITIEKE MOTIES II
16.25 - 16.55	Toespraak fractievoorzitter Tweede Kamer
16.55 - 17.00	Uitslagen verkiezingen besturen en commissies
17.00	Sluiting congres

Uitgebreide informatie over het congres vindt u in Katern Democraat 1, 1997. Het overzicht van de kandidaten voor de besturen en commissies wordt opgenomen in het conceptcongresboek.

De informatiestands van
* de Bestuurdersvereniging
* het Opleidingscentrum
* het Wetenschappelijk Bureau

zijn op zaterdag en zondag geopend van 11.00 tot 15.00 uur. De kraam van het Landelijk Secretariaat is op beide dagen geopend van 10.00 tot 17.00 uur.

Buspendel Leiden - Leeuwenhorst Congres Centrum

Gedurende het congres rijdt er zowel op zaterdag als op zondag tussen 9.30 uur en 18.00 uur een pendeldienst van Leiden naar het Leeuwenhorst Congres Centrum en weer terug. De kosten van een enkele reis bedragen *f* 5,- per persoon (deze kunt u ter plekke voldoen aan de chauffeur). De buspendel (Het gaat om een touringcar van Brouwers Tours) zal vanaf de achterkant van het station (richting Academisch Ziekenhuis Leiden) vertrekken.

De vertrektijden vanaf Leiden zijn:

op zaterdag:

* vanaf 09.30 uur tot 12.30 uur, elk uur en
  vanaf 14.30 uur tot 17.30 uur, elk uur

op zondag:

* vanaf 09.30 uur tot 12.30 uur, elk uur en
  vanaf 14.30 uur tot 17.30 uur, elk uur

Houd er rekening mee dat er tussen 12.30 uur en 14.30 uur geen bus rijdt.

De vertrektijden vanaf Leeuwenhorst Congres Centrum zijn:

op zaterdag:

* vanaf 10.00 uur tot 13.00 uur, elk uur en
  vanaf 15.00 uur tot 18.00 uur, elk uur

op zondag:

* vanaf 10.00 uur tot 13.00 uur, elk uur en
  vanaf 15.00 uur tot 18.00 uur, elk uur

Houd er rekening mee dat er tussen 13.00 uur en 15.00 uur geen bus rijdt.

Congres

Het conceptcongresboek bevat o.a. informatie over de laatste stand van de agenda, over discussiebijeenkomsten en de gegevens van de kandidaten. Aangezien bij het onderwerp Mens in de Samenleving geen amendeerbare tekst aan de leden is voorgelegd, zijn er ook geen moties en amendementen.

In het definitieve congresboek dat u zaterdagochtend op het congres aantreft, zullen naast de volledige inhoud van het conceptcongresboek, over het onderwerp Mens in de Samenleving een aantal stellingen staan, op basis waarvan in de deelsessies wordt gediscussieerd.

In de deelsessies zullen de al dan niet gewijzigde stellingen in volgorde worden gezet van prioriteit, opdat een keuze kan worden gemaakt welke van de stellingen uit de gezamenlijke deelsessies het best aan de plenaire vergadering kunnen worden voorgelegd. De uitgekozen stellingen worden afgedrukt in de aanvulliging op het congresboek dat u zondagochtend op de balie aantreft. In de plenaire bijeenkomst worden deze aangenomen of verworpen.

Wetenschappelijk Bureau

DECLARATIEFORMULIEREN '96

De leden van de werkgroepen van de SWB kunnen weer een declaratie/schenkingsformulier voor het jaar 1996 opvragen bij Irene Knijnenburg, 070 3566041

Idee

Idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Idee bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE nummer 1, 1997

IDEE

DE MENS IN DE SAMENLEVING

* **Pieter Fokkink's** artikel 'Een maatschappelijke democratie' is een inleiding op het thema Mens in de samenleving.

* In zijn artikel 'Het narratieve als alternatief' presenteert **Kees Breed** het post-modernisme als een alternatief voor het klassieke Verlichtingsdenken.

* In 'Zelfbeschikking en veranderingsliefde' doet **Allan Varkevisser** verslag van een driegesprek over mensenbeelden in D66 tussen **Carien Evenhuis, Hans Jeekel en Christiaan de Vries**

* De invloed van technologie op onze omgeving is veel groter dan velen denken. **Joost Kuijper** schrijft over dit aspect in onze samenleving in ' Technologie en menselijke vrijheid'.

* In 'Individualiteiten' geven drie D66-ers hun visie op het denken over mens en samenleving.

'EUROPA' is het thema van Idee nummer 2. Het zal echter niet gaan over zaken als gemeenschappelijk buitenlands beleid, de EMU of het democratisch gat. Er zullen beschouwingen in verschijnen over Europese infrastructuur en de gevolgen voor Nederland, over politionele samenwerking en de rechtsstaat en over culturele identiteiten binnen Europa en het lot van de kleine culturele gemeenschappen in de Europese Unie.

Geïntrigeerd?
Vraag dit nummer al vast aan. Of beter nog, abonneer u nu, dan krijgt u Idee iedere twee maanden automatisch toegezonden.

Tot nog toe zijn de volgende themanummers van Idee verschenen in 1996 (nog steeds verkrijgbaar):
Reinventing Government
Welzijn en onwelzijn anno 1996
Digitalisering en nieuwe media
Het democratisch onderhoud
Landbouw en wereldvoedselproblematiek
De spektakelmaatschappij

Een nieuw cahier!

Van ideologie naar politieke verantwoordelijkheid,
door Jan Glastra van Loon en anderen.

In 1966 attaqueerde D66 de toenmalige regenteske maatschappelijke orde. Anno 1997 leven we in een 'democratische' maatschapij die steeds meer het domein van specialisten dreigt te worden. De bewustzijnsvernauwing die daar het gevolg van is, brengt grote risico's in ecologisch, cultureel en politiek opzicht met zich mee. Want het directe contact tussen burgers en politici neemt steeds verder af, hetgeen ruimte biedt aan min of meer autonome technocratische besluitvormingsprocessen.

Jan Glastra van Loon en anderen schetsen een alternatief scenario dat deze ontwikkelingen ten goede moet keren. Zij doen een appèl aan de eigen verantwoordelijkheid van een ieder en presenteren een leidraad voor een lerende samenleving, die de toekomst weer in eigen hand kan nemen en collectief de verantwoordelijkheden draagt die daaraan verbonden zijn. Een uitdagende strategie voor D66 op de drempel van de 21e eeuw ...

Deze publicatie, die een ieder zal inspireren, kwam tot stand in samenwerking met de projectgroep 'Voor de verandering'.

Het cahier 'Van ideologie naar politieke verantwoordelijkheid' zal tijdens het congres, op zondag, door Jan Glastra van Loon worden aangeboden aan Tom Kok. Uiteraard is dit cahier te verkrijgen bij de SWB-stand.

Bestuurdersvereniging

Lezingencyclus *Tussen rede en verstand*

over de relatie tussen wetenschap, politiek en de toekomst.

Aan drie hoogleraren die lid zijn van D66 is gevraagd zich uit te spreken over de rol van de politiek op hun onderzoeksterrein in de komende eeuw. Na elke lezing zal een politicus of een bestuurder zijn visie geven op hetzelfde terrein en ingaan op het verhaal van de eerste spreker, de hoogleraar.
Tussen wetenschap en politiek bestaat altijd een zekere spanning. Wetenschappers en politici verlaten zich op verschillende vermogens. De wetenschapper zal de politicus snel verwijten dat hij niet doordringt tot de kern van de zaak. De politicus vindt meestal dat de wetenschapper geen of onvoldoende aangrijpingspunten biedt om een beleidskeuze te kunnen maken. Afgezien van deze onvermijdelijke spanning zijn wetenschap en politiek ook van elkaar afhankelijk. De politicus kan zijn voordeel doen met de verworven inzichten van de wetenschapper en de wetenschapper is op zijn beurt afhankelijk van de politicus indien hij zijn inzichten in de praktijk wil brengen.

De volgende lezingen zijn gepland:

3 april
Ziektekosten, zorg en verantwoordelijkheid van de overheid. Lezing door mevrouw prof. dr. H.D.C. Roscam Abbing, hoogleraar gezondheidsrecht aan de Universiteit van Utrecht Co-referaat door Tweede-Kamerlid Roger van Boxtel.

5 juni
Werkgelegenheid, steden en maatschappelijke dienstverlening. Lezing door prof. dr. Paul van Schilfgaarde, hoogleraar Planologische Geodesie aan de TU Delft. Co-referaat door staatssecretaris Jacob Kohnstamm.

4 september
Sociale zekerheid. Lezing door prof. dr. K.P. Goudswaard, hoogleraar Sociale Zekerheid aan de RU Leiden. Co-referaat door Tweede-Kamerlid Arthie Schimmel.

6 november
Milieubeleid en kwaliteitszorg binnen ondernemingen. Lezing door prof. dr. Wim Hafkamp. Co-referaat door Tweede-Kamerlid Marijke Augusteijn.

De lezingen beginnen om 20.00 uur en vinden plaats in het Polman'shuis in Utrecht.

Agenda

22 / 23 maart	Congres nieuwe Stijl in Leeuwenhorst in Noordwijkerhout
19 april	Statendag in de provincie Utrecht
24 mei	Themadag jeugdbeleid in Groningen
31 mei	Algemene ledenvergadering van de Bestuurdersvereniging in de Reehorst in Ede
6 september	Themadag over de EMU en de gevolgen voor provincies, gemeenten en waterschappen
12 september	Wethoudersdag
4 oktober	Bestuurderscongres

Statendag

zaterdag 19 april in de provincie Utrecht

Deze dag wordt georganiseerd door de Utrechtse statenfractie. De statenleden worden ontvangen in de Vishal in Spakenburg (de fractie verzorgt vervoer vanaf station Amersfoort). Commissaris der Koningin Beelaarts van Blokland zal een inleiding houden over *het rapport van Van Kemenade*. Vervolgens zal Doeke Eisma spreken over de *provincies en Europa*. Met Jacob Kohnstamm zal worden gediscussieerd over *Partijpolitieke strategie*. 's Middags wordt met botters een tocht gemaakt naar het eiland De Dode Hond. De dag biedt dus zowel veel inhoudelijke informatie als ruim gelegenheid voor informele contacten. Statenleden ontvangen binnenkort een definitief programma thuis. Opgave is nu al mogelijk bij de Bestuurdersvereniging (070 - 3566051).

Themadag jeugdbeleid

op zaterdag 24 mei in Groningen

Drie onderwerpen komen aan de orde: integraal beleid, preventie en participatie. Bij de behandeling van deze onderwerpen zullen deskundige D66-leden worden betrokken. Het voorbeeld van de Groninger vensterschool zal uitgebreid aan de orde komen. In de volgende Democraat volgt meer informatie. Opgave is al mogelijk (070 - 3566051).

Op weg naar de verkiezingen

Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging op 31 mei in Ede

Op weg naar de verkiezingen is het centrale thema van de ledenvergadering van de Bestuurdersvereniging. 's Ochtens zal in een plenaire sessie worden gesproken over profilering en positionering van de partij; de samenhang tussen de lokale en de landelijke campagne; leden en kiezers werven. 's Middags wordt in workshops gesproken over bovenstaand onderwerp, alsmede over de verhouding tussen fractie, bestuur en dagelijks bestuurder en over toekomstige collegevorming. De ledenvergadering vindt plaats in de Reehorst in Ede. De kosten bedragen *f* 37,50 inclusief lunch. Opgave is mogelijk m.b.v. de antwoordstrook.

VAARDIGHEDEN

LEIDEN VAN EEN VERGADERING
zaterdag 12 april

Deze training is bestemd voor iedereen die binnen D66 wel eens leiding geeft aan discussies en vergaderingen. Bijvoorbeeld werkgroep- of commissievergaderingen, afdelings- of fractievergaderingen. Het doel van de training is om de vergaderingen de moeite en tijd waard te laten zijn. De gespreksleider speelt daarbij een cruciale rol. Deze moet kunnen omgaan met vergadertechnische aspecten als: structuur aanbrengen en tijd beheersen, analyseren en samenvatten, de stemming goed houden en besluiten (laten) nemen. De trainer Gerard Beijen maakt gebruik van een instructie-video en enkele intensieve oefeningen. De training vindt plaats in **Amersfoort** en kost *f* 45,00.

CONFLICTHANTERING
zaterdag 24 mei of 31 mei

Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet,

EUROPEES PARLEMENT

D66 ELDR

EUROPA BULLETIN

Berichten van D66 in het Europees Parlement

Middels het Europa Bulletin houdt de D66-delegatie in het Europees Parlement de leden regelmatig op de hoogte van standpunten die namens D66 in dit Parlement worden ingenomen.

EUROPESE COMMISSIE GEDWONGEN TOT MAATREGELEN INZAKE BSE

Er heerste grote verontwaardiging en kritiek in het Europees Parlement naar aanleiding van het juist verschenen rapport van de speciaal ingestelde enquêtecommissie over de BSE, oftewel de gekkekoeienziekte. Het rapport veroordeelt met kracht de manier waarop de Britse regering maar ook de Raad van Ministers, de voormalige Europese Commissie onder leiding van Jacques DELORS en de huidige Commissie Santer deze crisis behandeld hebben. Hoofdverantwoordelijke is de Britse regering wiens optreden de BSE en de daaruit voortvloeiende schade heeft veroorzaakt. Maar ook de Raad van Ministers en de Europese Commissie ontkomen niet aan beschuldigingen van grove nalatigheid ten koste van volksgezondheid, uit politiek opportunisme en zwakte.

De structuur van de Europese Unie speelde ook een rol in de ontwikkeling van deze crisis: het gebrek aan doorzichtige besluitvorming, de onduidelijke scheiding tussen uitvoerende en wetgevende macht, de onmacht van het Europees Parlement als het gaat om het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Tijdens het debat in de plenaire vergadering van het Europees Parlement plaatste Laurens Jan BRINKHORST de affaire weer in zijn context door te wijzen op de ijzeren ring rond de landbouwpolitiek: zonder parlementaire controle op de grote lijnen van de landbouwpolitiek en de landbouwuitgaven, kunnen zulke wantoestanden niet worden uitgesloten. BRINKHORST pleitte er daarom voor dat het Europees Parlement bij de herziening van het Verdrag van Maastricht medebeslissingsrecht bij landbouwkwesties krijgt. De landbouwpolitiek in de Europese Unie mag niet boven de wet staan

President SANTER zegde toe de verantwoordelijkheid voor de controle op gezondheid uit de landbouwsector te zullen overheffen naar een nieuw te scheppen structuur waarin gezondheids-, consumenten- en milieuaspecten van de voedselwetgeving aan bod zullen komen. Maar dat zal niet gemakkelijk zijn gezien de aanhoudende druk van de landbouwlobby.

BRINKHORST waarschuwde daarom de Europese Commissie dat geen loze woorden, maar concrete daden nodig zijn om de schade die door deze crisis aan d Europese burgers en aan het imago van Europa berokkend is enigszins te herstellen. Van de Commissie wordt geëist dat deze zo snel mogelijk de aangekondigde maatregelen uitvoert. Indien het Europees Parlement van mening is dat de Commissie Santer niet aan deze eisen heeft voldaan, dan zal het parlement een motie van afkeuring indienen, met als gevolg dat de hele Commissie zal moeten aftreden.

De hoofdverantwoordelijke voor de crisis (de Britse regering, de Raad van Ministers, individuele commissarissen van de Commissie Delors en Santer) blijven buiten bereik van het Europees Parlement, ook weer als gevolg van de institutionele structuur. Hun politieke verantwoordelijkheid staat weliswaar vast in de resolutie die het Europees Parlement met een overgrote meerderheid heeft aangenomen naar aanleiding van het rapport. BRINKHORST verwierp in dit opzicht de afwezigheid van het Nederlandse Voorzitterschap waardoor de indruk werd gewekt dat het de obstructiepolitiek van de Britse regering afdekte. De reactie van landbouwminister van AARTSEN dat hij niets wist van het debat over de BSE-affaire in het Europees Parlement (de enige plaats waar dit kan!) mag op zijn minst merkwaardig genoemd worden.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796

EUROPESE ACTIE INZAKE CYPRUS NOODZAKELIJK

Cyprus staat eindelijk in het centrum van de aandacht. Eindelijk is de internationale gemeenschap zich bewust van de noodzaak een duurzame oplossing van de Cypriotische kwestie. Ten onrechte wordt de schuld van het geschil nu bij de Republiek Cyprus gelegd, vanwege de aanschaf van Russische luchtdoelraketten. Vergeten wordt dat het Turkije was dat sinds 1974 37% van Cyprus bezet houdt en een oplossing van het geschil blokkeert. Bovendien heeft Turkije Noord-Cyprus dermate bewapend, dat er nu 3 maal zoveel militairen en 5 maal zoveel tanks in het noorden dan in het zuiden zijn. Bovendien schendt Turkije regelmatig het Cypriotische luchtruim, terwijl Cyprus helemaal geen luchtmacht en zelfs ook geen serieuze marinevloot heeft. "Hoe onverstandig de aankoop van Russische raketten ook moge zijn, het is wel enigszins begrijpelijk in het licht van de militaire verhoudingen op het eiland", aldus Jan-Willem BERTENS.

Daarom pleitte Jan-Willem BERTENS onlangs in het plenaire debat met Raadsvoorzitter VAN MIERLO voor een vergrote inzet om het geschil op te lossen. Hij herinnerde de Raad aan zijn belofte om 6 maanden na de afronding van de herziening van het Verdrag van Maastricht te starten met de toetredingsonderhandelingen van Cyprus tot de Europese Unie.

"De spanningen op Cyprus hebben een groot voordeel. Eindelijk is de wereld ervan doordrongen, dat er snel een oplossing moet komen van de Cypriotische kwestie, aldus BERTENS in dat debat. Hij bekritiseerde daar ook de Nederlandse beslissing om de verkoop van raketten aan Turkije op een dergelijk spannend moment niet uit te sluiten.

De Commissie Buitenland heeft vorige maand op initiatief van BERTENS ook een debat gewijd aan Cyprus en Commissaris van den Broek op zijn verantwoordelijkheden gewezen. Besloten werd daar om in maart tijdens de plenaire vergadering van het Parlement in Straatsburg aan de Commissie en de Raad te vragen hoe zij het probleem denken op te lossen.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

DE TOEKOMST VAN DE SOCIALE ZEKERHEID IN EUROPA

Tijdens de plenaire zitting van het Europees Parlement in februari vond een debat plaats over de toekomst van de sociale zekerheid in Europa. Minister MELKERT van Sociale Zaken nam als vertegenwoordiger van het Nederlands Voorzitterschap deel aan het debat. Hij benadrukte dat de Europese lidstaten tot een grotere en betere coördinatie van nationale zekerheidsstelsels moeten komen, zoals het onderling vergelijken van werkgelegenheidsindicatoren. Daarnaast benadrukt MELKERT al geruime tijd het economisch belang van sociaal beleid. Sociaal beleid moet niet als een negatieve last worden beschouwd, maar als onlosmakelijke bestanddeel van het de sociaal-economische structuur van een land dat een positieve invloed kan hebben op werkgelegenheid. Opvallend was dat hij pleitte voor evenwicht tussen het publieke en private domein bij de noodzakelijke hervormingen.

Johanna BOOGERD prijst de opvattingen van MELKERT. Ook zij vindt dat de Europese Unie een veel daadkrachtigere rol moet spelen op het gebied van de sociale bescherming. In de dialoog met de lidstaten moet worden gewezen op demografische ontwikkelingen en veranderende arbeidspatronen die hervorming van de sociale zekerheidssystemen van de lidstaten noodzakelijk maken. Zij vraagt zich echter af of het afstemmingsproces van sociale zekerheidsstelsels ook na het Nederlands voorzitterschap zal voortgaan. Zij waarschuwde de minister dat de democratische controle in dit proces wordt afgebroken als volgende ministers niet bereid zijn de dialoog met het Europees Parlement vol te houden.

Volgens BOOGERD is het de taak voor de Europese Unie geleidelijke convergentie van de sociale-zekerheid en belastingen van de lidstaten na te streven op sommige terreinen. Veroudering zorgt ervoor dat steeds minder mensen voor steeds meer mensen de sociale lasten moeten dragen.

Daarnaast vraagt de toenemende flexibilisering van de arbeid om vernieuwing van sociale-zekerheidssystemen evenals de mogelijkheden van de informatiemaatschappij. Juist omdat sociale bescherming de hoeksteen is van de Europese samenleving moeten fundamentele keuzes voor de toekomst niet uit de weg worden gegaan, bijvoorbeeld wat betreft de pensioenen. Maar met name de Duitse socialisten en christendemocraten zitten met de hakken in het zand als het gaat om ver-

nieuwing van de pensioenstelsels.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD, 00.32.2.284-5795

KERNCENTRALES OEKRAINE NIET AFBOUWEN

Ten einde de kerncentrale van Chernobyl definitief te sluiten is in 1995 tussen de regering van de Oekraïne en de G7 landen een overeenkomst gesloten. Ter compensatie zou de Oekraïne geholpen worden met het afbouwen van twee andere kerncentrales. Voorwaarde echter was dat de investering in die centrales kosteneffectief zou zijn. Een panel van experts dat onder andere in opdracht van de Europese Commissie onderzoek heeft gedaan naar de economische rentabiliteit van dit project, heeft nu geconcludeerd dat om economische redenen veel beter in andere vormen van energievoorziening geïnvesteerd kan worden (Het panel had niet de opdracht ook andere overwegingen mee te nemen). Tevens dient de energie efficiency in de Oekraïne sterk verbeterd te worden. Er gaat nu zeer veel energie verloren door lekkende gasleidingen e.d.

Doeke EISMA heeft tijdens de plenaire vergadering in Straatsburg de Commissie, die ook financieel betrokken is bij het project, gevraagd of zij zich committeert aan de bevindingen van het panel. Hij is namelijk van mening dat de gereserveerde 1,5 mld gulden beter kan worden uitgegeven aan het verbeteren van de energie efficiency en aan minder gevaarlijke vormen van energieopwekking. Immers, de twee kerncentrales zijn op grond van Russische technologie in het verleden voor 70% afgebouwd en zullen door deze verouderde technologie nooit voldoen aan de huidige westerse veiligheidseisen. Het antwoord van de Commissie was teleurstellend: men was de studie nog aan het bestuderen. Doeke EISMA zal dit dossier op de voet blijven volgen en zich ervoor inzetten dat geen Europees geld wordt geïnvesteerd in projecten die onze veiligheid en het milieu in gevaar brengen.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

ESF-MINICONFERENTIE

Werkgelegenheid en scholing is een grote prioriteit in Europa. Ook Nederland kent een hoog percentage kansarmen en structureel werklozen. Het is dan ook belangrijk dat in Nederland aandacht wordt geschonken aan de Europese medefinancieringsprogramma's. In dit kader organiseerde Johanna BOOGERD op zaterdagmiddag 8 februari in Utrecht een miniconferentie over de ervaringen van Europees Sociaal Fonds (ESF). Aanwezig waren een veertigtal mensen die betrokken zijn bij activiteiten die gecofinancierd worden door het ESF of andere Europese structuurfondsen.

Aandachtspunten bij deze miniconferentie waren met name doelstelling 3 en 4 van de structuurfondsen betreffende de bestrijding van langdurige werkloosheid en de inschakeling van vrouwen en andere met uitsluiting van de arbeidsmarkt bedreigde personen alsmede het vergemakkelijken van de aanpassing van werknemers aan de gewijzigde omstandigheden in het bedrijfsleven. Ter sprake kwamen de inhoud en opzet van Europese programma's als EMPLOYMENT, ADAPT, LEONARDO en de kwaliteit van de projecten die hieruit volgen.

Tijdens de middag kwamen een aantal knelpunten naar voren waarover is gediscussieerd:

- De relatieve onbekend van de programmamogelijkheden
- De ingewikkelde en stroperige regelgeving vanuit Brussel en de nationale overheid (waardoor aanvragen van fondsen complex is)
- Het toezicht op de fondsen en programma's
- Het ontbreken van een duidelijke definiëring (in samenhang met de grote diversiteit van programma's waardoor overlapping kan optreden)
- Verdeling van het budget van de structuurfondsen (politiek probleem)
- De uitvoering van de programma's en projecten (zoals het vinden van buitenlandse partners en de rol van het bedrijfsleven)

Afgesproken is dat de punten die deze middag zijn besproken verder worden uitgewerkt tot concrete voorstellen door een 'voorbereidende' werkgroep bestaande uit deelnemers van de miniconferentie. Het is de bedoeling dat BOOGERD de resultaten terugkoppelt naar de werkgroep van het Europees Parlement die zich bezighoudt met het ESF en waar zij zitting in heeft. Bovendien zal in september van dit jaar een vervolg-conferentie plaatsvinden. Indien mensen op de hoogte gehouden willen worden over de activiteiten van de voorbereidende werkgroep, of aanwezig willen zijn bij de vervolgconferentie kunnen ze contact opnemen met het

kantoor van Johanna BOOGERD.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

MEER SAMENHANG IN OTWIKKELINGS-BELEID NODIG

Het Europees Parlement heeft het Nederlands Voorzitterschap op zijn wenken bediend. Terwijl Minister Pronk coherentie ten aanzien de ontwikkelingslanden als een van zijn prioriteiten aan heeft gewezen, komt het Europees Parlement met vernietigende kritiek ten aanzien van de Europees Ontwikkelingssamenwerking. Terwijl het Verdrag van Maastricht de Europese Commissie de opdracht geeft tot coördinatie van de ontwikkelingssamenwerking van de lidstaten, tonen de lidstaten zich steeds minder bereid om samen te werken op dit terrein.

Juist nu overal de budgetten voor ontwikkelingssamenwerking onder druk staan, is er alle reden om maximale effectiviteit van de hulp na te streven. Samenwerking in Europees verband kan overlappingen voorkomen en schaalvoordelen opleveren. De Europese Unie en haar lidstaten zijn samen de grootste donor ter wereld. Een goede coördinatie zou de EU een belangrijke rol geven ten bate van mondiale ontwikkeling.

In plaats daarvan lijken de lidstaten te kiezen voor gebonden nationale hulp om hun nationale economieën te spekken. Dat de Derde Wereld het kind van de rekening is door de verminderde effectiviteit van de hulp, lijken ze op de koop toe te nemen.

Jan-Willem BERTENS hoopt dat Minister Pronk zich sterk zal maken voor vergrote coördinatie in Europees verband. Zijn afwezigheid tijdens het ontwikkelingssamenwerkingsdebat in het Europees Parlement was echter geen goed voorteken. De EU moet zich bovendien houden aan de verplichting tot consistentie in zijn beleid ten aanzien van de armste landen. We moeten niet aan de ene kant ontwikkelingskansen onder

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

ROL EUROPESE COMMISSIE IN WILD-KLEM-AFFAIRE DUBIEUS

"Handelsbelangen blijken zwaarder te wegen dan dierenwelzijn en democratische principes." Met deze woorden uitte Doeke EISMA zijn kritiek op de dubieuze rol van de Europese Commissie in de onverkwikkelijke wildklemaffaire.

Doeke EISMA betreurt het besluit van de Europese Commissie om tegen de wil van het Europees Parlement en de Europese Ministers van Milieu geen importverbod in te stellen voor bont uit die landen waar de wildklem wordt gebruikt. Deze beslissing druist volledig in tegen alle voorgaande afspraken. Volgens EISMA gaat het hier om een uitholling van de Europese democratie.

Al in 1991 hadden de Europese ministers van milieu besloten dat uiterlijk op 1 januari 1996 een importverbod zou gelden voor bont uit die landen de wildklem gebruiken.
Vorig jaar verraste de Commissie het Europees Parlement al met het bericht dat zij het importverbod met 1 jaar wenste uit te stellen. Nu meent de Commissie volledig af te zien van een importverbod. "Deze beslissing baseert de Commissie op grond van een inhoudsloze en vrijblijvende overeenkomst met bontexporterende landen", aldus EISMA. Hij hoopt nu dat de Europese Ministerraad de Europese Commissie zal corrigeren om alsnog een importverbod zal instellen.

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de D66-delegatie in het Europees Parlement. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Parlement:

Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795
Medewerker: Martin VAN'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.2845796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797
Medewerkers: Gerben Jan GERBRANDY/Babette GRAEBER

Contactpersoon van de delegatie in Nederland:
Arthur VAN BUITENEN: 070. 318-2634

Persvoorlichter van de delegatie:
Sebastian DINGEMANS: 00.32.2.284-3592

probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen. Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructie-video. De trainer op 24 mei in **Utrecht** is Jaco Verschoor en in **Deventer** op 31 mei is Mieke van Baalen. De deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE voor beginners
zaterdag 24 mei, 31 mei, 7 juni of 14 juni

Iedereen heeft vroeg of laat situaties waarbij een presentatie onvermijdelijk is. In de politiek zijn communicatieve vaardigheden onmisbaar voor het behalen van succes. Tijdens deze training is intensief aandacht voor de belangrijkste onderdelen van een presentatie. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, het gebruik van hulpmiddelen, de vorm en inhoud van de presentatie, de spelregels tijdens de speech, plankenkoorts en een evaluatie. In een kleine groep deelnemers is veel ruimte en aandacht voor het individu. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

24 mei **Nijmegen**. Trainer: Rob Verhofstad
31 mei **Akkrum** (Friesland). Trainer: Albert de Hoop
7 juni **Groningen.** Trainer: Ben Emants.
14 juni **Den Haag**. Trainer: Rimmert Mulder.

Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zich met deze trainingen alvast voorbereiden voor hun voordracht in de afdeling.

TEAMVORMING

Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.
De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566044). Kosten in overleg.

OPLEIDINGEN

OPMAAT NAAR DE RAAD
oriëntatie-bijeenkomst voor kandidaat-raadsleden

De bijeenkomst 'Opmaat naar de Raad' is vooral bestemd voor leden die zich willen oriënteren voor een mogelijke kandidaatstelling voor de gemeenteraad. Onder leiding van een ervaren raadslid komt ondermeer het volgende aan de orde: het dagelijks werk van een raadslid, tijdsbeslag, formele positie van het raadslid, profielschets voor een D66-politicus en de verdere voorbereiding op het mogelijk raadslidmaatschap. De bijeenkomst 'Opmaat naar de Raad' wordt georganiseerd op:

Leiden	5 april	Trainer: Olav Welling
Lelystad	5 april	Trainer: Hanneke Blom
Eindhoven	5 april	Trainer: Truus Houtepen
Dordrecht	12 april	Trainer: Gerard Schouw

De kosten zijn *f* 7,50. Dit is inclusief documentatie. Het is ook mogelijk om 'Opmaat naar de Raad' in andere steden te organiseren. Neem hiervoor contact op met het Opleidingscentrum.

BASISCURSUS GEMEENTEFINANCIËN
zaterdag 5 april

Het financiële beleid van een gemeente heeft een centrale plaats en bepaalt mede het lokale voorzieningenniveau. Beginnende (of kandidaat-) raadsleden krijgen tijdens deze cursus een beter inzicht in (het beïnvloeden van) de gemeentelijke geldstroom. Onder leiding van twee deskundigen (Flip Huisman en Marius Keij) verdiepen deelnemers zich in de gemeentelijke begroting en de wijze waarop de begroting beoordeeld kan worden. Daarnaast is aandacht voor zaken als: de risicoparagraaf, de kostenverdeelstaat, de meerjarenraming, reserves en het gemeentelijke grondbeleid. Deelnamekosten zijn *f* 40,00. De bijeenkomst vindt plaats in **Utrecht**.

Voor mensen die zich willen oriënteren voor het raadslidmaatschap, is deze cursus alvast een goede voorbereiding voor de gemeentefinanciën.

MAAK KENNIS MET D66
zaterdag 24 mei of 7 juni

Enkele malen per jaar organiseert het Opleidingscentrum een kennismakingsdag voor nieuwe of ontwakende leden. De eerstvolgende mogelijkheden zijn op 24 mei in **Middelburg** en op 7 juni in **Utrecht**. Onder leiding van twee ervaren D66-ers worden de belangrijkste ideeën en doelstellingen van D66 besproken. Op 24 mei zijn dat Joke Jorritsma (Tweede-Kamerlid) en Alex Dijkwel (lid Provinciale staten) en op 7 juni zijn de inleiders Letty Demmers (burgemeester Reusel-de Mierden) en Ursie Lambrechts (Tweede-Kamerlid). Deelnemers krijgen alle gelegenheid tot het stellen van vragen en er wordt aandacht geschonken aan de mogelijkheden om actief te worden binnen de partij. Deelnamekosten: *f*20,00 (inclusief brochure).

SYMPOSIUM LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA
zaterdag 26 april

Op zaterdag 26 april organiseert het Opleidingscentrum samen met de Bestuurdersvereniging een symposium rondom het lokaal verkiezingsprogramma. Afdelingen beginnen vaak enthousiast met de samenstelling van een programmacommissie, maar dan... Op dit symposium wordt in workshops aandacht besteed aan de vele vragen die zich vervolgens voordoen. "Wat is de rol van het programma? Wie draagt de verantwoordelijkheid? Hoe is de relatie met fractie en met het afdelingsbestuur? Hoe vernieuwend zal de inhoud van het verkiezingsprogramma zijn? Hoe maak je een juiste keuze uit alle onderwerpen? Hoe onderscheidend is D66 van andere partijen? Wat is de relatie met het landelijke programma? Hoe is de afstemming met D66-afdelingen in buurgemeenten? Wat is de relatie met het collegeprogramma?" De bijeenkomst is in **Utrecht** en de deelnamekosten zijn *f* 17,50 (excl. lunch).

BROCHURES

WERKWIJZER LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Deze nieuwe brochure is opgesteld op grond van de theorie uit het Huishoudelijk Reglement en aan de hand van praktijkervaringen. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma. Afsluitend worden enkele aanzetten gegeven voor onderwerpen die in de komende jaren juist voor D66 belangrijk zijn. Prijs: *f* 10,00

Nieuwe publicatie
Deel 2 gaat verder in op de aanzetten voor een verkiezingstekst. Hierin worden ideeën en suggesties gegeven voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. Zo is er aandacht voor: democratisering; bestuurlijke organisatie; openbare ruimte: veiligheid en wijkaanpak; minimabeleid; sport en cultuur; onderwijs en jongerenbeleid; economie; ruimtelijke structuur; milieu; informatietechnologie; de positie van de raad in de gemeente. Programmacommissies kunnen zich door deze brochure laten inspireren tot het schrijven van een eigen lokaal verkiezingsprogramma.
Prijs: *f* 10,00.

Op 26 april wordt in Utrecht een speciale bijeenkomst voor leden van de programmacommissies georganiseerd

POLITIEKE THEMA'S. Prijs: *f* 15,00
Een bundel artikelen naar aanleiding van enkele themadagen van het Opleidingscentrum. Jan-Willem Bertens over Europese integratie in de jaren negentig, Francine Giskes over Ruimtelijke Ontwikkeling in groter verband, Hans Jeekel over Duurzame Ontwikkeling, Henk Pijlman over Ontwikkelingen in het Cultuurbeleid en tenslotte Han Polman over Gemeentelijk Veiligheidsbeleid. Deze bundel inspireert uitstekend tot het schrijven van het verkiezingsprogramma.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK. Prijs: *f* 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Overwelke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar aanbod van cursussen geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN. Prijs: *f* 10,00
Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op geldstromen, inkomsten en uitgaven van de gemeente. Daarna volgt een beschrijving van de cyclus van financiële documenten en is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt om het budgetrecht kritisch te hanteren.

MAAK KENNIS MET D66. Prijs: *f* 5,00
Brochure over D66-beginselen, partijstructuur van D66 en haar ontstaansgeschiedenis.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING. Prijs: *f* 15,00
Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD.
Prijs: *f* 17,50
"Al doende leert men" is de open deur waardoor tal van raadsleden het gemeentehuis binnenstappen. Een voorbereiding kan echter geen kwaad. Deze publicatie bevat onder andere de volgende onderwerpen: de gemeenteraad in relatie tot het college en het ambtelijk apparaat; de raad in relatie tot de burger, de belangengroepering en de media; de techniek van de raadsvergadering, spreekrecht, recht van initiatief, amendementen en moties.
Prijs: *f* 17,50

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal.
In de aanloop naar de verkiezingen in maart 1998 zal Voor de Draad veel aandacht besteden aan onderwerpen die van nut kunnen zijn voor lokale verkiezingsprogramma's. Hoe gaan bestuurders en leden van D66 in de rest van Nederland te werk?
Neem nu een jaarabonnement voor *f* 50,00 en laat u inspireren!

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:
O een materialenbestellijst
O schenkingsdeclaratieformulier 1996
O planning Tweede-Kamerverkiezingen 1998
O politiek profiel Tweede-Kamerfractie
O voorstel invulling stemadviescommissie
O kandidaatstellingsformulieren TK-verkiezingen 1998
O rapport Droog Deltaplan, prijs *f* 6,-

Ik meld ..... kinderen aan voor de crèche, congres 64, 22 en 23 maart 1997

De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

De nieuwe versie (mrt. '97) van het DIC-functionarissenadresboekje is te bestellen door *f* 10,- over te maken op hetzelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

Opmaat naar de raad. Kosten: *f* 7,50
O Eindhoven 5 april
O Leiden 5 april
O Lelystad 5 april
O Dordrecht 12 april

O Basiscursus gemeentefinanciën op 5 april in Utrecht. Kosten: *f* 40,00

O Leiden van een vergadering op 12 april in Amersfoort. Kosten: *f* 45,00

O Symposium lokaal verkiezingsprogramma op 26 april in Utrecht. Kosten: *f* 17,50

Maak kennis met D66. Kosten: *f* 20,00
O 24 mei in Middelburg
O 7 juni in Utrecht

Conflicthantering
Kosten: *f* 45,00
O 24 mei in Utrecht
O 31 mei in Deventer

Speech en presentatie voor beginners
Kosten: *f* 45,00
O 24 mei in Nijmegen
O 31 mei in Akkrum (Friesland)
O 7 juni in Groningen
O 14 juni in Den Haag

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma
O deel 1. Prijs: *f* 10,00
O deel 2. Prijs: *f* 10,00

O Politieke thema's. Prijs: *f* 15,00

O Vaardigheden voor het politieke vak. Prijs: *f* 7,50

O Gemeente en financiën. Prijs: *f* 10,00

O Maak kennis met D66. Prijs: *f* 5,00

O Leidraad voor de afdeling. Prijs: *f* 15,00

O D66 en de praktijk van de gemeenteraad. Prijs: *f* 17,50

O Abonnement op het tijdschrift Voor de Draad. Kosten *f* 50,00 per jaar.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
O Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
O De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 22,50

Uitgaven oude stijl

Brochures
O De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
O Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
O Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
O De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
O Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Bestelbon

Cahiers

O Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
O Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
O In Goede Banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
O Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
O Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
O De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
O Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
O Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,00
O De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f* 10,-

Nota's

O Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
O Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
O De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
O De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50
O In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
O Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave

O De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*

Idee verschijnt 6x per jaar. ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 17,-

O Ik neem een abonnement
O Ik wil een los nummer
O Index 1995

BESTUURDERSVERENIGING

IK MELD MIJ AAN VOOR

0 19 april, Statendag

0 24 mei, Themadag jeugdbeleid in Groningen

0 31 mei, *Op weg naar de verkiezingen,* Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging

DHR./ MEVR:.....

STRAAT:.....

POSTCODE:.....PLAATS:.....

TELEFOON:.....

LIDNUMMER:.....

FUNCTIE IN D66:.....

Deze bon opsturen naar D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kunt ook telefonisch (070 - 356 6066), per fax (070 - 364 1917) of per E-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

Hoofdbestuur

WIJZIGINGEN PORTEFEUILLEVERDELING IN HET DAGELIJKS BESTUUR

Tijdens de weekendvergadering van het Dagelijks Bestuur op 14 en 15 februari hebben wij besloten tot de volgende herverdeling van taken:

Marjanne de Kwaasteniet, secretaris buitenland, heeft een lagere beschikbaarheid vanwege drukte in haar baan. Zij zal een aantal taken overdragen aan Han Westerhof. Han Westerhof zal de leiding nemen over een aantal grotere projecten. Han Westerhof legt de taken van de vice-voorzitter organisatie neer. Hij bereikt hiermee een vrije afweging over kandidering voor de Tweede Kamer. De functie vice-voorzitter organisatie komt vacant tijdens het najaarscongres 1997.
Matt Poelmans, eerste penningmeester, zal de taken van de vice-voorzitter organisatie waarnemen met uitzondering van de taak Landelijk Secretariaat. Zijn taken als eerste penningmeester legt hij neer. De verantwoordelijkheid voor het penningmeesterschap eindigt daarmee. Robert van Lente, tweede penningmeester, zal de taken van de eerste penningmeester waarnemen. Hij neemt tevens de taak Landelijk Secretariaat waar van de vice-voorzitter organisatie. Deze wijzigingen gaan met onmiddellijke ingang in.

...experiment' Flevoland

punt dreigen nog wel eens misverstanden, om het voorzichtig uit te drukken. IJburg is daarvan een recent voorbeeld. In de discussie tussen de gemeente Amsterdam en Natuurmonumenten over het vogelgebied dat door de aanleg van IJburg moet verdwijnen, werd besloten dat gebied te verplaatsen naar het oosten. Dat gebied valt onder de provincie Flevoland, maar wij werden niet bij die beslissing betrokken. Tegen die gang van zaken hebben wij in de stuurgroep IJmeer dan ook krachtig geprotesteerd."

Wat vindt u van de ideeën om een tweede luchthaven aan te leggen in Flevoland?
"Allereerst wil ik zeggen dat ik het een ontzettend leuke discussie vind. Het is geweldig om daar als bestuurder bij betrokken te zijn. De eerste stap is de 'nut en noodzaak'-discussie. Ik verwacht zelf dat de uitkomst zal zijn dat Nederland het luchtverkeer verder wil laten groeien. De volgende stap is dan waar die tweede luchthaven moet komen. Welke keuze er ook gemaakt wordt, het betekent een offer in ecologische zin en in ruimte. Als we op dat punt zijn aangeland denk ik, maar ik kan dat nu niet keihard onderbouwen, dat het rendement van zo'n investering voor de B.V. Nederland als geheel het grootst is als die luchthaven in het Markermeer zou komen. Naast de uitstraling die het voor Flevoland zal hebben, zal het ook een impuls geven aan Noord- en Oost-Nederland. Ik erger me er trouwens vaak aan dat de corridor naar het noorden, naar Hamburg, Scandinavië en de Baltische Staten, nauwelijks aandacht krijgt vergeleken met de corridor vanuit de Randstad naar het zuiden en het oosten.
De andere lokatie, een eiland voor de kust bij IJmuiden, heeft volgens mij veel minder rendement. Ook al omdat al het verkeer van en naar die luchthaven via die toch al verstopte Randstad moet.
Nogmaals, het moet onderzocht worden, maar ik heb sterk het gevoel dat het Markermeer meer rendement oplevert. Baseer je beleid niet op mooie plaatjes van baggeraars."

Tevreden over Paars

Jager is van 1988 tot 1990 voorzitter van D66 geweest. Dus ontkomt hij niet aan de vraag hoe het paarse kabinet het volgens hem doet.
"Ik ben heel tevreden. Ik ben ook niet zo benauwd dat we vermalen worden tussen PvdA en VVD. Dat gebeurt onvermijdelijk in een kabinet met drie partijen waarin D66 de twee tegenpolen bijeenhoudt."
Jager laat een oordeel over de sterk wisselende aanhang van D66 in de opiniepeilingen over aan de landelijke politici. "Als partijvoorzitter had ik als standpunt dat 10 % van onze aanhang vast is. De rest is conjunctureel. Het aantal zwevende kiezers wordt steeds groter, dat is een ontwikkeling die al jaren aan de gang is en waar D66 als eerste mee te maken kreeg. Natuurlijk moet je nagaan als je zetels verliest waar dat aan ligt. Maar je moet je pas echt zorgen maken wanneer je onder de 10 % zakt: dan ben je ook je vaste aanhang aan het verliezen."

Binnen en buiten D66 hoor je nog wel eens klagen dat D66 een gewone partij is geworden.
Jager, nadrukkelijk: "Gelukkig zijn we een normale partij geworden. Een politieke partij streeft naar machtsvorming om zo haar ideeën in de praktijk te kunnen brengen. D66 verwaarloosde de machtsvorming vroeger wel eens te veel. Een initiatief als Voor de Verandering juich ik toe. Ik geloof in het komen tot ideeën via een kritische dialoog, ook met niet-partijgenoten. Het is niet eens zo belangrijk of er heel veel concrete resultaten uit komen. Het proces zelf heeft al waarde. Als bestuurder word je bijgetankt, worden je vooroordelen weggenomen."

Nietjes-planologie

Terug naar de provincie. Rond de provincie zijn de laatste jaren een hoop voorstellen gedaan voor veranderingen, zoals de invoering van stadsprovincies. Is er een toekomst voor de provincie?
"Beslist. De discussie over de rol van de provincie gezorgd voor een nieuw zelfbewustzijn. De provincie durft haar bevoegdheden ook te gebruiken en beslissingen te nemen. Het grote gevaar voor een provincie is de 'nietjes'-planologie: daarbij worden alle voorstellen samengevoegd, wordt er een nietje door gedaan en men zoekt het verder maar uit. Dat komt niet meer voor." ◆

Foto: Ploeg Creatieve Communicatie

Michel Jager

Beslissing komst Tweede Maasvlakte in zicht

"Niet te veel in oplossende sfeer denken"

Je komt er de helft van alle vogel- en plantensoorten in ons land tegen. De werkeloosheid is er relatief hoog, maar met iedere gulden die er verdiend wordt, groeit het inkomen in het achterland met het drievoudige. Zie daar de paradoxale uitgangspunten voor een schimmig debat waarin allerlei autoriteiten elkaar met tegenstrijdige cijfers om de oren slaan. De komst van de Tweede Maasvlakte, ter hoogte van het natuurgebied Voornes Duin, staat ter discussie. "We willen duurzame economisch groei én verbetering van de leefbaarheid", zegt D66-wethouder Jan Storm uit Maassluis zonder blikken of blozen.

door Eric van de Lisdonk

Wie als politicus werkt in een uitpuilende regio waar de meeste kiezers in de haven hun brood verdienen, kan zich zelden groen activisme permitteren. Nog moeilijker wordt het wanneer het werk schaars is en de oplossing voor de hand ligt. "We hebben hier al dertien bedrijven moeten weigeren. Puur ruimtegebrek", meent Francisca Ravestein, fractievoorzitter van D66 in de Rotterdamse gemeenteraad.

Kakofonie

Het klinkt logisch: veel vraag en weinig grond schreeuwt om uitbreiding. Tot 2035 denkt het Rotterdams Havenbedrijf 2000 hectare nodig te hebben. Daarentegen kwam het Centraal Plan Bureau in opdracht van de projectorganisatie Maasvlakte II – waar datzelfde Havenbedrijf deel van uitmaakt(!) – met andere cijfers: 750 hectare tot 2020. Maar de milieubeweging wil het liefst helemaal geen uitbreiding en denkt dat dit met wat meer zelfdiscipline en een creatieve omgang met de bestaande ruimte haalbaar is. Al deze partijen putten zich publicitair uit om hun gelijk te halen. Het kabinet heeft de onaantrekkelijke taak om op basis van deze kakofonie een zogeheten planologische kernbeslissing te nemen: Een nieuwe Maasvlakte, ja of nee?

Alternatieven

Niet verwonderlijk dus dat de regering in februari een maandje extra bedenktijd heeft gevraagd aan de Tweede Kamer. In mei van dit jaar hoopt ze de knoop alsnog door te hakken. Als het aan Ravestein ligt kiezen de bewindslieden direct voor de volle mep: "Niet om gelijk 2000 hectare te krijgen, maar om te voorkomen dat we over tien jaar weer een discussie moeten voeren over 500 hectare." Ze kiest voor een gefaseerde aanleg, iets waar ook Storm oren naar heeft. Maar waar Ravestein reeds nu overtuigd is van de uiteindelijke noodzaak van de Tweede Maasvlakte wil Storm eerst alle alternatieven nadrukkelijk beproeven: "Als de Zuid-Hollandse Milieufederatie zegt dat met *in*breiden, het beter benutten van de bestaande ruimte, al veel te bereiken valt, dan moet dat onderzocht worden. Verder zou Vlissingen een goede dependance van Rotterdam kunnen worden. Wat mij betreft wordt er nog te vaak in de oplossende sfeer gedacht; nooit wordt er eens 'nee' gezegd."

Badinerend

Beide politici veroordelen het beeld dat de Tweede Maasvlakte een duur speeltje is van Rotterdam en zijn blij dat de Haagse politiek na de Betuwelijn en HSL gekozen heeft voor een nationaal nut- en noodzaakdebat (Verkenning Ruimteprobleem Mainport Rotterdam (VERM)) om tot een besluit te komen. Storm: "Een vernieuwende aanpak. Het is evenwel schrijnend dat nu pas de argumenten van de milieubeweging serieus genomen worden. Jaren terug waarschuwde men al tegen de gevolgen van de plannen van het Havenbedrijf. Daar werd toen heel badinerend over gedaan. Hoe konden zij nou verstand hebben van economische vraagstukken?" Ravestein wijst in dit verband op het grote belang van de regio voor de rest van Nederland. "Hier verdienen we tien procent van het Bruto Nationaal Product. Elke baan die we in deze regio creëren, levert in het achterland 4.4 arbeidsplaatsen op. We praten dus over een nationaal belang. Het is goed dat dit tot uiting komt in de wijze van besluitvorming."

Verstandshuwelijk

Diezelfde open besluitvorming lijkt het nemen van een helder besluit helaas te belemmeren. En mocht het kabinet straks kiezen voor aanleg van de Tweede Maasvlakte dan is het spel nog lang niet gespeeld. Afgezien van de onenigheid over de omvang moet er ook gekozen worden uit de haast traditionele reeks 'varianten' en natuurlijk is het in laatste instantie opnieuw een ordinaire centenkwestie. Om het cliché te vervolmaken: de goedkoopste variant berokkent de meeste schade aan de natuur op en rond Voornes Duin. Deze optie wordt geraamd op maximaal acht miljard gulden, terwijl het meest milieuvriendelijke alternatief zo'n vier miljard extra kost. Storm en Ravestein doen allebei geen uitspraken over hun voorkeur. "Dat is een kabinetskwestie", luidt het commentaar. Ravestein is in ieder geval van mening dat het milieu niet geslachtofferd wordt met de komst van Maasvlakte II: "Naast 2000 hectare voor de economie pleiten we ook voor 750 hectare natuurcompensatie. Op dit niveau moeten de milieuaspecten bij elke beslissing zwaar meewegen, en dat gebeurt dus ook." Die compensatie is ook voor Storm elementair. Alles is voor hem gericht op instandhouding van het verstandshuwelijk tussen economische groei en betere leefbaarheid.

Reputatie

Hoe de zaak ook uitpakt, het zal een moeizaam proces zijn. De verschillende toekomstscenario's zijn nauwelijks met elkaar in overeenstemming te brengen. Wellicht dat een referendum het kabinet uitkomst kan bieden? Storm schiet spontaan in de lach: "Dan heb je wel een heldere vraagstelling nodig. En dat is in dit geval geen eenvoudige opgave, hoor." D66 heeft evenwel een reputatie hoog te houden, vindt Ravestein: "Als het zover zou komen, dan is het inderdaad de kunst om de vraag duidelijk te formuleren. Maar voor zover ik weet, kunnen dit soort beslissingen geen onderwerp van een referendum zijn." ◆

Kennis en Kunde Bestand werkt!
Frisse wind in Bussum

Ook D66-Bussum zoekt naar creatieve wegen om leden actief te laten participeren binnen de afdeling. Het afdelingsbestuur vroeg zich af of het Kennis en Kunde Bestand van de partij niet geraadpleegd zou kunnen worden om leden zichtbaar te maken die wellicht een actieve en vernieuwende bijdrage zouden willen leveren aan de programma- en campagnecommissie. Per slot van rekening hebben juist de leden die het enquêteformulier invulden, laten weten 'meer' te willen dan een passief lidmaatschap. Op verzoek werd het afdelingsbestuur een verkorte uitdraai van het bestand toegezonden.

Uit het overzicht van het Kennis en Kunde Bestand Bussum bleek het volgende: van de vijftig leden hadden zich twintig leden (40 %) ingeschreven. De helft van hen waren onbekenden voor bestuur en fractie. Zij hadden (bijna) nooit een afdelingsvergadering bezocht, waren pas de laatste jaren in Bussum komen wonen of/en lid geworden van D66 na de vorige verkiezingen.
Na en telefonische ronde bleken de meesten (mits het niet te veel tijd kost ... enz. enz.) geïnteresseerd in het participeren in de programmacommissie van de afdeling of – na de zomer – geïnteresseerd in het meewerken aan de campagnecommissie. Bovendien was het voor de programmacommissie bijzonder handig om in een oogopslag te kunnen zien welk lid over welke expertise beschikte. Sommige leden zijn expliciet voor hun expertise benaderd.
Naar verwachting zullen deze commissies op termijn nieuw kader bieden voor bestuur en fractie, zodat wederom door D66-Bussum en frisse wind zal waaien. ◆

namens het bestuur van D66-Bussum
Mirande Smidt, voorzitter

Beurs en demonstratie als afsluiter actieweek tegen racisme

De Landelijke Actieweek tegen Racisme staat dit jaar in het teken van het Europees Jaar tegen Racisme. Voor Nederland Bekent Kleur betekent dat dat er niet alleen veel aandacht is voor de bestrijding van racisme op nationaal niveau, maar dat ook het Europese niveau belicht wordt. De volgende vragen komen aan de orde: hoe staat het met de burgerrechten voor de 12 miljoen mensen die niet de nationaliteit van een EU-lidstaat hebben? Komt er een anti-racisme-clausule in het herziene Verdrag van de Unie? En dreigt de Unie stilaan niet te verworden tot een Fort Europa?
Naast activiteiten in vele tientallen steden in het land, organiseert Nederland Bekent Kleur zelf de volgende evenementen:
- 16 t/m 22 maart: bustoer langs scholen en stadscentra.
- 21 maart: Europees anti-racisme-debat om 20.30 uur in de Balie in Amsterdam (met een inleiding van minister Dijkstal).
- 29 maart: Landelijke Demonstratie tegen Racisme, vertrek 12.00 uur vanaf het J.D. Meijerplein (bij de Dokwerker) in A'dam.
- 29 maart: Beurs van Kleurrijk Nederland, in de Beurs van Berlage in Amsterdam.

Voor meer informatie of het bestellen van actiemateriaal zoals posters en pamfletten, kunt u contact opnemen met Nederland Bekent Kleur, (020) 67 66 710. ◆

Slimme toepassingen, aardige cijfertjes

De Kennis en Kunde-gegevens van de door de leden teruggezonden enquêteformulieren zijn ingevoerd in de ledenadministratie. De gegevens zijn beschikbaar voor de medewerkers van het partijbureau en de Kamerfracties, maar ook – op eigen niveau – voor regio- en afdelingsbesturen. In de praktijk wordt het Kennis en Kunde Bestand al gebruikt, bijvoorbeeld door leden met een specifieke kennis en/of interesse uit te nodigen voor een Politiek Podium met een onderwerp waarvan we weten dat het hun interesseert. Daarnaast kunnen de gegevens gebruikt worden om gericht te zoeken naar leden voor adviesorganen, een inleider op een bijeenkomst, of nieuwe redactieleden voor de Democraat. Een voorbeeld van het soort gegevens dat het Kennis en Kunde Bestand kan ontsluiten: op de vraag naar de algemene kennisgebieden heeft men als volgt geantwoord (meerdere antwoorden waren mogelijk):

Gezondheidszorg	38	% leden
Welzijn	31	% leden
Economie	39	% leden
Recht/Justitie	52	% leden
Arbeid/Sociale zekerheid	49	% leden
Financiën	20	% leden
Natuur en Milieu	37	% leden
Onderwijs en wetenschappen	50	% leden
Verkeer en vervoer	21	% leden
Ruimtelijke ordening	9	% leden
Volkshuisvesting	5	% leden
Landbouw en visserij	6	% leden
Kunst en cultuur	25	% leden
Bestuur	47	% leden
Internationale aangelegenheden	14	% leden
Defensie	2	% leden
geen gegevens	5	% leden

Aangezien ca. eenderde van de leden de enquête heeft ingevuld, kan er van uit worden gegaan dat dit beeld een redelijke doorsnede van alle leden van de partij weergeeft. Hoe meer leden de enquête (alsnog) invullen en opsturen, hoe verfijnder dit beeld wordt. Leden die het enquêteformulier nog niet hebben ingezonden, kunnen dit alsnog doen. Voor een nieuw formulier kunt u contact opnemen met het landelijk secretariaat (070 - 356 60 66). Leden die het formulier nog niet hebben ontvangen, krijgen dit in de loop van het jaar toegezonden. ◆

Waar een beetje communicatie al niet toe kan leiden
De Grijze Reus

"Als de regering iets eist, is er niks tegen te doen. Ik stem niet meer. Het zijn allemaal corrupte zakkenvullers." Een vrijwel onuitroeibaar cliché dat je sinds mensenheugenis dagelijks kunt horen, van buurtwinkel tot toog. Toch blijft *Hubert Fermina* evenals vele andere politici dit stereotype te lijf gaan. Hij luistert daarom aandachtig naar een 73-jarige man die geëmotioneerd bovenstaand openingscitaat uitspreekt. Het is 23 januari. De discussiebijeenkomst voor ouderen in Dordrecht, georganiseerd in het kader van het democratische heroriëntatieproces 'Voor de verandering', kan beginnen.

door Eric van de Lisdonk

De eerste stelling die besproken wordt geeft de schuld voor de vermeende geringe politieke participatie van ouderen aan de senioren zelf.

Don Quichot

Terwijl Fermina het openingsbetoog nog hoort nagalmen, zoekt hij steun in het publiek: "Het maakt dus allemaal niks uit? Niemand luistert of doet iets? De politiek bepaalt alleen maar?" P. Pieters antwoordt stellig dat ouderen in ieder geval te lang verwaarloosd zijn en oogst bijval. Even doet Fermina aan Don Quichot denken, maar nadat de eerste golf van onlust is gaan liggen schieten verschillende mensen hem te hulp. F. Pouwenhorst (D66 Dordrecht): "We hebben in de gemeente regelmatig openbare vergaderingen en daar is iedereen welkom. De SWOD, de Stichting Welzijn Ouderen Dordrecht, wordt bovendien politiek aangestuurd en doet veel nuttige projecten. Maar het is mogelijk dat er iets mis is met de communicatie naar het publiek".

Desinteresse

Ook de mensen 'uit het veld' zijn het niet eens met de vermeende desinteresse voor senioren. SWOD-vertegenwoordigster Bijl: "Er is nog veel te doen maar er is óók genoeg inzet. Zo hebben we een convenant met de gemeente Dordrecht gesloten en voeren we overleg met de ouderenbond. Daardoor is er bijvoorbeeld een gemeentelijke inkomensafhankelijke bijdrage in de maaltijdvoorziening gekomen". Het merendeel van het publiek concludeert mompelend dat het dus kennelijk schort aan communicatie.

Verzuiling

Architecte M. Romer draagt een goede testcase aan, waaruit snel duidelijk wordt dat er meer aan de hand is dan een gebrekkige communicatie: "Ik vraag me af of de meeste ouderen wel met z'n honderden willen samenwonen. Zelf wil ik liever gemengd wonen. Een gebouw moet je als een kleine stad zien". Instemmende blikken met hier en daar een gereserveerde houding is haar deel. Pieters ziet de droom van de architect echter niet snel in vervulling gaan: "Als ik woonruimte aanvraag, kom ik terecht in een woonblok vol zestigjarigen. Door de toewijzing per leeftijdscategorie beleven we vandaag de dag een nieuwe verzuiling".

Onvrede

Bijl (SWOD) vindt dat de gemeenten in de wijk voorzieningen als een ouderenin-loop moeten treffen, zodat senioren niet gedwongen worden te verhuizen als het lichaam de geest niet langer kan bijbenen. "Waarom stelt hier iedereen ouderen alsmaar gelijk met doof, ziek en arm? Volgens mij is het niets meer dan een mentaliteitskwestie", reageert I. Becks verontwaardigd. Een 92-jarige vrouw roept: "Ik wil wel bij jongeren wonen. Maar dat kan niet. Er zijn gewoon te veel regels!" Aan de hand van de huisvestingsproblematiek concludeert Fermina dat iedereen het erover eens is dat dit soort keuzes primair individueel is en dat de politiek de ruimte moet scheppen om in vrijheid te kunnen kiezen: "Eén ding is zeker: nu is er onvoldoende keuzevrijheid. Ondanks alle activiteiten zijn we – zoals net is gebleken – blijkbaar niet in staat de mensen te geven wat ze willen". Collega Pouwenhorst stelt dat praktisch denken veel onvrede kan wegnemen: "Als we over woningen praten, zorg dan dat die makkelijk aanpasbaar zijn aan de behoeften van de verschillende leeftijdscategorieën. Dat voorkomt een hoop ellende."

Grijze Reus of grijze golf: het aantal ouderen in de samenleving groeit gestadig, met alle effecten vandien. **Foto: Marcel Minnée**

Demotie

Na de pauze komt de tweede stelling aan bod: ouderen moeten op de arbeidsmarkt plaatsmaken voor jongeren. Fermina zegt dat de die avond aanwezige ouderen de mogelijkheid tot discussie en inspraak benutten en bruikbare ideeën aandragen. "Via maatschappelijke functies zou je ouderen blijvend kunnen betrekken bij de samenleving", voegt hij eraan toe. Fractiemedewerkster Ansems (D66) gooit hierop bewust de knuppel in het hoenderhok: "Maar er zijn weinig banen en die hebben jongeren harder nodig dan ouderen. Ik denk dan ook aan *demotie:* steeds meer werk afstaan vanaf je vijftigste. En vergeet niet dat jongeren de AOW betalen!"

Economisch bepaald

Het effect is onverwacht: in plaats van rood aanlopende hoofden vooral meewarige blikken. Van Straaten plaatst de discussie in een historische dimensie: "Ach, jij bent een kind van je tijd. Ooit was er een

tekort aan arbeid. Toen moesten de vrouwen gaan werken en kwamen buitenlandse werknemers hierheen. Maar als dat gebrek aan arbeid even later verdwijnt, geldt het gezin ineens als hoek van de samenleving en verdwijnt de vrouw weer achter het aanrecht. Dus het is allemaal economisch bepaald. Aan goede krachten, jong én oud, is altijd behoefte. Maar het is de economie waar we ondergeschikt aan zijn".

Spreekuur

Gebrekkige communicatie over positieve gevolgen van overheidsmaatregelen, onvoldoende aandacht van de beleidsmakers voor de wensen van het volk en een economie die samenleving en politiek naar haar pijpen laat dansen. Dat zou na deze discussie de conclusie kunnen zijn. De kloof tussen politiek en achterban lijkt dus onverminderd aanwezig. Of valt het allemaal wel mee? De houding van de afdeling Dordrecht stemt hoopvol. De lokale voorzitter neemt het openingsbetoog serieus: "Vanaf nu houd ik in dit pand maandelijks een spreekuur. Dan kunt u direct met ons communiceren." "Doen we", aldus de man die zojuist politici nog als 'corrupte zakkenvullers' omschreef. Waar een beetje communicatie al niet toe kan leiden. ◆

De mens als schakel tussen overheid en markt

Mensen krijgen steeds meer behoefte om invloed uit te oefenen op hun directe leefomgeving. Of hiervoor ook mogelijkheden bestaan is voor een belangrijk deel afhankelijk van de houding van de overheid. Daarnaast wordt ook het bedrijfsleven steeds meer aangesproken op zijn rol in de samenleving.

door Arthur van Buitenen

Onderstaand volgt een eerste verslag van de discussie binnen het deelproject van 'Voor de Verandering', 'Macht van het Kapitaal'. Aan de discussie werd deelgenomen door vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, de wetenschap en de overheid.

De gemeenschap als slachtoffer?

De overheid is niet per definitie slachtoffer van de markt. Zij hoeft niet passief af te wachten tot zij wordt geconfronteerd met dictaten van vraag en aanbod. Alleen al in de stroom kapitaal die de overheid per jaar kan bewegen, liggen legio mogelijkheden tot beïnvloeding. Met instrumenten die haar ter beschikking staan, bijvoorbeeld via fiscale maatregelen, moet de overheid in staat worden geacht positief gedrag te stimuleren.
Van deze mogelijkheden wordt veel te weinig gebruik gemaakt. Bijvoorbeeld: alle zaken die vanuit het perspectief van duurzaamheid goed zijn, zijn op dit moment duurder voor de consument. Is het niet vreemd dat de koffie met een Max-Havelaar-stempel nog steeds duurder is dan minder sociaalbewuste en milieuverantwoord geproduceerde koffie? Is het nog uit te leggen dat ecostroom duurder is dan minder duurzaam opgewekte energie? Deze voorbeelden maken duidelijk dat de overheid zich moet bezinnen op nieuwe wegen om gewenst gedrag te stimuleren. Stimuleren van gewenst gedrag betekent het stimuleren van mensen. In de verhouding tussen overheid en markt speelt het voortgaand proces van individualisering dus ook een rol. In onze samenleving wordt steeds meer geredeneerd vanuit het individu. Als de overheid zich bezint op haar rol, zal zij rekening moeten houden met het feit dat alles draait om mensen. Dit is een goede zaak, waarbij we in het oog moeten houden dat individualisering niet leidt tot een *centrifugering van de samenleving;* dat we afglijden naar een dermate gefragmenteerde situatie waarin niemand zich meer betrokken voelt bij de publieke zaak. Het is de taak van de overheid het gemeenschappelijke in de samenleving te onderstrepen en mensen te stimuleren op te komen voor de publieke zaak door hun een hoge mate van invloed te geven in het creëren van hun directe leefomgeving.

Dynamische samenwerking

Bedrijven worden steeds meer aangesproken op hun rol in de samenleving. Maatschappelijk verantwoord gedrag van bedrijven is inmiddels een fenomeen geworden. Consumenten stellen verantwoorde productie steeds meer als voorwaarde, waarmee verantwoord produceren een niet te onderschatten commerciële factor is geworden. Voor de overheid liggen hier onbenutte kansen om het bedrijfsleven – het kapitaal – aan te spreken op zijn verantwoordelijkheid en het te betrekken bij het ontwikkelen van nieuwe inzichten. De trend is dat bedrijven zich alleen al uit puur strategische overwegingen positief uitlaten over nieuwe samenwerkingsverbanden. In deze samenwerking moet de overheid niet benauwd zijn zich mee te laten gaan met de dynamiek van het bedrijfsleven.
Naast de overheid en het bedrijfsleven is een belangrijke rol weggelegd voor maatschappelijke organisaties, het zogenaamde middenveld. Samen met bedrijven en de overheid dragen zij een verantwoordelijkheid voor de lokale samenleving. De samenwerking tussen deze drie partijen is een belangrijke voorwaarde voor het handen en voeten geven van verantwoord maatschappelijk gedrag.

Verkleining van de politiek

Het is vooral de Europese regio waar het Nederlandse bedrijfsleven mee te maken heeft. De invloed van de mondiale economische krachten zijn niet zo hevig als vaak wordt verondersteld. Tijdens de discussie over de 'Macht van het Kapitaal' werd juist duidelijk dat bedrijven, van multinational tot eenmansbedrijf, zich steeds meer bewust worden van hun verantwoordelijkheid tegenover hun directe omgeving; tegenover de mensen die in de buurt wonen en de organisaties die op dit lokale niveau actief zijn.
Voor de overheid biedt dit groeiende inzicht in het bedrijfsleven mogelijkheden om samenwerking aan te gaan met bedrijven, maatschappelijke organisaties en individuen. Het doel moet zijn de inrichting van de publieke ruimte kritisch onder de loep te nemen. Herinrichting als een gevolg van deze kritische beschouwingen moet niet het doel zijn, maar mag niet worden uitgesloten. Door de nadruk te leggen op de directe leefomgeving van mensen en op deze manier de politiek te verkleinen, wordt een nieuw evenwicht gevonden tussen overheid en kapitaal: de mens in de samenleving als onmisbare

OHRA: VEEL MEER DAN EEN VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ

OHRA heeft een gezonde en snelle groei doorgemaakt. Want naast verzekeringen is OHRA thans ook gespecialiseerd in financiële diensten, reizen en Employee Benefits. OHRA is er voor jong en oud. Voor gezinnen en bedrijven. Ruim 400.000 clienten vertrouwden inmiddels meer dan 1,2 miljoen contracten aan ons toe.
Daar zijn wij trots op. Het rechtstreekse kostenbesparende contact met u zorgt voor aantrekkelijke lage premies en tarieven. Nu, en in de toekomst. Kijk wat OHRA u biedt:

OHRA: Verzekeringen

Alle verzekeringen voor het gezin van nu: ziektekosten-, ziekenfonds-, levens- en pensioenverzekeringen. En natuurlijk voor al uw bezittingen: uw huis, uw inboedel, uw auto en noem maar op. Lage premies en uitstekende voorwaarden vindt u altijd bij OHRA terug. Preventie rond gezondheid en bezittingen zijn in de OHRA-verzekeringen verweven. Ook prima mogelijkheden voor collectieve verzekeringscontracten voor bedrijven en instellingen.

OHRA: Bankzaken

Sparen tegen een aantrekkelijke rente zonder voorwaarden? Of uw geld langere tijd vastzetten tegen een hogere rente? Bedrijfssparen? U vindt bij de OHRA Bank alle mogelijkheden om uw geld optimaal rendabel te maken.

OHRA: Beleggingen

Benut OHRA's beleggingsexpertise. Zes beursgenoteerde beleggingsfondsen bieden goede vooruitzichten op hoge rendementen. En natuurlijk fiscaal voordeel door hun dividendvrijstelling.

OHRA: Financieringen

Een persoonlijke lening of een doorlopend krediet? De ideale hypotheek? OHRA biedt het: tegen - natuurlijk - de laagst mogelijke tarieven en uitstekende voorwaarden.

OHRA: Reizen

Waar kiest u voor: avontuurlijk rondreizen of heerlijk nietsdoen? Een stedentrip of het eenzame eiland? Onze reisdivisie Bex Reizen en Sindbad Tours vervullen betaalbaar elke wens. Zomer- en winterprogramma's!

OHRA: Employee Benefits

Alle persoonlijke verzekeringen en financiële diensten voor werknemers van een bedrijf of instelling onder een dak. Diensten in natura, zoals ARBO-zorg, preventie, fitness en reintegratieprogramma's maken het aanbod compleet.

Snel meer informatie?

Voor meer informatie over OHRA en haar talrijke mogelijkheden belt u

(026) 400 40 40

Wij sturen u graag en direct onze brochures toe. Natuurlijk GRATIS en VRIJBLIJVEND.
Vele tientallen tot honderden guldens per jaar bespaart u al gauw.

OHRA

Met OHRA ben je iemand

Lega Nord vertrekt

Herinnert u zich de man in het bootje die met veel vertoon de Noord-Italiaanse staat 'Padania' uitriep afgelopen zomer? Dat was Umberto Bossi, de leider van de separatistische, radicale Lega Nord, die streeft naar afscheiding van het rijke Noord-Italië. De afgelopen weken is in de pers een aantal tendentieuze berichten verschenen over de 'verbintenis' tussen Bossi en zijn aanhangers, en de liberale democratische fractie in het Europees Parlement. Inmiddels is de Lega Nord uit de fractie verdwenen, tot grote opluchting van de D66-delegatie. Vraag is: hoe is de 'Lega' überhaupt in de fractie terechtgekomen en waarom zijn haar vertegenwoordigers nu vertrokken? Een reconstructie.

door Sebastian Dingemans

Ondemocratisch gedrag van Bossi

Onder druk van D66 heeft Umberto Bossi, de leider van de separatistische Italiaanse partij Lega Nord, zijn ontslag genomen uit de liberale democratische fractie van het Europees Parlement. Hoewel de kritiek zich met name op het publieke optreden van Bossi zèlf richtte, hebben de vier andere leden van Lega Nord zich achter hun leider geschaard en besloten zijn voorbeeld te volgen.
Volgens D66-delegatieleider *Jan-Willem Bertens* was Bossi niet langer te handhaven vanwege zijn ondemocratische uitspraken en activiteiten. Bovendien had hij er expressis verbis voor getekend af te zien van ondemocratisch gedrag, racisme, xenofobie en discriminatie. "Was hij niet uit eigen beweging vertrokken, dan was hij de fractie uitgezet. Als de vier andere Lega Nord-leden afstand hadden genomen van Bossi's uitingen, dan hadden ze wat ons betreft in de fractie kunnen blijven". (Moretti, Farassino, Fassa en Formentini, SD)

Verdachte trekjes

Directe aanleiding voor het vertrek van de Lega Nord is de zorgelijke situatie die de afgelopen maanden was ontstaan over de radicaliseringstendensen in sectoren van de partij, en de berichtgeving die daarover in de nationale en internationale media verscheen. Het betrof voornamelijk de wijze waarop de 'Lega' deelnam aan het politieke debat in Italië, waarbij de democratische spelregels volledig in de wind werden geslagen. Forse uitlatingen met betrekking tot illegalen, minderheden, de Italiaanse overheid en het Italiaanse rechtssysteem werden daarbij niet geschuwd.
D66 ergerde zich vooral aan de symboliek waarmee Bossi zich omringde, en de oproepen van zijn schaduwregering om de rechterlijke macht niet serieus te nemen. Illustratief is dat sommige partijleden de gewoonte hebben groene hemden te dragen op partijbijeenkomsten, hetgeen sterke associaties met het verleden oproept. Ook griezelde de delegatie van de berichten over Bossi's campagne om in een toekomstig afgescheiden Noord-Italië alleen nog maar mensen van Noord-Italiaanse bloede in overheidsdienst te nemen. Bertens wil het woord fascisme niet in de mond nemen, maar vindt dat de houding van Bossi hier sterke trekken van vertoont. Met het vertrek van de Lega Nord is een einde gekomen aan de maandenlange discussie binnen de liberale democratische fractie, waarbij D66 zich telkens openlijk distantieerde van Bossi's activiteiten en zich uitsprak tegen een verdergaande samenwerking met de Lega Nord.

Vergaande radicalisering

Lega Nord werd in 1994 lid van de liberale democratische fractie in het Europees Parlement op voorspraak van de Italiaanse oud-minister en leider van de Republikeinse partij, Giorgio La Malfa. Op dat moment had de Lega Nord net de coalitie van Berlusconi en de neo-fascisten verlaten en vond een grote explosie binnen het Italiaanse politieke systeem plaats, waarbij nieuwe krachten naar boven kwamen. Lega Nord werd als horzel in de pels van de Italiaanse politiek beschouwd. De partij ging zich namelijk steeds meer opstellen als de vertegenwoordiger van het politieke onbehagen in Italië en ageerde fel tegen de ineffiëntie van de overheid en het belastingsysteem die vooral de Noord-Italianen als oneerlijk ervaarden.Op zich is daar niets op tegen, omdat elke partij geheel vrij is de eigen politieke lijn te bepalen. "Hoewel de Lega Nord toen al extreme politieke gedachten had, waren de aanhangers niet zo extreem dat ze democratische regels volledig aan hun laars lapten en buiten het kader van de wet gingen opereren", aldus Bertens.
Die ommekeer kwam feitelijk pas in april 1996 toen de Lega Nord met 10,1 procent de grootste partij in Noord-Italië werd. Vanaf dat moment begon de partij langzaam te radicaliseren. Een van de hoogtepunten daarvan was toen Lega-leider Bossi op 15 augustus 1996 op theatrale wijze als profeet varend op een bootje de onafhankelijke Noord-Italiaanse republiek Padania uitriep.

Solidariteit en respect

Met het vertrek van Bossi en zijn Lega Nord verliest de liberale democratische fractie in het Europees Parlement in totaal vijf leden. D66 betreurt dit zeer. Vooral omdat de kritiek zich in de eerste plaats richtte op Lega-leider Bossi en niet zozeer op de overige leden van de partij. Zij wilden zich echter niet distantiëren van de uitspraken van hun leider, hetgeen voor D66 onacceptabel was.
Volgens Bertens is belangrijk om nu vooral naar de toekomst te kijken en te streven naar een zo breed mogelijk samengestelde fractie. Bertens: "De liberale democratische fractie moet een groep blijven waar zoveel mogelijk variëteiten van het liberalisme hun plek kunnen vinden, ook leden van een niet-liberale partij. Daarbij moeten echter wèl twee democratische principes als uitgangspunt worden genomen: onderlinge solidariteit en respect voor de individuele mens. Als daar door een politieke partij geen rekening mee wordt gehouden, is die partij bij de liberale democratische fractie aan het verkeerde adres." ◆

Naschrift: Inmiddels zijn twee Italiaanse leden van de Unie van Europa lid geworden van de Europese liberale democratische fractie. Het betreft Stefano De Luca en Luigi Caligaris. Zij zijn in Italië vertegenwoordigers van de liberale stroming.

Ter gelegenheid van het dertigjarige bestaan van D66 gaven de Jonge Democraten het boekje '30 jaar D66 - de democratisering gaat door' uit (bel voor meer informatie met de JD: (070) 36 22 162 – of kijk op Internet: http//www.simplenet.com/ideeen/democratisering/index). De publicatie trok enige aandacht in de landelijke pers, maar binnen D66 bleef het stil. Reden voor de Democraat om met twee van de drie opstellers van het boekje, Dennis Hesseling en Ageeth Telleman, te gaan praten.

10 x Democratisering

door Marjanne de Kwaasteniet

Wat is de reden geweest voor het opstellen van het boekje? Maakten jullie je vooral bezorgd over de kwaliteit van het debat binnen D66, of over de kwaliteit van de Nederlandse democratie?
Dennis Hesseling (DH): "Dat gaat samen. In eerste instantie gaat het natuurlijk om bezorgdheid over de kwaliteit van de democratie. D66 is bij uitstek een partij die dat zou moeten aanpakken. Daarom is het boekje er ook op gericht het debat binnen D66 te bevorderen." Ageeth Telleman (AT): "Je merkt in de praktijk dat D66 door experimenten in de samenleving wordt ingehaald. Dat is jammer, want juist van D66 zouden democratiseringsvoorstellen het eerst moeten komen. De mogelijkheden worden niet altijd opgepakt."
DH: "D66 heeft een duidelijk profiel op dit gebied, maar dat blijft beperkt tot de gekozen burgemeester en de gekozen minister-president. Net als twintig jaar geleden. D66 moet ook gebruik maken van nieuwe mogelijkheden."

Is het niet overdreven te stellen dat het debat binnen D66 is verstard? Je kunt wat betreft de staatkundige vernieuwing zeggen dat D66 nog niet uit het Paarse kabinet heeft gehaald wat er in zit, maar tegelijkertijd zie je dat D66 op andere terreinen zich wel inzet voor meer invloed van betrokkenen op de besluitvorming.
AT: "Natuurlijk gebeuren er wel goede dingen. Maar er is nog zoveel meer. En wij hebben het idee dat die discussie niet wordt gevoerd." DH: "Het gaat ons dus vooral om concrete ideeën, die het algemene begrip democratisering kunnen invullen. Met ons boekje geven we tien democratiseringsideeën, maar die zouden nog kunnen worden aangevuld met heel veel andere. Die ideeën kunnen niet allemaal even eenvoudig in praktijk worden gebracht, neem bijvoorbeeld het voorstel over een referendum over het koningshuis. Maar het gaat er in eerste instantie om ze in het debat te brengen."

Je noemt het referendum over het koningshuis. Ik vind het voorstel voor een referendum over het koningshuis eigenlijk misbruik maken van het referendum. Voor een referendum moet er naar mijn mening een kwestie zijn die als een maatschappelijk probleem wordt ervaren, en er moeten sterk tegenovergestelde meningen over het onderwerp bestaan. Bij het koningshuis is dat op dit moment helemaal niet het geval.
AT: "Op het moment dat het boekje verscheen was het koningshuis juist enorm in opspraak, over de kwestie dat koningin Beatrix te veel invloed lijkt te hebben.

Maar dat leidde er niet toe dat de conclusie werd getrokken dat we naar een republiek toe moesten.
DH: "Nee, maar ons voorstel voor het referendum over het koningshuis werd wel veelvuldig in de pers besproken, met andere woorden het werd gezien als een issue."
AT: "Wat opvalt is dat iedereen het direct ziet als een voorstel voor afschaffing van de monarchie, terwijl het zeker niet zo bedoeld is. Waar wij op hebben willen wijzen is dat er iets in stand gehouden wordt waarvan je je kunt afvragen of dat wel zo vanzelfsprekend is. Die vraag dringt zich sterker op wanneer er twijfels rijzen over het optreden van de Koningin. Maar er is meteen zo'n angst dat het koningshuis het niet zou halen bij zo'n referendum. Bij de Jonge Democraten is er een motie geweest om de monarchie af te schaffen, en die heeft het niet gehaald."

Een ander voorstel is de kiesgerechtigde leeftijd te verlagen van 18 naar 16 jaar. De argumentatie daarbij is dat jongeren op steeds eerdere leeftijd veel verantwoordelijkheden dragen, en dat daar democratische rechten tegenover moeten staan. Ik vraag me echter af of dat wel zo is, dat jongeren op steeds eerdere leeftijd verantwoordelijkheden krijgen. Je ziet namelijk een duidelijke trend dat meer jongeren langer op school blijven en langer thuis blijven wonen.
DH: "Ik denk dat het er niet zozeer vanaf hangt of je nu studeert of werkt, maar van hoe je met de situatie waarin je zit omgaat. Er wordt steeds meer door jongeren zelf beslist, hoe ze met hun geld omgaan, waar naar toe ze op vakantie gaan, met welke vrienden ze optrekken. Als je middelbare scholen langs gaat, krijg je vaak toch een soort verwijt: we vinden het allemaal wel interessant wat je vertelt, maar we mogen niet eens stemmen. Je remt deze mensen in feite af door ze niet meer verantwoordelijkheid te geven." AT: "Als je, terwijl je nog op school zit, al mag stemmen word je veel sterker betrokken bij de politiek. Er is dan ook voor de scholen veel meer reden om meer aandacht te besteden aan de politiek. Politiek wordt nu door veel jongeren gelijkgesteld aan wat er gebeurt in de Tweede Kamer, met andere woorden, dat is ver weg. Maar als je met ze doorpraat, merk je hoe betrokken ze zijn bij bepaalde issues, zoals werkgelegenheid."

Een voorstel voor verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd kan natuurlijk ook heel cynisch uitgelegd worden. Is het niet opportunistisch als D66 hiermee komt? Want het zijn waarschijnlijk de VVD en D66 die de meeste stemmen winnen binnen deze groep?
AT: "Ja, maar dan een van de redenen daarvoor is de betrokkenheid van D66 bij het milieu, want dat is een probleem dat ook heel veel jongeren erg raakt." DH: "Als de Tweede Kamer praat over de salarissen van Kamerleden kan dat ook als opportunistisch worden uitgelegd. Het gaat om het principe dat er achterzit, en dat is goed."

Ik zal de andere voorstellen onbesproken laten, zodat er een goede reden blijft voor Democraat-lezers om jullie boekje op te vragen. Ik vroeg me echter nog wel af of jullie de schrijvers van 'Niet nix' niet benijden, die toch aanzienlijk meer aandacht hebben gekregen voor hun publicatie?
DH: "Als je ziet hoeveel geld en energie er in ons boekje is gegaan in vergelijking met de publicatie van 'Niet nix' dan denk ik dat wij het behoorlijk goed hebben gedaan. In zekere zin hebben ze het ook gemakkelijker gehad, want zij spraken alleen namens zichzelf, terwijl wij spreken namens de hele JD." AT: "We zien ze absoluut niet als concurrenten. Je merkt zo vaak dat je als jongere niet serieus wordt genomen, dat je er alleen maar baat bij hebt als ook anderen actief zijn. Daarom moeten ze vooral doorgaan." ◆

D66 en het emancipatiedebat: 'Geen gezeik, allebei Rijk'?

Bijna 15 jaar woon ik in stadsdeel de Baarsjes in Amsterdam. Mijn woning dateert van net na de Tweede Wereldoorlog en kent nauwelijks modern comfort. De huisbaas weigert dubbel glas of een andere vorm van woningisolatie aan te brengen. Tevens wil hij geen centrale verwarming installeren; ook al zouden wij meebetalen aan de aanschaf ervan en daarna een huurverhoging accepteren. We moeten behoorlijk woekeren met de beschikbare ruimte en wegens gebrek aan een fietsenbox staan onze fietsen in de hal en op het balkon.
Alhoewel ons regelmatig gevraagd wordt wanneer wij nu eens gaan verhuizen, blijven we met veel genoegen in dit huis wonen. Het stelt ons namelijk in staat om vast te houden aan enkele duidelijke keuzes die we samen gemaakt hebben. Mijn partner en ik willen allebei voldoende tijd en energie hebben voor elkaar, het gezin en onze hobby's. Dit heeft onder meer tot gevolg dat geen van ons beiden een fulltime betaalde baan buitenshuis kan en wil accepteren. Omdat we ook een zinvolle bijdrage aan de samenleving willen leveren en onszelf willen blijven ontplooien, werkt een van ons parttime op een basisschool en de ander als raadslid van de stadsdeelraad in de Baarsjes. Beide werkzaamheden worden matig betaald (als raadslid ben ik blij als ik een 'Melkertbaansalaris' kan verdienen), maar voldoende om plezierig van te kunnen leven. Bovendien werken we beiden dicht bij huis en de school van onze dochter, dus hebben we zelden tijdgebrek of last van ander gestress.
Omdat ik vaak 's avonds werk, ben ik overdag inmiddels al 20 jaar huisman, daarnaast help ik in de bibliotheek van de school van onze dochter als vrijwilliger. Zo leer ik haar school ook wat beter kennen. Mijn partner en ik investeren allebei in onze relatie en in onze eigen ontwikkeling. We verzorgen allebei een deel van het gezinsinkomen en delen de zorgtaken. Als we kunnen kiezen tussen een meer prestigieuze baan met meer geld of met meer tijd en energie voor onszelf en het gezin, is de keuze snel gemaakt.

Zijn wij nu geëmancipeerd? Geen idee! Maar omdat we geen van beiden verlangend uitkijken naar een mooi etiket, houdt de vraag ons niet zo bezig. Wat mij wel steeds meer bezighoudt, is het gevoel dat ik binnen D66 tot nu toe erg weinig verwante zielen heb ontmoet. Bij de discussies binnen de partij zit ik regelmatig tussen mannen en vrouwen die zich voornamelijk bezighouden met de claim om "naast een maatschappelijke carrière tevens een gezin te bezitten". Beide partners willen een baan met status en de daarbij behorende financiële beloning. Het bereiken hiervan wordt vaak gelijkgesteld met persoonlijke ontwikkeling en ontplooiing.
Naar mijn gevoel wordt het emancipatiedebat nog te vaak gevoerd onder het motto "Ik heb, dus ik ben", of juister: "Ik heb nog niet genoeg, dus ik ben nog niet genoeg".
Ook ik ben voorstander van een serieus debat over het eerlijk delen van zorgtaken en de kans op zinvol betaald werk buitenshuis. Ik hoop alleen dat ik wat meer gelijkgestemde partijgenoten zal treffen, anders besteed ik mijn tijd liever aan zorgtaken. ◆

Jan Willem Breuk
huisman, vader en deelraadslid voor D66 in Amsterdam de Baarsjes

Partijagenda

22/23 mrt 4e Congres Nieuwe Stijl, congres 64, Noordwijkerhout

04 apr Tussen rede en verstand, Lezingencyclus 1997 (SWB/BV)
Vervolgbijeenkomsten op 05 jun, 04 sept en 06 nov

05 apr Opmaat naar de raad (OC) in Leiden, Eindhoven en in Lelystad
Gemeentefinanciën (OC) in Utrecht

12 apr Opmaat naar de raad (OC) in Dordrecht
U heeft het woord (OC) in Den Haag
Leiden van een vergadering (OC) in Amersfoort
Miniconferentie Regionaal Beleid, m.m.v. Doeke Eisma (Europees Parlement en Jan van Walsem (Tweede Kamer); café Zeezicht, Utrecht

19 apr Statendag (BV)
Maak kennis met D66 (OC) in Den Haag

26 apr Symposium lokaal verkiezingsprogramma (OC&BV) in Utrecht

24 mei Themadag Jeugdbeleid (BV)
Conflicthantering (OC) in Utrecht
Maak kennis met D66 (OC) in Middelburg
Speech en presentatie (OC) in Nijmegen

31 mei Op weg naar de verkiezingen (algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging), De Reehorst, Ede (BV)
Conflicthantering (OC) in Deventer
Speech en presentatie (OC) in Akkrum

07 jun Speech en presentatie (OC) in Groningen
Maak kennis met D66 (OC) in Utrecht

28/29 nov Congres 65

BV = Bestuurdersvereniging
OC = Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau

voor de verandering
VdV = Voor de Verandering
Bel voor meer informatie: (070) 356 60 66.

Het huidige parlementaire stelsel is in de vorige eeuw ontstaan om burgers invloed te geven op het bestuur van het land. Om praktische redenen werd gekozen voor een vertegenwoordigende democratie, waarbij burgers vertegenwoordigers kiezen die namens hen toezicht houden. Met de komst van het Internet is het mogelijk alle burgers zelf te raadplegen over beslissingen; hun vertegenwoordigers zijn overbodig geworden. En dus kan de huidige parlementaire democratie verdwijnen.

De nieuwe stelling luidt kortom: Door Internet is directe democratie mogelijk.

(Stuur uw reacties voor 16 april naar het Landelijk Secretariaat D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag, onder vermelding van 'Democraat – voorzet". U kunt uw reactie uiteraard ook mailen: lsd66@d66.nl is ons e-mailadres. Reacties verschijnen in het meinummer).

een voorzitter

Denkend aan Den Haag
zie ik trage hijskranen
boven oneindige
nieuwbouw prijken;
geld is ondenkbaar
in deze bodemloze stad
aan de grauwe zee.
Waarom dan toch de
reikhalzende toekomst uitgedaagd,
tezamen als duo?
De leden, het ideaal van een
democratisch, kwetsbaar systeem,
de stille ambitie,
er leven in te blazen.
De lucht hangt er laag
en de zon wordt er langzaam in
politiek veelkleurige
compromissen gesmoord.
En bij sommigen wordt de roep
om de toekomst
met zijn eeuwige beloften
gevreesd en gehoord.

Elize de Kock en Mieke Libosan
Sinds kort duo-voorzitters van de afdeling Den Haag
Vrij naar: H. Marsman

column

Natuuroverlast

Is de mens te beïnvloeden door reclame? U heeft uw Opel Tigra destijds aangeschaft omdat Opel een degelijk en vertrouwd merk is. En zeker niet vanwege de reclamecampagne, waarin de auto werd gepresenteerd als "niet voor pantoffeldragers" – ook al rilt u bij de gedachte aan van die grauwe, geruite sloffen in uw design-interieur.
Zo reist u ook niet spoorslags af naar het Groninger Museum, nu dat heeft laten zien waarachtig meer te zijn dan een clubje geïnstitutionaliseerde 'vaganten' in een provinciestadje. Ook al heeft de rel rond de 'plasseks'-poster Groningen weer op de avant-garde-kaart van Nederland gezet.
De reden? Als weldenkend burger interesseren auto's uw maar matig. En komt u nooit in Groningen. Kortom, u bent niet betrokken.

Campagnes worden in de politiek ook buiten verkiezingstijd gebruikt. Een prachtig voorbeeld zijn de referenda in Amsterdam. Bij het eerste referendum, over het autobeleid, was de hoeveelheid publiciteit gering. Bij de daarop volgende referenda, over de stadsprovincie en het "landje" was dat al meer. Maar bij het referendum over IJburg draaien de publiciteitsmachines van voor- en tegenstanders op volle toeren.
Op het gevaar af dat bij mij, als inwoner van Amsterdam, binnenkort het huisvuil niet meer wordt opgehaald en mij toegang tot tram en museum zal worden ontzegd, wil ik toch even aangeven waarom de gemeente dit referendum gaat verliezen. Als u dit leest is de uitslag al bekend, dus u kunt mijn bewering meteen staven.

De gemeente wil dat IJburg er komt. Daarvoor worden alle argumenten uit de kast gehaald: goed voor de werkgelegenheid, goed voor de culturele voorzieningen en goed voor de gemeentekas. Bovendien verwijt de gemeente de tegenstanders, de vereniging Natuurmonumenten, "met geld stemmen te kopen".
Dat laatste argument gaat de gemeente stemmen kosten. Door het geruzie voelt iedere Amsterdammer zich verplicht een standpunt in te nemen, de betrokkenheid is groot geworden. In zo'n geval is de zwakkere partij, Natuurmonumenten, in het voordeel. Iedere Amsterdammer weet dat de gemeente veel meer geld heeft en aan de campagne uitgeeft dan Natuurmonumenten.
Bovendien heeft de gemeente macht. En dus stemt de Amsterdammer tegen. Ook al vindt hij dat de natuur al genoeg overlast veroorzaakt, met al die duivenpoep.

Fred Herrebout

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam _____ man/vrouw

Adres _____

Postcode/plaats _____

Telefoon _____

D66 DEMOCRATEN

Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Jaargang 30, nummer 4, april 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

4

Interview

Jacob Kohnstamm over internet

Europees parlement

Europa en Albanië

Binnenhof

Genetische modificatie

Hans van Mierlo

Niet langer lijsttrekker

commentaar

Raadsels

Omdat ik dol ben op raadsels lees ik graag de krant. Het liefst lees ik de korte berichten betreffende een of andere enquête. In een kwart kolom tracht een journalist zoveel mogelijk interessante conclusies neer te pennen in wat een samenhangend verhaaltje zou moeten zijn. Als gevolg van een schrijnend gebrek aan ruimte, is elke poging dit ideaal te bereiken tot mislukken gedoemd. Op de context, achtergronden en interpretatie van het cijfermateriaal wordt zodoende in deze stukjes nooit ingegaan. Wie deze berichten leest in de veronderstelling geïnformeerd te worden komt dan ook bedrogen uit. Begrijp me niet verkeerd, het is niet mijn bedoeling de media hierom te bekritiseren. Ik ben juist dol op deze non-informatie, die altijd meer vragen oproept dan beantwoordt. Misschien kan ik aan de hand van een voorbeeld aanschouwelijk maken waarom.

Om de drie maanden verschijnt in Nederland De Grote Periodieke Enquête naar de politieke interesse onder jongeren. De uitkomst daarvan is steevast, u weet dat, dat die interesse bijzonder klein is. Omdat het voor onderzoekers van belang is publiciteit te scoren, kan men natuurlijk niet volstaan met telkens te concluderen dat het nog steeds droevig is gesteld met de liefde tussen politiek en jongeren. Dus wordt de nieuwswaarde van de enquête opgefleurd met telkens andere voorbeelden van verbluffend gebrek aan kennis van zaken onder de ondervraagden. Dat wil zeggen, verbluffend voor de kleine groep zonderlingen die niet denkt dat Hans Dijkstal die lange van Mini en Maxi is.

Over de laatste versie van De Grote Periodieke Enquête verscheen in De Volkskrant een bijzonder inspirerend stukje. Achtereenvolgens werd gewag gemaakt van de conclusies dat 75 procent van de ondervraagden de naam van geen enkel Kamerlid kan noemen en dat zestig procent geen partij kan noemen die opkomt voor het belang van jongeren. Deze twee stukjes informatie worden niet nader toegelicht en brengen mijn fantasie op hol. Fascinerend! Hoe bestaat het! Van deze groep jongeren, van wie slechts zes procent weet wie Bolkestein is en wat hij doet, weet bijna de helft een partij te noemen die opkomt voor de belangen van jongeren.

Nou kom ik bij het opnoemen van kamerleden een heel eind, maar het zal me best moeilijk vallen om een partij te noemen met voldoende inzicht in jongerencultuur en subculturen om op te kunnen komen voor de belangen van jongeren. Want laten we wel wezen, de afstand tussen jongeren en politiek komt van twee kanten. Noem mij vijf kamerleden die de naam kunnen noemen van een bekende club-DJ of de dominante (ken)merken van gabber-kleding kunnen beschrijven.

Zou die veertig procent die een partij kan noemen die opkomt voor het belang van jongeren, eigenlijk ook een voorbeeld kunnen noemen waaruit dat blijkt? Welke partijen zijn dat dan? En waarom geeft meer dan zeventig procent van de groep tegelijk aan dat ze een jongerenpartij willen hebben? Hoe zijn de vragen eigenlijk gesteld, om deze resultaten te verkrijgen? Wie zijn deze jongeren die blijkbaar over zoveel politiek inzicht beschikken dat ze de poppetjes totaal negeren en niet eens kennen, terwijl ze inhoudelijk van specifiek beleid zo goed op de hoogte zijn dat ze een partij weten te noemen die opkomt voor het belang van jongeren? Zo beschouwd moet je uit deze versie van De Grote Periodieke Enquête de conclusie trekken dat het eigenlijk bijzonder goed gesteld is met de betrokkenheid van jongeren bij de politiek. We hebben eindelijk te maken met een generatie die zich niet gek laat maken door de PR-machine, maar louter oog heeft voor de inhoud van het beleid.

Omdat ik dol ben op raadsels lees ik graag de krant. Een goed krantebericht is onvolledig. Het gaat niet zozeer om wat er in staat, maar om wat er *niet* in staat. Het stemt tot nadenken, prikkelt de geest en het leidt tot inzichten die anders verborgen waren gebleven. ◆

Marc van Barschot

Welkom Marc, bedankt Edo!

Op deze plaats vond u gewoonlijk om het nummer een commentaar van Edo Spier, waarin u getrakteerd werd op spitse, humorvolle en scherpe observaties. Edo heeft met ingang van dit nummer zijn pen doorgegeven aan Marc van Barschot. De redactie dankt hem voor zijn waardevolle bijdrage aan de Democraat en hoopt dat hij niet helemaal uit beeld verdwijnt.

colofon

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Arthur van Buitenen, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Han Westerhof, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Hans Adriaansens, Marc van Barschot, Gerhard Brunsveld, Maarten Engwirda, Jeroen Hack, Ilona Kalksma, Tom Kok, Ilonka Lei, Caroline Schippers, Margreet Veen, Stefan Wijers, Cor Wijn.

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker × Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Opmaak katern: Lieke Warburg
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 5 - eind mei 1997
kopijsluiting 16 april 1997
nr. 6 - juli
kopijsluiting 4 juni 1997

Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: (070) 3566066
Fax: (070) 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Adverteren in de Democraat?

Dat kan. Vraag geheel vrijblijvend onze advertentietarievenlijst aan.
Bel: (070) 356 60 66.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over het Opleidingscentrum, de Bestuurdersvereniging, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

5 t/m 12 Congres (omslagartikel)

Een bonte collage van indrukken van deelnemers

Op het afgelopen congres in Noordwijkerhout heeft Hans van Mierlo aangekondigd niet langer beschikbaar te zijn als lijsttrekker. De parlementaire pers, in groten getale toegestroomd, was er als de kippen bij om "het gezicht van D66" hierover nader aan de tand te voelen. Na de weken ervoor geworsteld te hebben met de vraag: doet-ie het of doet-ie het niet? zagen de nieuwsjagers zich nu met een nieuwe vraag geconfronteerd: wie dan wel? (wordt vervolgd)
Maar er was nog veel meer te melden: het congresthema 'Mens in de samenleving' werd uitgediscussieerd in werkgroepen. De inleider van het thema, schreef er een column over. Fractievoorzitter Wolffensperger borduurde er in zijn speech op voort door het investeren in mensen als uitgangspunt te nemen voor de politiek in de komende periode. Het project "Voor de verandering" presenteerde zijn slotdocument. En uiteraard werd er driftig gediscussieerd over allerhande onderwerpen, van de toekomst van de publieke omroep met BNN, tot de meerwaarde van Europa.

16 Plattelandsontwikkeling

Deze koeien hebben veel minder de ruimte dan vroeger

Foto: Marcel Minnée

Hoe gaan we om met het platteland in Nederland? Wordt het ondergeschikt gemaakt aan de steden of moet het zich gaan emanciperen? Moet het in de huidige vorm behouden blijven, of niet? Wat is de rol van de overheid in dit vraagstuk? Een bericht uit Zelhem.

14 Interview Jacob Kohnstamm

Wat is de betekenis van Internet voor de politiek?

Internet heeft de toekomst volgens de deskundigen. Zodra iedereen over een Internet-aansluiting kan beschikken en computeranalfabetisme ophoudt te bestaan, ziet de wereld er heel anders uit. Alleen - zal het zo ver komen? Op dit moment zijn er nog maar zo'n 750.000 aansluitingen in ons land. En zo ja, wat betekent dat dan voor de politiek? De burger krijgt met Internet immers een instrument in handen waarmee hij vanachter zijn beeldscherm de dialoog met de politiek direct kan aangaan. Staatssecretaris Kohnstamm droomt hardop over de mogelijkheden van elektronische burgerconsultatie.

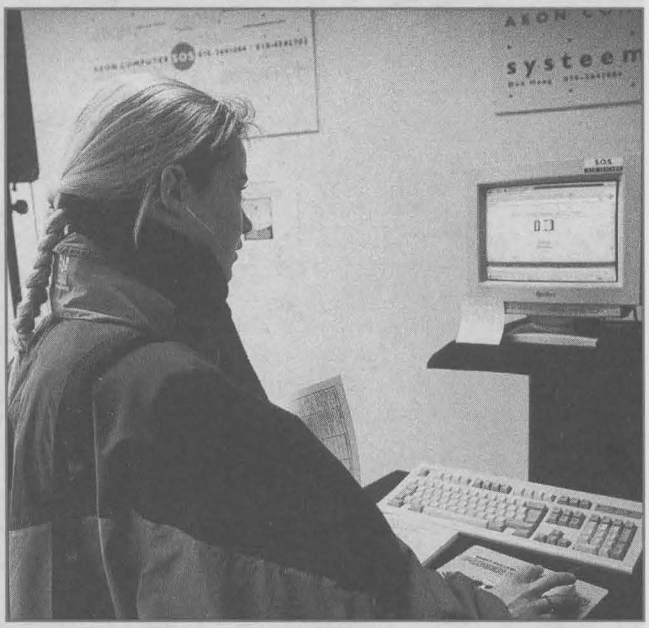

En verder:

13 *Albanië en Europa*
17 *Genetische modificatie*
18 *Signalement*
19 *Een voorzet*
Partijagenda
Aankondigingen
20 *Column / Een voorzitter*

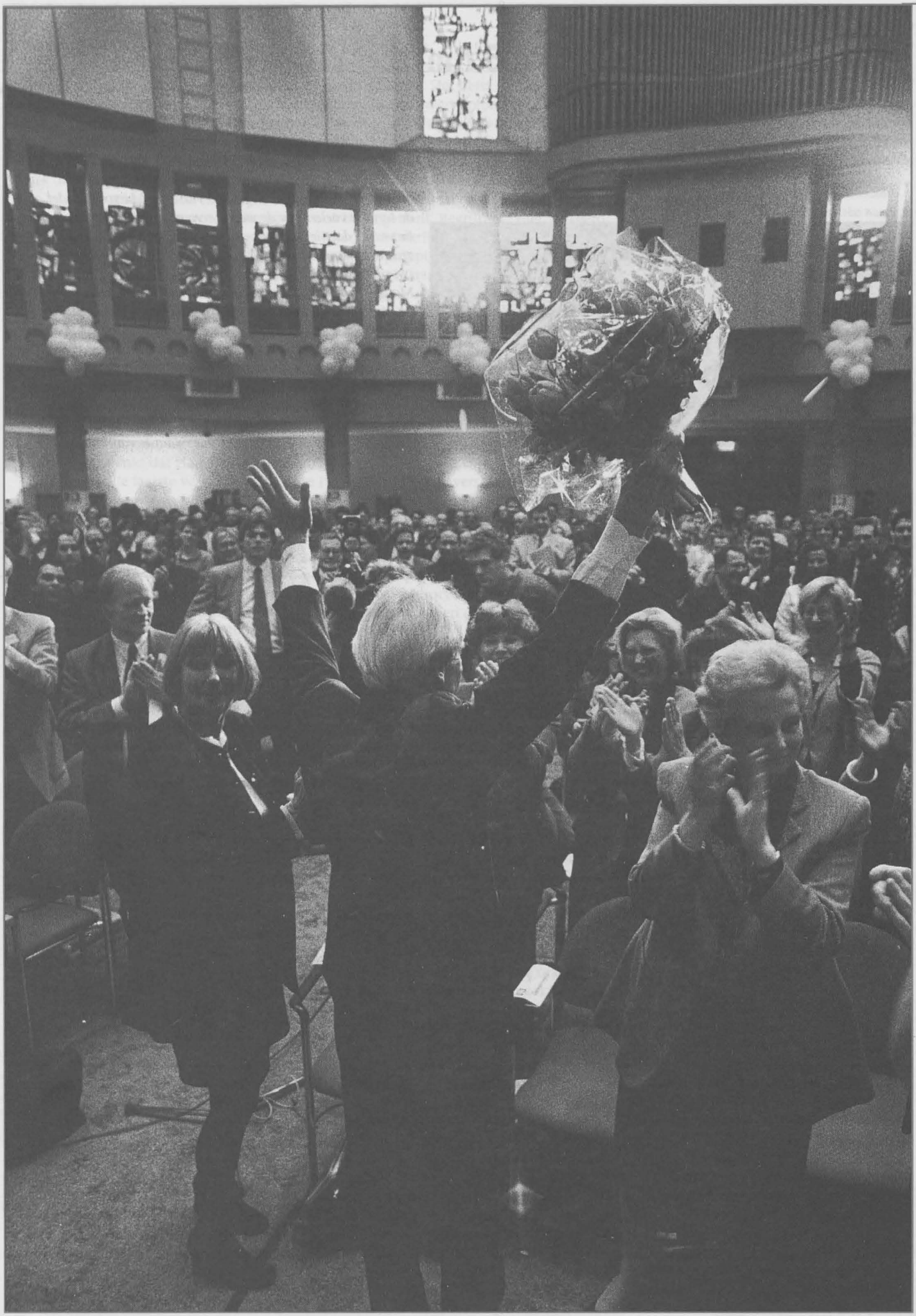

Na het uitspreken van zijn rede neemt Gerrit Jan Wolffensperger het applaus in ontvangst van een historisch congres.

Historisch congres

Hans van Mierlo niet langer lijsttrekker

Natuurlijk was er veel meer aan de hand in Noordwijkerhout op 22 en 23 maart jl. Maar toch hadden de media het slechts over een ding: Hans van Mierlo ("Mr. D66") is niet langer lijsttrekker van de partij. Wat direct de volgende vraag opwerpt: wie komt er na hem? Hans van Mierlo en Tom Kok presenteren de nieuwe kandidaat voor het zomerreces, de parlementaire redacties denken mee. Maar er was natuurlijk veel meer aan de hand ...

Op de volgende bladzijden wordt een aantal congresonderdelen kort besproken. Zo ontstaat een bonte collage die recht doet aan een buitengewoon veelzijdige bijeenkomst. We beginnen met 'het dagboek van een partijvoorzitter'.

Dagboek van Tom Kok

Vrijdag

We zijn het eens. Dit is een goede afspraak. Hans van Mierlo, Gerrit Jan Wolffensperger, Carla Pauw (secretaris van Hans van Mierlo) en ik kijken elkaar nog een keer bevestigend aan in de zachte atmosfeer van de kamer van de fractievoorzitter. Hier zullen al heel wat politieke beslissingen zijn gevallen. Het is de afsluiting van twee dagen spannende en gedreven gesprekken tussen de bewindslieden, de fractievoorzitter en mij. Maar ach, het is ook eens goed genoeg, en de nootjes zijn trouwens ook op. Ieder gaat zijns weegs om de eigen toespraak af te ronden. Het is 17.00 uur, ik rijd naar Noordwijkerhout te midden van de bollen. In 1969 reed ik hier met mijn ouders met zo'n slinger bloemen op de motorkap van de donkergroene Daf 55. Even bellen naar FBTO, naar Inja, mijn secretaresse. Er zijn een paar afspraken voor na het weekend verzet en twee managers vragen om een korte beslissing. Die afwisseling tussen bedrijfsleven en politiek is mij altijd welkom. Het verzet de geest.

Bij het congrescentrum wordt net het busje van het Landelijk Secretariaat uitgeladen. Onder leiding van Lies Mulderij, ons interim bureauhoofd. De ploeg ziet er opgewekt en vol zelfvertrouwen uit. Er zijn meteen weer perszaken, zoals eigenlijk elke dag de laatste weken. Nova wil met de camera de hele zaterdag met me meelopen. Een aantal journalisten wil me deze avond nog spreken. Dat doe ik niet, vanavond heb ik andere dingen te doen. Nova laat ik weten dat we morgenochtend maar even moeten praten als de ploeg aankomt.
Even een uurtje op de kamer. Bellen met thuis. Daar is het een kermis van gekir en gejoel. Inger, onze au-pair van twee jaar geleden, is aangekomen om op te passen voor het weekend en de keet is compleet. Papa is leuk, maar na dertig seconden wordt de telefoon in handen van de volgende gegeven, want er moet worden gezooid. Als ik neerleg, voel ik me klaar voor de avond.

20.00 uur, hoofdbestuur. Niet iedereen is er. We nemen de Actuele Politieke Moties door. Er lijken geen spannende discussies achter weg te komen. Bij het doornemen van de agenda zit het me even niet lekker. Ik zou deze groep liever vertellen wat er gaat gebeuren. Maar afspraak is afspraak. Dus ik praat mee over een congres dat anders zal lopen dan we bespreken.

21.30 uur klaar, mooie tijd. Even naar boven. Maar op weg naar boven eerst nog naar buiten want daar, zo meldt een opgewonden passant, ligt een gewonde op de oprit. Als ik aankom, blijkt de man, een fietser die toevallig passeerde, straalbezopen en bijzonder opgewekt te zijn. We hebben hem op de middenberm gezet, waar hij gezellig blijft zitten tot de taxi komt. Voorzitter is een veelzijdige functie.

Het begin van mijn speech wil niet vlotten. Om 23.30 uur nog even naar de bar. Met Roland de Bruin, regio-HB-lid van Noord-Brabant en Han Westerhof, lid van het Dagelijks Bestuur, nog even een paar glaasjes gedronken. Michel van Hulten heeft van de week ja gezegd tegen het voorzitterschap van de HB-commissie Ideeënvorming. Nou de HB-commissie Kiezersband rondmaken, want ik wil en zal het tempo erin houden. Ik wil morgen aankondigen. Gelukkig komt Jan Willem Bertens nog even in de bar en kan ik hem dus vragen. Voor middernacht heb ik mijn tweede commissievoorzitter.

De nacht is nog jong als ik weer achter mijn bureau op de hotelkamer kruip. De tv neuriet zacht op de achtergrond. Ik heb grote plannen, maar ik suf telkens weg. Om 3.00 uur geef ik er de brui aan.

Zaterdag

6.00 uur op. Rustig werk ik alinea voor alinea de speech door. Ik besluit hem niet meer uit te schrijven maar met steekwoorden te werken. De moeilijkheid is dat ik ruimte moet inruimen voor uiteenlopende emoties in het congres. Zal de zaal na de aankondiging van Hans stil zijn, of onrustig of opstandig? Elk sentiment eist een aangepaste toonzetting.

Om 9.45 uur naar beneden. De eersten die ik tegenkom, zijn de congresvoorzitters in een nog bijna lege zaal. Plots is daar Nova. Dat was ook zo. We maken wat afspraken, want ik wil niet de hele dag met een microfoon op lopen. Leuke ploeg mensen wel. Voorkomend. Wat een pers trouwens. De gangen lopen er vol van. Goede zaak. Meestal zitten we na een congres naar het jeugdjournaal te kijken of er misschien ook wat over D66 wordt gemeld. Dat zal nu anders zijn: de vensters naar de maatschappij staan open. Nogal wat men-

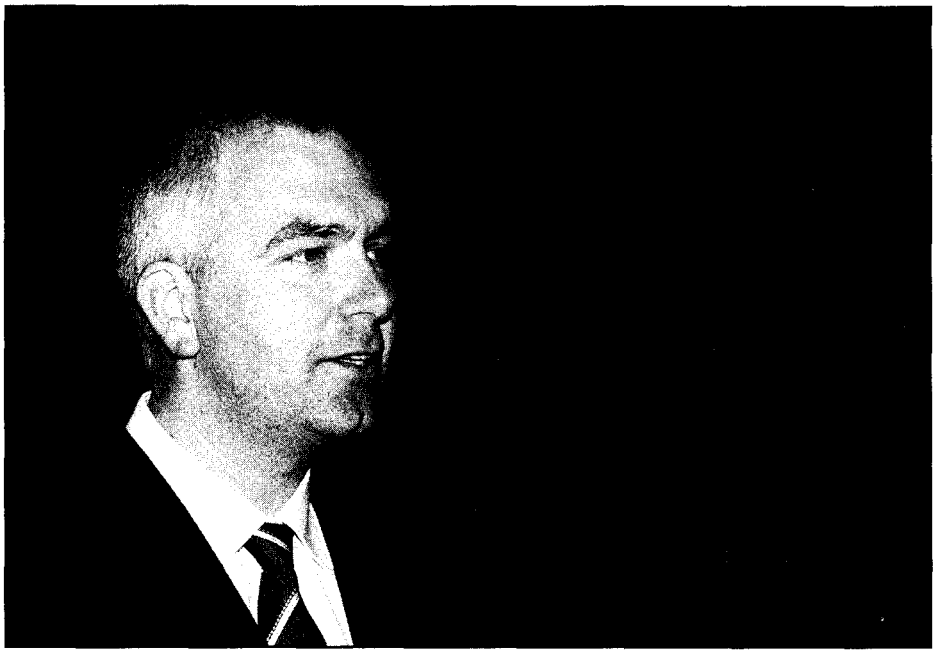

sen dichten mij toe dat ik van alles plot. Ze moesten eens weten hoe ik veelal loop te improviseren binnen D66. Maar het trekken van de pers naar het congres, dat is er nu eentje waar ik echt aan gewerkt heb.

De opening om 10.00 uur gebeurt traditiegetrouw door de voorzitter. We hebben een goede ploeg congresvoorzitters, dat gaat wel goed. Oeps, vergeten de stemkaart te halen. Dat kan natuurlijk niet, dus naar de balie. Hans Wijers komt aan. Terwijl ik even met hem praat, besef ik dat de microfoonhengel er de hele tijd boven hangt. Dan zeggen blikken meer dan woorden.
Jeannette komt om 10.30 uur aan. Vreemde ervaring om je vrouw voor de camera te begroeten. Hoeft van mij niet.

Even naar de bijeenkomst van ondernemers binnen D66. Altijd inspirerend. Dan naar de bijeenkomst over Voor de Verandering. Het gaat er heftig aan toe en ik knoop de kritische lijn van commentaar goed in mijn oren.

Het tijdstip van 13.15 uur nadert. Dan staat mijn speech aangekondigd. Om 11.00 uur vertel ik de congresvoorzitters in vertrouwen dat mijn toespraak niet zal plaatsvinden op de aangegeven tijd. Ook nu kan ik nog niet vertellen wat erachter zit. De voorzitters luisteren en begrijpen dat het spannend wordt.

Om 13.00 uur ben ik gespannen als een snaar. De voorzitters hebben wel aangekondigd dat mijn speech naar een later tijdstip gaat, maar velen hebben dat gemist. Eerst het afscheid van Dirk Winkel, onze secretaris organisatie, een vent met een scherpe pen en een rechte rug. Dan afscheid van Lies Mulderij. Hulde voor haar inzet om vier maanden ons Landelijk Secretariaat draaiende te houden.

"Om mij moverende en u ongetwijfeld intrigerende redenen", gebruik ik uiteindelijk als tekst om het uitstel van mijn toespraak aan te kondigen. Mijn toespraak is natuurlijk maar een rimpel in het water, maar als ik van het podium afstap is de temperatuur in de zaal gestegen. De volgende honderd meter word ik twaalf keer aangehouden door de pers. Waarom, waarom. Ze weten dat er iets te gebeuren staat. Nog één keer beantwoord ik de vraag wie de nieuwe lijsttrekker moet worden. Van Mierlo natuurlijk. Dat zal ik toch tot het absolute einde volhouden.

Om 14.00 uur is er nog steeds niets gelekt. Dat is een compliment voor alle betrokkenen. Om 14.30 uur heb ik overleg met Tom Stroobach en Matt Poelmans, de vice-voorzitters. Hun advies is altijd rustig en zeer betrokken. Ik heb er veel aan.
15.00 uur: naar boven. Samen met Jeannette schrijf ik de kernwoorden voor de speech uit. Zo moet het maar. Dan douchen. Fris aan de bak. Hoe zou Hans zich voelen? Om 15.45 uur naar beneden.

De speech van Hans is historisch. Een mooi compliment voor Gerrit Jan. Daar ben ik blij mee, want die heeft het – ook door mij – onterecht te zwaar gehad de laatste week.
Ik ben er trots op bij een partij te horen die met zoveel klasse en respect een bericht kan oppakken van een leider die er ermee wil ophouden. Hans weet het met groot talent te ontdoen van dramatiek. Een beetje zoals Mandela dat ook deed indertijd. Het is muisstil. Maar het gevoel dat uit de zaal optrekt, is goed. Dit is goed.

Toch draait mijn maag zich om. De toespraak van Hans is natuurlijk van een eminent hoger gewicht dan die van mij. Maar ja, het is mijn eerste, en die kan goed gaan of slecht. Als ik het podium opkom, is dat nog steeds in het applaus voor Hans. Ik heb er behoefte aan om mezelf hier op deze plek te relativeren. Die opening kies ik dus. De zaal is stil, maar ik voel dat er behoefte is aan nog een ontlading. Dus roep ik mijn bewondering uit voor de grootste democraat van deze eeuw, en het congres juicht hem weer toe.

Werk aan de winkel. Er moeten een paar belangrijke acties binnen de partij worden aangekondigd. De nieuwe HB-commissies, de campagneopzet, enzovoort. De spanning in me ebt weg. Ik sta voor een congres waar ik bij hoor. De serieuze stilte in de zaal is mijn stimulans. (– "Je ziet er altijd zo rustig uit op het podium", zeggen ze. Dat kan wel wezen, maar ik ben altijd hartstikke nerveus voor zo'n speech –) met de openstelling van de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer zit mijn verhaal erop. Het applaus klinkt warm. Gelukkig.

Bij de persconferentie later is Hans heel ontspannen. De jacht op de opvolger is begonnen. Het zal zaak zijn de komende maanden net zo discreet te opereren als de laatste week.

Voordat de avond is begonnen, ontmoet ik een aantal van de meeste betrokkenen nog. Hans Wijers, Winnie Sorgdrager, Jacob Kohnstamm, Gerrit Jan: iedereen is tevreden over de regie. Maar vooral de congresgangers zijn belangrijk. En in de loop van de avond trekt het beeld op dat het bericht onverwacht was, maar goed is gevallen.

Tijdens het cabaret 's avonds kom ik weer tot mezelf. Een prachtig lied over Assen notabene is voor mij het hoogtepunt waar ik lekker op wegdrijf. Na het cabaret barst een discussie los over de formalisering van het proces voor het zoeken van de nieuwe lijsttrekker zoals door Hans van Mierlo voorgesteld. Die discussie noodzaakt om de volgende ochtend een extra hoofdbestuursvergadering bijeen te roepen. Dat is om 1.00 uur 's nachts voor elkaar.

Zondag

's Ochtends eerst de ontvangst van de ambassadeur van Zuid-Afrika. Later zal ik horen dat hij het congres wat mat vond, weinig politiek. Terecht. Afgezien van de speech van Hans en de nog komende speech van Gerrit Jan vind ik het niet spectaculair.
Daar moet ik dus de volgende keer wat aan doen. ◆

Het lijsttrekkerschap: de feiten

"Ik ben niet beschikbaar"

Met deze woorden maakte Hans van Mierlo tijdens het partijcongres in Noordwijkerhout een einde aan de speculaties of hij wel of niet lijsttrekker voor D66 wil zijn bij de volgende Tweede-Kamerverkiezingen. Hoewel hij er zelf de voorkeur aan had gegeven om dit besluit pas in de tweede helft van 1997 bekend te maken, was hij tot de conclusie gekomen dat de partij nu behoefte heeft aan duidelijkheid. Daarom maakte hij zijn besluit op het afgelopen congres bekend.

Met deze aankondiging maakt Hans de weg vrij voor anderen om zich kandidaat te stellen voor het lijsttrekkerschap. Aan potentiële opvolgers heeft de partij geen gebrek: zowel in de Kamerfractie als in de ministersploeg zitten geschikte kandidaten. Samen met partijvoorzitter Tom Kok wil hij voor de zomervakantie een *beoogd* lijsttrekker aan de partij voorstellen.

Het congres stemde unaniem in met deze aanpak, verwoord in onderstaande motie van het Hoofdbestuur, en besloot dat de beoogd lijsttrekker volop de gelegenheid krijgt om zich als zodanig te profileren, vooruitlopend op de officiële aanstelling tijdens het voorjaarscongres in februari 1998.

Overigens betekent het besluit van Hans niet dat hij uit de politiek gaat. Integendeel, hij blijft natuurlijk minister van buitenlandse zaken en vice-minister-president van het paarse kabinet. Ook liet hij weten na de verkiezingen best te willen terugkeren als minister.

Hoe nu verder?

Gelet op

de aankondiging van Hans van Mierlo dat hij niet beschikbaar is als lijsttrekker bij de volgende TK-verkiezingen;
is het congres van mening dat
geruime tijd voor de verkiezingen een nieuwe lijsttrekker bekend moet zijn die zich ook als zodanig kan presenteren en profileren;
kennis nemende van de opvatting van de Landelijke Verkiezings Commissie dat het noemen van een kandidaat-lijsttrekker niet in strijd is met de procedure van het Huishoudelijk Reglement volgens welke de lijsttrekker wordt gekozen op het voorjaarscongres 1998;
stemt het congres van harte in met
het voornemen dat Hans van Mierlo samen met de partijvoorzitter voor het zomerreces een beoogd lijsttrekker aan de partij voorstelt.
(motie aangenomen op 23 maart jl.)

Congresrede

Enkele passages uit de congresrede van Van Mierlo:

... Op dit moment beheerst de vraag de discussie wie de lijsttrekker gaat worden. Deze vraag moeten we zo snel mogelijk oplossen. Niet omdat onbekendheid met die lijsttrekker de oorzaak is van de lage polls – ik geloof daar niets van – maar wel omdat voortgaande twijfel daarover gaat staan voor wat het niet is: besluiteloosheid, gebrek aan talent, angst voor ontnuchtering. En dan gaat het via die omweg wél een rol spelen.

Daarom vind ik dat we voor het zomerreces moeten weten wie volgens het Hoofdbestuur en de politieke leiding de nieuwe lijsttrekker moet worden. ... Daar hebben we twee en een halve maand voor.

Om dat mogelijk te maken moeten we een paar conditioneringen aanbrengen. Niet langer onzekerheid aanhouden over mijn eventuele beschikbaarheid.

Ik ben niet beschikbaar. Ik ben tot de conclusie gekomen dat de partij een nieuw gezicht moet hebben. En ik heb ook de indruk dat er steeds meer mensen zijn in de partij die dat eigenlijk ook vinden, maar zich door aardige gevoelens belemmerd voelen om dat echt te belijden. En verder heb ik de indruk dat die onzekerheid [over mijn beschikbaarheid] de creativiteit dempt die nodig is voor het bijeenbrengen van goede kandidaten voor het lijsttrekkerschap.

Waarom heb ik dat niet eerder gezegd of waarom niet later? Niet eerder omdat als er geen dringende reden is om het te doen, er een dringende reden kan zijn om het niet te doen. En ook omdat ik tot eind vorig jaar voortijdige discussies vreesde met blessures voor belangrijke posities, vooral van de positie van de fractievoorzitter. [...] Een vroegtijdige discussie kan voor een fractievoorzitter tot een beschadiging leiden van het podium waarop hij staat. Dat is slecht voor zijn functioneren en dus voor de hele partij. Maar datzelfde kon – op een andere manier – ook ministers gelden.

Ik had nog een reden om te wachten. Het is natuurlijk mooier om de ene duidelijkheid met de andere te laten samenvallen. Zeggen: ik doe het niet, maar kijk eens wie daar zit. Die hoop is niet vervuld en dan creëren weer vele omstandigheden, en vooral de samenloop daarvan, het moment waarop langer zwijgen echt schade gaat opleveren.

Vandaar nu deze duidelijkheid, die ook bijdraagt aan het openen van een creatieve ruimte waarin ik het zelf tot mijn verantwoordelijkheid reken om voor het zomerreces met een kandidaat te komen, samen met de voorzitter van het partijbestuur, die natuurlijk formeel de verantwoordelijkheid heeft.

Er is talent genoeg: in het kabinet, in de fractie en ook daarbuiten. De vraag is wie het ook willen en wie de beste is. Niet iedereen ziet het zitten voor hem of haar. We kennen hun opvattingen. Ze hebben er kennis van gegeven. En ik zal daar niets toe of af doen. [...]

Wat mij zelf betreft: ik ben absoluut niet van plan om mij op dit moment van de partij of de politiek te dissociëren. Ik draag tot mijn mandaat is afgelopen mijn volle verantwoordelijkheden. Het enige perspectief dat ik vandaag beperk, is dat van het lijsttrekkerschap - in de verwachting daarmee nieuwe te creëren. Maar het is ook mijn vaste voornemen om samen met mijn collega-ministers de campagne in te gaan. In het volstrekte vertrouwen dat we het met elkaar gaan maken. ◆

Een toeschouwer

Stilte

Er valt een doodse stilte in de zaal. Van Mierlo pauzeert even (haalt adem?) en vervolgt: "Ik heb er natuurlijk lang over nagedacht – want dat doe je over zulk soort dingen – en ik herhaal : 'Ik ben niet beschikbaar.' Ik ben tot de conclusie gekomen dat de partij een nieuw gezicht moet hebben. En ik heb ook de indruk dat er steeds meer mensen zijn in de partij die dat eigenlijk ook vinden, maar zich door aardige gevoelens belemmerd voelen om dat echt te belijden."

Het is nog steeds stil: geen geroezemoes, maar de spanning die de congresgangers de uren daarvoor in de greep heeft gehouden, maakt plaats voor een zekere ontspanning, een zekere berusting – zo voelt het. Ze begrijpen het. Misschien komt het wel door Van Mierlo zelf. Zijn besluit staat vast, dat straalt hij uit. Hij heeft dit moment gekozen om dat aan de leden mee te delen en hij staat er helemaal achter.

Daarbij kun je je vraagtekens stellen, maar waarom zou je eigenlijk: Van Mierlo weet heel goed wat hij doet. Als hem op de daarop volgende persconferentie wordt gevraagd wanneer hij denkt terug te komen op zijn besluit, haalt hij zijn schouders op. Dit is een onzinnige vraag: nog meer vragen? ◆

De parlementaire pers laat zich uiteraard niet onbetuigd.

"Einde van het tijdperk-Van Mierlo" kopt *de Volkskrant.*

"Mr. D66 stopt er mee" ; "Een aardige chaoot vertrekt" *(Haagse Courant).*

"Van Mierlo geen lijsttrekker meer; D66 alleen in tweede paarse kabinet als referendum overeind blijft" *(Trouw)*

"Einde lijsttrekkerschap van Mierlo leidt bij D66 tot weemoed, maar zelf blijft de oprichter van de partij er nuchter onder: 'Ik heb helemaal niet het gevoel dat ik afscheid neem'" *(Volkskrant)*

"Van Mierlo valt niet te overreden: Ondubbelzinnig 'nee' ondanks pleidooi Wijers" *(Telegraaf)* ◆

discussiebijeenkomsten

Utopisch gehalte van econologie

"Is econologie een utopie?", dat was de stelling die bij deze deelsessie centraal stond. De aftrap werd gegeven door Michel van Hulten, de voorzitter van de programmacommissie, die echter meteen liet weten op persoonlijke titel te spreken.

Volgens hem is de term econologie slechts een doekje voor het bloeden, want de basis voor de samenleving is nog steeds de economie. Dergelijke geluiden zijn er meer te horen, zowel achter de tafel als in de zaal. De economie gaat voor en het milieu delft maar al te vaak het onderspit. De term econologie zorgt alleen maar voor het verdoezelen van een tegenstelling die wel degelijk bestaat. Marian Louppen, een van de aanwezigen in de zaal, gaat zelfs zo ver om te zeggen dat "mijn milieuhart bloedt als ik de beslissingen op milieugebied van de huidige fractie zie".

Dit is het sein voor Kamerlid Marijke Augusteijn om het huidige beleid te verdedigen. De afwegingen lijken wel simpel maar zijn het helemaal niet. De HSL moest worden aangelegd om grotere milieurampen, namelijk een nog sterkere toename van autoverkeer en meer korteafstandsvluchten te voorkomen. Op macro-niveau is de aanleg van de HSL daarom wel degelijk beter voor het milieu.

De discussie krijgt een andere wending wanneer een vertegenwoordigster van de Jonge Democraten aangeeft wel uit de voeten te kunnen met de term econologie. Doordat economie en ecologie als tegengesteld worden gezien, gebeurt er vaak niet meer dan het roepen naar elkaar vanuit twee totaal verschillende visies. Het is juist voor D66 van belang om daarin een synthese te vinden. De JD heeft daarom een werkgroep samengesteld waar zowel mensen van de werkgroep milieu als mensen van de werkgroep economie aan deelnemen. Dit heeft geleid tot zeer bruikbare resultaten. Er moet meer begrip komen voor elkaars standpunten als we voor de toekomst goede beslissingen willen nemen. "Maar", geeft Michel van Hulten nog als laatste waarschuwing mee, "als we niet vaker kiezen voor ecologie, zal D66 niet meer gezien worden als milieupartij." ◆

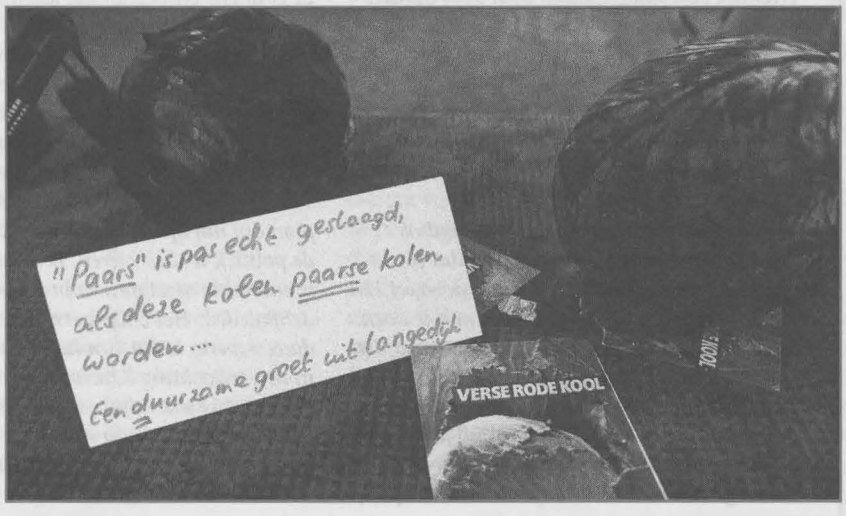

Duurzaamheid en Paars – het blijven terugkerende thema's.

D66'ers en de luchtvaart

In tegenstelling tot de verwachte hoge opkomst bij een discussie over de toekomst van de luchtvaart blijkt de zaal niet vol te lopen. Voor een publiek van ongeveer 20 man geven de heren Keijts (plaatsvervangend Directeur Generaal Ruimtelijke Ordening van het ministerie van VROM), Roos (hoogleraar luchtvaarteconomie) en Fransen (Stichting Natuur en Milieu) hun visie op de toekomst van de luchtvaart in Nederland.
Op de eerste vraag of er nog ruimte is in Nederland voor uitbreiding van de luchtvaart, blijkt al dat hier vele antwoorden op mogelijk zijn. Fransen vindt dat er geen ruimte voor verdere groei van luchtvaart is omdat de grenzen van het milieu al overschreden zijn; Keijts meent daarentegen dat luchtvaart wel moet kunnen groeien mits er aan milieuvoorwaarden wordt voldaan; en Roos denkt dat de nieuwe kenniseconomie die we in Nederland opbouwen, niet zonder luchtvaart zal kunnen.
De heren zijn het erover eens dat door een goed beleid van de overheid, in samenwerking met andere landen, de groei van de luchtvaart wel kan worden afgeremd. maar ze verschillen van mening over de vraag of de groei van de luchtvaart kan worden gestopt.
De discussie wordt afgesloten door het Kamerlid Pieter ter Veer met de oproep aan alle D66-afdelingen om de komende vier maanden, waarin de brede maatschappelijke discussie plaatsvindt over nut en noodzaak van verdere groei van luchtvaart in Nederland, te gebruiken om zelf ook over dit onderwerp te discussiëren. De Tweede-Kamerfractie van D66 neemt pas aan het eind van de nut- en noodzaakdiscussie een standpunt in en zal ter voorbereiding van dat standpunt graag de mening horen van de leden van de partij.
Uitgangspunt voor het standpunt van de fractie blijven de bij het debat over Schiphol gestelde grenzen. ◆

Het werd tijd

Gastcolumn over het congresthema 'Mens in de samenleving'

door Hans Adriaansens

Mensen zeggenschap geven over hun eigen leefomgeving is een uitgangspunt dat geen enkele politieke partij misstaat. D66 heeft daar sinds de tweede helft van de jaren zestig vorm aan gegeven door zich af te zetten tegen het regentendom. Dat leverde een profiel op waarin bestuurlijke hervorming de alfa en omega van de partij was. In de jaren zestig en zeventig was dat wel aardig, maar intussen zijn referenda en gekozen burgemeesters allang niet meer het eerste waaraan je denkt bij participatie en democratie. Moest ikzelf lid worden van een politieke partij, dan zou die zich toch vooral moeten profileren op sociaal-economisch vlak. Want daar ligt tegenwoordig het antwoord op de vraag of mensen wel of geen zeggenschap hebben over hun eigen leefomgeving.

Dat je je op dat terrein niet gemakkelijk kunt profileren, is onzin. Historische ontwikkelingen hebben de oude tegenstelling van links en rechts achterhaald. Alleen durven de grote partijen dat nog niet hardop te zeggen. Om de kiezer niet te verontrusten, blijven ze de oude contrasten van individualisering (rechts) en solidariteit (links), van arbeid (rechts) en welzijn (links), van het economische (rechts) en het sociale (links), en van markt (rechts) en overheid (links) koesteren alsof de twintigste eeuw niet bijna voorbij is. Met de verkiezingen in aantocht wordt dat er bovendien niet beter op.

Genoeg ruimte dus voor een partij die inziet dat de westerse cultuurgeschiedenis er een is van individualisering van de solidariteit en dat juist daardoor zoiets als individuele verantwoordelijkheid kan bestaan; dat arbeid zich in de afgelopen eeuw heeft "geëmancipeerd" tot een welzijnscategorie: door verschuivingen in de economische productie hoeven steeds minder mensen tegen arbeid te worden beschermd en heeft arbeid zich juist ontwikkeld tot iets dat mensen in bescherming neemt; dat economische groei allang niet meer naar rokende schoorstenen verwijst, maar daadwerkelijk bijdraagt tot maatschappelijke integratie en de verbetering van het milieu; en dat er alleen een sterke markt kan bestaan als de overheid zich even krachtdadig als randvoorwaardelijk opstelt. Anders gezegd, volgens mij is er alle ruimte voor een partij die de essentie van 'paars' niet situeert in een historische compromis van uitersten, maar in de erkenning dat die uitersten hun afzonderlijk bestaansrecht hebben verloren.

Die bal had natuurlijk al veel eerder in het open doel gekopt moeten worden. Dat de andere partijen dat niet hebben gedaan, is begrijpelijk. Maar dat D66 die kans heeft laten lopen, heeft alles te maken met haar fixatie op bestuurlijke hervormingen. Deze heeft het denken over maatschappelijke profilering op achterstand gezet. Het gevolg was weer dat D66 zich op dit terrein tot *postillon d'amour* degradeerde: de partij plaatste zich tussen de hond en de kat en werd dan ook door allebei gebeten werd. Vandaar dat ik als buitenstaander zo positief reageerde op het voorstel meer nadruk te gaan leggen op maatschappelijke profilering van de partij. Onder de titel 'Van compromis naar synergie' mocht ik er een half uur over praten. Maar het had ook in drie woorden gekund: "Het werd tijd." ◆

Hans P.M. Adriaansens is lid van de WRR en hoogleraar sociale wetenschappen te Utrecht.

Congresrede Wolffensperger

"Volgend kabinet moet investeren in mensen"

In een volgepakte zaal sloot fractievoorzitter Gerrit Jan Wolffensperger op zondagmiddag het congres af. Hij stelde vast dat D66 deel uitmaakt van het meest populaire kabinet sinds de Tweede Wereldoorlog. Het regeerakkoord is vrijwel integraal uitgevoerd en de D66-ministers doen hun werk prima. De fractie functioneert in goede harmonie en levert in en buiten de Kamer steeds een goede bijdrage aan de discussies.
Volgens hem kan er over het gezicht van D66 nauwelijks onduidelijkheid bestaan. Hij schetste vier idealen die als een rode draad door de standpunten van de partij heenlopen: democratisering, duurzame ontwikkeling, individuele vrijheid en solidariteit.
Na een korte terugblik op de huidige kabinetsperiode ging hij in op de prioriteiten van D66 voor een volgende periode. Uitgangspunt daarbij is dat het volgende kabinet zal moeten investeren in de mensen die in het Nederland van de toekomst moeten leven. Dat betekent: investeren in onderwijs, in cultuur, in zekerheid en in zorg. Investeren in een échte samenleving, die mensen het gevoel geeft dat ze er deel van uitmaken en hen ook aanspoort er daadwerkelijk aan deel te nemen. Hij sprak de wil uit om in de volgende periode hiervoor 6 miljard extra te investeren.
Aan het einde van zijn betoog formuleerde Wolffensperger drie voorwaarden voor deelname van D66 aan een volgend kabinet: er moet daadwerkelijke invloed op het beleid mogelijk zijn, het referendum moet er komen en het volgende kabinet moet vasthouden aan een vernieuwende koers.
Veel bijval was er voor zijn slotwoord, waarin hij waarschuwde de volgende verkiezingen niet te laten simplificeren tot een keuze tussen Kok of Bolkestein. Want: "Wie Bolkestein kiest, krijgt ook zijn ideeën erbij en wie Kok kiest, krijgt ook zijn partij erbij." ◆

Jongeren: hoe combineer je werk met zorgtaken?

Dit project was gestart naar aanleiding van het startdocument "Voor de Verandering". Hoewel de eerste opzet van de bijeenkomst was om 'echte' jongeren te vragen naar hun ideeën over deze problematiek, is gaandeweg het project besloten dat beter gevraagd kan worden naar de praktijk van het combineren van arbeid en het opvoeden van kinderen. Met name 'oudere jongeren' kwamen dus aan het woord.

Aan de hand van videobeelden van een groep tweeverdieners met kinderen wordt in de zaal een discussie gevoerd over de leuke en minder leuke kanten van de combinatie werk en zorgtaken. Er zijn overwegend positieve geluiden te horen. "Het woord 'zorg'", zo opent Frans van Drimmelen, vader en werkzaam bij de afdeling Jong Management van het VNO, "heeft een negatieve klank, terwijl het opvoeden van kinderen juist iets is wat bijdraagt tot geluk. Ik vind het helemaal geen belasting om te 'zorgen' voor mijn kind." Ook vinden velen het een groot goed dat het mogelijk is om als gelijkwaardige partners zowel voor de kinderen te zorgen als voor een deel van het inkomen.
Toch is het niet alleen maar rozegeur en maneschijn. Het zijn toch vaak de vrouwen die hun carrière opgeven, de meeste aanwezigen zitten met overvolle agenda's en zijn met name bezig om te organiseren en af te stemmen. "Wat een gezeur", reageert daarop een van de aanwezigen, "als je kiest voor zowel kinderen als allebei een baan dan moet je dat maar gewoon regelen. Dat hoort nu eenmaal bij de keuze die je hebt gemaakt."
Volgens Adri de Vries, voorzitter van de commissie Dagindeling, is dat nu juist wat er in de praktijk gebeurt. Tweeverdieners die de keuze maken om ook nog kinderen te nemen, zoeken zelf naar oplossingen en wachten echt niet totdat de maatschappij hun een pasklare oplossing aanlevert. De vraag die blijft openstaan, zo concludeert Kamerlid Stefanie van Vliet, is hoe we zo goed mogelijk beleid kunnen voeren om een aantal negatieve effecten van de combinatie werk en zorgtaken te verminderen. Dat zal de inzet van de komende discussie moeten zijn. ◆

In de praktijk geven veel vrouwen hun carrière op zodra er kinderen komen.

Engelse taferelen rond het minimumloon

Dat het minimumloon een dankbaar onderwerp voor discussie is blijkt ook nu weer. Het Lagerhuisdebat over het minimumloon trekt een volle zaal. Twee tegenover elkaar gezeten groepen attaqueren elkaar onder leiding van "lady speaker" Machteld Versnel die de regie over het debat stevig in handen houdt ("Stilten, *stilten!*").
Aan de hand van een viertal stellingen wordt fors gediscussieerd. Bestuurslid Han Westerhof en Kamerlid Bert Bakker krijgen elk 5 minuten om hun – tegenovergestelde – standpunten over de stellingen te verwoorden; daarna is het aan de zaal om over en weer op de stellingen te reageren. De eerste stelling ("verlaging van het minimumloon – al dan niet tijdelijk – is onfatsoenlijk in het licht van de koppeling van het wettelijk minimumloon en uitkeringen") roept meteen veel discussie op. Volgens Han Westerhof begeeft men zich op een hellend vlak als het minimumloon wordt verlaagd, zelfs als dat tijdelijk is en in het kader van een experiment. Een tijdelijke verlaging van het minimumloon is niets anders dan een inleiding om het minimumloon structureel te verlagen. En als het netto minimumloon, dat immers het ijkpunt voor de sociale zekerheid is, omlaag gaat, gaan ook de uitkeringen omlaag. Onfatsoenlijk dus in zijn ogen.
Bert Bakker valt aan: een structurele verlaging van het minimumloon is niet aan de orde en moet ook niet gebeuren. Evenmin een verlaging van het sociaal minimum. Dat moet wellicht zelfs omhoog. Waar het om gaat is dat grote groepen mensen niet aan het werk komen. Omdat er een groot hek om de arbeidsmarkt is gezet, omdat de laagste loonschalen nauwelijks worden ingevuld. Juist om deze mensen weer aan de slag te krijgen is de regeling tijdelijke dispensatie ML. Overigens, als de laagste loonschalen al effectief waren ingevuld, was deze discussie overbodig geweest. Het gaat erom eenvoudige banen te creëren met een salaris tussen het minimumloon en de laagste loonschalen.
Het verloop van het debat was zo nu en dan verhit ("hear, hear" met af en toe wat boe-geroep), maar het bleef een D66-Lagerhuisdebat: men zocht de nuance, met "enerzijds, anderzijds-"argumentatie, waardoor veel mensen overliepen (om vervolgens (soms) toch weer terug te lopen. Op een gegeven moment riep iemand: "Laten we met zijn allen maar in het midden gaan zitten" (maar daar was geen ruimte voor). ◆

Inhoud

pag. 1 congres 64, Tweede-kamer-verkiezingen 1998

pag. 1 congres 64, Actuele Politieke Moties

pag. 2 Bestuurdersvereniging

pag. 3 Wetenschappelijk Bureau D66

pag. 4 Opleidingscentrum D66

pag. 7 bestelbon

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Congres 64

Tweede-kamerverkiezingen 1998

In vervolg op de aankondiging van Hans van Mierlo dat hij niet beschikbaar is als lijsttrekker bij de komende verkiezingen, heeft het congres van harte ingestemd met het voornemen dat Hans van Mierlo samen met de partijvoorzitter voor het zomerreces een beoogd lijsttrekker aan de partij voorstelt.

Het congres heeft tevens vastgesteld: het politiek profiel van de te vormen fractie, het tijdpad voor de interne verkiezingen. Voorts heeft het congres de volgende zaken vastgesteld:

- het minimaal te behalen percentage vermeldingen bij de interne verkiezingen voor een plaats op de definitieve kandidatenlijst bedraagt 5%;
- de minimaal te behalen plaats in de uitslag van de poststemming voor deelname aan de lijsttrekkersverkiezingen is plaats 10;
- het maximale aantal kandidaten dat geplaatst wordt op de kandidatenlijst ingevolge de Kieswet zal 66 zijn;
- het minimaal te behalen percentage stemmen van de kiesdeler aan voorkeursstemmen zal 25% zijn.

Het congres heeft de volgende **personen benoemd als lid van de stemadvies-commissie voor de Tweede-kamerverkiezingen**: voorzitter: Maarten Engwirda, leden: Ferdinand Derveld, Doeke Eisma, Ingrid van Engelshoven, Peter van Eijk, Hanneke van Geuns, Louise Groenman, Marian Louppen, Hein van Oorschot, Mirande Smidt, Edo Spier, Jan-Dirk Sprokkereef en Annelies Verstand.

Actuele Politieke Moties

Het congres **verzoekt de Programma-commissie** om de standpunten verwoord in de volgende moties te betrekken bij het opstellen van het concept-verkiezingsprogramma van D66:

8001 - gemeenten en provincies moeten zelf kunnen bepalen wanneer gemeentelijke en provinciale verkiezingen plaatsvinden;

Het congres **verzoekt de Tweede-kamerfractie** om:

8008 - alvorens te pleiten voor een verhoging van de BTW eerst nauwkeurig te onderzoeken in hoeverre de gewenste verschuiving van lasten hierdoor daadwerkelijk zal worden bereikt en of er inderdaad een significant werk-gelegenheidseffect te verwachten is;
- geen BTW-verhoging te steunen welke er toe zou leiden dat de BTW in Nederland hoger wordt dan in de ons omringende landen;
- te streven naar meer en hogere belastingen op milieuvervuiling en het gebruik van niet-vervangbare grondstoffen.

Het congres **verzoekt de vertegenwoordigers van D66 in het nationale en het Europese parlement en betrokken bewindslieden**

8525 - zich in te spannen om een zo spoedig mogelijke realisatie van een ruimhartig handels- en samenwerkingsakkoord met Zuid-Afrika te bewerkstelligen.

8528 - het standpunt krachtig uit te dragen dat waarnemers ruim voor de verkiezingsdata (b.v. 6 weken) moeten worden uitgezonden om de campagnes, het stemmen, het tellen van de stemmen en de bekendmaking/ erkenning van de uitslagen bij te wonen, waarbij speciaal gelet moet worden op de rol, de toegankelijkheid en het gebruik van de media in de campagnes.

Het congres **roept de D66-bewindslieden en in het bijzonder de Minister van Buitenlandse Zaken op** met het oog op de Top van Amsterdam te handelen naar de opvatting:

8522 - eerst democratie, dan verdere integratie en uitbreiding;
- de bevoegdheden van het EP dienen substantieel te worden uitgebreid;
- de Europese burger moet recht op inzage krijgen in de documenten die het communautair beleid betreffen.

Het congres **verzoekt het Hoofdbestuur van D66** met klem om:

9001 - bij de verdere uitwerking van het Droog

Deltaplan (DDP) een herkenbaar standpunt te formuleren inzake de overweging dat er onvoldoende aandacht wordt geschonken aan aantoonbare belemmeringen en beschikbare mogelijkheden zoals deze door mensen met een handicap, ouderen, moeders met kinderwagens etc. worden ervaren.

Het congres nam **daarnaast standpunten** in over: uitzetting illegale vreemdelingen (63.8006)
het sociale Europa (64.8526)
controlerende rol EP (64.8521)
algemene snelheidslimiet van 100 km op autosnelwegen (64.8523)
politieke profilering (63.8016)
vertrouwenscommissies (63.8015,herzien)

Contributieregeling en regio- en afdelingsbijdrageregeling 1998
Deze werden conform voorstel vastgesteld.

Algemene Organisatorische Motie
AOM 64.2000 werd aangenomen, hetgeen betekent dat het Hoofdbestuur het Internet-domein D66.NL zal onderbrengen bij een provider die over een landelijk dekkend net van tegen binnenbasistarief bereikbare inbelpunten beschikt.

Ten slotte **benoemde het congres de volgende personen in besturen en commissies:**
Gretha Boom als secretaris organisatie van het Hoofdbestuur. Zij was Hoofdbestuurslid voor de regio Flevoland.
Tiemen Stuiver als nieuw Hoofdbestuurslid voor de regio Friesland.
Jan de Vuijst als nieuw lid van de Besluitvormings-commissie.
Harrie Brom, Linze Schaap en Thijs IJzerman als leden van de Financiële commissie (2e termijn)
Loes Stam als nieuw lid van het Geschillencollege.
Dirk Kramer, Dick Pegtel en Michiel Scheffer als leden van de Programmacommissie. De eerste als nieuw lid, de beide anderen voor een tweede termijn.

De volledige teksten kunnen worden opgevraagd bij het Landelijk Secretariaat.

Themadag jeugdbeleid

bestuurdersvereniging op zaterdag 24 mei in de Oosterpoort te Groningen

Welke invulling kan een gemeente geven aan preventief jeugdbeleid? Een integrale aanpak, hoe werkt dat? Op welke manier kun je jongeren betrekken bij de beleidsvorming? Deze en andere vragen komen aan de orde tijdens de themadag jeugdbeleid.
Inleiders zijn: Stefanie van Vliet, Tweede-Kamerlid met jeugdbeleid in portefeuille; Henk Pijlman, D66-wethouder in Groningen en initiatiefnemer van de vensterschool aldaar; en Stan Ritzer, directeur van de stichting JP 2000+ die o.m. gemeenten adviseert over de participatie van jongeren.
Vertegenwoordigers van de Groninger vensterschool zullen een toelichting geven op hun project. Aan de deelnemers wordt gevraagd beleidsnota's uit hun gemeente mee te nemen en toe te lichten.
's Middags wordt enkele cases besproken.
De dag duurt van 11.00 tot 16.00 uur. Opgave is mogelijk tot 10 mei met onderstaande antwoordbon. De kosten bedragen *f* 35,- inclusief lunch. De Oosterpoort bevindt zich nabij het NS-station Groningen.

Op weg naar de verkiezingen
Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging op 31 mei in Ede

Op weg naar de verkiezingen is het centrale thema van de ledenvergadering van de Bestuurdersvereniging. 's Ochtens zal in een plenaire sessie worden gesproken over profilering en positionering van de partij; de samenhang tussen de lokale en de landelijke campagne; leden en kiezers werven. 's Middags wordt in workshops gesproken over bovenstaand onderwerp, alsmede over de verhouding tussen fractie, bestuur en dagelijks bestuurder en over toekomstige collegevorming.
De dag wordt afgesloten met een inleiding van Jacob Kohnstamm.
De ledenvergadering vindt plaats in de Reehorst in Ede. De kosten bedragen *f* 37,50 inclusief lunch. Opgave is mogelijk m.b.v. de antwoordstrook.

Idee

Idee is het politiek-wetenschappelijke tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Idee bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE nummer 2, 1997

IDEE

'De EU bij nader inzien' is het thema van Idee nummer 2. Het gaat over zaken als gemeenschappelijk buitenlands beleid, de EMU of het democratisch gat. In dit nummer vindt u beschouwingen over Europese infrastructuur en de gevolgen voor Nederland, over politionele samenwerking en de rechtsstaat en over culturele identiteiten binnen Europa en het lot van de kleine culturele gemeenschappen in de Europese Unie.

Een trein genaamd Europa door Han Entzinger
Het spoorboekje met de route naar een Verenigd Europa behoeft uitbreiding en aanvulling. Met name de sociale en culturele bestemmingen zijn tot nog toe over het hoofd gezien.

Wat maakt Europa zo Europees? door Allan Varkevisser
Een gesprek met literator en kunstcriticus Michaël Zeeman over de huidige euroscepsis onder de politieke elite en het belang van een grotere betrokkenheid van de culturele elite.

De donkere kamers van Europa door Jelle Van Buuren
Een gevolg van het integratieproces is dat Nederland onvoorwaardelijk moet vertrouwen op de kwaliteit van de rechtsstaat van de andere lidstaten. Dat vertrouwen is ten onrechte, zo betoogt van Buuren.

"A bridge too far ..." door Frédérique Minderhoud
Europees infrastructuurbeleid en de gevolgen voor natuur en milieu
De discussies over de HSL, de Betuwelijn en Schiphol hebben de afgelopen jaren de politieke agenda bepaald. Deze mega-projecten worden echter diepgaand beïnvloed door het beleid van de EU.

Statements
De Deen Jens-Peter Bonde, lid van het Europarlement, staat sceptisch tegenover de verdere integratie van Europa. Hij geeft zijn visie op het Europa van de toekomst.
Jos Heijmans, burgemeester van de'grensplaats' Haelen, over de Euregio Roermond, waarbinnen gemeenten uit Duitsland, Nederland en België met elkaar samenwerken op het gebied van toerisme, recreatie en veiligheidsbeleid.

En verder:

Naar een economisch beleid voor de 21e eeuw? door Jan Maarten de Vet
Een bijdrage aan de discussie over het komende verkiezingsprogramma van D66. Dit keer over de betekenis van het proces van globalisering voor de nationale economische beleidskeuzes.
1966 - 1996: Is de emancipatie van de burger geslaagd? door Kees Schuyt
Tijdens het symposium ter ere van het afscheid van Jan Terlouw als commissaris van de Koningin in Gelderland hield Kees Schuyt een rede waarin hij de verwachtingen en de resultaten ten aanzien van de emancipatie van de burger tegenover elkaar afzette.

In 1996 zijn de volgende themanummers van Idee verschenen (nog steeds verkrijgbaar):

* Reinventing Government
* Welzijn en onwelzijn anno 1996
* Digitalisering en nieuwe media
* Het democratisch onderhoud
* Landbouw en wereldvoedselproblematiek
* De spektakelmaatschappij

Een nieuw cahier!

Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid, door Jan Glastra van Loon en anderen.
In 1966 attaqueerde D66 de toenmalige regenteske maatschappelijke orde. Anno 1997 leven we in een 'democratische' maatschappij die steeds meer het domein van specialisten dreigt te worden. De bewustzijnsvernauwing die daar het gevolg van is, brengt grote risico's in ecologisch, cultureel en politiek opzicht met zich mee. Want het directe contact tussen burgers en politici neemt steeds verder af, hetgeen ruimte biedt aan min of meer autonome technocratische besluitvormingsprocessen.

Jan Glastra van Loon en anderen schetsen een alternatief scenario dat deze ontwikkelingen ten goede moet keren. Zij doen een appèl aan de eigen verantwoordelijkheid van een ieder en presenteren een leidraad voor een lerende samenleving, die de toekomst weer in eigen hand kan nemen en collectief de verantwoordelijkheden draagt die daaraan verbonden zijn. Een uitdagende strategie voor D66 op de drempel van de 21e eeuw ...

Deze publicatie, die een ieder zal inspireren, kwam tot stand in samenwerking met de projectgroep 'Voor de verandering'.

- DEBAT - DEBAT - DEBAT - DEBAT - DEBAT -

Publiek debat over verkiezingsprogramma D66

Op 15 mei - aan de vooravond waarop het concept van het nieuwe verkiezingsprogramma wordt aangeboden aan het Hoofdbestuur - organiseren de SWB en de redactie van Idee een publiek debat over het programma voor 1998. Uitgenodigd zijn uiteraard de leden van de Programmacommissie en de auteurs van de artikelenserie over het verkiezingsprogramma in Idee. Als spreker is onder meer Bert Bakker uitgenodigd.

Kiezen en verkiezen, een debat over het verkiezingsprogramma voor 1998
donderdag 15 mei, aanvang 19.00 uur
Poort van Kleef, Mariaplaats 2 te Utrecht

Meer informatie bij de medewerkers van de SWB: 070 - 3566066

Opleidingscentrum

TRAININGEN

CONFLICTHANTERING
zaterdag 24 mei of 31 mei

Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet, probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen.
Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructie-video. De trainer op 24 mei in **Utrecht** is Jaco van der Schoor en in **Deventer** op 31 mei is Mieke van Baalen. De deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE
zaterdag 24 mei, 31 mei of 14 juni

Iedereen heeft vroeg of laat situaties waarbij een presentatie onvermijdelijk is. In de politiek zijn communicatieve vaardigheden onmisbaar voor het behalen van succes. Tijdens deze training is intensief aandacht voor de belangrijkste onderdelen van een presentatie. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, het gebruik van hulpmiddelen, de vorm en inhoud van de presentatie, de spelregels tijdens de speech, plankenkoorts en een evaluatie. In een kleine groep deelnemers is veel ruimte en aandacht voor het individu. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

- 24 mei in **Nijmegen**. Trainer: Rob Verhofstad
- 31 mei in **Akkrum** (Friesland). Trainer: Albert de Hoop
- 14 juni in **Den Haag**. Trainer: Rimmert Mulder

Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zich met deze trainingen alvast voorbereiden hun voordracht in de afdeling.

LEREN DEBATTEREN
zaterdag 21 juni

Politiek debat kan gevoerd worden in eigen politiek verband, de afdeling of fractie, of in politieke arena's zoals de raadszaal, een forum of de kroeg. Debatvaardigheden zijn essentieel om in discussies uw standpunten te kunnen onderbouwen en uzelf (en D66) te profileren. Te profileren op zo'n manier dat de toehoorders uw argumenten begrijpen en uw standpunt gaan steunen. Debatteren en presenteren hebben veel overeenkomsten met elkaar. Het verschil zit in de interactie tussen de sprekers. Dit maakt een debat tot een spannende gebeurtenis. Tijdens deze training in **Nijmegen** is aandacht voor de voorbereiding en de opbouw van het debat, voor debattechniek en presentatievaardigheden. De trainer is Rob Verhofstad en de deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

LEIDEN VAN EEN VERGADERING
zaterdag 28 juni

Binnen D66 heeft iedereen wel eens te maken met het leiding geven aan discussies en vergaderingen. Dat kan zijn tijdens bijvoorbeeld werkgroep- of commissievergaderingen, afdelings- of fractievergaderingen. Het doel van deze training in **Den Haag** is om de vergaderingen de moeite en tijd waard te laten zijn. De gespreksleider speelt daarbij een cruciale rol. Deze moet kunnen omgaan met vergadertechnische aspecten als: structuur aanbrengen en tijd beheersen, analyseren en samenvatten, de stemming goed houden en besluiten (laten) nemen. Tijdens enkele intensieve oefeningen krijgen de deelnemers hiermee te maken. De trainer is Remco van Oijen en de deelnamekosten *f* 45,00 (inclusief lunch).

TEAMVORMING

Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.

EUROPEES PARLEMENT

D66 ELDR

EUROPA BULLETIN

Berichten van D66 in het Europees Parlement

Middels het Europa Bulletin houdt de D66-delegatie in het Europees Parlement de leden regelmatig op de hoogte van standpunten die namens D66 in dit Parlement worden ingenomen.

RENAULT IN VILVOORDE: HET BEGIN VAN EEN SOCIAAL EUROPA ?

De onverwachte aankondiging van een massaontslag bij de Renault fabriek in Vilvoorde heeft in België tot grote emotie geleid. Maar daar niet alleen. Ook in Frankrijk en in Spanje demonstreren werknemers van Renault uit solidariteit met de 3 100 Belgische collega's die als direct gevolg van deze beslissing bedreigd worden met ontslag.

Ontslag is altijd pijnlijk, met name in industrieën die met een overcapaciteit kampen en onder constante druk staan te herstructureren. Maar de werkelijkheid is echter dat verplaatsing van werkgelegenheid binnen Europa dagelijks voorkomt. Herstructurering van industrie is een noodzaak, wil Europa aan de globale concurrentie het hoofd bieden. Terwille van de economische groei en werkgelegenheid, zou het onjuist zijn om zich tegen herstructurering of relocatie als zodanig te keren.

Maar daar gaat het niet om in dit geval. Het begrijpelijke verzet van de werknemers keert zich tegen het feit dat de Renault directie in Parijs het besluit zonder enig overleg met de werknemers genomen heeft. Daarmee is de bedrijfsleiding in directe overtreding van de Europese richtlijnen over collectief ontslag en raadpleging van de werknemers. De Franse regering, de belangrijkste aandeelhouder van Renault, is gebonden aan deze zelfde richtlijnen.

Hiermee tekent zich weer de verantwoordelijkheid af van de Raad van Ministers, het belangrijkste beslissingsorgaan van de Europese Unie waarin nationale ministers zetelen. In 1992 verwierp de Raad nog voorstellen van de Europese Commissie om hardere sancties in te stellen als bedrijven zich niet aan de richtlijnen zouden houden. De praktijk bewijst dat de bestaande sancties niet voldoen.

In een eerste reactie keren de werknemers zich tegen Europa. Opportunistische politici geven voedsel daaraan. Maar precies het omgekeerde is het geval. Het Renault voorbeeld geeft aan dat nationaal beleid een onvoldoende basis biedt om investeringen van multinationals te begeleiden. Juist waar het gaat om industrieën onderworpen aan internationale concurrentie en onderdeel van de grote Europese markt is de beschouwing van een zuiver nationaal beleid ondenkbaar.

Vilvoorde is geen failliet van Europa maar eerder het bewijs dat er leemtes bestaan in de Europese wetgeving die opgevuld moeten worden. Zonder sociale wetgeving die in de hele Europese Unie toepasbaar is, is de interne markt niet werkbaar.

Het is daarom van essentieel belang dat het sociaal protocol in het Verdrag wordt opgenomen. Hetzelfde geldt voor de uiteenlopende fiscale wetgeving die op Europees niveau gelijk getrokken moet worden om concurrentie vervalsingen tussen de lidstaten te voorkomen.

Dit waren de hoofdlijnen van het emotionele debat dat vorige maand gevoerd werd in het Europees Parlement onder de toezicht van delegaties van de getroffen werknemers die in de tribune zaten. Een overgrote meerderheid van de leden van het Europees Parlement zich heeft uitgesproken voor een resolutie die zich solidair verklaart met de werknemers van Renault. Zware kritiek werd geuit ten aanzien de bedrijfsleiding die blijk heeft gegeven van arrogantie en minachting voor de fundamentele regels voor maatschappelijk overleg, een essentieel onderdeel van het Europese sociale model. In de aangenomen resolutie verzoekt het Europees Parlement de Commissie om voorstellen in te dienen voor effectievere sancties en een gedragscode op te stellen om verplaatsing van bedrijven die met Europees geld of overheidssteun gesubsidieerd worden te voorkomen.

Volgens Laurens Jan BRINKHORST is het verheugend dat uiteindelijk ook de VVD zich ondanks aanvankelijke grote aarzelingen achter de resolutie heeft geschaard.

Volgens BRINKHORST kan dit het begin betekenen van een werkelijk sociaal dialoog op Europees niveau waar werknemers ervaren dat hun belangen niet meer op een zuiver nationale basis gesteund kunnen worden. Erkenning daarvan, afgezien van de zaak zelf, is een winstpunt. Een Europese interne markt is er niet alleen voor ondernemers maar ook voor werknemers. Vilvoorde moet aangegrepen worden als de aanzet voor een Europees sociaal beleid waar ook werknemers zich in kunnen herkennen.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796

DEMOGRAFIE: DE LANGZAAM TIKKENDE TIJDBOM IN EUROPA

Tijdens de plenaire vergadering van het Europees Parlement vorige maand heeft Johanna BOOGERD de lidstaten opgeroepen de demografische ontwikkelingen als vast beleidsonderdeel integraal mee te nemen in de sociaal-economische politiek.

Zij deed dit in het kader van de behandeling van haar druk bediscussieerde verslag over de demografische situatie in de Europese Unie. Volgens BOOGERD kan beleid niet langer worden gemaakt op basis van de veronderstelling dat de demografische situatie statisch is, te meer daar verwacht wordt dat de demografische veranderingen drastischer zullen uitvallen en sneller zullen plaatsvinden dan in de afgelopen decennia.

De twee belangrijkste demografische ontwikkelingen in Europa zijn de bevolkingsafname en een sterk veranderende bevolkingssamenstelling. De bevolkingsgroei van de Europese Unie zal de komende jaren minimaal zijn. In 1995 was het gemiddelde geboortecijfer in Europa 1,4 baby per vrouw, terwijl een gemiddelde van 2,1 nodig is om het huidig bevolkingsaantal op peil te houden.

Daarnaast neemt de bevolkingsgroep onder de twintig jaar met 11% af, terwijl het aantal mensen van boven de vijfenzestig met 50% zal toenemen. Dit bijna letterlijk en figuurlijk op zijn kop komen te staan van de traditionele bevolkingspiramide leidt er toe dat de basis voor de sociale zekerheidssystemen zoals we die nu in Europa kennen wankel wordt.

Dat Europa veroudert is algemeen bekend, maar tot nu toe hebben veel lidstaten weinig tot geen acties ondernomen om de negatieve effecten die de demografische veranderingen met zich meebrengen op te vangen. BOOGERD doet hiertoe voorstellen in haar verslag. Lidstaten zullen zich binnen het arbeidsmarktbeleid meer moeten richten op een grotere deelname van de potentiële beroepsbevolking. Onderwijs heeft hierin een belangrijke functie. Binnen de Europese Unie is het zaak om belemmerende wetgeving weg te nemen op het gebied van kinderopvang, verzorging van bejaarden en gehandicapten en gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Met betrekking tot sociale zekerheid zal Europabreed een eerste stap gezet moeten worden om de verschillende systemen flexibeler te maken en meer af te stemmen op het individu, zoals flexibilisering van de pensioenleeftijd en meer gebruik van kapitaaldekkingssystemen.

Ook dient vergelijkend onderzoek plaats te vinden naar verschillende zorgmodellen, met name naar preventieve gezondheidszorg, bejaardenzorg en vormen van zelfredzaamheid waarbij ouderen langer gezond en actief blijven, zodat de "best practical means" tussen lidstaten kunnen worden uitgewisseld. BOOGERD vertaalde voorts de regionale onevenwichtigheden in voorstellen voor plattelandsbeleid en grote stedenbeleid.

Eurocommissaris BANGEMANN is het met BOOGERD eens over het verbreden van het debat op Europees niveau zodat dat lidstaten van elkaar leren en kunnen anticiperen op de problemen waarmee ze in de nabije toekomst te maken krijgen. Volgens hem ligt er voor Europa een taak om een beleid te stimuleren waarmee de veranderende demografische omstandigheden optimaal tegemoet getreden kunnen worden. Het is daarbij gevaarlijk om vast te houden aan starre ideologieën. BANGEMANN zegde toe dat de Commissie binnenkort met voorstellen komt die de ideeën die BOOGERD aandraagt in haar verslag verder uitwerken en waarin een integrale aanpak centraal zal staan.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

DEBAT OVER AUTO-OIL PROGRAMMA

Op initiatief van Doeke EISMA heeft onlangs in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort een debat plaatsgevonden over het auto-oil programma, waarover in de Democraat al eerder artikelen zijn verschenen. Het debat was met name bedoeld om mensen zich meer bewust te maken van de gevolgen die de uitvoering van dit programma met zich mee zal brengen. Immers, iedere burger zal er in de toekomst mee te maken krijgen.

Naast EISMA namen Hans ALDERS en vertegenwoordigers van de auto- en olie-industrie deel aan het debat. Uit het debat is eens te meer duidelijk geworden dat de olie-industrie -dankzij een intensieve lobby- in het voorstel van de Europese Commissie ten onrechte wordt gespaard. Zij zijn natuurlijk gebaat bij een zo laag mogelijk kostenplaatje.

Volgens EISMA is het juist van groot belang dat de olie-industrie gedwongen wordt met brandstoffen op de markt te komen die een lager gehalte aan zwavel hebben. Het hoge zwavelgehalte in de huidige brandstoffen staat namelijk de doorbraak van een nieuwe generatie katalysatoren in de weg. De zwavel vergiftigt als het ware de katalysatoren die de uitstoot van schadelijke stoffen met tientallen procenten zullen gaan verminderen.

D66 heeft om die reden in het Europees Parlement voorstellen ingediend om voor brandstoffen strengere normen vast te leggen. Deze zullen deze maand in Straatsburg tijdens de plenaire vergadering in stemming komen.

Ook de normen voor de auto-industrie moeten strenger worden gesteld. Met name de uitstoot van kankerverwekkende stoffen als benzeen en zogenaamde 'zwevende deeltjes' (zeer kleine stofjes roet uit diesel) zullen omlaag moeten. De technologieën zullen sneller ontwikkeld worden als Europese wetgeving hiertoe aanzet.
Indien deze amendementen van D66, die naar verwachting door een meerderheid van het Europees Parlement gesteund worden, worden aangenomen zal de nieuwe wetgeving daadwerkelijk leiden tot schonere lucht in Europa.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

NATIONALE POLITIEK IN BRUSSEL

Terwijl in maart in Straatsburg belangrijke debatten werden gevoerd over de sluiting van Renault-Vilvoorde, klonen en over het rapport van de enquête-commissie "douane-fraude", werd in Nederland de indruk gewekt, dat het Nederlands Voorzitterschap al halverwege zijn mandaat aan fundamentele kritiek werd bloot gesteld.

Het CDA maakte gebruik van de onvrede over het verloop van de IGC om het Nederlandse Voorzitterschap aan te vallen. Zij acht het Nederlands Voorzitterschap niet ambitieus genoeg. Die pogingen van Maij-Weggen leden schipbreuk op het onbegrip van haar buitenlandse collega's. Het Nederlandse Voorzitterschap moet trachten voor ieder acceptabele compromissen te formuleren. Dat bepaalde Nederlandse wensen van Nederland niet haalbaar zijn, ligt niet aan Nederland, maar aan de 15 lidstaten samen.

Nu we weten, dat de Britse verkiezingen pas op 1 mei plaatsvinden, zal het Nederlands Voorzitterschap weinig tijd resteren om de onderhandelingen met de nieuwe Britse regering te voeren. Daar staat tegenover, dat de echte politieke "deals" pas net voor of op de Top van Amsterdam door de regeringsleiders en ministers van buitenlandse zaken worden gesloten. De IGC is reeds een jaar onderweg, maar er de meeste lidstaten houden hun kaarten nog in hun handen.

Maij-Weggen zou als ex-minister beter moeten weten en niet nu al een oordeel over het Nederlands Voorzitterschap vellen. Dat kan pas na de Top van Amsterdam. Elke poging wel zo'n oordeel te vellen is een goedkoop oppositie-gebaar.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

Met ingang van 1997 is de portefeuilleverdeling van de leden van het Europees Parlement gewijzigd. Deze verdeling geldt tot en met de Europese verkiezingen in 1999. De portefeuilles van de leden zien er nu als volgt uit:

Jan-Willem BERTENS

Volledig lid:
* Commissie Buitenlandse Zaken en Veiligheid
* Subcommissie Veiligheid en Ontwapening (Voorzitter)

* Commissie Verzoekschriften

Delegatie:
* Paritaire vergadering ACP-EP

Tevens aanspreekbaar op: Ontwikkelingssamenwerking, Rechten van de Vrouw, Buitenlandse Handel en uitbreiding van de Europese Unie

Regio's: Limburg, Noord-Brabant en Flevoland

Johanna BOOGERD

Volledig lid:
* Commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken
Plaatsvervangend lid:
* Commissie Economische Zaken en Industriebeleid
* Commissie Landbouw en Plattelandsontwikkeling

Delegatie:
* Delegatie Europese Economische Ruimte

Tevens aanspreekbaar op: Energie- en Technologiebeleid, Informatiemaatschappij

Regio's: Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Holland

Laurens Jan BRINKHORST

Volledig lid:
* Commissie Begroting
Plaatsvervangend lid:
* Commissie Begrotingscontrole
* Commissie Institutionele Zaken
* Commissie Openbare Vrijheden en Binnenlandse Zaken

Delegatie:
* Delegatie voor de betrekkingen met de Volksrepubliek China

Tevens aanspreekbaar op: Juridische aangelegenheden, Intergouvernementele Conferentie en de Financiële Perspectieven

Regio's: Friesland, Groningen en Drenthe

Doeke EISMA

Volledig lid:
* Commissie Milieubeheer, Volksgezondheid en Consumentenbescherming
Plaatsvervangend lid:
* Commissie Regionaal Beleid
* Commissie Visserij

Delegatie:
* Delegatie in de gemengde Parlementaire Commissie EU-Turkije
* Delegatie voor betrekkingen met de Oekraïne, Wit-Rusland en Moldavië

Tevens aanspreekbaar op: Cultuur, Transport en Toerisme

Regio's: Overijssel, Gelderland en Utrecht

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de D66-delegatie in het Europees Parlement. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Parlement:

Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795
Medewerker: Martin VAN'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.2845796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797
Medewerkers: Gerben Jan GERBRANDY/Babette GRAEBER

Contactpersoon van de delegatie in Nederland:
Arthur VAN BUITENEN: 070. 318-2634

Persvoorlichter van de delegatie:
Sebastian DINGEMANS: 00.32.2.284-3592

De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566044). Kosten in overleg.

OPLEIDINGEN

OPMAAT NAAR DE RAAD

De bijeenkomst 'Opmaat naar de Raad' is vooral bestemd voor leden die zich willen oriënteren voor een mogelijke kandidaatstelling voor de gemeenteraad. Onder leiding van een ervaren raadslid komt onder meer het volgende aan de orde: het dagelijks werk van een raadslid, tijdsbeslag, formele positie van het raadslid, profielschets voor een D66-politicus en de verdere voorbereiding op het mogelijk raadslidmaatschap. De bijeenkomst wordt georganiseerd in:

Den Bosch op 31 mei Trainer: Marcel Griens
Enschede op 7 juni Trainer: Mieke van Baalen

De kosten zijn *f* 7,50. Dit is inclusief documentatie. Het is ook mogelijk om 'Opmaat naar de Raad' in andere steden te organiseren. Neem hiervoor contact op met het Opleidingscentrum.

MAAK KENNIS MET D66
zaterdag 7 juni

Enkele malen per jaar organiseert het Opleidingscentrum een kennismakingsdag voor nieuwe of ontwakende leden. De eerstvolgende mogelijkheid is op 7 juni in **Utrecht**. Onder leiding van twee ervaren D66-ers worden de belangrijkste ideeën en doelstellingen van D66 besproken. Dit zijn Letty Demmers (burgemeester Reusel-de Mierden) en Ursie Lambrechts (Tweede-Kamerlid). Deelnemers krijgen alle gelegenheid tot het stellen van vragen en er wordt aandacht geschonken aan de mogelijkheden om actief te worden binnen de partij. Deelnamekosten: *f* 20,00 (inclusief brochure).

BROCHURES

WERKWIJZER LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Deze nieuwe brochure is opgesteld op grond van de theorie uit het Huishoudelijk Reglement en aan de hand van praktijkervaringen. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma. Afsluitend worden enkele aanzetten gegeven voor onderwerpen die in de komende jaren juist voor D66 belangrijk zijn.
Prijs: *f* 10,00

Nieuwe publicatie
Deel 2 gaat verder in op de aanzetten voor een verkiezingstekst. Hierin worden ideeën en suggesties gegeven voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. Zo is er aandacht voor: democratisering; bestuurlijke organisatie; openbare ruimte: veiligheid en wijkaanpak; minimabeleid; sport en cultuur; onderwijs en jongerenbeleid; economie; ruimtelijke structuur; milieu; informatietechnologie; de positie van de raad in de gemeente. Programmacommissies kunnen zich door deze brochure laten inspireren tot het schrijven van een eigen lokaal verkiezingsprogramma. Prijs: *f* 10,00

POLITIEKE THEMA'S. Prijs: *f* 5,00
Een bundel artikelen naar aanleiding van enkele themadagen van het Opleidingscentrum. Jan-Willem Bertens over Europese integratie in de jaren negentig, Francine Giskes over Ruimtelijke Ontwikkeling in groter verband, Hans Jeekel over Duurzame Ontwikkeling, Henk Pijlman over Ontwikkelingen in het Cultuurbeleid en ten slotte Han Polman over Gemeentelijk Veiligheidsbeleid. Deze bundel inspireert uitstekend tot het schrijven van het verkiezingsprogramma.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK
Prijs: f 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Over welke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar aanbod van cursussen geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN

Prijs: f 10,00

Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op geldstromen, inkomsten en uitgaven van de gemeente. Daarna volgt een beschrijving van de cyclus van financiële documenten en is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt om het budgetrecht kritisch te hanteren.

MAAK KENNIS MET D66

Prijs: f 5,00

Brochure over D66-beginselen, partijstructuur van D66 en haar ontstaansgeschiedenis.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING

Prijs: f 15,00

Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD *Prijs: f 17,50*

"Al doende leert men" is de open deur waardoor tal van raadsleden het gemeentehuis binnenstappen. Een voorbereiding kan echter geen kwaad. Deze publicatie bevat onder andere de volgende onderwerpen: de gemeenteraad in relatie tot het college en het ambtelijk apparaat; de raad in relatie tot de burger, de belangengroepering en de media; de techniek van de raadsvergadering, spreekrecht, recht van initiatief, amendementen en moties. Prijs: *f* 17,50

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

TRAINING OPZETTEN WEBSITE

Het Opleidingscentrum is van plan een bijeenkomst te organiseren voor afdelingen over het opzetten van een eigen home page. Samen met enkele ervaren D66-ers wordt ingegaan op de volgende punten: hoe zit een page in elkaar? Welke hulpmiddelen heb je nodig? Hoe bouw (en onderhoud) je je eigen home page? Hoe pak je de publiciteit rondom je page aan?

Van de deelnemers wordt voorkennis van PC's met windows verwacht en enige kennis van Internet met word, wordperfect for windows.

Bij voldoende belangstelling zal deze training worden gehouden. Bel voor aanmelding met het Opleidingscentrum D66 070 - 3566044 of mail naar lsd66@d66.nl

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. *In de aanloop naar de verkiezingen in maart 1998 zal Voor de Draad veel aandacht besteden aan onderwerpen die van nut kunnen zijn voor lokale verkiezingsprogramma's. Hoe gaan bestuurders en leden van D66 in de rest van Nederland te werk?*

In het aprilnummer staat een interview met Tweede-Kamerlid Jan Hoekema. Verder aandacht voor: de dreiging van een referendum, maatwerking in de zorg, stadsbeeldbepalende gebouwen, langdurig werklozen, grijs water en de positieve effecten van een herindeling.

Neem nu een jaarabonnement voor *f* 50,00 en laat u inspireren!

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:
O een materialenbestellijst
O setje met
  * planning Tweede-kamerverkiezingen 1998
  * politiek profiel Tweede-kamerfractie
  * congresbesluiten m.b.t. Tweede-kamerverkiezingen
O Kandidaatstellingsformulier Tweede Kamer 1998

De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

De nieuwe versie (mrt. '97) van het DIC-functionarissenadresboekje is te bestellen door *f* 10,- over te maken op hetzelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

Conflicthantering. Kosten: *f* 45,00
O 24 mei in Utrecht
O 31 mei in Deventer

Speech en presentatie. Kosten: *f* 45,00
O 24 mei in Nijmegen
O 31 mei in Akkrum (Friesland)
O 14 juni in Den Haag

Opmaat naar de raad. Kosten: *f* 7,50
O 31 mei Den Bosch
O 7 juni Enschede

O Maak kennis met D66 op 7 juni. Kosten: *f* 20,00

O Leren debatteren op 21 juni. Kosten: *f* 45,00

O Leiden van een vergadering op 28 juni. Kosten: *f* 45,00

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma
O deel 1. *f* 10,00
O deel 2. *f* 10,00

O Politieke thema's. *f* 5,00

O Vaardigheden voor het politieke vak. *f* 7,50

O Gemeente en financiën. *f* 10,00

O Maak kennis met D66. *f* 5,00

O Leidraad voor de afdeling. *f* 15,00

O D66 en de praktijk van de gemeenteraad. *f* 17,50

O Abonnement op het tijdschrift Voor de Draad. *f* 50,00 per jaar.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

BESTELBON SWB

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
O Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
O De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 15,00
O Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid 1997, *f* 15,00

Uitgaven oude stijl

Brochures
O De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
O Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
O Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
O De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
O Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
O Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
O Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
O In Goede Banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
O Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
O Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
O De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
O Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
O Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,00
O De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f*10,-

Nota's

O Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
O Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
O De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
O De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50
O In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
O Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave

O De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*

Idee verschijnt 6x per jaar. ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 12,50

O Ik neem een abonnement
O Ik wil een los nummer
O Index 1996

BESTUURDERSVERENIGING

IK MELD MIJ AAN VOOR:

Bestuurdersvereniging

IK MELD MIJ AAN VOOR

0 19 april, Statendag

0 24 mei, Themadag jeugdbeleid in Groningen

0 31 mei, *Op weg naar de verkiezingen,* Algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging

DHR./ MEVR:.....

STRAAT:.....

POSTCODE:.....PLAATS:.....

TELEFOON:.....

LIDNUMMER:.....

FUNCTIE IN D66:.....

Deze bon opsturen naar D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kan ook telefonisch (070 - 356 6066), per fax (070 - 364 1917) of per E-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

BNN of: in de ban van Bart

Maar liefst twee cameraploegen, een staatssecretaris, een handjevol Tweede-Kamerleden, diverse journalisten en een bomvolle zaal waren er getuige van, dat het Bart de Graaff menens is met zijn Bart's News Network (BNN) als nieuwe publieke omroepvereniging. De discussiebijeenkomst was nog jolig aangekondigd met 'BNN: een grap of een nieuwe stroming in omroepenland', maar alle meewarigheid maakte snel plaats voor onomwonden steun voor dit initiatief. Het beeld van 'Hilversum' als ondoordringbaar bolwerk van aloude gevestigde belangen werd al gauw manifest.

Bart wil nou ernst maken met jongerenprogramma's binnen de publieke omroep. Marijn de Koning springt op de bres voor de publieke omroep. Zij meent dat jongeren al ruim worden bediend, en wijst op het filmwerk van jonge cineasten op zondagavond op Nederland 3. Overtuigd is zij er niet van, dat je jongeren als aparte doelgroep moet benaderen. Hoewel aanvankelijk nog wat kritische geluiden uit de zaal klinken over het soort programma's dat Bart straks denkt te gaan maken ('actualiteiten met klassieke achtergrondmuziek'), raakt men gaandeweg steeds meer in de ban van Bart. Minne Dijkstra (SWB Mediawerkgroep) en Jur Botter breken een lans voor een publieke omroep die beter gaat luisteren naar wat er in de samenleving leeft.

Op een goed moment kan Aad Nuis, zittend in de zaal, het niet langer aanzien. Hij springt op en neemt plaats bij Bart de Graaff aan tafel. Ook nieuwe deelnemers moeten tot het omroepbestel kunnen doordringen, aldus Nuis. Hij biedt zelfs Bart aan hem te 'adviseren' over hoe BNN straks aan de voorschriften van de Mediawet zal kunnen voldoen. Gespreksleider Lennart van der Meulen wil nog weten, wat er van BNN overblijft als Bart weg is, 'BNN zonder Bart is als D66 zonder Van Mierlo'. Bart is ervan overtuigd dat je zonder boegbeeld geen nieuwe omroep kunt oprichten.

Bart 'BNN' zorgt voor heel wat mediaspektakel.

De vereiste 60.000 leden voor de aanvraag van de aspirant C-status zijn al binnen, en Bart verwacht de 100.000 makkelijk te halen. Uit de zaal melden zich nog enkelen aan als lid. Tot slot vraagt Van der Meulen de zaal, wie het initiatief BNN ondersteunt: alle handen gaan de lucht in, ook die van Marijn de Koning en Aad Nuis. ◆

Technocraten in de Europese keuken, ofwel: de meerwaarde van Europa

Centraal in deze bijeenkomst staat de vraag wat de meerwaarde van Europa nú is, wat ze kan worden in de toekomst en hoe we de burgers daarvan kunnen overtuigen.

Professor Entzinger betoogt dat de Europese integratie vooral economisch "een voortdenderende trein" is terwijl hij zich tegelijkertijd zeer sceptisch toont over de sociale en culturele integratie. Hij pleit voor een snel sociaal Europa om de burger "bij de les te houden". HB-bestuurslid Buitenland Marjanne de Kwaasteniet werpt tegen dat de trein niet altijd dendert maar zich vaak als een boemeltje voortsleept. De meerwaarde is volgens haar de jarenlange vrede die in Europa, het geïntegreerde deel althans, heerst. Het promoten van die vrede is noodzakelijk om de burger van de meerwaarde te overtuigen.
"Technocratengebabbel", volgens de zaal. "Maak je als D66 nou eens hard voor een democratischer gehalte van Europa, een doorzichtiger besluitvorming, in plaats van een Europees nep-parlement!" – "Cuba heeft een nep-parlement", aldus Europarlementariër Jan-Willem Bertens, die zich in de discussie mengt met de mening dat Europa haar meerwaarde ontleent aan de toegevoegde waarde die het voor de lidstaten heeft.
Met de oproep voor een democratischer gehalte is hij het echter roerend eens, deze moet evenwel zonder dwang tot stand komen, maar als een verleiding gepresenteerd worden. Culturele integratie kan volgens Bertens alleen plaatsvinden als de burger dit zelf wil en gaat dan ook grotendeels buiten de overheid om. Minister Van Mierlo betoogt dat de burger nogal onverschillig staat tegenover de economische integratie van Europa, mede door de gebrekkige berichtgeving hierover; dezelfde burger voelt zich echter wel bedreigd door "Europa" als het culturele aspect ter sprake komt: "Vandaar dat men zich nu hard heeft gemaakt om het Limburgs tot een officiële streektaal te maken", aldus Van Mierlo. Hij ziet wel een bedreiging in de onverschilligheid van de burger jegens het Europese integratieproces, maar is van mening dat dit komt omdat Europese besluiten de burger veelal worden opgedrongen. En je moet, volgens Van Mierlo, "niet eerst van de keuken houden en dan pas van de gerechten". Oftewel, de Europese keuken moet bij de burger thuis worden gebracht zodat hij begrijpt wat daar "voorgekookt" wordt. ◆

Partij in beweging
De koers verlegd?

Volgens verschillende media verlegt D66 de koers en is de gekozen burgemeester geen prioriteit meer. Niets is minder waar en geen passage uit de bundel "Partij in Beweging" kan tot deze conclusie leiden. Democratisering van ons staatsbestel blijft hoog in het vaandel staan. Wel is waar dat de gekozen burgemeester niet wordt onderstreept in de tijdens het laatste congres gepresenteerde bundel. Dit komt doordat het doel van het project juist was om verder te kijken dan de democratische vernieuwing. Door anderen wordt de inbreng van D66 ten onrechte vaak versmald tot democratisering. D66 heeft veel meer te melden.

door Arthur van Buitenen

De kunst van denken en doen

Het motto van het project Voor de Verandering was: "Veel meer D66". Het project, dat in april vorig jaar startte, werd geboren uit luxe: als één van de vier grote politieke partijen en de spil van het Paarse kabinet kon D66 niet op de lauweren rusten. Deelname aan het kabinet met PvdA en VVD was een volgende stap in de ontwikkeling van D66; het is zeker geen eindstation.
Het project Voor de Verandering heeft de koppeling willen leggen tussen langetermijndenken en de versterking van de partij als beweging. Politiek bestaan is denken en doen; vragen formuleren, oplossingen aandragen, mensen betrekken bij de besluitvorming en de inrichting van hun directe leefomgeving; belangen mobiliseren en steun verwerven.

De centrale vraag

In het afgelopen jaar is het project de hort op gegaan, met het startdocument als uitgangspunt. In dit document stond een groot aantal deelprojecten opgesomd. Vraagstellingen over uiteenlopende onderwerpen als de rol van de media en nieuwe informatiediensten, dilemma's in de gezondheidszorg, de positie van jongeren en ouderen, consuminderen, maatschappelijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven, de invloed van nieuwe belangenorganisaties, de gevolgen van de mondialisering en de verhouding tussen economie en ecologie.
De centrale vraag bij alle projecten was: welke instrumenten heeft een politieke partij om ontwikkelingen bij te sturen, problemen aan te pakken en ideeën uit te voeren als het beroep op de overheid minder mogelijkheden biedt en mensen meer afhankelijk worden van het optreden van bedrijven en organisaties.

Aanzet tot meer

De bundel "Partij in Beweging" levert geen allesomvattende antwoorden op de centrale vraag. Op sommige terreinen wordt een richting ingeslagen, op andere terreinen wordt het begin van een antwoord gegeven. Soms worden alleen maar nog meer vragen gesteld. De bundel presenteert het verslag van een jaar discussie; het zet aan tot meer en draagt bij aan debat en meningsvorming. Met de presentatie van deze bundel is het project Voor de Verandering dus niet af. Eigenlijk is het nu pas goed begonnen. Activiteiten op de vele onderwerpen moeten worden georganiseerd. Verslagen van discussies moeten in de Democraat blijven verschijnen. Bovendien lenen zowel de thema's uit het project Voor de Verandering als de gebruikte methode zich bij uitstek in het tot stand komen van de verkiezingsprogramma's voor de gemeenteraad.

De opdracht van D66

Het wezen van D66 ligt in het democratisch ideaal; het vormgeven aan een open, rechtvaardige en democratische samenleving, op basis van persoonlijke vrijheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het samen leven.
De boodschap van "Partij in Beweging" is dat we ons bij het verwezenlijken van deze idealen meer moeten richten op de samenleving; dat bedrijven en maatschappelijke organisaties moeten worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid. D66 moet het forum zijn waar belangen samenkomen, de katalysator van publieke meningsvorming. ◆

"Partij in Beweging" kan worden besteld bij het Landelijk Secretariaat of via Internet op www.lsd66@d66.nl en kost f 12,50.

Lennart van der Meulen overhandigt het eerste exemplaar van "Partij in Beweging" aan het D66-lid dat zit op de zesde rij, de zesde stoel links van het midden.

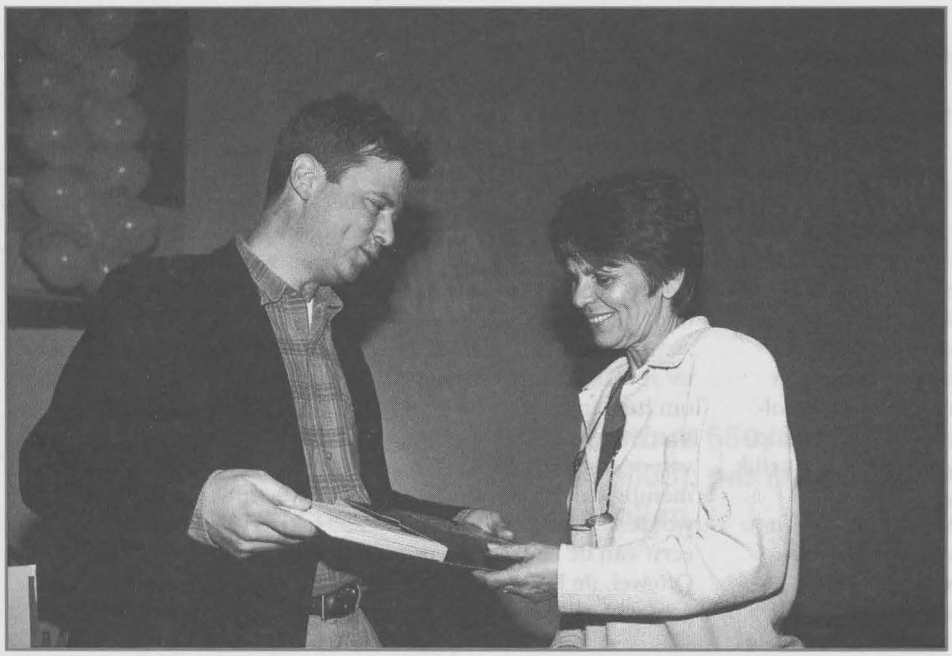

voor de verandering

Europees ingrijpen in Albanië: Wat is wijsheid?

Televisiebeelden van woedende mensen, van boten vol vluchtelingen, met op de achtergrond het doorlopend geratel van automatische wapens: Albanië was de afgelopen tijd opeens volop in het nieuws. Het land raakte van de ene dag op de andere in een chaos. Europa zat in een lastig parket, zeker toen de Albanezen om hulp kwamen vragen. De Democraat vroeg D66-delegatieleider *Jan-Willem Bertens* om opheldering.

Enige maanden terug verloren duizenden Albanezen van de ene op de andere dag hun hoop op een betere toekomst. Talrijke piramidefondsen, die gouden bergen hadden beloofd, stortten in één klap in. Ten einde raad gingen de gedupeerden de straat op om van de overheid compensatie te eisen. De regering van Albanië, toch al het armste land van Europa, kon hier met geen mogelijkheid aan voldoen. 1-1,5 miljard dollar, ofwel 40-60% van de gezamenlijke Albanese productie (BNP), was in rook opgegaan.

Kruidvat

Deze explosie van publieke onrust ontstak de lont in het kruitvat dat Albanië heet. Dit kruitvat zit vol met tal van tegenstellingen. Met veel moeite ontdoet Albanië zich van zijn erfenis van bijna veertig jaar extreem-communisme. De economische hervormingen zorgen voor veel armoede, terwijl de maffia er uitgebreid van profiteert. Bovendien komt het zuidelijk deel van het land in het verweer tegen de aantasting van zijn – tijdens de communistische tijd – bevoorrechte positie. Een laatste element in deze explosieve mix is het ondemocratische gedrag van president Sali Berisha. Sinds hij in 1992 aan de macht gekomen is, heeft hij de oppositie verjaagd en monddood gemaakt, alternatieve media uitgebannen en verkiezingen gemanipuleerd om aan de macht te blijven. Berisha heeft niet alleen zijn krediet in het buitenland verspeeld. Belangrijker nog, de oppositie en de revolte die leek te ontaarden in een burgeroorlog, lijken niet af te zullen vlakken alvorens president Berisha is afgetreden.

Wat doet Europa?

De roep om Europees optreden in dit Europese land buiten de EU bleef niet lang uit. De EU heeft natuurlijk belang bij stabiliteit en vrede aan zijn grenzen, maar vanwege "Bosnische herinneringen", de onduidelijke en complexe toestand in Albanië en angst voor "onze jongens", zijn velen tegenstander van ingrijpen. Europa zou niets meer moeten doen dan het geven van noodhulp aan de hulpbehoevenden. De EU is al de grootste donor van Albanië (950 miljoen gulden in de afgelopen vijf jaar, per hoofd van de bevolking meer dan welk ander land van Oost-Europa ook). Ook in de Europese Ministerraad was de verdeeldheid groot. Terwijl de buurlanden Italië, Griekenland, gesteund door Frankrijk, pleitten voor Europese interventie, verzetten het Verenigd Koninkrijk en Duitsland zich tegen ingrijpen. Minister van Mierlo ging op zoek naar een compromis en overtuigde zijn collega's van het sturen van een onderzoeksmissie.

Verdeeldheid

Ik vond dit een belangrijk initiatief. In plaats van vijftien nationale visies op het probleem, zou een gezamenlijke missie mogelijk ook een gezamenlijke kijk op de werkelijke problemen aldaar kunnen opleveren, wat weer zou kunnen leiden tot een gezamenlijke aanpak. Dat bleek niet het geval. Ook na de terugkeer van de missie bleef de verdeeldheid. Door de afname van het geweld was de twijfel over de noodzaak van ingrijpen verder toegenomen. De Europese ministers besloten daarom opnieuw tot het sturen van een missie, die nu "kwartiermakers" genoemd worden. Zou het dan toch tot een Europees ingrijpen komen?

Ik hoop van wel. Interventie door een Europese politiemacht is nodig om de patstelling in Albanië te doorbreken. Momenteel is het land in chaos, omdat de mensen niet bereid zijn hun wapens af te staan aan een president die ze niet vertrouwen. Een terugkeer van orde en stabiliteit is noodzakelijk om echt democratische verkiezingen te kunnen houden. En zonder echte democratische verkiezingen zal er nooit een basis worden gelegd voor de wederopbouw van Albanië.

Voorwaarden voor wederopbouw

Deze vicieuze cirkel moet mijns inziens worden doorbroken. Europa moet zich niet slechts richten op de beveiligde verstrekking van noodhulp, maar ook trachten de oorzaken van de humanitaire problemen aan te pakken. De aanwezigheid van een voldoende grote Europese politiemacht in Albanië en de internationale organisatie van de verkiezingen, zullen de bevolking het vertrouwen in de toekomst weer terug moeten geven. Onder Europese controle zullen de Albanezen hun wapens in moeten leveren. De politiemacht moet rust en orde terugbrengen totdat werkelijk democratische verkiezingen hebben plaatsgevonden. President Berisha en de oppositie zijn overeengekomen de verkiezingen binnen twee maanden te houden. Deze verkiezingen moeten worden georganiseerd door de Organisatie van Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in aanwezigheid van vele internationale waarnemers. Om te voorkomen dat president Berisha opnieuw de verkiezingen manipuleert. Daarna kan aan de wederopbouw worden begonnen.

Ik begrijp twijfels over het Albanese avontuur. "Srebrenica" weerhoudt velen van ons van vredesoperaties. Maar ik meen, dat een goed georganiseerde operatie in internationale samenwerking een betere oplossing is dan een voortmodderend conflict, dat gemakkelijk kan escaleren naar Kosovo, Macedonië en Griekenland. We strijden hier tegen de maffia, die haar economische belangen veilig wil stellen. De verstrekking van noodhulp is niet de oplossing. Als we geen langdurend conflict aan onze grenzen willen hebben, moeten we nu ingrijpen om daar zo snel mogelijk een legitiem en slagvaardig gezag verkozen te krijgen. ◆

Jan-Willem Bertens is ook Voorzitter van de Subcommissie Veiligheid en Ontwapening van het Europees Parlement

Staatssecretaris Kohnstamm droomt over Internet

Terug naar de kiesvereniging

Zijn we net een beetje aan referenda gewend geraakt, hebben we er straks nauwelijks nog behoefte aan. Met Internet kunnen we zélf hangijzers op de agenda plaatsen, of er juist afhalen. Nog voordat er politieke besluitvorming over heeft plaatsgehad. Hebben we dan überhaupt nog wel politieke partijen nodig? "Ik ben ervan overtuigd dat we teruggaan naar de kiesvereniging", zegt Jacob Kohnstamm. Een interview met de D66-staatssecretaris die verantwoordelijk is voor de coördinatie van overheidstoepassingen op de elektronische snelweg en die momenteel een computercursus volgt.

door Moncef Beekhof en Jeroen Nugteren

Wie is er bang voor Internet?

Als de vraag over het wel of niet creëren van IJburg tien jaar later had gespeeld, hadden de Amsterdammers waarschijnlijk helemaal geen behoefte meer aan een referendum gehad. Volgens Jacob Kohnstamm komt dat doordat steeds vaker en efficiënter gebruik zal worden gemaakt van elektronische communicatiemiddelen. "De burgers hebben dan in een vroegtijdig stadium over het onderwerp kunnen meepraten en hun invloed kunnen uitoefenen. Vanaf het allereerste moment dat het stadsbestuur zich er zelf ook mee bezighoudt", zegt de staatssecretaris.

Burgers kunnen via een referendum nu slechts ja of nee zeggen op het moment dat de gemeenteraad al een kant-en-klaar plan over een politiek onderwerp heeft liggen. Maar binnen afzienbare tijd kunnen zij volgens Kohnstamm ideeën, suggesties en meningen over een thema geven ruimschoots voordat ambtenaren en politici hun eigen richting hebben bepaald. "Zijn we eenmaal zo ver, dan zullen mensen geen behoefte meer aan een referendum hebben. Want de besluitvorming komt dan niet plotsklaps tot stand. Er is al op allerlei eerdere momenten gecommuniceerd. Mensen hebben er op een zichtbare manier al invloed op uitgeoefend."

"Zo kun je bijvoorbeeld bij IJburg in een vroegtijdig stadium de Internetsite van Amsterdam inzetten. Beste mensen, we denken dat we een probleem hebben, woningnood, en we raken de mensen met meer geld kwijt aan Purmerend, enzovoort. Waar kunnen we bouwen, is dit überhaupt een probleem of niet, hoe kunnen we het precies agenderen? Zo kun je gebruik maken van de kennis en ideeën van veel meer mensen. Om zo op moderne leest geschoeid te kunnen besturen. Uiteindelijk is de bestuurder weliswaar degene die beslist, met het referendum als een soort hoger beroep daarop. Maar de moderne bestuurder kan niet meer zeggen: ik heb nooit een burger gezien. Er kan nog veel aan de communicatie met de burgers worden verbeterd. We stoppen één keer per vier jaar alle ideeën in onleesbare verkiezingsprogramma's en dat is het dan."

Mensen zijn net enigszins gewend geraakt aan referenda. Nu moeten ze weer via Internet, waar ze volstrekt niet mee overweg kunnen, in een vroegtijdig stadium over een onderwerp met het gemeentebestuur communiceren. Zullen velen dat gaan doen?
"95% Maakt er inderdaad nog geen gebruik van. Je moet er voor zorgen dat mensen zo kort mogelijk computer-analfabeet blijven. Dat gold destijds ook voor de telefoon. Mag ik even dromen? Als je straks een spraakgestuurde computer krijgt met telefoon en fax ineen, dan hebben we het probleem doorbroken. Er zijn heel veel mensen die met Teletekst overweg kunnen, terwijl ik dat systeem niet echt klantvriendelijk vind."

Is de apparatuur voor sommige mensen niet een hele aanschaf?
"De computer is nu nog duur, maar in Japan zijn CD's, Internet en computers heel snel voor lage prijzen beschikbaar gekomen. Het is bij ons nog een rijke-lui-affaire, maar je ziet in Nederland bijvoorbeeld ook steeds vaker een portable telefoon. Er zullen altijd mensen zijn voor wie het niet weggelegd is. Voor hen zal je aparte voorzieningen moeten treffen."
"Een samenleving is zo democratisch als de mate waarin zij respectvol met haar minderheden omgaat. En computer-analfabeten worden minderheden. Maar dat weerhoudt mij er niet van met elektronische burgerconsultaties door te gaan. Want het is niet erg om elitair te zijn, onder de voorwaarde dat je je best doet dat zo kort mogelijk te zijn. Dus moeten er computers komen op scholen, stadhuizen en bibliotheken, met Internet-aansluitingen en – vooral waar het gaat om communicatie tussen burgers en overheid – software die zeer gebruikersvriendelijk is. De toegankelijkheid van de informatie staat voorop."

Hoe ziet die elektronische burgerconsultatie er in de toekomst uit? Hebben we het dan over discussieplatforms, elektronische volksraadplegingen en elektronisch stemmen?
"Het gaat mij vooral om de eerste fase van de besluitvorming, in de voorfase van de beslissing, lang voordat de politieke besluitvorming aan bod komt. De mensen moeten eerst met het gemeentebestuur communiceren over: wat komt er op de agenda en waarom? Welke oplossingen bieden we vervolgens voor de problemen die we op de agenda hebben gezet? Welke andere oplossingen zijn denkbaar? Als later de politieke beslissing over het onderwerp eenmaal is genomen, blijft communicatie met de burgers nog steeds van groot belang. In die fase gaat het om de manier waarop het besluit wordt uitgevoerd. Wat zijn de effecten van de beslissing?"

Als je deze lijn doortrekt, heb je dan straks geen politieke partijen meer nodig?
"Oh, maar ik vind een politieke partij ook geen doel op zichzelf. Als de conclusie is dat je het goed hebt gedaan en vervolgens is de partij overbodig geworden, dan is er geen enkele reden om te zeggen dat die conclusie niet deugt."

Kunnen we alvast Krasnapolsky afhuren voor het opheffingscongres in 2006?
"Nee, mochten we de partij dan gaan opheffen, dan laten we haar uiteraard via Internet ontploffen, ha ha. Politieke partijen zijn inmiddels verworden tot instituties die veel afdelingsvergaderingen en dergelijke nodig hebben om te bestaan. De vraag is of dat nog in een reële verhouding staat tot de primaire doelstellingen van een partij: mensen maken, mensen mobiliseren, mensen recruteren, mensen als het zo uitkomt ook balloteren, ideeën maken, ideeën mobiliseren."
"Ik vind dat we heel hard terug moeten zoeken naar de kiesvereniging. En ik ben ervan overtuigd dat we daar ook naar terug gaan. Maak je optimaal gebruik van Internet door effectief te communiceren en daarmee aan goede politieke besluitvorming te doen, dan is het steeds belangrijker om goede mensen met goede ideeën te 'spotten'. Dan kom je dus uit op kiesverenigingen. Als we opnieuw en op een goede manier nadenken over onze partijstructuur, dan hebben we als D66 straks een grote voorsprong op andere partijen die een lang en belast verleden hebben."

Voel je je af en toe niet eenzaam binnen de partij als je merkt dat de Tweede-Kamerfractie van D66 de onderwerpen waar jij je juist op richt – bestuurlijke vernieuwing, elektronische media – niet meer bovenaan de lijst heeft staan?
"Gerrit Jan Wolffensperger en een aantal anderen in de partij willen de koers verleggen. Ze willen meer toe naar economische, infrastructurele, milieutechnische, sociale, maatschappelijke items. Ik zou het betreuren als dat ontzettend radicale vormen aanneemt. Ik heb altijd gedacht dat D66 een partij is tegenóver alle andere partijen, als het bijvoorbeeld gaat om het omgaan met macht. En een partij tússen andere partijen als het gaat om optimale individuele ontplooiing. Dat zijn voor mij twee inhoudelijke, cruciale redenen waarom ik in 1969 lid ben geworden van de partij. In radicale democratisering staan we tegenover iedereen. Ik word door de woordvoerders in de fractie gesteund in mijn strijd om de staatsrechtelijke punten."

Maar niet door de fractievoorzitter?
"Jawel. Gerrit Jan zegt dat staatrechtelijke punten in het verkiezingsprogramma minder centraal zullen staan. Maar hij bedoelt waarschijnlijk: in de komende verkiezingscampagne. En dat is al eerder gebeurd. Ook de campagne van Jan Terlouw stond destijds niet in het teken van staatkundige vernieuwing. Die van Van Mierlo weer wel. Nu dan misschien weer niet."

Je bent zelf verantwoordelijk voor de coördinatie van overheidstoepassingen op de elektronische snelweg. Maar de 'home page' van Binnenlandse Zaken is saai en ontoegankelijk. Die van andere ministeries zien er al veel beter uit.
"Dit voorjaar kom ik met een beleidsnota over bestuurlijke informatievoorziening. Daarin zullen een aantal forse dilemma's staan verwoord. Op een beperkt aantal punten, zoals elektronische burgerconsultatie, zullen we experimenten inzetten om te bekijken in hoeverre we een begin van een oplossing voor die dilemma's kunnen vinden."

Laat eens zien, die 'home page' van Binnenlandse Zaken.
"Ha, ha. Ik ben bang dat ik er nog niet goed genoeg mee overweg kan. Maar ik vind het wel heel belangrijk om dat te kunnen. Daarom laat ik me momenteel om- en bijscholen." ◆

Plattelandsontwikkeling is landinrichting

Wanneer je aan D66 denkt, denk je niet gelijk aan landelijk gebied, aan agrariërs. Toch is er binnen de partij wel degelijk aandacht voor de toekomst van de landelijke gebieden. Dit bleek tijdens het debat over plattelandsontwikkeling in het Achterhoekse Zelhem op 8 maart jl. Deze bijeenkomst werd georganiseerd in het kader van het project "Voor de Verandering". Zes deskundigen gingen in discussie over de toekomst van het platteland en de rol van de overheid in het plattelandsbeleid.

door Gerhard Brunsveld

De discussie werd gevoerd aan de hand van drie stellingen. De eerste stelling luidde: *Alleen de ontplooiing van economische bedrijvigheid van en op het platteland kan een garantie vormen voor het behoud van het platteland met het huidige karakter.* De aanwezigen vroegen zich af of je wel het huidige karakter kan en moet behouden. Dit getuigt namelijk van een conservatief uitgangspunt. Juist het platteland zou mee moeten gaan met de modernisering van de huidige tijd. Het is de vraag of economische bedrijvigheid de enige garantie is voor het behoud van het platteland. Stef Smit vindt van wel. Het platteland moet zichzelf in stand houden. Groei van de economische bedrijvigheid is daarvoor noodzakelijk. De overheid moet dit niet beperken met allerlei regeltjes.
Vanuit de zaal reageert Johanna Boogerd, Europarlementariër voor D66. Het gaat niet alleen om de concurrentie met het buitenland aan te kunnen, maar ook om de negatieve demografische ontwikkelingen op het platteland tegen te gaan; de landelijke gebieden vergrijzen in een rap tempo. Dit wordt versterkt door de leegloop van jongeren uit die gebieden.
Hans Augustijn komt met een oplossing: coalitievorming. Bedrijven, organisaties, overheden en branches met tegengestelde doelstellingen moeten door middel van overleg en samenwerking een oplossing zoeken voor de vraag hoe het landelijke gebied het beste in te richten.

Meer directe communicatie

De tweede stelling betrof de rol van de overheid in het stimuleren van de ontwikkelingen op het platteland. De beide ondernemers, Stef Smit en Jan van Campen, waren zeer duidelijk over deze rol. Momenteel weet de provinciale overheid niet wat ze wil en kan de lokale overheid niets. Er wordt geroepen om meer duidelijkheid van de zijde van de overheden. Marian Louppen, D66-gedeputeerde uit Gelderland, gaf weerwoord vanuit de provincie. In het streekplan legt de provincie een duidelijke lijn vast hoe zij de ontwikkeling van de landelijke gebieden de komende tijd ziet. Het is aan de lagere overheden, maar ook de burgers om binnen deze bedachte lijn een eigen invulling te geven aan de ontwikkeling van het leefmilieu. Ook de lokale overheid speelde de bal terug naar de burger. Iemand uit de gemeente Aalten merkte op, dat met regelmaat individuele burgers een plan dat de steun heeft van de meerderheid, blokkeren door middel van bezwaar- en beroepsprocedures. Hierop werd door Jan van Campen direct gereageerd. De overheid moet veel meer met direct betrokkenen communiceren.

Bufferfunctie

De derde en laatste stelling ging verder in op de rol van de overheid. Zij luidde: *Zonder ingrijpen van de overheid verwordt het platteland tot verstedelijkt gebied en verliest daarmee zijn bufferfunctie voor de steden.* De stelling suggereert dat er een eenzijdige relatie is tussen stad en platteland. Dit is natuurlijk niet het geval. De stedelingen, bijvoorbeeld, recreëren in het landelijke gebied. Maar daarnaast heeft het landelijk gebied een productiefunctie voor de burgers in de stad.
Om de stedelingen meer tot het landelijke gebied te trekken en het landelijk gebied aantrekkelijker te maken, moeten goede inrichtingsprojecten ontwikkeld worden. Greet Bierema noemt daarop twee problemen met zulke projecten. Ten eerste zijn ze vaak niet geïntegreerd in het gebied of met elkaar samenhangend. Ten tweede moet de schoonheid van het landschap niet verloren gaan. De autochtone bevolking moet zich eerst realiseren welke bijzondere elementen haar eigen gebied kent, om van daaruit het land in te richten met behoud van deze bijzonderheden.

De slotvraag die is blijven hangen is: wat is plattelandsontwikkeling nu eigenlijk? Kees van Oomen beschreef dit het beste met: plattelandsontwikkeling is landinrichting. ◆

Deelnemers

Pieter ter Veer, Tweede-Kamerlid voor D66 en woordvoerder landbouw
Kees van Oomen, ministerie van landbouw, natuur en visserij
Stef Smit, veehouder
Jan van Campen, eigenaar van een bouwbedrijf en gespecialiseerd in de stalinrichting van varkenshouderijen
Hans Augustijn, Gelders Landschap
Greet Bierema, landschapsarchitecte

Ingezonden mededeling

Klonen of niet klonen: dat is de vraag

Na genetisch gemodificeerde sojabonen en stier Herman, is de laatste doorbraak het gekloonde schaap Dolly: een uiercel van een zesjarig schaap is gefuseerd met een lege eicel van een ander schaap. De laatste jaren maakt biotechnologie een stormachtige ontwikkeling door. Moet de politiek dergelijke ontwikkelingen stimuleren of juist afremmen? Waar leggen wij de grens tussen het klonen van dieren en het klonen van mensen? Dit vroegen wij *Pieter ter Veer*, Tweede-Kamerlid voor D66 op het gebied van landbouw en woordvoerder genetische modificatie.

door Ilonka Lei en Stefan Wijers

Sommige uitvinders van de atoombom hadden achteraf spijt van hun vondst. Zouden de makers van Dolly zich ook nog eens achter de oren moeten krabben?
Nee, absoluut niet. Ik zie de ontwikkeling van het gekloonde schaap Dolly als een grote stap voorwaarts voor de mensheid. Uiteraard kan ook deze techniek in verkeerde handen vallen en worden misbruikt, maar voor mij staat het potentieel van het klonen voorop. Wij moeten niet argwanend en wantrouwend staan tegenover biotechnologische ontwikkeling.

Waarom gaat D66 mee met deze ontwikkelingen? Bij biotechnologie geldt voor mij het uitgangspunt "nee, tenzij". Onderzoekers moeten dus aangeven waarom zij een bepaald experiment willen en welk doel dit dient. Ik zie biotechnologie als een enorme sprong voorwaarts. Denk maar aan voedselverbetering en ziekteresistentie van bepaalde gewassen. Genetisch gemodificeerde organismen leveren een hogere oogst op met minder gebruik van bestrijdingsmiddelen. Daarnaast heb je nog allerlei medische doeleinden.

In de beeldvorming rond klonen is de stap van schapen naar gekloonde mensen snel gemaakt. Is het klonen van mensen ook mogelijk? Ja, in principe kan bij de mens ook een celkerntransplantatie plaatsvinden. Een andere vraag is of je dat ethisch verantwoord vindt.

Waarom zouden we niet een mens klonen? Waarom zou je je schoonmoeder willen klonen? Ik vind dat het klonen van mensen te allen tijde moet worden uitgesloten. Dieren mogen wat mij betreft wél worden gekloond, omdat ik de kloontechniek, en eigenlijk elke technische vooruitgang zie als een potentiële verbetering voor de mens.

Veel mensen schrikken van verhalen over klonen. Visioenen van "der Übermensch" en een "tweede Saddam Hoessein" doen opgang. Is deze angst volstrekt onterecht?
Nee, ik begrijp die angst wel, maar ik denk dat wij in Nederland, en ook in Europa, goede afspraken daarover hebben gemaakt. Eén ding is dat wetenschappers allerlei ontwikkelingen mogelijk maken. Maar ik vind dat proeven met klonen altijd moeten worden getoetst door een ethische commissie, buiten de kring van de direct betrokken wetenschappers.

Heeft de politiek nog eigenlijk iets te zeggen over klonen en andere biotechnologische ontwikkelingen? Jazeker. Los van betrokkenheid bij de formulering van het algemene beleid, heeft de Tweede Kamer enkele keren al haar mening gegeven over bepaalde gevallen. Stier Herman was een experiment waarover een ethische toetsingscommissie een advies heeft uitgebracht. Daarna gaf de Kamer haar fiat. Ik heb er bij minister Van Aartsen van Landbouw op aangedrongen dat deze procedure ook moet gelden voor het klonen van dieren.

Hoe voorkom je dat de kloontechniek in de verkeerde handen valt en bijvoorbeeld wordt ingezet voor biologische oorlogvoering? Dit is natuurlijk nooit helemaal waterdicht te regelen, maar je zou bijvoorbeeld kunnen denken aan een soort non-proliferatieverdrag voor klonen. Kennis voor het maken van atoombommen wordt ook niet zomaar naar welk land dan ook geëxporteerd.

Ethische overwegingen

De medisch-ethische kant van klonen is een verhaal apart. We vroegen de woordvoerder volksgezondheid, *Roger van Boxtel* naar zijn mening over dit onderwerp.

Wat vind je van de ontwikkelingen op het gebied van klonen? Ben je het eens met de ruime opvatting van Pieter ter Veer hierover?
"Hello Dolly" of juist "Goodbye Dolly"? Dat vroeg ik mij af tijdens de behandeling van de Wet bijzondere medische verrichtingen. Net als Pieter heb ik niets tegen technologische vooruitgang. Klonen van planten vind ik onder voorwaarden acceptabel, maar bij dieren ben ik al veel kritischer, omdat we het dier dan alleen als product zien. Voor mij staat naast het principe van "nee, tenzij" het zelfbeschikkingsrecht van het individu voorop. Ook hoeft niet elke medische voorziening of vooruitgang per se uit de publieke middelen te worden betaald.

En het klonen van mensen?
Nee, je moet klonen van mensen niet willen, omdat er tot nu toe niemand mij duidelijk kan maken wat de meerwaarde hiervan is. Aan de andere kant moet je ook weer niet té spastisch doen over klonen. Wij kennen al heel lang menselijke klonen. Denk aan eeneiige tweelingen! Wat mij steekt, is dat bij het klonen te veel de nadruk ligt op het denken in termen van nut en daarmee het gekloonde wezen slechts als een product wordt gezien. Overigens, je kunt wellicht ooit genetisch iemand klonen, maar dat betekent nog niet dat je daardoor ook hetzelfde sociale individu ervoor terugkrijgt.

Lees verder op pagina 18

Vervolg van pagina 17

Hallo! Dolly is vernoemd naar de Amerikaanse zangeres Dolly Parton. Wij kunnen wel raden waarom.
Foto: Dirk Huizinga; eigendom: provincie Flevoland

Heeft de politiek voldoende instrumenten om zich te kunnen bemoeien met biotechnologische ontwikkelingen?
Een ethische toetsingscommissie is wel goed, maar nog niet voldoende. Ook vraag ik mij in gemoede af of een wettelijk verbod op klonen voldoende is, want wetenschappers gaan door. Eind dit jaar wordt de Fertiliteitswet in de Kamer behandeld, waarin een verbod op het klonen van mensen zal worden opgenomen. Dat is maar een eerste stap. Daarnaast zie ik wel wat in een soort moreel appèl op wetenschappers. Denk bijvoorbeeld aan het voorstel van de Duitse socioloog Ulrich Beck voor een 'rechtbank' voor wetenschappelijke ontwikkelingen. Ik zie een te grote kloof tussen wetenschap en maatschappij. Wij hebben bij lange na geen weet van wat er allemaal technisch al mogelijk is, laat staan dat wij daar een ethisch oordeel over hebben kunnen vormen. Ik vind het van wezenlijk belang dat wij nadrukkelijker in debat treden met wetenschappers. Niet alleen om een vinger aan de pols te kunnen houden, maar ook voor de maatschappelijke meningsvorming over wetenschappelijke ontwikkelingen. Ik citeer hier maar vrij uit de uitspraak van Nobelprijswinnaar, Max Born: "Man stehe vor einem Triumph des Verstandes und zugleich vor einem Versagen der Vernunft".

standpunt

Bosnië, een menselijk drama

"In de verte, maar altijd dichterbij dan je lief was, bestookten mensen elkaar met kanonnen om het eigendomsrecht over uitgestorven straten. Bevrijden, noemden ze het. In de greep van de waanzin was geen moeite te veel, geen prijs te hoog. Het ging toch zeker om hun vaderland, hun volk, hun trots."

door Arthur van Buitenen

De roman 'Zonen van Bosnië', geschreven door Vinko Prizmić gaat over wreedheden, over wantrouwen, over onmacht en over de idioterie van oorlog voeren. Maar boven alles gaat deze roman over mensen. Over hoe het kan gebeuren dat mensen elkaar ondragelijk lijden aandoen. Over hoe tijdelijk vriendschap in oorlogstijd kan zijn.

Vinko Prizmić spaart de lezer niet. Eerst laat hij ons vertrouwd raken met vier vrienden, om ons vervolgens te betrekken in de ondergang van de vriendschap en de dramatische dood van twee van deze mensen. De vrienden zijn Ivan, Mujo en Milan. Alledrie werden zij na de Tweede Wereldoorlog geboren in Trolist, een klein dorpje in Bosnië. De vierde vriend is Anthony, een Engelse journalist die als kind al zijn vakanties in Trolist doorbracht. Hij blijft toeschouwer in de strijd die in de loop van het verhaal ontbrandt:

"Het kostte Tony moeite zijn vrienden anders te zien dan als vrienden die het beste met elkaar voor hadden. Ze waren altijd Bosniërs onder elkaar geweest en hij had zich daar nooit echt een buitenstaander gevoeld. Toch voelden ze dat ze onder druk waren komen te staan. Er hing een dreiging in de lucht. Als het tot vechten zou komen, zou hun afkomst en identiteit een belangrijke rol gaan spelen. Wat een paradox: je mocht dan wel je vrienden kiezen, maar over je eigen identiteit had je niets te vertellen. Daar was geen ontkomen aan. Tony vroeg zich mismoedig af of de vrienden in staat zouden zijn op elkaar te schieten."

In het begin wordt het voor onmogelijk gehouden dat de vrienden elkaar zullen beschieten. Maar de verschillen in hun religieuze en culturele achtergrond krijgen steeds meer de overhand. Ze proberen zich zo goed mogelijk te verzetten tegen de druk die door hun omgeving wordt uitgeoefend, maar op een gegeven moment is er te veel gebeurd en gaat de vriendschap ten onder. Mujo wordt in een kamp opgesloten en weet uiteindelijk naar Nederland te vluchten. Milan en Ivan sterven als elkaar bestrijdende commandanten in de waanzinnige strijd. Het is Anthony die ze naast elkaar begraaft.

Het menselijk drama wordt levensecht door de historische en politieke context waarin het verhaal wordt gezet. Vinko Prizmić overtuigt door zijn kennis van de geschiedenis en de cultuur van de volken die op de Balkan leven. "Zonen van Bosnië" is verplichte kost voor iedereen die een oordeel durft te vellen over de waanzin die zich zo recent aan de grenzen van Europa heeft voltrokken. ◆

Zonen van Bosnië is geschreven door Vinko Prizmić, lid van de D66-adviesraad. Zijn boek is verschenen bij Nijgh en Van Ditmar, Amsterdam 1996. ISBN: 90-388-5914-7. De roman kost f 29,90.

Digitaal 66

Onder deze naam verschijnt met ingang van april 1997 een elektronisch weekbulletin met partijnieuws en politieke standpunten. Dit bulletin is in eerste instantie bedoeld voor D66'ers die voor hun dagelijks functioneren op de hoogte moeten zijn van wat er in de partij omgaat, maar ook 'gewone' leden kunnen zich hierop abonneren. Vaste rubrieken zijn: Mededelingen van het hoofdbestuur, Mededelingen van andere besturen en fracties, Partijagenda, Actuele politieke standpunten. Digitaal 66 wordt wekelijks op vrijdag gratis verspreid onder de D66'ers die zich op deze mailinglist hebben geabonneerd. U kunt zich aanmelden door een bericht te sturen aan het volgende emailadres: lsd66@d66.nl onder vermelding van 'abonnement Digitaal 66' en uw lidnummer. Wie geen emailadres heeft, kan het bulletin per fax ontvangen tegen een bijdrage van 100 gulden per jaar.
Het weekbulletin is onderdeel van een plan om de informatie-uitwisseling binnen de partij te intensiveren met behulp van moderne communicatie-middelen. Andere initiatieven zijn een modernisering en uitbreiding van de huidige website op Internet en het uitgeven van emailadressen onder het domein D66.NL (aan besturen, fracties, regio's en afdelingen). Zodra de technische en organisatorische voorbereidingen zijn afgerond volgt nader bericht.

Namens het D66-hoofdbestuur, Matt Poelmans

de voorzet

De Voorzet is een rubriek die u ruimte biedt voor uw mening over politiek-maatschappelijke kwesties. Om de twee nummers verschijnt een stelling over een actueel onderwerp. U wordt gevraagd in maximaal 200 woorden op deze stelling te reageren. De nieuwe stelling vindt u onderaan deze rubriek. De redactie behoudt zich het recht voor de ingezonden artikelen in te korten. U kunt uw reacties – vóór woensdag 4 juni 1997 – sturen naar: Landelijk Secretariaat D66, t.a.v. Democraat, Postbus 660, 2501 CR Den Haag. U kunt ook reageren via de Speakers Corner op de D66-Internetpagina (http://www.d66.nl) onder de menukeuze Meningen/Discussie.

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

D66 moet meer gebruik maken van lobbyisten.

Deze stelling leverde een bescheiden aantal reacties op.

Tegen:
Tegen het gebruik van lobbyisten kan ingebracht worden dat politici zich moeten laten beïnvloeden door hun kiezers en niet door allerlei belangenbehartigers die door de kiezers niet democratisch te controleren zijn. Het stemrecht berust immers bij personen, niet bij bedrijven en organisaties.

Voor:
Vanwege het ontbreken van de mogelijkheid tot referendum is gebruik maken van lobbyisten een mogelijkheid voor politici en overheden om – naast draagvlak te verkrijgen voor hun ideeën – ook een kans om "gratis" gebruik te maken van de deskundigheid en ervaring die bij veel maatschappelijke organisaties volop aanwezig is.

Mijn conclusie:
D66 moet inderdaad (meer) gebruik maken van lobbyisten, mits afkomstig van maatschappelijke organisaties waarvan de leden voldoende democratische controle op de gang van zaken kunnen uitoefenen. Dus geen directe invloed van bedrijven, maar wel van hun belangenorganisaties. Belangenbehartiging is een legitieme zaak, maar de kiezers moeten niet het gevoel krijgen dat zij eenmalig de poppetjes mogen neerzetten, die vervolgens een zittingsperiode lang door anderen, zonder democratische legitimatie en controle, bewerkt worden.

Henk van Loon, 's-Gravenzande

Niet democratisch
In Democraat 2 stelt men dat D66 meer gebruik moet maken van lobbyisten. Ze zouden veel invloed hebben op de politiek, een bron van informatie en dus een belangrijk contact met de samenleving zijn. Zonder contacten in het lobbycircuit zou D66 niet effectief kunnen werken.
Zowel met de stelling als met de argumenten ben ik het oneens. Het is mogelijk dat lobbyisten veel informatie leveren, maar die informatie is veelal eenzijdig, in het belang van de opdrachtgever. Als bron van informatie dus onvoldoende, temeer daar politici er goed aan doen hun oor te luisteren te leggen bij alle burgers in plaats van een select groepje belangenbehartigers.
Daarnaast wil D66 "anders" en "democratisch" zijn; zonder collega-partijen af te vallen kunnen wij ook invloed uitoefenen op een open en democratische manier, met oplossingen aankomen die gericht zijn op een probleem in plaats van een bedrijf of een organisatie. Een open bestuursstructuur met bereik- en aanspreekbaarheid van politici (en ambtenaren!) en communicatie in beide richtingen versterkt de politiek en verhoogt de effectiviteit ervan met sprongen!

Guido Koppes, Tilburg

Op het congres werd de discussiebijeenkomst over de toekomst van de luchtvaart maar matigjes bezocht. Daaruit zou je de conclusie kunnen trekken dat D66'ers niet erg geïnteresseerd zijn in het vraagstuk of er wel of niet een tweede nationale luchthaven moet komen. Terwijl er zelfs een brede maatschappelijke discussie aan wordt gewijd. Dat vinden wij toch wel eigenaardig. Daarom luidt de nieuwe stelling:

Die tweede nationale luchthaven moest er maar komen

Partijagenda

26 apr Symposium lokaal verkiezingsprogramma (OC&BV) in Utrecht

13 mei De middelgrote stad als broedplaats van cultuur. Met Aad Nuis. Deventer, Theater Bouwkunst, 19.30 uur

15 mei Publiek debat over het verkiezingsprogramma van D66 (SWB)
Poort van Kleef, Mariaplaats 2 in Utrecht, vanaf 19.00 uur

21 mei Sociaal-economische gevolgen van de Europese unie voor de regio Eemland. Met Hans Wijers en Johanna Boogerd. Dierenpark Amersfoort, 16.30-20.30 uur

24 mei Themadag Jeugdbeleid (BV)
Oosterpoort, Groningen, vanaf 11.00 uur
Conflicthantering (OC) in Utrecht
Maak kennis met D66 (OC) in Middelburg
Speech en presentatie (OC) in Nijmegen

30 mei Normen en waarden. Met Winnie Sorgdrager. Utrecht (adres en tijd nog niet bekend)

31 mei Op weg naar de verkiezingen (algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging), De Reehorst, Ede (BV)
Conflicthantering (OC) in Deventer
Speech en presentatie (OC) in Akkrum
Opmaat naar de raad (OC) in Den Bosch

BV = Bestuurdersvereniging
OC= Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau
VdV= Voor de Verandering
Bel voor meer informatie: (070) 3566066.

Telefonisch spreekuur

De voorzitter nodigt u uit!
Partijvoorzitter Tom Kok nodigt u uit voor een telefonisch gesprek. De beller krijgt 10 minuten de tijd om zijn of haar ideeën en suggesties aan de voorzitter voor te leggen. U kunt hem op het volgende nummer bereiken: 070-3566066 (onder voorbehoud)

De komende maand is hij op de volgende dagen beschikbaar:

26 april	12.00-13.00 uur*
2 mei	11.00-12.00 uur*
9 mei	11.00-12.00 uur*
16 mei	11.00-12.00 uur
23 mei	11.00-12.00 uur*
30 mei	11.00-12.00 uur

* Maak voor één van de gemarkeerde dagen een afspraak op het Landelijk Secretariaat, dan belt Tom Kok u terug. Voor de andere data geldt dat u Tom Kok direct aan de telefoon krijgt.

column

Vrouwen

Na het afgelopen congres van D66, waarop Hans van Mierlo aangaf bij de volgende verkiezingen geen lijsttrekker meer te willen zijn, is de parlementaire pers gestart met speculaties over wie hem zal opvolgen.

In NRC-Handelsblad van de maandag na het congres stonden de kanshebbers – volgens de krant – beschreven. Van iedere kanshebber werd aangegeven hoe groot zijn of haar kansen zijn en waarom. Hans Wijers gooit hoge ogen – alhoewel de motivatie wat bizar klinkt: Wijers zou de enige minister zijn die de aantrekkingskracht van Hans van Mierlo op vrouwen benadert.
Deze motivatie zegt veel over de denkwereld van de redactie van de krant: in de eerste plaats dat politiek iets is voor mannen en dat vrouwen er niets van begrijpen. Op grond van een of andere misplaatste drang naar gelijkheid – inherent aan de Nederlandse volksgeest – hebben vrouwen ooit stemrecht gekregen. D66 maakt nu al meer dan dertig jaar lang misbruik van dat gebrek aan politieke kennis bij vrouwen door haar lijsttrekkers te selecteren op hun aantrekkelijkheid voor vrouwelijke kiezers.

Zowel bij Van Mierlo als bij Terlouw is die aantrekkelijkheid altijd een item geweest. De nauw verholen suggestie is dat bij D66 de inhoud ontbreekt. Het zijn mooie mannen die met hun valse ideeën over staatkundige vernieuwing en milieu de vrouwen weglokken bij de degelijke maar saaie partijen als CDA, PvdA en VVD. En zo de toekomst van dit land in gevaar brengen. De 'oude' partijen zijn hier tegenover weerloos: je uiterlijk krijg je nu eenmaal bij je geboorte mee.

Als vrouw zou ik zwaar beledigd zijn over de suggestie in politiek opzicht als het 'domme blondje' te worden beschouwd. Dat wil niet zeggen dat ik geloof dat de meeste mensen rationeel hun stem uitbrengen. De meeste kiezers schatten de beperkte waarde van verkiezingsprogramma's goed in. Veel mannen en vrouwen laten zich bij hun keuze ook leiden door sympathieën en antipathieën. Een gekozen politicus is een volksvertegenwoordiger – en die kies je niet alleen met je hoofd. ◆

Fred Herrebout

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam _____ man/vrouw
Adres _____
Postcode/plaats _____
Telefoon _____

D66 DEMOCRATEN
Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

een voorzitter

Argwaan

Ik herinner mij nog de congressen van D66 waar de instelling van een stemadviescommissie werd afgestemd. Dat is al weer de nodige tijd geleden. Het instituut van de stemadviescommissie is kennelijk de laatste jaren binnen onze partij meer en meer geaccepteerd, zij het dat dit altijd met de nodige argwaan gepaard is gegaan.
Zoveel te beter! Dat er argwaan is, lijkt mij alleen maar gezond en natuurlijk voor een partij die de directe democratie en het zelfbeslissingsrecht vanaf haar geboorte hoog in het vaandel heeft staan.
Aan de andere kant heeft kennelijk het besef terrein gewonnen dat een niet-onaanzienlijk deel van de D66-leden hun lidmaatschap zien als een steun in de rug van de partij waarin zij het volste vertrouwen hebben. Dit hoeft natuurlijk niet te betekenen dat zij zelf in onze partij actief zijn en daardoor weten wie het meest geschikt zijn om voor D66 lid van bijvoorbeeld de Tweede Kamer te zijn.
Daar ligt nu juist de toegevoegde waarde van het advies van de stemadviescommissie. Het is bij uitstek de taak van deze commissie om een zo objectief mogelijk advies uit te brengen over de kwaliteiten van de kandidaten die zich aanmelden voor de interne partijlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen.

Om te zorgen dat het stemadvies zo objectief mogelijk is ziet het Hoofdbestuur erop toe:
1 dat de samenstelling van de stemadviescommissie behoorlijk heterogeen is en daarmee zo representatief mogelijk voor de verschillende geledingen van de partij;
2 dat het aantal leden van de stemadviescommissie groot genoeg is om de partij D66 in brede zin te vertegenwoordigen;
3 dat tot leden van de stemadviescommissie worden benoemd leden van D66 die er een eer in stellen om hun medeleden zo goed mogelijk voor te lichten over de kwaliteiten van de kandidaat-Tweede-Kamerleden.

Hoe dan ook, het werk van de stemadviescommissie voor de Tweede-Kamerverkiezingen van 1998 zal zorgvuldig en consciëntieus worden uitgevoerd. De commissie zal zich echter beperken tot het uitbrengen van een stemadvies, overeenkomstig haar opdracht. Met andere woorden: de stemadviescommissie adviseert, daara zullen de leden van D66 moeten beslissen over de volgorde van de lijst via de schriftelijke stemming. ◆

Maarten Engwirda,
voorzitter van de stemadviescommissie

Jaargang 30, nummer 5, mei 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

5

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Polls
Hoe werken ze eigenlijk?

Uit de regio
Big City Veendam

Waddenzee
Hoezo gasboringen?

Dubbelinterview
Wolffensperger en Bertens
"Stilstand is achteruitgang in Europa"

Echt of kloon?

Ik voel het aan mijn water: dit wordt een risicovolle column. Hij gaat namelijk over de motivatie van onze actieve leden en ik verwacht niet dat ik er populairder van word. Niet dat me dat wat kan schelen, want ambities heb ik toch al niet. Nee, ik wil geen burgemeester worden, niet in de Staten en zelfs niet in de Tweede Kamer. Ik heb intussen wel gemerkt dat velen dit erg vreemd vinden. Het hoort blijkbaar niet. Als je heel wat energie steekt in de partij, en dat doe ik, schijnt dat vooral een investering in jezelf te moeten zijn. Dus heb ik op een aantal plekken al moeten uitleggen dat ik echt geen bedreiging vorm, dat ik geen kandidaat waar dan ook voor zal zijn, dat ik geen zittende bestuurders zal verdringen of in de rij wachtenden wil voorkruipen. Ik denk overigens niet dat het veel geholpen heeft, want overal blijft het ongeloof, het onbegrip en de argwaan door de ogen heen schemeren.

Wat bezielt mij dan wèl om politiek actief te zijn? Nogal simpel: politiek is volgens mij nog steeds een van de betere middelen om een onvolmaakte wereld een beetje beter te maken. Onvolmaakt omdat de mondige en verantwoordelijke burger op nog veel te veel plaatsen en door veel te veel instanties onnodig betutteld wordt. Iets wat hoog nodig moet veranderen, maar dan wel zonder het risico dat bepaalde groepen over het randje vallen. Zie hier mijn persoonlijke D66-credo, waaruit ik nu al zo'n dertig jaar mijn motivatie haal.

In mijn onnozelheid heb ik altijd gedacht dat dit credo voor iedere partijgenoot zou gelden, waarvoor zit je anders bij D66? Ik weet intussen wel beter. De laatste maanden heb ik heel bewust aan tientallen actieve D66'ers, afdelingsbestuurders en gekozenen, langs mijn neus weg gevraagd wat hen motiveert, waarom ze eigenlijk politiek actief zijn. Ik ben van de ene verbijstering in de andere gerold. Gemiddeld slechts een op de tien heeft dezelfde motivatie als ik: je boos maken en wat aan de wereld willen doen. Bijna iedereen geeft antwoorden als: "ik houd van discussie"; "thuis deden ze ook al aan politiek"; "het was zo goed te combineren met de kinderen"; "je komt nog eens ergens"; "je ontmoet interessante mensen"; "voor het netwerk". Ammehoela, denk ik dan, word dan lid van een literatuurkring of van de Rotary, daar kun je ook interessant discussiëren. Of laat je kiezen tot voorzitter van een voetbalclub, dan kom je ook nog eens ergens, elke veertien dagen is er een uitwedstrijd.

Wat me óók opviel is dat niemand gewoon eerlijk zegt, dat politiek een mooie kruiwagen kan zijn voor een leuke baan. Er is niks mis mee om daarvoor uit te komen, maar nee hoor, dát gebeurt dus ook weer niet. Alleen maar politiek correcte antwoorden dus, over hypocrisie zullen we het maar niet hebben. En intussen maar loeren naar de ander, naar de geestverwant: profileert hij zich niet te veel, pikt zij de leuke onderwerpen niet van me af, kom ik wel precies evenredig in de notulen aan bod, ben ik onderhand niet aan de beurt voor de pers. Als alle energie die erin gestoken wordt om de eigen partijgenoten te bestrijden, eens anders aangewend zou worden ... Kijk maar gewoon om je heen, altijd weer is er wel ergens een partijbestuurder druk met ellende op te dweilen, die kranen blijven maar open staan.
Misschien is dit wel het echte probleem van onze partij: al die mensen die alleen maar politiek actief zijn omdat het voor zichzelf zo aangenaam en interessant is, die dus geneigd zijn om meer naar elkaar dan naar buiten te kijken, die liever de lastige kwesties vermijden en die dus geen enkele positieve bijdrage aan het gezicht van onze partij leveren. Want gezicht krijg je alleen maar door forse doses bezieling, emotie en humor en niet door eeuwig te blijven formuleren, ontwijken of in de marge belangrijk te zitten wezen.

Het schijnt dat een kwart van onze 13.000 leden actief is, dik 3.000 dus. Kom nou, als we écht zouden tellen mogen we in onze handen wrijven als we de 300 halen. ◆

Henk van der Linden

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Arthur van Buitenen, Sebastian Dingemans, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Han Westerhof, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Marijke Augusteijn-Esser, Joost Boermans, Ursie Lambrechts, Henk van der Linden, Marleen Nieuwenhuis, Vinko Prizmić, Bob de Ruiter, Martijn van Triest

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker x Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Opmaak katern: Aafko Bergenhenegouwen
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 6 - juli
kopijsluiting 4 juni 1997
nr. 7 - eind augustus
kopijsluiting 2 juli 1997
Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Telefonisch spreekuur

Praatje met de voorzitter?
Partijvoorzitter Tom Kok nodigt u uit voor een telefonisch gesprek. De beller krijgt 10 minuten de tijd om zijn of haar ideeën en suggesties aan de voorzitter voor te leggen. U kunt hem op het volgende nummer bereiken: 070-3566066.

De komende maand is hij op de volgende dagen beschikbaar:
30 mei 11.00-12.00 uur
20 juni 11.00-12.00 uur
Maak een afspraak op het Landelijk Secretariaat voor een gesprekje.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over het najaarscongres, de kandidaatstelling Tweede Kamer, het Opleidingscentrum, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

10/11 Dubbelinterview (Omslagartikel)

Wat u met terrasjeszitters gemeen heeft

Stilstand betekent achteruitgang in Europa: dat zeggen de fractievoorzitters van de Tweede Kamer en die van het Europees Parlement. Nu de Top van Amsterdam nadert en daarmee het einde van het Nederlandse voorzitterschap van de EU in zicht komt, filosoferen beiden over het verloop van dat voorzitterschap, hoe Europa aan de burger te verkopen en wat er voor iedereen – voor u maar ook voor deze Brusselse terrasjeszitters – in hun overtuiging eigenlijk op het spel staat.

Foto omslag: Marcel Minnée

6 D66 en de andere

Vergelijkend warenonderzoek onder politieke partijen

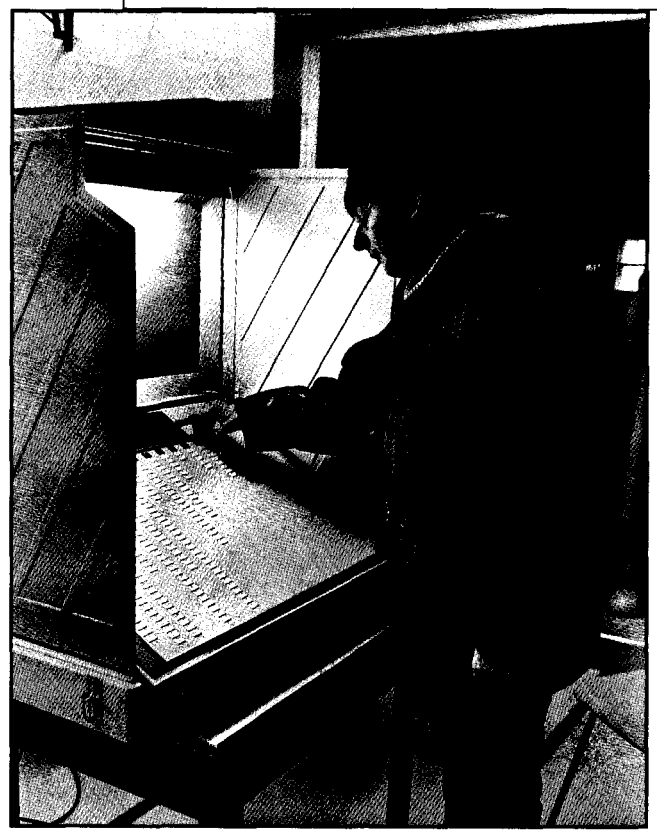

Foto: Marcel Minnée

In dit nummer veel aandacht voor D66 in het 'politieke krachtenveld', en dan vooral in materiële zin. Welke 'voordeeltjes', extra services hebben partijen een kiezer te bieden?

En verder:

5 *Polls: hoe werken ze?*

8 *Kunst: stimuleren en loslaten*

9 *Landelijke campagne van start*

12 *Gasboringen in de Waddenzee? Hoezo?*

13 *D66, Europa en Het Buitenland*

14 *Slag om de Amsterdamse Noord-Zuidlijn*

15 *Big city Veendam*

16 *Eurospeak heeft averechts effect*

18 *Een voorzet*

19 *Partijagenda*

Aankondigingen

20 *Column*

Een voorzitter

Kandidaten-Tweede Kamer opgelet!

Overweegt u om u kandidaat te stellen? Kijk dan op Blz. 19 hoe u dat doet.

17 Dagboek van een waarnemer

Kroatische verkiezingen goed verlopen

Vinko Prizmić reisde als waarnemer naar Kroatië om toe te zien op het verloop van de gemeente en provincieraden aldaar. Een interessant verslag van een"geboren Kroaat en getogen "Nederlander" op bezoek in zijn geboorteland.

Foto: Vinko Prizmić

Kiezers zeggen vaker dat ze op D66 gaan stemmen, dan ze in werkelijkheid doen. Hoe zou dat komen? **Foto: Marcel Minnée**

Polls: hoe werken die eigenlijk?

Peilingen van de publieke opinie beïnvloeden beleidmakers en politici. Het CDA dat onder grote druk van slechte peilingen vervroegd een kandidaat-lijsttrekker aanwijst, is een recent voorbeeld. De Tweede-Kamerfractie van D66 heeft journalisten bezworen dat ze zich niet door slechte peilingen uit het veld laat slaan. Dat mag zo zijn, maar zorgwekkend zijn slechte peilingen wel. Polls, hoe werken die eigenlijk?

door Peter van den Besselaar

Nederlanders zijn nitwits als het om politiek gaat. Slechts een op de drie Nederlanders kent de naam van de fractievoorzitter van D66 in de Tweede Kamer. De ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid of Binnenlandse Zaken genieten nauwelijks meer bekendheid. Er zijn méér mensen die weten dat Klaus Kinkel de Duitse minister van Buitenlandse Zaken is, dan die de taken van de Tweede Kamer correct kunnen noemen. Gelooft u het niet? U moet wel! Het is gestaafd door onderzoek.

Geen traditie

Er is geen grote traditie in verkiezingsonderzoek in ons land. Het is dit jaar precies dertig jaar geleden dat op de verkiezingsdag een voorspelling van de einduitslag van Tweede Kamerverkiezingen werd gedaan, indertijd geïnitieerd door Marcel van Dam. Tegenwoordig zijn de opiniepeilingen niet meer weg te denken. Zowel landelijk als regionaal zijn opiniepeilingen bovendien een instrument voor de journalist geworden, om de eigen 'scoop' vorm te geven. De Nederlanders hebben vertrouwen in Willem-Alexander; Beatrix zou in 2003 moeten aftreden. Onderzoek wijst het uit. Kandidaat Johan Stekelenburg genoot het meeste vertrouwen van de Tilburgers in de race voor het burgemeesterschap. Onderzoek wees het uit. Hij voelde de hete adem in de nek van Yvonne van Rooy, en Wim Vrijhoef verdween vrijwel uit beeld nadat hij een schamele 5 % vertrouwen scoorde in een peiling van meningen door het regionale dagblad. Peilingen winnen aan belang nu de politieke motivatie en betrokkenheid een bedenkelijk laag niveau bereikt. De laatste twee decennia verloren politieke partijen immers tienduizenden leden. Alle actieve leden van politieke partijen passen samen in een uit de kluiten gewassen voetbalstadion.

BV Nederland wordt bestuurd door een krappe 31.000 actieve leden. Geen wonder dat er stemmen opgaan om bijvoorbeeld wethouders aan te stellen van buiten de gemeenteraad. Er loopt nog heel wat bestuurstalent 'vrij' rond ...

Verdoezelen

Opiniepeilingen zijn gebaseerd op een steekproef. De keuze van respondenten moet volledig willekeurig zijn. Met andere woorden: er moet voorkomen worden dat de steekproefsamenstelling afwijkt van de totaal te onderzoeken groep (de populatie). Als er sprake is van oververtegenwoordiging van bijvoorbeeld vrouwen, stedelingen of hoog opgeleide respondenten, zit daar immers een groot foutrisico. Er moet sprake zijn van representativiteit. Overigens blijven er dan altijd problemen met de validiteit: meet je eigenlijk wel precies wat je wilt meten? De menselijke natuur is onvoorspelbaar: het is meestal les 1 in studieboeken voor markt- en opinie-onderzoek. Een les die veel onderzoekers graag vergeten of verdoezelen. Die onvoorspelbare menselijke natuur is natuurlijk wel dè uitweg, als de onderzoekers de plank volledig misslaan, zoals onder meer in Groot-Brittannië bij de voorlaatste parlementsverkiezingen gebeurde. Respondenten die de eigen politieke voorkeur niet (durven) uitspreken, dat is een typisch validiteitsprobleem. Ook respondenten die vergeten zijn op welke partij ze stemden bij de laatste verkiezingen, vormen zo'n probleem. Hoe kun je dan verschuivingen vastleggen?

Betrouwbaarheid

Bij steekproefonderzoek is altijd sprake van betrouwbaarheids-intervallen: er is sprake van een foutmarge naar boven en naar beneden het gevonden percentage. In de publiciteit worden die intervallen nooit genoemd. "Dat komt omdat ze volkomen onbelangrijk zijn", zegt Boudewijn Poelman, marketeer-ondernemer. Hij is een van de denkers achter de schermen die zich bezighouden met de positionering van D66 in de volgende campagne. "Het gaat om de trend. Of je nu 10,4 % of 11,3 % haalt, dat doet er niet toe. Er is sprake van verlies. Nou, dan wil ik weten waarom de kiezersgunst is veranderd. Dat is gewoon bitter noodzakelijk. D66 heeft – voorzover ik heb begrepen – bijna nooit geïnvesteerd in onderzoek. Als je dat niet doet, ben je een schip in de mist."

Latente liefde

Tussen de kiezer en D66 is – als we de peilingen mogen geloven – vaak sprake van een latente liefde. "We scoren bijna altijd hoger in de polls, dan in de feitelijke verkiezingen", zegt Lennart van der Meulen, campagneleider bij de laatste verkiezingen. "Vaak verloren we in het verleden met name in de laatste twee weken veld. Bij de laatste campagne hebben we daarom veel activiteiten in die periode geconcentreerd: steeds opnieuw publiciteit genereren. Overigens was er in de campagne van 1994 sprake van een opmerkelijk fenomeen. D66 had feitelijk twaalf zetels in de Tweede Kamer, de peilingen voorspelden voortdurend grote winst (met een hoogste score van dertig zetels). Toen D66 vervolgens terugliep in de peilingen, pikten journalisten dat op: D66 staat op verlies." Tja, peilingen creëren een eigen werkelijkheid...
"Flauw", noemt Poelman de gewoonte van politici om slechte peilingen af te doen met 'het is maar een enquête'. "Laat niemand zich wijsmaken dat peilingen politici niet interesseren!" – "De VVD-fractie stond onder hoogspanning na het – voor Bolkenstein onfortuinlijk verlopen – NAVO-debat", zegt Lennart van der Meulen. "Toen bleek dat ze in de wekelijkse peilingen zelfs gestegen waren, kwam de bravoure-houding pas weer terug. Dan heeft men ineens de mond weer vol van dualisme." ◆

Keihard de lekkerste!

Rondgang langs de politieke partijen

In de gemiddelde straat in Nederland rond verkiezingstijd tref je twee of drie verkiezingspamfletten. Maar bij mij in de straat, op nr. 54, hangen alle affiches van alle partijen. Steevast bij elke verkiezingen. Dat zit zo: mevrouw is lid van het CDA en een van de zoons van GroenLinks. Vader is lid van het GPV. Nadat moeder en zoonlief hun plakkaat hebben opgehangen, slaat vader toe. Hij gaat naar zolder en pakt een speciale stapel affiches, die hij al jaren voor hetzelfde doel gebruikt. Van alle partijen worden voor het grote raam centraal affiches opgehangen. Voor het zolderraam hangt het beeldmerk van zijn eigen partij, met daaronder de tekst: "Beproeft alle dingen en behoudt het goede" (1 thess.5:21).

door Han Westerhof

Uitgangspunten

Een vergelijking van politieke partijen. Om het goede te behouden. Voor D66 leidt het wellicht tot ideeën om het anders te doen. Maar het is ook een mogelijkheid om andere partijen beter te begrijpen. Want een zoektocht langs negen politieke partijen levert veel sfeertekening op, rare feiten en veel getallen. (De tiende partij – de CD – daar had ik geen zin in.) Ik wilde de getallen in een matrix aanbieden, maar helaas reageerden niet alle partijen op mijn verzoek om informatie, en een onvolledig beeld geeft meer vertekening dan in het kader van een 'vergelijkend warenonderzoek' gewenst is.
En alles is natuurlijk gekleurd weergegeven. Bekeken door een D66-bril.

D66 – uniek Kennis & Kundebestand

D66 heeft relatief gezien een klein aantal betalende leden, zo'n 13.000. Gemiddeld betalen zij *f* 147,- aan contributie.
De subsidies beperken zich tot de sponsoring van speelfilms tijdens congressen. Natuurlijk is het 'one man one vote'-systeem uniek – hoewel GroenLinks een redelijk gelijkwaardig systeem blijkt te hebben.
De selectie van politiek personeel zoals burgemeesters en overige benoemingen, geschiedt door een referentiecommissie. Dit proces is weinig openbaar. Daar staat tegenover dat de selectie van gekozen functionarissen zeer toegankelijk is. Deze laagdrempelige instroom genereert dan ook veel kandidaten.
Verder blijkt D66 de enige partij te zijn die een Kennis & Kunde-bestand heeft aangelegd van de leden. Dit bestand wordt gebruikt om politieke participatie van de leden te stimuleren.

PvdA – slimme financiën

D66 is nadrukkelijk het kleine broertje in de coalitie. Vooral in de verhouding stemmers / leden steken wij nogal af bij de PvdA, die met ruim 60.000 leden de grootste partij vormt binnen de coalitie. PvdA-leden betalen een contributie die inkomensafhankelijk is. Gemiddeld wordt *f* 143,59 afgedragen. Het politiek personeel betaalt meer, nl. nog eens 2 % extra; dat geldt overigens ook voor benoemde functionarissen.
Alle politieke partijen ontvangen subsidies van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Maar de PvdA heeft nog wat andere inkomensbronnen aangeboord. Zo betaalt Reaal nog zo'n *f* 60.000 voor de activiteiten van het opleidingscentrum en het wetenschappelijk bureau. En ook de Algemene Spaarbank Nederland is donateur – goed voor zo'n *f* 10.000. Deze 'subsidies' komen niet rechtstreeks ten goede van de partij, maar financieren projecten.
De PvdA kent een systeem van getrapte verkiezingen. De congressen zijn wel toegankelijk voor alle leden, maar het stemen spreekrecht is voorbehouden aan afgevaardigden. Dit met uitzondering van Kamerleden, die wel spreekrecht hebben op de congressen. De Kamerleden worden trouwens voorgedragen voor verkiezing door het partijbestuur. Deze voordracht wordt vastgesteld door het congres.
De PvdA heeft een aantal stichtingen om zich heen verzameld. De Wiarda Beckmanstichting neemt het wetenschappelijk werk voor zijn rekening; de Evert Vermeer Stichting de derdewereldproblematiek; de Alfred Mozes Stichting de Oost-Europa-problematiek; een opleidingsinstituut verzorgt de opleidingen, en de Jonge Socialisten hebben ook hun eigen club.
Natuurlijk wordt er veel drukwerk geproduceerd. Alle leden krijgen het blad Pro,

dat acht keer per jaar verschijnt.
Daarnaast kan men zich abonneren op het vlugschrift dat per fax en internet veertig keer per jaar verschijnt. Twaalf keer per jaar ontvangen de bestuurders het blad Lokaal bestuur en in diezelfde frequentie produceert de Wiarda Beckmanstichting een blad. Ten slotte produceren de Jonge Socialisten het blad Klinch.

De partij is nog steeds op zoek naar nieuwe leden. Er is zeer fraai wervingsmateriaal geproduceerd en dit jaar wordt een proeflidmaatschap geïntroduceerd voor *f* 30 per jaar. Bij het laatste congres stond er bij iedere ingang van de grote zaal een medewerker van de werkgroep ledenwerving. Alle afgevaardigden kregen een pakketje wervingsmateriaal, met het verzoek of men even langs wilde komen bij het standje van de werkgroep, voor het maken van een vervolgafspraak.

VVD – bladen tegen een prijsje

De andere coalitiegenoot heeft 54.980 leden. Hier is geen sprake van een inkomensafhankelijke bijdrage. Een hoofdlid betaalt *f* 130,- en een gezinslid *f* 35,- En natuurlijk zijn alle partijen – dus ook de VVD – afhankelijk van giften en bedelacties. Vooral op het niveau van de afdeling wordt in deze partij veel geld bijeengehaald. Het gewone VVD-lid doet zijn invloed via de afdelingsvergadering gelden. In de Kamercentrales en de congressen wordt met een afvaardiging gewerkt.

Aardig spelletje uit de vorige campagne.

Ook de VVD geeft een blad uit voor alle leden, dat gratis acht keer per jaar wordt verzonden. De besturen en de gekozen leden hebben ieder een eigen blad, dat gratis verstuurd wordt. Maar het kaderblad dat wekelijks door de fractie wordt verzonden, kost *f* 80,- per jaar. Het blad Liberaal Reveille dat zes keer per jaar verschijnt, moet *f* 55,- per jaar opbrengen. Alle bijeenkomsten bij de VVD zijn openbaar, maar het stemrecht is voorbehouden aan de afgevaardigden. Op de congressen komen zo'n 400 tot 800 mensen. De toegang is gratis. Laatst heeft men een dag over ouderenbeleid georganiseerd. Daar kwamen zo'n 200 mensen op af, die *f* 25,- entree betaalden.
De selectie voor Kamerleden geschiedt op voordracht van de kandidaat zelf. Kandidaten kunnen, als zij zich onzeker voelen, een gesprek voeren met een commissie. Maar uiteindelijk worden alle kandidaten (er hebben zich er nu ruim 300 gemeld) ingedeeld in drie geschiktheidscategorieën. Het partijbestuur maakt een ontwerplijst en deze wordt vastgesteld door de afgevaardigden van de afdelingen.
De VVD ontvangt zelf geen subsidies anders dan via de geëigende kanalen. En de fondsen van die groothandel in medicijnen dan? Dat was niet voor de VVD, maar voor het voorzitterschap van Frits B. van de Liberal International. De VVD zou zo'n gift nooit hebben geaccepteerd, aldus de woordvoerster.

GroenLinks – reiskosten vergoed

Ook GroenLinks ontvangt een bijdrage buiten het gebruikelijke circuit van BiZa om. Hetzelfde Reaal dat ook al met de buidel langskwam bij de PvdA, schenkt de jongerenbeweging van GroenLinks *f* 10.000. De contributie is inkomensafhankelijk. Minimaal moet *f* 25 worden betaald. De ruim 12.000 leden ontvangen tien keer per jaar een blad. En voor de raads- en statenleden is er nog het kaderblad, dat ook tien keer per jaar verschijnt. Het wetenschappelijk bureau produceert vier keer per jaar een rapport. Een abonnement hierop kost *f* 45 per jaar.
De leden hebben op alle bijeenkomsten stemrecht. Alleen voor het congres moet je je opgeven bij de secretaris van de afdeling. Maar dan krijg je wel je reiskosten vergoed. De partij werkt veel met werkgroepen. Die worden door het partijbestuur of op eigen initiatief opgericht.
Naast de gebruikelijke belendingen heeft GroenLinks de Stichting Duurzame Samenleving. Deze stichting ontvangt een subsidie van *f* 60.000 van het Nederlands Centrum voor Duurzame Ontwikkeling.
Bij GroenLinks is opvallend veel gelijk aan de D66-procedure van selectie en aanstelling van politiek personeel. Wat ontbreekt, zijn onze schriftelijke stemprocedures. Daarentegen is de voorkeursbehandeling voor vrouwen en diverse etnische achtergronden nadrukkelijker geregeld.

SGP – aparte jongerenwerker

De grootste kleine partij is zonder twijfel de SGP. Ruim 23.000 mannelijke leden en een aantal vrouwen als buitengewone leden betalen slechts *f* 25 contributie aan hun partij. Daarnaast wordt per kiesvereniging een opslag gerekend van ongeveer *f* 11. De partij kan niet zonder giften en legaten. De leden hebben stemrecht in de kiesvereniging, waarvan er zo'n 100 bestaan. De verdere besluitvorming in de vereniging gaat via afvaardigingen.
Ook hier weer een partijorgaan en een jongerenblad die gratis verschijnen. Daarnaast wordt het blad Klik gemaakt voor de laagste klassen van het lager onderwijs. Als je dat eenmaal leest, stap je makkelijker over op het jongerenblad dat je dan twee jaar gratis ontvangt.
Daarnaast produceert het wetenschappelijk bureau het blad Zicht. Dat verschijnt zes keer per jaar en kost *f* 37,50.
Opvallend is de grote aandacht voor jongeren binnen de partij. Een aparte jongerenwerker stelt de jongerenbladen samen en organiseert projecten voor jongeren onder de kiesgerechtigde leeftijd. Ik moest denken aan de EO-jongerendag, maar volgens de woordvoerder was hiermee geen verbinding.

SP – spectaculaire oplages

Het meest bijzondere verhaal werd verteld door de Socialistische Partij. Een partij met bijna 20.000 leden, met een ledengroei van 3500 leden in het afgelopen jaar. Naast al het gebruikelijke drukwerk verspreidt de SP extra veel drukwerk in de grootstedelijke gebieden. Zo wordt er nu een huurkrant verspreid in een oplage van *1 miljoen* exemplaren. En men is van plan naar de verkiezingen toe dit huzarenstukje nog een keer of tien te herhalen.
Naast de gebruikelijke gelieerde stichtingen heeft de partij ook gezondheidscentra binnen de organisatie. Iedereen kan daar terecht, ongeacht het partijlidmaatschap. In deze centra werken artsen in dienstverband. De bijdrage van gekozen leden is maximaal. Ieder gekozen lid wordt geacht de wedde in zijn geheel over te maken aan de partij. Dit geldt voor wethouders en raadsleden die naast de politiek een 'reguliere' baan hebben. Uit de laatste moeten ze hun levensonderhoud maar bekostigen. De Kamerleden ontvangen hiervoor een modaal salaris van de partij.

En het CDA? Het CDA hulde zich in stilzwijgen.
En de RPF? Die had niet echt een interessant verhaal.
En het GPV, dat de vader uit het begin van dit verhaal zo geestdriftig aanhing? Het GPV had geen tijd.
Waarmee we vanzelf terug zijn bij de les uit het begin: "Beproeft alle dingen en behoudt het goede" (1 thess.5:21). ◆

Kunst ... omdat het moet?

Stimuleren en loslaten

Kan een gemeente zomaar midden in een woonwijk een kunstwerk plaatsen, terwijl de bewoners het niet mooi vinden? En zou elke stad wel geld moeten stoppen in een museum of theater waar de bezoekers het laten afweten? Dit zijn vooral moeilijke afwegingen omdat de meeste burgers het geld zelf waarschijnlijk aan andere zaken hadden willen uitgeven. Het is dus de vraag in hoeverre burgers een stem moeten hebben in het kunst- en cultuurbeleid, en welke rol de lokale en landelijke overheid hierin speelt.

door Ursie Lambrechts

Discussie aanzwengelen

Binnen D66 wordt al langere tijd een debat gevoerd over cultuurpolitiek. Dit mondde onder meer uit in de publicatie 'De stad als culturele werkplaats' van het wetenschappelijk bureau. André van der Brugge en Cor Wijn, de hoofdauteurs van dat cahier, wijzen daarin op de belangrijke rol van de steden. Zij beschouwen de stad als de belangrijkste werkplaats voor kunst en cultuur. Een opvatting die binnen D66 terecht op brede steun kan rekenen, denk ik. Als wij vinden dat steden aan cultuurpolitiek moeten doen, dan zouden we daaraan ook consequenties moeten verbinden voor het landelijke kunst- en cultuurbeleid. Het lijkt dus zinvol om de discussie voort te zetten en ons af te vragen op welke wijze, volgens D66, de rol van de landelijke overheid gestalte moet krijgen. Als aanzet voor die discussie zou ik daarom de volgende stellingen willen poneren.

1. Wat de markt doet, is goed gedaan. Met andere woorden: wat zonder overheidssteun tot stand komt, behoeft geen overheidsbemoeienis. Gelukkig komt nog steeds een groot deel van de kunsten tot bloei buiten het circuit van overheidssubsidies om – en dat moet vooral ook zo blijven.

2. Wat de markt niet doet en wij door de overheid geregeld willen zien, moet zoveel mogelijk volgens dezelfde spelregels tot stand komen als al het andere overheidsbeleid. Niet willekeurig, maar volgens democratische procedures en met toetsbare criteria die alle kunst- en cultuurinstellingen gelijke kansen bieden om voor subsidiëring in aanmerking te komen.

3. De burger zal daar meer bij betrokken moeten worden. Niet de burger onderschat het belang van cultuurbeleid, zoals de voorzitter van de Raad van Cultuur Atzo Nicolaï beweert, maar het cultuurbeleid (lees de overheid) onderschat het belang van de burger. Natuurlijk is er voor de beoordeling van de staat van archieven en de conditie van monumenten speciale deskundigheid nodig, maar dat verklaart nog niet waarom wij ons over de hele linie van de kunsten hebben uitgeleverd aan een handjevol erkende deskundigen. Geef de burger een stem als het gaat om het soort van kunst waarmee hij/zij zich wenst te omringen.

4. Kwaliteit mag niet het enige argument zijn voor een overheid om in kunst en cultuur te investeren. Een kwaliteitsoordeel is nooit absoluut. Het blijft het oordeel van een handjevol mensen op een bepaalde plek in een bepaalde tijd. Zeker is dat de geschiedenis daar anders over kan oordelen, zoals wij de Barok nu anders zien dan de mensen in de 17e en 18e eeuw.

5. Omdat de overheid nu eenmaal overheid is en haar rol als Mecenas nog steeds in belang toeneemt, behoren spreiding en participatie meer dan ooit doelstellingen te zijn in haar kunst- en cultuurbeleid. Spreiding over diverse kunstdisciplines zoals theater, muziek en dans; spreiding over jonge talentvolle kunstenaars; spreiding over steden en regio's en zelfs spreiding in de tijd. De beste producten willen we immers ook voor het nageslacht bewaren. Door spreiding kan de overheid ertoe bijdragen dat vele talenten zich kunnen ontplooien en dat iedereen de kans krijgt om met allerlei soorten kunst in aanraking te komen. De overheid werkt nu eenmaal met gemeenschapsgeld. De vruchten van de inzet van die middelen behoren dan ook niet voorbehouden te zijn aan een enkeling, maar ten goede te komen aan velen.

6. Een gespreid en veelzijdig kunst- en cultuuraanbod is gebaat bij verdere uitbesteding van middelen en taken. Het is de vraag of de wijze waarop het huidige kunst- en cultuurbeleid tot stand komt, wel voldoende daaraan bijdraagt. Op dit moment bepaalt een selecte groep kunstkenners, verenigd in een paar onafhankelijke beoordelingsorganen zoals de Raad van Cultuur, wat kwaliteit is en dus wel of niet in aanmerking komt voor subsidie. Deze situatie leidt vanzelf tot uniforme kunst- en cultuuruitingen. Kunstenaars, gemeenten en regio's zijn bepaald niet blind en zien wat wel en wat niet in de subsidieprijzen valt. Begrijpelijk dus, dat eenieder zijn uiterste best doet zich in die landelijke mal te persen. Niets is echter dodelijker voor de diversiteit en originaliteit in de kunst.
Onze staatssecretaris Aad Nuis komt overigens de eer toe in dit opzicht al flinke vooruitgang geboekt te hebben. Dankzij hem worden er nu convenanten met steden en regio's in heel Nederland afgesloten, waar dit voorheen alleen met de Randstad gebeurde.

Maar waarom niet nog een stap verder gaan en middelen en taken die voornamelijk betrekking hebben op activiteiten in de regio ook daadwerkelijk decentraliseren? Durven wij het aan cultuurbudgetten verder te decentraliseren en gemeenten en regio's meer zeggenschap over hun eigen kunst te geven? Dat is de vraag die we niet uit de weg mogen gaan. Het cultuurlandschap zou er wel eens een heel stuk afwisselender en interessanter door kunnen worden. ◆

Ursie Lambrechts, woordvoerster cultuur Tweede-Kamerfractie D66

Warmlopen, warmdraaien:

De campagne komt eraan!

Vanaf januari 'raast' de campagne permanente door het land. Elke maand is een provincie speerpunt van activiteiten. Natuurlijk, het is nog geen echte campagne, maar kiezers waarderen het juist bijzonder als er ook buiten de verkiezingen momenten zijn waarop zij de mogelijkheid krijgen in contact te treden met hun volksvertegenwoordigers, op een campagneachtige wijze.

Voorbereidingen

Het lijkt nog ver weg, de komende verkiezingen in het voorjaar van 1998, maar toch zijn vele D66'ers er al druk mee bezig. Op dit moment is elk afdelingsbestuur begonnen met de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen. Er moeten verkiezingsprogramma's geschreven worden, kandidaatstellingsformulieren ingevuld worden, allerlei interne procedures doorlopen worden en er moeten voorbereidingen getroffen worden voor de campagnes.

Campagne-inleider

Ook het hoofdbestuur is al enige tijd bezig met het opzetten van de komende campagne voor de Tweede-Kamerverkiezingen. Inmiddels heeft het HB een campagne-inleider benoemd die het voorwerk doet voor de campagneleider. In de volgende Democraat hopen wij de campagneleider aan u te kunnen voorstellen.
Vanaf 1 mei functioneert het Landelijke Campagneteam (in opbouw). Alle vragen, opmerkingen, suggesties voor de campagne, ideeën, materialen e.d. kunnen hier worden ingebracht. De belangrijkste taak op dit moment is het opzetten van een landelijke campagneorganisatie.
Het campagneteam is voorlopig nog bereikbaar via het Landelijk Secretariaat D66 (070 – 356 60 66). Het postadres is: Campagneteam, postbus 660, 2501 CR Den Haag. Het email-adres is: campagne@d66.nl

Taken

Wat kunt u verwachten van het campagneteam? In ieder geval ondersteuning op het gebied van aanvragen voor spreekbeurten van bewindspersonen en Kamerleden, productie en verspreiding van campagnematerialen en actuele informatievoorziening over de landelijke politiek. Een begin is al gemaakt met de opzet van een spreekbeurtencordinatie. Aanvragen lopen via het Landelijk Secretariaat.
Onderdeel van het voorwerk is ook het verder opzetten van een campagneteam. Evenals bij voorgaande verkiezingen zal de hulp van een aantal vrijwilligers die zich willen inzetten voor de campagne onontbeerlijk zijn. Daarom:

Het Landelijk Campagneteam is op zoek naar:

CAMPAGNEMEDEWERKERS (vrijwilligers)

Het campagneteam geeft uitvoering aan de verkiezingscampagne voor gemeenteraad en Tweede Kamer onder verantwoording van het Landelijk Campagneteam.

Wat wij vragen:
- organisatorische ervaring
- parttime of fulltime beschikbaarheid, bij voorkeur in de periode van september 1997 tot en met mei 1998
- enthousiasme
- flexibiliteit
- een service-gerichte instelling
- affiniteit met D66, blijkend uit het lidmaatschap

Wat wij bieden:
- een unieke kans om in een inspirerende omgeving zeer direct kennis te maken met de landelijke politiek
- de mogelijkheid om cursussen te volgen bij het Opleidingscentrum van de partij
- een geringe (stage)vergoeding en een vergoeding voor gemaakte onkosten

Voor meer informatie: bel Esther Teunissen / Yvonne van Dam op het Landelijk Secretariaat (070 – 356 60 66).

Schriftelijke sollicitaties met curriculum vitae kunnen voor 16 juni worden gestuurd naar: Landelijk Secretariaat D66
T.a.v. Esther Teunissen / Yvonne van Dam
Postbus 660
2501 CR, Den Haag

Tijdens de vorige campagne zijn er heel wat kilometers afgelegd in deze 'swingende' campagnebus.

Zo op het eerste gezicht zijn het twee uitersten: de een rustig, zorgvuldig formulerend. De ander druk gebarend en gepassioneerd. De een is fractievoorzitter van de Tweede-Kamerfractie, de ander van de fractie in het Europees Parlement. Toch hebben ze een gemeenschappelijke deler: een voorliefde voor Europa.

Gerrit Jan Wolffensperger en Jan-Willem Bertens:

"Stilstand betekent achteruitgang in Europa"

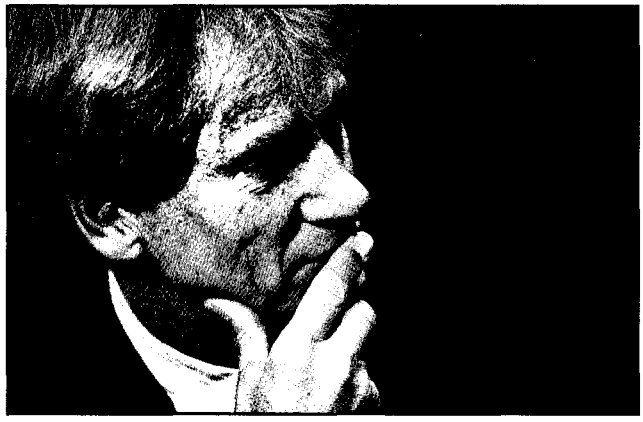

Gerrit Jan Wolffensperger

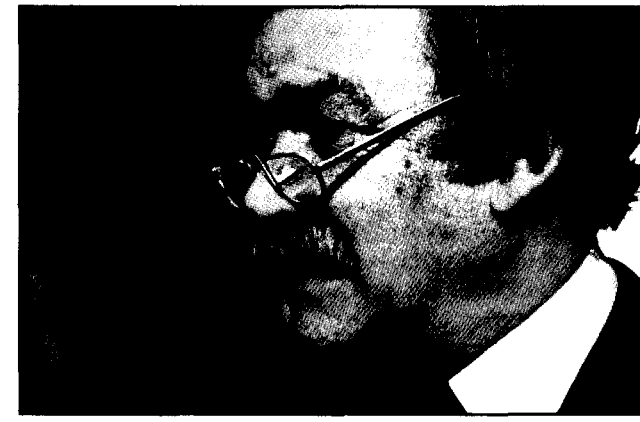

Jan-Willem Bertens

door Sebastian Dingemans

Het einde van het Nederlandse Voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie komt langzamerhand in zicht. Er kan nu al gezegd worden dat het een roerig half jaar is geweest, waarin het klamme zweet menigmaal in de handen van minister van Buitenlandse Zaken Hans van Mierlo moet hebben gestaan. De discussie over het Nederlandse drugsbeleid, het plotseling losgebarsten debat over de Economische Monetaire Unie (EMU), de crisis in Albanië, de kwestie over het lidmaatschap van Turkije, de verkiezingen in Groot-Brittannië, de komende verkiezingen in Frankrijk: het zijn slechts enkele voorbeelden.

Kunst- en vliegwerk

Toch moet het onbetwiste hoogtepunt van het Nederlandse voorzitterschap nog komen. Op 16 en 17 juni a.s. valt in Amsterdam de definitieve beslissing over de herziening van het in 1991 gesloten Verdrag van Maastricht, zeg maar de grondwet van Europa. "We hebben het volste vertrouwen in een goede afloop", zeggen Gerrit Jan Wolffensperger en Jan-Willem Bertens tijdens een ontmoeting in de lounge van het Hilton-hotel in Amsterdam, een van de locaties waar straks de regeringsleiders zullen verblijven.
De verdragswijziging die moet uitmonden in het Verdrag van Amsterdam, heeft als doel Europa bestuurbaarder, slagvaardiger, democratischer en veiliger te maken. Het buitenlands beleid moet eensgezinder, de samenwerking tegen de internationale criminaliteit hechter. Bovendien moet de Unie kunnen uitbreiden met de landen uit Centraal- en Oost-Europa en het Middellands Zeegebied. Er staat voor het Nederlands voorzitterschap dus heel wat op het spel. Het voorzitterschap van 1991 ligt daarbij nog vers in het geheugen: een grote meerderheid stemde toen tegen het Nederlandse ontwerp voor de eerste herziening, het Verdrag van Maastricht. Er was heel wat kunst- en vliegwerk voor nodig om alsnog een verdrag in elkaar te timmeren.

Mensenrechten

Dat het tot een herhaling zal komen sluiten beide fractievoorzitters zonder meer uit. Wolffensperger: "Nederland is begonnen zonder pretenties en ambities. Dat heeft geleid tot een positief onderhandelingsklimaat met de overige lidstaten. Ik heb het gevoel dat tot nu toe alles uitstekend is verlopen met als enige kanttekening dat – zoals altijd – de lastigste vraagstukken naar het einde worden geschoven, zoals de omvang van de Europese Commissie na de uitbreiding."
Bertens deelt de mening van Wolffensperger, maar voegt eraan toe dat het Nederlands voorzitterschap niet enkel en alleen in het licht staat van het nog te sluiten Verdrag van Amsterdam. Bertens: "Een groot deel van de lopende agenda wordt bepaald door ontwikkelingen buiten de Unie. De wereld staat natuurlijk nooit stil. Nederland heeft een extra dimensie aan het voorzitterschap gegeven door zich op duidelijk en eerlijk in te zetten voor de mensenrechten. De resolutie waarvoor Nederland zich sterk maakte en waarin het mensenrechtenbeleid in

Inhoud

pag. 1 Congres 65

pag. 7 Wetenschappelijk Bureau D66

pag. 8 Opleidingscentrum D66

pag. 10 Campagne-team

pag. 11 Bestelbon

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Katern

Congres 65

NAJAARSCONGRES 1997

Andere tijd, andere plaats

D66 wil de herindelingsverkiezingen in Drenthe een prominente plaats geven in de campagne op weg naar de verkiezingen voor gemeenteraden en Tweede Kamer in 1998. Nu de datum van die herindelingsverkiezingen bekend is (namelijk 29 oktober), heeft het hoofdbestuur besloten het najaarscongres te verplaatsen van 29 november naar 25 oktober. Lokatie: Emmen. Het Landelijk Secretariaat zal busvervoer verzorgen vanuit de regio's en grote afdelingen om een goede start aan de campagne te geven.
Het is de bedoeling tijdens dit congres niet alleen aandacht te besteden aan de lokale situatie in Drenthe, maar ook om de kandidaten voor de Tweede Kamer zich te laten presenteren. Dat zal op een voor D66 passende, dus onorthodoxe wijze gebeuren. Heeft u nog leuke tips of ideeen, laat het ons weten (070-3566066)!
Zodra alle zaken zijn geregeld, ontvangt u nader bericht.

ALV 65 OPENSTELLING VACATURES BESTUREN EN COMMISSIES

Met deze kennisgeving opent de kandidaatstelling van de vacatures waarin het congres van 25 oktober 1997 zal voorzien. De kandidaatstelling **sluit op vrijdag 22 augustus 1997 om 12.00 uur.** Ingevulde kandidaatstellingsformulieren moeten dan binnen zijn bij het Landelijk Secretariaat.
Kandidaatstellingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het Landelijk Secretariaat, Postbus 660, 2501 CR Den Haag, tel. 070 - 356 6066, fax 070 - 364 1917.

Hoofdbestuur - vice-voorzitter politiek

De huidige functionaris, Tom Stroobach, stelt zich herkiesbaar.
Informatie bij de partijvoorzitter Tom Kok tel. 0515 - 431 381.

Hoofdbestuur - vice-voorzitter organisatie
Het in deze functie gekozen lid van het Dagelijks Bestuur, Han Westerhof, trekt zich terug.
Zoals aangekondigd in Democraat 97/3, katern pag. 8, heeft er een tussentijdse herverdeling van taken van het Dagelijks Bestuur plaats gehad. De in het voorjaar van 1995 als 1e penningmeester gekozen Hoofdbestuurslid Matt Poelmans heeft sinds 15 februari 1997 de functie van vice-voorzitter ad interim. Hij zal zich kandideren voor de functie van vice-voorzitter organisatie in het najaarscongres.
Informatie bij de partijvoorzitter Tom Kok tel. 0515 - 431 381.

Hoofdbestuur - eerste penningmeester
Zoals hiervoor aangekondigd zal de in deze functie in het voorjaar 95 gekozene, Matt Poelmans, zich voor de vacature vice-voorzitter organisatie kandideren. Derhalve wordt de vacature eerste penningmeester gekozen. De huidige tweede penningmeester, Robert van Lente, die eveneens sinds februari 97 de functie van eerste penningmeester ad interim vervult, zal zich kandideren als eerste penningmeester.
Informatie bij de partijvoorzitter Tom Kok tel. 0515 - 431 381.

Hoofdbestuur - tweede penningmeester
Toelichting zie onder eerste penningmeester.
Informatie bij Robert van Lente tel. 070 - 362 0354.

Hoofdbestuurslid regio Groningen en Hoofdbestuurslid regio Flevoland
Het zittende hoofdbestuurslid in Groningen, Anneke Mulder, stelt zich herkiesbaar voor een tweede termijn.
Het hoofdbestuurslid Flevoland, Gretha Boom, is in het vorige congres gekozen als secretaris organisatie van het Hoofdbestuur.
Informatie bij de regiovoorzitters: voor Groningen is dit: Gerrit van Dijk, tel. 050 - 541 3202 en voor Flevoland: Ans Zoun, tel. 0320 - 227 126 of bij de vice-voorzitter organisatie a.i. Matt Poelmans, tel. 071 - 519 0294.

Besluitvormingscie - voorzitter en 1 lid
De huidige voorzitter, Ruud van Esch, vertrekt naar het buitenland.
Naar alle waarschijnlijkheid zal een van de huidige leden zich kandideren voor het voorzitterschap.
Een ander lid is aan het eind van haar eerste termijn en stelt zich herkiesbaar voor een tweede termijn.
Informatie bij de huidige voorzitter Ruud van Esch, tel. 013 - 467 2915

Geschillencollege - voorzitter
De huidige voorzitter, Minne Dijkstra is aan het eind van zijn maximale zittingstermijn.
Daarnaast zijn er 2 leden eveneens aan het eind van hun maximale zittingstermijn en 4 leden aan het einde van hun eerste termijn. Bij het ter perse gaan van deze kopij was het nog niet van alle 4 leden die aan het eind van hun 1e termijn zijn duidelijk of zij zich al dan niet herkiesbaar stellen.
Voor 2 van de 6 vacatures zijn in ieder geval geen herkandiderenden. Bij het verschijnen van deze Democraat is er zekerheid en één telefoontje naar het Landelijk Secretariaat voldoet om de actuele stand van deze vacaturemelding te horen.
Informatie bij de huidige voorzitter, Minne Dijkstra, tel. 020 - 625 0136.

Landelijke Verkiezingscommissie - 2 leden
In het vorige congres bleef 1 vacature onvervuld. In het komende congres is 1 lid, Wendelmoet Stocks aan het einde van haar 1e termijn. Zij zal zich herkandideren. Voor de andere vacature zijn dus geen herkandiderenden.
Informatie bij de voorzitter van de LVC, Gerk Oberman, tel. 076 - 560 2294.

Landelijke Programmacommissie - voorzitter
Michel van Hulten komt aan het einde van zijn eerste termijn. Hij stelt zich herkiesbaar, want hij wil ook nog meehelpen een Europees Programma te schrijven (gereed eind 1998). Daarna houdt hij ermee op, want hij vindt één ronde Verkiezingsprogramma's welletjes. Hij zal dus -desondanks gekozen - zijn tweede termijn niet volmaken.
Informatie bij de huidige voorzitter van de PC: Michel van Hulten, tel. 0320 - 221 279.

Landelijke Programmacommissie - lid
Een lid, Lucia Albers, is aan het eind van haar maximale termijn.
Informatie bij de voorzitter van de PC: Michel van Hulten, tel. 0320 - 221 279.

Stichting Wetenschappelijk Bureau D66 - voorzitter
De huidige voorzitter, Han Entzinger, is aan het eind van zijn maximale termijn.
Informatie bij de voorzitter van de SWB: Han Entzinger, tel. 0294 - 234 900.

Opleidingscentrum - penningmeester
De huidige penningmeester, Anneke Portegies, is aan het eind van haar tweedetermijn.
Informatie bij de voorzitter van het Opleidingscentrum: Harry Vissers, tel. 071 517 1191.

Opleidingscentrum - lid
Het lid Liesbeth Mulder is aan het eind van haar tweede termijn.
Het lid Frans van Pinxteren is aan het eind van zijn eerste termijn en stelt zich herkiesbaar.

De **zittingsduur** voor alle functies is **3 jaar**.

PROFIELEN BIJ VACATURES

HOOFDBESTUUR vice-voorzitter politiek
De vice-voorzitter politiek vervangt de partijvoorzitter zowel buiten als binnen de partij.
Hij/zij stimuleert de politieke discussie binnen de partij. Dit gebeurt o.a. door de voorbereiding van congresonderwerpen. In vele gevallen zal de vice-voorzitter politiek voorzitter zijn van HB-commissies die de onderwerpen voorbereiden. Hierbij wordt van de vice-voorzitter politiek "feeling" verwacht t.a.v. actuele politieke onderwerpen. Hij/zij onderhoudt kontakten met de Adviesraad en de Jonge Democraten.

Buiten de partij is de vvp verantwoordelijk voor contacten met diverse maatschappelijke groeperingen. Hij/zij bezoekt partijcongressen van andere partijen en overlegt met instanties

over diverse politieke vraagstukken.
Tijdens congressen zullen voorstellen vaak worden verdedigd door de vice-voorzitter politiek. Samen met de voorzitter, de secretaris politiek en de secretaris buitenland vormt de vice-voorzitter politiek de "politieke hoek" van het Hoofdbestuur. Die "politieke hoek" overlegt regelmatig, afstemming met de kamerfracties is daarbij eveneens aan de orde.

Om de functie goed te kunnen vervullen dienen kandidaten ongeveer 20 uur per week beschikbaar te hebben. De werkzaamheden vinden veelal in de avonduren en soms in het weekend plaats.

HOOFDBESTUUR vice-voorzitter organisatie
De vice-voorzitter organisatie is de tweede vice-voorzitter.

Binnen de "organisatiehoek" wordt de totale portefeuille verdeeld tussen vice-voorzitter organisatie en secretaris organisatie.

Op dit moment is de v.v.o. verantwoordelijk voor de organisatorische communicatie tussen het Hoofdbestuur en:
- regio- en afdelingsbesturen
- Bestuurdersvereniging, SWB, Opleidingscentrum en Adviesraad
- Landelijke Verkiezingscommissie

De vice-voorzitter organisatie is thans voorts verantwoordelijk voor:
- alle verkiezingen (in samenwerking met LVC)
- alle congressen
- contacten/conflict-beheersing met afdelingen/ regio's enz. in een aantal regio's

Om de functie goed te kunnen vervullen dienen kandidaten ongeveer 20 uur per week beschikbaar te hebben. De werkzaamheden vinden veelal in de avonduren en soms in het weekend plaats.

HOOFDBESTUUR - eerste penningmeester
Deze functionaris heeft de eerste verantwoordelijkheid voor de financiën. Hij/zij draagt zorg voor de totstandkoming van de begroting en de jaarrekening en van andere algemene financiële voorstellen. Ook behoort de inhoudelijke begeleiding van de financiële administratie tot de taak.

Tot slot beheert de eerste penningmeester de financiële contacten met de landelijke deelorganisaties en het campagneteam.

HOOFDBESTUUR - tweede penningmeester
De tweede penningmeester vormt met de eerste het team "financiën" binnen het Hoofdbestuur.
Hij/zij heeft daarin een eigen portefeuille. Daartoe behoren o.m. het betalingsverkeer en de regiofinanciën. Daarom is het belangrijk dat de tweede penningmeester kijk heeft op bankzaken en boekhouding. Tevens moet de 2e penningmeester enthousiast zijn voor het werk met de regio's.

HOOFDBESTUUR - regio-Hoofdbestuurslid
Taak:
Het regio-Hoofdbestuurslid verzorgt de communicatie tussen het Hoofdbestuur (HB) en de regio, met als speciaal aandachtspunt het overbrengen van politieke en organisatorische signalen van regio en afdelingen naar het HB.

Profiel:
-in staat zijn een netwerk van contacten binnen de eigen regio te onderhouden;
-voldoende tijd beschikbaar hebben voor het bijwonen van de vergaderingen van HB, regiobestuur en algemene regiovergadering, alsmede voor andere bijeenkomsten op regionaal niveau om op de hoogte te zijn van regionale en lokale problemen;
-in staat zijn namens het HB problemen te helpen oplossen binnen de regio op het moment dat besturen en/of fracties deze zelf niet kunnen oplossen;
-in staat zijn politieke besluitvorming en visies van HB en Tweede Kamerfractie te verwoorden op regionaal en lokaal niveau;
-in staat zijn het voorzitterschap van HB-commissies te vervullen;

BESLUITVORMINGSCOMMISSIE - voorzitter
De besluitvormingscommissie (v/h rapportagecommissie) bewaakt namens het congres de procedures inzake besluitvorming rond het congres en de uitvoering van de besluiten van de ledenvergadering. De commissie adviseert zowel het congres als het hoofdbestuur.
De voorzitter onderhoudt de contacten met het hoofdbestuur en is eerstverantwoordelijke voor het functioneren van de besluitvormings-commissie, voor en tijdens het congres.
Het is van belang dat een voorzitter zowel een goed gevoel voor procedures heeft als een goed gevoel voor het congres.
Tijdsbesteding: 3 avondvergaderingen en 1 weekend "huiswerk" voor elk congres.

Daarnaast dient de voorzitter elk congres in functie aanwezig te zijn

BESLUITVORMINGSCOMMISSIE - lid
De besluitvormingscommissie (v/h rapportagecommissie) bewaakt de procedures inzake besluitvorming rond het congres en de uitvoering van de besluiten van de ledenvergadering. De commissie adviseert zowel het congres als het hoofdbestuur.
Het is prettig wanneer leden enige affiniteit met procedures hebben. Daarnaast is het gewenst dat zij inhoudelijk de mate van verstrekkendheid van amendementen en moties kunnen beoordelen.
Tijdsbesteding: 2 avondvergaderingen en 1 weekend "huiswerk" voor elk congres. Daarnaast dienen alle leden van de besluitvormingscie elk congres in functie aanwezig te zijn.

GESCHILLENCOLLEGE - voorzitter
Het geschillencollege beslecht geschillen in de partij, het beslist in beroep en geeft bij meningsverschillen tussen belanghebbende partijen desgevraagd uitleg van Statuten en Huishoudelijk Reglement. Het geschillencollege bestaat uit 11 leden.
De voorzitter is verantwoordelijk voor het functioneren van het college en met name voor het nakomen van de reglementair voorgeschreven procedures bij geschillen. De voorzitter legt via een jaarverslag verantwoording af aan het congres. De voorzitter beslist over het instellen van een kamer. Bovendien kan hij trachten, alvorens een kamer aan te wijzen, de partijen te verzoenen.
Gezocht wordt: iemand die wijsheid paart aan juridisch inzicht en die de partij in de practijk heeft doorleeft.

Geschillencollege - lid

Het geschillencollege beslecht geschillen in de partij, het beslist in beroep en geeft bij meningsverschillen tussen belanghebbende partijen desgevraagd uitleg van Statuten en Huishoudelijk Reglement. Het geschillencollege bestaat uit 11 leden. Per geschil wordt een kamer van 3 of 5 leden ingesteld, die op korte termijn na het binnenkomen van een geschil bijeen moeten komen. Een van de leden van de kamer wordt gevraagd de gemotiveerde uitspraak uit te schrijven. Het aantal geschillen per jaar varieert sterk.
Gezien de huidige samenstelling van het geschillencollege wordt aan juristen de voorkeur gegeven.

LANDELIJKE VERKIEZINGSCOMMISSIE - lid
De landelijke verkiezingscommissie zorgt voor een goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen. De commissie is belast met controle van de informatie over kandidaten aan leden en zorgt voor de indiening van de kandidatenlijsten bij de Kiesraad.
In het komende anderhalf jaar zal er i.v.m. de Tweede Kamer- en de Gemeenteraadsverkiezingen voor de commissie veel werk aan de winkel zijn.

PROGRAMMACOMMISSIE - voorzitter
Vereisten voor een PC-voorzitter: alles afweten van elk onderwerp, per definitie eigenwijze deskundigen ieder op hun eigen vakterrein of terrein van politieke interesse (wat elkaar niet altijd overlapt) toch samen een tekst laten maken, waar vervolgens iedereen over valt en die alle andere specialisten die niet in de PC zitten altijd beter geschreven zouden hebben. Toch een goed humeur houden en iedereen de indruk geven dat wat hij of zij voorstelt toch echt wel in het VP is gekomen.

PROGRAMMACOMMISSIE - lid
Na het reglementair aftreden (einde tweede periode) van Lucia Albers, zal de D66-Programma Commissie nog alleen uit mannelijke leden bestaan. Vandaar het dringende verzoek aan vrouwelijke D66-leden zich kandidaat te stellen. Inhoudelijke achtergrond: bij voorkeur iemand die programmatisch geinteresseerd is in landbouw, natuur en landschap, dierenbescherming, en in het verlengde daarvan in milieu, ruimtelijke ordening, duurzaamheid, klimaatproblematiek. Maar aangezien alle PC-leden meedenken en meepraten over alle onderwerpen die in de PC ter sprake komen, is die specialisatie eigenlijk niet zo belangrijk. Het werk aan het Verkiezings Programma 1998 is vrijwel afgesloten. Net begonnen zijn de voorbereidingen voor het Europese programma voor de verkiezingen in 1999. Reken op een avondvergadering per maand plus extra werk (ook vergaderingen) van december '97 tot februari '98 aan amendementen op het Verkiezingsprogramma 1998.

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU D66 - voorzitter

Belangstellenden voor de functie van voorzitter van het Algemeen Bestuur van de SWB kunnen contact opnemen met de huidige voorzitter, Han Entzinger. Zijn telefoonnummer is verkrijgbaar bij het bureau van de SWB, waar ook een schriftelijke profielschets kan worden aangevraagd.
Contactpersoon: Margreet van Son (SWB), telefoon 070 3566039

OPLEIDINGSCENTRUM - penningmeester

De penningmeester van het Opleidingscentrum draagt zorg voor de financiën en stelt de begroting op. Zij/hij heeft hierbij regelmatig contact met het bureau van het Opleidingscentrum en adviseert het bestuur over de financiële gevolgen van activiteiten, trainingen en uitgaven. Meer informatie: Leo Pinxten (directeur) 070 - 3566043.

POLITIEK PROFIEL VAN DE TE VORMEN FRACTIE VOOR DE TWEEDE KAMER 1998

Het congres van 22/23 maart jl. heeft het volgende politieke profiel van de te vormen fractie vastgesteld.

Een lid van de Tweede-Kamerfractie van D66 moet in staat zijn om op een baanbrekende manier D66 over het voetlicht te brengen. Hij heeft de overtuigingskracht om anderen voor zijn keuzes te winnen.

Het is een krachtige persoonlijkheid die duidelijke keuzes maakt.

Het is een typische D66'er die politiek vanuit zijn hart bedrijft, zich inleeft in groepen mensen die echt in de problemen zijn en toch rustig en verstandig blijft wegen temidden van polariserende partijen.

Het is iemand die van nature een voorkeur heeft voor vernieuwing. Bereid om risico te nemen en te leren van zijn fouten. Een open, rechtdoorzee mens, geen plastic politicus.

Het D66-lid van de Tweede Kamer heeft een duidelijke eigen achterban die hij kan inspireren en mobiliseren. Hij is op diverse terreinen maatschappelijk actief.

Hij heeft een sterke band met de partij, draagt het D66-standpunt uit en voorziet dat van zijn stem in de Tweede Kamer.

De kandidaat vormt met de collegae een echt team. Hij geeft een collega de ruimte voor een afwijkend standpunt als dat voor die collega cruciaal is, maar is vooral in staat over zichzelf heen te stappen voor de eenheid van de fractie.

Voor de fractie als geheel geldt dat er leden in moeten zitten met verschillende achtergronden en een aantal typische integrale denkers. De samenstelling van de groep weerspiegelt de variatie onder de mensen die D66 stemmen.

Kandidaten moeten tijdens de verkiezingscampagne inzetbaar zijn.

(dit profiel is opgesteld door de voorzitter van het Hoofdbestuur en de voorzitter van de fractie in de Tweede Kamer op grond van het Huishoudelijk Reglement, art. 16 lid 1, art. 18 lid 1 en 2)

AANGENOMEN TEKSTEN CONGRES 64

Het congresdocument "Mens in de Samenleving" is deze keer niet zoals gebruikelijk met afsluitende stellingen aan het congres voorgelegd. Er is voor gekozen het tweedaags congres te benutten om met richtinggevende stellingen op zaterdag in 5 deelsessies te discussiëren. Op de tweede congresdag zijn de door de deelsessies vastgestelde stellingen voor besluitvorming aan het congres voorgelegd en aldus aangenomen.

Individualisering

1 Het individu moet zo veel mogelijk zonder inmenging van gezagsdragers, zowel overheid als anderen waarvan men afhankelijk is, kunnen bepalen welke samenlevingsrelaties het aangaat en onderhoudt.

2 Het is in ieders individueel belang, dat haar/zijn vermogen zich boven het eigen belang te verheffen voor het gemeenschappelijk belang in de samenleving, wordt bevorderd. Individu en samenleving zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

participatie

3 Tot nu toe is de aandacht van D66 vooral gericht geweest op bestuurlijke hervormingen. Maatschappelijke democratisering is echter een essentieel onderdeel van de "radicale democratiseringsgedachte" van D66. D66 zou op dit onderdeel van haar gedachtengoed meer accent moeten leggen.

onderwijs

4 D66 vindt dat scholen een centrale positie innemen op het gebied van jeugdhulpverlening. Brede scholen of vensterscholen die zich naast effectief onderwijs richten op een verlengde schooldag en ouderparticipatie kunnen een belangrijke rol vervullen in de opvoedingsondersteuning.

vrijwilligerswerk

5 De gemeenten moeten bevoegdheid krijgen om een tijdelijke ontheffing van de sollicitatieplicht te verlenen aan mensen die vrijwilligerswerk verrichten.

6 Vrijwilligerswerk is van vitaal belang voor de samenleving. De overheid dient hier meer stimulerend en voorwaardenscheppend in op te treden.

gezondheidszorg

7 Collectieve preventie (bevolkingsonderzoeken,voorlichtingscampagnes ed.) verdraagt zich met de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van het individu.

8 Integratie en afstemming van het zorgproces door de patient zelf is wel wenselijk, maar nog onvoldoende mogelijk.

BESLUITVORMING VORIGE CONGRESSEN

De besluitvorming van vorige congressen, zoals in congresboek 64 gepubliceerd, kan bij het Landelijk Secretariaat worden opgevraagd via de bestelbon elders in dit katern.

EUROPEES PARLEMENT

D66 ELDR

EUROPA BULLETIN

Berichten van D66 in het Europees Parlement

Middels het Europa Bulletin houdt de D66-delegatie in het Europees Parlement de leden regelmatig op de hoogte van standpunten die namens D66 in dit Parlement worden ingenomen.

EUROPESE BESTRIJDING ORGANISCH PSYCHO SYNDROOM

Johanna BOOGERD heeft tijdens de plenaire zitting van het Europees Parlement in april gepleit voor Europese regelgeving met betrekking tot het werken met oplosmiddelen, om zo het zogenaamde Organisch Psycho Syndroom (OPS) te bestrijden.

Het OPS tast het zenuwstelsel aan en kan ernstige vormen van hersenschade tot gevolg hebben. De ziekte wordt veroorzaakt door beroepsmatige blootstelling aan chemische oplosmiddelen en kan leiden tot geheugenverlies en soms tot verlammingen. Het syndroom komt vooral voor onder schilders en tapijtlijmers die veel gebruik maken van producten met oplosmiddelen, zoals tolueen en benzeen. In Nederland hebben zo'n 2500 mensen OPS. De Europese richtlijn voor kankerverwekkende stoffen is niet genoeg om OPS volledig tegen te gaan. De grenswaarde van benzeen wordt op korte termijn verscherpt, maar deze stof wordt de laatste jaren al minder gebruikt in oplosmiddelen. Het gaat vooral om de nog veel gebruikte (niet-kankerverwekkende) stof tolueen die nu juist niet in de richtlijn staat.

Technisch volwaardige, maar minder schadelijke alternatieven bestaan al lange tijd en zijn reeds in de Verenigde Staten en Scandinavische landen verplicht gesteld. In de Europese Unie bestaat echter nog geen regelgeving betreffende het beroepsmatige gebruik van oplosmiddelhoudende producten. Aangezien in verschillende Europese lidstaten verschillende normen gelden voor het gebruik van oplosmiddelen zijn producenten in verband met de concurrentiepositie ten opzichte van andere landen niet zomaar bereid de gevaarlijke oplosmiddelen in de ban te doen. Dit kan volgens BOOGERD alleen doorbroken worden als er één Europees beleid komt om het gebruik van oplosmiddelen te beperken, bijvoorbeeld door gefaseerd schadelijke verfproducten en lijmsoorten te vervangen door oplosmiddelarme producten. Het minste wat in Europees verband gedaan zou kunnen worden is meer aandacht te geven aan voorlichting over de risico's van bepaalde oplosmiddelen. BOOGERD is van mening dat naast de terechte aandacht voor kankerverwekkende stoffen de bescherming tegen andere gevaarlijke stoffen in Europa wordt verwaarloosd.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

PRAKTISCHE SAMENWERKING DE UITWEG VOOR CYPRUS-CONFLICT

Begin april heeft de Europese Liberale en Democratische Fractie (ELDR) een bezoek gebracht aan Cyprus en met leiders van beide gemeenschappen gesproken. Cyprus staat hoog op de politieke agenda, omdat het één van de kandidaten voor toetreding tot de Europese Unie is. Het conflict tussen de Turks- en Grieks Cyprioten bemoeilijkt de toetreding. Tegelijkertijd mag de Turkse bezetting de toetreding van Cyprus niet blokkeren, omdat de bezetting illegaal is.

In gesprekken met de leiders van de aan de ELDR gelieerde Grieks-Cypriotische partijen werd door de laatsten benadrukt, dat de toetreding van het Cypriotsiche eiland zonder meer door zal gaan. Anderzijds verzetten de Turks-Cypriotische leiders zich tegen de opheffing van de deling van het eiland en houden zij vast aan Turkse bescherming. De internationale gemeenschap ziet die bescherming als illegale bezetting.

De ELDR-Fractie ontmoette onder andere. de burgemeester van Grieks-Cypriotisch Nicosia. Hij toonde aan, dat door pragmatische en praktische samenwerking veel te bereiken is in Cyprus. Dat geldt natuurlijk met name voor de gedeelde hoofd-

stad Nicosia, waar Grieks- en Turks-Cyprioten bijvoorbeeld één rioleringsstelsel delen. Maar hetzelfde geldt voor het gedeelde eiland Cyprus, waar gezamenlijke praktische oplossingen zijn gevonden voor het transport van energie en drinkwater.

Jan-Willem BERTENS, de EP-rapporteur voor de toetreding van Cyprus, hoopt dat door deze praktische samenwerking de sfeer kan verbeteren. Minister van Mierlo spant zich in om met behulp van een 'Comité van Wijze Mannen' de sfeer tussen Griekenland en Turkije te verbeteren. Cyprus is één van de conflicten, die beide landen scheidt. Anderzijds is de VN-vertegenwoordiger in Cyprus actief om een ontmoeting tussen de leiders van beide gemeenschappen te bewerkstelligen. In een ontmoeting met de ELDR-Fractie heeft hij onze fractie op de hoogte gebracht van al zijn activiteiten.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

EFFICIENTIE TEN KOSTE VAN DEMOCRATIE ?

Nog maar twee maanden te gaan tot de Top van Amsterdam. Volgens Laurens Jan BRINKHORST dreigt in deze eindfase het gevaar dat de lidstaten in een verwoede poging om resultaat te boeken efficientie wel eens ten koste van democratie laten gelden. De volgende voorstellen zijn een teken aan de wand.

Ten eerste willen de lidstaten de deelname van het Europees Parlement aan de besluitvorming over de uitvoeringsmaatregelen van vier belangrijke Europese fondsen omzetten in raadpleging. Enkel raadpleging van het Europees Parlement bij deze voor de Unie zo belangrijke fondsen is onaanvaardbaar. Zou de Raad hierover met gekwalificeerde meerderheid stemmen, vervalt daarbij ook nog de controle van het nationale parlement.

Raadpleging wordt ook overwogen wanneer het gaat om de vrijheid van de burger om in de lidstaten te reizen en te verblijven en om de doelstellingen van de structuurfondsen (ongeveer een derde van de begroting). Dit betekent een afzwakking van de huidige bevoegdheden van het Europees Parlement en dus van het acquis communautaire.

Zeer ernstig zou zijn als in de toekomst beleidsuitgaven die voortvloeien uit de tweede en derde pijler als verplichte uitgaven worden aangemerkt. Hiermee neemt het aandeel van de begroting van de Unie waarover het Europees Parlement geen controle heeft toe in plaats van af.
Maar het democratisch deficiet speelt ook op nationaal niveau. Met name het voorstel om over sommige aspecten van het vrije verkeer van personen met gekwalificeerde meerderheid te stemmen met enkel raadpleging van het Europees parlement betekent dat noch het nationale, noch het Europese parlement een effectieve controle kunnen uitoefenen. De oplossing ligt ofwel in het handhaven van unanimiteit en dus de controle van het nationale parlement, ofwel GKM met medebeslissing door het Europees parlement.

Een eventuele taakuitbreiding van Europol zoals voorgesteld dient gepaard te gaan met adequate democratische en rechterlijke controlemogelijkheden. Hierover is door Thom DE GRAAF laatst ook een motie in de Kamer ingediend.

De overwinning van Labour biedt nieuwe hoop voor de afronding van de IGC. In het licht van deze voorstellen is de vraag of de IGC wel op een voor D66 succesvolle wijze afgesloten kan worden.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796

EUROPEES PARLEMENT KIEST RADICAAL VOOR SCHONERE LUCHT

Het Europees parlement heeft in de plenaire stemming van 11 april jongstleden overtuigend gekozen voor strengere eisen voor de auto- en olieindustrie om te komen tot schonere lucht in de Europese Unie. Zoals eerder op deze pagina's is beschreven, liggen er plannen van de Europese Commissie op tafel om schonere auto's en schonere brandstoffen verplicht te stellen ten einde de luchtkwaliteit in Europa te verbeteren. Met Doeke EISMA als een van de drie rapporteurs voor dit omvangrijk dossier heeft het Parlement massaal gekozen voor veel strengere normen.

De van te voren verwachte tegenstelling tussen parlementariërs van de noordelijke en zuidelijk lidstaten is gelukkig uitgebleven. Vooral het zwavelgehalte in brandstoffen moet van het parlement ernstig omlaag. Dit is vooral nodig om de nieuwe generatie katalysatoren in de nabije toekomst optimaal te laten functioneren.

Hoewel dit slechts een eerste gewonnen slag is in een lange procedure heeft het Parlement hiermee een duidelijk signaal gegeven naar de Raad van Europese Ministers. Het Parlement heeft op 11 april benadrukt dat belangen van nationale industrieën dit keer niet geprevaleerd moeten worden boven het recht van iedere Europese burger op schone lucht.
Het wachten is nu op het standpunt van de Raad van Ministers. Aan het Nederlands voorzitterschap is momenteel de moeilijke taak om de 15 lidstaten op een lijn te krijgen.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

VOORONTWERP BEGROTING 1998

Ook dit jaar moet de Europese Unie een bijdrage leveren aan een zo sober mogelijk begrotingsbeleid. In het licht van de voorbereidingen op de Economische en Monetaire Unie heeft het Europees Parlement dit in maart als algemeen richtsnoer vastgelegd. De strijd tegen de werkeloosheid blijft een van de belangrijkste prioriteiten. In dit verband ziet het Parlement een belangrijke rol weggelegd voor het Midden- en Kleinbedrijf. Verder zal de begroting zich moeten richten op de komende uitbreiding en programma's op het gebied van opleiding en cultuur, met speciale aandacht voor de jeugd.

Het net gepubliceerde voorontwerp van de Europese Commissie weerspiegelt de door het Europees parlement benadrukte noodzaak voor een restrictieve begroting. In vergelijking met 1997 zullen de betalingskredieten slechts met 2.9% groeien. De uitgaven voor de landbouw en voor het interne en externe beleid van de Unie blijven vrijwel constant (0.5% groei in 1998). Het leeuwendeel van de groei in de uitgaven van de Unie wordt opgeslokt door de structuurfondsen. Conform aan de afspraken die in 1992 in Edinburgh door de Europese Raad gemaakt zijn worden deze uitgaven met 8% verhoogd. Het Europees Parlement is echter bezorgd om de onderbesteding van de structuurfondsen en wil dat de Commissie met voorstellen komt om hierin verandering aan te brengen.

De personeelsuitgaven voor de Europese Commissie zullen niet worden verhoogd. Het is daarom merkwaardig dat de Europese Commissie voorstelt om 100 nieuwe posten te creeren voor een nieuwe dienst die de belangen van de consument moet beschermen. De Commissie heeft hiertoe besloten naar aanleiding van de aanbeveligen van de Parlementaire Enquête van het Parlement over de BSE affaire. Laurens Jan BRINKHORST gaf als algemene rapporteur voor de begrotingscontrole reactie op de plannen: geen nieuwe posten aangezien 963 vacatures binnen de Commissie nog niet vervuld zijn. Een herschikking van de personeelsplannen van de Commissie zal ruimte moeten maken voor de nieuwe dienst.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796

WEBSITE PERMANENTE ACTIEPROGRAMMA INFORMATIEMAATSCHAPPIJ

Johanna BOOGERD is op dit moment in het Europees Parlement rapporteur voor het Europees actieprogramma met betrekking tot de informatiemaatschappij (officieel: "Europa in de voorhoede van de wereldwijde informatiemaatschappij; een permanent actieprogramma"). In dit actieprogramma wordt een overzicht gegeven van alle initiatieven en acties op het brede gebied van de informatiemaatschappij die in Europa spelen, met daarbij een visie naar de toekomst toe. Het rapport en de daarbij behorende resolutie van BOOGERD komt tot een aanscherping van de voorgestelde plannen in het actieprogramma en brengt een aantal punten onder extra politieke aandacht.

BOOGERD vindt het van groot belang dat de verschillende overheden van lidstaten, burgers, ondernemingen en de instellingen van de Europese Unie bij de totstandkoming van beleid met betrekking tot de informatiemaatschappij met elkaar samenwerken en elkaar aanvullen. Om dit daadwerkelijk in de praktijk te brengen is vanaf dit moment het rapport van BOOGERD in alle officiële talen van de Europese Unie op internet gezet. Dit alles is te vinden op 'website':

WWW.GREENVALLEY.NL/EUROPE@2001

Iedereen wordt uitgenodigd om reacties, aanvullingen en suggesties te geven over de resolutie en de daarbij behorende toelichting.

Er kan worden gereageerd op onderwerpen als informatiemaatschappij in relatie tot onderwijs, onderzoek, ondernemingen en sociale dimensie. Alle opmerkingen zullen worden bekeken en wellicht gebruikt worden bij het indienen van amendementen. In de week van 9-13 juni zal het rap-

port van BOOGERD tijdens de plenaire zitting van het Europees Parlement in Straatsburg behandeld worden. Aangezien BOOGERD rapporteur is heeft zij tot een paar dagen hiervóór de mogelijkheid om amendementen in te dienen. Schroom dus niet en reageer!

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

EUROPA HEEFT GEFAALD TEN AANZIEN VAN CHINA

Het is wederom niet gelukt om China veroordeeld te krijgen voor de schendingen van de mensenrechten door de Commissie van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties in Genève. Ondanks grote inzet van Europees voorzitter VAN MIERLO, bleken zelfs een aantal Unie-lidstaten te zwichten voor de economische druk en verleiding door de Chinezen: begin april weigerden Frankrijk - en in het voetspoor Duitsland, Italië en Spanje - een gezamelijke EU-resolutie van afkeuring van het mensenrechtenbeleid in China op te stellen. Direct gevolg was dat een belangrijke Nederlandse handelsreis naar dat land door de Chinezen werd afgezegd.

Jan-Willem BERTENS heeft waardering voor de inzet van de minister en bekritiseert het gebrek aan Europese eensgezindheid. De Europeanen hebben zich uitelkaar laten spelen. Slechts als een gesloten front kan Europa enige invloed in China hebben.

BERTENS vindt dat Europa als een blok moet ageren tegen de repressaillemaatregelen, die China tegen Nederland, de Europees voorzitter en Denemarken, de indiener van de resolutie tegen China heeft afgekondigd.

Als we nu niet optreden, blijkt de Unie vatbaar voor chantage van China. China krijgt bovendien op 1 juli 1997 controle over, tot op heden democratisch, Hong Kong. Dat is een reden te meer om een duidelijke en krachtige houding aan te nemen tegenover China. De manier, waarop Minister LU PING in Brussel mensenrechten af deed als Westerse waarden, die in China anders toegepast worden, is reden tot zorg.

BERTENS heeft inmiddels vragen gesteld aan de Ministerraad over de manier, waarop de Unie in de toekomst denkt een meer eensgezind beleid te kunnen voeren en over de reactie, die Europa zal laten horen op de China sancties. In die vragen verzet hij zich tenslotte tegen de opschorting van het wapenembargo tegen China, waar de Fransen om vragen.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de D66-delegatie in het Europees Parlement. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Parlement:

Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795
Medewerker: Martin VAN'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.2845796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797
Medewerkers: Gerben Jan GERBRANDY/Babette GRAEBER

Contactpersoon van de delegatie in Nederland:
Arthur VAN BUITENEN: 070. 318-2634

Persvoorlichter van de delegatie:
Sebastian DINGEMANS: 00.32.2.284-3592

Idee

Idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Idee bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE nummer 3, 1997

Het derde nummer van Idee heeft als thema ***Economie en milieu***.

- Een kritisch artikel van Jan Paul van Soest over de kabinetsnota over Milieu en Economie.
- Een interview met Peter Folstar, lid van de Raad van Bestuur van TNO, over een door TNO gestart programma met veelbelovende technologieën in het kader van een duurzame economie.
- Ageeth Telleman en Dick Tommel laten zich uit over duurzaam bouwen.
- Statements met betrekking tot het thema.

De overige artikelen hebben als onderwerp: autochtone minderheden, sociale zekerheid, landbouw en Europa en de 'stoelendans' rond minister en staatssecretarisposten.

Verder treft u de vertrouwde rubrieken aan: Van Lierop, Commentaar - dit keer door Joost Kuijper - en Signalementen.

Nu verkrijgbaar

Idee nummer 2: *De EU bij nader inzien*
In dit nummer van Idee gaat het niet over zaken als gemeenschappelijk buitenlands beleid, de EMU of het democratisch gat; in dit nummer vindt u beschouwingen over Europese infrastructuur en de gevolgen voor Nederland, over politionele samenwerking en de rechtsstaat en over culturele identiteiten binnen Europa en het lot van de kleine culturele gemeenschappen in de Europese Unie.

De volgende themanummers van Idee verschenen in 1996 en zijn nog steeds verkrijgbaar:

- Reinventing Government
- Welzijn en onwelzijn anno 1996
- Digitalisering en nieuwe media
- Het democratisch onderhoud
- Landbouw en wereldvoedselproblematiek
- De spektakelmaatschappij

Een nieuw cahier!

Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid
door Jan Glastra van Loon en anderen.

In 1966 attaqueerde D66 de toenmalige regenteske maatschappelijke orde. Anno 1997 leven we in een 'democratische' maatschappij die steeds meer het domein van specialisten dreigt te worden. De bewustzijnsvernauwing die daar het gevolg van is, brengt grote risico's met zich mee in ecologisch, cultureel en politiek opzicht. Want het directe contact tussen burgers en politici neemt steeds verder af, hetgeen ruimte biedt aan min of meer autonome technocratische besluitvormingsprocessen.

Jan Glastra van Loon en anderen schetsen een alternatief scenario dat deze ontwikkelingen ten goede moet keren. Zij doen een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van een ieder en presenteren een leidraad voor een lerende samenleving, die de toekomst weer in eigen hand kan nemen en collectief de verantwoordelijkheden draagt die daaraan verbonden zijn. Een uitdagende strategie voor D66 op de drempel van de 21e eeuw ...

Deze publicatie, die een ieder zal inspireren, kwam tot stand in samenwerking met de projectgroep 'Voor de verandering'.

Lezingencyclus

Tussen *rede* en *verstand*

Werkgelegenheid, steden en maatschappelijke dienstverlening

Lezing door prof. dr. Paul van Schilfgaarde, hoogleraar Planologische Geodesie, TU Delft
Co-referaat door staatssecretaris Jacob Kohnstamm

Plaats: Polmans Huis, Utrecht (hoek Jansdam & Keistraat)
Aanvang: 20.00 uur
Toegangsprijs: ƒ 10,- te voldoen aan de zaal

TRAININGEN

CONFLICTHANTERING
zaterdag 30 augustus

Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet, probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen. Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructievideo. De trainer in **Utrecht** is Jaco van der Schoor en de deelnamekosten zijn *f* 45,- (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE
zaterdag 21 juni

Iedereen kent vroeg of laat situaties waarbij een presentatie onvermijdelijk is. In de politiek zijn communicatieve vaardigheden onmisbaar voor het behalen van succes. Tijdens deze training in **Den Haag** is intensief aandacht voor de belangrijkste onderdelen van een presentatie. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, het gebruik van hulpmiddelen, de vorm en inhoud van de presentatie, de spelregels tijdens de speech, plankenkoorts en een evaluatie. In een kleine groep deelnemers is veel ruimte en aandacht voor het individu. Deelnamekosten zijn *f* 45,- (inclusief lunch) en de trainer is Raymond van Doorn.

Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zich met deze trainingen alvast voorbereiden op hun voordracht in de afdeling.

LEIDEN VAN EEN VERGADERING
zaterdag 28 juni

Binnen D66 heeft iedereen wel eens te maken met het leiding geven aan discussies en vergaderingen. Dat kan zijn tijdens bijvoorbeeld werkgroep- of commissievergaderingen, afdelings- of fractievergaderingen. Het doel van deze training in **Den Haag** is om de vergaderingen de moeite en tijd waard te laten zijn. De gespreksleider speelt daarbij een cruciale rol. Deze moet kunnen omgaan met vergadertechnische aspecten als structuur aanbrengen en tijd beheersen, analyseren en samenvatten, de stemming goed houden en besluiten (laten) nemen. Tijdens enkele intensieve oefeningen krijgen de deelnemers hiermee te maken. De trainer is Remco van Oijen en de deelnamekosten bedragen *f* 45,- (inclusief lunch).

TEAMVORMING

Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen. De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566044). Kosten in overleg.

MAAK KENNIS MET D66
zaterdag 7 juni

Enkele malen per jaar organiseert het Opleidingscentrum een kennismakingsdag voor nieuwe of ontwakende leden. De eerstvolgende mogelijkheid is op 7 juni in **Utrecht**. De belangrijkste ideeën en doelstellingen van D66 worden daar besproken onder leiding van twee ervaren D66'ers. Dit zijn Letty Demmers (burgemeester Reusel-de Mierden) en Ursie Lambrechts (Tweede-Kamerlid). Deelnemers krijgen alle gelegenheid tot het stellen van vragen en er wordt aandacht geschonken aan de mogelijkheden om actief te worden binnen de partij. Deelnamekosten: *f* 20,- (inclusief brochure).

Training opzetten website

Het Opleidingscentrum is van plan een bijeenkomst te organiseren voor afdelingen over het opzetten van een eigen homepage. Samen met enkele ervaren D66'ers wordt ingegaan op de volgende punten: hoe zit een page in elkaar? Welke hulpmiddelen heb je nodig? Hoe bouw (en onderhoud) je je eigen homepage? Hoe pak je de publiciteit rondom je page aan?

Van de deelnemers wordt voorkennis van pc's met windows verwacht en enige kennis van Internet met word, wordperfect for windows.

Bij voldoende belangstelling zal deze training worden gehouden. Bel voor aanmelding met het Opleidingscentrum D66 070 - 3566044 of mail naar oc@d66.nl

BROCHURES

WERKWIJZER LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma. Afsluitend worden enkele aanzetten gegeven voor onderwerpen die in de komende jaren juist voor D66 belangrijk zijn.
Prijs: *f* 10,-

Nieuwe publicatie
Deel 2 gaat verder in op de aanzetten voor een verkiezingstekst. Hierin worden ideeën en suggesties gegeven voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. Zo is er aandacht voor: democratisering; bestuurlijke organisatie; openbare ruimte: veiligheid en wijkaanpak; minimabeleid; sport en cultuur; onderwijs en jongerenbeleid; economie; ruimtelijke structuur; milieu; informatietechnologie; de positie van de raad in de gemeente. Programmacommissies kunnen zich door deze brochure laten inspireren tot het schrijven van een eigen lokaal verkiezingsprogramma.
Prijs: *f* 10,-

POLITIEKE THEMA'S. Prijs: *f* 5,-
Een bundel artikelen naar aanleiding van enkele themadagen van het Opleidingscentrum. Jan-Willem Bertens over Europese integratie in de jaren negentig, Francine Giskes over Ruimtelijke Ontwikkeling in groter verband, Hans Jeekel over Duurzame Ontwikkeling, Henk Pijlman over Ontwikkelingen in het Cultuurbeleid en ten slotte Han Polman over Gemeentelijk Veiligheidsbeleid. Deze bundel inspireert uitstekend tot het schrijven van het verkiezingsprogramma.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK. Prijs: *f* 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Over welke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in het aanbod van cursussen geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN. Prijs: *f* 10,-
Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op geldstromen, inkomsten en uitgaven van de gemeente. Daarna volgt een beschrijving van de cyclus van financiële documenten en is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt om het budgetrecht kritisch te hanteren.

MAAK KENNIS MET D66. Prijs: *f* 5,-
Brochure over D66-beginselen, partijstructuur van D66 en haar ontstaansgeschiedenis.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING.
Prijs: *f* 15,-
Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk Reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris-politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is er aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

Opleidingscentrum

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD. Prijs: *f* 17,50
"Al doende leert men" is de open deur waardoor tal van raadsleden het gemeentehuis binnenstappen. Een voorbereiding kan echter geen kwaad. Deze publicatie bevat onder andere de volgende onderwerpen: de gemeenteraad in relatie tot het college en het ambtelijk apparaat; de raad in relatie tot de burger, de belangengroepering en de media; de techniek van de raadsvergadering, spreekrecht, recht van initiatief, amendementen en moties. Prijs: *f* 17,50

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. *In de aanloop naar de verkiezingen in maart 1998 zal Voor de Draad veel aandacht besteden aan onderwerpen die van nut kunnen zijn voor lokale verkiezingsprogramma's.* Het meinummer is een themanummer over Europa. In een interview met **Hans van Mierlo** gaat het over idealen, keuzes, gevoelens en partijperikelen. Verder aandacht voor: de samenwerking met de VVD, lobbyen in Brussel, de invoering van de euro.

Neem nu een jaarabonnement voor *f* 50,- en laat u inspireren!

18 oktober: **Symposium Campagne voeren** (en niet, zoals eerder vermeld, op 25 oktober)
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (070 - 3566066)

Met blijdschap kunnen we mededelen, de geboorte van het

D66 campagne team 98

op 1 mei 1997 op het Landelijk Secretariaat van D66.

Meer nieuws over de betrokkenen
van het eerste uur, en de eerste stapjes
van ons kind in de volgende Democraat.
(En natuurlijk ook in Digitaal D66)

Behoudens rusttijden, bereikbaar tijdens kantooruren op
telefoonnummer 070-3566066

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:
O een materialenbestellijst
O setje met
  * planning Tweede-kamerverkiezingen 1998
  * politiek profiel Tweede-kamerfractie
  * congresbesluiten m.b.t. Tweede-kamerverkiezingen
O kandidaatstellingsformulier Tweede Kamer 1998
O Rapportage besluitvorming congressen 62 en 63
O Kandidaatstellingsformulier besturen en commissies congres 65

De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

Het document "Partij in beweging" kunt u bestellen door *f* 12,50 (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. VDV 5056

De nieuwe versie (mrt. '97) van het DIC-functionarissenadresboekje is te bestellen door *f* 10,- over te maken op hetzelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

Conflicthantering. Kosten: *f* 45,00
O 30 augustus

Speech en presentatie. Kosten: *f* 45,00
O 21 juni

O Maak kennis met D66 op 7 juni. Kosten: *f* 20,00

O Leren debatteren op 21 juni. Kosten: *f* 45,00

O Leiden van een vergadering op 28 juni. Kosten: *f* 45,00

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:
Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma
O deel 1. *f* 10,00
O deel 2. *f* 10,00
O Politieke thema's. *f* 5,00

O Vaardigheden voor het politieke vak. *f* 7,50

O Gemeente en financiën. *f* 10,00

O Maak kennis met D66. *f* 5,00
O Leidraad voor de afdeling. *f* 15,00

O D66 en de praktijk van de gemeenteraad. *f* 17,50

O Abonnement op het tijdschrift Voor de Draad. *f* 50,00 per jaar.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

BESTELBON SWB

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
O Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
O De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 15,-
O Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid, 1997, *f* 15,-

Uitgaven oude stijl

Brochures
O De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
O Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
O Referenda en politiek, 1993, *f* 19,50
O De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
O Bestuurlijke dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
O Relatie en huwelijk, 1991, *f* 8,-
O Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
O In goede banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
O Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
O Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
O De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
O Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
O Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,-
O De mythe van de ruimte: een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f* 10,-

Nota's

- O Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
- O Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
- O De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,-
- O De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
- O In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
- O Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave

- O De open samenleving en haar vrienden: dertien auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*

Idee verschijnt 6 x per jaar en telt ca. 30 pagina's per nummer. Een jaarabonnement kost *f* 74,- Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 12,50.

- O Ik neem een abonnement.
- O Ik wil een los nummer.
- O Index 1996.

DHR./ MEVR:.....

STRAAT:.....

POSTCODE:.....PLAATS:.....

TELEFOON:.....

LIDNUMMER:.....

FUNCTIE IN D66:.....

Deze bon opsturen naar D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kan ook telefonisch (070 - 356 6066), per fax (070 - 364 1917)
of per E-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

China bekritiseerd werd, is daar een duidelijk voorbeeld van. Ondanks internationale kritiek en Chinese represaillemaatregelen heeft Nederland gelukkig toch zijn poot stijf gehouden."

Springstof

Beide fractievoorzitters tonen zich zichtbaar geërgerd over de weinig constructieve houding van VVD-leider Frits Bolkestein tegenover het Nederlands voorzitterschap. Het is telkens Bolkestein geweest die de knuppel in het hoenderhok gooide. Eerst in de discussie over de EMU, waar hij dwars tegen het Nederlandse regeringsstandpunt inging. Wolffensperger: "Hetzelfde heeft zich voorgedaan met de discussie rond het lidmaatschap van Turkije, terwijl er geen enkele zinnige reden was om die kwestie aan de orde te stellen. Wat ik Bolkestein vooral heb kwalijk genomen is dat hij buitengewoon schadelijk is voor wat wij juist willen bewerkstelligen, namelijk een versterking van de democratische krachten in Turkije en een beteugeling van het fundamentalisme. Ik hoop vurig dat wanneer het Verdrag van Amsterdam uiteindelijk tot stand komt, het niet wéér Bolkestein zal zijn die als stoorzender optreedt. Als je het vanuit de binnenlandse politiek bekijkt, ligt er namelijk nog een behoorlijke hoeveelheid springstof voor de komende maanden."

Moeilijk te verkopen

Niet alleen in het buitenland, maar ook in Nederland zèlf is de toekomst van de Europese integratie door het voorzitterschap van de ene op de andere dag onderwerp van gesprek geworden. En niet bepaald in positieve zin: Europa is buitengewoon moeilijk te verkopen aan de Nederlandse burger. Veel Nederlanders associëren de Unie met een bureaucratisch en technocratisch bolwerk, waar men nauwelijks invloed op kan uitoefenen en waar men zich nauwelijks in herkent. De 'Europese identiteit' heeft in Nederland duidelijk nog geen wortel geschoten. "Die betrokkenheid moet voortkomen uit institutionele veranderingen waardoor Europa tot een eenheid wordt waar de burger toe behoort", zegt Wolffensperger stellig.

Stap vooruit

De eerste verdragsvoorstellen die Nederland eind maart heeft gepresenteerd, lijken daar niet echt verandering in te brengen. Hoewel Nederland krachtige voorstellen doet op het gebied van justitie en binnenlandse zaken, schieten de voorstellen tekort op het punt van de democratische controle en de doorzichtigheid van besluitvorming. Dat moet een van de meest Europees gezinde partijen als D66, die de democratie en doorzichtigheid in besluitvorming hoog in het vaandel heeft staan, behoorlijk dwarszitten.

Foto: Marcel Minnée

Vanaf januari waait er een stevige wind door Europa

Bertens: "Het verdrag moet er in ieder geval komen, ondanks het feit dat het niet compleet zal zijn. Het voorstel is niet ideaal, maar is eerder een afspiegeling van onderhandelingen tussen vijftien lidstaten die alle een totaal verschillend eindbeeld voor ogen hebben en op cruciale punten met elkaar van mening verschillen. De optimale oogst zal dus nooit kunnen worden binnengehaald."

Gevaar voor afbrokkeling

Wolffensperger vult aan: "De betrokkenheid van de burger moet niet gekoppeld worden aan het Nederlands voorzitterschap. Dat is vaak juist een belemmering. De grote opgave van het voorzitterschap is om een stap vooruit te komen. Ik zal die opgave niet definiëren in einddoelen en schitterende resultaten. Ik ga het afmeten aan de vraag of we überhaupt vooruit zijn gekomen, want van één ding ben ik echt overtuigd: als dat integratieproces ondanks al die verschillen stagneert, begint er een afbrokkelingsproces. Stilstand betekent achteruitgang in Europa. Dàt is de essentie van het Nederlands voorzitterschap en daarom zullen wij ook tevreden moeten zijn als na dat half jaar er op een aantal punten tenminste vooruitgang is geboekt."

Welvaart en vrede

Wolffensperger kijkt wat voor zich uit en zegt ineens: "Tot nu toe zijn we ervan uitgegaan dat de voorbereidende besprekingen voor het Verdrag van Amsterdam de voorwaarden moesten scheppen voor de toetreding van nieuwe lidstaten. Maar misschien zal de toetreding van de lidstaten zijn eigen voorwaarden gaan scheppen, zodat je gedwongen bent om bij de toetreding van nieuwe lidstaten beslissingen onder druk te nemen. Wat is dan de politieke prioriteit? Ben je dan ook bereid om te zeggen: ik acht de toetreding van de nieuwe democratieën zo belangrijk dat ik accepteer dat ik dan misschien nog een aantal dingen zal moeten herschikken? Mijn antwoord daarop is een volmondig: ja. De Europese Unie is namelijk geen knip voor de neus waard als die geen welvaart en vrede kan brengen voor het hele Europese continent."

Vertrouwen in de EMU

Een ander belangrijk punt dat tijdens het Verdrag van Amsterdam geregeld moet worden, is de afwerking van het stabiliteitspact dat een stabiele munt (euro) moet garanderen. Welke landen er op 1 januari 1999 gaan deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), wordt in het voorjaar van 1998 bekend gemaakt. De criteria zijn streng en niet elke lidstaat zal straks kunnen deelnemen. Heeft de EMU eigenlijk wel een serieuze kans van slagen? En in hoeverre moet er in 1998 'soepel' met die criteria worden omgegaan?

Bertens: "Dat blijft een moeilijk onderwerp, maar ik denk dat de EMU een serieuze kans van slagen heeft. Alle lidstaten zetten momenteel alles op alles om aan de criteria te voldoen, ook landen als Spanje en Portugal. De criteria moeten streng en duidelijk worden toegepast. Dat is de manier om ervoor te zorgen dat de euro een betrouwbare en sterke munt wordt. Het heeft geen zin om op dit moment te gaan speculeren over de vraag welke landen wel of niet gaan deelnemen. Alle lidstaten hebben tot het voorjaar van 1998 de tijd om aan die criteria te voldoen."

Wolffensperger: "Ach, er zijn op dit moment best wel sombere wolken aan de horizon als ik naar Duitsland en Frankrijk kijk. Maar als we nu al bij voorbaat gaan roepen dat die EMU er niet komt, dan komt die er ook niet. Mijn stelling is dat je moet vasthouden aan de streefdatum voor de EMU per 1 januari 1999. Dat neemt niet weg dat bij de uiteindelijke beoordeling voor toelating de criteria scherp moeten worden gehanteerd om te voorkomen dat de Europese burgers straks geen vertrouwen hebben in de nieuwe euro." ◆

LABOUR IN EUROPA: VOORZICHTIG OPTIMISME

Er vinden altijd wel ergens verkiezingen plaats in het Europa van de vijftien lidstaten. Maar op dit moment komen ze wel erg ongelegen. Mei en juni zijn belangrijke maanden voor Europa. Tegen het einde van de onderhandelingen is de tijd heel kostbaar en de meeste deals worden in de laatste weken gemaakt. Maar met demissionaire regeringen is het niet goed zaken doen. Dat gold voor de Britse regering tot 1 mei en geldt voor de Franse regering tot 1 juni.

De uitkomst van de Britse verkiezingen biedt ongetwijfeld mogelijkheden voor vernieuwing in Europa, en Gerrit Jan Wolffensperger en Jan-Willem Bertens zijn 'voorzichtig positief', omdat "het moeilijk slechter kan met de Europese politiek dan onder de conservatieven van John Major". Beiden vinden het in ieder geval hoopgevend dat Tony Blair heeft aangekondigd het sociaal protocol te zullen ondertekenen, waardoor het Verenigd Koninkrijk in ieder geval actief gaat deelnemen aan het sociaal beleid van de Unie.

Wolffensperger verwacht met name een grotere belangstelling voor de democratische grondslag van de Unie, dus voor het Europees Parlement. "Wat waarschijnlijk niet sterk zal veranderen is de Britse terughoudendheid ten opzichte van alles wat met de eigen soevereiniteit te maken heeft, dus het buitenlands beleid en zaken op het gebied van justitie en binnenlandse zaken."

De naderende Franse verkiezingen zijn voor Bertens een onwelkome verrassing. "Frankrijk is één van de leidinggevende landen van de Unie. Van een demissionaire regering in verkiezingscampagne is weinig leiding te verwachten. Bovendien kunnen nationale reflexen de boventoon gaan voeren. De Franse inzet voor Straatsburg als Europese hoofdstad moet daarom worden verworpen. Gelukkig is Europa niet zo controversieel als in het Verenigd Koninkrijk. De Franse regering kan dus doorgaan met de voorbereidende besprekingen voor het Verdrag van Amsterdam, zonder dat dit veel problemen oplevert in eigen huis. Wolffensperger: "In de Franse verkiezingsstrijd is het Verdrag van Amsterdam inderdaad geen issue, maar de Economisch Monetaire Unie (EMU) is dat wèl in grote mate. Dat maakt alles wat moeilijker voorspelbaar, omdat niet gezegd kan worden of een sterke anti-EMU gezindheid bij de Franse verkiezingen ook een negatieve invloed zou hebben op de institutionele aspecten die in Amsterdam aan de orde zijn. Vooralsnog denk ik dat de Franse onderhandelaars gewoon op de ingeslagen weg door zullen gaan met als enig risico dat Nederland wat krap in de tijd komt te zitten nu definitieve voorstellen voor het Verdrag van Amsterdam kennelijk zijn uitgesteld tot begin juni." (SD)

Wijers geeft toestemming voor gasboringen

De fracties van D66 in de Tweede en Eerste Kamer hebben zich in 1994 verzet tegen het boren naar gas in de Waddenzee. Toch heeft minister Wijers vorige maand toestemming gegeven tot vijf proefboringen. Omdat dit besluit bij vele leden tot vragen heeft geleid en om uit te leggen dat Wijers niet anders kon, is het goed de feiten op een rijtje te zetten.

D66 stemde in 1994 tegen de Planologische Kernbeslissing Waddenzee (PKB) samen met GroenLinks en RPF. De fractie probeerde het tij nog te keren door te vragen om een beheersplan diepe delfstoffen, waarin een nadere studie naar de effecten van gasboringen op de Waddenzee wordt gedaan. Deze motie kreeg slechts steun van dezelfde drie partijen plus het GPV.
Vlak voor het aantreden van de nieuwe Tweede Kamer, in mei 1994, diende de fractie van D66 een motie in om het moratorium (uitstel van de proefboringen) met vijf jaar te verlengen. Dit kreeg opnieuw alleen de steun van eerder genoemde partijen.
In het najaar van 1994 moest het nieuwe kabinet bij monde van de ministers Wijers en De Boer, de PKB in de Eerste Kamer verdedigen. Opnieuw stemde de D66-fractie tegen.
Beide Kamers en het kabinet hebben dus nu te maken met besluiten die, helaas, met grote meerderheid zijn genomen.
Bijzonder detail is nog dat de PvdA in 1994 stelde dat het boren door het toepassen van nieuwe technieken eigenlijk niet zo'n probleem behoefde te zijn ... en ondanks beweringen van deze fractie dat zij er nu anders over denken, heeft ons geen enkel voorstel tot terugdraaien van het eenmaal genomen besluit bereikt.
Onze fractie heeft vorig jaar nog aan de minister verzocht om de winning van het gas "achteraan in de rij" te zetten. Met andere woorden: stel dit alles zo lang mogelijk uit. Concessies zijn echter al verleend door het besluit van 1994 en een overheid moet mijns inziens betrouwbaar zijn en democratisch genomen besluiten uitvoeren.

Alleen echt nieuwe en zeer zwaarwegende feiten, en die zijn er momenteel niet, zouden een heroverweging mogelijk maken. De PvdA, CDA, VVD gaven in 1994 groen licht voor de gasboring in de Waddenzee; Wijers en De Boer voeren nu dat besluit uit.

De rechter heeft inmiddels een aantal vergunningen geschorst. Natuur- en milieubelangen moeten nu zwaarder worden gewogen. De fractie heeft daarover zijn tevredenheid uitgesproken.

(Marijke Augusteijn-Esser, lid van de Tweede Kamer, woordvoerder Milieu en Natuur)

Waddenzee: paradijs van vogels en zeehonden

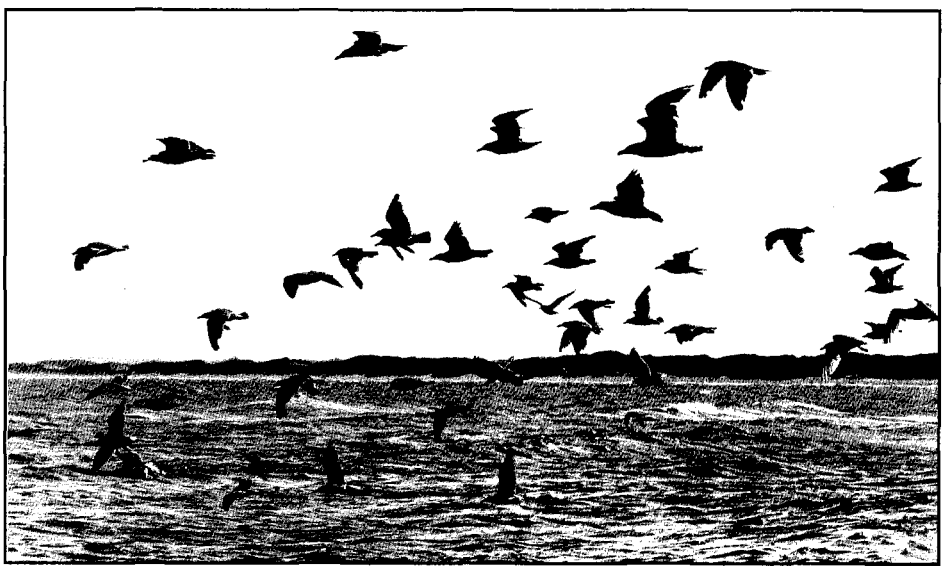

Foto: Marcel Minnée

D66, Europa, en Het Buitenland:

Waar liggen de accenten?

De Euroscepsis grijpt om zich heen en zou ook een partij als D66, die altijd zo pro-Europees is geweest, aan het denken moeten zetten. Kennelijk vallen al die mooie Europese idealen niet meer zo in de smaak. Geloven de democraten er zelf nog wel in of raken zij ook een beetje over hun liefde heen? Deze vraag, en andere, leggen we voor aan *Bob van den Bos*, buitenlandwoordvoerder van de Tweede-Kamerfractie. Hij heeft de "eervolle taak" om zijn eigen minister, Van Mierlo, kritisch te volgen.

door Bob de Ruiter

D66 heeft altijd de mond vol van dualisme. Bent u niet te weinig kritisch ten opzichte van Van Mierlo in vergelijking met andere partijen?
Het oppositie voeren laat ik uiteraard aan het CDA en GroenLinks over. Niettemin is mijn invalshoek altijd: is het wel goed zo, kan het niet beter? Wat Europese integratie betreft sta ik kritischer dan de regering ten opzichte van het begrip 'subsidariteit', in de zin van zo weinig mogelijk Europees regelen. Volgens mij gaat het burgers meer om de inhoud van de besluiten dan het niveau waarop deze genomen worden. Ook heeft de D66-fractie aanvankelijk zwaarder ingezet op het behoud van een eigen Commissaris dan het kabinet. Er is geen sprake van dat ik Van Mierlo klakkeloos volg. Dat we het in de Kamer meestal eens blijken, komt omdat we vanuit hetzelfde perspectief tegen buitenlands beleid aankijken. De kritiek van anderen is vaak extra zwaar aangezet omdat Van Mierlo wordt gezien als het boegbeeld van de Partij. Wie hem beschadigt, beschadigt D66.

Is D66 niet te veel blijven steken in een verouderd Euro-idealisme? Het lijkt wel of overal de Euroscepsis toeneemt, behalve bij D66. En dan zou u volgens sommige columnisten ook nog eens zeggen dat Eurosceptici hun mond moeten houden, of woorden van die strekking.
Dat heb ik helemaal niet gezegd. Wie een verbod op het Europadebat afkondigt, is niet goed bij zijn hoofd. Ik ben juist blij dat de discussie over Europa eindelijk van de grond komt. En hoewel ik zelf overtuigd ben van de noodzaak van intensieve Europese samenwerking, word ik ook wel eens overvallen door lichte aanvallen van Euroscepsis. Als ik zie hoe moeizaam er vooruitgang wordt geboekt ten aanzien van bijvoorbeeld openbaarheid van bestuur of het gemeenschappelijk buitenlands beleid, dan kan ik daar weinig levensvreugde uit putten.
Overigens wordt ook in onze partij kritischer aangekeken tegen de Europese Unie dan in het verleden. Menige D66'er is het gebrek aan openheid en democratie beu en heeft niet geheel ten onrechte moeite met het onstuitbare regelproces in Brussel. Verder is ook niet elke D66'er overtuigd van de noodzaak om onze harde gulden om te zetten in de euro. Ikzelf ben dat overigens wel, omdat de eenheidsmunt voortvloeit uit een stringent financieel-economisch beleid dat op termijn de beste voorwaarde biedt voor werkgelegenheid.

Waarom zijn de voorstanders van verdere integratie niet in staat om hun opvattingen overtuigend aan de burgers over te brengen?
Met de traditionele Euro-peptalk kom je er echt niet meer. Het argument dat Europese samenwerking ervoor zorgt dat oorlog tussen de EU-lidstaten ondenkbaar is geworden, slaat niet meer aan bij de nieuwe generaties. Ook wordt de welvaart die we op de grote Europese markt verdienen als vanzelfsprekend ervaren. De voorstanders zouden misschien meer in het werk moeten stellen om duidelijk te maken wat Europese besluiten betekenen voor het dagelijks leven van mensen. Om een voorbeeld te noemen: weinigen weten dat de gelijke betaling van mannen en vrouwen voor gelijk werk in Nederland gebaseerd is op een Europese regel.

Is de fractie niet al te voortvarend ten aanzien van vredesoperaties? Waarom zou een kleine staat als Nederland steeds voorop moeten lopen?
Wij vinden dat Nederland internationale verantwoordelijkheid niet moet schuwen als er grote humanitaire rampen dreigen. Wij moeten in principe bereid zijn aan verantwoorde vredesmissies bij te dragen. Uiteraard binnen onze beperkte mogelijkheden en alleen als er aan de met het parlement afgesproken voorwaarden wordt voldaan. Er worden miljarden belastinggeld uitgegeven aan een krijgsmacht om aan dit soort operaties deel te kunnen nemen. Het gaat bovendien om beroepsmilitairen, die weten waar ze voor gekozen hebben.

Was het niet wat snel om na niet-deelneming aan de Albanië-expeditie te dreigen met een verkorting op de defensie-uitgaven?
Dat sloeg niet zozeer op Albanië. Wij hadden er vrede mee om niet deel te nemen aan deze missie. Meer in het algemeen ben ik wel bang dat de maatschappelijk steun voor hoge defensieuitgaven zal verminderen als we in een langere periode keer op keer onze beurt voorbij laten gaan.

De Jonge Democraten hebben nogal wat kritiek geuit op het mensenrechtenbeleid van de minister van Buitenlandse Zaken. Het zou te weinig zichtbaar zijn. Van Mierlo heeft deze verwijten krachtig verworpen. Waar staat u in dit debat?
Mensenrechten zijn een essentieel onderdeel van ons buitenlands beleid. Zij mogen niet ondergeschikt gemaakt worden aan economische belangen. Het gaat echter om de effectiviteit. Soms is die gediend met openlijke veroordelingen, soms met stille diplomatie. De Jonge Democraten lijken vooral te hechten aan zichtbaarheid. Het profileren van de minister kan echter geen doel in zichzelf zijn. Het doel is het helpen van de slachtoffers. In tegenstelling tot wat de oppositie steeds suggereerde, steekt Van Mierlo wel degelijk zijn nek uit op het gebied van mensenrechtenschendingen. De gebeurtenissen ten aanzien van de veroordeling van China zijn hier een sprekend voorbeeld van. Met het uitdragen van fundamentele waarden als tolerantie, respect en openheid bevorder je de vrede. Daarom is D66 in diepste zin een vredespartij. ◆

Na IJburg

Slag om de metro

Een ware veldslag zoals bij de aanleg van de vorige metro zal het niet worden. Maar de strijd voor de Amsterdamse Noord-Zuidlijn is nog lang niet gestreden. Op 25 juni a.s. wordt er een referendum over gehouden. Nadat de gemeenteraad van Amsterdam een aantal maanden geleden unaniem akkoord is gegaan met de aanleg van de nieuwe metrolijn van Noord naar Zuid, is het betrekkelijk stil geworden rondom de lijn. Dit lijkt echter de spreekwoordelijke stilte voor de storm. De storm die tijdens de campagne voorafgaande aan het referendum in alle hevigheid zal losbarsten.

door Marleen Nieuwenhuis

1,5 Miljard

De Noord-Zuidlijn is de komende jaren een van de grootste projecten in Amsterdam. Het wordt een nieuwe metrolijn die onder hartje Amsterdam doorloopt en je in 15 minuten van Noord naar Zuid brengt. Onderweg stopt hij bij het Centraal Station, het Rokin, de Vijzelgracht, Ferdinand Bolstraat/Ceintuurbaan en het Europaplein voor de RAI. Bij station Zuid/WTC sluit de lijn aan op de al bestaande sneltram naar Amstelveen. Later zal hij in zuidelijke richting worden doorgetrokken naar Schiphol en Hoofddorp, en in noordelijke richting naar Purmerend en Zaanstad.
De kosten van dit gigantische project bedragen 1,5 miljard gulden. Niet ongebruikelijk bij een dergelijk groot infrastructureel project. Het merendeel van de kosten, 95 %, wordt betaald door het Rijk, de resterende 5 % moet Amsterdam zelf ophoesten.

Vóór

De voorstanders kunnen het niet vaak genoeg herhalen: de Noord-Zuidlijn staat voor betrouwbaar, snel, comfortabel en efficiënt openbaar vervoer. De capaciteit van het bestaande tram- en busnet is niet toereikend om de voorspelde groei van het aantal passagiers te verwerken. Bovendien is de nieuwe metrolijn van cruciaal belang voor de (regionale) bereikbaarheid van Amsterdam.
Verantwoordelijk D66-wethouder Ernst Bakker: "Het is een lijn voor volgende generaties. Een lijn voor de eeuwigheid". Hij staat te popelen om te beginnen. Als alles goed gaat, gaat in 1998 de eerste schop de grond in en rijdt de lijn in 2005. De Noord-Zuidlijn past in het mobiliteitsbeleid van Ernst Bakker: terugdringen van het autoverkeer door goede alternatieven te bieden.

Tegen

De tegenstanders zijn even duidelijk: de hoge kosten van de Noord-Zuidlijn wegen niet op tegen de geringe verbeteringen en de stad zal jarenlang veranderen in een bouwput. De Winkeliersvereniging in de Pijp vreest een enorme omzetdaling tijdens de aanleg. Een andere tegenstander van het eerste uur, het Platform Metro, uit stevige kritiek op de gang van zaken tijdens de besluitvorming en verwijt de gemeente nooit echt de discussie te zijn aangegaan. Fred Gersteling van het Platform: "De gemeente heeft eenvoudigweg nooit willen luisteren naar de nadelen van het kostbare plan." De gemeente is echter tweeënenhalf jaar geleden al begonnen met de inspraak. Ernst Bakker heeft zelf achter de tafel gezeten en gediscussieerd met het publiek. Het Platform vindt deze inspraak maar een farce; de inspraak ging slechts over de tracékeuze. De vraag of de metrolijn er daadwerkelijk moest komen was al een gepasseerd station.

Referendum

Deze vraag komt uiteindelijk wel aan de orde bij het referendum op 25 juni a.s. De Amsterdamse burgers kunnen er dan alsnog voor zorgen dat het hele plan niet doorgaat. Alle Amsterdammers die ook mogen kiezen bij de gemeenteraadsverkiezingen, kunnen hun stem uitbrengen. De uitslag wordt als volgt bepaald: de Noord-Zuidlijn komt er niet als de tegenstanders meer stemmen hebben dan de voorstanders en de tegenstanders ten minste 154.935 stemmen halen. Dit is de helft + 1 van het aantal stemmen dat is uitgebracht bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 (Referendumverordening 1996). Jikkie van der Giessen, referendumwethouder, is blij met de mogelijkheid dat de bevolking raadsbesluiten kan corrigeren. In een goed democratisch systeem moet er een mogelijkheid zijn een omstreden raadsbesluit ongedaan te maken. Door het referendum komt er een politiek debat op gang waarin argumenten worden uitgewisseld. Het dwingt het bestuur helder uit te leggen waarom bepaalde besluiten genomen worden en wat de overwegingen zijn.

Ervaringen met IJburg

Dat klinkt prachtig en bevlogen, maar het recente referendum over IJburg heeft duidelijk laten zien dat met name de zware eis van het hoge kiesdrempel het voor de tegenstanders bijna onmogelijk maakt een referendum te winnen. Bij referenda is een bijna even hoge opkomst nodig als bij de gemeenteraadsverkiezingen. Een referendum stelt echter hogere eisen aan de kiezers, ze moeten zich echt in het onderwerp verdiepen. Bij gewone verkiezingen gaan mensen vaak stemmen uit gewoonte; datum en onderwerp zijn bekend. Referenda kennen dan ook zelden een hoge opkomst en dat speelt de voorstanders in de kaart.

Sobere campagne

Het gevolg hiervan is dat de tegenstanders alles in de strijd gooien en dat kosten nog moeite worden gespaard. De kosten voor de verschillende campagnes kunnen enorm oplopen. Na al het IJburggeweld is tussen de verschillende partijen afgesproken dat de campagne rondom de Noord-Zuidlijn een sobere moet worden. Maar het is de vraag of in het heetst van de strijd de opponenten zich dit nog zullen herinneren.
Er zijn geluiden te horen dat het referendum in Amsterdam zijn langste tijd heeft gehad. De tegenstanders zullen keer op keer stranden op het hoge aantal benodigde tegenstemmers. De hoge kiesdrempel is echter niet voor niets zo hoog vastgesteld: het besluit van een gekozen volksvertegenwoordiging kan slechts gecorrigeerd worden door een meerderheid van de kiezers die die volksvertegenwoordiging zelf heeft gekozen. Of zoals Jikkie van der Giessen het stelt: "Er moet sprake zijn van een serieuze correctie van een raadsbesluit, anders kom je in conflict met het mandaat van de raad." ◆

Varkenshouders op oorlogspad

Veendam: big city?

"Big city" wordt Veendam al genoemd. Niet dat Veendam ineens vol wordt gebouwd met wolkenkrabbers, maar door de belangstelling van varkenshouders voor deze gemeente. Nadat een bestemmingsplan van deze gemeente was vernietigd, vielen er maar liefst dertig aanvragen bij de gemeente op de deurmat om een varkenshouderij te beginnen. D66-wethouder Lukas Westra is geen voorstander van deze warme belangstelling van de varkenshouderij. We praten met hem.

door Martijn van Triest

Niet blokkeren, maar reguleren

Westra: "Als gemeente zijn we echt niet van plan om deze ontwikkeling te blokkeren. We willen het wel graag reguleren. Er moet namelijk geen al te grote concentratie van dit soort bedrijven in de buurt van bebouwing komen. Bovendien moet er voldoende grond overblijven om de grote hoeveelheden mest uit te kunnen rijden. Ten slotte willen we ook ruimte houden voor de agrarirs die al actief zijn in onze gemeente."

Projectontwikkelaars

De plotselinge belangstelling na de vernietiging van het bestemmingsplan geeft wel goed aan in welke situatie intensieve veehouders zich nu bevinden. De plekken waar dergelijke bedrijven nog kunnen beginnen, zijn in Nederland heel schaars.

Westra: "Het is echt big business. Het zijn niet eens de boeren zelf die de aanvragen hebben ingediend, maar makelaars en projectontwikkelaars. Die kopen de grond, zetten er een boerderij op en zoeken daar een boer bij die het wil kopen. Dat geeft wel aan hoeveel geld ermee kan worden verdiend. Dat heeft alles te maken met het feit dat we hier nog relatief veel ruimte hebben. Dan kan de mest nog worden uitgereden, kan worden voldaan aan de normen voor ammoniakuitstoot en heeft de boer niet veel van doen met de stankhinder."

De beer is los

Veendam is echter niet al te enthousiast over haar nieuwe koosnaam Big city. De actiegroep 'De beer is los' was dan ook snel geboren (een beer is een volwassen zeug, MvT).

Westra: "Deze actiegroep is gevormd door de bewoners die bij het gebied wonen waar de varkenshouderijen zouden komen en tegen de komst zijn van deze bedrijven. De gemeente is er ook niet al te gelukkig mee. Ondanks de hoge werkloosheid gaat het goed in Veendam. We weten steeds meer buitenlandse investeerders te trekken die voor veel meer economische bedrijvigheid en werkgelegenheid kunnen zorgen dan de varkenshouders.

Bovendien zorgen deze investeerders voor hoogwaardig technologische industrieën. En daar hebben wij op de langere termijn veel meer aan."

Afval van Nederland

Westra wijst bovendien op de rijke historie van Veendam. Zo beschikte Veendam over een gerenommeerde scheepswerf en vestigde de Londonse verzekeraar Lloyd's haar Europese kantoor in Veendam.

Westra: "Dit prestige en deze dynamiek zijn we in de jaren zestig kwijtgeraakt, maar deze uitstraling begint nu weer terug te komen. Wij willen dus serieus worden genomen en niet met het afval van Nederland worden geconfronteerd. Zo willen ze hier nu ook een militair oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade gaan aanleggen. Daar valt natuurlijk best over te praten, maar daar moet dan wel wat tegenover staan. Als de helicopters alleen maar tussen Veendam en Eelde op en neer vliegen en de militairen heen en weer worden gereden tussen Assen en het oefenterrein, hoeft zo'n terrein van ons niet. Dan kunnen wij die grond beter gebruiken."

Hoe het verder gaat

Lukas Westra heeft inmiddels op landelijk politiek niveau actie ondernomen om het aantal varkenshouders in Veendam in te perken. Zo stelde Pieter ter Veer, de landbouwspecialist in de Tweede-Kamerfractie van D66, kamervragen over de vele aanvragen in Veendam.

Westra: "Minister Van Aartsen begrijpt wel dat wij niet ineens met zoveel varkenshouders geconfronteerd willen worden en heeft de grens voor de milieu-effectrapportage verlaagd van 5.000 naar 3.000 varkens. Dan hebben we in ieder geval iets meer grip op de situatie en wordt de drempel voor varkenshouders iets verhoogd. Dat betekent dus niet dat we de komst van de varkenshouders blokkeren, maar wel dat we het willen reguleren." ◆

Big business

Foto: Marcel Minneé

Jaques Santer schiet in eigen voet

Eurospeak als munitie bij Britse verkiezingen

De Britse verkiezingen hebben een daverende overwinning voor Tony Blair opgeleverd. Ook de Liberal-Democrats hebben een enorme zege geboekt. Daartegenover staat dat de Conservatieven genadeloos op hun donder hebben gekregen. Wat zegt deze uitslag over de houding van de Britse kiezers inzake Europa? In de campagnes voorafgaand aan deze verkiezingen was Europa namelijk één van de centrale thema's.

door Arthur van Buitenen

Het lijkt erop dat de Britten niet zo sceptisch tegenover Europa staan als menigeen graag doet geloven. Als de Britse kiezers inderdaad zo anti-Europees zijn, zou de uiterst anti-Europese referendumpartij van James Goldsmith niet zo zijn afgegaan. Toch hebben de verkiezingscampagnes hun sporen achtergelaten in het Engelse debat over Europa.

Verharding van standpunten

In de campagnes is Europa centraal gesteld als antipool van de nationale politiek. Europese en nationale politiek zijn gepresenteerd als elkaar uitsluitende grootheden. Zowel de Conservatieven van John Major als het Labour van Tony Blair hebben zich hieraan schuldig gemaakt. Alleen de Liberal-Democrats van Paddy Ashdown zijn met beide benen op de grond blijven staan. Zij legden uit hoe Europa een toegevoegde waarde kan betekenen voor het leven van alledag. Nationale en Europese politiek kunnen en moeten elkaar volgens de LibDems juist aanvullen, niet uitsluiten.
Dat Europese integratie een rol zou spelen in de campagnes was te voorzien. Ook de verkiezingen in Nederland volgend jaar zullen mede in het teken staan van de EMU, de euro en de directe gevolgen die mensen steeds meer van Europese integratie ondervinden. Het Britse Europese debat is daarnaast overheerst door een meer behoudende, eurosceptische invalshoek. De campagnes hebben daardoor een verharding van standpunten over Europese thema's tot gevolg gehad. Deze verharding was niet te voorzien en bovenal niet noodzakelijk.

De rol van Santer

Met name in de laatste anderhalve week voor de verkiezingen zijn de standpunten over Europese thema's verhard. Eén van de oorzaken hiervan was de rede die Jacques Santer, President van de Europese Commissie, op 21 april hield in Amsterdam. De titel van zijn rede was: Europe, a Message for the Sceptics. Een titel die veel beloofde. Helaas was de rede goed beschouwd alleen maar eurospeak. Santer maakte zich in zijn rede ook schuldig aan cirkelredeneringen: waarom is Europese integratie noodzakelijk? Omdat anders de cohesie in Europa zal verminderen; Europa om Europa. Santer schetste de sceptici wat er zou zijn gebeurd als de founding fathers van de Europese Unie in de jaren 50 hun initiatieven niet hadden genomen: er zou heden ten dage geen Europese Unie zijn en samenwerking tussen de lidstaten zou niet verder zijn gekomen dan een bescheiden vrijhandelszone. Een doemscenario dat menig Eurosceptic goed in de oren klinkt.
Het heeft geen zin om tegenover mensen die sceptisch, dus twijfelend en enigszins wantrouwend, tegenover Europese integratie staan alleen maar vasthoudend het geloof te belijden en nog harder dan voorheen eerder ingenomen standpunten te verkondigen. Niet alleen komt de boodschap niet aan, het risico is levensgroot dat de twijfel en het wantrouwen alleen maar toenemen. Daarentegen is het veel effectiever om te proberen de oorzaken die leiden tot een twijfelachtige houding te ontdekken. Als deze oorzaken in kaart zijn gebracht, kunnen ze één voor één met argumenten worden ontkracht.

Averechts effect

Met zijn Amsterdamse rede heeft Santer zich politiek gezien in zijn eigen Europese voet geschoten. Door het tijdstip, anderhalve week voor de verkiezingen in Groot-Brittannië, werd de boodschap voor de sceptici dezelfde middag nog door John Major opgepakt. Voor Major waren de uitspraken van Santer aanleiding erop te wijzen dat Europa inderdaad er op uit is om Groot-Brittannië over te nemen. Door de felle reactie van Major kon Blair niet achterblijven. Het resultaat was dat Europa ook in de laatste week van de campagnes centraal heeft gestaan en de politieke positie van de grootste Engelse partijen zijn verhard.
Groot-Brittannië is één van de grootste lidstaten van de Unie en heeft een zware stem in het kapittel. Het welslagen van de herziening van het Verdrag van Maastricht op de Top in Amsterdam is voor een belangrijk deel afhankelijk van de Engelse houding. Santer heeft met zijn rede getracht de pro-Europese koers in de Engelse politiek te ondersteunen. Hij heeft echter het tegenovergestelde bereikt. ◆

Ingezonden mededeling

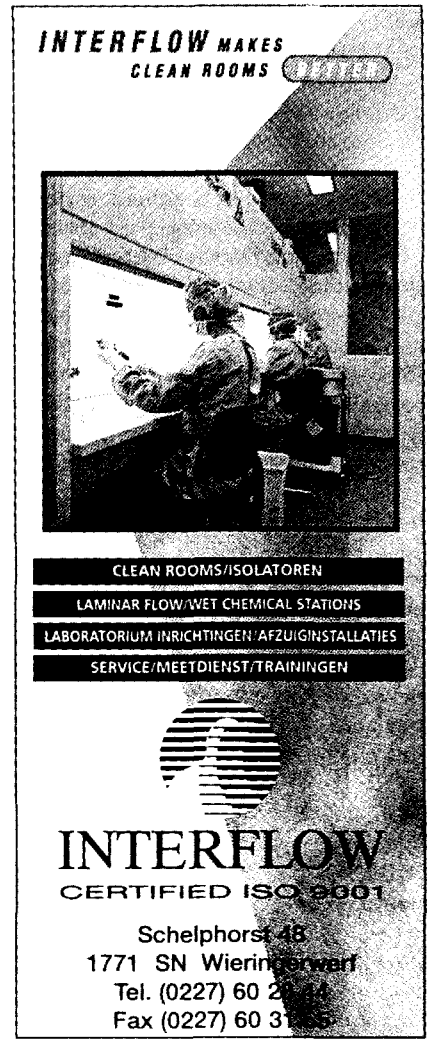

13 april jl. vonden in Kroatië de verkiezingen plaats voor de gemeente- en provincieraden en de "Eerste Kamer" (Županijski dom Sabora). Gelet op de recente oorlog tussen de Kroaten en Serven (opgedoekte "Republika Srpska Krajina") en de gevoelige kwestie van de Servische minderheid in Oost-Slavonië (UNTAES gebied), werden er waarnemers gestuurd. Onder zes Nederlanders bevond zich "de geboren Kroaat en getogen Nederlander" Vinko Prizmić.

Dagboek van een waarnemer

door Vinko Prizmić

| Dinsdag, 25 maart 1997
Het telefoontje van het ministerie van Buitenlandse Zaken komt als een verrassing. Hoewel ik al eerder naar Bosnië ben uitgezonden als verkiezingswaarnemer, had ik niet verwacht ook Nederlandse waarnemer te mogen zijn in mijn geboorteland.

| Dinsdag, 08 april
Wij, 'vijf veteranen van Bosnië', gewend aan Hercules-vrachtvliegtuigen, stapelbedden en vrachtwagens, kijken onze ogen uit als we opgehaald worden met limousines van de Nederlandse ambassade. We zijn uitgenodigd voor een lunch met de ambassadeur. Zijne excellentie Jozef W. Scheffers is een zeer vriendelijke man. Hij weet ook indruk te maken: zijn kennis van Kroatië – van economie en algemeen politieke kwesties tot specifieke situatie van mensenrechten – is uitstekend. Tegelijk koel, analytisch en bevlogen vertelt hij over de doodzieke en desondanks vrijwel onmisbare president Tudjman, over de mogelijke, maar vanwege het machtsvacuüm ongewenste grote overwinning van de oppositie. Over de onberispelijke mensenrechten voor alle minderheden (Tsjechen, Hongaren, Italianen etc.) – behalve de Serven. Als een minpunt van Kroatië noemt Scheffers de ontbrekende persvrijheid. In de Kroatische drang om als een westers land erkend te worden, ziet hij een pluspunt.

| Woensdag, 09 april
Zagreb bruist van het leven, het mooie weer vult de terrassen in het stadscentrum met vrolijke, meest goedgeklede mensen. Diegenen die ik spreek, zijn overtuigd van een glansrijke overwinning van de oppositie maar als je goed naar ze luistert, hoor je toch wat verborgen twijfels. HDZ (Kroatische Democratische Unie) zou toch wat vitaler zijn dan menigeen lief is.

| Donderdag, 10 april
De organisator van de waarnemingsmissie – OVSE – vertoont alle kinderziektes van een jonge organisatie, gecombineerd met de logheid van de VN. De gehuurde auto's en de tolken-chauffeurs moeten wijzelf ter plekke betalen. Voor ons Nederlanders is dit geen verrassing, maar waarnemers uit sommige andere landen zijn zonder geld voor deze doeleinden gearriveerd.
Ons doel is het stadje Daruvar in West-Slavonië, 150 kilometer ten westen van Zagreb. De huisvesting, in een kuuroord, bevalt ons prima. In Bosnië moesten we met veel minder genoegen nemen.

| Vrijdag, 11 april
Ons waarnemingsgebied – stad Bjelovar en omgeving – vertoont de stoffigheid van Slavonië en bedrijvigheid van Zagreb. De voorzitters van de verkiezingscommissies ontvangen ons met gemengde gevoelens; aan de ene kant is het de Kroatische regering die ons uitgenodigd heeft, en aan de andere kant zijn wij pottenkijkers en vreemdelingen. Hun eeuwige ervaring zegt dat vreemdelingen – van Oostenrijkers tot Duitsers en Serven – nooit iets goeds meegebracht hebben. Maar ze moeten ons dulden en ze twijfelen tussen hun traditionele gastvrijheid en de afkeur voor de ongewenste 'controleurs'. Alsof zijzelf niet in staat zijn om de simpele verkiezingen te organiseren.
Tijdens de verkenning van Bjelovar treffen we twee verkiezingsbijeenkomsten aan. De bijeenkomst van HDZ is lawaaiig en populistisch. Luidruchtige muziek, gratis gebak, gratis loterij met reclame voor de sponsors. Ietsje verderop een bescheiden en beschaafde bijeenkomst van HNS – Kroatische Volkspartij. De landelijke voorzitter spreekt een groep van ongeveer honderd rustig zittende mensen toe. Zijn spreekstijl is een combinatie van zakelijkheid en humor. Maar het voor de politici op de Balkan zo nodige charisma heeft hij niet. Ik geef hem niet meer dan vijf procent van de stemmen.
In onze 'woonplaats' Daruvar zie je wat sporen van gevechten. Van de inwoners van het stadje horen wij dat de meeste gevechten plaatsvonden tussen de politieagenten van hetzelfde politiestation: Servische agenten tegen Kroatische.

| Zaterdag, 12 april
Onze 'bazen' – een Amerikaan ("cal me Tom") en een Oostenrijker ("Ich bin Dr. Bauer"), beide ex-diplomaten, geven ons de laatste instructies. We moeten niet in verleiding komen om – zoals in Bosnië – handelend te gaan optreden. Wij zijn hier uitsluitend om te observeren.

| Zondag, 13 april
We 'vliegen' van de stad naar het dorp, controleren op de opgegeven punten. Als we erop uit zouden zijn om de Kroaten op fraude en onregelmatigheden te betrappen, zou het resultaat van onze zoektocht 'teleurstellend' zijn. De verkiezingen verlopen ordelijk en we worden overal met open armen ontvangen: "Wij zijn blij dat jullie gekomen zijn. We doen het al zeven jaar goed, maar jullie (?) geloven dat niet. Jullie moeten je nu zelf overtuigen."
Over de voorafgaande zeven jaar weten wij niets, maar vandaag gaat het uitstekend. We bezoeken de stadsstemlokalen, dorpen met de Servische meerderheid, plaatsen waar de vluchtelingen uit Oost-Slavonië en Kosovo stemmen: de situatie is overal hetzelfde – niets te melden. In een plaatsje in de bergen staan we oog in oog met de Župan – het gekozen provinciehoofd. Na een paar woorden met ons gewisseld te hebben, ontdekt hij een foto van Tudjman aan de muur. Dit maakt hem razend – hij is onmiskenbaar van de HSS (Kroatische Boerenpartij).

| Maandag, 14 april
Na een korte debriefing verlaten wij ons waarnemingsgebied. We reizen door de voormalige UNPA-sector West (West-Slavonië) die de Servische minderheid vanaf 1991 tot 1995 als een deel van de Servische Republiek Krajina beschouwde. De Kroaten hebben dit gebied in mei 1995 terugveroverd in de politionele actie 'Bliksem'. Politionele actie? Hebben ze toch iets van de Nederlanders geleerd? De kapotgeschoten en uitgebrande huizen maken ons niet vrolijk.
Later hoor ik van collega's dat de verkiezingen in Oost-Slavonië minder succesvol zijn geweest. Ontbrekende stembiljetten, niet-geopende stemlokalen, ontbrekende documenten. Het is weliswaar een klein gebied (4,5 % van Kroatië), maar zeer belangrijk voor de vrede in dit deel van Europa. Hopelijk zal Europa – ondanks andere prioriteiten zoals Albanië – niet vergeten om ook hier een oog in zeil te houden.

De Voorzet is een rubriek die u ruimte biedt voor uw mening over politiek-maatschappelijke kwesties. Elk nummer verschijnt een stelling over een actueel onderwerp. U wordt gevraagd in maximaal 200 woorden op deze stelling te reageren. De nieuwe stelling vindt u onderaan deze rubriek. De redactie behoudt zich het recht voor de ingezonden artikelen in te korten. U kunt uw reacties - vóór woensdag 9 juli 1997 - sturen naar: Landelijk Secretariaat D66, t.a.v. Democraat, Postbus 660, 2501 CR Den Haag. U kunt ook reageren via de Speakers Corner op de D66-Internetpagina (http://www.d66.nl) onder de menukeuze Meningen/Discussie. Reacties worden gepubliceerd in nummer 8, dat eind augustus verschijnt.

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

Door internet is directe democratie mogelijk.

Onverantwoorde luxe

De stelling lijkt het ideaal van elke D66'er. Mijn indruk is dat de huidige democratie wordt gedragen door een groep van boven-modaal. Ze vertegenwoordigen ook een grote groep Nederlanders beneden modaal, voor wie het bezit van een computer een utopie is. Daardoor zou die stem in de (internet-)democratie worden gemarginaliseerd.
Sinds een paar jaar mag ik me tot de gelukkigen prijzen die ook de mogelijkheid heeft, door het bezit van een computer met modem, om te internetten. Persoonlijk denk ik er voorlopig nog niet aan. De telefoonrekening zou explosief gaan stijgen. Met een AAW/WAO-uitkering en WSW-verdienste zal een internet-democratie een onverantwoorde luxe worden.
Ik ben in de tijd opgegroeid dat de eerste radio in huis kwam, en dat je tv ging kijken bij een 'vriendje' waar ze al wel zo'n apparaat hadden. Mijn ouders zijn blij als de afstandsbediening van hun nieuwe tv weer is ingesteld door een van de kinderen, zodat de aan/uit-knop weer de belangrijkste schakel is met de nieuwsuitzending. Hoe moet ik deze mensen gaan vertellen wat inloggen is en dat je een muis rustig beet kunt pakken? Zij kennen geen verschil tussen een pentium- en een maximumsnelheid. Voor hen geen internet-democratie, zelfs al zitten zij wel boven modaal.

Joop Dorleijn, Vlissingen

Democrabeten

Het lijkt zo mooi. Iedereen met het toetsenbord op schoot en dan maar je mening laten horen.
Het is echter nog erg ver weg. Het gebruik van internet is helaas nog steeds slechts weggelegd voor weinigen.
Weinigen die de ontwikkelingen bij kunnen houden, weinigen die er tijd voor vrij kunnen maken en weinigen die de investering en de kosten op kunnen brengen.
Directe raadpleging van de burger kan m.i. alleen als de toegang algemeen is. Dat zal betekenen dat apparatuur verstrekt moet worden. Eenvoudig te bedienen apparatuur, die interactief werkt. Zelfs dan hebben we nog te maken digibeten, die we dan ook nog democrabeten zouden moeten noemen.
De vraag is overigens of de gemiddelde burger (whoever that may be) wel regelmatig met het besturen van stad, provincie of land bezig wil zijn. De belangstelling voor het politieke vak is minimaal. De opkomst bij politieke bijeenkomsten idem. We weten het allemaal.
Er is nog een niet onbelangrijk bijkomend fenomeen. De elektronische belangengroep. Het zal dan ook mogelijk zijn de burger te benaderen met emailings, voorzien van attachments met daarin uitgebreide standpuntbepalingen van de betreffende groep.
Tot slot: laten we het belang van internet op dit gebied niet overschatten. De telefoon werkt al een eeuw en teledemocratie is nog niet van de grond gekomen.

John Stuurman, Oud-Beijerland

Nut en noodzaak

Wat voor een tweede nationale luchthaven geldt, zou ook moeten opgaan voor directe democratie. Voordat we de mogelijkheden ervoor in kaart gaan brengen, moeten we er eerst maar eens een 'Nut-en-Noodzaak'-discussie over voeren.
Internet stelt politici in staat burgers te raadplegen over beslissingen. Daarmee kunnen burgers beter worden betrokken bij het besluitvormingsproces. Hier moet echter niet uit worden afgeleid dat de volksvertegenwoordigers zèlf overbodig raken.
De tijd dat politieke discussies slechts aan parlementariërs waren besteed, is gelukkig voorbij. De media hebben het ivoren torentje op het binnenhof voor alle Nederlandse huiskamers toegankelijk gemaakt. De politieke discussie wordt echter ook door de media beïnvloed.
Een gevolg hiervan is dat de discussie zich steeds meer op deelbelangen toespitst. Wanneer via internet regelmatig volksraadplegingen zullen worden gehouden, zal deze trend zich verder ontwikkelen. De informatie kan steeds makkelijker worden afgestemd op doelgroepen, c.q. deelbelangen. Zo zou immers kunnen worden ingespeeld op de groeiende groep zwevende kiezers, die zich niet meer tot één sociale groep laten rekenen en in verschillende levenssferen ook verschillende belangen ervaren.
Aan de volkvertegenwoordigers blijft de essentiële taak om de verschillende afwegingen te maken. Dat wil zeggen, 'appelen met peren vergelijken'. Het gaat erom de consequenties van het ene beleid voor het andere te blijven overzien. Waar het in een representatieve democratie duurzame compromissen zijn, zullen het in een directe democratie ad-hoc-beslissingen zijn die het beleid gaan vormgeven.

Ageeth Telleman, Amsterdam

Zoals u in deze Democraat heeft kunnen lezen, loopt het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie binnenkort af. Vooruitlopend hierop poneert de Democraat de volgende stelling:

Van Mierlo heeft het als voorzitter van de Europese Unie goed gedaan.

Vergeten?

U kunt nog reageren op de stelling uit het vorige nummer: "Die tweede nationale luchthaven moest er maar komen". Tot dusver zijn er bar weinig reacties binnengekomen. U hebt nog een week de tijd. Kom op! (Reacties worden gepubliceerd in het julinummer.)

Najaarscongres:
Andere tijd, andere plaats

D66 wil de herindelingsverkiezingen in Drenthe een prominente plaats geven in de campagne op weg naar de verkiezingen voor gemeenteraden en Tweede Kamer in 1998. Nu de datum van die herindelingsverkiezingen bekend is (namelijk 29 oktober), heeft het hoofdbestuur besloten het najaarscongres te verplaatsen van 29 november naar **25 oktober**. Lokatie: **Emmen**.
Het Landelijk Secretariaat zal busvervoer verzorgen vanuit regio's en grote afdelingen om een goede start aan de campagne te geven.
Het is de bedoeling tijdens dit congres niet alleen aandacht te besteden aan de lokale situatie in Drenthe, maar ook om de kandidaten voor de Tweede Kamer zich te laten presenteren. Dat zal op een voor D66 passende, dus onorthodoxe wijze gebeuren. Heeft u nog leuke tips of ideeën, laat het ons weten (070 - 356 60 66)! Zodra alle zaken zijn geregeld, ontvangt u nader bericht.

Let op: de vervroeging van het najaarscongres heeft de volgende consequenties.
- sluiting moties en amendementen is verplaatst van maandag 13 oktober 1997 naar maandag 29 september 1997.
- het symposium campagne voeren van het Opleidingscentrum is een week vervroegd en wordt nu gehouden op 18 oktober 1997.

Tweede-Kamerverkiezingen 1998
KANDIDAATSTELLING SLUIT OP 24 JULI A.S.

Tijdens het voorjaarscongres op 22/23 maart jl. is de interne kandidaatstelling voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 1998 geopend. Deze kandidaatstelling sluit op 24 juli a.s.
Ieder lid kan zich kandideren dat op de datum van de opening van de kandidaatstelling 1 jaar lid is.
Het Huishoudelijk Reglement hoofdstuk 2, vertelt u alles over procedures en voorwaarden. Iedere kandidaat krijgt dit hoofdstuk bij aanvraag van een kandidaatstellingsformulier toegezonden.
Wilt u zich kandidaat stellen? Vraag dan met de bestelbon uit het katern de kandidaatstellingsformulieren aan bij het Landelijk Secretariaat. In het katern vindt u ook het profiel van de te vormen fractie. In het katern van Democraat 97/4 vindt u de besluiten die congres 64 op voorstel van de Landelijke Verkiezings Commissie nam over percentages en aantallen m.b.t. de volgende Tweede-Kamerverkiezingen. Daar staan ook de namen van de leden van de stemadviescommissie. Het instellingsbesluit met taakomschrijving is gepubliceerd in Democraat 96/6 op pag. 4 van het katern.
In het katern bij Democraat 97/2 staat op blz. 2 een overzicht van belangrijke data in de komende periode. Dit overzicht is nog steeds van kracht behoudens de wijzigingen m.b.t. het najaarscongres, waarover u elders in deze Democraat hebt kunnen lezen.
Hebt u er zin in? Aarzel dan niet langer en stel u kandidaat voor 24 juli a.s. Zorg dat u erbij bent.
Wij rekenen op een groot aantal kandidaten!

Verkiezings Programma 1998 - 2002
DENK MEE!

In Democraat 8, die begin oktober verschijnt, wordt het concept-verkiezingsprogramma aan u gepresenteerd in het katern. Op het voorjaarscongres in 1998 wordt het verkiezingsprogramma vastgesteld. Maar voor het zover is moet er nog heel wat gebeuren.
Nu kunnen we een groepje deskundigen in een kamer zetten en zeggen: "Doe je best maar!", maar dat past niet bij onze werk- en denkwijze. Wij willen onze leden immers zo veel mogelijk bij de partijaangelegenheden betrekken. Dus ook bij het opstellen van een verkiezingsprogramma.
Daarom worden er in de periode **medio juni - eind juli** een aantal miniconferenties georganiseerd over vier speerpunten in de landelijke campagne: onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid en werkgelegenheid. Deze zijn bedoeld om de discussie over deze onderwerpen in brede kring op gang te brengen. Op basis van de uitkomsten wordt daarna advies uitgebracht aan de Programma Commissie en de partijtop.
U wordt uitdrukkelijk uitgenodigd om uw stem op deze miniconferenties te laten horen. Kijk met ons mee naar de toekomst, lever een bijdrage aan het programma waarmee we het jaar 2000 ingaan.
Hieronder vindt u een voorlopig programma (bij het ter perse gaan waren nog niet alle gegevens bekend. Bel: 070 - 356 60 66):
- 21 juni: miniconferentie **VOLKSGEZONDHEID** m.m.v. Rob Mulder (Programma Commissie) en Roger van Boxtel (Tweede-Kamerfractie)
- Miniconferentie **INTERNATIONAAL BELEID**; met name de thema's Europa, veiligheid, de economische positie van Nederland, de komst van de euro M.m.v. D66-delegatie in het Europees Parlement
- Miniconferentie **ONDERWIJS, JEUGDBELEID, MILIEU, ECONOMIE**
  M.m.v. Henk Pijlman (D66-wethouder in Groningen)
- Miniconferentie **WERK, SOCIALE ZEKERHEID, STADSPROVINCIES, GROTESTEDENBELEID**

Partijagenda

30 mei	Normen en waarden. Met Winnie Sorgdrager. Utrecht (adres en tijd nog niet bekend)
31 mei	Op weg naar de verkiezingen (algemene ledenvergadering Bestuurdersvereniging), De Reehorst, Ede (BV), Conflicthantering (OC) in Deventer, Speech en presentatie (OC) in Akkrum, Opmaat naar de raad (OC) in Den Bosch
02 jun	Drugs in de grensstreden; grensoverschrijdende samenwerking bij de politie. Met Laurens Jan Brinkhorst en Doeke Eisma. Venlo, de Maaspoort. 14.00-23.00 uur
05 jun	Tussen rede en verstand (SWB / BV) Polman's huis, Utrecht, vanaf 20.00 uur. Met Jacob Kohnstamm
07 jun	Studiedag Ruimtegebrek Mainport Rotterdam ("Maasvlakte 2"). Van 10.30 tot 15.00 uur. Voor D66-betrokkenen en geïnteresseerden ter voorbereiding van de besluitvorming van de Tweede-Kamerfractie. Voor meer informatie: 070 - 318 26 23 of: Speech en presentatie (OC) in Groningen. Maak kennis met D66 (OC) in Utrecht, Opmaat naar de raad (OC) in Enschede en Arnhem
14 jun	Speech en presentatie (OC) in Den Haag. Middag voor waterschapsbestuurders (BV)
16 jun	Gezond ouder worden in Europa: de betaalbaarheid van het systeem. Met Els Borst en Doeke Eisma. Elst, 20.00 uur
21 jun	Leren debatteren (OC) in Nijmegen
23 jun	Overleg tussen D66-burgemeesters en Els Borst, minister van VWS (BV)
28 jun	Leiden van een vergadering (OC) in Den Haag
18 okt	Symposium campagne voeren (OC)
25 okt	Congres 65

BV = Bestuurdersvereniging
OC = Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau
VdV = Voor de Verandering

voor de verandering

Bel voor meer informatie: 070 - 3566066.

column

Perfide

Elke zaterdag doe ik boodschappen in een winkelcentrum bij mij in de buurt. Sinds een paar maanden staat voor de supermarkt iemand die de daklozenkrant verkoopt. Opvallend is dat hij niet aan het stereotype beeld van de zwerver voldoet: een woeste baard, lompen als kleding en gegraai in vuilnisbakken ontbreken. Hij ziet er normaal gekleed en redelijk verzorgd uit en valt amper op tussen de pamflettenuitdelers van Greenpeace. De bezoekers van het winkelcentrum kennen hem: ze groeten hem of maken een praatje. Hij let op de honden die buiten moeten wachten en helpt mensen met het bevestigen van hun fietstassen. Onlangs wenste een vrouw, die met een zwaar beladen boodschappenkarretje naar buiten kwam, hem zelfs een prettig weekend.
Dat laatste zette me aan het denken. Wat doet zo iemand als de winkels dicht zijn? Zwerven langs de straat? Of gaat hij naar een of ander opvanghuis voor daklozen? En kan zo'n weekend dan toch "prettig" zijn? Ik kan het me niet voorstellen.

Plotseling bekroop me een angstig gevoel. Was het eigenlijk wel een dakloze? Misschien was het wel iemand van de arbeidsvoorziening, die naging of daklozen door een betere presentatie meer geld kunnen verdienen, zodat hun uitkeringen omlaag kunnen.
Ik begon te fantaseren: stel je voor, dat er op veel meer gebieden onderzoekers worden ingezet: bijvoorbeeld voor het stelen van broden om na te gaan in hoeverre dit uitgaven kan besparen voor de echte minima.
Het voordeel van zulk onderzoek is dat het overheidsbeleid dan gebaseerd kan worden op feiten en niet op veronderstellingen van politici en beleidsmakers.
Het onderzoek zou zich niet hoeven te beperken tot de onderkant van de samenleving. Als ondernemers vermomde onderzoekers zouden zich kunnen opwerken tot de top van het bedrijfsleven en zichzelf riante bonussen kunnen uitkeren. Op basis daarvan kan de overheid dan een wettelijk maximuminkomen vaststellen.
Ook niet sociaal-economische vragen kunnen worden onderzocht: de acceptatie van de bio-industrie in Nederland zou kunnen worden vastgesteld door bij het Ministerie van Landbouw te infiltreren. Zo zou men de bevolking de keuze kunnen laten tussen perfide massaslachtingen van varkens en iets minder koopkracht door duurdere scharrelkarbonades aan te bieden.
En ...

Op zondagmiddag loop ik door het park. Op een bank ligt de dakloze van het plein, ongeschoren, in een gescheurde jas. Geen onderzoeker, concludeer ik. Hij is echt. In de krant die op zijn buik ligt, lees ik dat 1 miljoen biggen zullen worden afgemaakt.

Fred Herrebout

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam **man/vrouw**

Adres

Postcode/plaats

Telefoon

D66 DEMOCRATEN

Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

een voorzitter

Condoomautomaat

Het afgelopen Congres van de Jonge Democraten was er weer een met veel politieke inhoud en de nodige speculaties vooraf. Over een record aantal politieke moties (80), een structuurcommissie die verslag uitbracht, en de verkiezing van het nieuwe landelijke bestuur.

Het landelijk bestuur trad bijna volledig af en zodoende moest er een nieuw bestuur gekozen worden. Daarnaast is er veel gesproken over de structuur van de vereniging. Welke kansen zijn er en waar liggen de bedreigingen? Aangezien jongeren minder tijd hebben doordat ze meer moeten werken (minder beurs) en sneller moeten studeren (temponorm), heeft dat ook gevolgen voor jongerenorganisaties zoals de JD. Daarom is er gekozen voor minder bestuursleden en meer ad-hocwerkzaamheden. De JD speelt dus in op de wensen en eisen van haar 'kiezers'.
De vele moties die ingediend waren, zijn grotendeels behandeld en uitgebreid bediscussieerd. Zo pleit de JD nu bijvoorbeeld voor een HSL in oostelijke richting, mag Schiphol niet verder uitbreiden en dient er zeker geen tweede nationale luchthaven te komen. Ook is de JD van mening dat er op basisscholen gefilosofeerd moet worden en dat er op alle scholen (lager en hoger!) condoomautomaten moeten hangen. Verder vindt de JD dat de minister-president direct door het volk gekozen dient te worden en dat het meerkeuze-referendum op lokaal, regionaal en Europees niveau ingevoerd dient te worden – en wel in bindende vorm.
Als ik dit plaats tegenover de inhoudelijke kant van het D66-congres, dan is het maar goed dat de JD al leden heeft geschoold die deze inhoudelijke kant straks op D66-congressen kunnen toevoegen. Het aantal moties alsmede de wijze waarop deze daar werden behandeld, doet JD'ers keer op keer verbazen. Gelukkig is er nu een – JD – precedent dat de indiener van een motie op D66-congressen gewoon achter het katheder het woord kan voeren en zo de zaal kan toespreken. Een hoofdbestuur heeft toch geen extra rechten en dient het debat toch op gelijke voet te voeren met de indiener van motie of de inspreker! ◆

Joost Boermans, de nieuwe Landelijk Voorzitter Jonge Democraten

Jaargang 30, nummer 6, juli 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

6

Interview Hans van Mierlo

"Het was een autoritaire beslissing"

Top van Amsterdam

Zijn we tevreden?

Positionering

"D66 heeft een imagolast"

Interview
Els Borst

"Het gaat om het gedachtegoed, niet om de leeftijd"

Paddo's

De hele wereld gaat al tientallen jaren gebukt onder de keiharde "War on Drugs". De hele wereld? Nee, één kleine nederzetting blijft heldhaftig weerstand bieden aan de internationale druk om mee te doen in die oorlog.
Dit landje is wereldwijd niet alleen bekend vanwege Cruyff, kaas en klompen, maar vooral ook vanwege haar afwijkende, pragmatische benadering van het fenomeen drugs. Hoewel over ons drugsbeleid internationaal de meest verschrikkelijke en fantastische verhalen de ronde doen, boekt Nederland met dit beleid resultaten, waarop het zich in gezelschap van drugs-warriors mag laten voorstaan. Toen het Paars Kabinet aantrad, met D66-ministers op de sleuteldepartementen van Justitie, Volksgezondheid en niet te vergeten Buitenlandse Zaken, waren mijn verwachtingen optimistisch.
Vanwege internationale duimschroeven, voelde het kabinet zich echter al gauw niet meer in staat om de pragmatische benadering verder te ontwikkelen. Vooruitstrevende voornemens aan het begin van deze kabinetsperiode zijn omgeslagen in een gevoel dat behoud al winst is. Maar zelfs dat behouden lukt niet erg, getuige de strengere drugsnota, richtlijnen van het OM en recente anti-XTC-initiatieven. Verontrustend zijn echter niet zozeer deze maatregelen, als wel het feit dat de richting waarin het beleid zich ontwikkelt, veranderd is. Van kleine stapjes voorwaarts naar kleine stapjes terug. En dat is gevaarlijker dan de meeste mensen zich lijken te realiseren.
Het Nederlands drugsbeleid is niet zomaar een of andere eigenaardige folklore, die zonder ernstige gevolgen stukje bij beetje als prijs voor de Europese eenwording kan worden betaald. De rekening wordt ons allen gepresenteerd in de vorm van bijvoorbeeld grotere gezondheidsrisico's door slechte pillen, voor de meer dan honderdduizend XTC-gebruikers. In de vorm van meer georganiseerde criminaliteit en corruptie en daartegenover de noodzaak om bevoegdheden van politie en justitie steeds te verruimen. De War on Drugs is een heilloze weg, die uitsluitend kan leiden tot escalatie op alle fronten, van gezondheidsrisico's en georganiseerde misdaad tot politiestaat. De reden voor het voeren van die oorlog moet dan ook niet worden gezocht in een streven tot bescherming van Het Volk tegen Het Gevaar.

Het nieuwste Gevaar schuilt volgens sommigen in de psilocybine houdende paddestoel. Deze staat in de niet-aflatende belangstelling van de media en het Openbaar Ministerie, dat een verbod wil op het gebruik en de verkoop van zulke paddo's. Zulks is nu niet verboden. Uit diverse onderzoeken blijkt dat het gebruik van paddo's niet verslavend is en nauwelijks gevaren voor de gezondheid oplevert. En als het volksgezondheidsaspect daadwerkelijk doorslaggevend is, ligt het voor de hand om het gebruik van andere drugs met een veel groter gezondheidsrisico eerst te verbieden. Als gevolg van misbruik van alcohol en tabak bijvoorbeeld, sterven jaarlijks duizenden mensen.
Afgezien van de overweldigende hoeveelheid praktische aspecten, zitten er natuurlijk ook morele aspecten aan deze kwestie. Zoals de vraag waarom de overheid op dit punt volhardt in haar idee dat individuen per definitie niet in staat zouden zijn zelf in verantwoordelijkheid te beschikken over eigen lichaam en geest. Het overgrote deel van gebruikers van vele drugs bewijzen het tegendeel. Honderd jaar geleden werd over algemeen kiesrecht langs dezelfde lijnen gedacht als nu m.b.t. het verbod op gebruik van drugs. Goede wetgeving t.a.v. abortus en euthanasie zijn slechts twee belangrijke voorbeelden van de vooruitgang die in korte tijd is geboekt op het gebied van zelfbeschikking en van eigen verantwoordelijkheid van het individu. Een vooruitgang die niet zo lang geleden ook voor onmogelijk werd gehouden. Veel meer jongeren dan ooit weten het al, het algehele verbod op drugs past niet meer in deze tijd.

Uiteindelijk zal de Kamer het oordeel over de paddestoel moeten vellen. Het tamelijk populaire gebruik van paddestoelen leidt nauwelijks tot problemen en er lijkt dan ook weinig reden te zijn om de paddo te verbieden. Een historische kans, zou ik zo zeggen, om toch nog een beetje winst te boeken door te behouden. ◆

Mark van Barschot

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Arthur van Buitenen, Sebastian Dingemans, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Han Westerhof, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Andor Admiraal, Dennis Hesseling, Tom Kok, Martijn van Triest, Jan Veldhuizen, Hans Ph. Weijel, Rob de Wijk

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker x Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 7 - eind augustus
kopijsluiting 2 juli 1997
nr. 8 - begin oktober
kopijsluiting 3 september 1997
Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over Congres 65, het Opleidingscentrum, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

6/7 Interview Els Borst

Déjà-vu

Ze stonden te dringen in Noordwijkerhout om haar te interviewen. Toen nog niet vanwege het lijsttrekkerschap, omdat op het moment dat deze foto werd genomen nog niet bekend was dat Hans van Mierlo niet meer beschikbaar was. Twee maanden later liep het weer storm, deze keer in Krasnapolsky waar zij als Van Mierlo's (kandidaat) opvolger werd gepresenteerd. In dit interview laat Els Borst zich onder andere van haar sportieve kant zien.

En verder:

4/5 *Hans van Mierlo: "Het was een autoritaire beslissing"*

8/9 *Thom de Graaf en Roger van Boxtel: 'De jongens' over 'het meisje'*

10 *Tom Kok wil even bijpraten*
Impressie presentatie van de nieuwe kandidaat-lijsttrekker

13 *Bromsnor is niet meer: gevoelens van onveiligheid op het Gelderse platteland*

14 *Hoe positioneer je een partij als D66?*

16 *Een Vlaams D66? Het Centrum voor Politieke Vernieuwing in Vlaanderen wil verrotte politiek aanpakken.*

17 *Ingezonden: pleidooi voor een nut-en-noodzaakdiscussie over de krijgsmacht*

18 *Een voorzet*

19 *Partijagenda*

20 *Column*

Een voorzitter

11 Top van Amsterdam

"Amsterdam was even hoofdstad van Europa"

Om half vier 's ochtends gaven ze de eerste persconferentie: Kok en Van Mierlo over de afloop van de top. Direct daarna barstte de discussie los over de vraag hoe belangrijk de uitkomsten van de top eigenlijk waren. Wat 'Amsterdam' te betekenen had. Europarlementariër Laurens Jan Brinkhorst vindt dat D66 niet echt tevreden kan zijn.

12 Op zijn Engels

Hoe de Liberal Democrats campagne voeren

Foto: Martin Laver

... En wat D66 daarvan kan leren. Tijdens de laatste Engelse verkiezingen heeft D66 de campagne van haar zusterpartij de Liberal Democrats ('LibDems') met belangstelling gevolgd. Andor Admiraal ging kijken in Oxford, waar de LibDems de buit binnenhaalden, de conservatieven overtroefden en Labour naar huis stuurden. Een impressie.

Hans van Mierlo:

"Ik heb autoritair 'Nee' gezegd en aangeboden voor de opvolging te zorgen"

Op het voorjaarscongres liet Hans van Mierlo weten niet langer beschikbaar te zijn voor het lijsttrekkerschap van zijn partij. Hij liet ook weten dat er voor het zomerreces een kandidaat-lijsttrekker gepresenteerd zou worden. Nu het zover is, kijkt hij terug op een turbulent voorjaar.

door Hans Ph. Weijel

In de pers en ook vanuit de partij wordt u verweten een autoritaire beslissing te hebben genomen over uw opvolger als lijsttrekker ...
Ik zou eerst graag terug willen gaan naar het begin. De maanden voor het laatste congres merkte ik dat de onzekerheid over het feit of ik me wel of niet beschikbaar wilde stellen, steeds sterker ging spelen. De vraag was: "Wat doet Van Mierlo?" Zolang daarover geen duidelijkheid was, wilde niemand zich kandidaat stellen. We stonden laag in de peilingen en sommigen meenden dat de vraag rond het lijsttrekkerschap daar debet aan was. Er was een impasse en die moest worden doorbroken. Ik heb toen besloten me niet kandidaat te stellen voor het lijsttrekkerschap. Dat was een autoritaire beslissing.

Autoritair?
Zeker, want ik heb er helemaal niemand over laten meebeslissen. Het gevolg was dat ik het congres een negatieve boodschap had te melden op een moment dat we slecht in de peilingen stonden. Ik heb geprobeerd daar een aantal positieve zaken omheen te brengen. Zo heb ik de ministers gevraagd de campagne mee te voeren. Campagne over de speerpunten van het kabinet: economie, rechtstaat, gezondheidszorg en Europa. De ministers wilden daaraan meewerken, inclusief de consequentie: als we in een volgend kabinet zitten dit beleid voort te zetten.

Toen hebt u een nieuwe lijsttrekker gezocht.
Wacht even. Ik heb dus aan die negatieve lading (niet meer beschikbaar) een positieve lading mee gegeven (de vier ministers gaan met het beleid door). Indien die positieve lading niet had kunnen worden gegeven, waren we verder weggezakt in de peilingen. Dat is niet gebeurd.

Het huidige aantal zetels is niet echt een succes.
Dat zegt me allemaal nog niets. We hebben nog een jaar te gaan voor de verkiezingen. Nadat ik mijn beslissing had meegedeeld, bood ik het congres aan een nieuwe lijsttrekker te zoeken. Daar heeft het congres me de ruimte voor gegeven. Tot 1 juli. Ik heb die opdracht ruim binnen die termijn volbracht. Ik weet werkelijk niet wat hier ondemocratisch aan is.

Het was in elk geval een gok, want er was geen kandidaat.
Ik kon het rustig doen, omdat ik wist dat er genoeg talent was. Ik ben eerst gaan praten met de twee jongens uit de fractie: Roger (van Boxtel) en Thom (de Graaf). Ik wist dat Hans Wijers en Els Borst het lijsttrekkerschap niet zagen zitten. Roger en Thom kunnen beiden politiek leider worden, ze zijn aan elkaar gewaagd. Beiden hebben ook de mogelijkheid hun natuurlijke autoriteit om te zetten in échte autoriteit. Maar niet in een jaar. En dat is nodig. Ik moest iemand hebben die tussen die twee zendmasten in kon staan: tussen Kok en Bolkestein. Een van de ministers.

Winnie Sorgdrager.
Winnie had al vanaf het allereerste moment gezegd er helemaal niets voor te voelen. Hans Wijers of Els Borst dus. Ik heb met beiden gesproken. Samen, apart, veel en lang maar ook hard. Je moet soms harde gesprekken voeren om diep te kunnen gaan.

Waarover gingen die gesprekken?
Voornamelijk om de beweegredenen waarom ze niet wilden.

Hans Wijers heeft gezegd een hekel te hebben aan politiek met een kleine 'p'.
Ik ga daar niet op in. Ik respecteer de beweegredenen van mensen.

Uiteindelijk is het dus Els Borst geworden. Is ze niet te oud?
Ik accepteer leeftijd niet als argument. Dat speelde voor mij ook niet. Ik wilde o.a. weg vanwege het effect D66 = Van Mierlo = D66, en niet vanwege mijn leeftijd.

En Wim Dik? Was hij geen goede kandidaat?
Er hebben mensen "nee" gezegd die door mij niet zijn gevraagd. Wim Dik is door de pers gevraagd. Daarop heeft hij gezegd geen kandidaat te zijn. Wim Dik heeft vele kwaliteiten, maar ik zie hem niet meteen tussen Kok en Bolkestein komen.

Welke rol gaat u spelen tijdens de verkiezingen? Als adviseur van Els Borst?
Ik zal een teruggetrokken rol spelen. Met Els Borst ben ik met een kandidaat gekomen die niemand voor mogelijk had gehouden. Laat ze alsjeblieft zichzelf ontwikkelen als een politieke persoonlijkheid. Els is het best als ze haar eigen krachten ontplooit nadat ze deze zelf heeft opgebouwd. En dan voorspel ik dat Els enorm veel kan.

Zoals 24 zetels vasthouden?
Ach, ik vind het begrijpelijk dat je tijdens zo'n eerste bijeenkomst zo concreet mogelijk wilt zijn in je antwoorden. Maar het is niet verstandig je van tevoren op een aantal zetels vast te leggen. Els zag dat zelf later ook.

Wordt het straks minister of fractieleider Borst?
Laat ze dat alsjeblieft zelf zeggen. Ik zou trouwens iedereen willen oproepen niet nu al positie in te gaan nemen. Geen wensen uitspreken voor eventuele functies die na de verkiezingen kunnen worden bekleed. ◆

Els Borst, kandidaat-lijsttrekker:

"Een oudere politicus kan net zoveel voor jongeren betekenen, als een jongere voor ouderen"

Het kwam toch nog onverwacht, toen Hans van Mierlo op 31 mei jl. aankondigde dat Els Borst de kandidaat-lijsttrekker was geworden voor D66. Een kalme vakminister op niet zo'n gemakkelijk departement, die opeens in de frontlinie van de partij zou moeten gaan treden. Op een moment waarop de beide regeringspartners zich steeds nadrukkelijker richten op de komende verkiezingen. Wat beweegt Els Borst?

door Jan Veldhuizen

Even wennen

Waar bezielt iemand om op dit moment lijsttrekker van D66 te willen worden?
Ik had al besloten om actief te blijven, maar ik had het mezelf natuurlijk wel iets makkelijker kunnen maken dan het lijsttrekkerschap te accepteren. Maar ja, van meet af aan heeft Hans van Mierlo gezegd, dat hij het liefste een van de ministers wilde met een al bekend gezicht voor de kiezers.
En dan blijven er vier over.
Toen duidelijk werd dat Winnie zich had teruggetrokken, bleef de kwestie tussen Hans Wijers en mij inpendelen. We hebben er lang over gesproken en de uitkomst is bekend. Hans Wijers is iemand die een bedrijf wil runnen, die de BV Nederland met een team wil besturen. Dat is op zijn lijf geschreven. Ikzelf moest even aan het idee van het lijsttrekkerschap wennen, maar zeker na die bijeenkomst in Krasnapolsky begint dat aardig te lukken.
Op die bijeenkomst zei u dat de politiek leider van een partij in het parlement hoort te zitten en niet in het kabinet. Dat was even schrikken ...
Ik vind dat persoonlijk de mooiste variant, maar het is niet de enige. In Nederland worden daar dan onmiddellijk allerlei speculaties aan gekoppeld. Het begrip 'leiderschap' is binnen D66 gelukkig niet zo populair. Misschien dat het voor anderen wat suffig klinkt, maar je doet het samen en wie dan wat op welke plek doet is minder interessant. Ik ben er, er zijn nog wat ministers en er zit voldoende talent in de fractie. Wat wil je nog meer?

Accenten

En als Paars II er komt, zullen er dan accenten zijn die anders komen te liggen dan in het huidige kabinet, D66-voorkeuren? Of kan dit beleid voortgezet worden?
Ik denk dat zowel wij als de kiezers helemaal niet ontevreden zijn met dit beleid. Het is een beleid dat als kenmerk heeft: aandacht voor economische groei en werkgelegenheid. En dat gaat gewoon goed. In de kabinetsnota 'Milieu en Economie', die onlangs is uitgekomen, proberen we de economische groei zo vorm te geven dat we het milieu sparen. Laten we wat er nog aan moois is in Nederland alsjeblieft behouden en verbeteren. Het is een ontzettende uitdaging om technologische vernieuwing te realiseren zonder het milieu te belasten. Daar liggen ab-

(Uit het fotoalbum van Els Borst)

Favoriet gedicht

De gestorvene
Zeven maal om de aarde te gaan,
als het zou moeten op handen en voeten;
zeven maal, om die éne te groeten
die daar lachend te wachten zou staan.
Zeven maal om de aarde te gaan.

Zeven maal over de zeeën te gaan,
schraal in de kleren, wat zou het mij deren,
kon uit de dood ik die éne doen keren.
Zeven maal over de zeeën te gaan -
zeven maal, om met zijn tweeën te staan.

Ida Gerhardt
Uit: Verzamelde Gedichten
Atheneum-Polak & Van Gennep, 1985

soluut kansen, en het bedrijfsleven heeft zich eraan gecommitteerd.
Daarnaast moeten we de economische ruimte gebruiken om te investeren in mensen. In de volksgezondheid komt in ieder geval het accent anders te liggen. Je moet de groei niet zo laag stellen, dat de minister van Volksgezondheid elk jaar de haar toegestane uitgave-ruimte overschrijdt. Uit rapporten weten we nu al dat de vergrijzing en de technologische ontwikkelingen het gewoon noodzakelijk maken dat die Volksgezondheid-uitgaven met ruim 2 % per jaar groeien. En dan heb je nog niet de huidige wachtlijsten ingehaald. Dus voor minder dan 2 % groei kan het eigenlijk niet.
Als je de mensen vraagt wat belangrijk voor hen is, dan noemen ze: goede gezondheidszorg, goed onderwijs voor onze kinderen, veiligheid op straat. Daar moeten we gewoon ruimte voor maken.
Investeren in mensen: dat is een typisch D66-punt.

Overtuiging

De politieke periodes van Van Mierlo stonden in het teken van de staatsrechtelijke vernieuwingen. Die van Terlouw van milieu, innovatie en ook wel emancipatie; wat zou het grote kenmerk van de periode-Borst zijn?
Die thema's houd ik ook dicht bij mijn hart; onze oorsprong ligt toch in de kreet 'de burgers bij het bestuur'. Dat stond ook op een van de eerste verkiezingspamfletten die ik als jong lid nog heb opgeplakt. Het is nog steeds heel essentieel dat burgers actief betrokken worden bij beslissingen die hun direct raken. Dat geldt ook voor het correctieve referendum en de kwestie van de gekozen burgemeester.
Mijn hartenkreet is altijd: Nederland moet een goed land zijn om in te leven – maar dan wel voor iedereen. "Eerlijk delen in een schoon land" was ooit onze verkiezingsleus. Ik wil vooral de aandacht richten op groepen mensen die ondanks de welvaart er een beetje buiten vallen: bepaalde ouderen, migranten, bijstandsmoeders. Voor deze groepen wil ik speciaal beleid helpen ontwikkelen.

Reacties

Er wordt wel gevraagd: wat kan een lijsttrekker van vijfenzestig nu voor de jongeren betekenen?
Nou, net zo veel als een jonge lijsttrekker voor ouderen, zou ik zeggen. Het gaat om het gedachtegoed, niet om de leeftijd. Ik heb van de Jonge Democraten een leuke brief gekregen waarin ze zeiden dat ze blij zijn met mijn kandidaat-lijsttrekkerschap en dat deed me veel goed, want ze zullen misschien best even hebben moeten slikken.
De opiniepeilingen gaan ineens weer de goede kant op, zeg maar binnen veertien dagen na de introductie van de beoogd lijsttrekker.
Dat was toch wel even spannend. Ik kijk nooit zo naar die peilingen, want dat zijn toch maar de dagkoersen. Maar deze keer was ik wèl geïnteresseerd!
En nou hebt u zelf niet eens zo veel in de publiciteit opgetreden, dus dat zou kunnen betekenen dat de vorige verkiezingsuitslag met gemak gehaald kan worden.
Dat weet je niet. Het zou goed zijn als alle drie de partijen sterk uit de verkiezingen komen, want Paars II heeft onze absolute voorkeur. En wat de partij betreft: wij moeten genoeg zetels halen om in de formatie weer een bepalende rol te spelen. Daar gaat het om en we kunnen een heel eind komen.

Buitenlandse zaken

Is de lijsttrekker van D66 al met de campagne begonnen?
Let wel, het congres moet me nog kiezen, maar bovendien – en dat ben ik met Bolkestein eens – mag de campagne kort zijn. Mensen hebben meer behoefte aan een kabinet dat regeert dan aan een kabinet dat nu al campagne gaat voeren.
Is Bolkestein al niet begonnen? In Elseviers Weekblad (21 juni '97) zegt hij dat het niet vanzelfsprekend is dat Van Mierlo minister van Buitenlandse Zaken wordt. Bolkestein wil dat ministerie wel uitruilen tegen Defensie. Hoe gaat de huidige politiek leider of de aanstaande politiek leider daarmee om?
Als ik zoiets lees, denk ik: wat een leuke timing. Hans van Mierlo krijgt van alle kanten lof toegezwaaid en Bolkestein roept: ik – Frits – ben er ook nog! – voordat jullie allemaal in aanbidding neervallen.
Vindt D66 nu al dat Buitenlandse Zaken niet past in de handen van de VVD met haar uit de pas lopende NATO-opvatting en het Europees beleid in het algemeen?
De ingezette herijking van het buitenlands beleid is een klus die Van Mierlo graag nog af wil maken. Hij doet het voortreffelijk, dus laat hem maar fijn op Buitenlandse Zaken zitten.
Dus Bolkestein moet heel hard onderhandelen, wil hij zijn zin krijgen.
Ja, Kok premier, Van Mierlo Buitenlandse Zaken, dat lijkt mij passend.
En Bolkestein nu in het kabinet, om hem geen gelegenheid te geven om weer oppositie te voeren regen zijn eigen kabinet?
Het is natuurlijk toch een man die op een leuke manier de agenda zet en als we daar niet meer tegen kunnen, moeten we niet in de politiek gaan. Je moet op gelijk niveau met hem debatteren. Afgezien van

De nieuwe roerganger van D66 in 1951

Lees verder op pagina 8

Vervolg van pagina 7

het feit dat er natuurlijk punten geweest zijn, zoals de kwestie migranten-asielzoekers, waar wij van dachten: nu moet je even een beetje dimmen. Zo praat je daar niet over.

Zit je dan op de rand van wat betamelijk is?

Ja, in dit geval wel. De kwestie migranten-asielzoekers is een heel moeilijk beleidsonderdeel. Elisabeth Schmitz doet dat echt heel gewetensvol. Ze brengt al haar grote problemen ook in het kabinet, wij zijn daar ook allemaal verantwoordelijk voor. Dan is het iets te makkelijk om daar mee te scoren.

U pleit voor een sportieve inbreng van D66 in de campagne. Wanneer worden wij eens wat harder, wat assertiever?

Assertief en hard zijn geen slechte benaderingen voor D66, maar sportief hoort er absoluut bij. Ik ben ervan overtuigd dat de mensen die op D66 stemmen, aangetrokken worden door het juist wat minder geroutineerde politieke gedrag. Zij willen integere mensen om op te stemmen, mensen die niet te veel Haagse spelletjes spelen. Zodra je daaraan mee gaat doen, denk ik dat je de D66-identiteit onmiddellijk wegsmelt. Je moet gewoon jezelf blijven, ook in die campagne. En je moet ook bereid zijn om, wat je ook bij tenniswedstrijden doet, de ballen flink terug te meppen. Daar is niks op tegen.

| Vrijdagavond

Van Mierlo heeft onlangs geantwoord op de vraag of het D66-beleid voldoende uit de verf komt: "Ik vind dat premier Kok iedere week op vrijdagavond ons beleid op een fantastische manier weergeeft." De opiniepeilingen – zeg maar even van vóór Borst – geven toch een verlies aan van zo'n tien zetels. Dat betekent dat de kiezer je niet ziet.

Het vinden van een goeie oplossing voor een gezamenlijk probleem – los van ideologie – dat is typisch een D66-stijl. Het is ook vaak het soort oplossing dat uiteindelijk uit de bus komt. Ik kan begrijpen dat Wim Kok niet zegt: "We hadden een conflict in het kabinet, maar dankzij D66 zijn we eruit gekomen, en wel als volgt." Dat zou wel heel erg offervaardig zijn. Maar dat is wel een aantal keren het geval geweest. Nou ja, dan is het enige wat je doen kunt, je gewoon direct tot de kiezers wenden met ons gedachtegoed en onze oplossingen. En maar hopen dat ze die naar waarde weten te schatten. ◆

Roger van Boxtel en Thom de Graaf:

'De jongens' over 'het meisje'

Nu Els Borst heeft aangegeven beschikbaar te zijn als lijsttrekker is de spanning wat uit de lucht. Na de bekrachtiging door het congres heeft D66 als eerste van de grotere partijen een vrouw aan het roer. De fractieleden Roger van Boxtel en Thom de Graaf – beiden gepolst voor het lijsttrekkerschap – geven aan opgelucht te zijn. Opgelucht omdat het zoekproces is afgelopen en dat iemand met de statuur van Els Borst de kar wil trekken. Hoe hebben zij de afgelopen periode ervaren?

door Esther Teunissen

Thom de Graaf: "Het proces heeft erin geresulteerd dat niemand zich over de uitkomst teleurgesteld heeft gevoeld. Dit betekent veel voor de eenheid in de partij. Het einde van het liedje was dat iedereen in grote eenheid kon zeggen: 'Els is de beste kandidaat'."

Roger van Boxtel: "De laatste weken waren in die zin vervelend voor Thom en mij dat we wisten dat Hans zich op Els concentreerde, terwijl de pers haar als een soort gepasseerd station zag en volledig de aandacht richtte op Thom en mij als beoogd lijsttrekker. We hadden echter afgesproken over de gang van zaken absoluut geen mededelingen te doen."

Thom de Graaf

Jonge tijgers

Door de pers worden ze afgeschilderd als de kroonprinsen. Deze term roept wat irritatie op. Roger van Boxtel: "Dit soort etiketten word je opgeplakt door de media. Laurens Jan Brinkhorst roept een keer in een interview: 'Het zijn jonge tijgers.' Blijken we opeens een bedreigde diersoort te zijn." Ook over de betiteling 'jonkies' zijn ze niet te spreken. Volwassen mensen van veertig en drieënveertig jaar, met een rijke levenservaring, midden in een maatschappelijke carrière.

Roger van Boxtel: "Het is heel merkwaardig dat aan de ene kant gezegd wordt dat de politiek een soort Chinese aangelegenheid van ouderen dreigt te worden, terwijl aan de andere kant mensen van rond de veertig als te jong worden bestempeld."

Thom de Graaf: "Ik vind veertig of drieënveertig volstrekt niet te jong om een politieke partij te leiden, en vijfenzestig volstrekt niet te oud. Het is niet zo dat Els Borst door haar leeftijd alleen ouderen of door haar geslacht alleen vrouwen zal aanspreken. Els Borst straalt een zodanig gezag en vertrouwen uit, dat ze hele brede lagen van de bevolking naar zich toe kan trekken."

Jonge kiezers

Roger van Boxtel: "Toen wij opgroeiden in de jaren zestig was er sprake van een generatiekloof. Nu speelt veel meer een kloof tussen mensen die het redelijk hebben en mensen die het niet goed hebben. Els Borst heeft een rijke levenservaring. Het komt niet alleen aan op politiek talent of managementvaardigheden, maar het gaat er veel meer om hoe iemand in het leven staat. Ik denk dat dat een jongere net zo aanspreekt."

Thom de Graaf: "Je moet niet vergeten dat Els een partij aanvoert die D66 heet. Toen Hans van Mierlo drie jaar geleden D66 aanvoerde had niemand er twijfels over of hij op drieënzestigjarige leeftijd nog wel de jongere kiezers aan zou spreken. Door de uitstraling van Hans en van de partij trokken wij veel jonge kiezers. En dat verandert niet als Els Borst op haar vijfenzestigste lijsttrekker wordt. Het schip waar zij boegbeeld van is, blijft diezelfde uitstraling hebben. Niet zozeer alleen maar gericht op jong maar wel vernieuwingsgezind, dus óók aantrekkelijk voor jonge kiezers.

Vrijzinnig, maar niet bandeloos

De media lijkt de mening toegedaan dat D66 met Els Borst een wat linksere koers wil varen.

Roger van Boxtel: "Ik denk dat de eerste inschatting van de journalistiek was: ze heeft een sociale portefeuille en dus zal ze ook wel wat meer naar de sociale kant gaan. Op het gebied van gezondheid, wonen en persoonlijk geluk zal ze inderdaad blijven nastreven dat dat voor iedereen in gelijke mate mogelijk moet zijn. In haar opvattingen over wat mensen wel en niet mogen is ze heel vrijzinnig, daar spelen keuzen van het individu een grote rol. Els Borst staat voor de principiële waarden die D66 altijd heeft vertegenwoordigd. Namelijk mensen moeten hun eigen afwegingen kunnen maken. Alleen niet bandeloos en niet normloos. Haar vrijzinnige opstelling heeft tegelijkertijd ook een hoge normatieve lading en dat maakt het 'best of both worlds'."

Thom de Graaf vat het kort samen: "Els Borst is sociaal-liberaal. Welk boegbeeld kan je beter hebben bij een sociaal-liberale partij?"

Bredere herkenbaarheid

Els Borst is beoogd lijsttrekker. Van Mierlo is nog steeds partijleider. Geeft dit niet wat verwarring over wie nu de kar trekt?

Thom de Graaf: "Naarmate we meer richting de campagne gaan, wordt de lijsttrekker steeds belangrijker. Zoiets gaat vanzelf, er is geen formeel moment voor aan te wijzen." Roger van Boxtel:" Het is een beetje als 'tijdens de verbouwing gaan de werkzaamheden gewoon door'. En op het moment dat die verbouwing gereed is en Els de campagne gaat doen, zal Hans als partijleider meer naar de achtergrond gaan. Als je de samenwerking van deze mensen de afgelopen jaren hebt gezien dan heb ik er absoluut vertrouwen in dat de overgang soepel zal verlopen."

Roger van Boxtel

Thom de Graaf: "De kracht van D66 nu is dat we meerdere gezichten in kunnen zetten voor de partij. Daar moet je maximaal gebruik van maken. D66 was en is niet alleen Hans van Mierlo, en D66 is en zal ook niet alleen Els Borst zijn. Els zal het boegbeeld vormen, maar ondertussen is D66 breder herkenbaar geworden." ◆

Presentatie Els Borst als kandidaat-lijsttrekker in Krasnapolsky op 21 juni jl.

Eindelijk duidelijkheid

Van Boxtel in gesprek met een bezoeker

Jonge Democraten

(Vervolg foto-impressie van pagina 9)

Zij waren er ook weer

Blijdschap alom

Felicitaties

Bijpraten

door Tom Kok, partijvoorzitter

De meest inspirerende dag dit half jaar was voor mij die vriendelijke zomerdag 21 juni. Duizend leden op zomaar een bijeenkomst tussendoor, die kwamen om iemand te ontmoeten die ook lid is van D66. *Somebody else.*
Met plezier en als vanzelf, zo ervaar ik Els Borst. En naast haar voel ik in de partij de beweging: de behoefte om geïnspireerd en optimistisch te leven. Om vanuit vertrouwen in ieder verantwoordelijk individu nieuwe doorbraken in Nederland mogelijk te maken. De meeste reacties die ik binnenkrijg gaan daarover: een opgewekte belangstelling voor het nieuwe, nieuwsgierige bereidheid tot baanbrekende vooruitgang. Juist deze gevoelens zijn wat mij betreft de context voor het komend jaar. Van dorre gevoelens maken we ons politiek vreugdevuur. Het unieke vermogen in onze partij is om met bekwame radicaliteit de hoop op een mooie toekomst voor de mens en de aarde de ruimte te geven. Wie met beide voeten op de grond staat, komt nooit een stap verder.

Voorafgaand aan het congres in Noordwijkerhout in maart, waar Hans van Mierlo aankondigde niet meer opnieuw beschikbaar te zijn als lijsttrekker, was er behoorlijk wat gaande in de partij, juist rond dat lijsttrekkerschap. Van heel veel kanten werd het Hoofdbestuur benaderd met het verzoek niet te wachten met lijsttrekkersverkiezingen tot februari 1998, zoals de regels voorschrijven. Individuele leden, de regiobestuurders, afdelingen, de adviesraad: de oproep kwam heel breed. Het Hoofdbestuur heeft toen ook besloten te gaan voorstellen om de reglementen op dit punt ruimer te maken, zodat we altijd tijdig een lijsttrekker kunnen hebben. Vervolgens werden we ingehaald door het congres waarop Hans van Mierlo voorstelde om samen met mij een nieuwe lijsttrekker te gaan zoeken. Het congres stemde hiermee in. Dat neemt niet weg, dat we bezig gaan met de reglementen op dit punt. Ieder die suggesties heeft over verandering van de procedure tot verkiezing van de lijsttrekker, nodig ik uit hierover te schrijven naar de partij. Dan komt het Hoofdbestuur met voorstellen voor nieuwe regels.
Het besluit van het congres inzake de opvolging van Hans van Mierlo hield in, dat wij gingen zoeken, konden voorstellen, en dat de door ons voorgestelde kandidaat zich kan opstellen als de nieuwe lijsttrekker. Dat neemt niet weg, dat formeel het congres in februari 1998 de lijsttrekker kiest uit de top 10 van de lijst. Laten we reëel zijn: het zal niet eenvoudig zijn voor een tegenkandidaat om te winnen. In die zin heeft het congres – en heb ik – de verantwoordelijkheid genomen voor de beslissing dat het belang van de partij gelegen was in de tijd en niet in de letter. Als ik kijk naar wat er nu gebeurt, ben ik tevreden met de keuze. Maar het hoort bij onze partij om aan u verantwoording af te leggen en te verzekeren dat door het congres vertaalde beweging in de partij onmiddellijk terechtkomt in onze regels.

Er is nog meer witte rook: onze nieuwe campagneleider Ewout Cassee. Allereerst ben ik heel blij dat zijn vrouw 'ja' heeft gezegd tegen de nieuwe functie van Ewout. Want Ewout heeft, net als ik, een jong gezin en dat plaatst mensen voor formidabele beslissingen. Ik ken Ewout al twaalf jaar binnen D66, vooral als vice-voorzitter, organisatie van het Hoofdbestuur en als congresvoorzitter. Hij is no-nonsense ondernemer, doorbraak-denker en een licht ontvlambare humorist. Dus als u leuke dingen wilt meemaken in de partij, zou ik maar ergens in een campagnecommissie gaan zitten, want we gaan los.

Goed. We hebben een nieuwe (kandidaat-) lijsttrekker en een campagneleider. De komende maanden worden rijke maanden: het congres in Drenthe met de eerste presentatie van nieuwe Kamerkandidaten. Dan de verkiezingen in Drenthe. Ook in deze maanden het debat over de kiezersband. Gaan we eindelijk voor massale participatie via lage-drempellidmaatschap voor een tientje? En de opbouw van ons nieuwe communicatiekanaal: D66 Digitaal (elders in dit nummer vindt u daar meer informatie over).

U hebt het goed gevoeld. Ik ben uiterst geïnspireerd. En dat is uw schuld. D66 is something different, something else. ◆

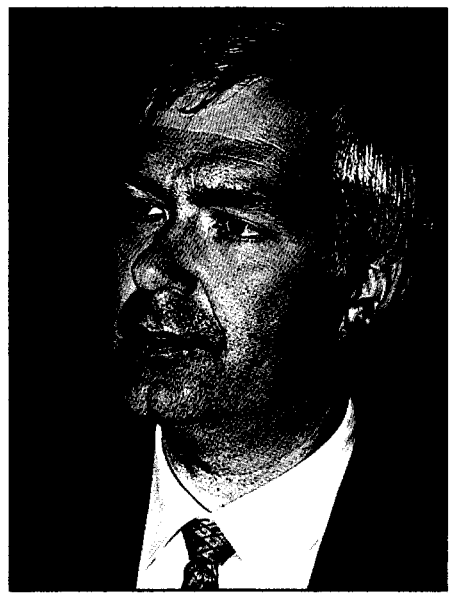

EUROPEES PARLEMENT

D66

ELDR

EUROPA BULLETIN

Berichten van D66 in het Europees Parlement

Middels het Europa Bulletin houdt de D66-delegatie in het Europees Parlement de leden regelmatig op de hoogte van standpunten die namens D66 in dit Parlement worden ingenomen.

GEMENGDE GEVOELENS OVER TOP VAN AMSTERDAM

Het debat van het Europees Parlement over de resultaten van de Top van Amsterdam vond plaats in de aanwezigheid van premier KOK tijdens de plenaire zitting eind juni. Zoals te verwachten zijn de meeste Europarlementariërs positief over het nieuwe elan dat aan de EMU gegeven is: het stabiliteits- en groeipact aangevuld met nieuwe voornemens op het gebied van groei en werkgelegenheid. Maar de teleurstelling over de uitkomst van de verdragsherziening blijft groot.

Hoofdpunt van kritiek is het uitstel van de hervorming van de Europese instellingen die de toekomstige uitbreiding wel eens in gevaar zou kunnen brengen. Laurens Jan BRINKHORST heeft bijgedragen aan de resolutie dien na afloop door het Europees Parlement met grote meerderheid is aangenomen. Deze resolutie verwoord de gemengde gevoelens van de Europarlementariërs: enerzijds moet de vooruitgang die op een aantal terreinen geboekt is, worden erkend (bijvoorbeeld op het gebied van justitie en binnenlandse zaken), anderzijds voldoet deze niet om de lidstaten in staat te stellen een antwoord te geven aan de uitdagingen van de 21e eeuw. Een definitief standpunt van het Europees Parlement over de resultaten van de Intergouvernementele conferentie (IGC) wordt pas in november verwacht.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.284-5796

KANSEN INFORMATIEMAATSCHAPPIJ MEENEMEN OP WERKGELEGENHEIDS-TOP

De werkgelegenheidsdimensie van de informatiemaatschappij moet een prominente plaats krijgen op de buitengewone Europese Top over werkgelegenheid in Luxemburg dit najaar. De informatie- en communicatietechnolgie sector (ICT) is een groeisector bij uitstek waar zonder veel extra Europese middelen nieuwe banen kunnen worden geschapen. De Europese Unie kan hiervoor de juiste voorwaarden creëren. Johanna BOOGERD zei dit in het Europees Parlement bij de behandeling van haar rapport inzake het Permanente Actieprogramma van de Europese Unie met betrekking tot de informatiemaatschappij.

Alleen al door een snelle liberalisatie in de telecommunicatiesector kunnen er de komende acht jaar meer dan 150.000 nieuwe banen in de Europese Unie bijkomen. Het indirecte effect van ICT's op de gehele Europese economie kan zelfs leiden tot een groei van tussen een half en bijna anderhalf miljoen arbeidsplaatsen. Het is daarom belangrijk dat strak de hand wordt gehouden aan de tijdschema's die aan de actieplannen voor liberalisatie (per 1 januari 1998) zijn verbonden. Verder vindt BOOGERD dat het voor de concurrentiekracht van Europese ICT-sector noodzakelijk is dat de interne markt zo snel mogelijk wordt voltooid. Alhoewel dit in 1993 al het geval had moeten zijn is de interne markt nog steeds niet 'af'. Het zijn hierbij vooral de lidstaten die te laks zijn met het implementeren van Europese regelgeving.

Tenslotte pleitte BOOGERD meer aandacht te besteden aan de maatschappelijke impact van de informatiemaatschappij aangezien werk, welvaart en welzijn steeds meer beïnvloed worden door ICT-ontwikkelingen. Speciale aandacht moet uitgaan naar levenslang leren. BOOGERD stelde voor om in Europa naar een penetratiegraad van computers/leerlingen van 1:10 in 2001 te streven. Daarnaast leidt de informatiemaatschappij tot een flexibelere arbeidsmarkt welke vraagt om herfor-

mulering van de rechten en plichten van werknemers en werkgevers. De lidstaten moeten hierbij in gedachte houden dat een Europese bevolking die constant de mogelijkheid heeft bijgeschoold te worden onder arbeidsomstandigheden die rekening houden met de nieuwe werkvormen, een geducht wapen is in de concurrentiestrijd met de VS en Japan.

De laatste jaren zijn er vele programma's en acties ontwikkeld om de informatiemaatschappij in goede banen te leiden. Wat nu moet gebeuren is finale keuzes maken en deze uit te voeren met hoge snelheid. Bovendien is meer afstemming nodig om het versnipperde en gefragmenteerde ICT-beleid in Europa te integreren", aldus BOOGERD.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

STRENGERE MILIEUNORMEN VOOR AUTO'S EN BRANDSTOFFEN

Op 19 juni jongstleden heeft de Raad van Milieuministers haar standpunt vastgesteld ten aanzien van het zogenaamde auto-oil programma. Nederland heeft daarbij als voorzitter een overwinning behaald door er voor te zorgen dat de Raad het voorstel van de Europese Commissie heeft aangescherpt. Het Europees Parlement had al in april van dit jaar een streng standpunt ingenomen door aanzienlijk strengere milieunormen vast te stellen voor zowel brandstoffen als auto's. De Raad heeft het Europees Parlement nu gedeeltelijk gevolgd. Doordat de standpunten van Raad en Parlement nu dichter bij elkaar zijn gekomen bestaat de kans dat er tussen de twee instanties een compromis wordt bereikt, toegenomen. Zo heeft ook de Raad besloten dat loodhoudende benzine vanaf het jaar 2000 in de Europese Unie moet worden verboden. Tevens zal het zwavelgehalte in brandstoffen fors omlaag moeten; dit is vooral van belang voor het functioneren van een nieuwe generatie katalysatoren.
Doeke EISMA, rapporteur voor het Europees Parlement voor een van de onderdelen van het auto-oil programma, is dan ook tevreden over de uitkomst. Wel heeft hij gewaarschuwd voor te veel optimisme. Waar het Parlement voor zowel het jaar 2000 als 2005 verplichte normen voor de auto- en de olie-industrie heeft voorgesteld, wil de Raad dit alleen voor het jaar 2000. Voor 2005 heeft het indicatieve normen vastgesteld. Deze zijn weliswaar zeer ambitieus, maar zullen niet echt afgedwongen kunnen worden zolang de lidstaten deze niet wettelijk verplicht willen stellen.

Het Europees Parlement zal nu in een tweede lezing het standpunt van de Raad behandelen, waarna naar verwachting begin volgend jaar tot een compromis met de Raad kan worden gekomen. De industrie is in ieder geval door het besluit van de Raad gewaarschuwd: schone lucht wordt te belangrijk geacht om de belangen van de industrie te laten prevaleren.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

STRIKT MENSENRECHTENBELEID ZONDER ONDERSCHEID

Jan-Willem BERTENS heeft in het Europees Parlement afgelopen weken tevergeefs gepleit voor uitstel van de start van de onderhandelingen van een nieuw akkoord met Mexico tot na de Mexicaanse verkiezingen van begin juli. Mexico had eerst moeten bewijzen, dat het voldoet aan de criteria inzake democratie en mensenrechten alvorens de Unie met Mexico was gaan onderhandelen.

Er is reden tot grote zorg inzake de democratie en respect voor de mensenrechten in Mexico. Onafhankelijke pers wordt belemmerd in zijn functioneren, diverse onafhankelijke buitenlandse verkiezingswaarnemers werden het land uitgezet, er is weer sprake van marteling in de Mexicaanse gevangenissen en de regering weigert EU-subsidie aan onafhankelijke verkiezingswaarnemers toe te staan. Een dergelijk beleid geeft aanleiding te betwijfelen of de verkiezingen democratisch zullen verlopen.

BERTENS was bovendien bezorgd over de langdurige weigering van de Mexicaanse regering om de democratie en mensenrechten-clausule te accepteren, die de Unie opneemt in elk akkoord met een derde land en dit het instaat stelt het verdrag op te schorten in geval van schendingen van mensenrechten. De zorg van BERTENS bleek deze week terecht toen bleek, dat de Europese Commissie een ontwerp-akkoord met Mexico voorlegde aan de Ministerraad, waarin een afgezwakte mensenrechtenclausule was opgenomen. Hij zal daarover vragen stellen aan de Commissie. BERTENS wil geen uitzonderingen toestaan. Akkoorden met elk land in de wereld moet een democratie en mensenrechtenclausule hebben. Door het maken van verschillen, creëren we precedenten, die an-

Inhoud

pag. 1 Congres 65
Wetenschappelijk Bureau
pag. 2 Opleidingscentrum D66
pag. 4 Bestelbon

Congres 65

TWEEDE KENNISGEVING VACATURES BESTUREN EN COMMISSIES

In Democraat 97/06 werd de kandidaatstelling geopend van de vacatures waarin het congres van 25 oktober 1997 zal voorzien. Inmiddels zijn daarop de volgende wijzigingen aangebracht:
- er zijn 2 i.p.v. 1 vacature voor de Besluitvormingscommissie;
- bij het Opleidingscentrum herkandideert het bestuurslid Liesbeth Mulder zich voor de periode van 1 jaar tot haar maximale zittingstermijn van 6 jaar.
- bij het Geschillencollege stellen 2 van de 4 leden die aan het eind van hun 1e termijn zijn, zich in ieder geval herkiesbaar; een lid doet dat niet.

De kandidaatstelling **sluit op vrijdag 22 augustus 1997 om 12.00 uur.** Ingevulde kandidaatstellingsformulieren moeten dan binnen zijn bij het Landelijk Secretariaat. Kandidaatstellingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het Landelijk Secretariaat, Postbus 660, 2501 CR Den Haag, tel. 070 - 356 60 66, fax 070 - 364 19 17.

DAGELIJKS BESTUUR
- vice-voorzitter politiek 1
  einde 1e termijn, stelt zich herkiesbaar
- eerste penningmeester 1
  zittende penningmeester kandideert zich voor vice-voorzitter organisatie
- vice-voorzitter organisatie 1
  trekt zich terug
- tweede penningmeester 1
  zittende penningmeester kandideert zich voor 1e penningmeester

HOOFDBESTUURSLID
- regio Groningen 1
  einde 1e termijn, stelt zich herkiesbaar
- regio Flevoland 1
  vacature wegens benoeming in vorig congres als secretaris organisatie

BESLUITVORMINGSCIE, VOORZITTER 1
vertrek naar buitenland

BESLUITVORMINGSCIE, LID 2
1 einde 1e termijn, stelt zich herkiesbaar
1 trekt zich terug, niet herkiesbaar

GESCHILLENCOLLEGE, VOORZITTER 1
einde maximale termijn

GESCHILLENCOLLEGE, LEDEN 6
2 einde maximale termijn
4 einde 1e termijn, 2 herkiesbaar, 1 niet herkiesbaar, 1 ?

LVC 2
1 in het vorige congres onvervulde vacature,
1 einde 1e termijn, zij stelt zich herkiesbaar

PROGRAMMACIE, LID 1
einde 1e termijn, herkiesbaar voor periode t/m eind 98

PROGRAMMACIE, LID 1
einde maximale termijn

ST. WETENSCH. BUREAU, VZ 1
einde maximale termijn

OPLEIDINGSCENTRUM, PENNINGM. 1
einde maximale termijn

OPLEIDINGSCENTRUM, LID 2
1 einde 2e termijn, nog 1 jr tot max. termijn, stelt zich voor die periode herkiesbaar
1 einde 1e termijn, stelt zich herkiesbaar

De **zittingsduur** voor alle functies is **3 jaar**.
Voor een volledige beschrijving van vacatures en profielen zie het katern van de Democraat 97/05, pag. 1 t/m 5.

Wetenschappelijk Bureau

Idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Idee bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE nummer 3, 1997

IDEE

Het derde nummer van Idee heeft als thema **Economie en milieu**. Met:
- een kritisch artikel van Jan Paul van Soest over de kabinetsnota over Milieu en Economie.
- een interview met Peter Folstar, lid van de Raad van Bestuur van TNO, over een door TNO gestart programma met veelbelovende technologieën in het kader van ene duurzame economie.

- Ageeth Telleman en Dick Tommel laten zich uit over duurzaam bouwen.
- statements met betrekking tot het thema.

De overige artikelen hebben als onderwerp: autochtone minderheden, sociale zekerheid, landbouw en Europa en de 'stoelendans ' rond ministers- en staatssecretarisposten. Verder treft u de vertrouwde rubrieken aan: Van Lierop, Commentaar - dit keer door Joost Kuijper - en Signalementen.

In 1996 zijn de volgende themanummers van Idee verschenen (nog steeds verkrijgbaar):
- Reinventing Government
- Welzijn en onwelzijn anno 1996
- Digitalisering en nieuwe media
- Het democratisch onderhoud
- Landbouw en wereldvoedselproblematiek
- De spektakelmaatschappij

CAHIER

Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid
door Jan Glastra van Loon en anderen.

In 1966 attaqueerde D66 de toenmalige regenteske maatschappelijke orde. Anno 1997 leven we in een 'democratische' maatschappij die steeds meer het domein van specialisten dreigt te worden. De bewustzijnsvernauwing die daar het gevolg van is, brengt grote risico's met zich mee in ecologisch, cultureel en politiek opzicht. Want het directe contact tussen burgers en politici neemt steeds verder af, hetgeen ruimte biedt aan min of meer autonome technocratische besluitvormingsprocessen.

Jan Glastra van Loon en anderen schetsen een alternatief scenario dat deze ontwikkelingen ten goede moet keren. Zij doen een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van een ieder en presenteren een leidraad voor een lerende samenleving, die de toekomst weer in eigen hand kan nemen en collectief de verantwoordelijkheden draagt die daaraan verbonden zijn. Een uitdagende strategie voor D66 op de drempel van de 21e eeuw ...

Deze publicatie, die een ieder zal inspireren, kwam tot stand in samenwerking met de projectgroep 'Voor de verandering'.

Opleidingscentrum

TRAININGEN

SPEECH EN PRESENTATIE
zaterdag 6 september

Iedereen heeft vroeg of laat situaties waarbij een presentatie onvermijdelijk is. In de politiek zijn communicatieve vaardigheden onmisbaar voor het behalen van succes. Tijdens deze training in **Roermond** is intensief aandacht voor de belangrijkste onderdelen van een presentatie. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, het gebruik van hulpmiddelen, de vorm en inhoud van de presentatie, de spelregels tijdens de speech, plankenkoorts en een evaluatie. In een kleine groep deelnemers is veel ruimte en aandacht voor het individu. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zich met deze training alvast voorbereiden op hun voordracht in de afdeling.

TRAINING OPZETTEN WEBSITE
zaterdag 20 september

Hoe kunnen afdelingen een eigen website opzetten? Samen met enkele ervaren D66'ers wordt ingegaan op de volgende punten: hoe zit een page in elkaar? welke hulpmiddelen heb je nodig? hoe bouw (en onderhoud) je een homepage? hoe pak je de publiciteit rondom je page aan?
Van deelnemers wordt voorkennis van pc's met windows verwacht en enige kennis van Internet met Word en Wordperfect for windows. De training wordt gehouden op zaterdag 20 september in **Amsterdam**. Deelnamekosten: *f* 20,00.

MAAK KENNIS MET D66
zaterdag 20 september

Enkele malen per jaar organiseert het Opleidingscentrum een kennismakingsdag voor nieuwe of ontwakende leden. De eerstvolgende mogelijkheid is op 20 september in **Den Bosch**. Onder leiding van twee ervaren D66'ers worden de belangrijkste ideeën en doelstellingen van D66 besproken. Dit zijn Hans Jeekel (Tweede-Kamerlid) en Truus Houtepen (fractievoorzitter Nuenen). Deelnemers krijgen alle gelegenheid tot het stellen van vragen en er wordt aandacht geschonken aan de mogelijkheden om actief te worden binnen de partij. Deelnamekosten: *f* 20,00 (inclusief brochure).

GEMEENTEFINANCIËN
zaterdag 20 september

Onder leiding van twee deskundigen (Flip Huisman en Marius Keij) verdiepen deelnemers zich in de gemeentelijke financiën. De plaats van de gemeentelijke begroting in de financiële cyclus en de wijze waarop de begroting beoordeeld kan worden komen aan de orde. Daarnaast is er aandacht voor zaken als: de risicoparagraaf, de kostenverdeelstaat, reserves en het gemeentelijke grondbeleid.
De bijeenkomst vindt plaats in **Utrecht** en de deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

Deze training is aan te bevelen voor kandidaat-raadsleden.

SYMPOSIUM CAMPAGNE VOEREN
zaterdag 18 oktober

Speciaal voor alle lokale- en regionale campagnecoördinatoren organiseert het Opleidingscentrum een grote bijeenkomst in **Amersfoort**. In een serie workshops en plenaire sessies komen tal van zaken aan de orde die van belang zijn voor het campagnewerk: middelen, ideeën voor cam-

pagneactiviteiten, stijl van campagne voeren, relatie met de pers. De bijeenkomst wordt ondersteund door het landelijk campagneteam. Alle afdelings- en regiobesturen ontvangen hierover nog apart bericht. Deelnamekosten *f* 17,50.

TEAMVORMING
Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.
De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566044). Kosten in overleg.

BROCHURES

WERKWIJZER
LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma. Afsluitend worden enkele aanzetten gegeven voor onderwerpen die in de komende jaren juist voor D66 belangrijk zijn. Prijs: *f* 10,00.

Nieuwe publicatie
Deel 2 gaat verder in op de aanzetten voor een verkiezingstekst. Hierin worden ideeën en suggesties gegeven voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. Zo is er aandacht voor: democratisering; bestuurlijke organisatie; openbare ruimte; veiligheid en wijkaanpak; minimabeleid; sport en cultuur; onderwijs en jongerenbeleid; economie; ruimtelijke structuur; milieu; informatietechnologie; de positie van de raad in de gemeente. Programmacommissies kunnen zich door deze brochure laten inspireren tot het schrijven van een eigen lokaal verkiezingsprogramma. Prijs: *f* 10,00.

POLITIEKE THEMA'S. Prijs: *f* 5,00
Een bundel artikelen naar aanleiding van enkele themadagen van het Opleidingscentrum over Europese integratie in de jaren negentig, Ruimtelijke Ontwikkeling in groter verband, Duurzame Ontwikkeling, Ontwikkelingen in het Cultuurbeleid en Gemeentelijk Veiligheidsbeleid. Deze bundel dient ter inspiratie bij het schrijven van het verkiezingsprogramma.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK.
Prijs: *f* 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Over welke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar trainingsaanbod geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN. Prijs: *f* 10,00
Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op geldstromen, inkomsten en uitgaven van de gemeente. Daarna volgt een beschrijving van de cyclus van financiële documenten en is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt om het budgetrecht kritisch te hanteren.

MAAK KENNIS MET D66. Prijs: *f* 5,00
Brochure over D66-beginselen, partijstructuur van D66 en haar ontstaansgeschiedenis.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING. Prijs: *f* 15,00
Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk Reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is er aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. In de aanloop naar de verkiezingen in maart 1998 zal Voor de Draad veel aandacht besteden aan onderwerpen die van nut kunnen zijn voor lokale verkiezingsprogramma's. Hoe gaan bestuurders en leden van D66 in de rest van Nederland te werk?
In het julinummer staat een interview met Eddy Schuyer, "Praten over dingen waar je geen verstand van hebt", over de rol van de Eerste Kamer, dualisme-monisme en het talentenproject van het Opleidingscentrum. Verder artikelen over drugstoerisme, referenda, sociaal beleid en integraal jeugdbeleid.

Neem nu een jaarabonnement voor *f* 50,00 en laat u inspireren!

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:
- ☐ een materialenbestellijst
- ☐ setje met
  - planning Tweede-Kamerverkiezingen 1998
  - politiek profiel Tweede-Kamerfractie
  - congresbesluiten m.b.t. Tweede-Kamerverkiezingen
- ☐ kandidaatstellingsformulier Tweede Kamer 1998

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

- ☐ Speech en presentatie op 6 september. Kosten: *f* 45,00
- ☐ Training opzetten website op 20 september. Kosten: *f* 20,00
- ☐ Maak kennis met D66 op 20 september. Kosten: *f* 20,00
- ☐ Gemeentefinanciën op 20 september. Kosten: *f* 45,00
- ☐ Symposium campagne voeren op 18 oktober. Kosten: *f* 17,50

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma
- ☐ deel 1. *f* 10,00
- ☐ deel 2. *f* 10,00
- ☐ Politieke thema's. *f* 5,00
- ☐ Vaardigheden voor het politieke vak. *f* 7,50
- ☐ Gemeente en financiën. *f* 10,00
- ☐ Maak kennis met D66. *f* 5,00
- ☐ Leidraad voor de afdeling. *f* 15,00
- ☐ Abonnement op het tijdschrift Voor de Draad. *f* 50,00 per jaar.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

BESTELBON SWB

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
- ☐ Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
- ☐ De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 15,00
- ☐ Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid, 1997, *f* 15,00

Uitgaven oude stijl

Brochures
- ☐ De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
- ☐ Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
- ☐ Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
- ☐ De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
- ☐ Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
- ☐ Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
- ☐ Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
- ☐ In Goede Banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
- ☐ Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
- ☐ Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
- ☐ De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
- ☐ Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
- ☐ Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,00
- ☐ De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f*10,-

Nota's
- ☐ Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
- ☐ Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
- ☐ De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
- ☐ De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50
- ☐ In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
- ☐ Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave
- ☐ De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift Idee
Idee verschijnt 6 x per jaar en telt ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 12,50.

- ☐ Ik neem een abonnement
- ☐ Ik wil een los nummer
- ☐ Index 1996

Deze bon opsturen naar D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag. Vergeet niet uw naam, adresgegevens, telefoonnummer en lidnummer te vermelden.
U kunt ook telefonisch (070 - 356 60 66), per fax (070 - 364 19 17) of per e-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

dere land willen volgen. Dat zien we nu al met Mexico, Australië en de Zuid-Oost-Aziatische landen. Die willen allen een afgezwakte clausule. Dat is onaanvaardbaar.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

OP DE BRES VOOR DE TIJGER

Op initiatief van Doeke EISMA heeft het Europees Parlement tijdens de laatste plenaire zitting in juni een resolutie aangenomen over de handel in bedreigde dier- en plantensoorten. Deze resolutie viel samen met de grote internationale CITES-conferentie over de handel in bedreigde dier en plantensoorten, die in juni in Harara plaatsvond. In de resolutie heeft EISMA een oproep gedaan om extra maatregelen te nemen voor het behoud van de tijger.

De tijger wordt momenteel met uitsterven bedreigd. Dit geldt voornamelijk voor India, waar tweederde van de nu nog levende tijgers voorkomt. Deze dramatische ontwikkeling wordt niet alleen veroorzaakt door de vernietiging van de natuurlijke omgeving, maar vooral doordat de illegale handel in tijgerproducten schrikbarend toeneemt.

Bijna dagelijks gaat er een tijger verloren, doordat die vermalen wordt tot zogenaamde geneeskrachtige poeders en pillen. Vooral China is de grootste producent en consument van traditionele medicijnen, waarin de bestanddelen van tijgers zijn verwerkt. Het gaat hier om een zeer lucratieve en winstgevende illegale handel.

Wil de tijger overleven dan is het volgens EISMA noodzakelijk dat deze illegale handel wordt tegengegaan. De internationale CITES conferentie was daarvoor *het* uitgelezen moment om het voortbestaan van de tijger aan te kaarten. EISMA heeft dan ook direct contact opgenomen met het CITES secretariaat en alle CITES partners opgeroepen om een algeheel handelsverbod in te stellen in tijgerproducten. Daarnaast heeft hij alle CITES partners verzocht om meer middelen beschikbaar te stellen om de uitvoering van dit handelsverbod mogelijk te maken.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

CONFERENTIE MIJNEN IN BRUSSEL GROOT SUCCES

Van 24 tot en met 27 juni heeft in Brussel een conferentie plaatsgevonden met het doel te komen tot een verbod van anti-persoonsmijnen (APM's). Jan-Willem BERTENS was daar als delegatieleider van de delegatie van het Europees Parlement aanwezig. De conferentie was een groot succes, omdat 150 landen vertegenwoordigd waren en bijna 100 landen de verklaring van Brussel getekend hebben.

Deze conferentie is een onderdeel van het Ottawaproces, dat een jaar geleden met een paar landen begon, die gefrustreerd waren door het gebrek aan vooruitgang in VN-verband. De omvang, die het nu heeft gekregen en het engagement dat de betrokken landen nu tonen, geeft hoop, dat we eind dit jaar een verbod op APM's zullen hebben.

In de Verklaring van Brussel" wordt opgeroepen tot het sluiten van een effectief en juridisch bindende internationale overeenkomst om de productie, de opslag, de verkoop, de export en het gebruik van anti-persoonsmijnen. De bijna 100 tekende staten zullen deelnemen aan de onderhandelingen, die tot een dergelijk verdrag moeten leiden. Het ontwerpverdrag, dat reeds op tafel ligt zal de basis van discussie zijn tijdens de onderhandelingsconferentie, die plaats vindt in Oslo in September. Eind van dit jaar moet het akkoord afgerond worden tijdens de Conferentie van Ottawa.

Jan-Willem BERTENS doorbrak de diplomatieke stilte tijdens de conferentie, toen hij het niet-deelnemen van twee Unie-lidstaten aan de kaak stelde. Griekenland en Finland houden voorlopig vast aan deze - militair zeer nutteloze - wapens. Europese verdeeldheid geeft het slechte voorbeeld, terwijl Europese Unie juist de leiding zou moeten nemen. Vrees voor halfslachtige oplossingen bracht BERTENS ertoe zich resoluut tegen alle afzwakkingen van een volledig verbod van anti-persoonsmijnen te verzetten.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602

NIEUWE BESTRIJDINGSMETHODE VARKENSPEST STRIKT NOODZAKELIJK

Johanna BOOGERD heeft in de plenaire zitting van het Europees Parlement in juni een dringend

beroep gedaan op landbouwminister VAN AARTSEN om een masterplan te ontwerpen, waarmee in de toekomst sneller en effectiever ingegrepen kan worden bij situaties als de varkenspest. In de toekomst wordt het daardoor mede mogelijk over te gaan tot noodvaccinaties. Het blijkt dat bij de bestrijding van de varkenspestepidemie de huidige aanpak niet succesvol is. Daarmee steunt zij het Tweede kamerlid TER VEER, noodvaccinaties bij getroffen bedrijven en bedrijven in de directe omgeving toe te voegen aan het geheel van bestrijdingsmethoden.

Het debat werd sterk overschaduwd door de financiële naweeën van de B.S.E., waarbij het afwentelen van de ellende op de ene sector op de ander slechts één deel van de pijn is. Volgens BOOGERD dient zich een nieuw financieel debacle aan, te weten dat van de varkenspest. Dat heeft de Europese Unie tot nog toe reeds 385 miljoen gulden gekost. Gezien het feit dat er nog steeds geen oplossing is kan dat bedrag de komende tijd alleen nog maar oplopen. Het is daarom van groot belang dat een nieuwe bestrijdingsmethode wordt ontwikkeld, waarbij vaccinatie voorlopig in combinatie met preventief ruimen wordt uitgeprobeerd.

Snel handelen van de Raad van Ministers en de Europese Commissie, al dan niet met instemming van het Permanent Veterinair Comité, is nodig ter voorkoming van verder dierenleed, handelsschade en vergroting van Euroscepticisme.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795

EISMA WIL DIERENTRANSPORT BEPERKEN

Doeke EISMA heeft in zijn rapport over dierentransport sterk gepleit voor het terugdringen van het wegvervoer en hoge minimum normen om het welzijn van dieren te garanderen.

Ondanks de maatregelen en voorwaarden die zijn vastgelegd in een speciale richtlijn over de bescherming van dieren tijdens het vervoer hebben recente onderzoeken van de Nederlandse Dierenbescherming aangetoond dat de uitvoering hiervan zeer te wensen over laat. Videobeelden van uitputting, verwondingen en gebrek aan voedsel waren beschamend. Deze incidenten staan niet op zichzelf. Dit komt vooral door gebrek aan controle door zowel de autoriteiten van de lidstaten als door de Commissie. Bovendien hebben de meeste lidstaten verzaakt de huidige Europese regelgeving om te zetten in nationale wetgeving.

EISMA heeft in zijn rapport sterk aangedrongen op een volledige omzetting van deze richtlijn door alle lidstaten. Daarnaast is hij van mening dat Oost Europese landen die lid willen worden van de Europese Unie verplicht worden deze regelgeving nog voor hun toetreding aan te nemen.

Volgens EISMA moet de totale reistijd van slachtvee over de weg beperkt worden tot 8 uur, elk transport langer dan 8 uur moet per trein gebeuren. Hij vindt het van groot belang dat het lange afstandsvervoer over de weg wordt ontmoedigd en het vervoer per trein wordt gestimuleerd. Dit is niet alleen beter voor het milieu, ook vanuit dierenwelzijn is dit aan te bevelen. Deze vorm van vervoer beter valt te controleren en moderne wagons kunnen het welzijn van dieren beter garanderen. Om het verspreiden van ziekten tegen te gaan is het volgens EISMA van groot belang om slachten zo dicht mogelijk bij de plaats van herkomst te laten plaatsvinden.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de D66-delegatie in het Europees Parlement. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Parlement:

Jan-Willem BERTENS: 00.32.2.284-5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: 00.32.2.284-5795
Medewerker: Martin VAN'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST: 00.32.2.2845796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: 00.32.2.284-5797
Medewerkers: Gerben Jan GERBRANDY/Babette GRAEBER

Contactpersoon van de delegatie in Nederland:
Arthur VAN BUITENEN: 070. 318-2634

Persvoorlichter van de delegatie:
Sebastian DINGEMANS: 00.32.2.284-3592

Verdrag van Amsterdam:

Geen wenkend perspectief

Het veel besproken Verdrag van Amsterdam ligt er. Dat betekent dat de voornaamste taak voor Nederland er na een half jaar voorzitterschap opzit. De inzet van D66 is van meet af aan duidelijk geweest: democratie, doorzichtigheid en daadkracht in Europa. Nu de onderhandelingen zijn afgerond blijft de vraag over of D66 zich kan vinden in de behaalde resultaten.

door Sebastian Dingemans

Zo'n anderhalf jaar geleden, tijdens de Top van Turijn, begonnen de voorbereidingen van 'Amsterdam'. De lidstaten verplichtten zich aan een aantal doelstellingen: Europa moet dichter bij de burger staan en de Unie moet inhoudelijk versterkt worden, zodat slagvaardige besluiten genomen zouden kunnen worden in een Unie met vijfentwintig lidstaten. De doelstellingen zijn in Amsterdam slechts ten dele ingelost.

Menselijke maat

Het nieuwe verdrag bevat verregaande bepalingen over de grondrechten en democratische waarborgen, het versterkt de gelijke behandeling van mannen en vrouwen en breidt de non-discriminatie-clausule uit. Er komt een Europese wet op de openbaarheid van bestuur. Dit is een belangrijke stap vooruit. Daarnaast is de Unie socialer geworden. De werkgelegenheidsparagraaf die nu in het Verdrag is opgenomen, was een vurige wens van D66. Het aan het werk krijgen van de bevolking is dermate belangrijk dat alle middelen, ook op Europees niveau, hiervoor moeten worden ingezet. De praktische inslag van de geplande Topbijeenkomst over werkgelegenheid onder voorzitterschap van Luxemburg – het komende half jaar – geeft direct invulling aan de noodzaak samen te werken in het stimuleren van de werkgelegenheid. Dat alles is positief en versterkt de menselijke maat van de Europese Unie.

Slagkracht

Maar volgens Europarlementariër Laurens Jan Brinkhorst is het nieuwe verdrag er op centrale punten niet in geslaagd de slagkracht van de Unie te versterken, met name in het licht van de uitbreiding van de Unie met landen uit Midden- en Oost-Europa. Belangrijke aspecten als de aanpassing van de Europese instellingen, waaronder de samenstelling van de Europese Commissie en de nieuwe stemweging in de Europese Raad van Ministers zijn grotendeels naar de volgende eeuw geschoven. "Het vetorecht van de afzonderlijke landen is op bijna alle punten gehandhaafd. Op het gehele terrein van de buitenlandse politiek – denk aan de Europese onmacht in Bosnië of Albanië – blijft eenstemmigheid de regel, omdat op ieder moment een lidstaat zich op vitale belangen kan blijven beroepen. Dat betekent dat een lidstaat met een veto elke ontwikkeling kan lamleggen."

Veiligheid van de burger

Op zich zijn er op dit gebied verbeteringen aangebracht (zo zijn de doelstellingen van samenwerking op het gebied van justitie en politie verscherpt), maar het algehele resultaat blijft onvolledig. Asiel, immigratie, grenscontrole en justitiële samenwerking in burgerlijke zaken zijn weliswaar gemeenschappelijk beleid geworden, maar de besluitvormingsprocedure blijft achter op de doelstelling: enerzijds impliceert het verdrag dat de lidstaten binnen vijf jaar op deze gebieden vooruitgang moeten boeken, anderzijds wordt het vetorecht gehandhaafd.
De lidstaten kunnen echter na vijf jaar overgaan tot besluitvorming met meerderheid en medebeslissing voor het Europees Parlement. Maar omdat ze hiertoe met unanimiteit moeten besluiten, is die kans erg klein. Brinkhorst: "In een Europa zonder grenzen zijn dit zaken die de Europese burger rechtstreeks raken en bij uitstek op Europees niveau geregeld moeten worden. Op dit terrein is het vetorecht voor de volgende vijf jaar gehandhaafd en bestaat er geen enkele waarborg dat het daarna anders zal zijn."

Houdgreep

De kwestie van de institutionele aanpassingen (de omvang van de Europese Commissie en de herweging van de stemverhoudingen in de Europese Raad) blijft een heet hangijzer en is naar de horizon geschoven. In verband met de toekomstige uitbreiding moet de Unie zich namelijk institutioneel versterken om haar slagvaardigheid te behouden. Er brak een enorm conflict over uit dat in de woorden van premier Kok bijna tot het hele mislukken van het verdrag heeft geleid. "In een hechter wordend Europa is het redelijk dat bevolkingsaantallen van de verschillende lidstaten bij de weging van besluitvorming een rol spelen, maar daartegenover staat dat het vetorecht van de grote landen moet worden verminderd en daartoe waren de laatsten weer niet bereid. Zo hield iedereen elkaar in de houdgreep", aldus Brinkhorst.
De doelstelling van het Nederlands voorzitterschap om het aantal besluitvormingsprocedures met gekwalificeerde meerderheid uit te breiden tot 19 is niet ingelost. Het is beperkt gebleven tot vijf. Op de rest blijft nog steeds het vetorecht van toepassing.

Opeenhoping van veto's

Het verdrag van Amsterdam kan niet de basis zijn voor het Europa dat D66 voor ogen staat. Een open, democratisch en slagvaardig Europa is er niet mee ontstaan. De magere resultaten vormen een belemmering voor spoedige uitbreiding met landen uit Midden- en Oost Europa. Maar volgens Brinkhorst is het wellicht belangrijker dat de dynamiek van de Europese Unie, de lang gevolgde politiek van de kleine passen voorwaarts, aan haar eind gekomen lijkt te zijn. "We zijn in een vicieuze cirkel terechtgekomen van wederkerige blokkades, van opeenhopingen van veto's en van doorschuiven van moeilijke onderwerpen naar volgende bijeenkomsten. Het is moeilijk in te zien hoe in het huidige systeem een volgende conferentie wèl resultaten kan opleveren. De vraag wordt gerechtvaardigd of we met de huidige Europese Unie aan het eind van een ontwikkeling zijn gekomen. We zullen ons moeten bezinnen op andere werkmethoden om aan de collectieve onmacht van de vijftien zich soeverein noemende staten te ontkomen".

In dit licht gaat Europa een onzekere toekomst tegemoet. Volgens Brinkhorst moeten bij het Europese vermogen om de uitdagingen van de eenentwintigste eeuw aan te kunnen bij de handhaving van het huidige systeem van de Europese besluitvorming in toenemende mate vraagtekens geplaatst worden. "Het Verdrag van Amsterdam is daarvoor bepaald geen wenkend perspectief." ◆

Impressie van de Engelse campagne:

U stemt toch ook geel, Sir?

Geel is de kleur van de LibDems (= Liberal Democrats) – dat kan niemand ontgaan die deze weken in Oxford rondloopt. Overal gele borden, posters: dat lijkt op een dikke meerderheid. Maar schijn bedriegt: er moet nog een harde strijd worden gevochten. De inwoners komen er in het openbaar dan wel niet zo snel voor uit dat ze conservatief stemmen – in het stemhokje is het bijna een reflex geworden. Maar bij deze verkiezingen is er een goede kans om de conservatieven te verslaan. Dat is de reden dat een aantal leden van de LibDem-jongerenorganisatie een paar Jonge Democraten hebben gevraagd om hen bij de campagne te komen helpen.

door Andor Admiraal

Persoonlijke brieven

Als wij een week voor de verkiezingen binnenstappen in het met gele posters volgeplakte hoofdkwartier van de LibDems, worden we onmiddellijk aan het werk gezet. We mogen aanschuiven bij een groep lokale vrijwilligers die brieven in enveloppen steekt en posters vouwt. In Engeland vindt het debat niet alleen plaats in de reguliere media, maar ook via de enorme stapels 'persoonlijke' brieven, pamfletten, en de al dan niet onafhankelijk uitziende krantjes die de partijen produceren. Gelukkig zijn er veel mensen die wel een middagje voor de LibDems willen opofferen om wat te vouwen, plakken of in te steken.

Districtenstelsel in de praktijk

Het districtenstelsel drukt een stevig stempel op de campagne. De grote vraag is: als ik de conservatieve Tories weg wil hebben, moet ik dan sociaal-democratisch of liberaal-democratisch stemmen? De conservatieven hebben ons liberaal-democraten hier de vorige verkiezing met maar een paar stemmen verslagen en Labour had nog niet de helft van het aantal liberale stemmen. Toch proberen Labour en de conservatieven de kiezers te laten geloven dat de strijd slechts tussen hen gaat. Labour weet ook wel beter, maar probeert toch nog zoveel mogelijk stemmen te behalen. En omdat alleen de grootste partij de zetel krijgt, zien de conservatieven graag dat mensen op de sociaal-democraten stemmen in plaats van op ons: elke stem voor het kansloze Labour werkt in het voordeel van de Tories. In realiteit is het een nek-aan-nekrace tussen de Liberal Democrats en de conservatieven in dit district. Gelukkig hebben wij, in tegenstelling tot de conservatieven, een geoliede verkiezingsmachine en voldoende vrijwilligers.

Lift naar het stembureau

Al jaren gaan de liberalen in Oxford langs de deuren om te polsen wat de mensen stemmen. Deze gegevens komen nu goed van pas. De eerste middag kruip ik achter de telefoon om Labourstemmers op betere gedachten te brengen. De inhoudelijk voorbereiding voor vertrek bleek volledig overbodig: in het "minor third party squeeze script" staat alles wat ik moet zeggen, netjes in schematische volgorde. Als mensen zich bijvoorbeeld zorgen maken over de pro-Europese koers van de LibDems, dan vertel ik ze – volgens het script – dat de LibDems de enige zijn die een referendum over alle belangrijke stappen tot integratie beloven. Is dit niet overtuigend genoeg, dan wijs ik ze op het feit dat de lokale LibDem-kandidaat in de Times tot de eurosceptische kant van de partij wordt gerekend. Als mensen juist pro-Europees lijken, dan deel ik ze mee dat onze kandidaat de pro-Europese partijlijn onderschrijft. Alles is geheel naar waarheid, uiteraard. Besluit iemand toch maar op ons te stemmen, dan bied ik meteen een lift naar het stembureau aan. We kunnen elke stem gebruiken.

Hoe u de conservatieven uitrookt

Deze telefoongesprekken worden pas echt leuk als mensen aan het eind nog niet overtuigd lijken. Dan worden de zware wapens uit de kast gehaald. "Dus ik begrijp dat u het wel best vindt om donderdag vrolijk Labour te stemmen en vrijdag wakker te worden met een conservatief voor de komende vijf jaar?" Het script dat de conservatieven moet uitroken, is nog mooier: "Ik neem aan dat u heeft gelezen dat de laatste opiniepeiling die de conservatieven opvoerden grote onzin was. Wij vinden vijf jaar leugens en 22 gebroken belastingbeloften meer dan genoeg. Goedemiddag."

De verkiezingen lopen uiteindelijk uit op een redelijk overtuigende overwinning voor de LibDems in Oxford. Al onze inspanningen zijn dus niet voor niets geweest. Als ik de dag na de verkiezingen in de Times de politieke landkaart van Engeland bekijk en tussen een oase van blauwe (conservatieve) plattelandsgebieden een opvallend geel stipje bij Oxford zie, ben ik stiekem een beetje trots. ◆

Wie zijn de LibDems?

De Liberal Democrats (LiBDems) in Engeland zijn een sociaal-liberale partij die zeer verwant is met D66. Al sinds vele jaren worden er nauwe contacten onderhouden op allerlei niveaus. De Liberal Democrats zijn net als D66 lid van de ELDR, de Europese Liberale en Democratische Partij.
De Liberal Democrats hebben o.a. democratisering (waaronder de hervorming van het Britse kiesstelsel) hoog op hun agenda staan. In Engeland zijn ze de meest pro-Europese partij.
De leider van de Liberal Democrats is de charismatische Paddy Ashdown, de "Hans van Mierlo van de LibDems". Ashdown zal waarschijnlijk het najaarscongres in Emmen bezoeken.
De conservatieven, ook wel de Tories genoemd, zijn sinds 1979 tot de verkiezingen in mei jl. aan de macht geweest. Margaret Thatcher is in deze periode de toonaangevende leider geweest, totdat John Major in 1990 het roer overnam. Bij de laatste parlementsverkiezingen hebben de conservatieven een enorme nederlaag geleden.
De sociaal-democraten, ofwel Labour, zijn in het verleden een aantal keren aan de macht geweest. In de periode Thatcher heeft Labour veel moeite gehad met het voeren van goede oppositie. Onder leiding van de populaire Tony Blair is de partij gegroeid en de laatste verkiezingen zijn onder zijn leiding dan ook overduidelijk gewonnen.

Politiek café in Bemmel-Gendt:

Bromsnor is niet meer

Bromsnor: de veldwachter die zijn handen vol had aan de landloper Swiebertje. Dit beeld bestaat niet meer. Want, bromsnor is van het platteland verdwenen. Na de reorganisatie van de politie zijn de agenten op straat verdwenen en ligt het dichtstbijzijnde bureau kilometers ver weg. De afdeling Bemmel-Gendt besloot hier een politiek café over te houden. Want, wat denkt de politie te doen aan het toenemende gevoel van onveiligheid in deze dorpen en wat doet de politiek hieraan?

door Martijn van Triest

Zedendelict

Maria Loonen, voorzitter van de PR-commissie in Bemmel en lid van de provinciale staten in Gelderland, was één van de organisatoren van het politiek café. Maria Loonen: "In de drie maanden voor deze bijeenkomst zijn wij in Bemmel geconfronteerd met vernielingen in de buurten, een afluisteraffaire in Gendt, bedreiging van kinderen op een middelbare school en zelfs een zedendelict bij een minderjarige. Dat geeft wel aan dat je de politie hard nodig hebt. Ook in plattelandsgebieden als Bemmel en Gendt."

De gebiedsagent

De vijftig aanwezigen bij het politiek café hoorden de heer Van Elsendoorn, chef politie-unit Oost van de regio Midden-Gelderland, betogen dat de politie maar één van de vele spelers is als het gaat om veiligheid. Naar zijn idee zijn het bijvoorbeeld de ouders en de school die een belangrijke verantwoordelijkheid hebben als het gaat om preventie.

Maria Loonen: "Van Elsendoorn heeft een plan van aanpak geschetst waarin de zogenaamde gebiedsagenten een belangrijkere rol krijgen. De politie werkt al een tijdje met deze agenten die zich intensief met een gebied bezighouden, en heeft al een aantal zaken weten op te lossen. Dat werkt kennelijk goed. We hadden ook zo'n gebiedsagent voor het politiek café uitgenodigd. Hij heeft heel concreet aangegeven wat burgers zelf kunnen doen, bijvoorbeeld als een groep jongeren de buurt onveilig maakt. Deze bereidheid van de politie om hun beleid uit te leggen vind ik heel goed en verhelderend."

Politiewet

Boris Dittrich, Tweede-Kamerlid voor D66, nam de politieke component van de avond voor zijn rekening. Dittrich: "Op deze avond heb ik aan proberen te geven dat de burger niet achterover moet leunen met het idee dat de politie alles wel regelt. Burgers hebben zelf ook een verantwoordelijkheid. Dat gaven Van Elsendoorn en de gebiedsagent trouwens ook goed aan. De zaal pakte dat ook goed op en kwam zelf met voorbeelden hoe dit in de praktijk gebracht kan worden."

Meer verantwoordelijkheden voor spelers als scholen en burgers ontslaat de overheid echter niet van haar taak om te zorgen voor de veiligheid. Burgers moeten toch wel de mogelijkheid hebben om aangifte te doen en in noodsituaties een beroep te doen op de politie. Dittrich: "Natuurlijk is dat de taak van de politie. En de politie kan zich juist meer op deze kerntaak richten als we ons allemaal verantwoordelijk voelen voor de veiligheid. Die taak is op sommige plekken op het platteland te veel op de achtergrond geraakt. Met de komst van de nieuwe politiewet heeft de politiek daar echter weinig invloed meer op. Het is namelijk niet meer de minister, maar de politie zelf die dit regelt. In het nieuwe regeerakkoord willen wij dan ook graag regelen dat dit deel van de politiewet wordt herschreven." ◆

Niet alleen in de steden, maar ook op het platteland zijn agenten hard nodig om de bewoners een gevoel van veiligheid te geven. Ook al zou je dat op het eerste gezicht misschien niet vermoeden.

Paars II:
een kwestie van positioneren?

Kan D66 zich in de gegeven situatie – als regeringspartij van Paars – duidelijk positioneren? De wegbereider van Paars is onzichtbaar, zo heet het, tussen de duidelijke standpunten van socialisten en liberalen. Voor Paars II is echter een sterk D66 nodig. Mag je dat hardop zeggen? Of is dat niet verstandig – met het oog op het positioneren ...

door Peter van den Besselaar

D66 heeft behoefte aan nieuwe thema's om zich mee te profileren, nu een belangrijk deel van de idealen is opgenomen in het regeerakkoord. Dit stelde Gerrit Jan Wolffensperger, koud tot voorzitter van de Tweede-Kamerfractie gekozen, in een vraaggesprek met de Democraat. De tijd leert ons zijn gelijk. Het is de paradox van 'Paars', waar al velen op hebben gewezen: de partij die de regering heeft mogelijk gemaakt, wordt vermalen tussen de opvattingen van socialisten en liberalen. Er is door de commentatoren veel gespeculeerd over de oorzaken.
D66 heeft moeite om zich te profileren. In de opiniepeilingen boemelde D66 achteruit. Ligt het aan de keuze van Hans van Mierlo, de vleesgeworden bestuurlijke vernieuwer, voor Buitenlandse Zaken? Ligt het aan de genuanceerde en daarom weinig uitgesproken opvattingen?

Smeermiddel

"Flauwekul", reageert Kamerlid Roger van Boxtel desgevraagd, op de suggestie dat D66 onzichtbaar is in het paarse kabinet. "Het is gewoon niet waar. D66 is het smeermiddel in de coalitie bij de aanloop van de besluitvormingsprocessen. Er zijn veel besluiten genomen die rechtstreeks in het verlengde liggen van ons programma. Denk maar aan de tweede fase onderwijs, de thuiszorg, WAO."
Kennelijk komt de rol van D66 toch niet goed over het voetlicht. De partij doet het slecht in de peilingen. "We doen het weer beter in de peilingen. Ik denk dat we een moeilijke periode hebben doorgemaakt. De PvdA profileert zich alleen met Kok, de VVD alleen met Bolkestein. Van Mierlo heeft met de Europese top in Amsterdam breed publiciteit gekregen, dat is voor ons belangrijk. Dat was zó intensief dat hij ook regelmatig vervangen moest worden. D66 heeft zich in de afgelopen tijd gepresenteerd met verschillende hoofden. Eén gezicht is herkenbaarder en daarmee effectiever; ik zeg niet dat het beter is ... We kunnen verschrikkelijk trots zijn op het proces waaruit Els Borst als kandidaat-lijsttrekker naar voren is gekomen. We hebben geen heibel en gedoe gehad, dat heeft veel bewondering gewekt bij de buitenwacht."

Percepties

Het lijdt geen twijfel dat het 'managen van percepties', zoals merkenstrategen in het bedrijfsleven de positionering van producten ook wel omschrijven, voor een politieke partij veel moeilijker is dan voor sigaretten, bankdiensten of een auto.
Om deze producten van andere aanbieders te onderscheiden, is er vaak één sterk thema waarop eindeloos kan worden voortgeborduurd. Aan welke sigaret denkt u bij het begrip avontuur? Hoe heet *de* bank? En welke auto is welhaast synoniem voor het begrip betrouwbaar? Het kost niet veel moeite om deze merken voor de geest te halen. Ook politieke partijen profileren zich wel eens in deze enge vorm, door middel van een beginsel of een persoon. Dat is helder voor de kiezer, zou je denken. "Vraag het publiek naar de opvattingen van om het even welke politieke partij, dan krijg je gemeenplaatsen als antwoord", zegt Karel Winkelaar, voorzitter van de stuurgroep communicatie in de partij – een van de denkers achter de komende verkiezingscampagne. "Ik denk dat je nauwelijks respons krijgt op de thema's waar politieke partijen werkelijk mee bezig zijn. D66 heeft bovendien een

D66 – toekomstgericht en vernieuwend, sturend op duurzaamheid.

imagolast: het beeld dat de partij niets te vertellen heeft, geen duidelijk gezicht. Heel vervelend, we moeten er – denk ik – mee leren leven. Het belangrijkste verschil bij een positioneringsvraagstuk tussen politiek en bedrijfsleven is dat het product politieke partij niet beheersbaar is. Er zijn veel omgevingsfactoren van invloed en talloze individuen met eigen opvattingen. Positioneren van een politieke partij blijft beperkt tot sturen wat je sturen kunt."

Nieuwe thema's

Radicale democratisering, inspraak, openheid, gekozen burgemeester, referendum, bestuurlijke vernieuwing, het zijn speerpunten uit het verleden. Zal de partij erin slagen om voor de verkiezingen in mei 1998 nieuwe duidelijke thema's te formuleren en zich te positioneren? "Daar ben ik van overtuigd", reageert Roger van Boxtel. "Allereerst moet D66 staatsrechtelijke vernieuwing altijd op de agenda houden. Democratisering is onderdeel van onze 'roots'. Ik vind dat we ook weer meer aandacht moeten vragen voor de menselijke maat. In het onderwijs en de gezondheidszorg hebben we jarenlang de aandacht gericht op de doelmatigheid. We moeten nu gericht aandacht geven aan het wegwerken van wachtlijsten, aan nieuwe impulsen voor verzorgenden en gedemotiveerde leraren. Twee andere belangrijke thema's zijn het sturen op duurzaamheid en de aandacht voor werkgelegenheid, inactieven weer nieuwe perspectieven geven."

"Voor een onderscheidende presentatie is de combinatie van lijsttrekker, nieuwe thema's èn strategie belangrijk", zegt Karel Winkelaar. "Je zult zien dat alle partijen thema's als veiligheid, onderwijs en gezondheidszorg naar voren gaan brengen. Per saldo liggen de standpunten waarschijnlijk dicht bij elkaar. D66 moet vooral laten zien dat wij vraagstukken 'anders' benaderen: toekomstgericht en vernieuwend." Het momentum waarop standpunten naar voren worden gebracht is wezenlijk. "Wij kunnen nu al wel een plan de campagne bedenken, maar ik ben er van overtuigd dat de positionering in belangrijke mate ook door keuzes van andere partijen wordt bepaald. We zijn daarom ruim op tijd met alle voorbereidingen bezig."

Een van de heikele positioneringsvraagstukken betreft natuurlijk de strategie, de inzet van de verkiezingen. "Als je Paars II tot inzet van de verkiezingen wilt maken", zegt Karel Winkelaar met hoorbare twijfel in zijn stem, "dan moet je je vooral afvragen welke voordelen die opstelling met zich mee brengt." Dat hij die voordelen vooralsnog niet ziet, zoveel is duidelijk. ◆

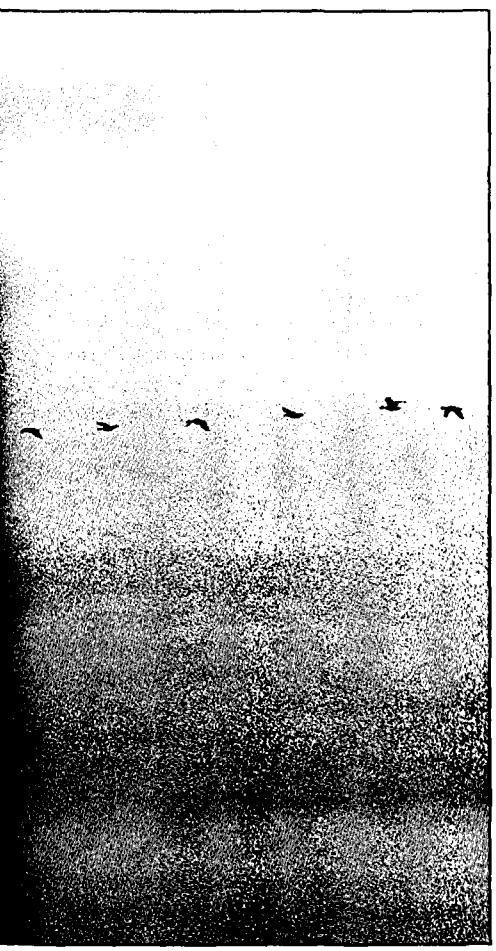

De Pluim van D66

Bronzen plastiek
- à cire perdue gegoten;
- 6 bij 8 centimeter;
- gewicht: 600 gram;
- gepatineerd = van een 'huid' voorzien. In dit geval een donkere bronstint, die niet helemaal dekt, zodat het brons erdoorheen oplicht;
- op zes manieren neer te leggen;
- gesigneerd: MT.

Verpakking
- een houten kistje Design Alexander Klaassen. Elk kistje is anders gefineerd (teak, essen of kersen) en voorzien van een koperen plaatje met de tekst: "Uit erkentelijkheid Democraten 66"

Afdelings- en regiobesturen kunnen de Pluim bestellen. U zou deze bijvoorbeeld kunnen geven aan een scheidend collega-bestuurder als blijk van waardering. Bel voor nadere informatie met het Landelijk Secretariaat: 070 - 356 60 66.

De kunstenaar, Monique Terwiel:

Wat is er 'in' de Pluim gegaan?
D66 is voor mij: dynamiek, veelzijdigheid, individualisme, uitnodigend. Tom Kok roept actieve D66'ers op om tijd te nemen voor reflectie. Mijn werk is te plaatsen bij het post-modernisme in die zin dat het een aanzet is tot contemplatie: het gaat om de associatie. Organisch werk dat – als muziek – emoties oproept. In plaats van noten en klanken spelen lijnen en vormen, kleur, temperatuur en gewicht een spel tussen individu en vorm.

Wat is de achterliggende gedachte van de Pluim?
Het kistje waar hij in zit, is een dynamisch schatkistje; de vorm (parallellogram) drukt vaart uit. Het wekt zeker de nieuwsgierigheid op. Het is de bedoeling het plastiekje in de hand te nemen. Of je nu grote, smalle of brede handen hebt: je zult zien, je vingers voelen zich thuis. Het koele brons wordt na een paar minuten warm. Het prototype ligt bij mij thuis tussen computer en telefoon. Als mijn gedachten in een kringetje ronddraaien of zich niet los kunnen maken van één kant van de zaak, biedt mijn Pluim zowel houvast als ruimte.

Monique Terwiel is beeldend kunstenaar, autodidact, en werkt in marmer en brons. Was docent beeldhouwen aan de Vrije Academie-Rotterdam en het Kreatief Werkhuis Barendrecht en gastdocent aan de Kunstacademie Rotterdam. ◆

Centrum voor Politieke Vernieuwing:

Een Vlaams D66?

Wie het Vlaamse accent weg kon denken, waande zich bij de oprichtingsbijeenkomst van D66. Er werd gesproken over radicale democratisering en ontzuiling, men pleitte voor directe democratie en openheid in de politiek, en de problemen moesten pragmatisch worden aangepakt. De breuklijn waaromheen de politiek zich moest herorganiseren was die van progressiviteit versus conservatisme. En, ja, ook de vraag of er sprake moest zijn van een beweging of een partij ontbrak niet.

door Dennis Hesseling

Weinig vertrouwen

Toch vond deze levendige discussie niet plaats in het Amsterdam van 1966, maar in Brussel anno 1997. En de groepering heette niet het Initiatiefcomité D'66, maar het Centrum voor Politieke Vernieuwing. Een paar honderd politiek geïnteresseerde jongeren, voornamelijk uit de hoek van Agalev (de Vlaamse Groenen), de Volksunie – Vlaamse Vrije Demokraten èn wat in Vlaanderen wordt genoemd de politiek daklozen: zij die zich bij geen enkele van de bestaande partijen thuis voelen. Jongeren die over de partijgrenzen heen willen kijken om te proberen het vertrouwen van burgers in de politiek terug te winnen. En dat is hard nodig: uit enquêtes blijkt dat als de stemplicht in België zou worden opgeheven 40 % van de bevolking niet meer zou gaan stemmen.

Door en door verrot

Eén van de oorzaken van dit lage vertrouwen in de politiek is de centrale rol die politieke partijen en hun zuilorganisaties innemen. Zo barst België van de politieke benoemingen. Vrijwel alle top-benoemingen van ambtenaren en rechters geschieden volgens politieke kleur, wat ook nog eens gelijkelijk verdeeld moet worden over Vlamingen en Walen. Als logisch gevolg van deze gepolitiseerde ambtenarij zijn de aantallen kabinetsmedewerkers, benoemde functionarissen van politieke bestuurders, sterk gestegen. Zo mag een staatssecretaris enkele tientallen medewerkers benoemen, een minister-president een kleine 200. Al deze baantjes vormen een aanlokkelijke buit voor wie zich in de gunst van de partij bevindt. En een greep uit de politieke schandalen van de afgelopen jaren maakt duidelijk dat de partijgunst ook voor het bedrijfsleven lucratief is: vliegtuigfabrikant Dassault die smeergelden betaalde aan de Waalse Parti Socialiste, helicopterfabrikant Agusta die de Vlaamse socialist Willy Claes, kortstondig secretaris-generaal van de NAVO, wist te behagen met extra stortingen, en ga zo maar door. De conclusie kan niet anders zijn dan dat het Belgische politieke systeem door en door verrot is – en dat het desalniettemin nog steeds stand houdt.

Veiligheid niet gewaarborgd

De affaire die de meeste aandacht trok was de zaak-Dutroux. Uit protest tegen het wanbeleid van politie en justitie en om betrokkenheid bij de slachtoffers te betonen, gingen in oktober vorig jaar maar liefst 300.000 mensen in Brussel de straat op. Deze Witte Mars wordt gezien als de tegenhanger van de beruchte Zwarte Zondag van november 1991. Toen werd België opgeschrikt door de doorbraak van het Vlaams Blok bij de verkiezingen met ruim 10 % van de stemmen. In tegenstelling tot de Zwarte Zondag heeft de Witte Mars echter niet zozeer een negatief signaal afgegeven, maar de wens uitgesproken voor een andere, eerlijke en rechtvaardige politiek. Het Centrum deelt deze wens en klaagt tegelijk de oude garde aan. In de Vlaamse krant De Morgen schrijven zij: "Hoe bestaat het dat in een land met meer dan vijf regeringen en parlementen, met een gerecht dat politiek is samengesteld, met een onderwijs- en een cultuursector die gepolitiseerd zijn, met politieke vakbonden, politieke ziekenfondsen, hoe bestaat het dat in een land waar àlles politiek is, de meest elementaire opdracht van de politiek – het garanderen van veiligheid – niet wordt vervuld?"
De politiek trok zich de boodschap van de Witte Mars aan – althans, in beginsel. Toen het erop aankwam de politieke daad bij het woord te voegen, bleef premier Dehaene de enige politicus steunen die door de parlementaire commissie-Dutroux wanbeleid wordt verweten, voormalig minister van Justitie Walthelet. Ook hier lijken partijpolitieke motieven mee te spelen: Walthelet is immers lid van de Franstalige zusterpartij van Dehaenes christen-democratische CVP, die net als de CVP in de regeringscoalitie zit.

Doorbreken van de verstarring

Zo blijft er een belangrijke taak liggen voor het begin dit jaar opgerichte Centrum. De vraag is echter hoe zij een politieke factor van belang kunnen worden. Vooralsnog speelt samenwerking met andere politiek vooruitstrevenden een belangrijke rol. De druk waaronder het Belgische politieke landschap staat heeft gezorgd voor een reeks verruimingsoperaties, die pogen de starre politieke verhoudingen te doorbreken. Het meest recente in deze rij is het 'progressief verruimingsproject' van Coppieters en De Batselier, respectievelijk van de Vrije Demokraten (VU) en de sociaal-democratische SP. Hierbij heeft het CPV in de uitvoering van de democratiseringspoot een belangrijke rol gekregen. Op deze manier loopt het Centrum wel het risico om deel te worden van de gevestigde orde (een voor D66 niet geheel onbekend fenomeen). Maar volgens Sigurd Vangermeersch, één van de initiatiefnemers van het CPV, is een dergelijke opstelling nodig om te kunnen 'wegen op de politiek'.

De goede vraag

Als het inderdaad zou lukken om tot een politieke hergroepering te komen, dan nemen de kansen op een D66-achtige partij in Vlaanderen zeker toe. Of het CPV zelf een politieke partij moet worden, laat men in het midden. Het gaat erom de doelen van radicale democratisering en openheid in de politiek te bereiken – hoe, dat valt nog te bezien. Voorlopig stelt het CPV vragen, de antwoorden komen wellicht later. Niet voor niets opent de tekst van de oprichtingsbijeenkomst van het Centrum met de van de D66-internetsite gehaalde wijsheid: "Alleen degene die de goede vraag stelt, heeft de kans om de juiste antwoorden te vinden." En in België moeten nog veel vragen gesteld worden.

Dennis Hesseling is oud-voorzitter van de Jonge Democraten en was Nederlands gastspreker bij de oprichtingsbijeenkomst van het Centrum voor Politieke Vernieuwing. ◆

"Humanitaire operaties zijn op hun retour"

Is er een relatie tussen de inzet van de krijgsmacht voor crisisbeheersing en humanitaire hulp en de hoogte van het defensiebudget? Bob van den Bos en Gerrit Valk (PvdA) vinden van wel en schreven in de Volkskrant van 24 april jl. dreigend over kortingen op het budget als de krijgsmacht niet vaker wordt ingezet. Onze niet-betrokkenheid bij de humanitaire operatie in Albanië was de aanleiding voor deze uitspraak. Op zich zit er logica in de redenering. Waarom zou je ruim 13 miljard gulden spenderen aan een krijgsmacht die je toch niet inzet?

Mensenlevens

Iedereen heeft het recht, en Kamerleden hebben zelfs de plicht, de omvang van de overheidsuitgaven ter discussie te stellen. In het geval van Defensie moet dit echter extra voorzichtig worden beargumenteerd. Mijn stelling is dat de directe koppeling tussen de hoogte van het defensiebudget en de deelname aan militaire operaties bij Defensie tot onzorgvuldige besluitvorming kan leiden. De gevolgen van onzorgvuldige besluitvorming resulteren bij vrijwel alle departementen in onnodige verspilling van overheidsgeld. Bij Defensie kan onzorgvuldige besluitvorming leiden tot onnodige verspilling van mensenlevens. De koppeling die door Van den Bos en Valk wordt aangebracht is dus letterlijk levensgevaarlijk. De hoogte van het budget mag daarom in het afwegingsproces om al dan niet aan een operatie deel te nemen, nooit een onderwerp zijn. Als er een discussie moet worden gevoerd, dan moet dat in beginsel aan de hand van het door de regering opgestelde, en door de Kamer geaccepteerde toetsingskader gebeuren.

Nut-en-noodzaakdiscussie

Bovendien is het jammer dat er niet een fundamenteler debat over 'nut en noodzaak' van Defensie wordt gehouden. Het is nu niet veel beter dan vroeger. In 1995 mocht ik een SWB-werkgroep voorzitten die in de studie 'Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid' pleitte voor het betrekken van het nationaal belang bij de overweging tot inzet van de krijgsmacht. De reacties op dit werkstuk vanuit de Kamer waren ronduit negatief. Uitgaan van nationaal belang zou gelijk staan aan een a-sociaal en egoïstisch veiligheids- en defensiebeleid. Uit de reacties viel op te maken dat het veiligheids- en defensiebeleid door de bril van de welzijnswerker wordt gezien en primair gericht moet zijn op het verzachten van humanitair leed in de wereld. Deze redenering heeft ingrijpende gevolgen voor een instrument dat de politiek van oudsher ten dienste staat om de vitale belangen van staat en burger te beschermen.

Srebrenica

Het was destijds mijn stelling dat wij, de westerse wereld, geen grote personele en materiële risico's willen lopen als er geen vitale belangen in het geding zijn. Wij zijn in de praktijk bereid 'iets te doen' in geval van grootschalig menselijk lijden, mits de risico's voor ons aanvaardbaar zijn. Door het vermijden van risico's krijgen interventies in crises echter iets halfslachtigs, waardoor de kans op succes verkleind wordt en de geloofwaardigheid van politiek, krijgsmacht en internationale instituties kan worden ondergraven, zeker als hoge verwachtingen zijn gewekt. De ervaringen met recente humanitaire drama's bevestigen helaas deze stelling. Er was grote terughoudendheid ten aanzien van interventies in het Grote Merengebied in Afrika en meer recent in Albanië. Een van de verklaringen voor de ramp van Srebrenica was dat er geen evenwicht was tussen de politieke doelstelling en de beschikbare militaire middelen. Het is dan ook geen wonder dat volgens de statistieken risicovolle, vrede afdwingende operaties – ook wel humanitaire interventies genoemd – op hun retour zijn. Als een politieke oplossing voor een conflict niet in zicht is, blijkt ook geen militaire oplossing mogelijk.

Grenzen aan de 'maakbare samenleving'

Het succes van militaire operaties wordt beperkt door de aard van de conflicten die moeten worden

Waarheen?

Lees verder op pagina 18

Vervolg van pagina 17

'beheerst'. Conflicten die gekenmerkt worden door tribalisme, banditisme, fundamentalisme, nationalisme en etniciteit blijken in de praktijk moeilijk door middel van interventies onder controle te krijgen. Zolang we niet bereid zijn tot grootschalige, risicovolle interventies zullen militaire operaties zich steeds meer richten op de handhaving van een vredesakkoord of een staakt-het-vuren.
Uit de ervaringen van de afgelopen jaren blijkt ten eerste dat conflictbeheersing niet door de bril van de welzijnswerker kan worden gezien. Veiligheids- en defensiebeleid kunnen niet worden vergeleken met sociaal werk, omdat conflicten binnen en tussen staten hun eigen wetmatigheden hebben en oplossingen door een interventiemacht moeilijk af te dwingen zijn. Er zijn grenzen aan de 'maakbare samenleving', zeker als die samenleving honderden of duizenden kilometers van ons verwijderd is en er sprake is van een geheel andere cultuur. De inzet van militaire macht moet daarom deel van een politieke oplossing zijn en niet voorwaardenscheppend voor een politieke oplossing.
Ten tweede zal de krijgsmacht in de praktijk vooral worden ingezet nadat het conflict beëindigd is of ter leniging van de humanitaire nood als de situatie ter plekke dat toelaat, bijvoorbeeld als lokale strijders daartoe toestemming verlenen.

Bescherming

Waarvoor dient dan de krijgsmacht, als we slechts bereid zijn tot kleinschalige, relatief risicoloze operaties? Uiteindelijk dient deze, zoals altijd al het geval is geweest, voor de bescherming van onze vitale belangen, die overigens door voortgaande integratie steeds meer samenvallen met die van de omringende landen. Nederland is een van de weinige landen die moeite heeft dat te erkennen. Het wordt tijd voor een politieke discussie over de bijdrage die de krijgsmacht kan leveren aan het handhaven van de territoriale integriteit van Nederland en de bondgenoten, de economische en sociale stabiliteit, en de ecologische veiligheid. Een aanzet daartoe is inmiddels al weer twee jaar geleden gegeven in de eerder genoemde notitie van het SWB. ◆

Rob de Wijk, lid buitenlandcommissie

De Voorzet is een rubriek die u ruimte biedt voor uw mening over politiek-maatschappelijke kwesties. Elk nummer verschijnt er een stelling over een actueel onderwerp. U wordt gevraagd in maximaal 200 woorden op deze stelling te reageren. De nieuwe stelling vindt u onderaan deze rubriek. De redactie behoudt zich het recht voor de ingezonden artikelen in te korten. U kunt uw reacties - vóór woensdag 3 september 1997 - sturen naar: Landelijk Secretariaat D66, t.a.v. Democraat, Postbus 660, 2501 CR Den Haag. U kunt ook reageren via de Speakers Corner op de D66-Internetpagina (http://www.d66.nl) onder de menukeuze Meningen/Discussie. Reacties worden gepubliceerd in nummer 8, dat begin oktober verschijnt.

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

Die tweede nationale luchthaven moest er maar komen.

Zwaanzinnig

Noord-Holland wil een tweede nationale luchthaven voor de kust van IJmuiden, Amsterdam ziet wel iets in de uitbreiding van het huidige Schiphol en de noordelijke provincies lobbyen voor een luchthaven in het Markermeer. Een goed voorbeeld van het YIMBY-syndroom (Yes In My Backyard). De burgers die de gevolgen van de uitbreiding zullen ondervinden zijn tegen, maar ja met een speciale wet kunnen onze bestuurders die NIMBY-gevoelens wel bestrijden.
Het is vreemd dat de bestuurders zo weinig oog hebben voor de nadelen van de uitbreiding voor de mensen die ze vertegenwoordigen. Temeer omdat het zeer de vraag is of deze nadelen opwegen tegen de mogelijke voordelen. Deze laatste vraag is cruciaal, maar wordt nauwelijks gesteld. De noodzaak tot uitbreiding van de luchtvaart lijken de voorstanders eerder te willen legitimeren door te appelleren aan zwaanachtige gevoelens van vrijheid. Het is een recht van iedere Nederlander om uit te zwermen wanneer hij of zij dat wil. Dit is echter een onjuiste voorstelling van zaken omdat dit recht ook zonder uitbreiding niet wordt aangetast.
Een nieuwe luchthaven is niet nodig voor de Nederlanders maar voor de buitenlanders, die hier alleen maar landen om zo snel mogelijk weer te vertrekken. Alleen wanneer Nederland er in slaagt meer buitenlanders in Nederland te laten overstappen heeft uitbreiding zin. Maar waarom zouden we dit willen? Het is heel nobel om geld te willen verdienen aan vliegen, als het relatief weinig investeringen vergt en als er weinig mensen last van hebben. Dit is in Nederland echter niet het geval. We zijn een dichtbevolkt land en een luchthaven in zee is relatief duur.
Mocht D66 uiteindelijk toch kiezen voor het aantrekken van extra vliegtuigen, dan kan ze beter het huidige Schiphol uitbreiden dan iets in zee gaan bouwen. Dit laatste zal vele miljarden extra kosten. Bovendien zou het kabinet zich net zo hypocriet als Noord-Holland gaan opstellen wanneer het eerst pleit voor een HSL door het Groene Hart om een paar minuten reistijd te besparen, om de reizigers vervolgens een veelvoud aan reistijd kwijt te laten zijn om van IJmuiden naar Schiphol te komen.
De Tweede Kamer heeft uitgesproken dat Schiphol niet verder dan met 44 miljoen passagiers mag uitbreiden. Uiteraard zal de Kamer nu weer zeggen dat 80 of 90 miljoen passagiers de absolute grens is. Maar och, zou iemand de Kamer hierin nog serieus nemen? Haar uitspraak blijft alleen geldig zolang de volgende grens nog niet is bereikt.

Michiel Ruis, Leiden

Is dat zo?

In de Democraat nummer 4 werd de stelling geponeerd, dat de tweede nationale luchthaven er maar moest komen. Er spreekt enige natuurlijkheid uit deze stelling. Wil Nederland economisch meegaan in de vaart der volkeren, dan is een tweede luchthaven noodzakelijk. De vraag is of dit wel zo noodzakelijk is.
De afgelopen jaren heeft het kabinet op infrastructureel gebied een aantal essentiële besluiten genomen. Er komt een Betuwelijn en een HSL. Deze besluiten zijn genomen om in de toekomst goederen op duurzame manier te vervoeren. Dit geldt vooral voor het vervoer over korte en middellange afstanden. Daarmee zou vervoer door de lucht ontlast worden.
Een tweede luchthaven daarentegen betekent een grotere milieu-overlast. En meer vliegverkeer.
De Nederlandse economie is vooral afhankelijk van de export met de ons omrin-

gende landen, België, Frankrijk en Duitsland. De economische groei is verder afhankelijk van hoe Nederland in kan spelen op de ontwikkelingen in Oost-Europa. De afstanden tot deze gebieden zijn met de nieuw aan te leggen infrastructurele werken goed te overbruggen.
Die tweede nationale luchthaven? Is dus niet nodig.

Gerhard Brunsveld, Nijmegen

Geen ruimte

Mijn antwoord is: "Natuurlijk niet." Als D66 zo voor Europese samenwerking is, moet ze andere landen ook wat gunnen. Waarom moeten wij alles naar ons toetrekken? Think Globally ... Het is genoeg.
Mogen we in dit land nog een beetje ruimte overhouden? Houd op te denken in termen van "Nederland Distributieland". Er is geen ruimte meer voor.

W.H. Kuiper-Verkuyl, Almen

Die tweede luchthaven moest er maar niet komen

Kwaliteit is belangrijker dan kwantiteit, nu en in de toekomst. Investeren in kwaliteit is dus prioriteit nr. 1, ook voor een luchthaven.
Waarom onze luchthaven internationaal hoog scoort, is juist vanwege die kwaliteit:
a. van afhandeling (snel, efficiënt, klantvriendelijk;
b. van ligging (transportas AlO/A4, openbaar vervoer NS/HSL)
c. van voorzieningen (service, talenkennis, assortiment)
d. veiligheid (sfeer van onopvallende ontspannen waakzaamheid)
Deze punten zijn niet te handhaven bij uitbreiding of verplaatsing: langere afhandeling, langer voor- en natransport, behalve voor transferpassagiers. Voor hen zijn de voorzieningen van belang, maar dat wordt – op een zelfde kwaliteitsniveau – een dure grap die economisch weinig voordeel oplevert.
Beter ware het dan ook de vele miljarden (die blijkbaar beschikbaar zijn) te investeren in: – handhaven en vergroten van bestaande kwaliteiten; – punctualiteit en betrouwbaarheid; – voorlichting en informatie (over TGV allerbedroevendst); – service en opleiding van bedienend personeel (hoge eisen in ruil voor uitstekende beloning); – kwaliteit van materieel: verbod op 'slechte' vliegtuigen; – ontwikkeling van geluidarme vliegtuigen; – last but not least: snelle uitvoering HSL/TGV-plannen. (Helaas zijn het vaak dezelfden die zowel tegen HSL als tegen Schiphol protesteren: zo komen we natuurlijk nooit ergens).
Op die manier kan men nog vele jaren met het huidige Schiphol vooruit. Juist een luchthaven in de bewoonde wereld maakt de noodzaak om geluidarme vliegtuigen te ontwikkelen dwingender; verplaatsing naar 'ver weg' verlegt deze prioriteit.
Problemen zijn er om op te lossen, en niet om te verplaatsen. Met het verplaatsen van het probleem verplaatst men immers ook gemak en voordeel, zodat men uiteindelijk met het badwater het springlevende kind weggooit. En wie zal dan mijn AOW betalen?

Mirjam Hommes, Haarlem

De nieuwe stelling luidt:

Els Borst is goed voor ten minste 24 zetels.

Gevraagd

Actieve D66'ers voor een uitwisselingsproject met de Liberal Democrats in Engeland.

D66 zal eind september, net als in 1994, een bezoek brengen aan de Liberal Democrats in Engeland. Het doel van dit bezoek is om te komen tot een uitwisseling van ervaringen op de politieke werkvloer. Tijdens het bezoek zullen een aantal plaatsen in Engeland worden bezocht. De deelnemers kunnen kennismaken en discussiëren met actieve Liberal Democrats. Onderwerpen van de discussies zijn voorlopig milieu & economie op lokaal niveau, en centralisatie & decentralisatie in het binnenlands bestuur, en campagne voeren.

Voorwaarden voor deelneming zijn:
- belangstelling voor (de politieke dimensies van) Europa
- redelijke beheersing van de Engelse taal
- enige bestuurlijke ervaring of ervaring met campagnevoeren

De kosten van deze uitwisseling zijn geheel voor eigen rekening.

Aanmelden kan tot 1 september bij: Peter Oosterhuis, de Oeverloper 413, 8251 HR Dronten, Telefoon: 0321-314133
Voor meer informatie kunt u bellen met Peter Oosterhuis of met Tanja Brok, Landelijk Secretariaat D66, telefoon 070-3566066.

Partijagenda

30 aug Conflicthantering (OC) in Utrecht

5 sept De invoering van de EMU en de gevolgen voor gemeenten, provincies en waterschappen. Themamiddag van Bestuurdersvereniging, Opleidingscentrum en CMG in vergadercentrum La Vie in Utrecht
De invoering van de Euro (OC) in Utrecht

6 sept Speech en presentatie (OC) in Roermond

12 sept Wethouders- en burgemeestersmiddag, waarin aandacl voor de financiële verhouding tussen rijk en gemeente en gelegenheid voor portefeuilleoverleg met Tweede-Kamerleden. in De Reehorst in Ede.

13 sept Speech en presentatie (OC) in Apeldoorn
Conflicthantering (OC) in Den Haag

20 sept Maak kennis met D66 (OC) in Den Bosch

27 sept Leiden van een vergadering (OC) in Den Haag

27 sept Conflicthantering (OC) in Groningen

27 sept en 4 okt D66 en de praktijk van de gemeenteraad (OC) in Assen

Ingezonden mededeling

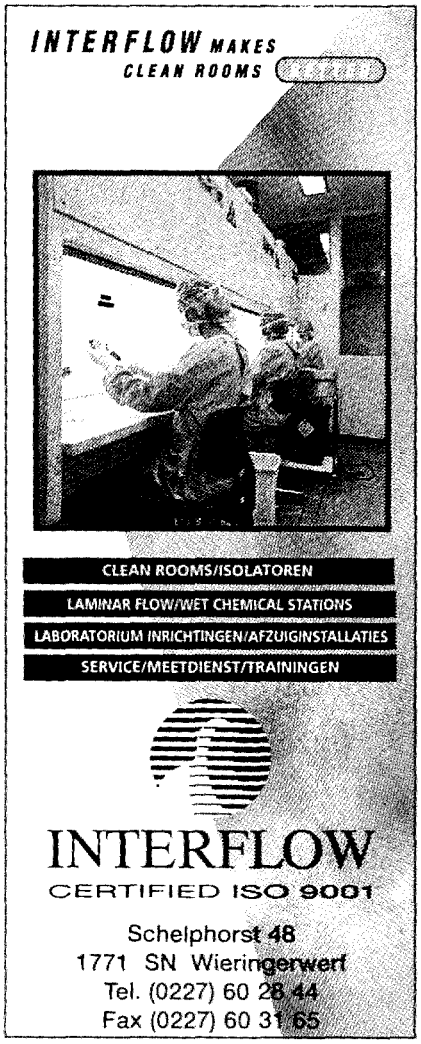

column

Petje

Het gaat slecht met de vakbonden. Het ledental loopt voortdurend terug, ook al omdat het aantal D66'ers toeneemt en lidmaatschap van vakbond en deze partij onverenigbaar lijkt, zoals uit een onlangs in de Democraat gepubliceerd onderzoek viel op te maken. Verder hebben de bonden, net als de werkgeversorganisaties, veel kritiek te verduren gehad over hun rol in de discussie over de sociale verzekeringen, zoals de WAO.

Het gaat goed met de vakbonden. De premier van Nederland is jarenlang voorzitter van de FNV geweest. Ook op andere terreinen lijken de werknemers niet monddood: in de Tweede Kamer werd onlangs voorgesteld om de ondernemingsraad te laten meebeslissen over de bestemming van de winst van hun onderneming. De OR van het Rotterdamse politiekorps stuurde onlangs zijn baas, korpschef Brinkman, naar huis omdat hij niet over de vereiste vooropleiding beschikte. En Johan Stekelenburg hoeft zijn laatste jaren niet in de SER of in de Raad van de Arbeid te slijten, de normale doorgroei voor een vakbondsvoorzitter, ofwel demotie met behoud van salaris, maar is benoemd tot burgemeester van Tilburg.

De vakbond is veranderd. Op de lokale Amsterdamse zender AT5 is nog wel eens een echte ouderwetse vakbondsleider te zien, die namens de havenarbeiders keiharde eisen over het behoud van werkgelegenheid stelt. Zo iemand overtuigt zonder de ongemakkelijk gedragen actiepetjes en T-shirts over de kostuums met das, die de deelnemers aan de meeste vakbondsacties iets aandoenlijks geven. Zoals de econoom bij een gemeente, die onlangs demonstreerde omdat zijn salaris van tweemaal modaal toch 10 % lager was dan dat van zijn studiegenoten in het bedrijfsleven. Zet dat malle petje af en schrijf een sollicitatiebrief, denk ik dan.

Die havenvoormannen zullen steeds zeldzamer worden. Niet alleen omdat de goederenoverslag in de havens steeds meer geautomatiseerd wordt, maar ook omdat het gemiddelde vakbondslid steeds vaker een ambtenaar is: een leraar, politieman of iemand die werkt bij een ministerie of een gemeente. De petjes zullen voorlopig wel regelmatig in het straatbeeld blijven opduiken: de efficiëntie van veel overheidsinstellingen is nog op het niveau van de jaren zeventig. De grote saneringen, die het bedrijfsleven in Nederland hebben veranderd, moeten daar nog beginnen. Brinkman was nog iets te vroeg, dankzij jaren-zeventig-coryfee Bram Peper. Maar hopelijk krijgt hij nog een kans.

Fred Herrebout

een voorzitter

Campagne vol tegenstrijdigheden

In bijna geheel Drenthe hebben we in oktober gemeenteraadsverkiezingen. Door de gemeentelijke herindeling gaan we in Drenthe van 34 naar 12(!) gemeenten. Tom Kok heeft gelijk als hij zegt dat het heel belangrijke verkiezingen zijn: niet omdat het Drenthe is, maar omdat het een heel belangrijke opiniepeiling voor de populariteit van paars is.
Zelf zie ik de verkiezingen met gemengde gevoelens tegemoet. Vol vertrouwen zie ik dat D66 het goed doet in Nederland, onze ministers zijn de populairste van het land en mensen zijn redelijk tevreden over het huidige beleid. Minder vertrouwen heb ik in onszelf. We hebben ons door anderen behoorlijk wat twijfels laten aanpraten. Dat is jammer, niet alleen omdat het niet nodig is maar ook omdat onze twijfel zich onmiddellijk omzet in twijfel bij onze kiezers. En dat zien we direct terug in de peilingen; dit waarschijnlijk tot vreugde van degenen die ons de twijfel hebben aangepraat!
Op dit moment zijn we druk bezig met de Drentse campagne, een campagne vol tegenstrijdigheden. Natuurlijk zijn het lokale verkiezingen en staan de lokale thema's voorop. En natuurlijk hoort daar de permanente druk van de lokale partijtjes bij. Toch moeten de afdelingen in de regio en het 'Haagse' flink samenwerken. Onze ministers horen tot de bekendste en populairste Nederlanders, we ontkomen er dus niet aan om ze uit te nodigen. Voor onze regio is het op deze wijze inhoud geven aan de campagne helemaal nieuw.
Deze week had onze campagne een klein hikje. Onze regionale campagnecoördinator Arie de Bruyn kreeg van zijn baas een hele nieuwe uitdaging aangeboden en moest daardoor zijn functie neerleggen. Dat was wel even schrikken.
Gelukkig wil onze 'anchorman' Aad Dubbelboer Aries functie overnemen. Ik wens Aad en de ACC's veel succes. In samenwerking met de nieuwe LCC moet het hem lukken een prima resultaat te behalen in oktober!

Marc Enschede, regiovoorzitter Drenthe

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam **man/vrouw**

Adres

Postcode/plaats

Telefoon

D66 DEMOCRATEN

Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Elke vrijdag: Digitaal 66!

De aanmeldingsprocedure voor Digitaal 66 is onlangs gewijzigd. U kunt nu zich op de volgende wijze aanmelden:
1 - stuur een email aan listserv@mail.d66.nl
2 - vul geen subject in; als u programma dat niet toelaat, vul dan een willekeurig woord in.
3 - zet als tekst in het bericht alleen:
subscribe digitaal uwnaam
U kunt uzelf weer van de verzendlijst verwijderen door een email te sturen aan listserv@mail.d66.nl, met als tekst: unsubscribe digitaal
Digitaal 66 wordt wekelijks op vrijdag gratis verspreid onder D66-leden en geïnteresseerden die zich erop hebben geabonneerd. Wie geen emailadres heeft, kan het bulletin per fax ontvangen tegen een bijdrage van 100 gulden per jaar.

Jaargang 30, nummer 7, augustus 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT 7

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Begroting
Hoe rijk is D66?

Jonge Democraten en D66
Het kleine verschil

Commissie Dagindeling
"D66 moet op het vinkentouw gaan zitten"

Interview

Ewout Cassee

"De campagne 'managen' is als het leiden van een bedrijf"

Zomermild

Ik ben in een milde stemming. Dat overkomt me wel meer 's zomers. Als ik zoals nu lekker buiten kan zitten met een fraai glas koele witte wijn onder handbereik, dan kijk ik wat anders tegen de wereld aan dan hartje winter. De bijna lege agenda helpt daar ook aan mee, de druk is eraf en het leven is dus nog meer dan anders waard om geleefd te worden. Voor een columnist is zo'n rozig wereldje natuurlijk dodelijk. Je krijgt minder oog voor zaken die niet deugen, en als je al wat ziet dan heb je de neiging om het maar te laten voor wat het is of om de boodschap wat minder scherp te formuleren. Misschien is dat ook helemaal zo erg niet. Ik krijg zo langzamerhand toch al het imago van de azijnpisser van D66. Laatst kwam ik iemand tegen die me verbaasd zei, dat ik in het echt reuze meeviel. Ik bleek een stuk aardiger dan het beeld dat hij zich uit mijn stukjes over me had gevormd.

Over imago gesproken. Hoewel in een milde stemming wil ik daarover eigenlijk nog wel wat kwijt. Dit naar aanleiding van het junicongres van onze bestuurdersvereniging. Ik mocht daar een workshop verzorgen over 'profilering'. Blijkbaar een aansprekend thema, want ik had volle bak, waaronder niet de geringsten onder ons. Twee staatssecretarissen, een handvol Kamerleden, een rijtje wethouders, afdelingsbestuurders, kortom, een respectabel gezelschap. Des te meer reden om het met u over de uitkomsten van de sessie te hebben.

Aan het begin van de bijeenkomst heb ik de groep in tweeën gedeeld. De ene helft kreeg de opdracht om ieder voor zich in twee woorden onze identiteit te beschrijven, dus wat we zelf wezenlijk aan ons vinden. De andere helft moest even kernachtig ons imago formuleren: wat de buitenwacht van ons vindt. Mijn bedoeling was op deze manier de groep zelf kansen en bedreigingen te laten ontdekken, als hulpmiddel voor een gestructureerde aanpak van de profilering bij de aanstaande raadsverkiezingen. Bij handopsteken werd door de hele groep over de relevantie van elke typering beslist. Uiteindelijk bleven zo twee rijtjes kenmerken over: onze identiteit en imago haarfijn beschreven.

Een selectie:
Identiteit: open, toekomstgericht, creatief, pragmatisch, sociaal, non-conformistisch, transparant, betrouwbaar, niet-ideologisch, democratisch, open bestuurscultuur. Prachtig toch hoe goed we bij onszelf in de smaak vallen!
Imago: procedureel, genuanceerd, amateurs, lief, naïef, Van Mierlo, geen vlees/geen vis, meewaaiers, club intellectuelen, integer, principeloos, te netjes, niet consistent.
Zo, da's ook niet mis. Daar kan geen columnist tegen op.

U snapt het al: volop aanleiding tot discussie. Wat moet je met al die kwalificaties? Welke kansen en bedreigingen bieden ze? Het werd een onthullende middag. Want over kansen ging het nauwelijks. Wel over bedreigingen. Heel vreemd eigenlijk, want als je onze geschiedenis bekijkt zijn we alles bijeen toch redelijk succesvol, nietwaar? En toch steeds weer dat negatieve denken. Waarom zo bang altijd? Waarom zo defensief? Zou dat in onze genen zitten? Het illustere gezelschap trok uiteindelijk de conclusie dat onze grootste bedreiging is dat we zo netjes zijn, dat we altijd en overal alles ondergeschikt maken aan de drang toch maar vooral aardig gevonden te willen worden. Een drang die zo langzamerhand tot zelfvernietiging leidt, want aardig zijn is wel mooi, maar in de politiek ook behoorlijk nietszeggend. Zo blijf je altijd de tweedekeuspartij en dat is heel wat anders dan Het Redelijk Alternatief. De uiteindelijke boodschap werd: geneer je niet voor forse uitspraken, houd je niet in als je boos bent, probeer nou eens niet om altijd de meest genuanceerde overwegingen te formuleren, fluit niet meteen iemand terug die gewoon zegt wat hij vindt en laat het maar gewoon zien als je kwaad bent. Kortom: voordat we er kapot aan gaan, finito met aardig als partijdoel.

Proost, op een mooie zomer en een strijdlustig najaar! ◆

Henk van der Linden

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Arthur van Buitenen, Sebastian Dingemans, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Han Westerhof, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Joost Boermans, Robert van Lente, Martijn van Triest, Pieter Uilersma

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker x Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 8 - begin oktober
kopijsluiting 3 september 1997
nr. 9 - half november
kopijsluiting 8 oktober 1997
Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Noodlijdende brievenrubriek

De brievenrubriek verschijnt steeds onregelmatiger. Dit komt doordat veel ingezonden brieven veel te lang zijn, vaak zelfs de vorm aannemen van een artikel. In zo'n geval moeten ze 'concurreren' met artikelen die in opdracht zijn geschreven. Drastisch inkorten betekent meestal alles uit zijn verband rukken, en daar voelt de redactie niets voor. Zulke lange brieven vallen daarom vaak af. En dat is jammer. Daarom nodigt de redactie alle potentiële briefschrijvers onder u uw pen te bedwingen – als dat even kan – en brieven te sturen van ca. 200, max. 300 woorden. Hopelijk kunnen we zo de brievenrubriek nieuw leven inblazen. Zeker in het komende campagnejaar zijn uw brieven een welkome aanvulling op alle andere geluiden 'uit het veld'.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over Congres 65, het Opleidingscentrum, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

6/7 Interview Ewout Cassee (omslagartikel)

Alles gaat anders

D66 maakt zich op voor de campagne. Eerst was er de aankondiging dat Els Borst de nieuwe kandidaat-lijsttrekker wordt, daarna werd de naam van Ewout Cassee bekend gemaakt als die van de nieuwe landelijke campagneleider. Wie is deze Cassee? De Democraat zocht hem op. Hij had "nog geen boodschap voor het volk", zoals hij ironisch meldde, maar wist één ding al heel zeker: alles gaat anders deze keer.

En verder:

4/5 *De pen van Hans van Mierlo, oftewel: campagne voeren op lokaal en regionaal niveau.*

9 *De partijbegroting: waarom D66 zonder contributie niet kan bestaan.*

10 *Europees parlement: werkgelegenheid, een potentiële bom onder integratie. Interview met Johanna Boogerd.*

11 *Marktwerking, een misleidend doorzichtige term. Fred Herrebout legt uit waarom marktwerking bij sommige bestuurders zo populair is, terwijl de burger niet zo nodig hoeft.*

14 *De voorzet*

15 *Partijagenda; aankondigingen*

16 *Column*
Een voorzitter

8 Jonge Democraten

Jonge Democraten zijn geen jonge D66'ers

...maar toch wil de JD D66 graag helpen bij het voeren van de campagne en belooft D66 kritisch te volgen. Joost Boermans, de voorzitter van de JD, legt uit dat er wel degelijk een verschil is tussen JD en D66.

Foto: Milko Vermooy

12 Commissie Dagindeling

Kind en carrière: een onmogelijke opgave?

De spreekwoordelijke handenbindertjes zijn het: ze krijgen torenhoge koorts vlak voor een deadline, ze moeten op onmogelijke tijden gehaald en gebracht worden, ze sturen doorlopend je programma in de war. Hoe combineer je werk met de opvoeding van je kind(eren)? De Commissie Dagindeling doet onderzoek naar een dagindeling die meer ruimte biedt om werk en zorgtaken met elkaar te combineren.

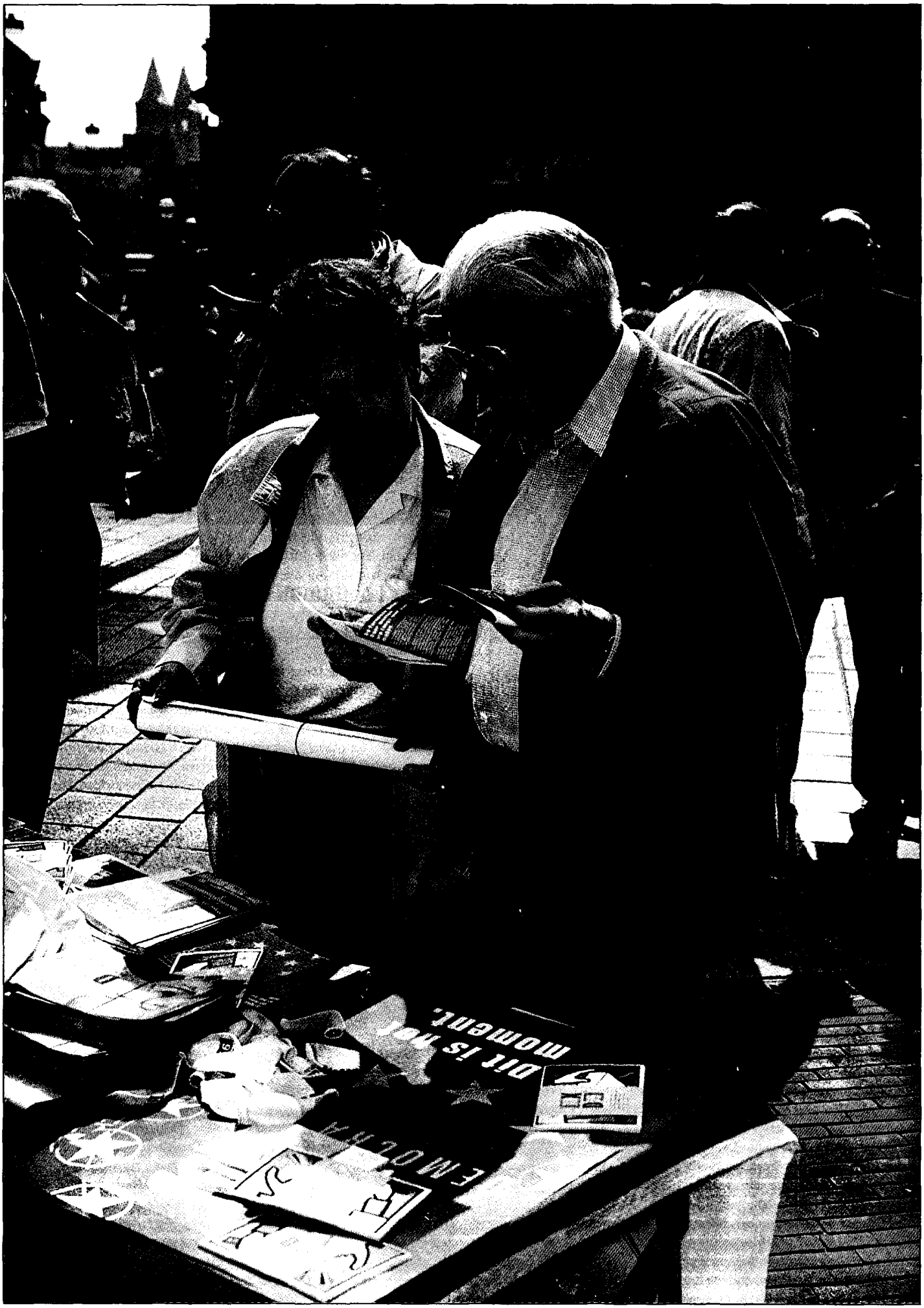

Zou zo'n folder echt blijven hangen, of zijn er effectievere middelen om de kiezer mee te benaderen?

Campagne voeren met mokken en tv

Hoe kom je bij de kiezers binnen?

Het kindje is geboren, het geboortekaartje gedrukt en de kraamvisite heeft de wolk van een dochter uitgebreid kunnen bewonderen. Na de roes van de geboorte van de nieuwe kandidaat-lijsttrekker gaan de gedachten naar de gemeenteraadsverkiezingen en Tweede-Kamerverkiezingen van 1998. Want, kan Els Borst zich handhaven in de titanenstrijd tussen Bolkestein en Kok? En, hoe zit het met de voorbereidingen voor een intensieve campagneperiode? Ofwel, is D66 klaar voor de strijd? Een rondje langs een afdelingsvoorzitter, campagnevoorzitter en regiobestuurder moet het antwoord geven.

door Martijn van Triest

De pen van Hans van Mierlo

In Amsterdam ligt het ruwe plan voor de gemeenteraadsverkiezingen al klaar. *Edo Spier*, voorzitter van de afdeling in Amsterdam: "Simone de Waard die de eerst verantwoordelijke is voor de campagne, heeft samen met haar campagnecommissie een plan geschreven. AT5 speelt daarin een hoofdrol. We gaan adverteren op deze lokale tv-zender en natuurlijk proberen zoveel mogelijk publiciteit te krijgen."
De meer traditionele manieren om stemmen te trekken als fora, kraampjes en posters, worden in Amsterdam niet vergeten. Edo Spier: "Natuurlijk gaan we posters laten drukken. Dit jaar zullen het er alleen niet zoveel zijn, eenvoudigweg omdat er in Amsterdam niet veel plekken zijn waar je deze mag ophangen. En wild plakken kunnen we natuurlijk niet maken."
Het geld voor de campagne wordt op veel verschillende manieren bij elkaar geschraapt. Edo Spier: "We hebben zo'n *f* 50.000,- nodig. Op dit moment hebben we al *f* 20.000,-. De rest willen we binnenhalen met ludieke acties. Zo verkopen we op het moment D66-mokken. Simone is daar heel goed in. Je verlaat geen afdelingsvergadering zonder een doos van deze mokken bij haar te hebben gekocht. Een ander idee van Simone is een veiling te organiseren waar allerlei ludieke items worden geveild. Zo zal de pen waarmee Hans van Mierlo het Verdrag van Amsterdam heeft getekend onder de hamer gaan. Voordeel is dat je hiermee ook nog eens de publiciteit kunt halen."

Negen maanden campagne

Etienne Klinkert is campagnevoorzitter voor Lelystad. In deze jonge stad start D66 al in september met haar campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. Etienne Klinkert: "We gaan vanaf september iedere maand een thema centraal stellen, dat we willen behandelen tijdens een politiek café en een debat tussen politici en deskundigen. Zo willen we de inrichting van het centrum van Lelystad aan de orde stellen en gaan we het een maand voor de verkiezingen over gezondheidszorg hebben. De verdere invulling van de thema's hangt af van het programma dat nog moet worden geschreven."
Klinkert kan al wel een inschatting maken van deze thema's: "Ik denk dat de onroerendzaakbelasting een issue gaat worden. Deze gemeentebelasting is hier vier keer zo hoog als in de goedkoopste gemeente van Nederland. Verder zal de vraag of Schiphol in de Markerwaard moet komen ongetwijfeld een rol spelen. Ten slotte zal het masterplan voor Lelystad, dat meer inwoners en werkgelegenheid naar deze stad moet trekken, inzet van de verkiezingen worden."
Over de middelen die ingezet gaan worden, heeft de campagnevoorzitter ook al nagedacht. "Naast de traditionele middelen willen we vlak voor de verkiezingen een grote advertentie in een van de kranten zetten, waarin we inhoudelijk op ons programma in zullen gaan. Verder willen we met de andere afdelingen in Flevoland nagaan of we de regionale televisie niet kunnen inzetten in de campagne."

De trein als medium

De provincie Gelderland heeft net haar campagnemaand achter de rug. Om beurten organiseert elke regio van D66 zo'n maand. Dit in het kader van de permanente campagne. *Theo Bekkers*, regiobestuurder in Gelderland, over een reeks van activiteiten: "De campagnemaand bestond in totaal uit vijftien activiteiten. Het waren vooral fora en politieke cafés met gemiddeld vijftig bezoekers. Hoogtepunt was een bijeenkomst in Elst over de gezondheidszorg met publiekstrekker Els Borst. Daar hadden we driehonderd bezoekers, die op een heel goede manier bij de discussie werden betrokken door een professionele presentator. Die liet de mensen aan het woord en stelde kritische vragen aan de forumleden. Dat is zeker voor herhaling vatbaar. Verder hebben we nog drie werkbezoeken georganiseerd voor Kamerleden van D66."
Over het effect van deze maand campagne voeren is Theo Bekkers sceptisch: "We hebben heel weinig free publicity gekregen en het aantal bezoekers was op Elst na niet bevredigend. Wel positief is dat de afdeling een beetje uit de winterslaap zijn gekomen. Een soort opmaat voor de verkiezingen dus."
Ideeën om nieuwe impulsen aan een verkiezingscampagne te geven heeft Theo Bekkers wel: "Omdat het heel moeilijk is mensen van achter hun tv te krijgen, moet je ze naar ons idee gaan opzoeken. Je zou dat in de trein kunnen doen. Probeer daar mensen aan te spreken en contact te krijgen."

Een politiek café tussen Nijmegen CS en Utrecht CS dus?
Bekkers: "Ja, het ligt misschien niet in de aard van D66'ers om dit te doen, maar het zou best een idee kunnen zijn." ◆

Ewout Cassee:

"Ik had niet campagneleider willen worden voor iedereen"

Hij had achtenveertig uur de tijd om te beslissen of hij de uitdaging aannam en is nu verantwoordelijk voor 'Het Project Campagne'.

Een kennismaking met de nieuwe landelijk campagneleider, die zichzelf liever "campagnedirecteur" noemt.

door Moncef Beekhof en Esther Teunissen

Het lijkt voor Ewout Cassee nu al een dagtaak te worden. Als we hem op het Landelijk Secretariaat spreken, blijkt hij nog even snel naar de Tweede Kamer te moeten: overleg met Els Borst. Het is de laatste week voor het zomerreces en in de Tweede Kamer kunnen de emoties hoog oplopen. Een half uur later voegt hij zich tevreden met een sigaar bij ons. De hoogste tijd om iets meer van hem te weten te komen.

Wie is Ewout Cassee?

"Ik ben tweeënveertig jaar, gehuwd, heb twee kinderen en woon in Hattem. In 1981 ben ik lid geworden van D66. Nadat ik tweemaal naar een afdelingsvergadering was gegaan, werd ik afdelingsvoorzitter. Zo ging dat. Vanaf 1982 zat ik als penningmeester en later vice-voorzitter organisatie in het Hoofdbestuur. Momenteel sta ik op de lijst voor de Eerste Kamer op plaats zeventien; er moet dus een ernstige ziekte uitbreken onder de zittende Kamerleden voor ik daarin kom." Het leiden van de campagne moet gebeuren naast de drukke baan die Ewout Cassee heeft als directeur van de Regionale ambulancevoorziening IJssel Vecht in Zwolle. "De partij kan het zich helaas niet permitteren een full-time campagneleider aan te stellen en dat betekent dat er beperkingen zijn in de fysieke mogelijkheden. Ik kan niet zeggen: vanaf nu ben ik vijftig uur per week beschikbaar voor de campagne, want dan gaan er ergens anders een paar dingen mis."

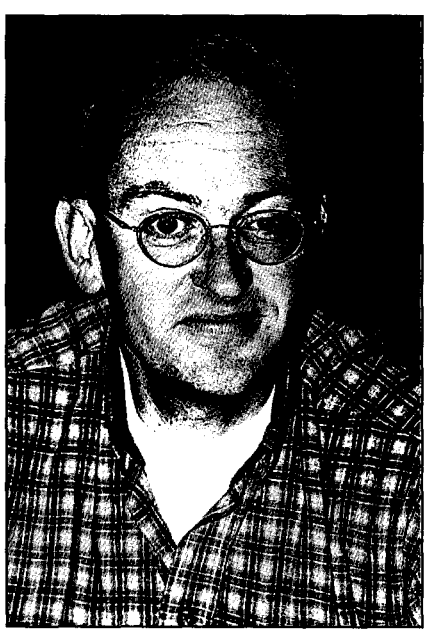

Ewout Cassee

Haagse praat- en compromiscircuit

Ewout Cassee heeft een broertje dood aan het Haagse praat- en compromiscircuit. "Mijn waarneming als relatieve buitenstaander is dat de Haagse politiek uit een vierkante kilometer bestaat waar mensen ongelooflijk met elkaar en met zichzelf bezig zijn, en dat ze te weinig idee hebben hoe dat bijvoorbeeld in Hattem wordt ervaren. Die vierkante kilometer, inclusief de pers, is een zichzelf aan de praat houdend circuit waarbij mensen zich veel te weinig rekenschap geven van wat de consequenties zijn voor de bevolking."
"De politiek heeft de neiging om een compromis te bakken omdat dat politiek gezien moet, maar er wordt te weinig over de uitvoerbaarheid daarvan nagedacht. Dat vind ik slecht voor de politiek. Als compromissen er alleen maar toe leiden dat de coalitie is gered, moet je je afvragen of je dat compromis wil. Je moet je bewust zijn van de consequenties voor de mensen in de samenleving. Anders wordt het beeld van de burger versterkt die zegt: 'Het maakt toch niet uit wat ik ervan vind.' Ik vind dat dit soort onderwerpen in de campagne een rol moet spelen. Het is iets dat wij als D66 altijd al hebben bepleit: de burger bij het bestuur betrekken."

Directe, zakelijke benadering

Vanuit zijn ervaring in het bedrijfsleven pleit hij – naast openheid en betrokkenheid – voor zakelijkheid, ook binnen D66.
"Ik vat mijn taak aldus op: Ik 'manage' de campagne. Ik voel me er verantwoordelijk voor als voor een project. Ik ben verantwoordelijk voor het proces: structuur aanbrengen, duidelijkheid scheppen. Dat is de voornaamste les uit voorgaande campagnes. De structuur en de aansturing waren niet altijd even duidelijk. Ewout Cassee vindt daarom dat de campagne voor de verkiezingen in 1998 op een strakke, controleerbare manier moet worden voorbereid. "Mijn insteek voor die structuur schijnt baanbrekend te zijn. Er zal direct worden aangestuurd: dit is het verhaal en zo gaan we het doen! Deze werkwijze is in onze partij niet gebruikelijk. Als iemand iets aan mij kwijt wil, schrijft hij het maar op. Als het niet op één A-4'tje past, ben ik niet meer zo geïnteresseerd."
"Wat ik wil in het campagneteam, is een aantal mensen die een aantal dagen per week beschikbaar zijn. Niet omdat het zo goed staat op het CV – en vervolgens weer wegblijven – maar mensen die zeggen: 'Dit vind ik nou leuk om te doen.' Die worden verantwoordelijk voor bijvoorbeeld drukwerk. Dan moet ik daar verder geen discussie meer over hebben, alleen elke week éven een paar minuten terugkoppelen. Het is net alsof ik mijn bedrijf leid, bij wijze van spreken: dit spreken we af, dit is je marge, dat is je budget, regelen! Volgende week even horen hoe het zit. Dat is volgens mij de enige methode waarop je iets kan doen en waarbij iedereen weet waar hij aan toe is. Het zal niet meevallen; ik ken de partij inmiddels ook zestien jaar. Maar als je alles laat gebeuren – oeps, dat had eigenlijk ook nog gemoeten! – dan word je daar heel onrustig van en gaat er ongelooflijk veel tijd en energie verloren. Bovendien leidt het tot grote frustratie bij de betrokkenen."

Heb je het idee dat je op tijd bent begonnen? Dit najaar zijn er bijvoorbeeld al verkiezingen in Drenthe?
"Met de organisatie van de campagne kun je niet vroeg genoeg beginnen, maar daar zitten we ruim mee op schema. Er is een campagnetop ingesteld waarin Els Borst, Gerrit Jan Wolffensperger, Hans van Mierlo, Tom Kok en ik zitting hebben; een communicatieclub die adviseert, en een strategisch beraad met vertegenwoordigers uit alle politieke geledingen. Verder zijn we bezig met het opzetten van een structuur voor het campagneteam op uitvoerend niveau. Deze zomer moet de organisatie rond zijn en waar mogelijk de bemensing. Vanaf augustus krijgt het inhoudelijke deel de prioriteit. Dan komen zaken als themakeuze aan de orde. Hier zijn al wel ideeën over."

Was het een voorwaarde voor jou dat Els Borst lijsttrekker zou worden, of had het ook iemand anders kunnen zijn?
"Het is andersom gegaan: eerst is Els beoogd lijsttrekker geworden en vervolgens ben ik gevraagd. Dus ik ben nooit voor die keuze gesteld. Ik werd op zondagavond gebeld of ik binnen achtenveertig uur wilde melden of ik het deed of niet. Thuis was dat nog wel even heftig: er wordt per slot van rekening ook veel van mijn gezin gevraagd. Els Borst kende ik beroepsmatig al en we hebben samen ooit een hoofdstuk voor het verkiezingsprogramma geschreven. Zij was voor mij dus geen onbekende."
"Of het ook iemand anders had kunnen zijn, weet ik niet. Het is niet zo dat ik campagneleider had willen worden voor iedereen, los van de vraag wie de lijsttrekker wordt. Laten we wel wezen, het wordt toch een baan waarbij je zeker in de laatste periode maten moet zijn, want anders krijg je ruzie. Er wordt zo veel van je gevraagd. Ik ben nu al zestien uur per dag in de weer. Als je dat straks week in week uit meemaakt, word je wel eens moe en geprikkeld. Dan moet het wel klikken, anders krijg je problemen."

Welk beeld straalt D66 volgend jaar bij de verkiezingen uit: de radicale vernieuwer, D66 als brug tussen VVD en PvdA of D66 als regeringspartij?
"D66 is de partij van de onorthodoxe oplossingen. Dat wij door de aard van onze nuanceringen als brug tussen de PvdA en de VVD worden gezien is mooi meegenomen, maar het is niet de doelstelling. 'Mensen stemmen niet op een brug', zei Els, en dat is ook zo. Mensen moeten op D66 stemmen omdat we goede mensen en goede ideeën hebben. Met een open oog voor de realiteit, ook als het om moeilijke vragen gaat.
Wat mij betreft gaan we paars II niet de inzet van de verkiezingen maken. De doelstelling is mensen en thema's naar voren te halen."

Waarom is Els Borst volgens jou een goede lijsttrekker?
"Met Els hebben we een persoonlijkheid in huis die haar mannetje staat, ook in dat gevecht van de mastodonten. Daar wordt ze niet warm of koud van. Hans heeft gelijk, ze kan met haar wenkbrauwen een vergadering sturen. Dat heb ik meegemaakt in een opstandsvergadering met werkgevers in de zorg: de cameraploegen stonden al op de gang, de staking was al aangekondigd. Voor de vergadering met de minister was anderhalf uur uitgetrokken, maar na drie kwartier was het al klaar en was men er uit. Meesterlijk. Met zo'n persoonlijkheid kom je een heel eind. De toegevoegde waarde in de campagne ontleent ze aan zichzelf. Ze moet in de campagne gewoon zichzelf blijven. We moeten haar geen kunstjes laten doen." ◆

"De Haagse politiek bestaat uit een vierkante kilometer waar mensen ongelooflijk met elkaar en met zichzelf bezig zijn, terwijl ze te weinig idee hebben hoe dat daarbuiten wordt ervaren."

Najaarscongres over Gezondheidszorg

Een uitgelezen kans om te adverteren!

25 Oktober a.s. houdt D66 haar 65ste congres, dat in het teken staat van de gezondheidszorg. Het is het congres waar de minister van Volksgezondheid Els Borst het congres voor het eerst in de hoedanigheid van kandidaat-lijsttrekker voor D66 toespreekt. Een belangrijk congres dus, dat veel publiciteit zal genereren, ook van tevoren. Het oktobernummer van de Democraat (verschijnt rond 8 oktober) kijkt vooruit naar het congres en gaat o.a. in op het congresstuk over Volksgezondheid. Daardoor is dit nummer een uitgelezen kans om in te adverteren voor zorgverzekeraars en vertegenwoordigers van de farmaceutische industrie. Wij nodigen hen en andere geïnteresseerden dan ook uit om geheel vrijblijvend kennis te nemen van onze advertentietarieven. Bel 070 - 3566066. Wacht niet te lang; 15 september moet uw opgave binnen zijn!

JD:
jonge D66'ers?

De redactie van de Democraat vroeg mij mee te werken aan dit nummer. De vraag was: hoe denkt de JD een bijdrage te kunnen leveren aan de campagne? Hoe houd je de jongeren geïnteresseerd?

door Joost Boermans

Verleidelijk

De Jonge Democraten hebben besloten niet in te gaan op het wellicht verleidelijke aanbod van Tom Kok om minimaal drie jongeren (JD-?) te leveren voor de komende Kamerverkiezingen. Niet dat we geen goede jongeren naar voren zouden kunnen schuiven, in tegendeel. De reden waarom de JD niet actief scouten of leveren, is dat we in eerste instantie een politieke jongerenorganisatie zijn die zich ten doelt stelt jongeren bij de politiek te betrekken en erin te scholen. We zijn geen politieke partij en wensen dat ook niet te worden. Daarnaast is de vereniging geen onderdeel van D66 en zijn niet alle leden van de JD lid van D66. Sommige hebben zich bijvoorbeeld gekandideerd voor andere politieke partijen dan D66!
Daarbij kwam dat Tom Kok graag wilde dat de JD campagne zou voeren voor de jongeren op de D66-lijst. Dat gaat ons te ver. Het gegeven dat de jonge D66'er gekozen kan worden als D66'er en niet als JD'er, maakt voor ons extra duidelijk dat wij die campagne niet kunnen voeren. Straks moet de persoon namelijk het D66-gedachtegoed uitdragen, en niet de mening van de Jonge Democraten.

Dit alles neemt niet weg dat de Jonge Democraten wel hun steentje willen bijdragen aan de campagne van D66, aangezien we het gedachtegoed in grote lijnen ondersteunen. Ook blijven we vinden dat de fractie van D66 wederom jongeren kan gebruiken – als ze de kwaliteiten ervoor hebben – dus daarin steunen we Tom Kok en zijn we benieuwd naar de drie jonge D66'ers.

Omissies

Op het afgelopen D66-congres sprak Van Mierlo de woorden: "We hebben het Recht, we hebben de Economie, we hebben de Gezondheid, en we hebben de Wereld." Dit zouden de onderwerpen moeten zijn waar de campagne zich op zou moeten richten, aldus de partijleider. Een opvallend 'detail' is dat twee oude D66-punten even vergeten werden. Het referendum mag er dan in afgezwakte vorm zijn, de gekozen burgemeester en andere staatkundige-vernieuwingsonderwerpen zijn nog niet gerealiseerd. Ook het milieu lijkt D66 steeds minder te interesseren; aangenomen moties op dit terrein worden door de fractie nauwelijks in ogenschouw genomen (bijv. een maximumsnelheid invoeren van 90 km)!

Minister Ritzen in gesprek met een aantal JD'ers op hun voorjaarscongres in Elst

Foto: Mirko Vernooy

Hoezo niet geïnteresseerd?

De Jonge Democraten hebben geconstateerd dat de afgelopen jaren minder jongeren lid worden van politieke verenigingen terwijl ze aan de andere kant wel lid worden van maatschappelijke organisaties als Amnesty International en Greenpeace. Dit is opvallend en kan betekenen dat de kloof meer is tussen burger en politieke organisatie dan tussen burger en politiek sec. Democratie lijkt hiermee inmiddels een onduidelijke term te zijn geworden die opnieuw uitgelegd moet worden om de politieke legitimiteit te behouden. D66 zou hier de meest aangewezen partij voor zijn.
Verder zou je kunnen constateren dat jongeren wel geïnteresseerd zijn in politieke onderwerpen, maar dan vooral onderwerpen als milieu, mensenrechten en internationalisering. In de campagne zou dit kunnen betekenen dat D66 in discussie treedt met maatschappelijke organisaties en burgers. De Jonge Democraten zullen graag door het land heen verschillende kandidaten aan de tand voelen en dergelijke bijeenkomsten organiseren. Voor de campagne geldt verder dat er vele JD'ers zijn die graag achter de schermen meewerken, standjes bemensen of avonden organiseren. Hiervoor kan iedere afdeling van D66 contact opnemen met het Landelijk Secretariaat van de JD in Den Haag.

Ten slotte zal de bijdrage van de Jonge Democraten aan de campagne er een zijn van het kritisch volgen van D66. Uiteindelijk hopen we op een mooi resultaat. Wij wensen D66 al het succes en een goede uitslag. ◆

Oproep van de telefoniste

~~070-3621515~~

Komt dit nummer u bekend voor? Dan is het de hoogste tijd het te te vergeten, want dit nummer is oud. Het nieuwe nummer van het Landelijk Secretariaat is al enige tijd: **070 - 3566066.**

Contributie, bedelbrief ...

Hoe rijk is D66 eigenlijk?

Die vraag heeft u zich misschien gesteld toen u nog niet zo lang geleden onze 'bedelbrief' ontving. Daarin werd een financiële bijdrage gevraagd voor de campagne. Bedelen doe je niet omdat je het zo leuk vindt, maar uit pure noodzaak, zeker met de 'dure' verkiezingstijd voor de boeg. D66 moet immers niet alleen financieel overleven in verkiezingstijd, maar ook daarna. Hieronder volgt een bespreking van de partijbegroting, die duidelijk moet maken dat onze financiële situatie in een tijd van dalende contributie-inkomsten nu niet direct rooskleurig te noemen is.

door Robert van Lente,
penningmeester Hoofdbestuur

Tijdens het afgelopen najaarscongres, waar de vraag aan de orde was of D66 zich een full-time betaalde voorzitter kon permitteren, kwam de reserve- en voorzieningenpositie van de partij uitgebreid aan de orde. Volgens de voorstanders van de full-time betaalde voorzitter had D66 dusdanige reserves, dat wij ons een dergelijke functionaris makkelijk kunnen veroorloven.

Schijn bedriegt

Deze discussie is voor het Hoofdbestuur aanleiding geweest om zich nog eens te bezinnen op de financiële positie van D66. Deze positie is de laatste jaren ogenschijnlijk sterk verbeterd. Bedroegen de reserves en voorzieningen van D66 in bijvoorbeeld 1992 in totaal nog ruim 1 miljoen gulden, vier jaar later in 1996 was dit bedrag gestegen tot bijna 2,5 miljoen gulden.
Van dit bedrag is echter 1,5 miljoen gestopt in voorzieningen. Voorzieningen worden gevormd om toekomstige risico's op te vangen en zijn daarom niet vrij besteedbaar. Zo is er een voorziening 'Congressen', om het risico dat in een jaar een extra congres georganiseerd moet worden, te dekken. Ook kan worden gedacht aan de kosten van het afzeggen van een congres. Er is een voorziening 'Landelijk Secretariaat' waaruit de uitgaven voor bijvoorbeeld de aanschaf van computers kunnen worden bekostigd. En er is een voorziening 'Algemeen' om het Landelijk Secretariaat, als de contributie-inkomsten zeer sterk zouden teruglopen, met de helft van het personeel minimaal één jaar te laten doorfunctioneren. Uit deze voorziening moet bijvoorbeeld een sociaal plan worden gefinancierd. Besloten is de omvang van deze voorziening te koppelen aan de bruto loonsom van het personeel in dienst bij D66. Hoe meer medewerkers, hoe hoger de financiële risico's, hoe hoger de voorziening 'Algemeen' dient te zijn en omgekeerd.
Indien alle doelstellingen worden gekwantificeerd, blijkt dat D66 in 1997 circa 1,4 miljoen aan voorzieningen nodig heeft om de verschillende risico's af te dekken. Er is daarom nauwelijks sprake van overdekking: er kan maar een relatief gering deel vrijvallen ten gunste van de partijbegroting.

Realisme voorwaarde

Naast voorzieningen heeft D66 ook reserves: in de eerste plaats het Verkiezingsfonds. Eind 1996 bedroeg de omvang van dit fonds fl. 430.000. Als bedacht wordt dat voor de campagne voor gemeenteraads- en Tweede-Kamerverkiezingen in 1998 minimaal 1,1 miljoen gulden nodig is, is het fonds eerder te laag dan te hoog.
De algemene reserve van D66 bedroeg eind 1996 iets meer dan fl. 200.000. Deze algemene reserve kan gebruikt worden als in het jaar zich onvoorziene tegenvallers voordoen, zoals een daling van de contributie-inkomsten. Met de huidige omvang van de algemene reserve kunnen we een daling van ongeveer 10 % van de contributie-inkomsten opvangen. Het spreekt dan ook voor zich dat er altijd een sluitende begroting moet worden opgesteld, die gebaseerd is op realistische veronderstellingen. Als in de loop van het jaar blijkt dat er onvoorziene tegenvallers aankomen, kunnen we die opvangen.

Gevaarlijke trend

Het antwoord op de vraag of D66 rijk is, hangt ook af van de ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven. De laatste jaren zien we wat dat betreft een gevaarlijke trend. De contributie-inkomsten (die meer dan 90 % van de inkomsten van de partij uitmaken) dalen, terwijl de uitgaven, alleen al vanwege de inflatie, stijgen. Als een dergelijke trend zich doorzet, loop je een keer vast: of je moet bezuinigen of je tast je reservepositie aan. Dit dilemma zien we al in de begroting 1998 optreden. Het is nu de kunst om zoveel mogelijk geld vrij te maken om het functioneren van de partij op een acceptabel niveau mogelijk te maken en desondanks de reserve- en voorzieningenpositie niet onaanvaardbaar aan te tasten. Zo hebben we vorig jaar bekeken of we de rente-inkomsten op onze reserves en voorzieningen konden verhogen. Binnen de beperkte risico's die we mogen lopen, zijn door een wijziging van het beleggingsbeleid de rente-inkomsten op jaarbasis met circa fl. 40.000 verhoogd. En we blijven natuurlijk voortdurend bekijken hoe we andere inkomstenbronnen kunnen aanboren, hoewel de mogelijkheden daartoe beperkt zijn. De partij blijft drijven op de contributie-inkomsten.

Contributie, contributie!

Is D66 nu rijk of niet? Uiteraard past daarop een genuanceerd antwoord. Gelukkig hebben we de afgelopen jaren een zodanige reservepositie opgebouwd dat we een daling van de contributie-inkomsten gedurende een korte periode kunnen opvangen. Als deze trend zich echter doorzet, ontkomen we niet aan bezuinigingen die tot gevolg kunnen hebben dat D66 als politieke vereniging minder aantrekkelijk wordt voor (potentiële) leden. Die bezuinigingen treffen dan allerlei 'activiteiten aan de basis', zoals het organiseren van politieke cafés, podia, markten, fora etc. Dat moeten we uiteraard zien te voorkomen. Daarom is het heel belangrijk dat mensen niet alleen op D66 stemmen, maar er ook lid van worden. ◆

Een potentiële bom onder integratie

Werkloosheid

De Europese werkloosheidscijfers stijgen schrikbarend. Momenteel bedraagt het aantal werklozen in Europa 20 miljoen. En dat verontrust de burgers. Inmiddels is werkgelegenheid als voornaamste doelstelling in het Verdrag van Amsterdam opgenomen. Er kunnen nu stimuleringsmaatregelen genomen worden door de Europese Unie en de Europese Investeringsbank kan meer leningen verstrekken voor projecten die werk opleveren. Kan er nu gesproken worden over een ècht Europees werkgelegenheidsbeleid of is de werkgelegenheidsparagraaf slechts een wassen neus? Een gesprek met Europarlementariër *Johanna Boogerd.*

door Sebastian Dingemans

Wat houdt een Europees werkgelegenheidsbeleid eigenlijk in?
De Europese Unie probeert een omslag te bewerkstelligen in de lidstaten door een samenhang van maatregelen op het gebied van werkgelegenheid voor te stellen. De eerste voorzet is daartoe gegeven door het zogenaamde witboek van Delors over groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid. In dit witboek, dat in 1993 door de Raad van Ministers werd aangenomen, stelt de oud-voorzitter van de Europese Commissie Jacques Delors zich ten doel de voorwaarden te scheppen voor een dynamische economie. Deze leidt tot structurele werkgelegenheid zonder dat dit ten koste gaat van het sociale beleid in de Europese Unie. Er staan vernieuwende voorstellen in, zoals het verschuiven van lasten op arbeid naar andere doelen en de vernieuwing van de arbeidsmarkt.

Er ligt dus al een behoorlijk pakket aan voorstellen om een Europees werkgelegenheidsbeleid te voeren. Waarom wordt daar dan niets mee gedaan?
Om de doodeenvoudige reden dat een aantal lidstaten concurrentie willen behouden op het gebied van belastingen en sociale zekerheid. Het Verenigd Koninkrijk en Duitsland zijn de belangrijkste tegenstanders, maar ik denk toch ook dat Nederland het wel prettig vindt om met deze landen mee te liften. Je ziet in ons land een duidelijke kentering. Een typische illustratie daarvan zijn de uitspraken van oud-secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken, Wim Geelhoed. Hij is altijd een fervent voorstander geweest van coördinatie op Europees niveau, maar ineens beweert hij dat beleidsconcurrentie zo fantastisch is. Die denkwijze is drie stappen terug.

Wat is het voordeel van een Europees werkgelegenheidsbeleid? Is dat niet iets dat eigenlijk veel beter door de nationale lidstaten zelf moet worden geregeld?
Dat kun je inderdaad als uitgangspunt nemen, maar dat lijkt mij zeer onverstandig, zeker voor een land als Nederland dat op het gebied van werkgelegenheid redelijk succesvol is. Maar het Nederlands succes kan te niet gedaan worden door het ontbreken van stabiliteit in de buurlanden. In werkgelegenheidstermen: je krijgt het effect dat het niet-functioneren van het werkgelegenheidsbeleid en de arbeidsmarkt elders uiteindelijk een boemerang-effect heeft op landen die wel succesvol zijn op dat gebied.

Nu is er in het Verdrag van Amsterdam een aparte werkgelegenheidparagraaf opgenomen. Heeft dat iets wezenlijks veranderd aan de situatie?
Ik denk dat het pas zou kunnen veranderen wanneer een wil getoond wordt om een aantal zaken op Europees niveau te regelen. Als men uiteindelijk de werkgelegenheidsparagraaf niet gebruikt om de dingen te doen die moeten worden gedaan dan blijft het een lege doos. Mooie woorden op papier, meer niet.

Volgens mij is het niet meer dan een zoethoudertje voor de nieuwe Franse regering ...
Zo wordt het opgevat door een aantal lidstaten en een aantal leden van de Tweede Kamer. Ik denk dat een volkomen verkeerde houding is. We hebben dus gezien dat er enorme demonstraties zijn in Europa, ook tijdens de Top van Amsterdam. De bevolking kijkt naar Europa en verwacht van Europa dat haar burgers het goed hebben. En burgers hebben het goed als ze werk met een acceptabel inkomen hebben. Als de Unie nu niet daadwerkelijk iets aan de alarmerende werkloosheidscijfers doet, zal het draagvlak van de Unie wegvallen. Die werkloosheidscijfers vormen een potentiële bom onder het integratieproces.

Werkgelegenheid staat nu hoog op de Europese agenda. Daarom is er een extra werkgelegenheids-top in Luxemburg gepland, komend najaar. Wat valt daarvan te verwachten?
Ik verwacht daar relatief weinig van. Er zullen nog steeds achterhoedegevechten plaatsvinden, waardoor men weer een aantal goede voornemens kenbaar zal maken. Vervolgens gaat het erom die voornemens uit te voeren. En hoe raar het misschien ook klinkt: dat zal in sterke mate afhangen van het maatschappelijk protest. Dat zal ervoor zorgen dat de landen de maatregelen gaan nemen die noodzakelijk zijn. Met name de vakbeweging, die zich nu al steeds meer Europees gaan organiseren, zal een belangrijke rol gaan spelen in het afdwingen van een Europees werkgelegenheidsbeleid.

Dat klinkt niet erg optimistisch ....
Nee, maar wel realistisch. Ik ben een Europeaan in hart en nieren. Ik word nog steeds kwaad wanneer mensen zeggen dat Europa de verkeerde maatregelen neemt: dat zit in hun hoofden. Een Europees sociaal en werkgelegenheidsbeleid staat voor velen gelijk aan Melkertbanen, een algemene bijstandswet en een AOW op Europees niveau. Dat doet het erg goed naar de burgers toe, maar daar pleit ik niet voor. Dat zijn typisch zaken die op nationaal niveau geregeld moeten worden. Maar je zult wel een gemeenschappelijke regie op alle componenten moeten hebben die met werkgelegenheid te maken hebben om de torenhoge werkloosheid in Europa te kunnen bestrijden. ◆

Niet erg populair, maar toch:

"Marktwerking is vaak beter voor de maatschappij"

Marktwerking. Volgens de overheid de oplossing om voor minder geld publieke diensten beter aan de burgers te leveren. Sommige diensten verdwijnen zelfs uit de publieke sector. Zo leveren straks ook andere bedrijven dan PTT Telecom telefoonaansluitingen en is niet iedere trein meer van de NS. Maar ook in de gezondheidszorg en de sociale verzekeringen is de marktwerking geïntroduceerd. Het enthousiasme bij de burger voor de marktwerking is gering. Hoogleraren, vakbondsleiders en columnisten hekelen het marktdenken vanwege de 'kilheid' en het verdwijnen van de solidariteit. Een balans.

door Fred Herrebout

Lessen van Reagan en Thatcher

In de jaren tachtig is de Nederlandse overheid, in navolging van de door Reagan en Thatcher verkondigde ideologie, en uit noodzaak om te bezuinigen, gestart met de liberalisering van overheidsmonopolies: taken die tot dan toe exclusief door de overheid werden uitgevoerd mochten ook door andere bedrijven worden uitgevoerd.
Gestart werd met monopolies waarvan de noodzaak om ze uitsluitend door de overheid te laten uitvoeren was verdwenen. Een voorbeeld is de telecommunicatie. Telecommunicatiebedrijven waren ooit privé-bedrijven, maar zijn opgekocht door de overheid omdat de oorspronkelijke eigenaren financieel niet in staat waren een grootschalig netwerk aan te leggen. Nu dat netwerk er is heeft de overheid KPN weer verkocht om concurrentie mogelijk te maken.

Vegoburger

Een nadeel van monopolies is dat ze, door het ontbreken van concurrentie, op minder efficiënte wijze diensten leveren. Concurrenten houden elkaar scherp: als McDonalds de prijs van de hamburger verlaagt, moet Burger King wel meedoen om geen klanten te verliezen. Daardoor dalen de inkomsten van Burger King, zodat het bedrijf, om de winst op peil te houden, moet zorgen dat ook de kosten dalen. Dat kan door bijvoorbeeld te onderhandelen over de prijs met de leveranciers van vlees of door goedkoper personeel aan te nemen. Een andere oplossing is om de inkomsten te verhogen door een nieuw product te verzinnen, zoals vegoburgers, en zo nieuwe klanten te trekken. Marktwerking verhoogt de creativiteit van managers om hun bedrijven zo slim mogelijk te leiden.
Daar worden niet alleen de eigenaren van hamburgerketens beter van. Ook de maatschappij profiteert hiervan, omdat burgers zo op een zo goedkoop mogelijk manier aan hamburgers komen. Zo houden ze meer geld over voor andere zaken – zonder dat de lonen of de uitkeringen hoeven te stijgen. En dat is weer gunstig voor het verminderen van de begrotingstekorten en de schulden van de overheid.

"De vraag naar gezondheidszorg is vrijwel onbeperkt, zeker als de rekening door de 'maatschappij' wordt betaald."

Foto: Marcel Minnée

Marktwerking duur

Voor hamburgers vindt vrijwel iedereen marktwerking vanzelfsprekend. Het introduceren van marktwerking in het openbaar vervoer is al meer omstreden en in de thuiszorg heeft minister Borst, onder druk van de Tweede Kamer, onlangs besloten de marktwerking voorlopig te bevriezen. De privatisering van de sociale verzekeringen, zoals de WAO en de Ziektewet, is nog altijd zeer omstreden.
Dat gebrek aan enthousiasme heeft een aantal redenen. In de eerste plaats zien veel burgers weinig voordeel in de marktwerking. De tarieven die ze voor veel overheidsdiensten betalen, zijn gesubsidieerd: de overheid draagt bij uit de belastingen of de tarieven zijn afhankelijk van het inkomen of de gezinssituatie. Bij de introductie van marktwerking vermindert de invloed van de overheid, en daarmee ook de subsidies. Dat betekent dat de maatschappij als geheel misschien goedkoper uit is, maar de burger als individu vaak niet.
Daarnaast zijn de medewerkers van de overheidsdiensten die worden verzelfstandigd, meestal ook niet erg enthousiast. Hun riante arbeidsvoorwaarden als amb-

Lees verder op pagina 12

Vervolg van pagina 11

tenaar wordt vervangen door meer marktconforme arbeidsvoorwaarden. Dat betekent weliswaar meer salaris, maar ook meer prestatie.

| Gezondheidszorg

De twijfel bij de burger over het voordeel van de marktwerking zal vermoedelijk niet zo snel verdwijnen, zoals ook te zien is in het Verenigd Koninkrijk. Dit land loopt in privatisering en marktwerking voor op Nederland en Major heeft zijn verkiezingsnederlaag mede te wijten aan de ontevredenheid over de gestegen tarieven na de privatisering van gas, water en elektriciteit. Het dilemma bij het introduceren van marktwerking is dat de werking van de markt zeer moeilijk voorspelbaar is. Marktwerking heeft tot gevolg dat de burger zeer goed gaat nadenken wat voor hem of haar het meest voordelig is – de in linkse kring ooit zo verfoeide, want niet solidaire, 'calculerende' burger. De vraag naar gezondheidszorg is vrijwel onbeperkt, zeker als de rekening door de 'maatschappij' wordt betaald, en artsen, ziekenhuizen en thuiszorg leveren maar al te graag. De verzekeraars profiteren door de toename van de omzet. Een ongewenste ontwikkeling volgens de overheid. Maar een markt functioneert alleen maar als iedere deelnemer naar maximale winst streeft.

| Solidariteit

Marktwerking op het gebied van veel overheidstaken is maar beperkt mogelijk. De overheid regelt zaken namens alle burgers die alle burgers aangaan, zoals sociale verzekeringen en onderwijs. Dat gaat alleen als de burgers een onderlinge solidariteit tonen. In ruil voor die solidariteit, die de burger betaalt in de vorm van belastingen en premies, mag de burger eisen dat de overheid zo efficiënt mogelijk omspringt met het geld. Waarbij het de vraag is of daar marktwerking voor gewenst is. De gevoelens van solidariteit van de burgers verdwijnen snel als een deel van de premies verdwijnt in de zakken van de aandeelhouders van ING en Ohra.
Maar de solidariteit moet ook niet te ver worden opgerekt. Veel gebieden lenen zich uitstekend voor marktwerking. Dat is niet altijd aangenaam voor de betrokken werknemers. Maar beter voor de maatschappij. ◆

Combinatie werk en zorg moeizaam:

Wanneer kun je met je kind naar de dokter?

Een baan + huishouden + kinderen opvoeden = tijdnood en veel 'georganiseer'. Zeker voor eenoudergezinnen is dit een bekend rekensommetje. Moeders vliegen van hot naar haar om naast een huishouden een carrière op te kunnen bouwen. "Dat ligt vooral aan de inrichting van de maatschappij die nog altijd grotendeels is gebaseerd op het traditionele gezin waarin vader werkt en moeder de kinderen verzorgt. De werkelijkheid is echter dat amper twintig procent van de huishoudens deze rolverdeling kent." *Adri de Vries*, voorzitter van de commissie Dagindeling, pleit voor een nieuwe afstemming van werk en onbetaalde zorg die recht doet aan de sterk gewijzigde samenlevingsvormen.

door Eric van de Lisdonk

Bij de instelling van de commissie Dagindeling door minister Melkert in november van het vorig jaar was de kritiek niet van de lucht: 'Weer een Haagse commissie die uit gaat zoeken wat heel Nederland al lang weet', meende menig columnist. "Als ze bedoelen dat er al veel is onderzocht op het gebied van de tijdsbesteding dan hebben ze gelijk. Maar de commissie is niet ingesteld om te constateren dat er problemen zijn. Van ons wordt juist verwacht dat we volgend voorjaar oplossingen en ideeën aandragen voor een dagindeling die meer keuzemogelijkheden biedt om betaalde arbeid en zorgtaken te combineren. En dát is nog niet gedaan", weerlegt Adri de Vries de kritiek.

Uitbesteden

De tienkoppige commissie borduurt voort op de uitkomsten van een andere commissie, die destijds de naam 'Toekomstscenario's herverdeling onbetaalde arbeid' meekreeg. Deze groep heeft in 1995 vier trajecten beschreven waarlangs de maatschappij zich op het gebied van de onbetaalde arbeid zou kunnen ontwikkelen. Met één daarvan, het zogeheten combinatiescenario, is de commissie Dagindeling aan de slag gegaan. De overheid ziet dit scenario als meest wenselijk en het heeft als uitgangspunt dat de onbetaalde arbeid – vaak aangeduid met de term 'zorg' – gelijk wordt verdeeld tussen mannen en vrouwen én dat zij daarbij niet meer dan de helft van die zorg tegen betaling uitbesteden.

Privésfeer

Het is volgens De Vries niet zo dat de overheid straks de agenda's van vader en/of moeder gaat bepalen: "Nee, de rol van de overheid is natuurlijk heel anders. Als de signalen steeds duidelijker worden dat het combineren van werk en zorgtaken problemen oplevert, dan heeft de overheid de verantwoordelijkheid na te gaan op welke manier zij kan bijdragen aan het wegnemen van die problemen. Zodat de werkende ouders bijvoorbeeld niet een dag vrij hoeven te nemen als ze met hun kind naar de dokter moeten, hun paspoort moeten verlengen of wachten op de wasmachinereparateur. Naschoolse opvang is nog nauwelijks ontwikkeld, dat betekent veel georganiseer om de kinderen na schooltijd op te vangen. In de huidige maatschappij zijn er nog onvoldoende van die opties. Daar is overigens meer voor nodig dan alleen een voorwaardenscheppende overheid, erkent De Vries. "Werkgevers moeten rekening houden met andere verantwoordelijkheden van de werknemer, zoals zorgtaken. Dat staat in de nieuwe arbeidstijdenwet. Daar kunnen ze hun personeelsbeleid op afstemmen. Dat is uiteraard niet eenvoudig, daarvoor is ook een cultuurverandering nodig, bij werkge-

vers maar ook bij werknemers, die meer dan tot nog toe daarover moeten onderhandelen met hun werkgever."
Het resultaat van deze ontwikkelingen moet een toename in de keuzemogelijkheden van de ouder zijn. Dat daarbij neveneffecten als verdergaande uitbesteding van zorgtaken op kunnen treden, ziet De Vries niet als een reden om dan maar alles bij het oude te laten: "De zorg voor kinderen is primair een verantwoordelijkheid van de ouders. De overheid heeft hier louter een facilitaire rol."

Werktijden

De commissie Dagindeling heeft zich een aantal prioriteiten gesteld. Op lokaal en regionaal niveau zoekt ze naar een betere afstemming van tijd en ruimte. De Vries: "Hoe kun je de openingstijden van winkels, bedrijven, gezondheidsvoorzieningen en scholen beter op elkaar laten aansluiten? Of is het mogelijk om op plaatselijk niveau met een andere, centralere localisering van voorzieningen te voorkomen dat mensen kris-kras door hun gemeente of regio moeten om alle afspraken te halen?"
Verder kijken de tien commissieleden of het afstemmen van werktijden op zorgtaken niet anders kan; of de voorzieningen voor kinder- en buitenschoolse opvang beter kunnen; of vormen van dienstverlening als huishoudelijke hulp en het vervoer van kinderen optimaler kunnen verlopen. "Daarbij kijken we zeker ook naar het buitenland, waar men – hoe gek het misschien ook mag klinken – veel verder is dan Nederland. Zo is België op het gebied van flexibele kinderopvang koploper in Europa. De kosten zijn, afhankelijk van het inkomen, tussen de f 3,50 en f 32,- per dag; en is het jeugdverenigingsleven heel actief in de vakantie-opvang voor schoolgaande kinderen. Ook in Zweden en Denemarken zijn de voorzieningen die het leven van mensen die taken combineren makkelijker maken, verder dan in Nederland", stelt de commissievoorzitter.

Vinkentouw

Met deze voorbeelden en andere ideeën wil De Vries in Nederland aan de slag: "In het najaar starten we in een plattelandsgemeente en een grote stad een pilot-project. Daarover voeren we momenteel overleg. Inzet van de pilot is een betere afstemming van voorzieningen op basis van samenwerking tussen lokale overheid, vervoersbedijven, scholen, bedrijfsleven, jeugd- en welzijnsorganisaties en bewonersgroepen. De gemeente voert hierbij de regie. In Italië en Duitsland lopen vergelijkbare experimenten, die zeer succesvol zijn. Van het gehele proces wordt een draaiboek vervaardigd, zodat gemeenten die hiermee aan de slag willen gaan het wiel niet opnieuw hoeven uit te vinden. Dit is overigens maar een van de activiteiten van de commissie. We hebben een zeer ambitieus activiteitenplan, dat trouwens voor elke geïnteresseerde gratis op te vragen is bij de Commissie Dagindeling (070 - 333 44 63). De resultaten van onze werkzaamheden nemen we vanzelfsprekend mee in ons uiteindelijke advies aan de minister in mei 1998."
D66 moet hierbij volgens haar op het vinkentouw gaan zitten: "Met het oog op de verkiezingen denk ik dat de Democraten zich op het punt van afstemming van tijd en ruimte positief kunnen profileren: betere carrièrekansen voor vrouwen, meer participatie van ouderen in zorgtaken, milieubesparing door een verminderde noodzaak van ruimtelijke mobiliteit, hechtere en toekomstgerichte samenlevingsvormen, efficintere omgang met voorzieningen en vermindering van drukte en stress. En hoewel dit allemaal best veel geld kan kosten, staan er zoals je ziet genoeg opbrengsten tegenover."
De Vries kan zo nog wel even doorgaan, maar het is wat haar betreft de beurt aan de schrijvers van het D66-verkiezingsprogram. Niet alleen landelijk, maar zeker ook de verkiezingsprogramma's van de lokale afdelingen en de provincie: "Let wel, iedereen kan straks pronken met deze veren!" ◆

Een vertrouwd beeld: ouders staan na schooltijd op hun kinderen te wachten. Toch is dit voor steeds meer mensen een heel georganiseer. En daarbij kunnen zij geen beroep doen op naschoolse opvang ...

Foto: Marcel Minnée

De Voorzet is een rubriek die u ruimte biedt voor uw mening over politiek-maatschappelijke kwesties. Elk nummer verschijnt er een stelling over een actueel onderwerp. U wordt gevraagd in maximaal 200 woorden op deze stelling te reageren. De nieuwe stelling vindt u onderaan deze rubriek. De redactie behoudt zich het recht voor de ingezonden artikelen in te korten. U kunt uw reacties – vóór woensdag 8 oktober 1997 – sturen naar: Landelijk Secretariaat D66, t.a.v. Democraat, Postbus 660, 2501 CR Den Haag. U kunt ook reageren via de Speakers Corner op de D66-Internetpagina (http://www.d66.nl) onder de menukeuze Meningen/Discussie. Reacties worden gepubliceerd in nummer 9, dat half november verschijnt.

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

Van Mierlo heeft het als voorzitter van de Europese Unie goed gedaan.

Waardering

Heeft Van Mierlo het als voorzitter van de EU goed gedaan? Die vraag werd mij gesteld door de redactie van de Democraat. Ik wil daar graag op reageren.
Eigenlijk is het antwoord vrij eenvoudig. Wanneer er een goed resultaat is geboekt, kan men stellen dat Hans van mierlo en Wim Kok het goed hebben gedaan. Is het resultaat matig of slecht, dan hebben de meeste betrokken bewindspersonen het minder goed, matig of slecht gedaan. Waren er verzachtende omstandigheden, dan kan men dit oordeel iets nuanceren.
Welnu, de belangrijkste klus die het Nederlandse voorzitterschap moest klaren, was het afmaken van de IGC, de Intergouvernementele Conferentie over Europa, en het opstellen van een nieuw verdrag: het Verdrag van Amsterdam. Wie dat verdrag beoordeelt, kan moeilijk stellen dat er een prachtig of goed resultaat is geboekt. Uitgaande van de vijf à zes hoofdpunten van de IGC – een betere invulling van het Europees Burgerschap, een transparanter en democratischer functionerende Unie, meer mogelijkheden voor de Unie om de internationale criminaliteit te bestrijden, een betere uitvoering van het Buitenlands en Veiligheidsbeleid, en de aanpassing van een aantal institutionele kwesties waaronder de besluitvorming – moet worden vastgesteld dat het met de eerste twee punten redelijk is gelukt, dat de twee daarop volgende punten vrijwel mislukt zijn en dat het laatste punt half gelukt / half mislukt is.
Het resultaat is dus erg matig en dus kan het oordeel niet erg positief zijn. De vraag luidt dan of er verzachtende omstandigheden waren. Wel die waren er zeker: Engelse, Franse en Ierse verkiezingen compliceerden de afloop in hoge mate.
Dus luidt het antwoord op de stelling: het resultaat van het voorzitterschap is matig, maar dit kan niet helemaal op het conto van Van Mierlo en Kok worden geschreven. Beiden hebben hun best gedaan, veel meer zat er niet in. Wel kan men zich afvragen waarom Hans van Mierlo en Wim Kok de IGC niet eerder zelf in handen hebben genomen, zodat kwesties al de stemweging eerder waren afgetimmerd. Patijn had voor dat soort politieke afspraken immers niet het juiste gewicht.

Ten slotte: waardering heb ik voor de aanpak van een aantal mensenrechtenkwesties door Hans van Mierlo. Hij bracht een begin van een economische boycot tot stand tegen Birma en had de moed, overigens zonder succes, China aan te pakken. Daarvoor, nogmaals, waardering.

Hanja Maij-Weggen,
voorzitter van de CDA-delegatie in het Europees Parlement

Gebrek aan openbaarheid

In principe heeft elke voorzitter van de Europese Unie, dus ook Van Mierlo en de vele vakministers die elk hun eigen Raad van Ministers voorzitten, het goed gedaan als er geen lidstaten vechtend over straat rollen, er luid uitgesproken ambities gefnuikt zijn of minimaal te bereiken akkoorden zijn mislukt. En dat is niet gebeurd: vechtpartijtjes zijn er rond Van Mierlo alleen geweest in verband met de mensenrechtensituatie in China. De ambities waren bescheiden; er was dus weinig te fnuiken. En er is een Verdrag van Amsterdam, dat zich (net) boven het minimum beweegt. Op grond van deze min of meer objectieve maatstaven is de stelling te beamen.
Toch is dit niet bevredigend. Punt is, dat we eigenlijk helemaal weten niet wat Van Mierlo gedaan heeft. Het echte werk waarop een beoordeling past, heeft immers achter gesloten deuren plaatsgevonden. We weten niet precies hoe gedurende een half jaar het Nederlands Voorzitterschap gemanoeuvreerd heeft en voor de poorten van welke hel het Verdrag van Amsterdam is weggesleept. We weten dus ook niet exact of de China-rel te voorkomen was geweest of dat ze op een kundig minimum is gehouden.
Uit de tweede hand van journalisten en van politici die zeggen wat ze kwijt willen, horen we dat Nederland een schouderklop verdient en dat Van Mierlo door onconventioneel en creatief optreden duidelijk aan de voortgang van de onderhandelingen heeft bijgedragen. Ik wil dit graag geloven, want zo kennen we Van Mierlo ook. Maar om een duidelijke uitspraak over de stelling te kunnen doen, steekt mij het gebrek aan openbaarheid rond het bestuurlijk proces dat door een Voorzitter wordt vormgegeven. Ik neem aan, dat Van Mierlo de eerste is voor wie dit ook een onbevredigende situatie is. Voor mij is de krachtigste beaming van de stelling dan ook, dat het Van Mierlo min of meer gelukt is om te gaan met de tegenstelling tussen helaas verplichte geheimzinnigheid en een gewenste open democratische houding.
Het Verdrag van Amsterdam is er geen toonbeeld van brede politieke discussie van geworden en ik vind ook niet dat Van Mierlo krachtig gepoogd heeft betrokkenheid op te roepen – maar wat wil je, als de typische plaats om te laten zien wat je doet een persbriefing is of een interviewtje op het vliegveld met een journalist die veelal het verschil tussen Raad en Commissie nauwelijks kent.

Jan Willem Tellegen, voorzitter werkgroep Europa

Wij bevuilen ons eigen nest niet

Hoe slaag je erin te weten te komen wat je leden van van alles en nog wat vinden? Een steeds terugkerend probleem voor elke club, en dus ook voor een politieke partij. De redactie van onze Democraat denkt een oplossing gevonden te hebben door elke aflevering een stelling te poneren, in de hoop dat er reactie op komt. De stelling waarop in de voorlaatste Democraat gereageerd kon worden, was: "Van Mierlo heeft het als voorzitter van de Europese Unie goed gedaan."
Naar wat ik gehoord heb is het aantal reacties deze keer buitengewoon teleurstellend: geen één. Vandaar deze reactie op het uitblijven van andere.
Gek toch, het leek zo'n goed onderwerp: iedereen vindt heel wat van Europa en zeker van Hans. Of durven we dat niet echt, in het openbaar wat over Hans te zeggen? Als je positief bent kun je een etiket als hielenlikker opgeplakt krijgen. Ben je negatief dan pakt dat later misschien nog eens verkeerd uit. Je weet maar nooit tot hoever de machtige armen van onze Hans reiken, nietwaar? Bovendien is het not-so-done in onze cultuur om in het openbaar iets over eigen mensen te zeggen. Dat vinden we wat gênant, zeker als het minder vleiend is. Ons imago van 'aardig zijn' zou er onder kunnen lijden. Stel je voor dat we voor elkaar niet aardig meer zijn, wat moet de buitenwacht daar wel niet van vinden?
Ik denk dus dat het nogal voor de hand ligt dat er helemaal geen reacties op deze stelling kwamen. Onze leden hebben wel een mening over het functioneren van personen, maar zullen dat nooit op schrift stellen, noch positief noch negatief. De consequenties zijn niet te overzien, nietwaar?
Of was de vraagstelling gewoon wat ongelukkig? Laten we het daar maar op houden. Da's wel zo aardig.

Henk van der Linden

In het interview met Els Borst in het vorige nummer zegt zij dat wat haar betreft de campagne kort mag zijn: "Mensen hebben meer aan een kabinet dat regeert dan aan een kabinet dat nu al campagne gaat voeren."
Wat vindt u daar eigenlijk van? Heeft ú last van campagnekoorts? Vindt u het prettig als u langzaam 'opgewarmd' wordt - om het zo maar eens te zeggen - met allerlei activiteiten, van politieke markten tot venijnige debatten op de televisie en in de krant? Of vindt u het allemaal zonde van het geld en de moeite? Of vindt u helemaal niets en gaat de campagne volledig aan u voorbij?
De Democraat is erg nieuwsgierig naar uw idee over een goede campagne en daarom luidt de nieuwe stelling:

De beste campagne is een korte campagne.

vsn GROEP

U komt toch ook?

Dit zou op de voorpagina van de krant van 27 oktober kunnen staan. Op zaterdag 25 oktober wordt het najaarscongres gehouden in Emmen. Dit congres staat in het teken van Gezondheidszorg en de herindelingen in Drenthe. Dit is ook het congres waarop Els Borst haar debuut maakt als kandidaat-lijsttrekker. Een bijzonder congres dus, dat u eigenlijk niet mag missen.
Maar ja, voor veel mensen is Emmen een mijl op zeven. Vanuit sommige plaatsen in het land is het zelfs niet mogelijk om met het openbaar vervoer op tijd aanwezig te zijn. Daarom heeft het Dagelijks Bestuur een BUSSENPLAN ontwikkeld. Vanuit een aantal centrale plaatsen worden bussen ingezet om de congresgangers naar Emmen te brengen. Dit alles om ervoor te zorgen dat u tijdig aanwezig kunt zijn. Verder is het natuurlijk een perfecte manier om alvast in de stemming te komen, want er wordt een videopresentatie over de Tweede-Kamerkandidaten in onze bussen gehouden en mogelijk zitten er op uw traject zelfs kandidaten in de bus.
Dit bussenplan wordt mede mogelijkgemaakt door de VSN-groep. U kunt bij Coachnet boeken van 1 sept. t/m 10 okt. (tel. 0900 - 8991192, van 9.00-17.30 uur op werkdagen). Informatie over opstapplaatsen, vertrektijden en prijzen zijn eveneens verkrijgbaar op dit nummer. De kosten zijn overigens vergelijkbaar met die van een treinkaartje tegen gereduceerd tarief. Maar ... in onze bussen wordt reistijd evenementtijd!
Komt allen!

Partijagenda

2 sept	Bijeenkomst Landelijk Emancipatie Netwerk over prostitutiebeleid. Spreekster: Sietske Altink, beleidsmedewerker De Rode Draad. Plaats: gebouw van de Eerste Kamer, 18-20 uur. Meer informatie bij mevrouw M.L. Tiesinga: 036 - 5328473.
4 sept	In de lezingencyclus 'Tussen rede en verstand': 'De toekomst van de sociale zekerheid', door prof.dr. K. Goudswaard. M.m.v. Arthie Schimmel (Tweede-Kamerlid). Landelijk Secretariaat, Noordwal 10, Den Haag. 20.00 uur. Aanmelden en/of inlichtingen bij: Monique Oomes (BV) 070 - 3566046, of Irene Knijnenburg (SWB) 070 - 3566041.
	- Studiedag over maximumsnelheid en de invloed van de TV op de weggebruiker, m.m.v. Gerrit-Jan Wolffensperger. Gebouw Tweede Kamer, ingang Plein 2, Den Haag. Vanaf 10.00 uur. Meer informatie: 035-5250061.
5 sept	De invoering van de EMU en de gevolgen voor gemeenten, provincies en waterschappen. Themamiddag van Bestuurdersvereniging, Opleidingscentrum en CMG in vergadercentrum La Vie in Utrecht
	De invoering van de Euro (OC) in Utrecht
6 sept	Speech en presentatie (OC) in Roermond
12 sept	Wethouders- en burgemeestersmiddag, waarin aandacht voor de financiële verhouding tussen rijk en gemeenten en gelegenheid voor portefeuilleoverleg met Tweede-Kamerleden. In De Reehorst in Ede.
13 sept	Speech en presentatie (OC) in Apeldoorn
	Conflicthantering (OC) in Den Haag
20 sept	Maak kennis met D66 (OC) in Den Bosch
27 sept	Leiden van een vergadering (OC) in Den Haag
27 sept	Conflicthantering (OC) in Groningen
27 sept en 4 okt	D66 en de praktijk van de gemeenteraad (OC) in Assen
4 okt	Bestuurderscongres over diverse actuele onderwerpen op lokaal en provinciaal niveau in het Evertshuis in Bodegraven.
25 okt	Congres 65

BV = Bestuurdersvereniging
OC = Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau

Bel voor meer informatie: 070 - 3566066.

column

Intellectueel

Zaterdagavond, Warmoesstraat in Amsterdam. Tussen de shorts van de toeristen zijn opvallend veel – en danig verfomfaaide – jasjes en dassen te zien. Heren van middelbare leeftijd wankelen over straat. Een keer kotsend over de plee hangen maakt volgens een oud corpslid meer duidelijk over drank dan alle verboden van de overheid. De politicus zegt hem op dit punt geen gelijk te kunnen geven, en denkt dat het allemaal niet zo'n vaart zal lopen: ook straks kan een zestienjarige op een terras nog wel een pilsje bestellen. De wet als uitgangspunt voor de onderhandelingen tussen burger en overheid.

Juni, Den Haag. Het wetsvoorstel van D66 over het instellen van een correctief referendum wordt na veel discussie aangenomen. De fractie is euforisch, de Amsterdammers wat minder. Het verloop van de in deze stad gehouden referenda over IJburg en de Noord-Zuidlijn was geen succes: de meerderheid van de stemmers is tegen, maar toch gaat alles door. Zo'n referendum lijkt met name bedoeld om de burger stoom te laten afblazen, niet om hem of haar echt de gelegenheid te geven invloed uit te oefenen. Ook al betreft het in beide gevallen onderwerpen van D66-wethouders.

Even leek het in de weken voor het zomerreces alsof D66 net zo'n fantasieloze bestuurderspartij was geworden als de PvdA al jaren is. Zodat je in 1998 net zo goed op Kok zou kunnen stemmen. Gelukkig zal D66 na de zomer laten zien dat ze niet het intellectuele schaamlapje van de PvdA is. Wat Paars II niet hoeft uit te sluiten.

Het oude corpslid veegt met zijn zakdoek zijn mond af. "Kerel, pas toch op", bralt een jaargenoot: "Je kon vroeger ook al slecht tegen drank." ◆

Fred Herrebout

een voorzitter

Je hebt oud - en oud

Zijn ouderen zorgenkinderen? D66 streeft naar een samenleving waarin dat niet het geval is. Maar komen wij wel op iets anders uit dan de overige politieke partijen en de ouderenbonden? Ten opzichte van de partijen dacht ik van wel, speciaal als het om de inbedding van concrete voorstellen gaat.
De manier waarop naar ouderen gekeken wordt, de plaats die hun in de politiek meestal wordt toegekend, lijken achterhaald. Zo heeft het CDA met zijn opvattingen in 1994 de kous op de kop gekregen, van de VVD hoor je eigenlijk nooit wat bijzonders op dit terrein, de PvdA houdt zich hoofdzakelijk bezig met de knelpunten en de noden van de ouderen, en bij de ouderenpartijen gaat het om niet veel meer dan belangenbehartiging.
Wij willen benadrukken dat het leven ook voor de ouderen de moeite waard is. Dat de maatschappij ook voor de ouderen optimaal ingericht moet worden. Dit houdt in dat de oudere zo lang mogelijk de verantwoordelijkheid voor zichzelf moet kunnen dragen. Ook, dat men genoegen beleeft aan zijn of haar activiteiten en dat men gerespecteerd wordt vanwege de bijdrage die men levert of heeft geleverd, dat men voor vol aangezien wordt. Het betekent ook, dat men zich thuis voelt in de zelfgekozen gemeenschap en dat men betrokken is bij het wel en wee van de omgeving, in het bijzonder van de jongere generatie. Daarmee willen we bevorderen dat de oudere een gezonde, constructieve mentaliteit aan de dag legt en met de nodige humor in het leven staat.
Ter illustratie van dit laatste: de gemiddelde leeftijd van het bestuur van een wooncentrum voor ouderen is ruim 65. Tijdens de koffie blijkt er verschil van inzicht te bestaan over de prestaties van Ajax en MVV. Gezien de kracht waarmee de argumenten ter tafel gebracht worden, zitten er in het gezelschap uitsluitend deskundigen; ook de vrouwen staan hun mannetje. Toch lukt het met een kwinkslag de gemoederen tot bedaren te brengen, voordat iemand met een rood hoofd de deur achter zich dicht trekt. Ons inziens is het van belang dat zo'n positieve levenshouding nagestreefd en mogelijk gemaakt wordt.
Natuurlijk hebben de ouderen kwalen. Maar zelfs als lichamelijke gebreken zich aandienen, moeten ouderen toch zoveel mogelijk in het licht van het voorgaande benaderd worden. De 'filosofie' die hier uit spreekt, kwam in de loop van de laatste anderhalf jaar naar voren in een werkgroep ouderenbeleid van D66.
Op basis van deze filosofie en het bestuderen van de nodige documenten en standpunten, heeft de werkgroep zich vervolgens serieus gebogen over het ontwikkelen van een flink aantal concrete voorstellen ten behoeve van het verkiezingsprogramma 1998-2002. Enkele thema's waren het stimuleren van lichamelijke en geestelijke activiteiten en het verrichten van werkzaamheden, zonder leeftijdsdiscriminatie. Verder: wat moet of kan er gedaan worden voor de komende generaties? ('Een goed ouderenbeleid is jongerenbeleid'). Daarnaast kwamen het inkomen en de koopkracht, de huisvesting en de gezondheidszorg aan de orde. Wat betreft de huisvesting komt het ons voor dat het bouwen van 'kangoeroewoningen' een goed idee is. (Een oudere woont zelfstandig in een kleine woning naast een van de kinderen, als daarvoor van beide kanten vrijwillig gekozen wordt).
Al met al: we vinden het een goede zaak de keuzemogelijkheden voor ouderen te vergroten.
Het lijkt de werkgroep nuttig verder te gaan met haar activiteiten. Zo is er contact gelegd met de Jonge Democraten. We hopen de verbondenheid van jong en oud in D66 gestalte te kunnen geven. Ook moet er een aanspreekpunt voor de ouderenbonden in onze partij zijn. Uiteraard moeten de maatschappelijke ontwikkelingen gevolgd worden. Voor eventuele versterking van onze gelederen houden we ons dan ook aanbevolen! ◆

Pieter Uilersma, voorzitter werkgroep ouderenbeleid

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam **man/vrouw**

Adres

Postcode/plaats

Telefoon

D66 DEMOCRATEN

Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Jaargang 30, nummer 8, oktober 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

8

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Interview Michiel van Hulten
Concept verkiezingsprogramma: "Een heidens karwei"

Familie Gümüs
De politiek verliest het hoofd

Uit de regio
De landelijke allure van Drenthe

Congresthema: Gezondheidszorg

Niet netjes

Zoals velen heb ik indertijd de discussie gevolgd rond de hongerstakende Iraniër Nasseri. Helaas beschik ik niet over voldoende informatie over het vluchtverhaal noch over de mensenrechtensituatie in Iran om te kunnen beoordelen of uitwijzing van Nasseri al dan niet gerechtigd is (al dringt de indruk zich op dat Iran nou niet bepaald de mensenrechtenkampioen van de wereld is).

Gezien de aandacht die in de media aan de zaak is besteed, lijkt het me echter dat deze ook in Iran niet onopgemerkt is gebleven. En me dunkt dat de Iraanse (geheime) politie niet dezelfde scepsis aan de dag legt als de Nederlandse IND bij het beoordelen van het waarheidsgehalte van Nasseri's bekentenis, dat hij informatie over mensenrechtenschendingen zou hebben doorgespeeld aan de mujahadin. Hoe veilig is Iran dan voor Nasseri? Het komt mij voor dat hij, zelfs al zou zijn verhaal verzonnen zijn, terecht bang is voor uitzetting.

Tegen deze achtergrond was ik dan ook geschokt door de hardheid waarmee Nasseri werd aangevallen vanwege het feit dat hij in hongerstaking was gegaan. Doorgaans respectabele politici lieten met grote verontwaardiging weten dat ze zich niet lieten chanteren, dat zo'n hongerstaking niet netjes was. Niet netjes? Hoe kun je! Hoe kun je zo gemakkelijk voorbijgaan aan de wanhoop waaraan deze man ten prooi is gevallen. Hoe kun je iemand die verwikkeld is in een strijd om zijn eigen voortbestaan, verwijten dat hij zich niet aan fatsoensregels houdt. Een hongerstaker is in ieder geval zo fatsoenlijk te kiezen voor een geweldloos drukmiddel waar alleen hijzelf het ultieme slachtoffer van kan worden.
De politieke verontwaardiging over de hongerstaking is uiterst misplaatst. Het getuigt van vals zelfbeklag en een weerzinwekkend gebrek aan inlevingsvermogen in de ellende van een medemens.
Behalve een deel van de politiek had ook een groot deel van de publieke opinie haar vernietigende oordeel snel gevormd. Geluiden als "hij doet dit zichzelf toch aan" waren niet van de lucht. Ook een ambtenaar van de IND liet zich niet onbetuigd. In een interview met Nieuwe Revu verklaarde hij dat als hij zich zou verplaatsen in een afgewezen asielzoeker, hij zich uiteindelijk bij zijn uitzetting zou neerleggen. "Zo", zegt hij, "kijk ik ook naar beslissingen van de belastingdienst of naar een bouwvergunning die ik niet krijg. Je moet als mens je verlies kunnen nemen." De vergelijking tussen het afwijzen van een bouwvergunning en een asielverzoek getuigt van een onbegrip dat mijn begrip te boven gaat.

U begrijpt het al, terugdenkend aan de reacties op de hongerstaking raakte ik er steeds meer van overtuigd dat voor begrip en medeleven geen plek meer is in deze afgestompte maatschappij. Het laat zich dan ook raden hoe ontroerd ik was door de massale aandacht in de pers en het overweldigende medeleven van gans de bevolking na het noodlottige ongeval van prinses Diana. Daarmee werd voor mij het bewijs geleverd dat miljoenen mensen nog steeds het hart op de juiste plaats hebben en zich zo kunnen inleven in een ander, dat ze zelfs de tranen rijkelijk laten vloeien bij deze enorme tragedie.

Maar stel nou dat die Mercedes niet op een pijler was geklapt, maar een oversteekende voetganger had overreden, en Diana het ongeval had overleefd. Wat hadden de kranten dan geschreven?
Ik zie voor mijn geestesoog de verontwaardiging al van de diverse voorpagina's afdruipen. Over die beroemdheden die denken boven de wet te staan. Dat ze best even had kunnen stoppen voor een paar foto's, in plaats van haar auto als moordwapen te gebruiken. Waarschijnlijk was Diana niet heilig verklaard maar gestenigd.

Heiligverklaring en veroordeling liggen dicht bij elkaar in deze tijd. Napraterij in de media en het "gesundes volksempfindes", of het nou naar de ene of de andere kant doorslaat, zegt me in beide gevallen evenveel. Nul komma niks. ◆

Mark van Barschot

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Tanja Brok, Arthur van Buitenen, Sebastian Dingemans, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Esther Teunissen, Han Weber, Han Westerhof, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Mark van Barschot, Els Borst, Nel van Doesum, Leo de Graaf, Koos van der Hoeven, Ria Hoonhout-Slütter, Henk Roelofs, Luc van der Wal, Arjen de Wolff

Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker en Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Foto omslag: Marcel Minneé
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 9 - half november
kopijsluiting 8 oktober 1997
nr. 10 - half december
kopijsluiting 12 november
Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Telefonisch spreekuur Tom Kok

Maak een afspraak bij het landelijk Secretariaat: 070 - 356 60 66

Inhoud

In het katern vindt u informatie over Congres 65 en 66, het Opleidingscentrum, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.
Verder gaat hierbij het concept-verkiezingsprogramma.

4/8 Minispecial Gezondheidszorg (omslagartikel)

Willen we meer besteden aan onze gezondheid?

25 Oktober a.s. houdt de partij haar 65ste partijcongres, deze keer rond het thema gezondheidszorg. Een thema dat iedereen raakt, waar iedereen vroeg of laat mee te maken krijgt. Aan het woord komen vijf D66'ers die werkzaam zijn in verschillende sectoren van de gezondheidszorg en het beleid van minister Borst dagelijks aan den lijve ondervinden. Zij vertellen iets over hun praktijkervaringen en de knelpunten en successen die ze in hun sector bespeuren. Els Borst geeft een beknopte reactie.

10 Interview: Michel van Hulten

We moeten zo ver mogelijk vooruitkijken

Bij dit nummer vindt u het concept-verkiezingsprogramma van de partij. De Democraat zocht de voorzitter van de programmacommissie op, Michel van Hulten, en vroeg hem naar het belang en de functie van het concept. En of hij zich iets aantrekt van de kritiek dat het concept niet zou deugen. Een gesprek met een beminnelijk realist die veel begrip heeft voor zijn critici, maar niet zomaar voor hen zwicht.

Foto: Willem Diepraam

En verder:

9 *Ingezonden: Partij zoekt volk*

12/13 *Opheffing bordeelverbod: een relativerend geluid uit Amsterdam*

13/14 *De familie Gümüs en de advocaat van de duivel: een les voor de politiek*

17 *Uit de regio: de Drentse campagne raakt op stoom*

18 *De voorzet. Hoe het verder moet met de partij (bloemlezing ingezonden brieven)*

19 *Partijagenda*

20 *Column*
Een voorzitter

Foto: Marcel Minnée

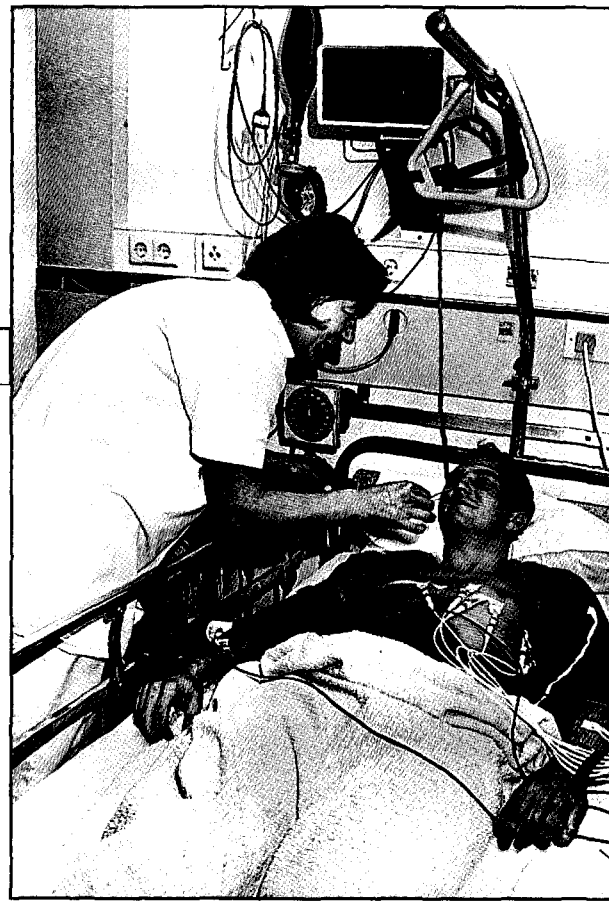

15 Agenda 2000

Toen de muur er nog stond, was een Europese Unie ondenkbaar

Foto: Marcel Minnée

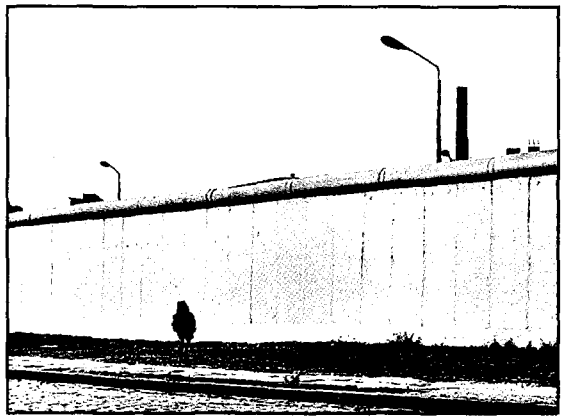

Binnenkort behandelt het Europese Parlement 'Agenda 2000', het plan van De Europese Commissie over de wijze waarop de EU uitgebreid moet gaan worden. Een achtergrondartikel over perikelen rond toetreding en uitbreiding.

Foto: Marcel Minnée

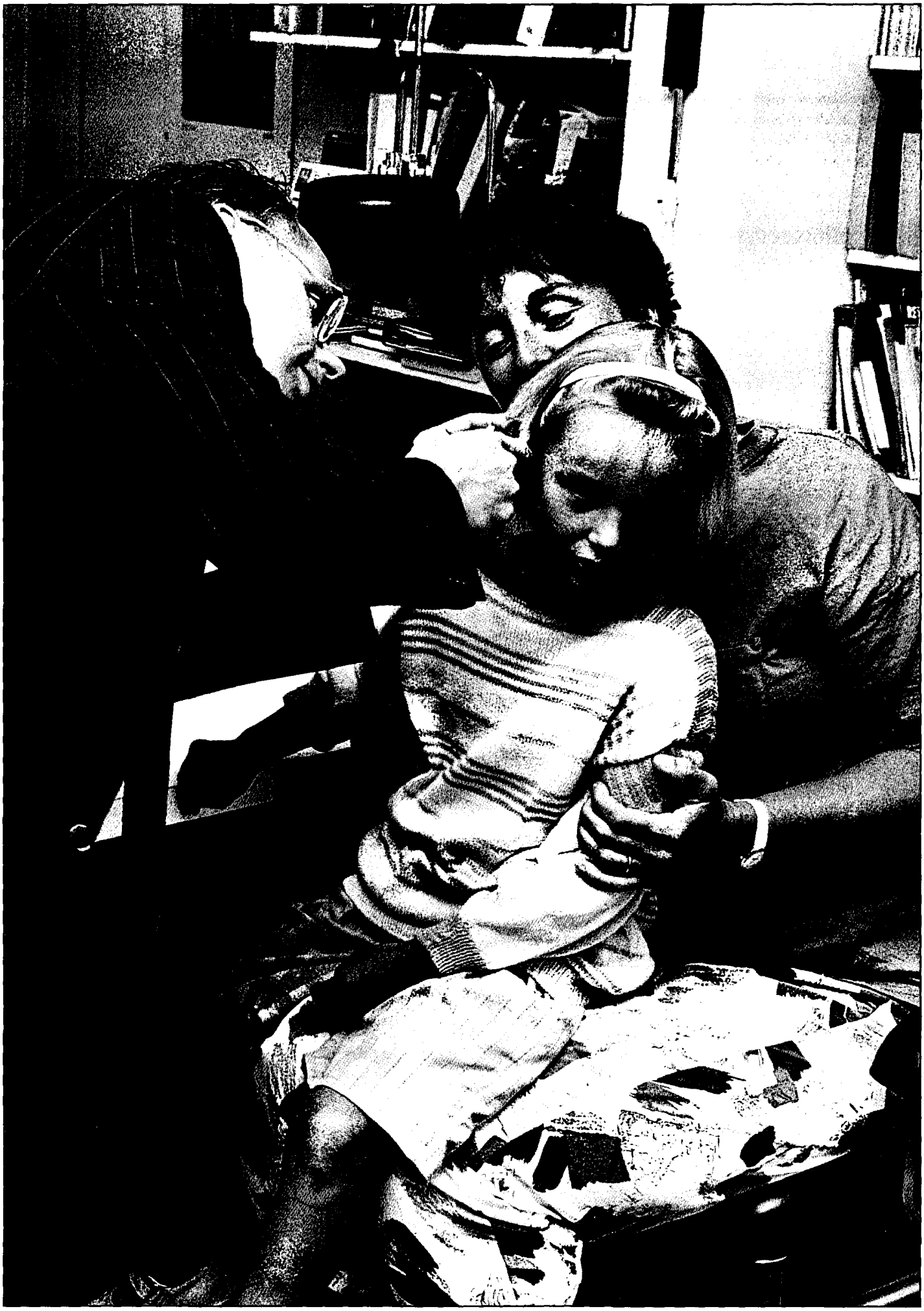

"De huisarts wordt vandaag de dag beschouwd als een gemaksdienst en krijgt veel meer telefoontjes, zeker in de weekenden, en bezoeken dan voorheen."

Stemmen uit het veld

Als beleidsmakers zich uitspreken over de "kwaliteit van de zorg", haalt dat de media. Maar geldt dat ook voor hen die werkzaam zijn in de zorg? Die direct geraakt worden door dat beleid en het dagelijks op zijn merites kunnen beoordelen? Laten we eerlijk zijn: meestal niet. Behalve als iemand voldoende autoriteit heeft, een scherpe pen, een goede kruiwagen of een harde stem.

In deze minispecial laat de Democraat een vijftal mensen aan het woord die werkzaam zijn in verschillende sectoren van de gezondheidszorg. We vroegen hun o.a. wat ze vinden van het huidige beleid en wat hun wensen zijn voor de toekomst. Deze minispecial wordt besloten met een korte reactie van de minister van volksgezondheid, *Els Borst*.

M.m.v. Eric van de Lisdonk en Moncef Beekhof

De huisarts:

"Particuliere verzekeraars met argusogen volgen"

"De norm voor een huisartsenpraktijk is 2350 mensen. Een praktijk van een dergelijke omvang kun je met moeite bolwerken. Zelf heb ik een 2000 patiënten en daarvoor werk ik al 45 uur per week plus een doordeweekse avond en een nacht. Daarnaast draai je dan nog regelmatig een weekenddienst. En dan heb ik eigenlijk een parttime functie omdat ik daarnaast statenlid ben. Kleinere praktijken vormen zou een oplossing zijn. Het probleem is alleen dat de tarieven dan omhoog moeten om nog voldoende te verdienen en dat betekent weer hogere premies voor de mensen. Korter werken om de werkdruk wat te verlagen zou ook perspectief kunnen bieden. Het aantal parttimers neemt in ieder geval wel toe en dat vind ik positief, maar meer aandacht voor de individuele patiënt kan alleen bij praktijkverkleining.
Met het afschaffen van de numerus fixus op de universiteit is niemand gebaat. Meer concurrentie verhoogt de kwaliteit niet en verlaagt de prijs al helemaal niet. Dat blijkt uit de ervaringen in landen waar vrije mededinging in de medische wereld bestaat. De dokters gaan elkaar beconcurreren met meer en meer verrichtingen om de 'klant' maar de indruk te geven dat er meer gebeurt. En dat leidt tot hogere kosten voor de verzekeraars en daarmee voor de patiënten.
Wat ik met argusogen volg zijn de ontwikkelingen in de verzekeringswereld. Verzekeraars gedragen zich steeds vaker als schadeverzekeraars. 'U claimt, wij betalen', luidt hun credo. Dat heeft alles te maken met de scherpe concurrentie. Waarom dat een slechte zaak is? De traditionele rol van de zorgverzekeraar verdwijnt langzaam maar zeker. Die keek ook kritisch naar de aanbodzijde en regelde verbeteringen waar mogelijk. Er zijn natuurlijk nog wel grote ziekenfondsen maar doordat reguliere verzekeraars overal in het land mogen opereren komen ook zij in de problemen. Daardoor dreigt hun nuttige en kostenbesparende rol op termijn te verdwijnen. Kijk, op dit punt zou D66 zich kunnen onderscheiden. Door ziekenfondsen en particuliere verzekeraars verder in elkaar te schuiven en dan niet zo dwingend als de voormalig staatssecretaris Simons (PvdA) dat deed. We moeten naar een systeem dat voor iedereen gelijk is en mensen verlossen van de dwang een ziekenfondspakket af te nemen. We moeten het beste van twee werelden bewaren. Dat het de ziekenfondsen niet voor de wind gaat heeft overigens nog een oorzaak: ze hebben zich verslikt in de grote mobiliteit van de huidige werknemers.
Waar D66 met het oog op de verkiezingen ook op moet letten is de samenwerking tussen huisartsen en ziekenhuizen. Ik heb vaak met meerdere ziekenhuizen te maken die allemaal hun eigen beleid voeren. Wat bij de een wel kan is bij de ander onmogelijk. Dat staat een goede afstemming – en dus besparingen – in de weg.
Verder zou er op organisatorisch gebied het nodige moeten veranderen. De huisarts wordt vandaag de dag beschouwd als een gemaksdienst en krijgt veel meer telefoontjes, zeker in de weekenden, en bezoeken dan voorheen. Dat betekent steeds meer werk. op te vangen door de inzet van meer huisartsen of door meer hulppersoneel. Met een praktijkverpleegkundige, een tussenvorm van wijkverpleegkundige en doktersassistente, zouden we erg geholpen zijn. Tot slot moet er ook voor de weekenddiensten volgens mij een betere oplossing te vinden zijn." ◆

Luc van der Wal, huisarts

De specialist:

"Minister Borst werkt niet tegen, maar met mensen"

Koos van der Hoeven (44) werkt als internist-oncoloog in het Ziekenhuis Amstelveen. Hij werkt nauw samen met drie collega's met wie hij een maatschap vormt.
"Minister Borst heeft te maken met zulke financiële beperkingen dat er weinig ruimte is voor nieuw beleid. Ze maakt van die beperkte mogelijkheden echter optimaal gebruik, ze weet wat ze doet vooral waar het om immateriële zaken gaat. En wat misschien wel belangrijker is: ze werkt met de mensen in de gezondheidszorg in plaats van tegen hen.
Wat mij zorgen baart, is dat we door

financiële beperkingen geen optimaal gebruik kunnen maken van de bestaande technische mogelijkheden. Vooral waar het ouderdomskwalen betreft, is er tegenwoordig veel mogelijk. Slechtziende mensen die in principe niet heel lang meer te leven hebben, kunnen we helpen door een nieuwe lens in het oog aan te brengen. Wie nu een slecht hart heeft, gaat tien dagen het ziekenhuis in en kan er weer een jaar tegenaan. Oudere mensen met een slechte heup kunnen met een kunstheup weer een betere kwaliteit van leven krijgen. Maar dat kost geld. Tot hoever zijn we bereid te gaan?
De D66-inzet voor de verkiezingen zou moeten zijn het aan de orde stellen van deze wezenlijke vraag: willen we een groter deel van ons bruto nationaal product besteden aan gezondheidszorg? Wat mij betreft moeten we dat doen. Iedereen kan er immers van profiteren en het biedt bovendien veel werkgelegenheid omdat de gezondheidszorg een arbeidsintensieve bedrijfstak is. En dan praat ik niet alleen over specialistische hulp maar ook over uitbreiding van de ouderenopvang.

De vraag of specialisten zelfstandig of in loondienst van een ziekenhuis zouden moeten werken om kosten te besparen, is totaal oninteressant. En al helemaal als het gaat om de vraag of een patiënt na behandeling en verblijf in een ziekenhuis één nota zou moeten ontvangen; dat is met wat automatisering zo op te lossen. En er zijn trouwens al ziekenhuizen die één nota versturen.
Het is in ieder geval niet zo dat als je specialisten in loondienst neemt, de patiënt er per definitie beter van wordt. In een ziekenhuis krijgen de specialisten namelijk een taakomschrijving en daar zullen ze zich aan houden. Twintig patiënten zijn dan twintig patiënten. Zelfstandigen zullen eerder een of twee patiënten meer nemen en een betere service bieden. Natuurlijk zullen er altijd slechteriken zijn die te veel handelingen verrichten en te veel declareren, maar ik ken ze niet. Ik maak me sterk dat als ziekenhuis A met twee specialisten in loondienst werkt en ziekenhuis B voor vrij gevestigde specialisten kiest, de wachtlijst bij A langer is.
Het aantal vrouwen onder medisch specialisten neemt toe en dat is positief. Daarmee groeit ook het aantal parttimers omdat vrouwen daar nu eenmaal vaker voor kiezen. Het in deeltijd werken heeft echter beperkingen, hoewel ik een Kamerlid ken die daar anders over denkt [Rob Oudkerk – PvdA– is één dag per week huisarts (red.)]. Er zijn vakken zoals chirurgie waar de continuïteit in het contact met de patiënt erg belangrijk is. Je zult daarom maar weinig deeltijd-chirurgen tegenkomen!" ◆

Koos van der Hoeven, internist/oncoloog

De hoofdverpleegkundige:

"36-urige werkweek doet sterk denken aan ATV-fiasco"

"Midden in het jaar werden we geconfronteerd met de 'hak'-lijst, het hoofdlijnenakkoord. Dat is een eenmalig principebesluit om de wachtlijsten bij ziekenhuizen weg te werken. Dat kwam totaal onverwacht en betekende voor onze afdeling 75 extra open hartoperaties. Als je bedenkt dat we er normaal twintig per week doen en er komen er plots wekelijks twee bij dan zijn organisatorische aanpassingen noodzakelijk. Er dreigde dan ook een beddentekort en de werkdruk is behoorlijk omhoog gegaan. Die extra patiënten liggen nu op andere, minder drukke afdelingen waar ze alleen overdag geholpen kunnen worden door gekwalificeerde verpleegkundigen; 's avonds en 's nachts zijn die daar niet en moeten die patiënten het vaak doen met een minimale zorg.
Kijk, we kregen wel meer geld voor die extra open hartoperaties maar je vindt niet zomaar even een handvol verpleegkundigen die zulke patiënten op kunnen vangen. Dus probeer je het op te vangen met je eigen personeel en uitzendkrachten. En dat betekent weer meer verantwoordelijkheid en stress voor je eigen mensen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat onlangs de Nederlandse Vereniging voor Hart- en Vaatverpleegkundigen is opgericht. Naast de ontwikkeling van het vak, een gewijzigd opleidingenstelsel en pure interesse, is de hoge werkdruk een belangrijke reden dat we vinden dat het tijd is voor een belangenbehartiger die de kwaliteit van het werk in de gaten houdt.
De 36-urige werkweek is ronduit slecht gevallen op de werkvloer in de algemene ziekenhuizen. Het extra geld dat is toegewezen om extra krachten aan te trekken, was net voldoende voor een herbezetting van vijftig procent. Daar komt nog bij dat met dat geld bestaand part-time personeel is 'opgeplust'; die werken nu 55 in plaats van vijftig procent. Daardoor is de herbezetting uiteindelijk maar 45 procent geworden wat alweer een verdere verhoging van de werkdruk betekent. Ik moet eerlijk zeggen dat ik deze methode toch wel een sigaar uit eigen doos vind. Het doet me sterk denken aan het fiasco met de ATV-dagen van een aantal jaren geleden.
Binnen het bestaande budget meer geld voor personeel uittrekken is geen optie. De voorzieningen zijn al minimaal. Als ik ga bezuinigen op bijvoorbeeld de automatisering, krijg ik dat over een jaar weer op mijn bord. De hele maatschappij automatiseert, dus wij moeten ook. Doen we dat niet dan worden de wachtlijsten over enkele jaren helemaal onafzienbaar. D66 zou zich bij de verkiezingen dus moeten inzetten voor een stabieler en evenwichtiger gezondheidszorg. Minder ad hoc besluiten en betere randvoorwaarden. Dan kan ik tenminste een juiste planning maken, waardoor wij een goede kwalitatieve zorgverlening kunnen realiseren. Daarmee is tenslotte de patiënt gebaat." ◆

Ria Hoonhout-Slütter
hoofdverpleegkundige thorax-hartchirurgie
Academisch Ziekenhuis St. Radboud
Nijmegen; bestuurslid Nederlandse
Vereniging voor Hart- en Vaatverpleegkundigen

De thuiszorgcoördinator:

"Tijd, rust en aandacht zijn schaars geworden"

"Mijn visie op de thuiszorg is niet alleen een persoonlijke, maar ook een die wordt bepaald door de tak waarin ik werkzaam ben: het ondersteunen en zonodig vervangen van de mantelzorg[1] rondom de uitbehandelde patiënt die thuis wil sterven. Dit werk, dat als belangrijkste kenmerk tijd, rust en aandacht voor de zieke en zijn naasten heeft, wordt door getrainde vrijwilligers gedaan. Tijd, rust en aandacht zijn in de huidige gezondheidszorg schaarstebegrippen geworden, die geheel tegen ieder economisch principe in, nauwelijks in geld vertaald worden. Aan deze vrijwilligers worden geen andere eisen gesteld, dan dat zij volstrekt zichzelf zijn en zich weten te voegen naar het gezin en de situatie waar zij 'te gast' zijn. Zij mogen geen (verzorgende en / of huishoudelijke) handelingen verrichten; daar zijn betaalde krachten voor. Vrijwilligers zijn er bij Thuiszorg Drenthe ook voor ondersteuning van de mantelzorg bij chronisch zieken, gezinnen met (meervoudig) gehandicapte kinderen en bij demente bejaarden. Allemaal situaties waarbij de mantelzorg gedurende jaren belast wordt en dus zelf een potentiële klant voor het medisch circuit wordt. Door het tijdschrijven van de professionele werkers (zoveel minuten voor patiënt x voor handeling y) zijn beschikbare tijd en aandacht tot het absolute minimum teruggebracht. Dit wordt zowel door de hulpverlener als door de patiënt als zodanig ervaren: voor beiden is dat even frustrerend.
Zeldzaam pijnlijk komt dat naar voren in de zorg binnen het zogenaamde tweede compartiment, de ziekenhuis gerelateerde zorg. Door de chaotische wijze van invoeren al haast bij voorbaat tot mislukken gedoemd. In dit deel van de zorg heerst bij veel terminale patiënten onbegrip: weten dat men veel hulp nodig heeft in een per definitie eindige zorgsituatie, maar niet meer kunnen krijgen dan waar men krachtens de verzekering recht op heeft. Hetgeen meestal te weinig is. Dus wordt er gesprokkeld: beetje thuiszorg, soms samen met een particulier bureau (alleen voor diegenen die dat willen / kunnen betalen), vrijwilligers en mantelzorg. En maar hopen dat iedereen het vol kan houden ... Rustig thuis sterven? Gelukkig vaak wel doordat allen rondom de patiënt hun grenzen wat oprekken en graag zorg en hulp willen bieden. Maar diegenen die een ziekte hebben die veel lichamelijke en / of psychische ondersteuning eist en die weinig mantelzorg hebben, gaan een zware laatste levensperiode tegemoet.

Krijgt ieder mens de zorg die hij nodig heeft? Een vraag die de politiek, de verzekeraars en de zorgaanbieders zich gezamenlijk mogen stellen. D66 kan een rol spelen door mee te werken aan een consistente regelgeving die tegemoet komt aan de noden van de patiënt en zijn mantelzorg!" ◆

Nel van Doesum,
Provinciaal coördinator Vrijwillige Terminale Thuiszorg. Thuiszorg Drenthe

[1] *mantelzorg – aanvullende, niet-beroepsmatige hulpverlening aan bejaarden, zieken en andere hulpbehoevende (Grote Van Dale)*

De psychiater:

"Het gaat de goede kant op"

"Het gaat goed met de GGZ[1].
Natuurlijk: er valt veel te klagen: de hoge werkdruk, de bezuinigingen, het hollen-of-stilstaanbeleid van het ministerie, de 'disaster in disguise' van de 36-urige werkweek, de vele reorganisaties etc. Maar klagen is zo saai en bederft de stemming. Terwijl er ook veel goed gaat. In de ruim twintig jaar dat ik werkzaam ben in de GGZ – eerst als kinder- en jeugdpsychiater, later als directeur van een RIAGG –, heb ik een aantal geleidelijke veranderingen zich in de GGZ zien voltrekken:
• de positie van de cliënt / patiënt / gebruiker is versterkt dank zij een aantal nieuwe wetten. Tegelijkertijd is het aantal onvrijwillige opnames echter fors gestegen.
• de 'vermaatschappelijking' van de psychiatrische patiënt krijgt steeds meer gestalte. Beschermende woonvormen midden in de woonwijken zijn overal te vinden; de grote, afgelegen psychiatrische ziekenhuizen van vroeger worden afgebouwd of zelfs opgeheven. Er wordt steeds meer zorg aan huis en op maat aangeboden.
• met name door de oprichting en uitbouw van de RIAGG's wordt onder de GGZ niet alleen de klassieke psychiatrie (waar vroeger de zogenaamde 'gekken' onder vielen) verstaan, maar ook andere psychische / psychosociale klachten. Je kunt dat luxe noemen, maar je kunt ook zeggen dat het past bij een welvarende samenleving, waarin de burgers steeds meer kwaliteit in het leven eisen. Mensen berusten eenvoudig niet meer in een leven

Foto: Marcel Minnée

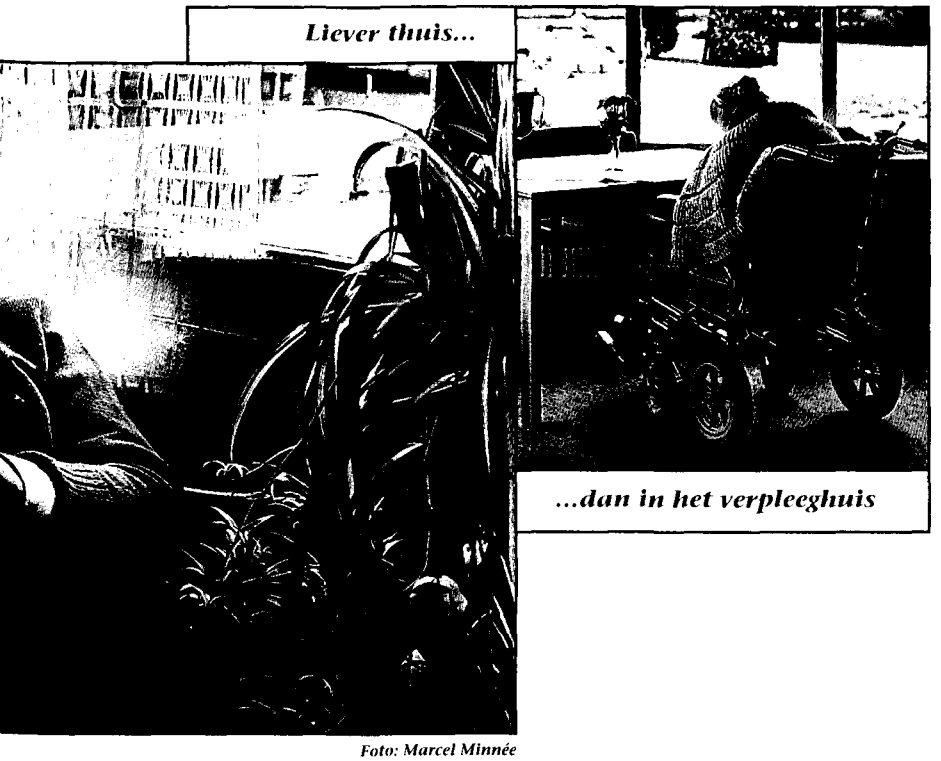

Liever thuis...

...dan in het verpleeghuis

Foto: Marcel Minnée

vol angst, somberheid, dwang of permanente frustratie.

Zijn er dan geen wensen?
Ja, zelfs hele grote. Natuurlijk willen ook wij meer geld, een snellere besluitvorming en meer beleidsvrijheid. Net als alle andere sectoren in de gezondheidszorg.
De wensen specifiek voor de GGZ zijn wat mij betreft de volgende;
• er moet een einde komen aan de onderschatting van het belang van de GGZ. Enkele cijfers: meer dan een derde van de arbeidsongeschiktheid komt voort uit psychische problemen. Elk jaar maken een kleine half miljoen mensen gebruik van de GGZ. Tussen 1990 en 2000 zal dat gebruik nog met 50 % toenemen. Toch wordt de GGZ stiefmoederlijk bedeeld.
• er moet meer begrip en geduld komen voor cliënten / patiënten met chronische psychische / psychiatrische problemen en stoornissen. Een aantal ervan moet worden opgevat als een handicap, waarmee betrokkenen en hun omgeving 'moeten leren leven'. Ze gaan lang niet altijd over door goed je best te doen.
• er moet duidelijkheid komen over wat de psychiater moet opknappen en wat onder de verantwoordelijkheid van de politie en justitie valt. Sommige patiënten vertonen net als delinquenten dreigend gedrag. Onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden geeft aanleiding tot frustratie bij de betrokkenen.
In juni heeft minister Borst een nieuwe nota over de GGZ het licht doen zien. Wat mij betreft een prima nota: erkenning van de voortgaande vernieuwing, voorzichtigheid bij verdere doorvoering.
Jammer dat deze nota pas tegen het einde van deze regeringsperiode is verschenen. Weer een reden om een tweede Paars kabinet te wensen: dan kan die nota ook nog uitgevoerd worden." ◆

Leo de Graaf
psychiater / directeur De Gelderse Roos

[1] Met de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) wordt bedoeld het geheel van psychiatrische ziekenhuizen, RIAGG's, beschermende woonvormen, de verslavingszorg, de vrijgevestigde psychiaters en psychotherapeuten e.d.

De minister:

"Betrokkenheid... waardering... bezorgdheid"

"Graag voldoe ik aan het verzoek, een korte reactie te geven op de vijf bijdragen van de "werkvloer" van de gezondheidszorg, die u in deze Democraat aantreft.

Mijn eerste reactie na het lezen was: er zit iets gemeenschappelijks in. Een grote betrokkenheid bij het eigen werk, veel waardering voor positieve ontwikkelingen, maar ook bezorgdheid over knelpunten die een goede zorg bedreigen. Kortom: vijf mensen die houden van hun werk en meedenken over het oplossen van problemen.

Luc van der Wal, huisarts, heeft te kampen met hoge werkdruk. De huisartsen in de achterstandwijken heb ik 20 mln. gulden kunnen toespelen om daar iets aan te doen, bijvoorbeeld door het aanstellen van een praktijkverpleegkundige. Dat is ook een oplossing, waar Luc aan denkt, maar dan voor alle huisartspraktijken. Zelf zie ik ook veel in uitbreiding van het aantal gezondheidscentra: goed voor de samenhang en de doelmatigheid in de eerste lijn. Zijn zorgen over de verzekeraars zijn ook de mijne. Gelukkig zijn er enkele tekenen van hoop: er komt een gedragscode én men gaat het regionaal overleg in ere herstellen. Allebei ontwikkelingen waar ik sterk op heb aangedrongen.

Koos van der Hoeven snijdt het krappe budget aan als probleem. Hij heeft gelijk: de financiële jas voor de gezondheidszorg moet in de volgende kabinetsperiode ruimer gesneden: 2% volumegroei zal ons in staat stellen om de verschraling in de zorg tegen te gaan en de wachtlijsten te bekorten. Wat het vrije beroep van de medisch specialist betreft: dat mag van mij blijven bestaan (naast het dienstverband) en dat heb ik ook mogelijk gemaakt. Ook hier dus de vrije keuze voor het individu, waar D66 zo aan hecht.

Ria Hoonhout kreeg als verpleegkundige te maken met de plotselinge uitbreiding van het aantal hartoperaties, zonder dat er tijdig verpleegkundigen bij kwamen. Dat is een goede illustratie van de noodzaak om veranderingen in de zorg tijdig te plannen. Het liefst zou ik financiële afspraken met ziekenhuizen voor 4 jaar tegelijk maken, dan kunnen ze zelf ook hun plannen over een langere periode trekken en dan ontstaat misschien de "stabiele" gezondheidszorg waar Ria voor pleit. Haar kritiek op de 36-urige werkweek toont aan dat de bonden met het afsluiten van deze CAO de werkvloer geen onverdeeld plezier hebben gedaan. Overigens is de overheidsbijdrage voldoende voor volledige herbezetting maar sommige directies geven het geld nu eenmaal liever aan iets anders uit.

Nel van Doesum beschrijft prachtig wat de essentie is van goede terminale thuiszorg: tijd, rust en aandacht, die – zoals ze zegt – schaarstebegrippen zijn geworden in de huidige gezondheidszorg. Dat geldt zeker in de care-sector, en daarom heb ik ook voor 1998 weer tweederde van alle volumegroei (943 miljoen gulden!), gestoken in de ouderenzorg, de thuiszorg en de gehandicaptenzorg. En wat de "knip" betreft: die wordt per 1 januari teruggedraaid en de oude subsidieregeling voor "kortdurende intensieve thuiszorg" keert terug. De ervaring met deze – door de VVD zo vurig gewenste – knip in AWBZ-zorg is zó slecht, dat ik de knip in de GGZ maar bij voorbaat heb afgezworen.

Tot slot een korte reactie op psychiater *Leo de Graaf*. Die is blij met de zorgvernieuwing in de GGZ (ik ook!) maar signaleert terecht dat de GGZ een belangrijke rol kan vervullen bij het terugdringen van arbeidsongeschiktheid en dat de GGZ daar ook de middelen en de mogelijkheden voor moet krijgen. Dat ben ik roerend met hem eens. In 1998 mag ook de GGZ financieel harder groeien dan het gemiddelde, namelijk 1,7%, maar ook dát moet in de volgende kabinetsperiode méér worden." ◆

Els Borst-Eilers, Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Partij zoekt volk

Een tijd geleden was ik getuige van een merkwaardig incident. Een jongeman van een jaar of 22 kwam een meisje van een jaar of 10 tegen, waarop hij quasi geschrokken uitriep "Hé, een kind!". Pas toen ik mij realiseerde dat ik mij bij de vakgroep Ontwikkelingspsychologie van de Universiteit Utrecht bevond en dat de jongeman waarschijnlijk een student was, begreep ik dat hij verbaasd was zijn abstracte object van onderzoek op deze plek als concreet subject aan te treffen.

Vergelijkbare confrontaties had ik al eerder meegemaakt, namelijk telkens wanneer socialistische intellectuelen tot hun schrik ontdekten dat hun object van aandacht bij uitstek, de arbeider, er soms nogal onfrisse ideeën op nahoudt, met name ten aanzien van geliefde thema's als solidariteit en gemeenschapszin.
Ook liberale intellectuelen willen wel eens schrikken wanneer ze geconfronteerd worden met al te vrije burgers en doen dan maar al te graag een beroep op de overheid om de ontplooiing van deze rakkers te beteugelen.
De laatste jaren is zichtbaar geworden dat ook radicale democraten, wij dus, soms grote moeite hebben met de realiteit van "hét gewone volk".

Dat begon al tijdens de formatie, waarbij pijlsnel enige nuances in het begrip openbaarheid aangebracht werden. Naderhand bleken wij ook in het informele circuit (in achterkamers en torentjes, via onderonsjes en stille diplomatie) goed te kunnen meedraaien. Natuurlijk wel op de ons toevertrouwde integere en genuanceerde wijze en niet zoals *zij*. Maar wie kan dat controleren? Niet het gewone volk.
Dualiteit kreeg pas echt onze aandacht, toen Bolkestein het toepaste. Foei, riepen wij in koor, hoe durft hij het regeerakkoord en de coalitie met zijn tegendraadse meningen te saboteren! En dan de manier waarop, zo ongenuanceerd en populair (hier wreekt zich bij de critici het gemis van een klassieke opleiding): hij speelt in op 'de onderbuik van de samenleving'! Het gewone volk keek toe, lachte eens en kende een KO op punten toe.

In hoeverre zijn wij erin geslaagd om de kring van degenen, die effectief deel hebben aan de politieke en maatschappelijke besluitvorming, uit te breiden (Art.03.1a. van onze statuten)? Toegegeven, het wijkgerichte werken binnen steden is toegenomen en burgers worden vaker in een vroeg stadium bij de planvorming betrokken. Maar wordt er ook meer naar gewone burgers geluisterd? Of geven wij toch de voorkeur aan het oordeel van de deskundigen en specialisten en laten wij een technisch optimale oplossing prevaleren boven een suboptimale oplossing met een breder draagvlak binnen de bevolking? De debatten door fractiespecialisten in de Tweede Kamer stemmen wat dat betreft niet hoopvol. Zijn wij er echt in geslaagd een halt toe te roepen aan allerlei niet-democratisch-gelegitimeerde besluiten?

Ook binnen onze partij constateer ik dat ideeën van onderaf onherkenbaar vervormd worden van bovenaf. Daarbij denk ik bijv. aan een idee als het basisinkomen of binnen de afdeling Utrecht aan het HOV-plan (dat wel door de fractie, maar niet door de afdeling ondersteund wordt). Hoe zwaar weegt hierbij de mening van het gewone partijlid? Worden de politieke verhoudingen daadwerkelijk gebaseerd op het partijprogramma (Art.03.1d.) en de interpretatie hiervan door de gewone leden?

Tot welk volk richten wij ons als partij?

Klaarblijkelijk vooral tot een volk waarin iedereen hoger opgeleid is, zich bewust is van de achtergrond van allerlei politieke problemen, geen moeite heeft met ons taalgebruik, in staat is tot genuanceerd (niet-generalistisch) en zelfstandig denken, zich vooral laat leiden door rationele argumenten en minder door 'onderbuikgevoelens', in staat is de persoon te scheiden van de zaak, niet blind vaart op vooroordelen en (culturele) uiterlijkheden, zich niet laat meeslepen door goedklinkende leuzen, verder kijkt dan zijn eigenbelang, zijn verantwoordelijkheid zelf weet te dragen en daartoe geen van bovenaf opgelegde grenzen nodig heeft. ◆

Kent ú dat volk? Ik niet.

Frans Pagen, afdeling Utrecht

Ingezonden mededeling

Dilemma's rondom het concept-verkiezingsprogramma:

Michel van Hulten laat de bloemen bloeien

Ruim twee jaar heeft de programmacommissie gewerkt aan de totstandkoming van het concept-verkiezingsprogramma voor de periode 1998-2002. Maar de inkt was nauwelijks droog of een heftige discussie binnen de partijtop ontbrandde over de inhoud. Het conceptprogramma zou "slecht van kwaliteit, irreëel en volslagen onhaalbaar" zijn. Kamerleden en bewindslieden zouden boos en teleurgesteld zijn. Wat er ook wordt gezegd of geschreven, het lijkt de voorzitter van de programmacommissie Michel van Hulten, volledig koud te laten. Of toch niet?

door Sebastian Dingemans

Het samenstellen en schrijven van het concept-verkiezingsprogramma is volgens hem een heidens karwei geweest en het levert een hoop frustraties op, omdat veel mensen hun bijdrage niet in de ontwerptekst terugvinden.
"Maar", zegt hij, "het is de taak van de PC om zoveel mogelijk bloemen te laten bloeien, de mooie bloemen te plukken en daar dan een boeket van te maken. Een bloem is op zich misschien wel mooi, maar past dan toevallig nét niet in het boeket." Ik ontmoet Van Hulten in zijn werkkamer op de dag dat hij de laatste hand aan het stuk legt.

Wat is eigenlijk het nut van een verkiezingsprogramma?
"Daar heeft de programmacommissie een jaar over gedebatteerd. We hebben zes 'nutten' gedefinieerd: het mobiliseert leden mee te denken over de politiek; het vestigt aandacht op D66 door voorpublicatie van ideeën in de pers; het laat zien wat D66 onderscheidt van andere politieke partijen; het geeft antwoord op vragen die de maatschappij politiek beantwoord wil zien; het moet geschikt zijn om na de verkiezingen te dienen als onderhandelingsbasis voor het coalitieoverleg, en ten slotte is het een instrument om de kiezers te winnen. Hoewel niet als boek in zijn totaliteit, natuurlijk."

Het is dus een belangrijk document in de aanloop naar de verkiezingen, en tijdens de kabinetsformatie. Maar daarna?
"Daarna moet het eigenlijk het toetsingskader zijn voor de Tweede-Kamerfractie. Zo heeft de programmacommissie het vorige programma ook gebruikt. In oktober vorig jaar heb ik alle fractieleden verzocht hun beleidsonderdeel in het verkiezingsprogramma van 1994-1998 onder de loep te nemen. Wat is er van gerealiseerd in de afgelopen vier jaar? Wat mag je nog verwachten in het komende jaar? Wat is duidelijk *niet* gerealiseerd en wat is eventueel die grijze zone daartussen? Daar heeft een groot deel van de fractie aan meegedaan. Daaruit bleek dat de Kamerleden zo'n inventarisatie belangrijk vonden, al waren sommige van hun verslagen wel een beetje overdreven. Ieder fractielid schrijft natuurlijk graag zijn of haar successen op. In de programmacommissie hebben we daar met een zeker korreltje zout kennis van genomen."

Dat was ook een punt van kritiek: er zou te weinig op de successen van de afgelopen drie jaar zijn ingegaan en de programmacommissie zou de rol van 'hemelbestormer' hebben gekozen ...
"Ik denk dat de programmacomissie geen historieschrijver voor de partij is. Wij moeten vooruit kijken, naar de volgende vier jaar en eigenlijk naar de volgende vijfentwintig jaar. Daarom hoeven we niet te schrijven over de dingen die al gedaan zijn. Kamerleden en bewindslieden, maar ook werkgroepen, hebben sowieso nogal de neiging het verkiezingsprogramma beschrijvend te maken: hoe slecht de maatschappij is, welke misstanden er zijn en waarom sommige dingen maar niet willen lukken. En als je dan vervolgens vraagt wat we de komende jaren moeten gaan doen, krijg je antwoorden in de trant van: 'Je moet je niet te veel vastleggen' en 'Het moet vooral niet gefixeerd worden, want je kunt je er misschien niet aan houden'. Dat is een heel merkwaardig dilemma waar de programmacommissie uit moet zien te komen."

Volgens Van Hulten zijn beschrijvingen niet te vermijden, maar daarnaast bevat het concept-verkiezingsprogramma gelukkig een aantal kerngedachten.
"Ik heb in nauw overleg met Gerrit Ybema *(woordvoerder financiën)* consequent alle financiële claims weggelaten. Eén financiële claim is echter overeind gebleven. Dat is een investeringsclaim waarin tot het jaar 2010, 50 miljard aan infrastructuur, en in die verhouding, voor 5 miljard aan *groene* infrastructuur wordt besteed. Dit is het plan van de gezamenlijke milieuorganisaties. Deze cijfers zijn mij overigens aangeleverd door onze eigen minister van Economische Zaken Hans Wijers, een man over wie wordt beweerd dat hij alleen maar zicht heeft op fabrieken en tunnels...."
De kernzin van het concept-verkiezingsprogramma staat volgens Van Hulten in punt 10, dat naar een ambitieniveau van economische groei van 3% per jaar moet worden gestreefd.
"Ik vind dit een uitspraak die strijdig is met onze milieu- en maatschappelijke doelstellingen, zoals die verderop in

Inhoud

pag. 1 Congres 65
pag. 4 Congres 66
pag. 8 Mededelingen van het Hoofdbestuur
pag. 9 Stichting Wetenschappelijk Bureau
pag. 9 Opleidingscentrum
pag. 11 Bestelbon

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Congres 65

(najaar 1997)

Zaterdag 25 oktober, congrescentrum De Giraf in Emmen. Toegang f 15,-

PRAKTISCHE INFORMATIE

Reminder

Hebt u al een plaatsje in de D66-congresbus?

U kunt nog boeken bij Coachnet tot en met vrijdag 10 oktober: tel. 0900 - 8991192, van 9.00 - 17.30 uur.
U ontvangt via dit nummer ook informatie over opstapplaatsen, vertrektijden en prijzen. De kosten zijn vergelijkbaar met die van een treinkaartje tegen gereduceerd tarief.
Uw congres begint al in de bus met videopresentaties en mogelijk Tweede-Kamerkandidaten die ook onderweg zijn. Boek snel!

THEMA GEZONDHEIDSZORG
In de Democraat kunt alles lezen over de praktijkervaringen van een aantal D66'ers die werkzaam zijn in verschillende sectoren van de gezondheidszorg in onze minispecial. Verder heeft in het vorige katern de congrestekst gestaan "De menselijke maat in de gezondheidszorg". Voldoende stof tot discussie dus.
Bovendien is dit het eerste congres waarop Els Borst zich tot het congres zal richten in haar hoedanigheid van kandidaat-lijsttrekker. Komen dus!

CONGRESBOEK A en B
Ongeveer één week voor het congres is congresboek A gereed. Hierin vindt u alle moties en eventuele amendementen die zijn ingediend n.a.v. de congresresoluties. U kunt congresboek A aanvragen met de bestelbon achterin het katern.
In congresboek B vindt u de Actuele Politieke Moties en aanvullende informatie. Congresboek B is op het congres zelf bij de verschillende balies beschikbaar.

NEEM UW KINDEREN MEE!
Kinderen mee naar het congres? Dat kan, want er is kinderopvang aanwezig. Onze crèche is voorzien van allerlei speeltjes voor baby's tot oudere kinderen. U moet zelf voor eten en drinken zorgen.
Het is handig als we van tevoren een indruk hebben hoeveel kinderen er komen en hoe oud ze ongeveer zijn. Mocht u daarom uw kind(eren) bij ons willen brengen, laat dat dan even weten middels de **bestelbon** die u achterin het katern vindt. Vermeld daar ook even de leeftijd(en) van uw kind(eren) op.

N.B. Congrescentrum 'De Giraf' ligt - hoe kan het ook anders - naast het prachtige *Noorder Dierenpark*. Misschien een idee om een en ander met elkaar te combineren?

KOM UW KANDIDATEN BEKIJKEN!
We weten het allemaal uit ervaring: je kent iemand alleen van de telefoon of van brieven schrijven en dan komt het moment waarop je besluit dat "je elkaar nou maar eens moet gaan ontmoeten". Hoe is dat? Valt het tegen - valt het mee? Of zijn er geen verrassingen? De nieuwsgierigheid knaagt ...

Voor de congresbezoekers ligt er een vergelijkbare verrassing te wachten. Dit is nl. het congres waarop de Tweede-Kamerkandidaten zich aan u presenteren. Als het goed is, hebt u inmiddels uw keuze gemaakt uit Kandidatenboek I en uw stembiljet verzonden. Daarbij hebt u zich laten leiden door een aantal factoren binnen of buiten het kandidatenboek. Misschien sprak een toelichting u bijzonder aan of een mooie foto; of kende u een kandidaat persoonlijk. In Emmen kunt u tijdens de kandidatenpresentaties voor uzelf bepalen of uw indruk klopte.
Verder presenteren de zittende Tweede-Kamerleden zich en de bewindslieden die zich kandidaat gesteld hebben.
Binnenkort ontvangt u Kandidatenboek II, met hun eventuele toelichtingen op hun kandidaatstelling. Zij zijn bekend uit de media, maar hoe zijn ze in het echt ...?
Neem de proef op de som en kom kijken!

ROUTEBESCHRIJVING

Met de auto:
Komend vanuit *Zwolle*, volgt u de A28 tot Hoogeveen. Daar neemt u eerst de N37 en vervolgens de N34 richting

Emmen. Om bij de Giraf te komen, neemt u de afslag Emmen-Zuid. U gaat rechtsaf richting Emmen en neemt meteen de eerste afslag links (Emmerweg). Deze weg blijft u enkele kilometers volgen tot aan de eerste stoplichten. Hier gaat u linksaf (Hondsrugweg), en meteen bij de volgende stoplichten naar rechts (de Van Schaikweg). U volgt de borden "De Giraf / Parkeren Noorder Dierenpark". De parkeerplaats van De Giraf ligt naast die van het dierenpark.
Komend vanuit *Groningen*, volgt u de N34 tot de afslag Emmen-noord. U rijdt dan via de Hondsrugweg en neemt de vierde afslag links richting "De Giraf / Parkeren Noorder Dierenpark". De parkeerplaats van De Giraf ligt naast die van het dierenpark.
Wanneer u vanuit *Drachten* komt, volgt u de N381 (de Frieslandroute) richting Emmen. U blijft deze weg volgen tot in Emmen zelf. Als u in Emmen bent, gaat u meteen rechtsaf op de Hondsrugweg. U slaat vervolgens linksaf richting "De Giraf / Parkeren Noorder Dierenpark". De parkeerplaats van De Giraf ligt naast die van het dierenpark.

Met het openbaar vervoer:
u neemt de trein vanuit Zwolle naar Emmen, daarna kunt u per (trein) taxi verder gaan. U kunt De Giraf ook lopend bereiken, door het spoor over te steken en dit te blijven volgen tot aan de Kerkhoflaan.

AGENDA

Aan de agenda voor het najaarscongres zijn, bij het agendapunt organisatie, de volgende sub-agendapunten **toegevoegd:**

Europese verkiezingen 1999:
- voorstellen cf artikel 019.7 HR
- vaststelling data

Eerste-Kamerverkiezingen 1999:
- voorstellen cf artikel 019.7 HR
- vaststelling data

spreekuur van de LVC
De Landelijke Verkiezingscommissie zal op het 65ste Congres een spreekuur houden. Zij zal van 12.30 tot 13.30 uur klaar staan om uw vragen over de procedurele kant van de verkiezingen te beantwoorden.

HUISHOUDELIJK REGLEMENT
(agendapunt organisatie)

verruiming lidmaatschap programmacommissie
In Democraat 97/07 werd o.a. wijzigingsvoorstel 2.026 aan u voorgelegd.
Het Hoofdbestuur zal een amendement indienen op voorstel 2.026 zodat dit voorstel nog slechts zal luiden: "schrap geheel artikel, nummer vervalt."
Toelichting: hiermee wordt bereikt dat leden van programmacommissies in (sub)regio's en (deel)afdelingen zich kandidaat kunnen stellen voor Staten en Raden zonder hun zetel in de programmacommissie ter beschikking te hoeven stellen.
Voor de onverenigbaarheid geldt dan nog slechts het algemene artikel voor LV-commissies 020.3e:
het lidmaatschap van een LV-commissie is onverenigbaar met het lidmaatschap van het bestuur, bijzondere organen en overige LV-commissies op overeenkomstig niveau en de overeenkomstige LV-commissie op landelijk (sub)regionaal en (deel)afdelingsniveau.)

verkiezing vice-voorzitter programmacommissie in functie
In Democraat 97/07 werd o.a. wijzigingsvoorstel 3.034 aan u voorgelegd.
Abusievelijk werd daarin voorgesteld de voorzitter door en uit het midden van de programmacommissie te laten kiezen. De bedoeling was geweest de vice-voorzitter in functie te laten kiezen.
Het Hoofdbestuur zal een amendement indienen op voorstel 3.034 teneinde e.e.a. te rectificeren.

VERKIEZINGEN EERSTE KAMER 1999
(toegevoegd onder agendapunt organisatie)

procedure
De ledenvergadering dient een aantal beslissingen te nemen omtrent de procedure met betrekking tot de interne verkiezingen voor de Eerste Kamer.
Deze beslissingen staan omschreven in artikel 019 lid 7 van het Huishoudelijk Reglement.
De verkiezingscommissie doet op grond van hetzelfde lid de volgende voorstellen:

a Het minimaal te behalen percentage vermeldingen bij de interne verkiezingen voor een plaats op de definitieve kandidatenlijst bedraagt 5%.

b Het maximale aantal kandidaten dat geplaatst wordt op de kandidatenlijst ingevolge de Kieswet zal 30 zijn.

c Het minimaal te behalen percentage stemmen van de kiesdeler aan voorkeursstemmen zal 50% zijn.

tijdpad
De Landelijke Verkiezingscommissie dient voorts een voorstel te doen ex artikel 19 lid 6 Huishoudelijk Reglement. Zij stelt de ledenvergadering voor om de navolgende **data** vast te stellen:
- De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer der Staten Generaal zal beginnen op 18 maart 1998.
- De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer der Staten Generaal zal sluiten op 19 augustus 1998.
- De poststemming van de interne verkiezingen zal worden geopend op 11 november 1998.
- De poststemming van de interne verkiezingen zal sluiten op 18 december 1998.
- De presentatie voor de interne verkiezingen zal zijn van 25 november tot en met 11 december 1998.
- Het vaststellen van de definitieve kandidatenlijst zal plaatsvinden op 17 april 1999.

VERKIEZINGEN EUROPEES PARLEMENT 1999

(toegevoegd onder agendapunt organisatie)

procedure

De ledenvergadering dient een aantal beslissingen te nemen omtrent de procedure met betrekking tot de interne verkiezingen voor het Europees Parlement.
Deze beslissingen staan omschreven in artikel 019 lid 7 van het Huishoudelijk Reglement.
De verkiezingscommissie doet op grond van hetzelfde lid de volgende voorstellen:

a Het minimaal te behalen percentage vermeldingen bij de interne verkiezingen voor een plaats op de definitieve kandidatenlijst bedraagt 5%.

b De minimaal te behalen plaats in de uitslag van de poststemming voor deelname aan de verkiezing van de lijsttrekker is plaats 5.

c Het maximale aantal kandidaten dat geplaatst wordt op de kandidatenlijst ingevolge de Kieswet zal 30 zijn.

d Het minimaal te behalen percentage stemmen van de kiesdeler aan voorkeursstemmen zal 10% zijn.

tijdpad

De Landelijke Verkiezingscommissie dient voorts een voorstel te doen ex artikel 19 lid 6 Huishoudelijk Reglement.
Zij stelt de ledenvergadering voor om de navolgende **data** vast te stellen:

- De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling voor het Europees Parlement zal beginnen op 18 maart 1998.
- De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling voor het Europees Parlement zal sluiten op 7 mei 1998.
- De poststemming van de interne verkiezingen zal worden geopend op 7 oktober 1998.
- De poststemming van de interne verkiezingen zal worden gesloten op 2 december 1998.
- De presentatie voor de interne verkiezingen zal zijn van 21 oktober tot en met 25 november 1998.

De volledige planning voor beide verkiezingen kunt u bestellen via de bestelbon elders in dit katern

VERSLAG VOORZITTER GESCHILLENCOLLEGE NOVEMBER 1995 - SEPTEMBER 1997

INLEIDING

Krachtens artikel 151.2 van het Huishoudelijk Reglement is de voorzitter van het geschillencollege verantwoordelijk voor het functioneren van het college en met name voor het nakomen van de reglementair voorgeschreven procedures bij geschillen. De voorzitter moet via een (jaar)verslag verantwoording afleggen aan het congres, dat in voorkomend geval hem via een motie van wantrouwen van zijn functie kan ontheffen.
Het laatste verslag is uitgebracht over het jaar 1995. Het voorliggende verslag bestrijkt de periode 1 januari 1996 t/m 15 september 1997 en is tevens het laatste verslag dat ik als voorzitter van het college zal en mag uitbrengen.
Tijdens het komende najaarscongres zal ik de zittingsduur bereiken die reglementair de maximaal toegestane is.

AANTAL AANHANGIG GEMAAKTE GESCHILLEN

In de verslagperiode zijn in totaal 21 geschillen bij de voorzitter binnengekomen. In 1996 kwamen er elf binnen. In 1997, een jaar van kandidaatstellingen voor vertegenwoordigende lichamen, waren dat er tot half september tien.
Veelal is in een jaar waarin geen belangrijke kandidaatstellingen vallen het aantal geschillen gemakkelijk op de vingers van één hand te tellen. Het hoge aantal in 1996 vloeide voort uit problemen in een afdeling die leidden tot het indienen van zes geschillen, waarvan vijf zelfs tegelijk.
In 1997 waren ook nog enkele geschillen terug te voeren op dezelfde lokale problemen en gingen de verkiezingen in 1998 een rol spelen.

TUSSENKOMST VAN DE VOORZITTER

De voorzitter van het Geschillencollege vormt zich, conform artikel 25 van de Statuten, een eerste oordeel over een geschil door na te gaan of er wel sprake is van een geschil in de zin van de Statuten, dan wel of niet kennelijk de reglementair toegestane termijn om in beroep te gaan is overschreden, waardoor het beroep niet ontvankelijk is.
De voorzitter heeft in de verslagperiode in vier gevallen beslist geen kamer voor de behandeling van een geschil in te stellen. Eenmaal omdat de beroepstermijn, ook gelet op de jurisprudentie terzake, kennelijk was overschreden. Eenmaal omdat er kennelijk geen reglementaire grond was voor een geschil en voorts tweemaal omdat er geen tot handelen bevoegde tegenpartij was aan te wijzen, zodat er ook geen sprake kon zijn van een geschil in de zin van de Statuten. Overigens strekt zich de verdere voortgang van de bij die gevallen gerezen problematiek uit tot na de einddatum van dit verslag.
Tenslotte is eenmaal "beroep", als bedoeld in art. 128.2 HR, aangetekend tegen een door een kamer gevolgde procedure. Nader onderzoek leidde tot de beslissing dat de beslissing van de kamer in stand bleef.

DE AARD VAN DE GESCHILLEN

Royement

Twee geschillen betroffen het aanvechten van een royement door het Hoofdbestuur. Beide klachten werden niet gehonoreerd.

Bevoegdheid van het Hoofdbestuur

In twee gevallen werd de bevoegdheid van het Hoofdbestuur om tot bepaalde besluiten te komen betwist. Een daarvan betrof de bevoegdheid om te beslissen de verkiezing van een nieuwe partijvoorzitter uit te stellen totdat het Congres zich zou hebben uitgesproken over een al dan niet betaald voorzitterschap van de partij. In beide gevallen werd de bevoegdheid van het Hoofdbestuur bevestigd.

Geldigheid van besluiten in afdelingsvergaderingen

Zeven maal werd de geldigheid van gevolgde procedures en genomen besluiten tijdens een afdelingsvergadering aangevochten. Deze klachten werden grotendeels niet gehonoreerd.

Perikelen betreffende kandidaatstellingen

Er kwamen vier klachten binnen over het afwijzen van kandidaten wegens het te laat voldoen van de contributie, een euvel dat zich bij voortduring herhaalt. Het Geschillencollege heeft op dit punt een uitvoerige jurisprudentie opgebouwd. In twee gevallen werd de klacht gehonoreerd,

in twee andere gevallen niet.
Eenmaal werd een kandidaat afgewezen omdat zijn handtekening ontbrak onder zijn kandidaatstellingsformulier. Zijn klacht werd gehonoreerd. Waarschijnlijk zal het Geschillencollege over deze beslissing binnenkort mededelingen doen in de Democraat.
- Het vaststellen van de definitieve kandidatenlijst zal plaatsvinden op 25 april 1999.

Er kwamen drie klachten binnen betreffende beslissingen van het Hoofdbestuur over het verlenen van dispensatie van de bepaling dat kandidaten op het moment dat zij zich kandidaat stellen tenminste één jaar lid van D66 moeten zijn. Eenmaal werd een kandidaat niet ontvankelijk verklaard. In twee andere gevallen werd beslist dat het Hoofdbestuur bij het verlenen van de gevraagde dispensatie geen beperkende bepalingen mag opleggen. Hierover zal waarschijnlijk een publicatie in de Democraat volgen. Tenslotte waren er nog twee klachten over de weigering van een verkiezingscommissie om een kandidaat die zich eerder had teruggetrokken wederom als kandidaat te aanvaarden nadat aanvankelijke bezwaren waren weggevallen. De voorzitter heeft beide klachten niet ontvankelijk geacht.

NASCHRIFT
Ik heb nu zes jaren het werk van het Geschillencollege van binnen uit kunnen waarnemen, de laatste twee jaren als voorzitter. Ik ben er van overtuigd dat een goed en wijs Geschillencollege, dat overigens gestrengheid waar nodig niet uit de weg gaat, een belangrijke bijdrage levert aan het goed functioneren van de partij in al haar geledingen. Maar evenzeer is soms duidelijk geworden dat uitspraken van het college niet altijd een panacee zijn en niet altijd een impasse kunnen doorbreken. In situaties waarin de persoonlijke verhoudingen tussen de leden zijn geschaad en conflicten voortvloeien uit diepgaande tegenstellingen bereikt ook het Geschillencollege soms de grenzen van zijn kunnen.
Overigens kijk ik als lid van het Geschillencollege met genoegen en dankbaarheid terug op voldoening schenkende jaren.

September 1997
drs. Minne Dijkstra, voorzitter

D66-CONGRES OOK TE VOLGEN VIA INTERNET

"Je moet er geweest zijn om erover te kunnen meepraten". Dat geldt voor veel dingen, maar zeker voor een D66-congres: dat is namelijk elke keer weer een belevenis. Het eerstvolgende congres is op zaterdag 25 oktober in Emmen.
Dat is niet naast de deur. Psychologisch schijnt de afstand Den Haag - Emmen verder weg te zijn dan omgekeerd. Vandaar dat er busvervoer wordt geregeld. Voor wie de reis naar Emmen toch niet kan maken, biedt D66 de mogelijkheid het congres thuis via de pc te volgen. Gedurende de dag zal er namelijk via Internet verslag worden gedaan van wat zich in Emmen afspeelt. Hoe dat precies in zijn werk gaat leest u op de D66-website (www.d66.nl). Zie verder de aankondiging in het Congresboek.

Congres 66

agenda (concept)

Alle data m.b.t. congres 66 in februari 1998 in congresreglement, congresagenda en lijst belangrijke data zijn gebaseerd op de gekozen congresdata: 6/7 februari 1998. Mocht hierin een wijziging komen, dan verneemt u deze via de volgende Democraat.

Zaterdag 7 februari 1998
(Leeuwenhorst, Noordwijkerhout)

10.00 - 10.15	• opening door de partijvoorzitter • introductie congresleiding • benoeming notulen- en stemcommissie op voordracht congresleiding • toelichtingen verkiezingsprocedures door Landelijke Verkiezingscommissie
10.15	opening stembussen
10.15 - 10.25	FINANCIEN • contributieregeling 1999 • regio- en afdelingsbijdrageregeling 1999 ORGANISATIE • algemeen organisatorische moties • invulling stemadviescommissie EK-verkiezingen • invulling stemadviescommissie EP-verkiezingen • wijzigingsvoorstellen Statuten en Huishoudelijk Reglement
10.25 - 10.50	PRESENTATIE KANDIDATEN BESTUREN EN COMMISSIES
11.00 - 12.00	CONCEPT-VERKIEZINGSPROGRAMMA - discussiebijeenkomsten I
	lunchpauze
12.30 - 13.00	PRESENTATIE KANDIDATEN LIJSTTREKKERSCHAP TWEEDE-KAMERVERKIEZINGEN toelichting stemprocedure verkiezing lijsttrekker door voorzitter LVC
13.00 - 13.40	nader in te vullen
13.40 - 15.35	CONCEPT-VERKIEZINGSPROGRAMMA - discussiebijeenkomsten II
15.45 - 16.15	ACTUELE POLITIEKE MOTIES
16.15 - 16.45	nader in te vullen
	schorsing

vanaf 18.00	diner
vanaf 20.30	cabaret
vanaf 22.00	feest

Zondag 8 februari 1998

09.45 - 09.55	heropening congres door congresvoorzitters voorstellen congresleiding en notulen- en stemcommissie
10.00 - 11.30	CONCEPT-VERKIEZINGSPROGRAMMA - besluitvorming I
	pauze
11.45	sluiting stembussen lijsttrekker TK-verkiezingen
11.45 - 12.45	CONCEPT-VERKIEZINGSPROGRAMMA - besluitvorming II
12.45 - 13.15	nader in te vullen
13.15	sluiting stembussen kandidaten besturen en commissies
13.15 - 15.15	CONCEPT-VERKIEZINGSPROGRAMMA - besluitvorming III
	pauze
15.30 - 16.00	CONCEPT-VERKIEZINGSPROGRAMMA - besluitvorming IV
16.00 - 16.05	uitslagen verkiezingen besturen en commissies
16.05 - 16.30	TWEEDE-KAMERVERKIEZINGEN • bekendmaken lijsttrekker • toespraak lijsttrekker
16.30	sluiting congres

Congres 66

CONGRESREGLEMENT

art. 1
Het 66-ste congres van D66 vindt plaats op zaterdag 7 en zondag 8 februari 1997 te Noordwijkerhout.

art. 2
Organisatorische moties en moties en amendementen met betrekking tot het concept-verkiezingsprogramma, de statuten en het Huishoudelijk Reglement van de partij, de contributieregeling 1998 en de bijdrageregeling voor regio's en afdelingen voor 1998, dienen uiterlijk, doch liefst eerder, op dinsdag 9 december 1997 om 12.00 uur in de juiste vorm op het Landelijk Secretariaat van D66 te Den Haag te zijn ontvangen.

art. 3
Met inachtneming van het bepaalde in artikel 90 en 93 van het Huishoudelijk Reglement dienen Actuele Politieke Moties uiterlijk te worden ingediend op donderdag 5 februari 1998 om 10.00 uur 's ochtends bij het Landelijk Secretariaat.

Daarnaast bestaat er de mogelijkheid om tijdens het congres Actuele Politieke Moties in te dienen bij de voorzitter van de Besluitvormingscommissie tot zaterdag 7 februari 1998 17.30 uur.

art. 4
Omtrent het in behandeling nemen van de voor donderdag 5 februari 10.00 uur ingediende APM's beslist het congres aan het begin van het agendapunt in de vergadering op zaterdag 7 februari 1998.

art. 5
De congresleiding heeft de bevoegdheid ten congresse aanvullende regels te stellen.

art. 6
Bovendien zijn specifiek van toepassing op het congres de art. 89 t/m 99 van het Huishoudelijk Reglement.

Toelichting bij het congresreglement

Het Hoofdbestuur heeft het recht naar aanleiding van de discussie in het congres ter plekke congresvoorstellen te formuleren en aan datzelfde congres ter besluitvorming voor te leggen.
Moties en amendementen dienen te worden ingediend in de vorm van het daartoe bij het Landelijk Secretariaat verkrijgbare standaardformulier. U kunt deze eveneens bestellen op flop, tegen betaling van de kostprijs van een floppy. Dient u meerdere moties en amendementen tegelijk in en zijn alle woordvoerders en contactpersonen gelijk, dan kunt u volstaan met 1 formeel ingevuld en ondertekend formulier, mits daarop zeer duidelijk is aangegeven voor welke moties en amendementen de handtekeningen gelden. Actuele Politieke Moties behoeven slechts 5 handtekeningen van stemgerechtigde leden.
Alle overige moties en amendementen behoeven hetzij 25 handtekeningen van stemgerechtigde leden, hetzij de handtekeningen van een bestuurslid van de afdeling of regio, waarin de ledenvergadering de moties en amendementen vaststelde. Denkt u eraan dat u alleen het recht heeft moties en amendementen in te dienen als u uw contributie heeft voldaan? Het lidmaatschapsnummer dient bij elke handtekening te worden vermeld. Alle handtekeningen dienen in een keer, gelijktijdig met de tekst te worden aangeboden.
Amendementen die beogen een heel hoofdstuk of meerdere complete hoofdstukken te schrappen, worden niet geaccepteerd. Elk hoofdstuk komt apart in stemming, stemverklaringen kunnen bij de behandeling worden afgelegd.
Een motie is een voorstel tot het doen van een algemene uitspraak danwel een verzoek of opdracht tot een bepaalde handeling. Een motie heeft geen gevolgen voor de formulering van de alsdan ter besluitvorming voorgelegde voorstellen.
Fax- en e-mail-zendingen worden beschouwd als "vooraan-

kondigingen". Het originele formulier dient binnen te zijn op de aangegeven datum.
De in het congresreglement vermelde indieningstermijn is een uiterste - het Landelijk Secretariaat stelt eerdere toezending bijzonder op prijs.
U kunt het congresboek met de verzamelde moties en amendementen bestellen bij het Landelijk Secretariaat via de bestelbon elders in dit katern.

WIJZIGINGSVOORSTEL HUISHOUDELIJK REGLEMENT

Het Hoofdbestuur doet het volgende wijzigingsvoorstel:

vervang art. 039.1 door:

1a Het bestuur meldt de vacatures in besturen, bijzondere organen en LV-commissies aan de leden. Hierbij gelden de volgende termijnen:
opening:
landelijk: uiterlijk 4 maanden voor het congres
overige niveaus: uiterlijk 14 dagen voor de ledenvergadering.
sluiting:
landelijk: uiterlijk 2 maanden voor het congres
overige niveaus: uiterlijk 7 dagen voor de ledenvergadering

1b Bij tussentijdse vacatures op landelijk niveau, die bekend worden na de uiterlijke openingstermijn kan de melding nog geschieden op een dusdanig tijdstip dat er tussen ontvangst van de vacaturemelding door de leden (= opening van de kandidaatstelling) en de (voor deze vacature) nieuwe sluitingsdatum minstens 8 dagen zijn en de sluitingstermijn niet later dan 3 weken voor het congres is.

Toelichting: met de wijziging onder a wordt verheldering beoogd van de procedure.
Door de toevoeging van 1b wordt bewerkstelligd dat voor tussentijdse vacatures een extra maand beschikbaar is voor vacaturemelding en kandidaatstelling.

VACATURES BESTUREN EN COMMISSIES

Eerste kennisgeving van de vacatures waarin het congres op 7 en 8 februari 1998 zal voorzien.

De kandidaatstelling sluit op maandag **8 december 1997 om 12.00 uur.** Ingevulde kandidaatstellingsformulieren moeten dan binnen zijn bij de LVC p/a Landelijk Secretariaat. Kandidaatstellingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het Landelijk Secretariaat, Postbus 660 2501 CR Den Haag, bezoekadres Noordwal 10, tel. 070-356 60 66, fax 070-364 19 17, e-mail: lsd66@d66.nl.

hoofdbestuur / dagelijks bestuur
secretaris politiek
secretaris buitenland
Beiden stellen zich niet herkiesbaar.
Het Hoofdbestuur heeft het recht om een voordracht te doen voor de functies in het Dagelijks Bestuur.
Informatie bij: Tom Kok (partijvoorzitter), 0515-431 381.

hoofdbestuur / regio
regio's Gelderland, Utrecht, Zeeland en Noord-Brabant
De zittende hoofdbestuursleden stellen zich herkiesbaar. Het lid uit Noord-Brabant heeft nog 1 jaar tot zijn maximale termijn.
Informatie bij de zittende HB-leden: Gelderland: Hans Kroesen, tel. 026-445 1120; Utrecht: Ton Ouwehand, tel. 030 - 635 8220; Zeeland: Mira Sollie, tel. 0118-413 706; Noord-Brabant: Roland de Bruyn, tel. 076-565 0712 of bij Matt Poelmans, vice-voorzitter organisatie tel. 071 - 519 0294

financiële commissie
2 leden (1 einde maximale termijn en 1 einde eerste termijn)
Deze laatste stelt zich herkiesbaar.
Informatie: bel 's avonds of in het weekend met Mat Botman (voorzitter FC): 020 - 496 1702.

geschillencollege
1 lid (einde 1e termijn, niet herkiesbaar)
Informatie: bel 's avonds of in het weekend met Minne Dijkstra (tot 25 oktober 97 voorzitter GC): 020 - 625 0136.

landelijke verkiezingscommissie
1 lid (trekt zich terug wegens drukke bezigheden)
Informatie: Gerk Oberman (voorzitter) (076-5602294).

Stichting Wetenschappelijk Bureau D66
1 penningmeester (einde maximum termijn)
1 lid (einde 1e termijn, herkiesbaar)
Het SWB-bestuur kan op basis van het opgestelde profiel een voordracht doen uit de kandidaten die zich hebben aangemeld voor het SWB-bestuur.
Informatie: bel overdag met de directeur van het SWB: Christiaan de Vries, tel. 070-356 6038.

Stichting Opleidingscentrum D66
1 lid (zittende lid heeft zich voor congres 65 aangemeld als enige kandidaat voor het penningmeesterschap van het OC, deze vacaturemelding is dus formeel onder voorbehoud doorgaan verkiezing in congres 65)
Het bestuur van het Opleidingscentrum kan op basis van het opgestelde profiel een voordracht doen uit de kandidaten die zich hebben aangemeld voor het bestuur van het Opleidingscentrum.
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Leo Pinxten (tel. 070 - 3566066).

PROFIELEN

hoofdbestuur/dagelijks bestuur
secretaris politiek
De vice-voorzitter politiek en de secretaris politiek vormen samen met de voorzitter en de secretaris buitenland de politieke hoek van het Dagelijks Bestuur.
De taken van vice-voorzitter en secretaris politiek zullen in de komende periode na goed overleg worden verdeeld.
Ter oriëntatie de huidige verdeling: vice-voorzitter: contacten met Adviesraad, Statenfracties en Raadsfracties en Bestuurdersvereniging;
secretaris politiek: contacten met de Stichting Wetenschappelijk Bureau, Tweede en Eerste Kamer.
Dit houdt tevens in: het **bijwonen van de wekelijkse TK-**

EUROPEES PARLEMENT

D66 ELDR

EUROPA BULLETIN

Middels het Europa Bulletin houdt de Eurofractie D66 de leden op de hoogte van standpunten die namens D66 in het Europees Parlement worden ingenomen.

AGENDA 2000 EN HET MILIEU

Zoals elders in deze Democraat door de Eurofractie beschreven, is de uitbreiding van de EU met enkele landen uit Centraal-en Oost-Europa het belangrijkste punt op de Europese agenda voor de komende tijd. Binnen het Europees Parlement zullen meerdere parlementaire commissies zich buigen over de consequenties hiervan voor de verschillende beleidssectoren. Doeke EISMA is in de Milieucommissie van het EP benoemd tot rapporteur van de uitbreiding. Aan hem is nu de taak een rapport te schrijven over de gevolgen van de uitbreiding voor het milieu en voorstellen te doen over de best te volgen strategie. Algemeen bekend is dat de milieu-omstandigheden in Centraal- en Oost-Europa veel te wensen over laten: decennia lang heeft het milieu daar nauwelijks enige prioriteit gehad, waardoor nu enorme bedragen nodig zijn voor herstel en het opzetten van een milieu-infrastruktuur. Om die reden vormt het milieubeleid één van de grote struikelblokken bij de uitbreiding. Deze achterstand brengt een zwaar dilemma met zich mee. Immers, de toetredende landen zullen de volledige bestaande EU-wetgeving moeten overnemen om volwaardig lid te kunnen worden van de EU. Milieuwetgeving mag daarop geen uitzondering vormen. Echter, gezien de achterstand zal het het nog enkele tientallen jaren duren voordat alle Oosteuropese landen in staat zijn de EU-milieuwetgeving te implementeren. Volgens de Europese Commissie is het milieu gebaat bij een zo snel mogelijke toetreding van de kandidaat-lidstaten. Eenmaal toegetreden kan namelijk gemakkelijker een gezamenlijke milieustrategie worden ontwikkeld. De Commissie wil daartoe per land enkele sleutelrichtlijnen selecteren waaraan dat land moet voldoen op het moment van toetreden. Voor alle overige milieuwetgeving zullen dan contracten worden afgesloten met duidelijke tijdschema's en financiële constructies.

EISMA zal deze strategie grotendeels steunen. In veel van de kandidaat-landen is milieubeleid nog betrekkelijk nieuw en daardoor slecht georganiseerd. Een sterkere bestuurlijke structuur is noodzakelijk om het milieubeleid daadwerkelijk uit te kunnen voeren en te kunnen handhaven. De keuze welke landen eerst kunnen toetreden zal vanuit milieu-oogpunt een lastige zijn. De angst bestaat enerzijds dat die landen, die de belofte krijgen als eerste te mogen toetreden gemakzuchtig worden en anderzijds dat zij, die niet tot de eerste groep toetreders behoren, weinig meer zullen investeren in milieubeleid, maar zich vooral zullen richten op economische groei. Het is duidelijk dat in beide gevallen het milieu de dupe zal zijn.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: +32.2.284.5797

EU MOET KEUZE TEN AANZIEN VAN UITBREIDINGSSTRATEGIE NOG MAKEN

De Europese Commissie is met "Agenda 2000" gekomen om de Unie voor te bereiden op de toetreding en stelt de Raad voor om in januari 1998 de onderhandelingen te openen met zes landen, te weten Hongarije, Polen, Tsjechië, Slovenië, Estland en Cyprus. De Europese regeringsleiders zullen tijdens de Europese Raad van december a.s. een beslissing nemen. In het Europees Parlement, dat zijn mening begin december dit jaar zal geven, is de discussie losgebarsten. Een overzicht van de standpunten.

Alle kandidaten tegelijk:

De EU moet de onderhandelingen starten met *alle* elf landen, die een aanvraag voor lidmaatschap hebben ingediend. De daadwerkelijke toetreding zal plaatsvinden, zodra de kandidaten aan de criteria voldoen. Enig andere beslissing zou een nieuwe tweedeling in Europa tot gevolg hebben met alle schadelijke effecten in de uitgesloten landen. De bevolking daar zou zich van "Europa" kunnen afkeren en niet langer bereid zijn de voorbereidingen voor toetreding te treffen.

Beperkte groep landen:

In eerste instantie zal slechts worden onderhandeld met die landen, waarvan de Commissie objectief heeft vastgesteld dat ze klaar zijn voor de Unie. Tegelijkertijd wordt tussen de huidige lidstaten en de aanvragers een intensieve samenwerking op het gebied van justitie, binnen- en buitenlandse zaken en veiligheid aangegaan om ook voor hen een snelle toetreding te bewerkstelligen. Zodra de kandidaten economisch en politiek klaar zijn voor de Unie, kan ook met deze landen de onderhandelingsfase worden geopend.

Eerst goed voorbereiden:

De onderhandelingen zouden pas 1á 2 jaar voor

toetreding moeten aanvangen, maar geen van de Oosteuropese kandidaten is nu klaar om over 1 á 2 jaar toe te treden. De daadwerkelijke toetredingen zijn pas voorzien voor 2002-2003. Daarom zou nu alle energie moeten worden gestoken in de assistentie en advisering inzake de overname van de Europese wetgeving (en de rest van de voorbereiding op de toetreding) in plaats van in de onderhandelingen zelf. Daardoor zou de toetreding mogelijk zelfs nog sneller plaats kunnen vinden. Dit vereist wel dat de eerder genoemde intensieve samenwerking verder versterkt wordt om het "groepsgevoel" te ontwikkelen, anders riskeren we dat de kandidaten ten onrechte het gevoel hebben, dat ze aan de zijlijn worden geplaatst.

De Eurofractie D66 zal hierover in de komende tijd een standpunt moeten bepalen. De afwegingen worden nu gemaakt. Alle inbreng in het debat is welkom. Het eindoordeel zal tijdig bekend gemaakt worden.

CYPRUS: EEN GEVAL APART

"Cyprus in onvergelijkbaar met de landen van Centraal- en Oost-Europa en de toetreding van Cyprus moet dan ook als een aparte categorie behandeld worden door de Unie". Dat zei Jan-Willem BERTENS tijdens de eerste presentatie, die hij als parlementsrapporteur van Cyprus tot de EU gaf. "Alle instellingen van de EU hebben immers al te kennen gegeven, dat de toetredingsonderhandelingen met Cyprus begin 1998 van start moeten gaan. Cyprus is een stabiele democratie, die zich reeds jaren voorbereid op de toetreding door het overnemen van de EU-wetgeving en is beter dan een aantal huidige EU-lidstaten in staat om de concurrentie in de Unie het hoofd te bieden. De bezetting door Turkije zou geen reden mogen zijn om de start van de onderhandelingen uit te stellen. Anders zouden we daden, die in strijd zijn met het internationaal recht legitimeren en onze eigen principes over boord gooien."
Terecht stelt de Europese Commissie dan ook voor om op korte termijn de onderhandelingen met Cyprus te openen. Natuurlijk wordt alles in het werk gesteld om een oplossing van het geschil te bewerkstelligen. In juli en augustus hebben besprekingen plaatsgevonden op het hoogste niveau onder leiding van de Verenigde Naties. De Turks-Cypriotische leider Denktash blokkeert echter alle besprekingen totdat de EU de toetredingsonderhandelingen staakt.
Een gecombineerde aanpak is waarschijnlijk het meest effectief om een doorbraak te bewerkstelligen. Enerzijds moeten de VN en de EU alles in het werk stellen om de compromisbereidheid van beide kanten te vergroten en anderzijds moeten de VS, met Holbrooke als onderhandelaar, de druk op Turkije opvoeren. De EU mag niet toegeven aan de Turkse chantage en moet ver- dergaan met de toetredingsonderhandelingen. Bovendien moet de EU duidelijk maken, dat beide Cypriotische gemeenschappen voordeel hebben van toetreding.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: +32.2.284.5602

AGENDA 2000: DE FINANCIËLE EN INSTITUTIONELE DIMENSIE

De parlementaire Commissies dragen allemaal bij vanuit hun invalshoek aan het oordeel van het EP over Agenda 2000. Zo ook de Commissie Institutionele Zaken, waarin Laurens Jan BRINKHORST verantwoordelijk is voor een analyse over de institutionele implicaties van de voorstellen die de Europese Commissie op financieel vlak in Agenda 2000 maakt. Deze samenhang tussen de institutionele en de financiëële dimensies is belangrijk. Het gaat enerzijds om de machtsverhoudingen tussen de instellingen. Anderzijds bepaalt het financiëële kader in feite de wijze waarop de uitbreiding in de praktijk zal plaatsvinden.
De Commissie Begrotingscontrole behandelde deze week het voorstel van de Commissie om de slachtoffers van de overstromingen in Oost-Duitsland financieel tegemoet te komen. Jacques SANTER, voorzitter van de Europese Commissie, heeft Bondskanselier Helmut KOHL hiervoor 1,5 miljoen ecu toegezegd. De geschatte schade is duizend maal hoger. Laurens Jan BRINKHORST heeft ervoor gepleit om zulke bijstand onder te brengen in het INTERREG programma, om op die manier hulp voor dit soort rampen in de toekomst een structureel karakter te geven. Hij werd hierin niet gesteund door Jan MULDER (VVD) die zich uitsprak voor het

zetten van het geld op een kleine begrotingslijn Catastrofe-hulp. Over het rondpompen van geld gesproken! Hoe zou 1,5 miljoen ecu een reële bijdrage kunnen leveren aan ontstane noodsituaties? Dit bedrag werkt negatief en roept eerder het symbool van de onmacht van de Europese Unie op. Structurele hulp daarentegen is een werkelijke bijdrage.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST +32.2.284.5796

WERK MAKEN VAN WERK OP DE TOP VAN LUXEMBURG

"Op de komende buitengewone Europese Top over werkgelegenheid in Luxemburg in november zullen concrete, kwantificeerbare doelstellingen en sancties voor nalatige lidstaten moeten worden genomen. Nieuwe ideeën bestaan reeds, het wordt nu tijd om ze daadwerkelijk uit te voeren". Dit zei Johanna BOOGERD tijdens het debat in het kader van de voorbereiding van de Top in de commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken. Op de Top van Essen van december 1994 is de basis gelegd voor een Europese strategie voor de werkgelegenheid door het vaststellen van gemeenschappelijke prioriteiten. Hieronder vallen meer investeren in beroepsopleiding en scholing, het verhogen van de arbeidsparticipatie door economische groei, terugdringen van indirecte loonkosten, een actiever arbeidsmarktbeleid en meer aandacht voor specifieke groepen. Veel verder dan verklaringen is men echter tot nu toe niet gekomen.
De Top van Amsterdam heeft nieuwe instrumenten geleverd voor de coördinatie van het Europees werkgelegenheidsbeleid. Naast een coördinatieverplichting voor de lidstaten kan de Raad van Ministers ieder jaar met gekwalificeerde meerderheid werkgelegenheidsrichtsnoeren opstellen aan de hand waarvan het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten getoetst kan worden en aanbevelingen kunnen worden gedaan. Een belangrijke vernieuwing is tenslotte dat de Raad van Ministers stimuleringsmaatregelen kan aannemen die tot doel hebben de samenwerking tussen de lidstaten te bevorderen, in het bijzonder door gebruik te maken van proefprojecten. Aan de Europese Investeringsbank wordt een belangrijke rol toegekend bij het scheppen van werkgelegenheid, vooral met het oog op het midden- en kleinbedrijf, op de gebieden onderwijs, gezondheid, stadsmilieu en milieubescherming en grote infrastructuurnetwerken.
Tijdens het debat benadrukte BOOGERD nogmaals dat werkgelegenheid een integrerend bestanddeel van de globale richtsnoeren moet zijn. Werkgelegenheidsindicatoren kunnen hiertoe een goed middel zijn. Een voorbeeld hiervan is de verhouding tussen inactieven en actieven in een bepaalde lidstaat (de zogenaamde i/a ratio). De landen met de laagste verhoudingen zouden dan als referentiepunt kunnen dienen, waarop strategieën op kunnen worden afgestemd. Het voordeel van deze indicator is dat het een algemene norm betreft, die evenwel ruimte laat voor beleid gericht op specifieke doelgroepen. Ook laat het de beleidsvrijheid van lidstaten op sociaal gebied intact.
BOOGERD was het eens met de rapporteur van het Europees Parlement dat de sociale-zekerheidsstelsels werkgelegenheidsvriendelijker moeten worden. Lidstaten zullen de voorwaarden moeten scheppen voor de bevordering van de scholing en de flexibiliteit van de werknemers en van arbeidsmarkten die soepel reageren op economische veranderingen. Zij voegde daaraan toe dat speciale aandacht besteed dient te worden aan de mogelijkheden die informatie- en communicatietechnologieën meebrengen voor economische groei en creatie van nieuwe banen. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de effecten van informatisering en globalisering op de arbeidsorganisatie, werktijden enz. Meer nadruk zal komen te liggen op levenslang leren, zodat mensen constant op de hoogte blijven van de nieuwste technologieën.
Tot slot pleitte BOOGERD voor fundamentele vernieuwing van bestaande belastingstelsels. Verschuiven van lasten op arbeid naar andere doelen zoals milieuheffingen zijn positief maar niet structureel op de langere termijn. Daarom stelde ze voor grondig te kijken naar belasting op toegevoegde waarde, ofwel productieheffing. De (bruto) toegevoegde waarde bestaat uit het totaal

van de verkopen (omzet) verminderd met de inkopen en andere bedrijfskosten. Dit komt overeen met de winst, vermeerderd met huur en pacht, afschrijvingen en loonkosten. In principe dezelfde heffingsgrondslag als de BTW, welke een sterke Europese component heeft. Het is daarom interessant om de (bruto) toegevoegde waarde op Europees niveau te bekijken. Het voordeel van productieheffing en verminderen van belasting op arbeid is dat arbeid goedkoper wordt. Het is van belang te zoeken naar vormen van productheffing die inkomensneutraal voor de overheid en belastingneutraal voor het bedrijfsleven zijn. De eerste reacties van de rapporteur VAN VELZEN over deze voorstellen waren positief.

Voor meer informatie: Johanna BOOGERD: +32.2.284.5795

COLOFON
Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de D66-delegatie in het Europees Parlement. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden:

Jan-Willem BERTENS:
+32.2.284.5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD:
+32.2.284.5795
Medewerker: Martin VAN 'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST:
+32.2.284.5796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA:
+32.2.284.5797
Medewerkers: Gerben Jan GERBRANDY/Babette GRAEBER

Contactpersoon van de Delegatie in Nederland:
Arthur VAN BUITENEN
070-318.2634
Persvoorlichter van de Delegatie:
Tessa MAAS
+32.2.284.3592

---

fractievergadering op dinsdag overdag.
Beiden hebben tot taak om de discussie over politiek-inhoudelijke onderwerpen te stimuleren. In gezamenlijk overleg worden de overige werkzaamheden bepaald; de contacten naar buiten, naar individuele leden, de congresvoorbereiding en de samenwerking met de programmacommissie.

Om aan deze functie inhoud te geven moet, behalve gedurende de zomermaanden, gerekend worden met een werkbelasting van ca. 20 uur per week, waaronder vele weekends. Daarnaast moet men de bereidheid hebben om overdag beschikbaar te zijn voor het bijwonen van de wekelijkse TK-fractievergadering.

secretaris buitenland
De secretaris buitenland heeft een tweeledige taak. Enerzijds is hij/zij namens de partij belast met het opbouwen en onderhouden van een buitenlands contactennetwerk. Representatie van D66 in het buitensland vormt een integraal onderdeel van de functie. Anderzijds vormt de secretaris buitenland met de vice-voorzitter en secretaris politiek de politieke hoek van het Hoofdbestuur. De secretaris buitenland is primair verantwoordelijk voor de onderdelen "buitenland, defensie, ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten" binnen het takenpakket van het Hoofdbestuur.

De secretaris buitenland treedt op als verbindende schakel tussen partij en Eurofractie en bereidt in samenwerking met de Eurofractie de ELDR-council-bijeenkomsten voor. Bij de functie van secretaris buitenland behoort bovendien het q.q. voorzitterschap van het I.D.I., de stichting Internationaal Democratisch Initiatief D66 (voorheen IVSOM). Deze stichting heeft ten doel het verrichten of doen verrichten van politieke scholings- en vormingsactiviteiten in andere landen.

Om aan deze functie inhoud te geven moet, behalve gedurende de zomermaanden, gerekend worden met een werkbelasting van ca.20 uur per week, waaronder vele weekends.

hoofdbestuur/regio hoofdbestuurslid
Taak
Het regio-hoofdbestuurslid verzorgt de communicatie tussen het Hoofdbestuur (HB) en de regio, met als speciaal aandachtspunt het overbrengen van politieke en organisatorische signalen van regio en afdelingen naar het HB.

Profiel
- partijfuncties vervuld binnen de eigen regio;
- in staat zijn een netwerk van contacten binnen de eigen regio te onderhouden;
- voldoende tijd beschikbaar hebben voor het bijwonen van de vergaderingen van HB, regiobestuur en algemene regiovergadering, alsmede voor andere bijeenkomsten op regionaal niveau om op de hoogte te zijn van regionale en lokale problemen;
- in staat zijn namens het HB problemen te helpen oplossen binnen de regio op het moment dat besturen en/of fracties deze zelf niet kunnen oplossen;
- in staat zijn politieke besluitvorming en visies van HB en Tweede-Kamerfractie te verwoorden op regionaal en lokaal niveau;
- in staat zijn het voorzitterschap van HB-werkgroepen te vervullen;

financiële commissie, lid
De financiële commissie oefent toezicht uit op het financieel beheer van het bestuur en adviseert de penningmeester. Zij brengt advies uit aan het congres m.b.t. goedkeuring en vaststelling van de begroting, de jaarrekening en de overige financiële aangelegenheden.

geschillencollege, lid
Het geschillencollege beslecht geschillen in de partij, het beslist in beroep en geeft bij meningsverschillen tussen belanghebbende partijen desgevraagd uitleg van Statuten en Huishoudelijk Reglement. Het geschillencollege bestaat uit 11 leden. Per geschil wordt een kamer van 3 of 5 leden ingesteld, die op korte termijn na het binnenkomen van een geschil bijeen moeten komen. Een van de leden van de kamer wordt gevraagd de gemotiveerde uitspraak uit te schrijven. Het aantal geschillen per jaar varieert sterk.

landelijke verkiezingscommissie, lid
De landelijke verkiezingscommissie zorgt voor een goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen. De commissie is belast met controle van de informatie over kandidaten aan leden en zorgt voor de indiening van de kandidatenlijsten bij de Kiesraad. In het komende anderhalf jaar zal er voor de commissie veel werk aan de winkel zijn.

lid bestuur SWB D66
In het algemeen is aangaande het lidmaatschap van het bestuur het volgende van belang. Men dient ervaring dan wel kennis te hebben van de wetenschappelijk wereld. Een eigen wetenschappelijke achtergrond strekt hierbij tot aanbeveling. Voorts is ervaring met bestuurlijke processen van belang. Ten slotte is affiniteit met of kennis van de politieke partij D66 een noodzakelijke voorwaarde.

penningmeester bestuur SWB D66
Voor het penningmeesterschap is het daarenboven nodig dat kandidaten ervaring hebben met het beheer van penningen in georganiseerd verband, via werk of in voor organisaties als de Stichting Wetenschappelijk Bureau. Voorts is naast inzicht in en kennis van financiële boekhouding ook ervaring met beleidsvoering een noodzakelijke voorwaarde voor het penningmeesterschap.

lid bestuur Opleidingscentrum D66
Het Opleidingscentrum D66 past zijn cursus- en trainingsaanbod aan aan de vierjarige politieke cyclus. Zo zal het in 1997 en begin 1998 gericht zijn op de raadsverkiezingen op 4 maart 1998. Het Opleidingscentrum streeft ernaar om afdelingen en kandidaten voor de gemeenteraad zo goed mogelijk te ondersteunen in hun voorbereiding. Het bestuur van het Opleidingscentrum beoogt een zo gevarieerd mogelijk aanbod te bieden in geheel Nederland. Om dit te bereiken kan het nieuwe bestuurslid een welkome aanvulling bieden.

CONCEPT-VERKIEZINGSPROGRAMMA TWEEDE-KAMERVERKIEZINGEN 1998

Het concept-verkiezingsprogramma vindt u als bijlage bij deze Democraat.
Conform art. 057.1 van het Huishoudelijk Reglement is de inleiding van het concept-verkiezingsprogramma niet amendeerbaar.
Voor de procedure van het indienen van moties en amendementen vindt u informatie in het congresreglement en de toelichting daarop. U vindt deze elders in dit katern.

hoofdbestuur

HB-COMMISSIE VERTROUWENSPERSONEN

Het HB heeft tijdens zijn vergadering van 7 september j.l. besloten tot de instelling van een HB-commissie vertrouwenspersonen.

Het HB heeft geconstateerd, dat - in navolging van vele bedrijven en non-profit-organisaties - ook voor een politieke partij een ombuds-/vertrouwensfunctie een nuttige aanvulling kan zijn op het gehele functioneren van de organisatie. Deze constatering is de aanleiding geweest voor het HB om zich te bezinnen over de invulling van een dergelijke functie, door de instelling van een HB-commissie binnen D66.

Het werkterrein van de HB-commissie vertrouwenspersonen zal gelegen zijn op het terrein van integriteitsvraagstukken binnen D66 en in de meest brede zin des woords, waarbij onder meer gedacht kan worden aan het terrein van de ongewenste intimiteiten. Het werkterrein van deze commissie beslaat in ieder geval alle terreinen waar personen namens D66 actief zijn, zowel bezoldigd of als vrijwilliger op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

De commissie zal bestaan uit 2 leden:
Carla Fockens, oud HB-lid Drenthe, raadslid te Assen tel. 0592 - 314640 (prive)

Jos Heijmans, burgemeester van Haelen, regiovoorzitter Limburg tel. 0475 - 595666 (prive)
Als contactpersoon DB/HB zal Gretha Boom, secretaris organisatie, optreden.

De HB-commissie Vertrouwenspersonen is ingesteld voor de periode van 1 jaar, tot 15 september 1998, waarbij rond 1 juli 1998 de werkzaamheden van de commissie zullen worden geëvalueerd.

BELANGRIJKE DATA IN DE KOMENDE PERIODE (1997 t/m mei 1998)

1997	
ma 29 sep	congres 65, sluiting moties/amendementen
wo 08 okt	congres 66, concept-verkiezingsprogramma TK98 bij leden
za 25 okt	congres 65, Emmen
di 09 dec	congres 66, sluiting moties en amendementen verkiezingsprogramma
wo 17 dec	TK98, kandidatenlijst 2e ronde bij leden
1998	
di 20 jan	GR98, indienen kieslijsten bij gemeente (dag der kandidaatstelling)
vr 23 jan	TK98, sluiting poststemming 2e ronde
za 07 feb/ zo 08 feb	congres 66 TK98, bekendmaking lijsttrekkerskandidaten, vaststellen verkiezingsprogramma, verkiezing lijsttrekker, EK99, instellingsbesluit stemadviescie, vaststelling procedure en tijdpad EP99, instellingsbesluit stemadviescie, vaststelling procedure en tijdpad
wo 04 mrt	gemeenteraadsverkiezingen
wo 18 mrt	EK99, opening kandidaatstelling
wo 18 mrt	EP99, opening kandidaatstelling
di 24 mrt	TK98, indienen kieslijsten (dag der kandidaatstelling Tweede Kamer)
di 14 apr	GR 98,installatie nieuwe gemeenteraadsleden
wo 06 mei	TK98, verkiezingsdag
do 07 mei	EP99, sluiting kandidaatstelling
wo 19 aug	EK99, sluiting kandidaatstelling
wo 07 okt	EP99, kandidatenboek bij leden/opening poststemming
wo 21 okt	EP99, begin presentatieperiode
wo 11 nov	EK99, kandidatenboek bij leden/opening poststemming
wo 25 nov	EK99, begin presentatieperiode
wo 25 nov	EP99, eind presentatieperiode
vr 11 dec	EK99, eind presentatieperiode
vr 18 dec	EK99, sluiting poststemming
1999	
di 19 jan	PS99, dag der kandidaatstelling (indiening lijsten
wo 03 mrt	PS99, verkiezingsdag
di 20 apr	EK99, dag der kandidaatstelling
wo 28 apr	EP99, dag der kandidaatstelling
di 25 mei	EK99, verkiezingsdag
do 10 jun	EP99, verkiezingsdag (onder voorbehoud)

De data van de congressen in najaar 98 en voorjaar 99 worden in de volgende Democraat gepubliceerd.

Wetenschappelijk bureau

Idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Het bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE nummer 5, 1997

IDEE

Dit nummer van Idee is een congresnummer over gezondheidszorg. Het thema luidt: *gezondheidszorg: ideaal, wens en realiteit.* Het bevat:

- Een redactionele inleiding op het thema door Allan Varkevisser;
- Prof. mr. H.D.C. Roscam Abbing, hoogleraar gezondheidsrecht, over de verantwoordelijkheid van de overheid voor een doelmatig, rechtvaardig en beheersbaar stelsel van gezondheidszorg voor de 21e eeuw;
- In reactie op het artikel van Roscam Abbing proberen Tineke Stegeman en Frans Hoefnagel nog iets verder in de toekomst te kijken. Wat zijn de ontwikkelingen die het medische landschap sterk zullen doen veranderen en welke vragen roept dat op?
- Een gesprek van Pieter Fokkink en Allan Varkevisser met Els Borst - arts, minister, politica en wetenschapster - over de menselijke maat in de gezondheidszorg, de macht van de patiënt en het omgaan met technologie;
- 'Voorbij de (on)zalige onwetendheid' door Pieter Fokkink. De introductie van nieuwe technologieën genereert nieuwe mogelijkheden in de gezondheidszorg. Hoe kunnen we tegenover deze ontwikkelingen het recht op zelfbeschikking en de menselijke vrijheid waarborgen?
- Statements over brandende kwesties in de gezondheidszorg. Aan het woord komen Roger van Boxtel over de wenselijkheid van een gezondheidseffectrapportage, neonatoloog Hens Brouwers over grenzen aan het medisch-technologisch ingrijpen bij pasgeborenen en gezondheidsjurist Theo Hooghiemstra over privacyregels in de gezondheidszorg.

Naast het thema bevat dit nummer nog een artikel over de voor- en nadelen van de deelname van Nederland aan de EMU door Thijs de Ruyter van Steveninck.
Het Commentaar wordt gegeven door Jan Paul van Soest, directeur van het Centrum voor energiebesparing en schone technologie.

Tot nog toe verschenen in 1997 de volgende themanummers van Idee (*f* 12,50, zie bestelbon):
1. De mens in de samenleving
2. Europa
3. Economie en milieu
4. De overwerkte arbeidsmarkt

Nummer 6 van 1997 zal als thema hebben 'de politieke partijen'.

Ook van 1996 zijn nog themanummers ad *f* 10,— verkrijgbaar:
- Reinventing Government
- Digitalisering en nieuwe media
- Het democratisch onderhoud
- Landbouw en wereldvoedselproblematiek
- De spektakelmaatschappij

Opleidingscentrum

TRAININGEN

LEREN DEBATTEREN
15 november
Politiek debat kan gevoerd worden in eigen politiek verband, de afdeling of fractie, of in politieke arena's zoals de raadszaal, een forum of de kroeg. Debatvaardigheden zijn essentieel om in discussies uw standpunten te kunnen onderbouwen en uzelf (en D66) te profileren. Te profileren op zo'n manier dat de toehoorders uw argumenten begrijpen en uw standpunt gaan steunen. Debatteren en presenteren hebben veel overeenkomsten met elkaar. Het verschil zit in de interactie tussen de sprekers. Dit maakt een debat tot een spannende gebeurtenis. Tijdens deze training op 15 november in **Nijmegen** is aandacht voor de voorbereiding en de opbouw van het debat, voor debattechniek en presentatievaardigheden. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

CONFLICTHANTERING
18 oktober of 8 november
Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet, probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen.
Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructievideo. De training is op 18 oktober in **Eindhoven** of 8 november in **Utrecht**. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE
15 of 22 november
Iedereen heeft vroeg of laat situaties waarbij een presentatie onvermijdelijk is. In de politiek zijn communicatieve vaardigheden onmisbaar voor het behalen van succes. Tijdens deze training is intensief aandacht voor de belangrijkste onderdelen van een presentatie. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, het gebruik van hulpmiddelen, de vorm en inhoud van de presentatie, de spelregels tijdens de speech, plankenkoorts en een evaluatie. In een kleine groep deelnemers is veel ruimte en aandacht voor het individu. De training wordt op 15 november in **Den Haag** en op 22 november in **Deventer**.
Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

Kandidaten voor de gemeenteraadsverkiezingen kunnen zich met deze training alvast voorbereiden op hun voordracht in de afdeling.

LEIDEN VAN EEN VERGADERING
18 oktober of 15 november
Binnen D66 heeft iedereen wel eens te maken met het leiding geven aan discussies en vergaderingen. Dat kan zijn tijdens bijvoorbeeld werkgroep- of commissievergaderingen, afdelings- of fractievergaderingen. De training is op 18 oktober in **Amersfoort** of 15 november in **Beverwijk**. Het doel is om de vergaderingen de moeite en tijd waard te laten zijn. De gespreksleider speelt daarbij een cruciale rol. Deze moet kunnen omgaan met vergadertechnische aspecten als: structuur aanbrengen en tijd beheersen, analyseren en samenvatten, de stemming goed houden en besluiten (laten) nemen. Tijdens enkele intensieve oefeningen krijgen de deelnemers hiermee te maken. Deelnamekosten *f* 45,00 (inclusief lunch).

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD
Deze *tweedaagse* cursus vormt een uitstekende voorbereiding op een toekomstig raadslidmaatschap. Het doel van deze cursus is om kandidaten in staat te stellen om direct na hun benoeming een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren aan de besluitvorming in de gemeenteraad.
De volgende onderwerpen staan centraal: het functioneren van gemeenteraad en raadscommissies, het ambtelijk apparaat en de gang van zaken in een gemeentehuis, besluitvorming, effectieve samenwerking binnen en buiten de fractie, tactiek en strategie, informatieordening en -verwerking. De cursus wordt geleid door ervaren D66-ers. Cursisten ontvangen ter voorbereiding de publicatie 'D66 en de praktijk van de gemeenteraad'. Deelnamekosten voor deze twee dagen zijn *f* 50,00 (zonder lunch).

De cursus wordt de komende maanden op verschillende plaatsen gegeven.
- 11 en 18 oktober - **Amsterdam** (deelraden) en **Roermond**
- 1 en 8 november - **Akkrum, Amsterdam** (centrale stad), **Groningen, Rotterdam, Utrecht**
- 1 en 15 november - **Eindhoven**
- 8 en 15 november - **Deventer**

SYMPOSIUM CAMPAGNE VOEREN
zaterdag 18 oktober
Speciaal voor alle lokale en regionale campagnecoördinatoren organiseert het Opleidingscentrum een grote bijeenkomst in de Eenhoorn in **Amersfoort**. In een serie workshops en plenaire sessies komen tal van zaken aan de orde die van belang zijn voor het campagnewerk: middelen, ideeën voor campagneactiviteiten, stijl van campagnevoeren, relatie met de pers. De bijeenkomst wordt ondersteund door het landelijk campagneteam. Els Borst zal deze dag afsluiten. Deelnamekosten *f* 17,50.

TEAMVORMING
Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.
De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566066). Kosten in overleg.

BROCHURES

D66 EN DE PRAKTIJK VAN HET RAADSWERK
(herziene versie juli 1997)
"Al doende leert men" is de open deur waardoor tal van raadsleden het gemeentehuis binnenstappen. Het is zeker waar dat de praktijk de beste leerschool is, daar staat tegenover dat het beginnend raadslid zich goed kan voorbereiden. Deze publicatie biedt een globaal inzicht in wet- en regelgeving en geeft tegelijk aan hoe het raadslid daarmee kan omgaan. Verder informatie over interne en externe relaties, strategie, tactiek en financiën. Onmisbaar voor een ieder die zich kandideert. Prijs: *f* 17,50

WERKWIJZER
LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA
Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma.
Prijs: *f* 10,00
Deel 2 geeft ideeën en suggesties voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. Zo is er aandacht voor: democratisering; bestuurlijke organisatie; openbare ruimte: veiligheid en wijkaanpak; minimabeleid; sport en cultuur; onderwijs en jongerenbeleid; economie; ruimtelijke structuur; milieu; informatietechnologie; de positie van de raad in de gemeente.
Prijs: *f* 10,00.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK
Prijs: *f* 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Over welke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar trainingsaanbod geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN
Prijs: f 10,00
Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op geldstromen, inkomsten en

uitgaven van de gemeente. Daarna volgt een beschrijving van de cyclus van financiële documenten en is een hoofd stuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING
Prijs: f 15,00
Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk Reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. In het oktobernummer een gesprek met de voorzitter van de Jonge Democraten **Joost Boermans** over de verhouding tussen D66 en JD; dat is er een van liefde en haat, samenwerking en scheiding. In dat nummer ook aandacht voor jongerenparticipatie, een portret van een raadslid, een aparte Noordelijke provincie en ecostroom.
Wie voor 1 november een abonnement neemt, krijgt de laatste twee nummers van dit jaar gratis toegestuurd. Profiteer dus van dit aanbod en ontvang 13 nummers voor f 50,00.

Bel voor meer informatie het Opleidingscentrum D66 (tel. 070 - 3566066).

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:
- ☐ een materialenbestellijst
- ☑ congresboek A congres 65 - 25 okt 97
- ☐ congresboek A congres 66 - 7/8 feb 98
- ☐ aanmeldingsformulier kandidaatstelling vacatures besturen en commissies congres 66
- x formulier indiening moties/amendementen *(vul aantal in)*
- ☐ flop met voorbeeld-formulier indiening moties/amendementen
- ☐ flop met planningen EK EP AR PS
- ☐ planning EK verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning EP verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning AR verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning PS verkiezingen 99 op papier

De papieren planningen en formulieren krijgt (in enkelvoud) gratis, voor floppen met documenten moeten wij u f5,00 per stuk in rekening brengen.
De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

De nieuwe versie van het DIC-functionarissenadresboekje (juni 1997) is te bestellen door *f* 10,- over te maken op hetzelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

Kinderopvang congres
Ik meld ... kinderen aan voor de kinderopvang op het congres in Emmen.
(leeftijd(en) ...)

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

Leren debatteren. Kosten *f* 45,00
- ☐ 15 november in Nijmegen

Conflicthantering. Kosten *f* 45,00
- ☐ 18 oktober in Eindhoven
- ☐ 8 november in Utrecht

Speech en presentatie. Kosten *f* 45,00
- ☐ 15 november in Den Haag
- ☐ 22 november in Deventer

Leiden van een vergadering. Kosten *f* 45,00
- ☐ 18 oktober in Amersfoort
- ☐ 15 november in Beverwijk

- ☐ Symposium campagne voeren op 18 oktober. Kosten *f* 17,50

D66 en de praktijk van de gemeenteraad
11 en 18 oktober
☐ Amsterdam (deelraden)
☐ Roermond

1 en 8 november
☐ Akkrum
☐ Amsterdam (centrale stad)
☐ Groningen
☐ Rotterdam
☐ Utrecht

☐ *1 en 15 november* - Eindhoven

☐ *8 en 15 november* - Deventer

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

☐ D66 en de praktijk van de gemeenteraad. *f* 17,50

Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma
☐ deel 1. *f* 10,00
☐ deel 2. *f* 10,00

☐ Vaardigheden voor het politieke vak. *f* 7,50
☐ Gemeente en financiën. *f* 10,00
☐ Leidraad voor de afdeling. *f* 15,00
☐ Abonnement op het tijdschrift Voor de Draad. *f* 50,00 per jaar.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
☐ Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
☐ De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 15,00
☐ Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid, 1997, *f* 15,00

Uitgaven oude stijl

Brochures
☐ De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
☐ Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
☐ Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
☐ De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
☐ Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
☐ Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
☐ Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
☐ In Goede Banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
☐ Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
☐ Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
☐ De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
☐ Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
☐ Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,00
☐ De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f*10,-

Nota's
☐ Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
☐ Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
☐ De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
☐ De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50
☐ In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
☐ Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave
☐ De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*
Idee verschijnt 6x per jaar. ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 12,50.

☐ Ik neem een abonnement
☐ Ik wil een los nummer
☐ Index 1996

Dhr./ mevr .....
Straat .....
Postcode Plaats .....
Telefoon .....
Lidnummer .....
Functie in D66 .....

Deze bon opsturen naar: D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kunt ook telefonisch (070 - 356 60 66), per fax (070 - 364 19 17)
of per e-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

EN HOE NU VERDER ?

Vandaag heeft u, samen met de Democraat, het concept-verkiezingsprogramma ontvangen. Hoe gaat het daarmee verder?

- **op 9 december 1997 om 12.00 uur moeten alle originele moties naar aanleiding hiervan en amendementen hierop op het Landelijk Secretariaat zijn ingediend;**
- **om een amendement in te kunnen dienen, moet het voorzien zijn van 25 handtekeningen van D66-leden of met een meerderheid van stemmen zijn aangenomen in de afdelings- of regiovergadering;**
- **de inleiding van het concept-verkiezingsprogramma is niet amendeerbaar;**
- **op het congres begin februari worden alle amendementen behandeld. Daarbij heeft ieder lid dat zijn contributie heeft betaald, stemrecht. Op dit congres wordt het definitieve programma vastgesteld;**
- **ongeveer drie weken later verschijnt het programma in zijn definitieve vorm.**

de ontwerptekst worden uitgewerkt. Strijdig ook met de beperkte inhoud die we in het programma geven aan het begrip 'economische groei'. Zie bijvoorbeeld in punt 14 ons voorstel om in het debat 'economie-milieu' te kiezen voor de normen die voor het milieu noodzakelijk zijn."

Waarom dan toch dat ambitieniveau van 3% economische groei per jaar genoemd?
"Omdat de partij zich over zo'n belangrijk punt moet kunnen uitspreken. Zonder die zin in de ontwerptekst is de kans kleiner dat dit onderwerp in alle afdelingen aan de orde komt. De programmacommissie heeft steeds geprobeerd de ontwerpteksten zo breed mogelijk in discussie te brengen. Wij moeten in D66 in de aanloop naar de verkiezingen van 1998 met name over de samenhang tussen economie en milieu met elkaar spreken om tot nieuwe conclusies te komen. Die conclusies staan overigens reeds in vele van de 566 punten die het concept-verkiezingsprogramma telt. Om het wat simpel te zeggen: zien we alles in termen van geld verdienen om geld beschikbaar te krijgen ter oplossing van milieuproblemen? Of het andere uiterste: vinden we overleven op de lange termijn het allerbelangrijkste? Rechts tegenover links?
Wij vinden dat overleven en die lange termijn bepaald niet onbelangrijk, maar we willen toch met méér milieu méér economie verdienen. Economie in dienst van het milieu. Niet economie als overheersende kracht in ons leven. Ik hoop dat D66'ers die lijn in het verkiezingsprogramma herkennen en ermee instemmen."

" ... we willen toch met méér milieu méér economie verdienen. Economie in dienst van het milieu. Niet economie als overheersende kracht in ons leven."

Hoewel aan het concept grondig en zorgvuldig denkwerk door allerlei deskundigen ten grondslag ligt, worden niet alle voorstellen even serieus genomen. Het voorstel om de Verenigde Naties te financieren uit een extra heffing op vliegtickets werd als "ridicuul" bestempeld en met de hervorming van de politieke top door de invoering van een zogenaamd kernkabinet zou D66 zich "volledig buiten de werkelijkheid plaatsen".
"Wat mij nogal verbaasd heeft – en dat klinkt misschien wat hard – is de ongenuanceerde manier waarop kritiek is geleverd. Men weet duidelijk niet waar het internationale debat op zo'n punt staat. De gedachte van de belasting op vliegtickets als inkomstenbron van de VN is helemaal niet nieuw, die is al 10 of 15 jaar oud. Daar is in de wereld grote steun voor. Maar dan blijkt gewoon dat de mensen in de fractie dat niet weten. Een ander voorbeeld: de dertig kilometer snelheidsbeperking binnen de bebouwde kom. Dat staat in een nota die in november door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat wordt gepresenteerd. Wij hebben 'binnen de bebouwde kom' moeten vervangen door 'woongebieden', maar op het moment dat het programma definitief wordt vastgesteld is het feitelijk al achterhaald: Jorritsma ligt al voor. Tja, en dan doet mijn hart pijn..."

Wat betreft de bestuurlijke vernieuwing heeft de programmacommissie twee voorstellen gedaan: de vorming van een kernkabinet en het reduceren van het aantal ministeries door departementen samen te voegen. Het eerste voorstel is ongewijzigd opgenomen en het tweede voorstel is geschrapt. Van Hulten had liever gezien dat allebei de voorstellen in het concept waren blijven staan.
"Dat tweede voorstel is door de partijtop afgeschoten. Toen dacht ik: we hebben de partij twee keuzes aangeboden. Nu krijgen de leden toch het idee dat er van boven een soort dictaat is opgelegd in de zin van: 'Dit is het enige wat de partijtop goed voor jullie vindt om eens in de afdeling over te praten'. Daarmee wordt de kerngedachte van deze programmacommissie op het allerlaatste moment gekapt: het vermeerderen van de discussie in plaats van verminderen. Doodzonde." ◆

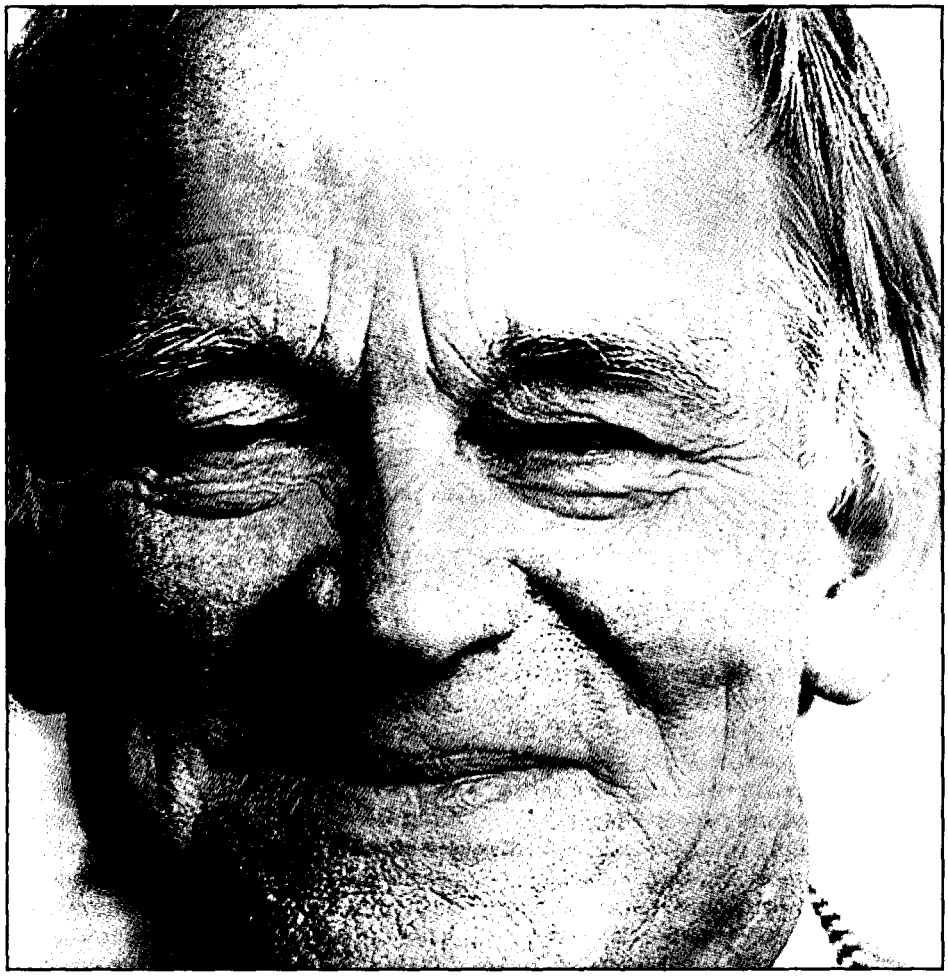

Foto: Willem Diepraam, Amsterdam

Ruim baan voor de mannelijke geslachtsdrift

Het bordeelverbod opgeheven

Vrijwillige seks tegen betaling, dat is gewoon werk.

Het algemene, strafrechtelijk gehandhaafde bordeelverbod moet worden opgeheven. Dat is de essentie van het wetsvoorstel dat Minister Sorgdrager onlangs aan de Tweede Kamer voorlegde. Hoe baanbrekend is dit wetsvoorstel eigenlijk?

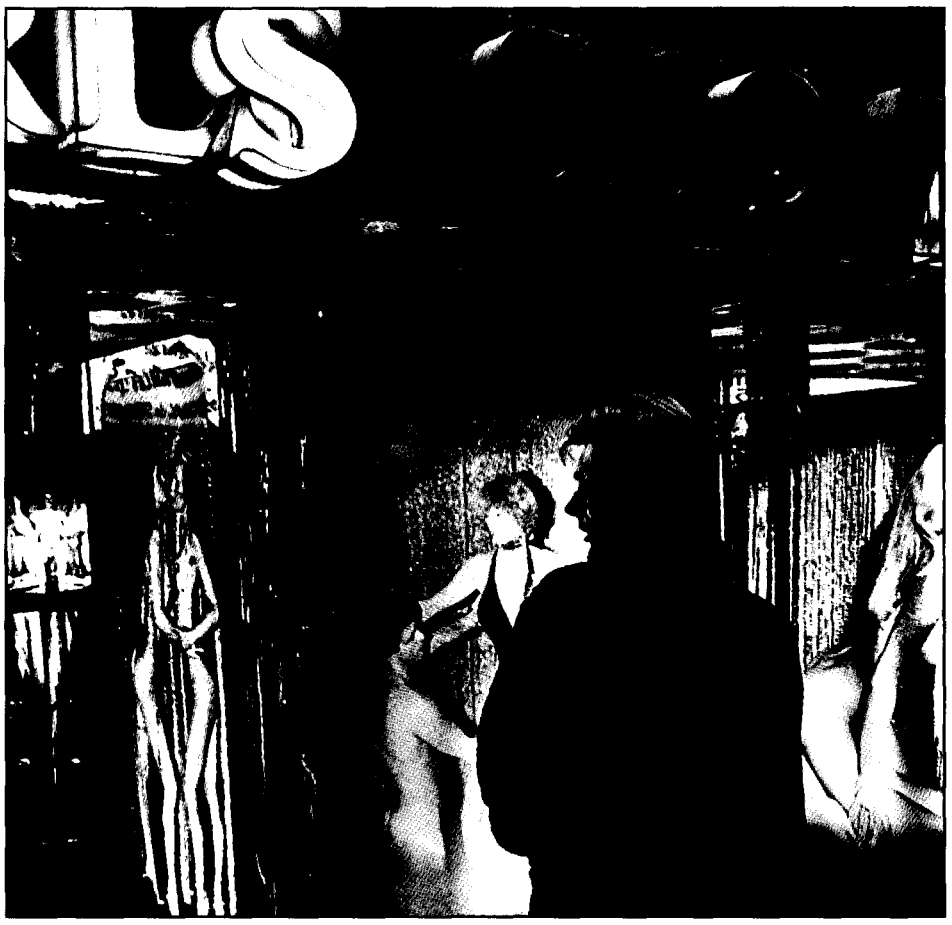

Foto: Marcel Minnée

Sorgdragers wetsvoorstel tot opheffing van het bordeelverbod is bij de tijd, maar niet nieuw.

door Arjen de Wolff

Prostitutie wordt niet langer als moreel verwerpelijk beschouwd, maar gemeenten moeten betaalde seks wel kunnen blijven reguleren. Zo gewoon als een pondje kaas verkopen is prostitutie nu ook weer niet: de volksgezondheid en de openbare orde zijn in het geding. Maar seksueel misbruik van minderjarigen en vrouwenhandel moeten juist feller worden bestreden. Wie denkt dat deze gedachte door de eeuwen heen langzaam is gevormd, en pas nu in wetgeving kan worden uitgedrukt, komt bedrogen uit. Verandering van prostitutiebeleid is, net als prostitutie zelf, van alle tijden.

's Mans lusten

In Amsterdam wordt prostitutie in de Middeleeuwen en tot ver in de zestiende eeuw voornamelijk gezien als een noodzakelijk kwaad. 's Mans lusten zijn nu eenmaal groter dan die van zijn vrouw. Van opkroppen komt maar herrie in het huwelijk. Prostitutie wordt gedoogd, maar gecontroleerd. Bordeelhouders mogen hun bedrijf uitoefenen, zolang het maar rustig blijft op straat. De kerk – de katholieke, iets anders is er nog niet – steunt dit beleid. Ze beschikt over voldoende realiteitszin om in een grote, internationaal georiënteerde stad als Amsterdam niet tegen de klippen op te willen roeien.

's Heren toorn

Dat verandert radicaal na de Alteratie van 1578, waarbij Amsterdam haar loyaliteit aan de katholieke landvoogd verruilt voor een 'satisfactie' (verdrag) met de protestantse Prins van Oranje. Het nieuwe, calvinistische stadsbestuur, recht in de leer en gebeten op alles wat paaps en voos is, breekt met het gedoogbeleid en legt een volledig verbod op prostitutie. Prostitutie wordt nu gezien als een zonde die 's Heren toorn zou afroepen over elke gemeenschap die hoererij in haar midden gedoogt. Men ziet dat bange vermoeden bevestigd in het rampjaar 1672. Hadden kerk en overheid vóór 1670 hun onbuigzame houding weer enigszins aangepast aan de werkelijkheid, na 1672 volgen opnieuw jaren van harde repressie. De vraag naar betaalde seks blijft natuurlijk, dus blijven ook de bordelen. Ondergronds en moeilijk vatbaar voor beperking van problemen.

Benadering naar Frans voorbeeld

Vanaf het begin van de achttiende eeuw, de eeuw van Verlichting en secularisatie, wordt prostitutie weer minder als een moreel probleem opgevat dan als een vraagstuk van openbare orde en volksgezondheid. Die veranderde opvatting heeft onmiddellijke gevolgen. De vervolging van prostitutie neemt af, terwijl de aandacht van de wetsdienaren verschuift van de hoeren zelf – de zondaressen van de eeuw daarvoor – naar de exploitanten van betaalde seks. Het zijn immers de souteneurs – voornamelijk vrouwen – die hebben zorg te dragen voor rust en orde rondom de bordelen, en voor hygiënisch toezicht

op de werkneemsters. Deze praktische benadering duurt voort tot en met de Napoleontische tijd, waarin naar Frans voorbeeld sprake is van systematisch overheidstoezicht, registratie en reglementering van prostitutie. Maar dit beleid kan na 1813 niet tot formele wetgeving worden verheven. Gedurende de negentiende eeuw woedt een fel dispuut tussen 'reglementaristen' en puriteinse 'abolitionisten', uitmondend in een overwinning voor de laatste groep. In 1911 wordt het bordeelverbod verankerd in het Wetboek van Strafrecht. Opnieuw slaat de balans door naar de andere kant.

Niet moreel veroordeeld

Het overheidsbeleid ten aanzien van prostitutie wordt door de eeuwen heen door telkens dezelfde factoren bepaald: de publieke moraal, meestal godsdienstig geïnspireerd; bescherming van de openbare orde en gezondheid; bestrijding van aan het prostitutiebedrijf verbonden misdaad en zorg voor de positie van zwakkeren, zoals minderjarigen en vrouwen die tot seks worden gedwongen. Wat een repressief dan wel liberaal klimaat schept, is de mate waarin aan de factoren onderling gewicht wordt toegekend.
In het wetsvoorstel van Sorgdrager keren dezelfde overwegingen weer terug. Het is een wet waar een Democraat mee voor de dag kan komen: de morele normering van prostitutie wordt nadrukkelijk – door de afschaffing van het bordeelverbod zelf – aan het overheidsbeleid onttrokken.

Handhaving openbare orde

Dat het algemene bordeelverbod wordt vervangen door een bestuurlijk handhavingssyteem, betekent niet dat Justitie haar handen volledig van de prostitutie af trekt. Integendeel zelfs. Het wetsvoorstel is gericht op bestrijding van seksueel misbruik van minderjarigen, vrouwenhandel en illegale prostitutie. Er worden nieuwe delictsomschrijvingen voorgesteld, en de strafmaxima voor verschillende vormen van exploitatie van onvrijwillige prostitutie worden verhoogd tot zes jaar.
Verzwarende omstandigheden, zoals opereren in een georganiseerd verband en toebrengen van blijvend letsel, kunnen leiden tot acht jaar cel.
De aanpak die Sorgdrager voor ogen staat, een combinatie van straf- en bestuursrechtelijk optreden, leunt zwaar op het 'Amsterdamse model'. In de hoofdstad wordt al enige tijd gewerkt met een gedoogbeleid voor bonafide bordelen enerzijds, en grof geschut voor criminele exploitanten en illegale prostituées anderzijds. De handhaving van de openbare orde is zo vergemakkelijkt.

Kwetsbare prostituées

Maar de zwakte van het Amsterdamse model is tevens de zwakte van het wetsvoorstel. In de eerste plaats zijn de middelen die de gemeentelijke overheid ter beschikking staan, niet toereikend om malafide souteneurs, of hun stromannen, blijvend buiten het vergunningstelsel te houden. Belangrijker is echter dat de hoeren zelf er niets mee opschieten. Hun positie wordt alleen maar kwetsbaarder.
De jacht die op hen wordt gemaakt, drijft de illegale prostituées juist dieper het ondergrondse circuit in, waar de vrouwenhandelaars hen met open armen verwelkomen en de hulpverlening ze niet meer bereiken kan. De raamprostitutie is beheersbaar; de carrousel van privéclubs in Nederland, Duitsland en België, waartussen de illegale meisjes om de paar maanden heen en weer worden geschoven, is dat niet.
Sorgdrager heeft een aantal lessen dat uit de geschiedenis van het prostitutiebeleid kan worden getrokken, ter harte genomen. Maar de belangrijkste les, dat het kapitaal moet worden getroffen en niet de slachtoffers, is niet geleerd. ◆

Politiek laat zich meeslepen door lot van familie

Gümüsmanie

Er zijn landen waar je maar beter niet kunt zijn. Er zijn landen waar je wordt vervolgd vanwege je geloof, seksuele voorkeur, politieke opvatting of ras. Om die mensen op te kunnen vangen in Nederland moeten we streng zijn voor anderen. Bijvoorbeeld voor de familie Gümüs (Turks: 'zilver'). Door een goed opgezet en goed uitgevoerd publiciteitsoffensief door vrienden van deze familie, leek een meerderheid in de Tweede Kamer te ontstaan die voorstander zou zijn van het maken van een uitzondering voor de familie Gümüs.

door Atilla Arda

Politici haastten zich voor de camera om hun medeleven te uiten en uit te leggen waarom het goed is de familie Gümüs hier te laten blijven. Ze deden mee aan protestmarsen, bijeenkomsten, en -concerten. Er werd zelfs een plein naar de familie genoemd. Echter de discussie werd eenzijdig gevoerd en daarom is het goed stil te staan bij de argumenten om streng te zijn voor de familie Gümüs.

Argument 1

Deze familie zou hier mogen blijven bij wijze van uitzondering. Een uitzondering op wat? De familie Gümüs heeft een verblijfsvergunning gevraagd op grond van een wet die kort gezegd stelt, dat je hier mag blijven wanneer je zes jaar in Nederland legaal hebt gewerkt. Deze wet is zelf een uitzondering op de regel. De regel is dat je in Nederland mag blijven wanneer in je eigen land je mensenrechten op gewelddadige wijze worden geschonden of wanneer je een exclusieve bijdrage kunt leveren aan de Nederlandse economie. De familie Gümüs vraagt dus om een uitzondering op een uitzondering. Zeevalking, ooit zelf staatssecretaris van justitie en medeoprichter van D66, wijst deze mogelijkheid af. Terecht stelt hij datje altijd grensgevallen hebt. Wie kan uitsluiten dat er geen uitzonderingen zullen zijn op de uitzonderingsregel die in deze kwestie zal worden toegepast? Nee, deze manier van optreden door de wetgever is het begin van bestuur naar willekeur; een glijdend pad dat we niet moeten willen opgaan.

Argument 2

De familie zou hier mogen blijven, omdat ze zich aan de wet houdt en niet het criminele pad op is gegaan. Juridisch is dit geen criterium om een verblijfsvergunning te krijgen. Feitelijk is het ook niet juist dat de familie Gümüs

Foto: Marcel Minnée

Dat de kinderen Gümüs al jarenlang in Nederland naar school gaan, is geen overtuigend argument om uitzetting van de familie te voorkomen.

zich aan de wetten van ons land heeft gehouden. Pa Gümüs kwam naar Nederland met een visum voor familiebezoek van zes maanden en keerde niet terug. Hij heeft zich niet bij de (lokale) autoriteiten gemeld voor een verblijfsvergunning, heeft zich niet ingeschreven bij het bevolkingsregister, werkte zwart in confectieateliers, deelde een woning met andere illegale familieleden en gaf de geboorte van zijn zoon niet op bij de burgerlijke stand. Zeker, de familie Gümüs is geen criminele familie zoals de Corleone familie in Mario Puzo's The Godfather, maar ze is ook niet de modelfamilie die vrienden en politici ons voorschotelen. Pa Gümüs heeft in zijn strijd om te overleven en voor zijn gezin te zorgen diverse malen de wet te overtreden. Dit is begrijpelijk, maar geen excuus en hoeft niet per se te worden beloond met een verblijfsvergunning.

Argument 3

De familie Gümüs zou hier mogen blijven, omdat ze zo goed zijn aangepast, Nederlands spreken en werk hebben. Pa Gümüs zegt in Vrij Nederland van 2 augustus jl.: "Doordat ik altijd moest werken, wist ik heel weinig van Nederland af. Ik had alleen contact met de moskee in Amsterdam en heel soms ging ik naar een Turks koffiehuis. Tegenwoordig fiets ik met mijn vrouw en kinderen op zondagmiddag naar het Amsterdamse bos. In Ortaoba – zijn geboorteplaats, AA – wordt een man uitgelachen als hij op de fiets zit." De familie Gümüs is duidelijk geïntegreerd in onze samenleving. Maar de keerzijde van de medaille is dat we buitenlanders die gebrekkig Nederlands spreken, die niet kunnen fietsen en in de WAO zitten, omdat ze jarenlang gevaarlijk en vies werk voor ons hebben gedaan, niet willen? Dat is niet de Nederlandse solidariteit waarop we trots zijn en het geeft zeker niet de Amsterdamse tolerantie weer.

Argument 4

De familie Gümüs zou hier mogen blijven, omdat de kinderen hier al jaren naar school gaan en één van hen zelfs hier is geboren. Het zou onmenselijk zijn hen nu terug te sturen naar een land waarvan ze de taal niet spreken, de cultuur niet kennen en in welk land ze geen sociale contacten, zoals vrienden hebben.
De kinderen hebben deze situatie eerder meegemaakt. Pa Gümüs heeft hen naar Nederland gebracht. Een land waarvan ze de taal niet spraken, de cultuur niet kenden en waar ze geen vrienden hadden. De oudste zoon is losgerukt van zijn geboorteland en zijn familie. In deze onmenselijke situatie zijn ze door hun eigen vader gebracht. Dit argument nu tegen de Nederlandse samenleving gebruiken, getuigt niet van enig respect voor onze gevoelens en maakt misbruik van ons medeleven.

Argument 5

De familie Gümüs zou hier mogen blijven, omdat de politiek daarmee kan bewijzen in staat te zijn naar de mensen te luisteren. Het is duidelijk dat de acties van vrienden, buren en advocaat succes hebben: politici hebben inderdaad aandacht voor de problemen van en zetten zich actief in voor deze familie. Dat zou blijkbaar niet kunnen worden gezegd van de staatssecretaris van justitie en de rechters die zich uitgebreid over deze kwestie hebben gebogen. Natuurlijk is het goed wanneer politici zich van hun menselijke zijde laten zien. Voor de democratie is het ook niet slecht, wanneer mensen de aandacht van de politici hebben en meebepalen wat er in Nederland gebeurt. Echter, de politici moeten niet vergeten dat ze (ook) wetgever zijn. Wanneer het bestuur in de persoon van de staatssecretaris een oordeel heeft geveld en de rechtsprekende rechter dit oordeel heeft goedgekeurd, dan is het niet aan de wetgevende Tweede Kamer dwars door de machtenscheiding een uitspraak te doen over een individueel geval.

Zesjaarsregeling als uitweg

Blijkbaar zijn ook de Kamerleden het anders gaan zien en zijn ze zich bewust geworden van de tegenargumenten. Het debat zou niet over de familie gaan, maar over de zesjaarsregeling, want die zou niet deugen.
Deze regeling – een politiek compromis waar vanaf het begin weinig mensen iets goeds in zagen – is inderdaad niet goed en een wijziging had voor de hand gelegen. Maar het moet voor de familie Gümüs pijnlijk zijn geweest om te zien dat Kamerleden afstand namen van hen. Of niet, want er werd wel een motie ingediend om een uitzondering te maken voor deze familie. En zo waren we weer terug bij af.
De kwestie Gümüs heeft duidelijk gemaakt dat er nog mensen zijn die zich willen inzetten voor de medemens. Duidelijk is ook hoe belangrijk het is dat politici hun functie van wetgever niet vergeten en zich niet laten meeslepen door de emotie van één concreet geval, waardoor verwachtingen worden gewekt bij mensen van vlees en bloed. Het is goed dat de zesjaarsregeling opnieuw ter discussie is gesteld en jammer dat deze niet is gewijzigd.

Wat de familie Gümüs betreft, hadden de politici beter kunnen denken aan het gezegde: "Spreken is zilver, zwijgen is goud" (Turks: "Söz gümüsse, sükut altindir"). ◆

Uitbreiding van de Europese Unie: een actuele noodzaak

Amsterdam is nauwelijks bekomen van de drukte rond de recente gelijknamige Top, of de toekomstige uitbreiding van de Europese Unie staat al volop in de aandacht. Dat is niet verbazingwekkend aangezien de onderhandelingen bedoeld waren om de instellingen van de Unie voor te bereiden op de uitbreiding naar Centraal- en Oost-Europa. In Amsterdam is dit echter niet gelukt. Er had op zijn minst een regeling gevonden moeten worden voor de aanpassingen (stemmenweging, aanpassing vetorecht en aantal Commissarissen) van de huidige structuur van de Unie. Zonder deze aanpassingen is een Europese Unie van 25 lidstaten onwerkbaar.

door de D66-Eurofractie

Ondanks deze belangrijke tekortkoming van het Verdrag dringt zich het perspectief van de uitbreiding, met landen van Centraal- en Oost-Europa en Cyprus, toch nu op. De val van de Berlijnse muur opende de mogelijkheid van de hereniging van Europa. Voor de D66-Eurofractie is het essentieel dat de aspiraties van de mensen in Centraal- en Oost-Europa opgevangen worden in een solidair Europa. De rol van de Europese Unie is om de politieke en economische stabiliteit van deze landen te bevorderen door hen op te nemen. Verder hebben de lidstaten er ook rechtstreekse economische en veiligheidsbelangen bij.
Tevens kan de Europese Unie door middel van het perspectief van toetreding een belangrijke impuls leveren aan een politieke oplossing van het conflict op Cyprus: vanaf 1974 wordt het noordelijk deel van Cyprus bezet door Turkije. Er is reeds bevestigd dat de onderhandelingen met Cyprus begin volgend jaar starten; deze start zal de druk om een oplossing voor het geschil tussen Grieks- en Turks-Cyprioten te vinden, verhogen. Bovendien is Cyprus in tegenstelling tot de andere kandidaten in economisch opzicht klaar voor toetreding. De D66-Eurofractie wil dat de beloften aan Cyprus gestalte worden gegeven.

Hervormingen onontkoombaar

Het spreekt voor zich dat toetreding een grondige voorbereiding vereist van alle betrokken partijen. De taak van een structurele hervorming en aanpassing van de economische en politieke systemen aan Europese maatstaven drukt zwaar op de schouders van de landen in Centraal- en Oost-Europa. De Europese Unie komt hun tegemoet door economische en technische hulp aangevuld met bilaterale akkoorden voor handel en politieke samenwerking die tezamen uitmonden in de 'strategie ter voorbereiding van toetreding'.
De Europese Unie zelf moet zich buigen over institutionele aanpassingen - die nodig zijn in verband met de voorgenomen uitbreiding - en deze in een nieuw Verdrag opnemen. Door het uitstellen van deze belangrijke beslissing hebben de lidstaten een kanttekening geplaatst bij de toetreding die zo snel mogelijk moet worden weggenomen. De D66-Eurofractie steunt dan ook het voorstel van de Europese Commissie om snel na de eeuwwisseling een nieuwe conferentie te houden om tot de nodige diepgaande institutionele hervormingen te komen.

Agenda 2000

Toetreding heeft niet alleen belangrijke gevolgen voor het functioneren van de Europese instellingen maar ook voor het beleid dat we samen voeren en de kosten die hiermee gemoeid zijn. In opdracht van de lidstaten is de Europese Commissie met een plan gekomen over hoe we de toetreding daadwerkelijk gaan uitvoeren. Dit plan, 'Agenda 2000', richt zich op een drietal hoofdlijnen: de hervorming van het intern gemeenschappelijk beleid [structuurfondsen, landbouw, cohesiefonds], een versterking van de strategie ter voorbereiding van EU lidmaatschap en de raming van de nodige financiële middelen.

Psychologie

De fundamentele politieke beslissing die de Commissie neemt, is de keuze om de toetredingsonderhandelingen naast Cyprus in eerste instantie met vijf 'Oosteuropese' kandidaatlanden te starten: Hongarije, Polen, Estland, Tsjechië en Slovenië. Volgens de Commissie maken deze landen op basis van objectieve criteria de meeste kans om de toetredingseisen op de middellange termijn te vervullen.
Het EP heeft zich daarentegen uitgesproken voor een gelijktijdig begin van de onderhandelingen met alle kandidaatlanden: het perspectief van toetreding zou hiermee bij alle werkelijk inhoud krijgen en zo wordt ook voorkomen dat er een kloof tussen kandidaatlanden onderling ontstaat.
De D66-Eurofractie ziet het psychologisch effect hiervan in; het heeft echter geen zin om de onderhandelingscapaciteiten van de Europese Commissie te verspreiden over alle kandidaten ten nadele van die landen die op middellange termijn echt aan de toetredingscriteria zouden kunnen voldoen. De Commissie benadrukt dat dit onderscheid niet discriminerend is. De D66-Eurofractie steunt deze benadering.

Overmatig optimistisch

De Commissie heeft in Agenda 2000 een diepgaand en coherent toekomstbeeld geschetst met vele politieke haken en ogen. Positief is dat het een zekere orde tracht te scheppen in een toekomst waarin zo vele factoren elkaar beïnvloeden. In haar poging om een juist evenwicht te vinden heeft de Commissie zich echter laten verleiden tot overmatig optimistische voorspellingen om aan de verwachtingen van alle betrokken partijen te voldoen [een economische groei van 2,5 procent in de EU-lidstaten en van 4 procent in de 'Oosteuropese' landen]. De D66-Eurofractie betreurt dit, omdat het de rol van de Europese Commissie is om een realistisch beeld te scheppen van de nodige harde besluiten die de lidstaten moeten nemen om de uitbreiding te verwezenlijken. ◆

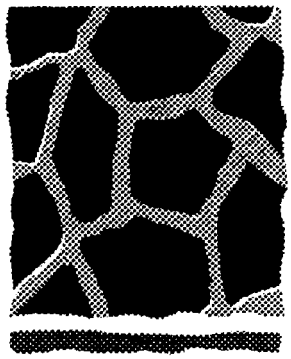

de giraf

Naast het Noorder Dierenpark

Drenthe

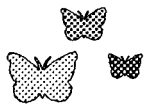

De Oringer Marke

Het mooist gelegen hotel in Drenthe

DIERENTUINARRANGEMENT **ƒ 205,00 p.p.**

welkomstdrankje, twee overnachtingen met ontbijtbuffet, twee keer een driegangendiner, een dag fietshuur, entreekaart Noorder Dierenpark

Sunday Special arr. ƒ 165,00 pp. 2 nachten (met zondag), 2x diner & ontbijt. Diverse andere arr. met o.a. fietsen, bowling, tennis, squash, all terrain biken, golfen, zonnebank, i.r. sauna

Hotel De Oringer Marke - Hoofdstraat 9 - Odoorn - tel. (0591) 512888
Hotel De Giraf - Van Schaikweg 55 - Emmen - tel. (0591) 642002

Is ons stelsel voor zorg en sociale zekerheid nog wel houdbaar? Kan het anders, beter misschien? De Vereniging VNO-NCW heeft een voorzet genomen en de actiepunten voor het regeringsbeleid in de komende kabinetsperiode overzichtelijk gegroepeerd in zes cahiers. Een daarvan gaat over zorg en sociale zekerheid. Wellicht nuttig om door te nemen ter voorbereiding op het congres, dat uw partij op 25 oktober organiseert. De overige cahiers bevatten ideeën over meer werkgelegenheid, onderwijs, sociale zekerheid en zorg, bereikbaarheid en leefbaarheid en over een concurrerend fiscaal beleid. In een algemeen cahier zijn alle ideeën gebundeld. Het bevat bovendien een analyse van ons veelgeroemde poldermodel. Samen vormen ze een waardevolle reeks die met recht de titel 'verzameld werk' verdient. Spaar ze alle zes.

Geïnteresseerd in de visie van VNO-NCW op het kabinetsbeleid voor de periode 1998 - 2002? Bestel gratis de cahiers. Bel 070 349 02 75.

Mooi paars is de heide

Campagne in Drenthe

Hoe belangrijk zijn de Drentse gemeenteraadsverkiezingen? Belangrijk genoeg om om landelijke ondersteuning te verzoeken. De Drentse verkiezingen zetten immers de toon voor de politieke situatie in de aanloop naar de komende algemene gemeenteraadsverkiezingen (4 maart) en de Tweede-Kamerverkiezingen (6 mei) in 1998. Dit is een bevinding uit 1994, toen de successen van de gemeenteraadsverkiezingen voor D66 direct doorwerkten in de Tweede-Kamerverkiezingen korte tijd later.

door Henk Roelofs, campagneteam Drenthe

Allereerst wil ik onze campagneleider Aad Dubbelboer van harte beterschap wensen. Hij is kort geleden getroffen door een lichte hartinfarct en momenteel daarvan herstellende.

De lokale verkiezingen in Drenthe zijn dus de eerste stap naar de verkiezingen in maart 1998 en in mei 1998. Doordat er vrij weinig tijd tussen zit, zal er tegen deze eerste politieke krachtmeting heel anders worden aangekeken. Daarom proberen we in Drenthe een 'vliegende start' te realiseren, onder het motto: "De eerste klap is een daalder waard."

Opkomst

Het belangrijkste probleem voor D66 is, zo blijkt uit verkiezingsonderzoek is, dat we erg veel kiezers verliezen doordat ze thuis blijven. Dat betekent dat onze campagne er in de in eerste plaats voor moet zorgen dat mensen gaan stemmen! Zo bleef bijvoorbeeld bij de Provinciale-Statenverkiezingen 51% van de D66-aanhang thuis! Terwijl D66 veruit het grootste kiezerspotentieel heeft (45.0%, Inter/View's ActualiteitenScanner 1995). Juist bij een partij die de democratie als doel heeft, is een lage opkomst onverteerbaar: democratie als doel staat zelfs in onze statuten! Kennelijk worden in het algemeen lokale en provinciale politiek niet interessant genoeg bevonden om te gaan stemmen. Maar als we de kiezers ervan kunnen doordringen hoe belangrijk de Drentse verkiezingen zijn voor de landelijke politiek, kunnen we een hoge opkomst realiseren. Het leidde in Drenthe tot de conclusie dat we ervoor moeten zorgen dat onze verkiezingen landelijke allure krijgen. En dan met name voor D66.

Landelijk lobbyen

We zijn daarom vroeg begonnen met het zoeken van landelijke steun voor het realiseren van die 'landelijke allure'. De diverse gremia van onze partij (hoofdbestuur, fractie, bewindslieden, etc. en uiteraard ons eigen regiobestuur) hebben besloten onze strategie te ondersteunen. Zo hebben verschillende ministers en Kamerleden bezoeken aan Drenthe gebracht. Als klap op de vuurpijl kregen we de toezegging dat het najaarscongres in Emmen, plaats gaat vinden. Op 25 oktober, in het weekeinde vlak voor de Drentse verkiezingen.
Inmiddels is ook – in dit uitzonderlijke geval, aldus onze landelijke campagneleider – financiële steun geboden om de plannen die de verschillende Drentse afdelingen hebben ingebracht te kunnen realiseren.

Impact van TV-Drenthe

Omdat we beseffen dat de massa-media het effectiefst zijn voor onze campagne is ook steun gegeven aan het idee om D66 via verkiezingsspotjes op de regionale TV onder de aandacht te brengen. De kijkdichtheid van TV-Drenthe is erg groot: groter dan het NOS-journaal om 20.00 uur.
Bovendien is de impact van de spotjes op TV-Drenthe veel groter dan op Nederland 1, 2 of 3, omdat de spotjes drie keer herhaald worden.
Het idee van het inzetten van verkiezingsspotjes in de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen in Drenthe dateert eigenlijk al van ongeveer een jaar geleden. Al tijdens het congres in Almelo werden de eerste contacten gelegd om in deze campagne gebruik te maken van het medium regionale TV. Het idee werd positief begroet door bijvoorbeeld Mieke Libosan (voorlichting Fractie) en Pierre Wimmers (Hoofdbestuur met portefeuille PR). Vervolgens is het draagvlak ook verbreed door, onder meer, uit de Tweede-Kamerfractie Marijn de Koning erbij te betrekken, juist omdat zij veel ervaring met het medium TV heeft. Intern in Drenthe werd het idee van begin af ondersteund.

Voetbal

Voor onze eerste spot, hebben we de Drentse topscorer van het betaalde voetbal, Michel van Oostrum, bereid gevonden om een spotje te maken waarin hij de mensen oproept om vooral te gaan stemmen. "Wilt u zelf ook eens scoren? Ga stemmen, 29 oktober, Drentse verkiezingen", zegt Michel, nadat hij wat met een bal heeft gejongleerd en deze in het doel heeft geknald. Vervolgens een stemvakje waarin de witte stip (bal) verandert in een rode stip. Wel hebben we toegezegd dat het element D66 in dit spotje – het is een algemene oproep – niet naar voren mag komen. Dat gebeurt dan ook niet.
Het tweede spotje brengt D66 wel naar voren. Op de paarse Drentse hei bij Exloo. Met Marijke Augusteijn en een lief Drents meisje met krulhaartjes. Om te tonen dat paars erg mooi is in Drenthe. Het liefst hadden we Hans van Mierlo of Els Borst op de hei gehad, maar deze konden niet op tijd komen; vanaf half september wordt de paarse hei steeds bruiner! Naast deze TV-activiteit wordt ook op het lokale niveau, in de verschillende afdelingen, heel creatief omgegaan met de invulling van de campagne. Bijvoorbeeld door het gebruik van de Kabelkrant, en een aparte Drentse D66 internetsite, uiteraard door het verspreiden van de nodige folders, etc. Ten slotte gaan de afdelingen burgers uitnodigen om eens met hun volksvertegenwoordigers en/of bewindslieden te praten tijdens het congres.

Tot zover een kort overzicht van de Drentse campagne. We zijn kortom heel actief en enthousiast bezig om verkiezingen weer een succes te laten zijn voor D66. ◆

De Voorzet is een rubriek die u ruimte biedt voor uw mening over politiek-maatschappelijke kwesties. Elk nummer verschijnt er een stelling over een actueel onderwerp. U wordt gevraagd in maximaal 200 woorden op deze stelling te reageren. De nieuwe stelling vindt u onderaan deze rubriek. De redactie behoudt zich het recht voor de ingezonden artikelen in te korten. U kunt uw reacties - vóór woensdag 12 november 1997 - sturen naar: Landelijk Secretariaat D66, t.a.v. Democraat, Postbus 660, 2501 CR Den Haag. U kunt ook reageren via de Speakers Corner op de D66-Internetpagina (http://www.d66.nl) onder de menukeuze Meningen/Discussie. Reacties worden gepubliceerd in nummer 10, dat half december verschijnt.

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

Els Borst is goed voor ten minste 24 zetels.

Goed-gevoelspartij

Duidelijk een naïeve stelling. Wie ben ik om te zeggen dat Els Borst ergens niet goed voor is? Zij lijkt mij een vriendelijk en doortastend persoon. In het campagnegeweld mist zij echter een byzondere politieke overtuigingskracht en generalisme om horden mensen politiek te laten vreemdgaan. Els Borst wordt gezien als een goed vakminister, ondanks bureaucratische problemen in de zorgsector en op haar eigen ministerie. Zij wist in het kabinet een structureel hoger budget voor gezondheidszorg te bedingen. Kortom, aardig mens, redelijk goed minister, maar nieuw in het politieke krachtenveld.
24 Zetels lijkt na drie jaar Paars voor D66 een tikje te hoog ingeschat. De partij moet daar niet op rekenen. D66 heeft zichzelf in deze jaren in het politieke verdomhoekje weten te manoeuvreren. Een byzonder lijsttrekker kan geen wonderen verrichten. Kiezers hebben een goed geheugen en zijn politiek bewierookt door de media.
D66 heeft zich voor het grote publiek niet of nauwelijks opgesteld als een volwassen coalitiepartner met een eigen geluid. Dualistische politieke idealen zijn door D66 niet vertaald in een dualistische politieke opstelling. Zelfs compromissen hebben hun keerzijde.
D66 is een partij die wars lijkt van media. Terwijl zeker een 'goed-gevoelspartij' als D66 deze hard nodig heeft. Onvoldoende gevoel en timing voor politieke actualiteit of eigen initiatieven bepalen het beeld van de werkzaamheden van de Tweede-Kamerfractie en de partij als geheel. Om met Henk van der Linden te spreken: "Waarom altijd zo bang?" Het politieke machtsspel en bijbehorende aandacht zijn geen noodzakelijke kwaden maar een must.
24 Zetels? Nee, reken daar maar niet op. Laat de partij (en zeker de partijstrateeg, als we die hebben) zich eens flink achter de oren krabben en in dit laatste jaar uitleggen wat de politiek-inhoudelijk toegevoegde waarde van D66 in Paars I was voor überhaupt te spreken over Paars II. Veel lef toegewenst!

Pim Koenen, Utrecht

Voetlicht

Laten we ons niet eerst bezighouden met het aantal zetels, maar met het kwalitatieve aspect van onze partij. We hebben goede mensen, goede opvattingen die we op een goede manier over het voetlicht moeten weten te brengen. Daar onbreekt het nu nogal eens aan.

Eva Wassenburg, Nijmegen

Er zijn een aantal brieven binnengekomen waarvan de strekking in het verlengde ligt van de stelling over Els Borst. Veel schrijvers vragen zich af hoe het verder gaat met de partij bij de volgende verkiezingen. Hieronder volgt een bloemlezing van enkele reacties [ingekort door de redactie].

Gaat D66 in 1998 terug van 24..., naar 14 of minder zetels?

Het zijn geen opwekkende berichten, maar de opiniepeilingen liegen er niet om! Vanaf het begin van het Paarse kabinet hebben we geen enkele keer op winst gestaan en alleen maar op verlies. We kunnen dus niet onze "kop in het zand steken" en denken dat alles nog op tijd goed zal komen. D66 staat bekend als pragmatisch getinte partij en we zullen dus zo goed als zeker met ons allen moeten gaan erkennen, dat wij volgend jaar verlies gaan leiden. Maar als wij op tijd ingrijpen, dan kunnen we proberen de schade zoveel mogelijk te beperken.
De keuze van de top om mevrouw Borst voor te dragen als lijsttrekker is een eerste goede stap. Maar wij als leden van de partij zullen op ieder niveau hard moeten meewerken en ook maar eens de aanval op onze coalitie-genoten gaan openen.
Te vaak hoor ik de laatste tijd in de D66-omgeving, dat wij het zo goed doen in de Paarse coalitie. Op zichzelf is dat misschien een juiste constatering, maar daar winnen wij geen extra stemmen mee. De kiezer wil namelijk graag horen hoe het op landelijk en lokaal niveau beter had gekund.
De vaste achterban van D66 is namelijk veel te klein in verhouding tot de 24 zetels in de Kamer. D66 heeft voor een belangrijk deel altijd stemmen verkregen uit de 25% zwevende kiezers, die geen vaste politieke keuze hebben.
Deze kiezers hebben op ons, als voormalige oppositie-partij, niet gestemd vanwege de zaken die voorgaande regeringen zo goed deden, maar vanwege de zaken die men toen naliet te doen. Ook nu we nog in de regering zitten, is het tijd geworden om aan Nederland kenbaar te maken, wat wij als partij *door toedoen van de coalitie-genoten, niet tot stand hebben kunnen brengen!* Op lokaal niveau geldt dat natuurlijk eveneens en zullen we op dezelfde manier naar buiten moeten treden.
Te vaak verschijnen er negatieve publicaties in de media die bijvoorbeeld veroorzaakt worden door coalitie-genoot de VVD. We zullen, om te voorkomen dat straks een belangrijk deel van de zwevende kiezers op de VVD gaan stemmen, met harde feiten duidelijk moeten maken, wat de VVD in deze regeerperiode naliet te doen!Want wij pragmatisten weten toch ook wel, dat indien de VVD volgend jaar de grootste partij mocht worden, de weg voor een nieuwe VVD-CDA-coalitie wagenwijd openligt. Weg is dan het erfgoed van D66..., *een regering zonder de christen-democraten.*
Het is voor ons geen ramp indien er bij een mogelijke te kleine inbreng van onze kant, geen tweede Paarse coalitie tot stand gebracht zou kunnen worden. Vervelend is het echter wel, indien al de voorgaande idealen ineens verdwenen zouden zijn. En dat is zeker het geval bij een nieuwe VVD-CDA coalitie. In dat geval zal in het jaar 2000 de gemiddelde Nederlandse kiezer er echt niet meer bij stilstaan, dat D66 zes jaar eerder mede verantwoordelijk was, voor de totstandkoming van het in de Nederlandse Politiek unieke Paarse Kabinet.

Ronald Teeuwsen, Almere

Storend elitaire trekjes

[...] Enerzijds ontleent D66 haar identiteit aan creativiteit en non-conformisme. Terwijl het imago vooral is gebaseerd op naïviteit, vlees noch vis en die van notoire meewaaiers. Dat klinkt niet best. Daarnaast constateer ik bij D66 storende elitaire trekjes. Ligt dat aan het feit dat we een vereniging van "intellectuelen" zijn? Ook gedragen we ons niet zelden, onder dekking van het woord "pragmatisch", volkomen principeloos.
Daar waar het er werkelijk op aankomt zie je vrijwel geen D66'ers. Waar zijn de vertegenwoordigers van D66 uit bijvoorbeeld de agrarische sector of de wereld van de belangenbehartigers voor uitkeringsgerechtigden en gehandicapten? Wanneer wordt nou eens een duidelijk principieel standpunt ingenomen?

De werkelijkheid speelt zich in de maatschappij af. Daar beschikt de overgrote meerderheid niet over moderne communicatiemiddelen. In die regionen voelt men wel de gevolgen van de groeiende tweedeling. Helaas is dit iets wat maar weinig D66'ers erkennen.
Van andere partijen kom je wel veelvuldig leden tegen in het maatschappelijk middenveld. Die partijen worden voortdurend gevoed door hun achterban.
D66 daarentegen is de club van de ideeën. Helaas lang niet altijd samenhangend of grondig doordacht. Oordeel zelf over de heisa rondom de nieuwe Nabestaandenwet, de privatisering van de WAO, de invoering van de marktwerking in de gezondheidszorg en de afbraak van rechtszekerheid voor burgers. Allemaal eenzijdig nadelig voor de kwetsbare groepen en voordelig voor de beter gesitueerden. Het gemis aan kennis over wat zich afspeelt bij mensen met een uitkering of een minder goed betaalde baan duidt op arrogantie. Dat is de grootste zwakheid van D66.
De geachte Democraten moeten het electoraat uit gaan leggen waar ze nou precies voor staan. Als je een liberaal bent dan moet je naar de VVD gaan. Wanneer je een voorstander van duurzaamheid en behoud van het milieu bent dan kun je beter terecht bij GroenLinks. Iemand die het solidariteitsprincipe wil handhaven en een fatsoenlijke sociale wetgeving voorstaat, die heeft de keuze tussen de PvdA en de SP.
D66 moet kiezen. Wij zouden ons bijvoorbeeld van de andere politieke partijen kunnen onderscheiden door de woorden geloofwaardigheid en betrouwbaarheid daadwerkelijk inhoud te geven. Dat zijn begrippen waar het in de politiek bijzonder aan mankeert. Openheid is daarmee onlosmakelijk verbonden. In deze regering heeft de VVD goed voor zichzelf gezorgd. Veel D66'ers hebben daarvan mee geprofiteerd. Het wordt hoog tijd dat de rest van de bevolking er niet langer bij inschiet. Of we slagen er in de zaken tijdig recht te zetten, of de afrekening volgt volgend jaar in het stemhokje.

Frans Deiman, Vledder

Herkenning van D66

Regelmatig verschijnen er berichten in de media over de herkenbaarheid van D66 als politieke partij. Ook binnen de partij komt dit onderwerp regelmatig aan de orde. De heersende opvatting is dat D66 volgens het principe werkt: zoals de wind waait, waait mijn hemdje. En dat kan niet volgens onze critici. Hier 'wreekt' zich het feit dat D66 geen achtergrond heeft, zoals de meeste andere politiek partijen. Dus is D66 per definitie onduidelijk, vaag en laatstelijk las ik ook "een onbetrouwbare partner".
Iedere rechtgeaarde D66'er zal iedere andere rechtgeaarde D66'er kunnen vertellen waarom D66 zo'n goede partij is. En dat vertellen wij elkaar bij elke gelegenheid weer. Probleem is dat we daar anderen niet mee overtuigen. [...] En met de verkiezingen voor de deur is dat geen prettig vooruitzicht.
In de afgelopen kabinetsperiode heb ik voor mezelf bijgehouden hoe vaak D66 in de media genoemd werd of geciteerd. Ook plaatselijk heb ik dat gedaan. In de meeste stukken staan alleen maar de namen van de coalitiepartners.
Waarom ik dat heb gedaan? Heel simpel. Ik ben op de stoel van de burger gaan zitten en heb gekeken wat de media hem voorschotelen. Daar baseert hij voor een groot deel zijn stem op. En als je niet of negatief in beeld komt, krijg je geen stemmen of heel weinig. [...]
Van D66 is blijven hangen:
1. de gouden handdruk (heel vervelend om daarop aangesproken te worden, te meer daar ik die ook niet heb begrepen);
2. de 24-uurseconomie;
3. het geduvel met het ziekenfonds.

Ook in Vianen komt D66 in de pers niet of nauwelijks aan bod. Het blijkt structureel te zijn dat D66 niet genoemd wordt, noch de credit krijgt voor wat zij presteert. En dat is al jaren zo. Het wordt tijd dat dat verandert, anders blijven wij een partij die nooit echte grond onder de voeten krijgt.
In dit blad komen over het algemeen dezelfde mensen aan het woord. Dit wekt de indruk dat D66 alleen maar bestaat uit die mensen. [...]Ik roep alle leden op ook eens in de pen te klimmen en hun mening te geven. D66 heeft die meningen hard nodig, anders is het een partij van enkelen die op het congres de eerste drie rijen mogen bezetten. ◆

Fred Houthuijzen, Vianen

Partijagenda

8 okt	Symposium campagne voeren (OC) in Amersfoort
11 okt	D66 en de praktijk van de gemeenteraad (OC) in Amsterdam (deelraden). Deze bijeenkomst wordt op meerdere plaatsen gehouden. Zie het katern voor verdere informatie.
18 okt	Conflicthantering (OC) in Eindhoven Leiden van een vergadering (OC) in Amersfoort
25 okt	Congres 65
2 nov	Speech en presentatie (OC) in Deventer
8 nov	Conflicthantering (OC) in Utrecht
15 nov	Leren debatteren (OC) in Nijmegen Speech en presentatie (OC) in Den Haag Leiden van een vergadering (OC) in Beverwijk

(OC) = Opleidingscentrum

Bel voor meer informatie: 070 - 356 60 66

Houdt u ook zo van een lekkere borrel met een sigaretje op zijn tijd, en drinkt (rookt) u er wel eens eentje te veel? Houdt u ook regelmatig te weinig tijd over tussen de bedrijven door zodat de warme maaltijd erbij inschiet en u gauw-gauw naar de snackbar moet? Ja?
Dan is de volgende stelling net iets voor u:

Risicovol gedrag, zoals roken, slecht eten en overmatig alcoholgebruik, is voor eigen rekening.

(Ook erg actueel met het oog op het congres over gezondheidszorg in Emmen! Uw reactie ontvangen wij graag voor 12 november a.s.)

column

Ideologie

Het was enige weken geleden, in het programma Nova. Het onderwerp was een Iraanse asielzoeker, die met een hongerstaking protesteerde tegen de afwijzing van zijn asielaanvraag. De rechter zou over een paar dagen beslissen over het hoger beroep dat de asielzoeker tegen zijn afwijzing had aangespannen. Presentator Pual Witteman vroeg D66-Kamerlid Boris Dittrich wat hij zou denken als de Iraniër binnenkort zou overlijden: "Zoudt u dan geen spijt hebben als Kamerlid niet te hebben ingegrepen?" Dittrich: "Nee, ik zal denken: jammer dat die meneer de beslissing heeft genomen om de uitspraak van de rechter niet te accepteren en door te gaan met zijn hongerstaking."
Keihard, inderdaad, dat was ook mijn reactie. Het veronderstelt een onwrikbaar vertrouwen in het oordeelsvermogen van de rechter. Bovendien een oordeel dat voor een groot deel is gebaseerd op zogenaamde ambtsberichten van de plaatselijke Nederlandse ambassade, waarin de mensenrechtensituatie wordt beschreven. Nu heeft diplomatie meer een politieke dan een juridische invalshoek, zoals CDA en VVD in de affaire Bouterse maar niet leken te begrijpen, en is daarmee niet een objectieve bron. Bovendien, wie de Iraanse regering een kippenslachterij wil verkopen, moet niet tegelijk de mensenrechtensituatie kritiseren. En ook de reputatie van de Immigratie en Naturalisatie Dienst van het ministerie van justitie ten aanzien van zorgvuldige behandeling van asielaanvragen, is niet best.
Juridisch gezien heeft Dittrich gelijk: de manier waarop iemand zijn zaak bepleit, is in de wet geen criterium. En als in hongerstaking gaan inwilliging van het asielverzoek zou betekenen, zou dat onmiddellijk worden aangegrepen door andere asielzoekers.
Bovendien moet een wet, die tenslotte na stemming in het parlement is aangenomen, ook worden toegepast. Als de consequenties daarvan niet aanvaardbaar worden gevonden, dan moet het parlement de wet wijzigen. Lastig is dat sommige wetten een sterke ideologische lading hebben. Wijziging betekent dan gezichtsverlies voor politici die zich met die ideologie willen profileren - zoals het ongemakkelijke gedraai van de VVD laat zien, die uitzetting van de Turkse familie Gümüs wil vermijden zonder de wet te wijzigen. Ooit was het rol van de Eerste Kamer om de waan van de dag buiten de wetgeving te houden. Maar ook senator word je alleen als lid van een politieke partij. En dat schept verplichtingen.

Een paar maanden voor de verkiezingen in 1994 sprak Van Mierlo in Krasnapolsky een D66-congres toe. Het waren de nadagen van Lubbers en Kok. Het kabinet klaagde over de eigengereidheid van de burger, die het beleid van de overheid niet accepteerde. Volgens Van Mierlo had dat meer te maken met de nonchalante en onzorgvuldige wijze waarop de overheid de burger wetten en regels oplegde.
Binnen Paars is profileren, alleen al gezien de samenstelling ervan, belangrijk; ook in de wetgeving. D66 is daarbij nogal eens de partij die let op de zorgvuldigheid en juridische zuiverheid. Goed als het gaat om bijvoorbeeld de gelijke behandeling van auto's met grijze kentekens. Maar bij het kijken naar Nova, dacht ik: "Waarom zit daar geen VVD'er?" ◆

Fred Herrebout

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam **man/vrouw**

Adres

Postcode/plaats

Telefoon

D66 DEMOCRATEN
Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

een voorzitter

Goedkoop is duurkoop

De grootse beroepsgroep in de gezondheidszorg telt ruim 371.000 verplegenden en verzorgenden. Er is alleen geen KMVV: naast de KNMG als beroepsorganisatie van ruim 40.000 artsen bestaat er géén Koninklijke Maatschappij van Verplegenden en Verzorgenden. Het beleid in instellingen wordt door directeuren behartigd, slechts op CAO-niveau is de beroepsgroep verpleging en verzorging vertegenwoordigd en dan uitsluitend via vakbonden.
Je vak, verplegen en verzorgen, is bekend en wordt gewaardeerd, maar zelf zit je niet aan de tafel waar over beleids- en zorginhoudelijke vragen gesproken en besloten wordt. Acties in de tachtiger jaren, maakten duidelijk hoe onbevredigend dat is en hoezeer niet meer van deze tijd.
Daarom werd in 1993 het Landelijk Centrum Verpleging en Verzorging opgericht met als doelstelling: betere zorg, door de sleutelpositie van de verplegenden en verzorgenden te erkennen en hun invloed op de besluitvorming te versterken. Dit Centrum ondersteunt initiatieven tot positieverbetering van de beroepsgroep verpleging en verzorging en functioneert als expertisecentrum.
Ondergetekende is enige maanden geleden gevraagd oud-staatssecretaris Els Veder als voorzitter van het bestuur op te volgen. Naast het bestuur functioneert een Algemene Vereniging van Verplegenden en Verzorgenden, een bundeling van ruim veertig specifieke beroepsorganisaties met een achterban van ruim 30.000 leden.

Zo gauw mogelijk het ziekenhuis weer uit, zo lang mogelijk thuis blijven wat je ook mankeert, iedereen is het erover eens dat het beter is voor de patiënt en goedkoper voor ons allemaal. Maar de noodzaak om degene die de zorg thuis moet leveren, te betrekken in het overleg is helaas nog niet overal doorgedrongen.
Twee voorbeelden om dit te verduidelijken. Het opzetten van gemeentelijke indicatiecommissies die de noodzaak van thuiszorg beoordelen moge een goed idee zijn, het niet-betrekken van wijkverpleegkundigen bij het beoordelen van de aard en de omvang van de zorg die geboden moet worden, zou een omissie van de eerste orde zijn.
Wie tot bezuiniging gedwongen het periodiek overleg over de cliënt van verzorgenden met de (huis)arts als niet doelmatig schrapt, stevent af op de valkuil 'goedkoop is duurkoop'. Inzetten van inadequaat personeel leidt dan onvermijdelijk tot ziekenhuis- of verpleeghuisopname en dat is duurder. ◆

Hanneke Gelderblom-Lankhout,
voorzitter Landelijk Centrum Verpleging en Verzorging

Jaargang 30, nummer 9, november 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

9

Els Borst in Emmen

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Drentse herverkiezingen
Teleurstellend resultaat stem tot nadenken

Interview Aad Nuis
"Cultuur biedt ons uitweg ui de chaos"

Campagne voeren
"Doe het concreet en persoonlijk"

Smoelenboek

Op het moment dat ik deze column schrijf is er weer een kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen bekend gemaakt. Net als bij PvdA en CDA is ook bij de VVD de pers er als de kippen bij om vreugde en ongenoegen te registreren. Mooie taferelen op tv, zelfs al vóór de lijsten bekend werden. Zittende Kamerleden vonden het blijkbaar nodig om nijdig te melden dat ze voor geen goud meer in die eens door hen zo felbegeerde Kamer wilden. Redenen: "de weinig inspirerende omgeving die de Kamer is"; "het bij nacht en ontij te woord moeten staan van de media" en "de waan van de dag in de politiek".

Maar gelukkig is het bij D66 tot nu toe (23-10) rustig gebleven. Dat kan nog veranderen als de stemadviescommissie met haar aanbevelingen komt. Ik denk echter dat het zo'n vaart niet zal lopen, omdat wij een ander systeem hebben voor onze kandidatenlijst. Bij onze concullega's buigt zich daarover een clubje wijze mannen en vrouwen en dan kun je op de publicitaire ellende gewoon wachten. Logisch, want niets is menselijker dan jezelf een hogere plaats op de lijst te gunnen. Bij ons geldt het 'one person, one vote-systeem' en daarop kun je nauwelijks commentaar hebben. Alle partijleden de schuld geven, dat schiet publicitair niet echt op.

Voor veel leden is het smoelenboek de basis voor hun keuze. Ook ik heb bij de voorronde heel nauwgezet het complete smoelenboek doorgewerkt. Eerst alles gelezen, daarna mezelf afgevraagd wat ik relevante gegevens vond, toen iedere kandidaat op die onderdelen punten gegeven en die naderhand gewogen. Zo kwam er mijn volgorde uit. Maar bevredigend vond ik deze aanpak niet. Ik kan aan die persoonlijke gegevens, aan het huidige beroep of de maatschappelijke functie, aan de voorkeur voor beleidsonderdelen, aan de functies binnen D66 enzovoort, helemaal niet zien of iemand geknipt is voor de Tweede Kamer. De geschreven motivatie helpt een beetje, maar die kan net zo goed zijn aangeleverd door de professionele copywriter in de familie. Daarom lijkt het me een goed idee om bij de schriftelijke presentatie voortaan naar andere dingen te vragen. Laat de kandidaten zichzelf maar eens beschrijven op hun hobby's, hebbelijkheden en lichamelijke kenmerken. Pas dan hebben wij, de gewone leden, wat betrouwbare houvast bij onze keuze.

Een voorzetje. De hobby's: behoren daartoe muggenziften, kommaneuken, oogkleppen dragen, their ass coveren, voor kameleon spelen, tuinieren (gras voor voeten wegmaaien bijvoorbeeld is een belangrijke vaardigheid)? Allemaal heel relevante wetenswaardigheden.

Persoonlijk allerlei: welke relatievorm? In verband met uitbundige uithuizigheid zijn alleenstaand of LAT een groot pré, want daar draait het na enkele jaren toch wel op uit. Hoe nietszeggend vinden ze zichzelf? Zijn ze wel ijdel genoeg? Hoe hinderlijk verwachten zij dat hun grote kennis en ervaring op een bepaald vakgebied in het functioneren als Kamerlid zal zijn? De mate van papierallergie? Welk zwemdiploma? (van groot belang om het hoofd boven water te houden). Het belangrijkst lijken mij de lichamelijke kenmerken. Hoe staat het met de huiddikte? Met de kortzichtigheid? Met de charismatische uitstraling op tv? Welke schoenmaat, i.v.m. de teenlengte? De grootte van de oren? Hoe hoog is de soortelijke dichtheid van de ellebogen? De lengte: steken ze met kop en schouders boven iedereen uit of worden zij over het hoofd gezien? Beheersen ze de kunst om het hoofd 180 graden te draaien, noodzakelijk om ook de achterkant van elk gelijk te kunnen bezien? Wat is de uiterste lengte van de nek, belangrijk voor de door Kamerleden zelden beoefende, maar o zo belangrijke sport van het nek-uitsteken?

Kijk, volgens mij heb je als degelijk en verantwoord kiezend lid aan de antwoorden op deze nieuwe standaardvragenlijst heel wat meer dan aan de info die we nu krijgen. De presentaties van de nieuwkomers hebben we al in huis, daar valt niets meer aan te doen. Maar ik ben wel benieuwd hoe Marijke, Bert, Bob, Els, Roger, Boris en de andere prominenten die zich nog moeten presenteren zullen omgaan met dit, naar mijn bescheiden mening, lumineuze idee.
Enig vertrouwen lijkt me gerechtvaardigd. Toch? ◆

Henk van der Linden

Noot van de redactie
Bij de volgende Democraat vindt u het tweede kandidatenboek, waarin de bewindslieden en zittende Kamerleden die nog een termijn ambiëren hun kandidatuur aankondigen mét de kandidaten uit de eerste ronde die op de eerste 66 plaatsen terecht zijn gekomen.

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Tanja Brok, Arthur van Buitenen, Sebastian Dingemans, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Jeroen Nugteren, Han Weber, Han Westerhof, Pierre Wimmers (voorzitter).

Met dank aan: Jan Hennink, Marga Kool, Henk van der Linden, Tessa Maas, Mirande Smidt, Esther Teunissen, Allan Varkevisser, Stijn Verbeeck
Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker en Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 10 - half december
kopijsluiting 12 november
nr. 1/2 - eind januari
kopijsluiting 24 december
Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

Telefonisch spreekuur Tom Kok

Bel: 070 - 356 60 66

Inhoud

In het katern vindt u informatie over Congres 65, Congres 66, het Opleidingscentrum, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie. Verder vindt u daarin de uitslag van de eerste poststemming van de eerste ronde voor de kandidaatsverkiezingen voor de Tweede Kamer.

4/7 Najaarscongres in Emmen

Tot waar zal ik je brengen?

Hans van Mierlo sprak, Els Borst sprak, de camera's liepen, en de kiezer sprak een paar dagen later ook. Het congres in Emmen, aan de vooravond van de Drentse herverkiezingen, verliep in een goede sfeer en kende vele ontspannen momenten. Een sfeerverslag, een stapel foto's, passages uit de rede van Els Borst en een Drents dagboek halen dit congres nog een keer terug.

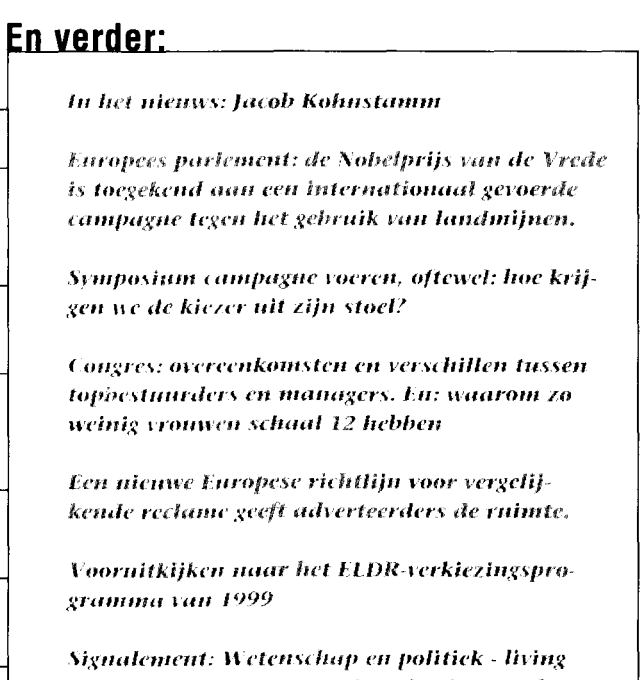

En verder:

10 *In het nieuws: Jacob Kohnstamm*

11 *Europees parlement: de Nobelprijs van de Vrede is toegekend aan een internationaal gevoerde campagne tegen het gebruik van landmijnen.*

12/13 *Symposium campagne voeren, oftewel: hoe krijgen we de kiezer uit zijn stoel?*

14 *Congres: overeenkomsten en verschillen tussen topbestuurders en managers. En: waarom zo weinig vrouwen schaal 12 hebben*

16 *Een nieuwe Europese richtlijn voor vergelijkende reclame geeft adverteerders de ruimte.*

17 *Vooruitkijken naar het ELDR-verkiezingsprogramma van 1999*

18 *Signalement: Wetenschap en politiek - living apart together. Inaugurale rede uitgesproken door Jan Terlouw*

19 *De voorzet*
Partijagenda

20 *Column*
Een voorzitter

8/9 Interview Aad Nuis

"Voor monumentenzorg is meer geld nodig"

Hebt u oog voor de monumenten om u heen? Hebt u enig idee hoeveel het kost om ze te bewaren? Hetzelfde geldt voor het beschermen van wat archeologen 'het bodemarchief' noemen bij de aanleg van wegen en funderingen. Als de graafmachines eenmaal los gaan, zijn alle prehistorische, Romeinse of middeleeuwse bodemsporen in één tel verdwenen. Onderzoek vooraf is dus geboden. Aad Nuis heeft de afgelopen vier jaar de potten geld van het ministerie van OCenW beheerd en constateert dat er nog veel moet gebeuren. Maar het gaat de goede kant op.

Foto: Michiel Wijnberg

15 De Drentse herfst

D66 van 9,4 naar 6,1

Het viel niet mee, de uitslag van de Drentse herverkiezingen. Een aantal direct betrokkenen kijkt terug.

Zelfbewust naar de verkiezingen in 1998?

Borst steekt nek uit in Emmen

De partij heeft het moeilijk: in de peilingen staat D66 voortdurend op een verlies van zes zetels of meer, en het gezicht van D66 is onmiskenbaar paars maar verder erg onduidelijk en weinig geprononceerd. In zulke tijden is een congres een goede graadmeter om te zien hoeveel weerstand en vitaliteit de partij nog heeft.

door Allan Varkevisser

Voorafgaand aan het congres waren de verwachtingen niet bijster hoog en bleven de voorspellingen over de opkomst aan de voorzichtige kant: de plaats van het congres leek immers ongelukkig gekozen met het oog op de bereikbaarheid en er was een loodzware agenda. Tussen tien uur 's morgens en half vijf 's middags moesten de financiën worden geaccordeerd, de opengevallen bestuurlijke posten weer bemenst, Drenthe voor het voetlicht gebracht, de nieuwe kandidaten voor de Tweede Kamer gepresenteerd, een inhoudelijke discussie gevoerd over de menselijke maat in de gezondheidszorg, toespraken afgestoken en aangehoord en - hoe kan het ook anders op een congres voor democraten - gestemd over van alles en nog wat.

Goede opkomst, ontspannen sfeer

Gelukkig lieten veel democraten zich niet afschrikken door de afstand. De opkomst in De Giraf, het congrescentrum bij dierenpark Emmen, was goed (meer dan 600 betalende bezoekers). En de sfeer was veel meer ontspannen dan tijdens het beladen voorjaarscongres in Noordwijkerhout. In vergelijking met toen zijn de kaarten inmiddels natuurlijk ook geschud: Hans wil graag door als minister van Buitenlandse Zaken in Paars II en leidt samen met Els de partij naar de komende verkiezingen en hopelijk naar een tweede paarse coalitie, er is een goed georganiseerde en weerbare fractie en de partij heeft een concept-verkiezingsprogramma waar (bijna) iedereen mee kan leven.
Emmen kreeg hierdoor een zekere 'swing'. Dat was het beste te merken aan het experiment met een vragenhalfuurtje aan de fractievoorzitter Gerrit Jan Wolffensperger. Met groot gemak en schijnbaar à l'improvise gaf hij pasklare antwoorden op lastige vragen uit de zaal over bijvoorbeeld de profilering van de partij of het stimuleren van het openbaar vervoer. Gedwongen tot het kort formuleren van een antwoord kregen zijn uitspraken veel meer lading en betekenis mee dan als onderdeel van een lang betoog.

'Tot waar zal ik je brengen?'

Een duidelijk zeer verkouden Hans van Mierlo sprak het congres toe waarbij hij in niet mis te verstane bewoordingen te kennen gaf hoezeer hij nog bij de koers en het leiderschap van D66 betrokken is. Hij vatte dit prachtig samen in een motto ontleend aan een roman van Anton Koolhaas, 'Tot waar zal ik je brengen?'. Over Paars II zei hij enigszins cryptisch dat ook Paars moet meebuigen met de behoeften aan beleid van nu. De inzet van Paars I was het breken met de hegemonie van de christelijke politiek

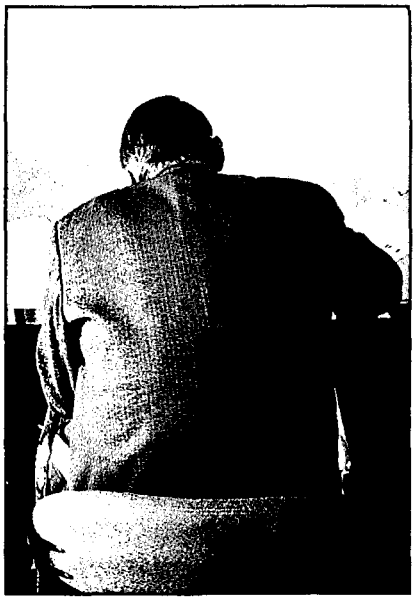

Hans van Mierlo bereidt zijn speech voor

van het midden. Voor Paars II zou het beleid de inzet moeten zijn. Voor Van Mierlo zelf kennelijk een glasheldere uitspraak, maar ik neem aan voor lang niet iedereen. Wat is dan dat beleid? Het regeringsbeleid van de laatste 3 jaar of de resultante van de vergelijking van de drie verkiezingsprogramma's van de paarse partijen? En mag het CDA daar straks ook aan mee gaan doen in een soort van paars nationaal kabinet? Vooralsnog onbeantwoorde vragen die echter voor de ruggengraat van Paars, D66, van groot belang zullen zijn.

Troeven: gezondheidszorg

Het congres in Emmen was een goed congres, dat veel duidelijk gaf over de rolverdeling binnen de partij en de positie van D66 ten opzichte van de voorzetting van een paarse coalitie. Zoals al eerder gezegd, de kaarten zijn geschud. De vraag is alleen: waar zitten de troeven van D66? Toegegeven, Els heeft in De Giraf haar nek uitgestoken: ook zij staat voor 3% economische groei; niet alleen economie en milieu kunnen goed samengaan maar ook economie en sociaal beleid; D66 moet de participatie van burgers centraal stellen, en er moet meer aandacht komen voor de sociale cohesie in de samenleving. Daarmee sluit ze sterk aan bij het vigerende beleid en geeft ze aan dat ze verder wil met Paars II. Maar wat zijn nu los van alle goede bedoelingen de concrete, politiek inhoudelijke punten waarmee D66 de verkiezingen van 1998 in zal gaan?
Die liggen onder meer op het terrein van de gezondheidszorg waar belangrijke democratische idealen moeten worden verwezenlijkt als het gaat om de macht van de patiënt, het recht op zelfbeschikking en het waarborgen van de solidariteit tussen rijk en arm, en tussen oud en jong. Het congres zou zich in Emmen volgens de agenda ook nog buigen over deze thema's die in een nogal filosofische, maar zeker belangwekkende congrestekst in de Democraat werden aangeroerd. In deelsessies van één uur kon men meepraten over de positie van de patiënt, de rol van de professionals of de rol van de overheid. In zo'n korte tijdspanne binnen een toch al overladen congres kan nooit het besef groeien dat D66 op het terrein van de gezondheidszorg een aantal sterke en principieel democratische punten kan maken, die los van hun intrinsieke belang straks bij de verkiezingen ook eventueel de zwevende kiezer over de streep kunnen trekken.

Een gemiste kans derhalve en dat is jammer. Uit het congres in Emmen bleek dan ook opnieuw hoe weinig zelfbewust D66 de laatste tijd is geweest. De partij was te veel met zichzelf in de weer en te weinig met het uitwerken van concrete, politiek inhoudelijke kwesties. En dat is slecht voor D66, slecht voor Paars en slecht voor de politiek in het algemeen. Hopelijk komt daar snel verandering in, nu de rolverdeling binnen de partij eindelijk is vast komen te staan. ◆

"De termen zijn simpel, maar het leven is dat niet"

Passages uit de congresrede van Els Borst, uitgesproken op zaterdag 25 oktober jl.

Problemen als problemen benaderen en niet als ideologische vraagstukken leidt in het algemeen ook tot nuancering, en dat is in het politieke debat nogal ongebruikelijk. Want we weten allemaal dat het politieke debat in simpele termen gevoerd moet worden. Veiligheid en criminaliteit wordt samengevat als: meer blauw op straat. Opvoeding, verantwoordelijkheidsgevoel, normen en waarden wordt: het gezin.
De termen zijn simpel, maar het leven is dat niet.

Neem het voorbeeld van het geweld. Wij zijn allemaal geschokt door het feit dat mensen elkaar zonder enige reden, doodtrappen op straat. De Kardinaal denkt dat de oplossing ligt in het verbieden van abortus en euthanasie. Het CDA zet alle kaarten op het gezin.
De Kardinaal heb ik al van repliek gediend. En wat het gezin betreft: Ook dat is helaas niet altijd een veilige haven. Met zeggen "voorrang voor familie en gezin" alleen kom je er niet.

Want het probleem ligt waarschijnlijk ingewikkelder. Misschien heeft het te maken met onze hele hedendaagse cultuur. Cees Schuyt noemde dit onlangs een cultuur van onmatigheid, van onmiddellijke bevrediging. Hij zei ook: onze cultuur brengt erg veel ongelukkige mensen voort, die zich volop schamen voor hun gebrek aan succes en daar niet voor uit durven komen.

[...] Ik ben er van overtuigd dat economie en een sociaal beleid elkaar kunnen versterken. Economische groei is nodig om onze sociale ambities te kunnen waarmaken, maar het omgekeerde geldt ook. De economie is er niet bij gebaat dat groepen mensen langdurig in een armoede-situatie zitten en zich daardoor afkeren van de maatschappij.
De economie vaart er niet wel bij als mensen in een situatie komen dat ze, door de financiële nood van alledag, het nut niet meer inzien van goede scholing voor zichzelf en voor hun kinderen.
Dat ze de middelen niet meer hebben om op te komen voor de gezondheid van zichzelf en van hun gezin.
Dat in de grote steden armoedewijken ontstaan, waar het normaal is dat men geen werk heeft.

Als we op deze manier de samenhang in de maatschappij zouden verliezen,

is dat niet alleen een sociaal drama voor de mensen die het treft. Het slaat ook het fundament onder de economische ontwikkeling weg. Het is dus te eenvoudig om tussen economisch beleid en sociaal beleid alleen maar tegenstellingen te zien.

[...] Ook het debat over het complexe vraagstuk van economie versus milieu lijken wij nu te moeten voeren aan de hand van een simpele term: 3 procent.
U zult het billijken als ik er meer dan deze twee woorden over zeg.
Ik moet de eerste D66'er nog tegenkomen die, in deze periode van welvaart en overvloed voor de meesten van ons, bescherming van natuur en milieu niet belangrijker vindt dan economische groei als zodanig.
Ik ken geen D66'ers die duurzame ontwikkeling geen prioriteit willen geven. Maar ik ken ook geen partijgenoten die niet verder willen kijken dan hun neus lang is. Nederland zit met duizend koorden verknoopt aan een industriële wereld waarin bijna iedere econoom een groei-econoom is. Dit is de eeuw van de vooruitgang, van het ieder jaar meer.

Economische stagnatie brengt ons onmiddellijk in ernstige problemen, omdat de pijplijnen vol zitten met verplichtingen, met rechten, met garanties, met gewenning.
Het staat voor mij als een paal boven water dat de volgende eeuw er een zal worden van selectieve groei. Nul-groei is stilstand. Stilstand is achteruitgang, ook voor het milieu.

Er zijn talloze sectoren waar groei gewenst is (denk alleen maar even aan de ouderenzorg). Maar er zijn ook terreinen waar groei niet of alleen onder strikte voorwaarden mag gebeuren. Bepaalde industriële activiteiten mogen in onze ogen alleen groeien als die groei zich richt op meer verantwoorde, milieuvriendelijker productiewijzen. Daar zijn vele voorbeelden van: denk aan de moderne afvalverwerkingstechnieken, waardoor de dioxine-uitstoot met 90% is teruggebracht.
Hans Wijers staat genoteerd als de promotor van drie procent economische groei per jaar. Zet u mij daar maar bij. Waarom zeggen we dat?
Om werkgelegenheid te scheppen. Om te kunnen investeren in zorg, en onderwijs, en veiligheid.
Om aansluiting te houden bij zeer innovatieve landen.
Om onze beoefenaren van wetenschappen, technologie en onderwijs scherp en modern te houden. Om milieuvriendelijke apparatuur en productiemethoden te ontwikkelen. Maar zeker niet om economie te laten zegevieren over ecologie.
Drie procent meer, graag. Drie procent meer van wat ons leven verrijkt, ons gezonder maakt, ons doelgerichter maakt, ons vollediger burgers maakt.
Niet drie procent meer ten koste van de lucht die we inademen, het water dat we drinken, de aarde waarover we lopen, de variatie aan onze metgezellen op die aarde: de planten en dieren. Wat bereikt is in deze kabinetsperiode bewijst dat dat kan. Ook in deze kabinetsperiode hebben we ongeveer 3% groei gehad en, met uitzondering van de CO2-uitstoot, zijn de belangrijke milieu-indicatoren verbeterd.

[...] We hebben nog een aardig karwei te klaren. D66 heeft de afgelopen jaren veel betekend voor ons land en kan ook in de toekomst veel betekenen. En dat zullen we steeds opnieuw uitleggen. D66 is de partij van de nuance. Dat is onze kracht. We houden niet van spandoeken en fakkeloptochten. We hebben geen strijdliederen, we vatten niet samen in one-liners. Maar we hebben een oor voor argumenten en kiezen na zorgvuldige afweging en met hinderlijk veel begrip voor wie er anders over denkt. 't Is lastig, maar zo is het nu eenmaal. [...]◆

De volledige tekst staat op onze website www.d66.nl

Drenthe onthaalt haar gasten

"Aapjes kijken" tijdens de kandidatenpresentaties

De Toko's waren er ook (kinderen van Tom Kok)

Wat gaan we doen?

Marga Kool is D66-gedeputeerde voor milieu en cultuur in Drenthe. Wij vroegen haar om wat persoonlijke dagboek-impressie rond het congres in Emmen, waar zij de gastprovincie in een toespraakje presenteerde. Hoewel het spannende en drukke tijden waren in Drenthe, in verband met de vervroegde gemeenteraadsverkiezingen vanwege de gemeentelijke herindeling, schreef ze de volgende tekst

Dagboek rond een congres

Marga Kool droomt over de verkiezingen in 1998

| Vrijdag 24 oktober

Een hectische dag. 's Morgens vergaderen in het Drents Museum over cultuurtoerisme. Daarna in Giethoorn een vergadering over afvalzaken met de noordelijke gemeenten, en daarna het maandelijks overleg van de noordelijke milieugedeputeerden, gevolgd door een excursie.
Onderweg in de auto denk ik na over mijn speech voor het congres. Als me iets te binnen schiet maak ik een krabbel. Ik bel tussendoor met mijn secretaresse, en probeer contact te krijgen met een aantal lijsttrekkers van Drentse gemeenten, die mij morgen moeten helpen met het voordragen van een korte tekst over hun gemeente. Ze moeten allemaal een eigen verkiezingsaffiche meenemen naar Emmen, en dat weten ze nog niet. Niet iedereen is bereikbaar. Voor de gezamenlijke maaltijd uit probeer ik het nog maar een keer in de auto op een schilderachtige parkeerplaats in Muggebeet.
De rest maar vanavond laat, denk ik. Ik ben om half elf thuis, en bel, werk tot diep in de nacht aan mijn tekst, print, fax, telefoneer.

| Zaterdag 25 oktober

Ik sta om 7 uur op, werk nog wat aan mijn speech. Vannacht zijn me zinnen te binnen geschoten die beter zijn dan wat er staat. Is het goed genoeg zo? Zouden er genoeg mensen komen? Heeft iedereen aan een affiche gedacht? Ik print, schrik van de tijd als ik klaar ben.
De weg van Hoogeveen naar Emmen heeft na de ongelukken van de laatste maand een doorgetrokken witte middenstreep. Dat schiet niet op dus! Gaat die rij auto's voor me ook naar het congres? "Drenthe is filevrij", staat wervend in mijn speech. Ik vloek zachtjes.
Wat zullen de congresgangers uit de Randstad wel denken over 28 kilometer niet-inhalen. Of komen die met de trein? Of komen ze niet? Ik zie weer het schrikbeeld van een grote lege zaal met hier en daar een plukje mensen. Koppen in het Nieuwsblad van het Noorden: "Congres D66 laat Drenthe links liggen". Of "D66 vindt Drenthe te ver". Dodelijk, twee dagen voor de verkiezingen!
Maar als ik De Giraf binnenkom, staat er een enorme rij voor de kassa. Veel bekende gezichten. Snelle begroetingen. Ik zoek de vertegenwoordigers van de elf gemeenten, deel teksten uit, leg uit aan wie het niet goed begrepen heeft. Gelukkig: Anneke, fractiegenoot in de Staten, biedt de helpende hand in het zoeken en instrueren van de deelnemers.
De zaal is al behoorlijk gevuld. Er valt een last van me af. Ik kijk ook even boven, waar de honderd, door de Drentse afdelingen uitgenodigde burgers van buiten D66, in een gezellige sfeer worden verzameld. Ze mogen er vragen stellen aan bewindslieden en kamerleden: goed idee!
De afdeling Beilen heeft zijn gasten meegenomen naar Emmen in een dubbeldekker, vertelt Hans Dukker trots.
Ik wacht voorin de zaal tot ik aan de beurt ben, gespannen. Hoe zou de tekst vallen? Kun je dat maken, een gedicht voorlezen aan het slot? Zal ik dat deel toch maar niet weglaten?
Het huishoudelijk gedeelte loopt uit. Het interview voor TROS-Kamerbreed dat na mijn presentatie plaats zou vinden, haal ik niet. Gelukkig zit Boote Wilpstra naast mij. Als burgemeester van Zuidlaren weet hij ook alles over de herindeling, zodat hij mijn taak overneemt.
Ik houd mijn speech. Eerst even lastig om in zo'n beweeglijke, pratende congres-ambiance te spreken, maar ik probeer de wandelgangen te negeren. Als de gemeentelijke mensen zich met hun tekst en hun affiches enthousiast presenteren in het middenpad, worden ze telkens beloond met hartelijk applaus. Ik ben trots op ze. Hoe zou het ze woensdag vergaan?
Tom Kok houdt een prettige toespraak. We hebben een prima voorzitter, denk ik, als ik naar hem zit te luisteren. Dat gevoel van betrokkenheid blijft de hele dag in mij hangen. De gesprekjes hier en daar, de aardige complimentjes voor mijn speech, de hoofdbestuursleden die na de middagpauze achter het grote paneel de geluidsinstallatie eigenhandig aan de praat proberen te krijgen als de technicus verdwenen blijkt te zijn, de deskundigheid waarmee Gerrit Jan Wolffensperger het scala aan vragen beantwoordt, de bekwaamheid en humor van de congresvoorzitters, het briljante associatieve spreken van Hans van Mierlo, de zelfbewuste, integere speech van Els Borst: het geeft je een intense opkikker. Dit is mijn club, en ik voel me er thuis.
Tussendoor is er de Drentse Courant met zijn peilingen voor woensdag. Het lijkt niet best! In sommige gemeenten lijken we het niet te redden. Sombere gezichten hier en daar. "Maar de twee voortvluchtige gevangenen zijn in Antwerpen gepakt", zegt een zittend raadslid opgelucht. Landelijke discussies zullen woensdag onze kiezers ongetwijfeld beïnvloeden. Van dit punt is de zwaarte nu verdwenen.
De zaal is bomvol deze middag. Een goede beurt voor D66. Een goede beurt voor Emmen.
Ik haast mij naar huis. 's Avonds moet ik naar een première. Jammer dat ik nu niet kan zien wat de televisie van het congres laat zien.

| Zondag 26 oktober

Ik slaap uit. Beneden in tas en koffer wacht een enorme hoeveelheid G.S.-stukken en nota's voor maandag. Alleen al het ontwerp-provinciaal-omgevingsplan zal de hele zondagmiddag vragen. Maar vooreerst draai ik me om en rijd even later in een afgeladen volle rode dubbeldekker door het Drentse land, met Els Borst aan het stuur. Tom Kok blaast saxofoon op het dak van een stembureau, en binnen protesteert een van mijn PvdA-collega's met een spandoek, omdat je dit keer met de uitgereikte stembiljetten alleen op D66 kunt stemmen. ◆

Aad Nuis:
Cultuurman op een oorlogsschip

Na de succesvolle kabinetsformatie in 1994 kreeg Aad Nuis de kans als staatssecretaris, verantwoordelijk voor cultuur, media en monumentenzorg, zijn kennis op dit gebied in te zetten. De cultuurwereld kreeg te maken met iemand die uit haar midden is voortgekomen. Iemand die betrokken is. We zijn, een half jaar voor de verkiezingen, bijna aan het einde van de rit. Wat heeft Aad Nuis de afgelopen periode bereikt? Welke obstakels is hij onderweg tegengekomen? Hoe ziet hij de toekomst? Een gesprek met een cultuurman in hart en nieren op de post van beleidsmaker.

door Tanja Brok

Loopgraaf

Aan de buitenkant oogt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen grijs, grauw maar vooral groot. Binnen heeft het iets weg van een oorlogsschip vanwege de vele trappetjes en gangetjes die het gebouw rijk is. Drieënhalf jaar bevindt Aad Nuis zich nu op dit schip, zijn departement, waar hij zich prima thuis voelt.

Op de vraag wat hij de afgelopen drie jaar heeft bereikt, antwoordt Aad Nuis dat dat meer is dan hij van tevoren had gedacht, had kunnen hopen.

Toen hij aantrad, trof hij op het gebied van media een vastgeroeste situatie aan. "In de wereld van de media zat iedereen die bij het mediabeleid betrokken was - en dat zijn een paar honderd mensen in Nederland - al vijfentwintig jaar in dezelfde loopgraaf. Iedereen dacht en vond daar dus al vijfentwintig jaar hetzelfde over."

Op dit moment, in het laatste jaar Paars, begint er in de mediawereld consensus te ontstaan over de publieke omroep en de verhoudingen tot de commerciële omroep. De publieke omroep in Nederland is een pluriforme omroep. Volgens Nuis is dat heel belangrijk. "Ik ben geen voorstander van een uniform omroepsysteem zoals het BBC-systeem. De publieke omroep moet een afspiegeling zijn van de samenleving. In Nederland zie je die afspiegeling, die pluriformiteit." Aad Nuis vindt wel dat de publieke omroep moet opereren als een geheel in de enorme mediachaos van dit moment. "Het denken hierover is de afgelopen periode enorm veranderd, vooral in hoofden van mensen. In een zeer korte termijn heb ik niet alleen een nieuwe mediawet gemaakt, maar is ook het inzicht doorgebroken dat het deze kant op moest. Zoiets doe je natuurlijk nooit in je eentje. Het is de kunst van het regeren om dit soort dingen zo goed mogelijk in banen te leiden, de neuzen dezelfde kant op te krijgen. Consensus dus!"

De erfenis van Hedy

Op het gebied van cultuur leek de situatie bij zijn aantreden heel gunstig. "Het is in Nederland al lang zo, dat iedereen het eens is over het beleid dat op het gebied van cultuur wordt gevoerd. Er is weinig ruzie, weinig verschil van inzicht," vertelt Nuis. In het regeerakkoord van 1994 stond dat hij er voor cultuur zestig miljoen bij kreeg. Cultuurbeleid wordt in Nederland altijd voor vier jaar vastgesteld. Toen Aad Nuis op het departement begon, had hij nog te maken met het beleid dat onder zijn voorganger Hedy d'Ancona was vastgesteld. "Pas in mijn tweede jaar moest ik een nieuw cultuurplan schrijven, wat mij dus een jaar de tijd gaf om na te denken en te praten met mensen. Maar al snel bleek dat er een skelet in de keukenkast lag. In de laatste bezuinigingsronde van het vorig kabinet was namelijk vastgesteld dat er op cultuur achtentwintig miljoen bezuinigd moest worden, waardoor ik dus nog maar tweeëndertig miljoen over had. Vervolgens was op het laatste moment bij het regeerakkoord ook nog eens vastgesteld, dat er flink in de subsidies gesneden moest worden: vijftig miljoen per jaar! Zo werd ik opgezadeld met een min in plaats van een plus."

Het gevecht

Wat vooraf simpel leek te zijn, werd een moeizaam gevecht voor de staatssecretaris. "Ik ben dus maar begonnen om iets te veranderen aan de bezuinigingen op de subsidies. Dat kon natuurlijk niet zomaar, er moest iets anders op bedacht worden. Uiteindelijk lukte het om via allerlei omwegen de vastgestelde vijftig miljoen bezuinigingen te omzeilen. De Tweede Kamer heeft er bij de behandeling van de cultuurnota daarna ook nog eens zestien miljoen bijgedaan. Dit jaar, door de motie Wolffensperger nog eens tien miljoen, zodat ik - reken je nog mee? - uiteindelijk toch op die zestig miljoen extra ben uitgekomen. Het leek het makkelijkste onderdeel van mijn portefeuille, maar bleek uiteindelijk vanwege deze subsidieperikelen het moeilijkste."

Pantser of ruggengraat

Een van de belangrijkste momenten van het cultuurbeleid in Nederland is het uitkomen van de cultuurnota, die eens in de vier jaar wordt geschreven. Aad Nuis vertelt over zijn (onorthodoxe) aanpak. "Samen met het veld ben ik begonnen na te denken over wat er verbeterd kon worden. Ik heb heel wat geschreven in mijn leven, maar dat deed ik meestal alleen. Nu moest ik het samen met een heel departement doen. Ik begon met te zeggen: welke ideeën zijn er? Daar kwam eigenlijk niet zoveel uit: ik zat maar te wachten op wat er uit het departement kwam, en het departement zat te wachten op mij. Dat resulteerde in zeer veel papier waar eigenlijk niet instond wat er moest gebeuren. Ik heb toen, na lang geluisterd te hebben naar al dat geroezemoes om me heen, zelf de pen ter hand genomen en een uitgangspuntennotitie geschreven. De notitie had één overkoepelende gedachte, één beeld: pantser of ruggengraat. Het idee kwam erop neer dat ik centraal stelde wat cultuur is, en welke

Foto: Gerrit Jan Wolffensperger

"Ik heb wel weer eens zin om te gaan schrijven."

plaats cultuur inneemt bij mensen. Cultuur is volgens mij namelijk heel essentieel voor mensen. Cultuur biedt mensen een structuur in de chaos van dingen die op ze afkomen."

D66-gehalte

Volgens Nuis kun je cultuur op twee manieren gebruiken: ten eerste als datgene wat mensen onderscheidt van een ander (het pantser), en ten tweede als datgene wat in mensen zit (ruggengraat). "Dat was de basisgedachte van mijn nota. Ik heb dit ook kunnen gebruiken in de mediaproblematiek: niet alleen de eigen identiteit is belangrijk, het moet samen gedaan worden." Het D66-gehalte van de nota zit volgens Aad Nuis in de aanpak: "De hele aanpak van die cultuurnota is anders geweest. Steden en provincies, bijvoorbeeld, zijn in de vorige kabinetsperiode niet geraadpleegd. Zij voelden zich dan ook buitengesloten. Ik heb dit veranderd en ben juist met al deze groepen gaan praten. Daar kwamen heel veel positieve dingen en reacties uit los, ze hadden eindelijk het gevoel betrokken te zijn. Alleen op deze manier kom je in een positieve spiraal terecht. Het lijkt procedureel, maar het is dus wel degelijk een stijl van besturen. Dat maakt verschil, en dat verschil heeft voor mij alles te maken met een stijl van denken en besturen. Hetgeen overigens heel erg D66 is, de D66-stijl."

Verkiezingsprogramma

Aad Nuis is blij met uitkomsten zoals die in het concept-verkiezingsprogramma staan. "Ik hoop alleen dat er bij het vaststellen van de financiering voldoende uitkomt, in de zin van extra geld. Het hele verkiezingsprogramma vind ik verder goed in elkaar zitten, het is aardig om te lezen. En dat is volgens mij erg belangrijk. De cultuur- en mediaparagrafen sluiten goed aan op het vorig verkiezingsprogramma en mijn beleid. Het zou heel lastig worden als dit niet in elkaars verlengde zou liggen. Gelukkig is dat niet zo."

Oud en Nieuw

Aad Nuis heeft ook onderwerpen waarvan hij vindt dat ze nog gerealiseerd moeten worden. "Voor de monumentenzorg en archeologie is meer geld nodig. Deze terreinen zijn enorm belangrijk voor de cultuur-historische waarde van Nederland. Verder hebben de architectuur en de monumentenzorg veel te weinig raakvlakken. Zij zouden veel meer samen moeten doen. Een prachtig voorbeeld is het Tweede-Kamergebouw, waar oud en nieuw op een bijzondere manier is geïntegreerd. Ik zou aan dit soort samenwerking meer impulsen willen geven. Daarnaast blijft de zorg voor onze monumenten van belang. In de vorige kabinetsperiode is er, vanwege bezuinigingen, een enorme achterstand ontstaan aan het onderhoud. Ik heb hiervoor in het kabinet aandacht gevraagd, en maar liefst tweehonderdvijfenzeventig miljoen extra losgekregen, te besteden tussen nu en 2000. Daarnaast heb ik gezorgd voor een logischere verdeling van het geld, namelijk afhankelijk van de behoefte en niet van het aantal monumenten in de gemeenten. Daarmee zijn we er nog niet, maar de weg naar boven is zeker ingeslagen."

Kandidaat

Ten slotte dringt zich de vraag op die Nuis de laatste tijd vaker is gesteld, namelijk: waarom heeft hij zich niet meer gekandideerd voor de Tweede Kamer? Nuis: "Ik vind dat ik een beslissing moet nemen op het moment dat de beslissing ook genomen moet worden. Toen de kandidaatstelling aan de orde was heb ik daar lang en diep over nagedacht. De vraag was of ik bereid zou zijn om nog eens vier jaar in de Kamer plaats te nemen. Dat ben ik dus niet. Volgend jaar word ik vijfenzestig en ik heb wel weer eens zin om te gaan schrijven. En niet tot ver na mijn vijfenzestigste in de politiek te blijven zitten." Of hij nog een keer terug wil komen als staatssecretaris? Deze vraag kan of wil hij op dit moment niet beantwoorden. "Daar moet je voor gevraagd worden. En of ik, als ik gevraagd word, ja zeg, hangt van de omstandigheden af van dat moment. Daar breek ik me nu het hoofd niet over." ◆

Na twintig jaar in het vak:

Jacob Kohnstamm

trekt zich (een tijdje) uit de politiek terug

Foto: John Thuring

In een interview met Vrij Nederland van 8 november jl. heeft Jacob Kohnstamm te kennen gegeven dat hij (voorlopig) uit de politiek stapt. Hij stelt zich dus niet kandidaat voor de Tweede Kamer.

"De vorige week liet hij Maarten Engwirda, de voorzitter van de selectiecommissie, weten dat zijn naam van de kandidatenlijst moet worden geschrapt. Kohnstamm wil de komende periode niet in de Tweede Kamer en ook niet in het volgende kabinet. Is de jongensdroom vervlogen? Nee, zegt hij. Verknocht aan de publieke zaak is hij. Maar het harnas, waarin een politicus zit opgesloten, knelt. Van het ene werkbezoek naar de andere spreekbeurt, van vergadering naar vergadering, zonder tijd om enige afstand te nemen. Van het 'ochtendgebed' (de dagelijkse stafvergadering samen met minister Hans Dijkstal en staatssecretaris Tonny van de Vondervoort om kwart over negen) via de digitale beeldverbinding met de commissaris der Koningin in Gelderland en het spoedoverleg via de hotline met Els Borst over het drugsbeleid tot het doornemen van de loodgieterstas vol stukken op de achterbank van de dienstauto om twaalf uur 's nachts: hij wil het een poosje niet meer. Een sabbatical leave had hem wel wat geleken: een halfjaar eruit om boeken te lezen, een zeiltocht te maken of thuis op zijn cello te spelen. En dan gewoon doorgaan. Maar in het 'blauwe boek' - dat de rechten en plichten van bewindslieden regelt - komt het woord tijdelijk verlof niet voor. Dus trekt hij zich de komende periode uit de politiek terug."

[Vrij Nederland, 8 november 1997 - blz. 12]

In het decembernummer van de Democraat komen we hierop terug middels ons eigen interview.

De Vereniging VNO-NCW heeft de actiepunten voor het regeringsbeleid in de komende kabinetsperiode overzichtelijk gegroepeerd. Zes cahiers boordevol ideeën die Nederland verder op weg helpen. In een algemeen cahier vindt u alle belangrijke actiepunten op verschillende terreinen van onze economie gebundeld. Het geeft bovendien een analyse van ons veelgeroemde poldermodel. In vijf afzonderlijke cahiers hebben we de voorstellen voor meer werkgelegenheid, onderwijs, sociale zekerheid en zorg, bereikbaarheid en leefbaarheid en een concurrerend fiscaal beleid, verder uitgewerkt. Samen vormen ze een waardevolle reeks die met recht de titel 'verzameld werk' verdient. Spaar ze alle zes.

Geïnteresseerd in de visie van VNO-NCW op het kabinetsbeleid voor de periode 1998 - 2002? Bestel gratis de cahiers. Bel 070 349 02 75.

Inhoud

pag. 1 Hoofdbestuur
pag. 2 Congres 65
pag. 4 Congres 66
pag. 7 Adviesraad
pag. 8 Stichting Wetenschappelijk Bureau
pag. 8 Opleidingscentrum
pag. 11 Bestelbon

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

BELANGRIJKE MEDEDELING

Congres 66 schuift een week op.

Nieuwe datum: 14 en 15 februari 1998
Lokatie ongewijzigd (Congrescentrum Leeuwenhorst, Noordwijkerhout)

Hoofdbestuur

UITSLAG EERSTE POSTSTEMMING

Uitslag interne verkiezingen in de eerste ronde ten behoeve van de samenstelling van de kandidatenlijst voor de verkiezingen van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 6 mei 1998.

	Naam	woonplaats	punten
1	RAVESTEIN, F	Rotterdam	27939
2	PIETERS, S	Groningen	21972
3	HACQUEBORD, L	Winsum Gn	21925
4	TELLEMAN, A G M	Amsterdam	21272
5	WESSELS, P H B	Gennep	20214
6	BIEKMAN, B A	Zoetermeer	18903
7	STEPHAN, C A	Amsterdam	18674
8	BERMAN, J E M	Edam	18391
9	MANESCHIJN, H A H	Groningen	18074
10	HULTEN, VAN M	Lelystad	17635
11	VERBEEK, M	Haren Gn	17543
12	PRIZMIC, V	Haarlem	17494
13	DIJKSTRA, C M	Leeuwarden	17470
14	PORTEGIES, A M	Lochem	17045
15	BUIS, H	Zeist	15641
16	RUIS, M	Leiden	15177
17	WESTERHOF, J W	Hoofddorp	15158
18	SLOTTJE, C	Hoogeveen	14435
19	MOSK, H S	Den Helder	13817
20	BOS, C W J	Zoetermeer	13611
21	ALBERS, L H	Utrecht	13471
22	CLAESSEN, P D A	Den Bosch	13329
23	BAKKER, S M	Leiden	13284
24	WEBER, J F	Leiden	13037
25	LEEUWEN, VAN J P	Haren	12746
26	HESSELING, D E	Utrecht	12023
27	PIJPER, H	Amersfoort	11890
28	KUNST-BECKMAN, M H	Zaandam	11778
29	AHNE, M J	Enschede	11638
30	JAGT, B B	Voorschoten	11606
31	JACOBS, E	Utrecht	11580
32	CHOENNI, C E S	Haarlem	11475
33	SPEEAR, R	Amsterdam	11394
34	EDEN, S J	Amsterdam	11035
35	KEULEN-SAENGER, VAN G B	Tull en 't Waal	10906
36	BRUIJN, DE R R	Breda	10522
37	TEEGELAAR, D	Spijkenisse	10395
38	WINANTS, L M C	Sittard	10154
39	ARKESTEIJN-VAN WILLIGEN, M J	Naarden	9792
40	ROELOFS, H D	Emmen	9446
41	BRAAK, TER M H W	Den Haag	9285
42	CREBAS, J I	Urk	9061
43	FRAENK, B R V	Amsterdam	8819
44	FLIERJANS, J	Linschoten	8682
45	DOUCET, P G	Bilthoven	8626
46	KOK, K H	Heerhugowaard	8473
47	LOON, VAN M H A A	Rhoon	8159
48	BRUMMELHUIS-MIDDELHOFF, H G L M	Amsterdam	7947
49	AMSBERG, J I E	Muiderberg	7916
50	VEEGER, L A	Nijmegen	7601
51	GEUS, DE A	Emmen	7441
52	HENDRIKS, R L W	Best	7376
53	POTT-BUTER, H A	Zuiderwoude	6882
54	DINKGREVE, H H J J	Purmerend	6852
55	ENSCHEDE, M	Assen	6784
56	TIMMERMANS, J C H	Hollandscheveld	6681
57	KLEIN NIBBELINK, H J	Bredevoort	6549
58	KUIPER, E R	Amsterdam	6466
59	EIJSTEN, B A	Utrecht	6398
60	SPANGENBERG-CARLIER, M I	Rotterdam	6374
61	BERG-VOETS, VAN DEN A C	Andijk	6223
62	VRIES, DE J	Krommenie	6095
63	AKKER, VAN DEN P W H	Eindhoven	6013
64	ROSS, H J	Elst	5813
65	HILST, VAN DER R A	Utrecht	5596
66	WAAL, A	Diemen	5565
67	IMKAMP, L M M H	Roermond	4825
68	LAMMERS, J C	Aalten	4304
69	ARNDTS-HEIJEN, C J M	Stein	4033
70	SIPKES, G	Blaricum	3926
71	SMIT, C	Brummen	3769
72	TEULING, DEN J	Melick	3576
73	DIEPEN-HOOGEWERF, VAN J A W	Hoorn	3555
74	DONKER, VAN DEN J	Tholen	3437

75	GERADTS, Z J M H	Den Haag	3263
76	KROSSE, DE L E P T	Wilp	3212
77	HOLSTEIJN SR, J M	Spijkenisse	3046
78	JONGE, DE O M	Den Haag	3027
79	BONTE, L M F	Den Bosch	2614
80	BIJVOET, P C H	Haarlem	2126
81	SCHOUTEN, F J F M	Naaldwijk	2094
82	SPARREBOOM, J A	Lelystad	2021
83	GROENHART, R C	Amsterdam	589

De op plaats 22 geëindigde kandidaat dhr. P.D.A. Claessen heeft zich teruggetrokken van de kandidatenlijst en zal dus niet meedoen aan de tweede ronde.

De kandidaten die op de plaatsen 1 tot en met 66 zijn geëindigd mogen deelnemen aan de tweede en definitieve ronde. Aan de tweede ronde nemen ook de kandidaten deel die momenteel al lid van de Tweede Kamer zijn of die als minister of staatssecretaris zitting hebben in het kabinet – voor zover ze zich gekandideerd hebben.
Deze ronde bestaat uit een poststemming die volgens dezelfde procedure als die van de eerste ronde zal verlopen. Deze poststemming, die dient voor de vaststelling van de definitieve kandidatenlijst, opent op 17 december 1997 en sluit op 23 januari 1998.

Congres 65

BESLUITVORMING CONGRES 65

Deze tekst moet formeel nog goedgekeurd worden door de Besluitvormingscommissie. De volledige teksten van de besluiten kunnen opgevraagd worden via de bestelbon elders in dit katern.

Financiën

De jaarrekening 1996 werd goedgekeurd. De begroting 1998 werd door het congres vastgesteld met de volgende wijziging:
- de post "activiteiten aan de basis" wordt verlaagd met *f* 5000,–, terwijl die voor de JD met *f* 5.000,– verhoogd wordt.

Huishoudelijk Reglement

De wijzigingsvoorstellen voor het Huishoudelijk Reglement, zoals gepubliceerd in Democraat 97/07, werden ongewijzigd goedgekeurd. Dat betekent dat in het HR nu:
- voor de helderheid een aantal definities zijn toegevoegd;
- de deelafdelingen nu op dezelfde wijze als de afdelingen zijn verwerkt;
- de landelijke Programmacommissie in het vervolg in zijn geheel op voordracht van het Hoofdbestuur voor een bepaalde periode en met een specifieke opdracht door het congres wordt gekozen;
- alle onverenigbaarheden nu in één artikel zijn samengebracht;
- voor Actuele politieke moties blijft het vereiste van 5 handtekeningen gehandhaafd.
  Elk lid kan ten congresse een motie van orde indienen om een APM niet te laten behandelen op grond van twee criteria:
  1 naar de mening van het lid betreft de APM een zaak die naar verwachting niet op het volgend congres achterhaald zal kunnen zijn;
  2 naar de mening van het lid betreft het een zaak waarover voorstudie gewenst is, alvorens tot besluitvorming in een congres te komen.
- bij Adviesraadverkiezingen tussen sluiting aanmelding en poststemming nu 14 weken liggen.

De nummers van de aangenomen amendementen (te vinden in congresboek A op pag. 6 en 7): 65.2004/2000/2002.

Verkiezingen voor Eerste Kamer en Europees Parlement 1999

Het congres heeft tijdpaden en procedurevoorstellen van de Landelijke Verkiezingscommissie m.b.t. de verkiezingen voor de Eerste Kamer en het Europees Parlement in 1999 goedgekeurd en de instellingsbesluiten genomen om voor beide verkiezingen elk een stemadviescommissie in te stellen.

Algemene Organisatorische Moties

Aangenomen werden de moties 65.3000 en 65.3001 uit congresboek A pag. 7 respectievelijk over taalgebruik en over politieke communicatie, waarin het hoofdbestuur verzocht werd:
- ervoor zorg te dragen dat resoluties voortaan in begrijpelijk en correct Nederlands worden gesteld;
- in de toekomst strengere eisen te stellen aan (onder zijn verantwoordelijkheid) gepubliceerde politieke teksten op het punt van de politieke communicatie.

Verkiezingen in besturen en commissies

In het Dagelijks Bestuur werden gekozen:
Tom Stroobach als vice-voorzitter politiek voor een tweede termijn.
Matt Poelmans verruilde zijn post als eerste penningmeester voor die van vice-voorzitter organisatie. Robert van Lente schoof op van het tweede penningmeesterschap naar het eerste penningmeesterschap.
Anja van Herp werd gekozen als tweede penningmeester.
In het Hoofdbestuur bleef Anneke Mulder in Groningen aan voor een tweede termijn, terwijl de zetel voor Flevoland bezet werd door Christine de Korte.
Voorzitter van de Besluitvormingscommissie werd Jim van Beusekom.
Voorzitter van het Geschillencollege werd Hans Veenhuys.
Edith Erkelens en Herman Kolkman werden voor een tweede termijn gekozen en Ger Dullens, Benno Friedberg en Cornélie van Waegeningh traden aan voor hun eerste termijn.
Voorzitter van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D66 werd Gerard Schouw.
Als penningmeester van de Stichting Opleidingscentrum D66 werd het zittende bestuurslid Hanneke Blom gekozen.
Liesbeth Mulder en Frans van Pinxteren zetten hun werkzaamheden als bestuurslid van het Opleidingscentrum voort.
Het proces-verbaal met de exacte puntenaantallen is op te vragen bij het Landelijk Secretariaat.

Gezondheidszorg

Ongewijzigd werden aangenomen de in congresboek A op pag. 9 en 10 vermelde amendementen 65.4004/4000/ 4005/4001 en 4008; nr. 65.4006 werd aangenomen onder schrapping van de laatste zin.
Na amendering luidt de resolutie als volgt:

Patiënten/consumenten en patiëntenorganisaties: rol en werkwijze
Het is van belang dat de toenemende individualisering en differentiëring in zorg en verzekering een overkoepelende norm hebben: de menselijke maat, waarbij de toegankelijkheid en de kwaliteit de criteria zijn.

De implementatie van de mogelijkheden tot inschakeling van patiënten- en cliëntenorganisaties moet financieel gesteund worden. Het is niet meer realistisch om dit collectieve belang afhankelijk te stellen van de inzet van vrijwilligers.

De patiënten/consumentenorganisaties kunnen zich via vertegenwoordigingen in raden en panels steeds meer richten op de kwalitatieve vragen in de zorg. Bij de kwaliteitscertificatie van zorginstellingen en verzekeraars dienen deze belangenorganisaties inspraak te krijgen in o.a. het opstellen van criteria en de wijze van toezicht door patiënten/consumentenraden.

Individuen dienen het recht te behouden en te krijgen invloed uit te oefenen op het medisch proces en de markt van producten en verzekeringen.

Medische/paramedische professionals en instellingen: rol en werkwijze
Informatie over het functioneren van de zorginstellingen en andere zorgaanbieders moet een 'breng-plicht' zijn voor de instellingen en aanbieders, en niet een 'haal-mogelijkheid' voor de burger.

Om de kwaliteit en gepastheid van geleverde zorg goed te kunnen toetsen is herbezinning op de rol van de mogelijkheden van de landelijke en regionale inspecties dringend nodig. Vooral in het licht van de zich ontwikkelende praktijk in het kader van de kwaliteitswetgeving.

Gezien de toenemende graad van complexiteit van de organisatie van de gezondheidszorg is het nodig dat de rol van de huisarts tevens die van wegbereider en begeleider wordt. Dit behoeft een andere profilering van het medisch- en zorgonderwijs en de opleidingseisen die worden gesteld. In de opleiding tot arts of verpleegkundige dienen de sociale en ethische kanten van het beroep aan de technische aspecten van het vak gelijkwaardig te zijn.
Het perspectief van de patiënt/cliënt krijgt hierin een nadrukkelijkere plaats.

De lokale collectieve zorg moet een vaste en herkenbare plaats krijgen: een maatschappelijke signaleringsfunctie enerzijds, en integrale coördinatie en afstemming van de zorg anderzijds

Differentiatie in de zorg naar 'behoefte' moet voorrang behouden op het onderscheid naar 'risico'.

Provinciaal en in de vier grote steden wordt voor het geheel van de gezondheidszorg het zorgaanbod integraal afgestemd op de zorgbehoefte en gecoördineerd aangeboden. De provinciale overheid c.q. de lokale overheid sluit hiertoe convenanten met de zorgverzekeraars, de PPCP en de zorgaanbieders.

De overheid:
rol en werkwijze
Inspectie en gemeentelijke overheden zien toe op de kwaliteit en op de gepastheid van de geleverde zorg. De rijksoverheid stelt het budget of kader vast.

Kwaliteit en betrouwbaarheid van informatie met betrekking tot de gezondheidszorg en medicijnen moet door de overheid gegarandeerd worden d.m.v. een erkend keurmerk.

De overheid moet erop toezien dat de patiënt het recht krijgt om te worden geïnformeerd over de verwerking van gegevens, het doel ervan, alsmede over degenen die hier toegang toe hebben en onder welke voorwaarden.

Er moet een gedragscode worden ontwikkeld voor het plaatsen van informatie op medische passen en chipcards, alsmede een code voor de verzekeraars in deze.

Bij het terugdringen van de wachtlijsten moeten niet alleen de gevolgen worden aangepakt, maar hier tegenover ook de oorzaken: uitbreiding van capaciteit, stimuleren van regionale en interregionale coördinatie, een onderscheid maken tussen specialistische geneeskunde en overige zorg (zorgtehuizen/thuiszorg).

Sociale gezondheidszorg dient in principe op regionaal niveau te worden vormgegeven. Op dat niveau dient de bewoner een sterk bepalende invloed te krijgen op de door de daar werkzame aanbieders geleverde zorg.
Sociale preventie, gericht op mensen in een achterstandsituatie, zoals minima, drugsverslaafden, allochtonen etc., wier leefomstandigheden kunnen leiden tot gezondheidsrisico's, moet integraal onderdeel uitmaken van het lokale beleid.

Actuele Politieke Moties

Van de APM's uit congresboek B pag. 9/10 werden ongewijzigd aangenomen:

65.5000 - geen verbod op verkoop alcohol en tabak aan jongeren onder 18 jaar;
65.5003 - verzoek aan Tweede-Kamerfractie om een eigen voorstel m.b.t. openbaar vervoer naar Vinex-lokaties uit te werken;
65.5005 - bevorderen dat wetgeving wordt aangenomen m.b.t. de wettelijke bescherming van de vertrouwelijkheid van e-mail;
65.5002 - de Tweede-Kamerfractie wordt verzocht na te streven dat de wettelijk gegarandeerde financiering van politieke partijen wordt uitgebreid en dat onderzocht wordt of het Duitse systeem, waarbij alle partijen na de verkiezingen een vast bedrag per op hen uitgebrachte stem ontvangen, een goede aanvulling op het huidige Nederlandse financieringsstelsel zou zijn;

65.5004 - werd in de hieronder afgedrukte gewijzigde vorm aangenomen:

Het congres van D66 in vergadering bijeen op 25 oktober 1997 te Emmen,

overwegende dat
- het beroep tegen wetten en algemene regels en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten onbevredigend geregeld is;
- dat in vele andere Europese landen een dergelijke beroepsmogelijkheid wel bestaat;

spreekt zich uit
voor een onderzoek naar de mogelijkheid tot verbetering daarvan, inclusief de toetsing van wetten aan de grondwet;

verzoekt het hoofdbestuur en de Tweede Kamerfractie
zich hiervoor in te zetten en gaat over tot de orde van de dag.

Ingetrokken werden de nummers 65.5006 en 65.5007, de laatste onder toezegging van het HB dat het HB in de geest ervan zou handelen.

Congres 66

CONTRIBUTIEREGELING 1999

1 Gewone en buitengewone leden (*)

- Met onderstaande richtlijnen kunt u zelf de hoogte van uw contributie bepalen. Leden betalen hun contributie naar individuele draagkracht.

Voor:	*bij een belastbaar inkomen van:*	*financiert u:*
f 55,–	(minimumbedrag)	Administratie; partijblad Democraat en afdrachten aan afdelingen en regio's
f 90,–	25.000 of minder	én gerichte ledenopvang;
f 155,–	25.000 - 40.000	én verdere verbeteringen in organisatie en communicatie (internet); congressen
f 225,–	40.000 - 60.000	én verdere verbeteringen in verkiezings- en ledenwerfcampagnes; subsidies aan SWB, OC en JD
f 305,–	60.000 - 80.000	én meer edities Democraat; meer actuele informatie aan leden
>*f* 305,–	80.000 en per 10.000 50,- meer	én verwezenlijking doelstellingen op lange termijn.

Minimumcontributie = *f* 55,–
Gemiddelde contributie = *f* 140,–

- **Nieuwe leden:**
  U betaalt het lopende en de nog komende kwartalen van het kalenderjaar waarin u lid bent geworden. Voor ieder kwartaal is een kwart van de jaarlijkse contributie (zoals hierboven vermeld) verschuldigd, Daar de administratiekosten voor dit eerste jaar 25 gulden bedragen, is dit de minimum bijdrage, ook als u na berekening van uw contributie op een lager bedrag uit zou komen. Voor de betaling dient u gebruik te maken van de acceptgirokaart die u krijgt toegestuurd. U wordt verzocht de contributie per omgaande te voldoen.

- **Samenwonende D66-leden:**
  U kunt ieder 10 gulden van uw contributie aftrekken. U behoudt dan beiden uw volledige lidmaatschapsrechten, maar u krijgt per editie één partijblad Democraat, één regioblad en één afdelingsblad toegestuurd. U dient dit eenmalig schriftelijk te melden aan het Landelijk Secretariaat.

- Betaalt u in één jaar 3.300 gulden of meer aan contributie, dan kunt u voortaan worden vrijgesteld van contributie-verplichtingen.

- Indien de minimumcontributie van 55 gulden per jaar nog als te hoog wordt ervaren, kunt u zich schriftelijk (en vertrouwelijk) tot de penningmeester van het Hoofdbestuur wenden. Er kan dan vermindering of ontheffing van de lidmaatschapsgelden worden verleend.

- De contributie kan in termijnen worden betaald. Daartoe kunt u uw (post)bank machtigen voor een overboeking *per kwartaal* naar D66, (Giro 413 1966) o.v.v. 'contributie' en uw lidmaatschapsnummer. U dient een ondertekende kopie van deze machtiging op te sturen naar het Landelijk Secretariaat.

- Voor de betaling dient u gebruik te maken van de acceptgirokaart die u telkens vóór aanvang van het nieuwe kalenderjaar krijgt toegestuurd. U wordt verzocht de contributie per omgaande, en uiterlijk op 1 februari, te voldoen. Wilt u a.u.b. geen wijzigingen aanbrengen op de acceptgirokaart?

- Eenmaal betaalde contributie kan niet worden teruggevorderd.
- De contributie is mogelijk als gift aftrekbaar voor de inkomstenbelasting.

* Buitengewone leden zijn leden die niet de Nederlandse nationaliteit hebben, niet in Nederland wonen en bovendien minimaal 18 jaar oud zijn.

2 Donateurs

U ontvangt één keer per jaar een speciale donateursnieuwsbrief. De minimumdonatie is per jaar 10 gulden, terwijl 66 gulden het richtbedrag is. Meerdere donaties per jaar is mogelijk. De bedragen zijn als gift aftrekbaar van de inkomstenbelasting.

Toelichting bij de contributieregeling

Op het Voorjaarscongres 1998 wordt de contributieregeling 1999 vastgesteld. In deze regeling wordt voorgesteld de minimumcontributie te verhogen van fl. 40,- naar fl. 55,-. Deze verhoging houdt verband met de stijging van de kosten die ontstaan als iemand lid wordt van D66. Deze kosten, die door de minimumcontributie moeten worden gedekt, hebben vooral betrekking op de kosten van de ledenadministratie, de kosten van de Democraat en de afdrachten aan afdelingen en regio's.
Het gaat daarbij om circa een derde van de jaarlijkse uitgaven van de partij.
De huidige dispensatieregels, op basis waarvan een verlaging of vrijstelling van het betalen van de minimumcontributie kan worden toegekend, blijven uiteraard gehandhaafd.
Ten slotte wordt voorgesteld de inkomensafhankelijke contributie te indexeren.

Robert van Lente
penningmeester Hoofdbestuur

REGIO- EN AFDELINGSAFDRACHT 1998 EN 1999

Op het afgelopen Najaarscongres 1996 is de definitieve regio- en afdelingsafdrachtregeling 1997 vastgesteld. Deze regeling houdt in dat afdelingen in 1997 *f* 10,- per betalend lid ontvangen en de regio's *f* 6,50 per betalend lid, waarvan *f* 2.000,- als vast bedrag. De totale afdracht bedraagt in 1997 dus *f* 16,50 per betalend lid.
Sinds de nieuwe afdrachtsystematiek is ingevoerd, waarbij het Hoofdbestuur niet alleen de regio's, maar ook de afdelingen rechtstreeks financiert, is de totale afdracht fors gestegen. Werd in 1995 nog een totale afdracht van *f* 13,50 per betalend lid uitgekeerd, in 1997 is dat bedrag gestegen met ruim 22% tot *f* 16,50. Hiermee geeft het Hoofdbestuur uitvoering aan een belangrijke uitgangspunt van het rapport "Ruimte voor politiek": het versterken van de financiële positie van regio's en met name van de afdelingen. In dit verband zijn tevens de subsidiemogelijkheden in het kader van de activiteiten aan de basis aanzienlijk verruimd.

Afdrachtregeling 1998

Hoewel D66 wordt geconfronteerd met stagnerende contributie-inkomsten, blijft het Hoofdbestuur prioriteit geven aan de financiële positie van de regio's en afdelingen. Voor de ledenwerving, ledenbinding en kadervorming zijn de regio's en afdelingen immers onmisbaar. Daar komt bij dat in 1998 de regio's te maken krijgen met de voorbereidingen van de Provinciale Statenverkiezingen. De afdelingen daarentegen zullen na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 1998 niet alleen te maken hebben met sterk geslonken reserves, maar dienen tevens nieuw gekozen gemeenteraadsfracties te ondersteunen. Dit alles heeft geleid tot een voorstel, waarbij de afdrachten ook in 1998, binnen de financiële mogelijkheden van de partij, verder worden verhoogd.

Aan het Voorjaarscongres 1998 wordt voorgesteld de *regio-afdracht 1998* te bepalen op *f* 7,50 per betalend lid, waarvan *f* 2.000,- als vast bedrag. De uitbetaling vindt zoals gebruikelijk plaats in drie tranches.
Tevens wordt voorgesteld de *afdelingsafdracht 1998* te bepalen op *f* 11,00 per betalend lid. De uitbetaling vindt plaats in twee tranches van resp. 70% en 30%. De eerste tranche wordt alleen uitbetaald aan die afdelingen die de rekening over 1996 en de begroting over 1997 aan de Landelijk Secretariaat hebben verzonden. Indien de rekening 1996 en de begroting 1997 niet voor het einde van 1997 is ontvangen, vervalt het recht op de afdracht 1998. De resterende 30% wordt alleen uitbetaald indien in de loop van 1998 een rekening over 1997 en een begroting over 1998 is verstuurd. Indien een afdeling hieraan voor het einde van 1998 niet heeft voldaan, vervalt het recht op de tweede tranche van de afdracht.
Met bovengenoemde afdrachtregeling wordt de totale afdracht gebracht op *f* 18,50 per betalend lid. Ten opzichte van een aantal jaren geleden, kunnen afdelingen en regio's een steeds groter financieel voordeel behalen bij het werven van nieuwe leden, hetgeen ook gunstig is voor de contributie-inkomsten.

Financiële gegevens regio's en afdelingen

Nu het Hoofdbestuur naast regio's ook afdelingen rechtstreeks financiert, wordt een beter inzicht verkregen in de financiële positie van de regio's en afdelingen. Deze positie kan immers afgeleid worden uit de ontvangen rekeningen en begrotingen. Begrotingen en rekeningen zijn echter niet alleen financieel van belang. In een begroting wordt duidelijk welke prioriteiten afdelingen en regio's stellen. Op deze wijze wordt een goed beeld verkregen van de werkwijze van afdelingen en regio's. Tevens kan op basis van deze gegevens beter worden bepaald hoe vanuit het Landelijk Secretariaat afdelingen en regio's kunnen worden ondersteund. Begin 1998 zal een analyse van de rekeningen en begrotingen zijn afgerond. Op basis van deze analyse zullen aanbevelingen voor versterking van de landelijke ondersteuning van afdelingen en regio's worden opgesteld. De aandacht richt zich dan met name op de afdelingen, vanwege de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen in 1998.

Activiteiten aan de basis

Evenals in 1997 zal voor activiteiten aan de basis *f* 20.000,- worden gereserveerd. De subsidiemogelijkheden voor activiteiten aan de basis zijn in de eerste plaats bedoeld om een startsubsidie te geven aan nieuw op te richten afdelingen. In de tweede plaats kan subsidie worden aangevraagd voor extra activiteiten die een afdeling niet uit de begroting kan financieren. Hierbij is van belang dat een begroting van de activiteit moet worden overlegd, waarbij de afdeling of regio aangeeft een substantieel deel van de activiteit uit eigen middelen dan wel uit zelfstandig verworven middelen, te kunnen betalen. De activiteiten die relatief kleine afdelingen organiseren, krijgen in beginsel een voorkeursbehandeling, vanwege de relatief zwakke financiële positie van kleine afdelingen.
Voor politieke podia die worden georganiseerd vanuit het Landelijk Secretariaat is een aparte begrotingspost gecreëerd. Indien afdelingen of regio's voor dergelijke podia kosten maken, kan in beginsel op deze begrotingspost een beroep worden gedaan. Politieke podia die op eigen initiatief worden georganiseerd door afdelingen of regio's komen in beginsel in aanmerking voor subsidie vanuit de post activiteiten aan de basis. Bij toekenning van

subsidies zal uiteraard altijd in het oog worden gehouden dat de budgettaire ruimte beperkt is.

Robert van Lente
penningmeester Hoofdbestuur

Toelichting bij de afdrachtregeling 1999

Afdrachtregeling 1999
Het Voorjaarscongres 1998 zal de afdrachtregeling 1999 vaststellen. Sinds 1995 is de afdrachtregeling sterk verbeterd. Werd in 1995 nog in totaal *f* 13,50 per betalend lid uitgekeerd, in 1998 zal dat bedrag zijn gestegen tot in totaal *f* 18,50 per betalend lid (een stijging van 11% per jaar). Afdelingen ontvangen in 1998 *f* 11,- per betalend lid en regio's *f* 7,50.
Aan het Voorjaarscongres wordt voorgesteld de afdrachtregeling 1999 ten opzichte van de regeling in 1998 niet te wijzigen. Hoewel de financiële positie van D66 als gevolg van teruglopende contributie-inkomsten en stijgende uitgaven vanwege de verkiezingen (die ook in 1999 zullen plaatsvinden) sterk onder druk staat, wordt derhalve ook in 1999 niet bezuinigd op de afdrachten aan afdelingen en regio's.

Activiteiten aan de basis
In 1996 zijn de mogelijkheden voor subsidies aan afdelingen en regio's sterk verruimd. Het budget werd opgehoogd tot *f* 20.000. In 1997 zal dit bedrag waarschijnlijk geheel worden uitgekeerd. Er mag daarom worden geconcludeerd dat de regeling geheel aan de verwachtingen voldoet.
Voorgesteld wordt om het bedrag voor activiteiten aan de basis ook voor 1999 vast te stellen op *f* 20.000.
De afgelopen periode heeft geleerd dat er vaak geen helder onderscheid gemaakt kan worden tussen subsidies in het kader van activiteiten aan de basis en subsidies in het kader van politieke podia. Besloten is om beide subsidiebudgetten samen te voegen, zodat een meer optimaal gebruik kan worden gemaakt van beide subsidiemogelijkheden. Voor politieke podia gaat het om een bedrag van *f* 25.000,-. In totaal bedraagt het subsidiebudget daarom *f* 45.000,-. Indien de samenvoeging aanleiding geeft de subsidievoorwaarden te wijzigen, zullen de besturen van afdelingen en regio's hiervan op de hoogte worden gesteld.

Robert van Lente
penningmeester Hoofdbestuur

VACATURES BESTUREN EN COMMISSIES

Tweede kennisgeving van de vacatures waarin het congres op 14 en 15 februari 1998 zal voorzien.
De kandidaatstelling sluit op vrijdag **12 december 1997 om 12.00 uur.** Ingevulde kandidaatstellingsformulieren moeten dan binnen zijn bij de LVC p/a Landelijk Secretariaat. Kandidaatstellingsformulieren zijn verkrijgbaar bij het Landelijk Secretariaat, Postbus 660 2501 CR Den Haag, bezoekadres Noordwal 10, tel. 070-356 6066, fax 070-364 1917, e-mail: lsd66@d66.nl

hoofdbestuur / dagelijks bestuur
secretaris politiek
secretaris buitenland
Beiden stellen zich niet herkiesbaar.
Het Hoofdbestuur heeft het recht om een voordracht te doen voor de functies in het Dagelijks Bestuur.
Informatie bij: Tom Kok (partijvoorzitter), 0515-431 381.

hoofdbestuur / regio
regio's Gelderland, Utrecht, Zeeland en Noord-Brabant
De zittende hoofdbestuursleden stellen zich herkiesbaar. Het lid uit Noord-Brabant heeft nog 1 jaar tot zijn maximale termijn.
Informatie bij de zittende HB-leden: Gelderland: Hans Kroesen, tel. 026-4451120; Utrecht: Ton Ouwehand, tel. 030 - 635 8220; Zeeland: Mira Sollie, tel. 0118-413 706; Noord-Brabant: Roland de Bruyn, tel. 076-565 0712 of bij Matt Poelmans, vice-voorzitter organisatie tel. 071 - 519 0294

financiële commissie
2 leden (1 einde maximale termijn en 1 einde eerste termijn)
Deze laatste stelt zich herkiesbaar.
Informatie: bel 's avonds of in het weekend met Mat Botman (voorzitter FC): 020 - 496 1702.

geschillencollege
2 leden (einde 1e termijn, niet herkiesbaar)
Informatie: bel 's avonds of in het weekend met Minne Dijkstra (tot 25 oktober 97 voorzitter GC): 020 - 625 0136.

Stichting Wetenschappelijk Bureau D66
1 lid (einde 1e termijn, herkiesbaar)
Het SWB-bestuur kan op basis van het opgestelde profiel een voordracht doen uit de kandidaten die zich hebben aangemeld voor het SWB-bestuur.
Informatie: bel overdag met de directeur van het SWB: Christiaan de Vries, tel. 070-356 6038.
N.B. de in de eerste vacaturemelding genoemde vacature van penningmeester is ingetrokken en wordt opnieuw geopend voor het najaarscongres van 1998.

Stichting Opleidingscentrum D66
1 lid (zittende lid heeft zich voor congres 65 aangemeld als enige kandidaat voor het penningmeesterschap van het OC, deze vacaturemelding is dus formeel onder voorbehoud doorgaan verkiezing in congres 65)
Het bestuur van het Opleidingscentrum kan op basis van het opgestelde profiel een voordracht doen uit de kandidaten die zich hebben aangemeld voor het bestuur van het Opleidingscentrum.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Leo Pinxten (tel. 070 - 3566066).

Voor de profielen zie Democraat 97/08 katern pag. 6 en 7.
De in de eerste melding genoemde vacature voor lid landelijke verkiezingscommissie is vervallen.

EUROPEES PARLEMENT

D66

ELDR

EUROPA BULLETIN

Middels het Europa Bulletin houdt de Eurofractie D66 de leden op de hoogte van standpunten die namens D66 in het Europees Parlement worden ingenomen.

MILIEUCRITERIA ESSENTIEEL VOOR UITBREIDING

Als rapporteur in de Milieucommissie voor de uitbreiding van de EU bracht Doeke EISMA half oktober een bezoek aan Praag en Boedapest. Tijdens dit bezoek sprak hij met milieuministers, parlementariërs, vertegenwoordigers van non-gouvernementele organisaties (NGO's) en milieuagentschappen. Het doel was om beter geïnformeerd te worden over de huidige toestand van het milieu in Tsjechië en Hongarije en over de inspanningen die momenteel gedaan worden. Daarnaast wilde EISMA duidelijk maken, onder andere via de pers, dat de milieuwetgeving van de EU net zo belangrijk is als die van de interne markt.

Voor beide landen geldt dat hard,wordt gewerkt aan het opstellen van nieuwe nationale milieuplannen. Daarbij wordt vooral gegeken naar het EU-milieubeleid. Tsjechië heeft te kampen met andersoortige problemen dan Hongarije. De vervuiling uit het communistische verleden is er enorm en veel van de industriële installaties vervuilen nog steeds op dezelfde wijze. Een struktureel probleem in Tsjechië is echter dat de bevolking nauwelijks betrokken is bij de besluitvorming en de wetgeving: een direct gevolg van het communistische verleden. EISMA pleit daarom voor het vergroten van enerzijds de toegang tot overheidsinformatie en anderzijds de betrokkenheid van het publiek.

Hongarije heeft duidelijk minder te lijden gehad van het verleden. Er was weinig zware industrie gevestigd, waardoor de vervuiling minder is. Daarnaast was in Hongarije altijd relatief veel ruimte voor particulier initiatief. Hierdoor is de bevolking assertiever, waardoor NGO's en de bevolking gemakkelijker kunnen participeren in de politieke besluitvorming. Het zal voor Hongarije daarom makkelijker zijn te voldoen aan de milieucriteria van de EU. Toch geldt voor beide landen dat er nog grote problemen zijn bij de implementatie en de handhaving van de wetgeving. Volgens EISMA moet ook vanuit Brussel hoge prioriteit gegeven worden aan het uitbreiden van de bestuurlijke capaciteit. Een betere en strengere inspectie zal de handhaving van de wetgeving sterk verbeteren. In samenwerking met de EU zullen ook oplossingen voor andere milieuproblemen gevonden moeten worden. Bijvoorbeeld de enorme groei in de transportsector. Het wagenpark groeit zeer snel en transportmaatschappijen uit het Westen lobbyen voor betere snelwegen.

EISMA zal de ervaringen van dit bezoek in zijn rapport verwerken. Een waarschuwing uit dit rapport: laat het milieu niet ondersneeuwen door het "interne markt geweld". In december van dit jaar zal het EP haar definitieve standpunt over de uitbreiding van de EU vaststellen.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: +32.2.284.5797

EP VOORSTANDER VAN LOME 5

De EU moet de geprivilegeerde samenwerking met 72 landen uit Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACP-landen) voor de periode 2000-2010 voortzetten, zij het in gemoderniseerde vorm. Deze uitspraak deed het Europees Parlement, met de steun van de D66 Eurofractie, op 2 oktober in Brussel. Met een oriënterend document wilde de Europese Commissie de discussie op gang brengen over de manier waarop de Unie moet omgaan met ontwikkelings-
samenwerking onder de gewijzigde omstandigheden van de 21e eeuw.

Samen met de ELDR-fractie is BERTENS van mening, dat de kader-relatie van de 72 landen met de Europese Unie moet blijven bestaan, maar daarbinnen moet wel differentiatie inzake handelsvoordelen en financiële hulpverlening bestaan. Diverse landen maken economisch een dusdanige

UITBREIDING MIDDEN- EN OOST-EUROPA KAN NIET OP EEN KOOPJE

De discussie in het Europees Parlement wordt deze dagen beheerst door "Agenda 2000": het eerste uitgewerkte plan over hoe de toetreding van Cyprus en de Midden- en Oost-Europese kandidaat-landen voltooid zou kunnen worden. Het schetst in een enkel kader de brede vooruitzichten voor de ontwikkeling van de Unie en haar beleid na de eeuw- wisseling, de horizontale vraagstukken in verband met de uitbreiding en het toekomstig financiële kader voor de periode 2000-2006. Het voorstel van de Commissie is coherent en alomvattend: de financiële en institutionele dimensies zijn er ook in opgenomen. In aanloop op de Top van Luxemburg in december zijn het Europese Parlement en de lidstaten bezig het advies in al zijn facetten door te spitten.

Het zwakste element van het voorstel ligt in de financiële voorzieningen. Het nieuwe financiële kader moet het mogelijk maken om op coherente wijze en binnen redelijke budgettaire grenzen de ontwikkeling van het communautaire beleid (inclusief de sociale en economische cohesie) en de gevolgen van de uitbreiding op te vangen. Wat dat laatste betreft trekt de Commissie voor de genoemde periode in totaal 53,8 miljard ECU uit om de kosten van een eerste uitbreiding te financieren en 21 miljard ECU uit als steun ter voorbereiding van de kandidaat-landen. Volgens de Europese Commissie kunnen al deze noodzakelijke prioriteiten uit de Europese begroting worden gefinancierd zonder het plafond van eigen middelen van 1,27% van het BNP te wijzigen.

Hiermee kiest de Europese Commissie voor een "Realpolitike" benadering. Aangezien de Europese uitgaven ook in 1999 ver onder de grens van 1,27% van het BNP zullen blijven steken, is het inderdaad nu niet haalbaar om te pleiten voor een verhoging van het plafond. De grote vraag is echter of dit plafond niet eerder bereikt zal worden dan in 2006 zoals de Commissie veronderstelt. Het standpunt dat de Europese Commissie verdedigt, namelijk dat besparingen en financiële groei de uitbreiding zullen financieren, getuigt om twee redenen van een grote mate van "wishful thinking": ten eerste zijn de voorspellingen van de Commissie betreffende de economische groei (2.5% voor de hele periode) aanvechtbaar; ten tweede kunnen de besparingen die zouden voortvloeien uit de hervorming van het landbouwbeleid (GLB) en de structuurfondsen alleen met eenstemmigheid in de Raad van Ministers worden bereikt. Tot nu toe heeft iedere 'hervorming' van het GLB meer en niet minder geld gekost. Het is ook niet te verwachten dat de uitgaven van de structuurfondsen voor de bestaande zwakke regio's aanzienlijk zullen worden teruggebracht. In die zin kunnen we het hebben over 'virtuele' besparingen. Het effect van de Economische en Monetaire Unie blijft ook een onzeker gegeven in dit geheel.

Gezien al deze onzekerheden is het onbegrijpelijk dat de Europese Commissie ervoor pleit om de financiële perspectieven voor een periode van zeven jaar vast te leggen. In het licht van het bovenstaande zou D66 kunnen instemmen met financiële perspectieven (voor bijv. een periode van vijf jaar), mits er een clausule komt die herziening van de financiële perspectieven na drie jaar mogelijk maakt: op dat moment hebben we een beter idee van de financiële speelruimte en de reële behoeften. Bovendien is het na een periode van drie jaar duidelijker of de lidstaten bereid zijn in een nieuwe IGC tot de werkelijke institutionele hervorming te komen die noodzakelijk is voor de uitbreiding. Dat soort voorwaarden is wel wat realistischer dan de koppeling die Minister Zalm onlangs legde tussen de aanpassing van de netto nationale bijdrage en de uitbreiding!

Het besluit van de Commissie om de 1,27% BNP grens ongewijzigd te laten heeft nog een andere implicatie: het is daardoor niet nodig om het bestaande financieringssysteem van de EU te wijzigen. Daarmee vervalt voorlopig de discussie over een eventuele vervanging van het huidige contributiesysteem door de invoering van een nieuw eigen middel dat tot een werkelijke communautaire begroting zou leiden. Dat is op zich jammer, maar wel met de realiteit in overeenstemming. Ook in Nederland zijn de geesten niet rijp om een werkelijke Europese financiering tot stand te brengen.

Tegelijkertijd weten we dat de uitbreiding naar Midden- en Oost-Europa op een gegeven moment natuurlijk geld gaat kosten. De

vooruitgang, dat een ander regime op zijn plaats is. Landen, die beter in staat zijn op eigen benen te staan, moeten meer in overeenstemming met de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) behandeld worden. In plaats van afhankelijkheid van de EU, zouden we moeten streven naar enerzijds regionale integratie in die regio's en anderzijds in de wereldeconomie als geheel.

Vervolgens moet de relatie een evenwichtiger en politieker karakter krijgen. De politieke dialoog moet worden geïntensiveerd en de voortgang van de samenwerking met individuele landen moet afhankelijk blijven van respect voor democratie, rechtsstaat en mensenrechten. Bovendien moet de EU zich meer inzetten voor conflictpreventie door preventieve diplomatie.

Tenslotte heeft BERTENS zich sterk gemaakt voor meer aandacht voor de Landen en Gebieden Overzee (LGO) (o.a. Aruba en de Antillen), die geen deel uitmaken van de Lomé Conventie, maar weer een andere behandeling krijgen. BERTENS pleit voor afstemming tussen beide systemen en contact tussen beide groepen landen.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: +32.2284.5602

SOCIALE DIMENSIE NAUWELIJKS AANWEZIG IN AGENDA 2000

"De uitbreiding van de EU met landen uit landen uit Midden- en Oost-Europa (MOEL) loopt gevaar als er geen rekening gehouden wordt met de toestand op sociaal gebied in die landen."

Johanna BOOGERD zei dit in de Commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken bij de behandeling van Agenda 2000. Agenda 2000 behandelt sociaal beleid op gebrekkige wijze: de Europese Commissie wijst weliswaar herhaaldelijk op het belang van de sociale gevolgen van de uitbreiding, maar bij de keuze van de prioriteiten trekt zij niet de noodzakelijke conclusies. De doelstellingen van de steun blijven namelijk investeringen in infrastructuur waar zo'n 70% van de steun aan MOEL naar toegaat (het zogenaamde PHARE programma). Onderwijs en opleiding worden niet als prioriteit genoemd.

Volgens BOOGERD moet, hoe belangrijk en noodzakelijk uitbreiding ook mag zijn, in de eerste plaats de angst van de bevolking in de lidstaten voor een sociale en economische overbelasting niet veronachtzaamd te worden. Een gedeeltelijk negatieve stemming in de lidstaten ten aanzien van het uitbreidingsbeleid van de EU kan alleen worden opgevangen met een offensieve behandeling van de sociale vraagstukken. De tien MOEL die toetreding tot de EU hebben aangevraagd liggen wat betreft BBP nog ver achter op de vier zwakste landen van de huidige 15 lidstaten. Overhaaste toetreding van de MOEL zou tot enorme problemen kunnen leiden en het functioneren van de interne markt ernstig kunnen belemmeren. Op sociaal niveau kunnen daardoor in de EU grotere migratiebewegingen ontstaan, in ieder geval zal het pendelverkeer en de migratie-druk in de grensgebieden toenemen. Het feit dat volgens de laatste peilingen alleen al meer dan 700.000 mensen in Hongarije, Polen, Tsjechië en Slowakije plannen hebben om naar de EU te emigreren, is reden genoeg om zich over de sociale vraagstukken van de uitbreiding van de EU naar het oosten te buigen, aldus BOOGERD. De situatie op sociaal-economisch gebied in de voormalige DDR is in dit kader ook niet hoopgevend. Bovendien zullen toetredende MOEL niet kunnen rekenen op de grote bijdragen die bijvoorbeeld Duitsland jaarlijks in de voormalige DDR pompt.

De agenda voor toetreding zal volgens BOOGERD in grotere mate dan nu het geval is bepaald worden door dit soort vraagstukken. In ieder geval zullen lange overgangsregelingen nodig zijn. Bijzonder belangrijk is een brede discussie waarbij alle betrokken lagen van de bevolking aan het woord komen. Bovendien mogen zaken niet mooier worden voorgesteld dan zij zijn, door alleen op lange termijn voordelen te wijzen, maar moet duidelijk worden gemaakt dat de Europese Unie in elk geval op de middellange termijn zal worden geconfronteerd met deze feiten.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: +32.2284.5795

Commissie zegt het zelf in haar mededeling: de komende uitbreidingen zullen voor de vijftien huidige lidstaten substantiële extra kosten met zich mee brengen. Door de keuze voor het behoud van de status quo, kunnen de lidstaten ontkomen aan hun verantwoordelijkheid om na te denken over de financiering op termijn van de komende uitbreiding. Laten we overigens niet vergeten dat de uitbreiding voor landen zoals Nederland en Duitsland vele mogelijkheden biedt voor vergroting van hun export: naar verwacht zullen in Midden- en Oost-Europa de komende jaren de werkelijke groeimarkten zijn en daar zullen we het toch van moeten hebben voor onze toekomstige welvaart.

Om alles nog even in perspectief te brengen: het tweede Delors pakket voorzag in een reële verhoging van de financiële verplichtingen ter hoogte van 31.6% voor een periode van zeven jaar (1992-1999). Agenda 2000 voorziet in een reële verhoging over een zelfde periode van 17.1% waarvan 3.5% de huidige lidstaten toekomen. Blijkbaar wil men de uitbreiding naar Midden- en Oost-Europa, toch de uitdaging van de komende eeuw voor Europa, voor een koopje krijgen. D66 zou zich ervoor moeten inzetten om het illusiegehalte van een dergelijke politiek aan de kaak te stellen.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST/ Catharina de Lange: +32.2284.5796

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de Eurofractie D66. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Europees Parlement:

Jan-Willem BERTENS: +32.2284.5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: +32.2284.5795
Medewerker: Martin VAN 'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST:
+32.2284.5796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: +32.2284.5797
Medewerkers: Gerben Jan BERBRANDY/ Babette GRAEBER

Contactpersoon van de Eurofractie in Nederland:
Arthur van BUITENEN: 070-3182634

Persvoorlichter: Tessa MAAS: +32.2284.3592

Adviesraad

ADVIESRAAD, EEN STIL WATER?

Binnen de partij gonst het op dit moment van allerlei verkiezingsactiviteiten. Dan is het zeer welkom als er ankers voorhanden zijn die voorkomen dat men op drift raakt. Zo'n stabiliserende factor is o.a. de Adviesraad. Weliswaar vooral kritisch in de coulissen opererend, maar toch ... of juist daarom? Functionerend als politiek klankbord voor fracties in binnen- en buitenland en hoofdbestuur blijft de Adviesraad met haar gevraagde en ongevraagde adviezen bij de tijd. Een greep uit de activiteiten van het afgelopen halfjaar.

In de aanloop naar en in samenhang met de z.g. "programma"-koorts speelde zich een discussie af omtrent het beeld versus de identiteit van D66 onder de werktitel 'Ingrediënten visitekaartje D66'. Een onderwerp dat voortdurend belangstelling weet af te dwingen. Hoog scoorden typeringen als: ondogmatisch, pragmatisch, realistisch, creatief, vernieuwend, democratisch; alsmede de begrippen tolerantie, solidariteit, rechtvaardigheid, participatie en persoonlijke waardigheid en beleidsterreinen als onderwijs, milieubeheer, zorg, kennisbeheer en Europese samenwerking
Door toedoen van de TK-fractie heeft de Adviesraad een discussie gevoerd over de geestelijke gezondheidszorg. Maatschappelijke ontwikkelingen wakkeren het vuurtje direct aan. Niet te ontkennen valt dat het aantal burgers dat aan de zijkant (zelfkant) van de samenleving komt te verkeren toeneemt. Dat roept vervolgens vragen op die een politiek antwoord behoeven. In hoeverre mag, of soms moet, je medeburgers beschermen tegen zichzelf? Wanneer ben ik mijn broeders hoeder? Hoe waarderen wij de emotionele dimensie van de samenleving in vooral zijn diversiteit van "ontsporingsvarianten"?
Onvermijdelijk komt in zo'n discussie vroeg of laat weer de beschikbaarheid van geld op de proppen. Moet de AWBZ beschikbaar blijven voor alle vormen van geestelijk lijden of slechts voor die vormen die lichamelijke oorzaken kennen? Hoeveel bedden wensen wij waar in stand te houden om deze tak van gezondheidszorg goed tot zijn recht te laten komen?

Veel aandacht is er besteed aan een cluster van onderwerpen bestaande uit sociale zekerheid, pensioenvoorzieningen en modernisering belastingstelsel.
Opnieuw kwam er een pleidooi voor verbetering van de belastingmoraal aan de orde. Maar hoe geef je dat heden ten dage handen en voeten? Streven naar vereenvoudiging lijkt de aangewezen weg. Wie is er dan blij met o.a. vermindering van de aftrekmogelijkheden? Wellicht biedt dan een systeem van forfaitaire ('fictieve'- vastgestelde) aftrekposten met bijv. zorgaftrek, arbeidskostenaftrek en huuraftrek uitkomst.

Duidelijk is dat individuele draagkracht als omslagcriterium zeker niet gemist kan en mag worden. Een voorkeur tekent zich af om premies voor volksverzekeringen verder te fiscaliseren, terwijl vermindering van belastingdruk op arbeid continu onder de prioriteiten valt terug te vinden. Bij de discussie over pensioenvoorzieningen treden twee zwaarwegende items op de voorgrond. Wanneer kunnen we nu echt spreken van gelijke behandeling in gelijke omstandigheden? En bevorderd moet worden, dat deelnemers meer invloed kunnen uitoefenen op zowel de ontwikkeling van diverse vormen van pensioenvoorziening als op het beheer van de diverse fondsen.

De adviesraad heeft zich uiteraard niet onbetuigd gelaten bij de presentatie van Els Borst als beoogd lijsttrekker. Binnen 10 dagen na de bewuste 31e mei werd Els verblijd met een megaposter voorzien van alle handtekeningen van de leden van de raad. Dat deze presentatie nog maar een begin is, mag niet verrassend genoemd worden. In dat licht bezien is de reactie die wij van haar mochten ontvangen veelzeggend.
"Bij uitstek in het komende verkiezingsjaar zal D66 uw steun en inzet hard nodig hebben"; gevolgd door: "Ik durf(! HD) te stellen dat we er samen een succesvolle tijd voor D66 van maken". Was getekend: Els Borst.

Henk Dinkgreve, lid perscommissie adviesraad

EEN NIEUWE ADVIESRAAD IN 1998!

De termijn voor de huidige AR zit er weer bijna op. De nieuwe Raad vergadert alweer op zaterdag 20 juni 1998. Bent u als D66-lid aan een nieuwe uitdaging toe, stel u dan gerust kandidaat voor uw regio. Opening vindt plaats op 12 januari 1998 en de sluiting geschiedt op 24 februari 1998. Nadere informatie vindt u in de volgende Democraat.
Bespreek het eens in uw regio. Voor verdere informatie omtrent het werk van de Adviesraad kunt u bellen met de huidige voorzitter, Paul Wessels telefoon (0485) 512580.

LET OP!

Gewijzigde openingstijden Landelijk Secretariaat rond de feestdagen

- Op 5 december geopend tot 15.30 uur.
- In de week van 22 t/m 26 december: 22 en 23 december normaal geopend; 24 december van 9.00 - 13.00 uur.
- in de week van 29 december t/m 2 januari: 29, 30 december en 2 januari normaal geopend; 31 december van 9.00 - 13.00 uur.

Wetenschappelijk Bureau

SWB-WETENSCHAPSCONFERENTIE

De SWB organiseert op 29 november a.s. een conferentie over de verhouding tussen wetenschap en politiek. Op deze bijzondere bijeenkomst zullen verschillende sprekers stilstaan bij de verhouding tussen wetenschap en politiek. In het tweede deel van de conferentie zal deze algemene discussie worden toegespitst op een beleidsveld, te weten de verhouding tussen economie en milieu.
Alle belangstellenden zijn van harte uitgenodigd om aan deze discussie deel te nemen. Deelname is gratis.

PROGRAMMA
SWB-WETENSCHAPSCONFERENTIE
Wetenschap en politiek: een kritische verhouding?

zaterdag 29 november
Polman's Huis in Utrecht
Aanvang: 13.30 uur

PROGRAMMA

13.30 uur Ontvangst

14.00 uur Opening van de dag door de voorzitter van de SWB

Een algemene inleiding op het thema 'de relatie tussen wetenschap en politiek' door *Michiel Scheltema,* voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR)

Commentaar bij het thema door *Philip Idenburg,* hoogleraar Bestuurskunde aan de Universiteit van Utrecht

15.00 uur PAUZE

15.30 uur In een inleiding zal *Christiaan de Vries,* directeur van de SWB, de relatie tussen wetenschap en politiek, mede aan de hand van de SWB-publicatie 'Naar een vitale economie', nader toespitsen op de verhouding tussen economie en milieu.

Vervolgens zal in een forum worden gediscussieerd door *Pier Vellinga* van het Instituut voor Milieuvraagstukken aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, *Jan Paul van Soest* van het Centrum voor energievraagstukken en schone technologie, en *Bert Bakker* Tweede-Kamerlid voor D66. Onder voorzitterschap van *Han Entzinger,* hoogleraar Algemene Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Utrecht.

Daarna volgt een discussie met de zaal.

17.00 uur Samenvatting en afsluiting door de voorzitter van de SWB.

Borrel

Voor opgave en/of inlichtingen, bel SWB: 070 - 3566041

STUDIEDAG
Compacte stad en toekomstvisies Nederland 2030

Hoever kun je gaan met stedelijke verdichting? Wil een bedrijf zich nog vestigen in een stad waar de laatste vierkante meter dreigt te worden dichtgemetseld? En wil de goedverdienende burger daar nog wonen? Voldoet de compacte stad aan de normen van stedenbouwkundige kwaliteit en bereikbaarheid?
In het kader van de discussies over het aanzien van Nederland rond 2030 organiseren de Bestuurdersvereniging en de Tweede-Kamerfractie, samen met de SWB-werkgroepen Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting, Duurzame Ontwikkeling en Verkeer een studiedag met de titel 'Compacte stad en toekomstvisies Nederland 2030'. Deze vindt plaats op zaterdag 22 november, van 10.30 uur tot 16.30 uur in het gebouw van de Tweede Kamer.
Wanneer u deze bijeenkomst wilt bijwonen, kunt u zich opgeven bij Hans Gosman, medewerker van de Tweede-Kamerfractie (tel. 070 - 3183623, fax 070 - 3183625)

Opleidingscentrum

TRAININGEN

MAAK KENNIS MET D66
13 december
Enkele malen per jaar organiseert het Opleidingscentrum een kennismakingsdag voor nieuwe of ontwakende leden. De eerstvolgende mogelijkheid is op 13 december in **Den Haag**. Onder leiding van twee ervaren D66'ers worden de belangrijkste ideeën en doelstellingen van D66 besproken. Deelnemers krijgen alle gelegenheid tot het stellen van vragen en er wordt aandacht geschonken aan de mogelijkheden om actief te worden binnen de partij.
Deelnamekosten: *f* 20,00 (inclusief brochure).

CONFLICTHANTERING
13 december of 17 januari
Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet, probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen.
Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om

te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructievideo. De training is op 13 december in **Amersfoort** en op 17 januari in **Eindhoven**. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE
10 januari of 21 februari
Iedereen heeft vroeg of laat situaties waarbij een presentatie onvermijdelijk is. In de politiek zijn communicatieve vaardigheden onmisbaar voor het behalen van succes. Tijdens deze training is intensief aandacht voor de belangrijkste onderdelen van een presentatie. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, het gebruik van hulpmiddelen, de vorm en inhoud van de presentatie, de spelregels tijdens de speech, plankenkoorts en een evaluatie. In een kleine groep deelnemers is veel ruimte en aandacht voor het individu. De training wordt op 10 januari in **Den Haag** en op 21 februari in **Groningen** Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

LEREN DEBATTEREN
10 januari
Politiek debat kan gevoerd worden in eigen politiek verband, de afdeling of fractie, of in politieke arena's zoals de raadszaal, een forum of de kroeg. Debatvaardigheden zijn essentieel om in discussies uw standpunten te kunnen onderbouwen en uzelf (en D66) te profileren. Te profileren op zo'n manier dat de toehoorders uw argumenten begrijpen en uw standpunt gaan steunen. Debatteren en presenteren hebben veel overeenkomsten met elkaar. Het verschil zit in de interactie tussen de sprekers. Dit maakt een debat tot een spannende gebeurtenis. Tijdens deze training op 10 januari in **Amsterdam** is aandacht voor de voorbereiding en de opbouw van het debat, voor debattechniek en presentatievaardigheden. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD
10 en 17 januari
Deze *tweedaagse* cursus in Utrecht vormt een uitstekende voorbereiding op een toekomstig raadslidmaatschap. Het doel van deze cursus is om kandidaten in staat te stellen om direct na hun benoeming een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren aan de besluitvorming in de gemeenteraad. De volgende onderwerpen staan centraal: het functioneren van gemeenteraad en raadscommissies, het ambtelijk apparaat en de gang van zaken in een gemeentehuis, besluitvorming, effectieve samenwerking binnen en buiten de fractie, tactiek en strategie, informatieordening en -verwerking. De cursus wordt geleid door ervaren D66'ers. Cursisten ontvangen ter voorbereiding de publicatie 'D66 en de praktijk van de gemeenteraad'. Deelnamekosten voor deze twee dagen zijn *f* 50,00 (zonder lunch).

HANDELEN IN ONDERHANDELEN
23 en 24 januari
In samenwerking met de Bestuurdersvereniging organiseert het Opleidingscentrum een weekend waarin de aanstaande collegeonderhandelingen centraal staan. Het weekend start met een intensieve training onderhandelingsvaardigheden en er is aandacht voor zaken als strategie en coalitievorming. Bij dit gedeelte zullen tevens enkele landelijke politici van D66 aanwezig zijn. Er wordt gewerkt in kleine groepen onder leiding van ervaren trainers.
Aan dit weekend kan uitsluitend worden deelgenomen door hen die straks ook daadwerkelijk de onderhandelingen zullen voeren. Fracties ontvangen hierover nog een aparte uitnodiging. De bijdrage in de kosten voor dit weekend in **Doorn** zijn *f* 175,00 (inclusief maaltijden en overnachting).

LEIDEN VAN EEN VERGADERING
14 februari
Binnen D66 heeft iedereen wel eens te maken met het leiding geven aan discussies en vergaderingen. Dat kan zijn tijdens bijvoorbeeld werkgroep- of commissievergaderingen, afdelings- of fractievergaderingen. De training is op 14 februari in **Den Haag**. Het doel is om de vergaderingen de moeite en tijd waard te laten zijn. De gespreksleider speelt daarbij een cruciale rol. Deze moet kunnen omgaan met vergadertechnische aspecten als: structuur aanbrengen en tijd beheersen, analyseren en samenvatten, de stemming goed houden en besluiten (laten) nemen. Tijdens enkele intensieve oefeningen krijgen de deelnemers hiermee te maken. Deelnamekosten *f* 45,00 (inclusief lunch).

TEAMVORMING
Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.
De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566066). Kosten in overleg.

BROCHURES

D66 EN DE PRAKTIJK VAN HET RAADSWERK
(herziene versie juli 1997)
"Al doende leert men" is de open deur waardoor tal van raadsleden het gemeentehuis binnenstappen. Het is zeker waar dat de praktijk de beste leerschool is, daar staat tegenover dat het beginnend raadslid zich goed kan voorbereiden. Deze publicatie biedt een globaal inzicht in wet- en regelgeving en geeft tegelijk aan hoe het raadslid daarmee kan omgaan. Verder informatie over interne en externe relaties, strategie, tactiek en financiën. Onmisbaar voor een ieder die zich kandideert. Prijs: *f* 17,50

WERKWIJZER
LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA
Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma. Prijs: *f* 10,00

Deel 2 geeft ideeën en suggesties voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. Zo is er aandacht voor: democratisering; bestuurlijke organisatie; openbare ruimte: veiligheid en wijkaanpak; minimabeleid; sport en cultuur; onderwijs en jongerenbeleid; economie; ruimtelijke structuur; milieu; informatietechnologie; de positie van de raad in de gemeente. Prijs: *f* 10,00.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK
Prijs: f 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Over welke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar trainingsaanbod geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN
Prijs: f 10,00
Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op geldstromen, inkomsten en uitgaven van de gemeente. Daarna volgt een beschrijving van de cyclus van financiële documenten en is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING
Prijs: f 15,00
Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk Reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. In het novembernummer een gesprek ("Wat er met de VNG gebeurt, interesseert me niet") met VNG-hoofddirecteur **Joop van den Berg** over de interesse van burgers in de politiek, lokale partijen, de invloed van de VNG en de kwaliteit van raadsleden.
In dit nummer ook aandacht voor het verdwijnen van nutsbedrijven, de stand van zaken rond inburgering van nieuwkomers en lokaal D66-lidmaatschap. Tot slot een pittige column over 'D66 als een echte Randstadpartij'.

Een abonnement op Voor de Draad kost f 52,50 per jaar. Bel voor meer informatie het Opleidingscentrum D66 (tel. 070 - 3566066).

PRESENTATIE

2e ronde

KANDIDATEN VOOR DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Onder leiding van deskundige voorzitters zullen de kandidaten met elkaar in debat gaan
en
er zal een discussie met het publiek plaatsvinden over de actuele politieke onderwerpen.

* * *

De kandidaten hebben de leden nodig om zich goed te kunnen profileren
en
de leden hebben de kandidaten nodig om met een uitstekende landelijke lijst uit te komen voor de verkiezingen van 6 mei 1998.

* * *

presentaties zullen plaatsvinden
op
10 januari te Eindhoven
en op
17 januari te Zwolle

Meer informatie:
Liesbeth van Dinther, tel. 070 - 3903860 of 06 - 53615351
Gerk Oberman, tel. 076 - 5602294

BESTELBON

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:

- ☐ een materialenbestellijst
- ☐ congresboek A congres 66 - 14/15 feb 98
- ☐ aanmeldingsformulier kandidaatstelling vacatures besturen en commissies congres 66
- ... formulier indiening moties/amendementen *(vul aantal in)*
- ☐ flop met voorbeeld-formulier indiening moties/amendementen
- ☐ flop met planningen EK EP AR PS
- ☐ planning EK verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning EP verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning AR verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning PS verkiezingen 99 op papier
- ☐ overzicht besluitvorming congres 65
- ☐ proces-verbaal verkiezingen besturen en commissies congres 65

De papieren planningen en formulieren krijgt (in enkelvoud) gratis, voor floppen met documenten moeten wij u *f* 5,00 per stuk in rekening brengen.

De Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

De nieuwste versie van het DIC-functionarissenadresboekje is te bestellen door *f* 10,- over te maken op hetzelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

Kinderopvang congres 66
Ik meld ... kinderen aan voor de kinderopvang op het congres in Noordwijkerhout.
(leeftijd(en) ...)

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

- ☐ Kennismakingsdag op 13 december in Den Haag. Kosten: *f* 20,00

Conflicthantering. Kosten *f* 45,00
- ☐ 13 december in Amersfoort
- ☐ 17 januari in Eindhoven

- ☐ Leren debatteren op 10 januari in Amsterdam. Kosten: *f* 45,00

Speech en presentatie. Kosten *f* 45,00
- ☐ 10 januari in Den Haag
- ☐ 21 februari in Groningen

- ☐ D66 en de praktijk van de gemeenteraad op 10 en 17 januari in Utrecht. Kosten: *f* 50,00

- ☐ Handelen in onderhandelen op 23 en 24 januari in Doorn. Kosten: *f* 175,00

- ☐ Omgaan met de media op 24 januari in Utrecht. Kosten: *f* 45,00

- ☐ Leiden van een vergadering op 14 februari in Den Haag. Kosten *f* 45,00

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

O D66 en de praktijk van de gemeenteraad. *f* 17,50

Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma
- ☐ deel 1. *f* 10,00
- ☐ deel 2. *f* 10,00

- ☐ Vaardigheden voor het politieke vak. *f* 7,50
- ☐ Gemeente en financiën. *f* 10,00
- ☐ Leidraad voor de afdeling. *f* 15,00
- ☐ Abonnement op het tijdschrift Voor de Draad. *f* 50,00 per jaar.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
- ☐ Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
- ☐ De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 15,00
- ☐ Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid, 1997, *f* 15,00
- ☐ Naar een vitale economie, 1997, *f* 15,00

Uitgaven oude stijl

Brochures
- ☐ De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
- ☐ Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
- ☐ Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
- ☐ De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
- ☐ Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
- ☐ Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
- ☐ Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-
- ☐ In Goede Banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-

- ☐ Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
- ☐ Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
- ☐ De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
- ☐ Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
- ☐ Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,00
- ☐ De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f*10,-

Nota's

- ☐ Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
- ☐ Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
- ☐ De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
- ☐ De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50
- ☐ In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
- ☐ Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave

- ☐ De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*

IDEE

Idee verschijnt 6x per jaar. ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 12,50.

- ☐ Ik neem een abonnement
- ☐ Ik wil een los nummer
- ☐ Index 1996

Dhr./ mevr .....

Straat .....

Postcode Plaats .....

Telefoon .....

Lidnummer .....

Functie in D66 .....

Deze bon opsturen naar: D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kunt ook telefonisch (070 - 356 60 66), per fax (070 - 364 19 17)
of per e-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

Nobelprijs is aanmoediging

Ontmijnen: de hoogste tijd!

De Nobelprijs voor de Vrede is voor de Internationale Campagne voor een verbod op anti-persoonsmijnen (APMs) een meer dan verdiende beloning voor hun inzet die zij gedurende 5 jaar hebben getoond. Prinses Diana heeft met haar publiciteitsoffensief tegen APMs een laatste impuls gegeven aan het jarenlange werk van honderden belangengroepen, die verenigd in één internationale campagne, het totaalverbod op deze inhumane wapens tot concrete werkelijkheid hebben gemaakt. *Guikje Roethof* in de Tweede Kamer en ikzelf in het Europees Parlement hebben ons namens D66 sterk gemaakt voor een totaalverbod.

door Jan-Willem Bertens

Historische stap

Begin oktober zijn 89 landen akkoord gegaan met een verdrag dat hen verplicht tot het uitbannen van de productie, opslag, export, verkoop en gebruik van alle typen anti-persoonsmijnen (APMs). Dit is een historische stap voorwaarts. Een eerder verdrag uit 1980 stelde slechts regels voor het gebruik van APMs en was maar door 49 landen getekend. Van enigerlei verbod op APMs was toen nog geen sprake. Pogingen om tot een wereldwijd verdrag te komen faalden in 1995/96. De enige oplossing was een verdrag tussen de 'vooroplopende' landen, die wel een volledig verbod wilden, ook al zouden voorlopig weinig landen deelnemen. Die aanpak, het 'Ottawa-proces', bleek een groot succes. Reeds 89 landen, waaronder ons land, tekenden het verdrag.

Inhoud

Het eindresultaat is een humanitair verdrag dat de deelnemende landen verplicht binnen een half jaar bij de Verenigde Naties (VN) aangifte te doen van hun mijnvoorraden en de locaties waar ze APMs hebben gelegd. Vervolgens moeten binnen 4 jaar de voorraden en binnen 10 jaar de geplaatste APMs vernietigd worden. De landen zullen elkaar bijstand verlenen en in jaarlijks overleg de voortgang bespreken en controleren. Lidstaten kunnen elkaar controleren inzake de uitvoering van de beloftes door vragen te stellen via de Secretaris-Generaal van de VN en door het sturen van fact-finding missions. Het Verdrag treedt in werking als het veertigste land heeft geratificeerd.

Niet-deelnemende landen

Belangrijke mijnen producerende en/of exporterende landen, zoals Rusland, China, de VS, Pakistan en India hebben het verdrag niet getekend. Toch ben ik blij dat die 89 landen niet op de rest hebben gewacht. Hun beslissing om het verdrag te tekenen zal een morele standaard blijken te zijn, waar de andere landen uiteindelijk niet meer omheen zullen kunnen. Vele militairen, onder wie de Amerikaanse legerleider tijdens de Golfoorlog, Norman Schwarzkopf, hebben al diverse malen aangegeven, dat APMs in militair opzicht volstrekt achterhaald zijn. Het inhumane karakter van deze wapens zal er uiteindelijk toe leiden, dat alleen landen zoals Irak, Iran en Libië ze nog gebruiken. Andere landen willen daarmee niet geassocieerd worden.

Weigerachtig gedrag van de VS

D66 wil nu een actieprogramma ontwikkelen om de APMs daadwerkelijk uit te bannen. In de eerste plaats moeten er nog 100 landen over de streep getrokken worden. In het verdrag staat duidelijk, dat 'universalisatie' (het deelnemen van alle landen) de doelstelling is van het verdrag. Allereerst moeten Griekenland en Finland worden overtuigd om, net als de andere 13 EU-lidstaten, het nieuwe verdrag te tekenen. De Europese Unie verliest geloofwaardigheid in zijn lobby voor het Ottawa-verdrag, indien zij zelf niet unaniem is in de steun voor het verdrag.
We moeten alles in het werk stellen om de VS aan het Ottawa-verdrag te laten deelnemen. De VS was op de laatste conferentie vertegenwoordigd, maar bleef echter aan uitzonderingen vasthouden. Gelukkig is niet toegegeven aan die Amerikaanse druk, want een uitzondering voor de VS had tot uitzonderingen voor de hele wereld geleid. Nu ligt er een goed verdrag, dat de VS met enige vertraging zullen tekenen. Daarvan ben ik overtuigd.

Vooruitdenken

In de bilaterale contacten met alle niet-deelnemende landen moeten Unie-vertegenwoordigers het totaalverbod op APMs hoog op de agenda plaatsen. Door middel van politieke druk van de EU als blok kan veel succes worden geboekt.
Op de tweede plaats zou de Unie moeten overwegen geen geld meer voor ontmijningsoperaties uit te geven in landen die het Ottawa-verdrag niet hebben getekend. Anders blijven we dweilen met de kraan open. Landen die het verdrag van Ottawa getekend en geratificeerd hebben, moeten juist in aanmerking komen voor speciale hulp voor ontmijnen. Dat moet een soort beloning voor deelname aan het Ottawa-verdrag zijn.
In internationaal overleg moet een vast percentage van de ontwikkelingshulp van alle donoren worden vastgelegd voor het opruimen van mijnen. Volgens schattingen is 50 miljard dollar nodig om alle mijnen ter wereld te vernietigen. Met vereende krachten moet dat snel bijeengebracht worden. Als we met de huidige snelheid van ontmijnen doorgaan, duurt het nog 1100 jaar voordat alle APMs zijn geruimd. Dat is ontoelaatbaar. Daarom moet tenslotte alle kennis over ontmijningsoperaties wereldwijd worden gebundeld om de ontmijning efficiënter te maken.

Het produceren, verkopen, opslaan en leggen van APMs is voor D66 een grove schending van de mensenrechten. Het creëert de angst voor verminking, blokkeert economische ontwikkeling in gebieden met veel APMs en maakt 26.000 slachtoffers per jaar. De Nobelprijs is daarom een aanmoedigingsprijs tot verdere actie. Met het echte werk kan nu pas worden begonnen ◆

Samen campagne voeren doe je niet alleen

'Van elkaar leren en profiteren'

Op zaterdag 18 oktober verzamelden zich in Amersfoort zo'n 200 lokale en regionale campagnecoördinatoren op een bijeenkomst ter voorbereiding van de aanstaande verkiezingscampagne voor gemeenteraad en Tweede Kamer. In workshops en tijdens plenaire sessies kwamen tal van zaken aan de orde die van belang zijn voor het campagne voeren.

De organisatie was in handen van het Opleidingscentrum in samenwerking met het Landelijke Campagneteam.

door Esther Teunissen

De hospita van Tom Kok

Partijvoorzitter Tom Kok opende de dag met een toespraak over innerlijke motivatie. "Ik ben lid van D66 omdat ik me kwaad maak over zaken die niet goed gaan. En dan heb ik het niet over abstracties maar over hele concrete zaken. Zoals over hoe er met mijn hospita werd omgegaan in het verpleeghuis. Zaken die je persoonlijk raken. Je hebt een eigen innerlijke bewogenheid nodig voor een goede inzet in de campagne. Wat beweegt je, wat wil je veranderen. En koppel daar de manier van politiek bedrijven van D66 aan. Maak de campagne persoonlijk, het gaat tenslotte om mensen. En realiseer je dat D66 het meest heeft gerealiseerd van alle partijen. Laat je dus niet gek maken door alles wat er komt. Wat wel nodig is: met vaste hand voor iets kiezen en daar vervolgens ook voor staan."

Maandagmorgen-halfnegen-gevoel

Duidelijkheid geven en uitdragen: dat is ook waar Ewout Cassee, de campagnedirecteur, op hamert. Uit kiezersonderzoek blijkt dat burgers nog steeds niet veel vertrouwen in de politiek hebben. Politiek deugt niet, burgers worden niet gehoord. Als je dan ook nog van D66 bent, komt daarbij dat je vaag bent. "Juist om te laten zien dat we niet vaag zijn maar duidelijke ideeën hebben, moeten we eenduidig voor het voetlicht brengen waar we voor staan. Wij zijn slecht in het aangeven wat we behaald hebben en we vinden het overbodig dit verhaal 26 keer opnieuw te vertellen. Toch zullen we dat moeten doen. Niet alleen landelijk, maar ook regionaal en lokaal. Probeer lokaal vast te stellen wat er is beloofd, wat je hebt bereikt en wat je de komende vier jaar waar wil maken. En maak het concreet: het 'maandagmorgen-halfnegen-gevoel'. Landelijk kiezen we voor een aantal thema's die concreet uitgewerkt worden. Daarbij wordt een lijst ontwikkeld over hoe deze thema's lokaal te vertalen zijn."

Afstemming met de regio's

Nieuw in de campagneorganisatie zijn de zogenaamde regio-portefeuillehouders die het Landelijk Campagneteam 'in het land' vertegenwoordigen. Ewout Cassee ziet ze als de schakel tussen het Landelijk Campagneteam en regio's en afdelingen. "De regio-portefeuillehouders hebben regelmatig overleg met het campagneteam en kunnen daardoor signalen uit de afdelingen en de regio's bij het campagneteam kwijt en andersom. Het motto hierbij is: 'Van elkaar leren en profiteren'. Wat wij vragen is alles wat u aan goede ideeën heeft en alles wat concreet gemaakt is, door te geven aan de regio-portefeuillehouders. Deze ideeën kunnen zo ook ten goede komen aan andere afdelingen."
In de workshop 'landelijke campagne-organisatie' maakte de regio-portefeuillehouder Gerrit-Wim Gerritsen dit nog wat concreter door het geven van voorbeelden: "Als er in een regio een activiteit is met een landelijke spreker, is het voor die spreker van belang op de hoogte te zijn van politieke zaken die spelen in die regio. Deze taak kan ik dan op dat moment op me nemen. In de gemeenten Wierden en Rijssen is er bijvoorbeeld sprake van een paarse lijstverbinding, deze informatie kan van belang zijn voor het campagneteam."

List

De workshops waren, naast verdere uitleg over de opzet van de campagne, bedoeld voor het uitwisselen van onderlinge informatie en overleg met de afdelingen. In de workshops kwamen dan ook veel praktische en tot de verbeelding sprekende adviezen van afdelingen aan de orde.
Vragen waren er ook volop. De belangrijkste vraag waar de campagnecoördinatoren een antwoord op zochten was: hoe profileer ik de partij? Daar kon geen pasklaar antwoord op worden gegeven. Wel werden er in de workshops een aantal globale uitgangspunten geformuleerd over de speerpunten, de doelgroepen en de inzet van de lijsttrekker tijdens de campagne.
In de workshop 'Het opzetten van een campagneplan' werd onder andere gesproken over de doelgroepen. Moncef Beekhof en Anna Bouman: "Bedenk voor wie je campagne gaat voeren en zet daar je campagne op in. Kijk waar je vaste kiezers zitten. Dit kom je onder andere te weten door na te gaan hoe er bij de verkiezingen van '94 gestemd is. In welke buurten zaten de D66-stemmers en wat is het profiel van zo'n kiezer. Dat is natuurlijk geen statisch gegeven. Met Els Borst als lijsttrekker kan het zo zijn dat ouderen meer een doelgroep zijn geworden voor D66. Als je je doelgroepen duidelijk hebt, verzin dan een list om deze potentiële kiezers rechtstreeks te benaderen. Zoek de kiezers op."

Hapklare brokken

Veel aandacht was er ook voor de workshop 'Pers en publiciteit'. Bert Jongen: "Bij het uitnodigen van pers hoeft het verkopen van je standpunten niet altijd het doel te zijn. Het doel kan ook zijn laten zien dat je als partij actief bent, de discussie met de burgers aangaat. Dit werkt natuurlijk niet als je vier jaar lang de burger niet opgezocht hebt. Wees bij alles consequent in wat je doet, anders is het niet geloofwaardig."
"Probeer je boodschap in hapklare brokken te verkopen. Burgers spellen niet het verkiezingsprogramma. Haal uit het verkiezingsprogramma speerpunten en onderbouw je keuze. Daarnaast zijn ook degenen die in de campagne ingezet worden van belang. Je kan er voor kiezen je campagne rond de lijsttrekker te organiseren en andere kandidaten op specifieke items inzetten. De lijsttrekker inzetten werkt

Hoe doen zij het?

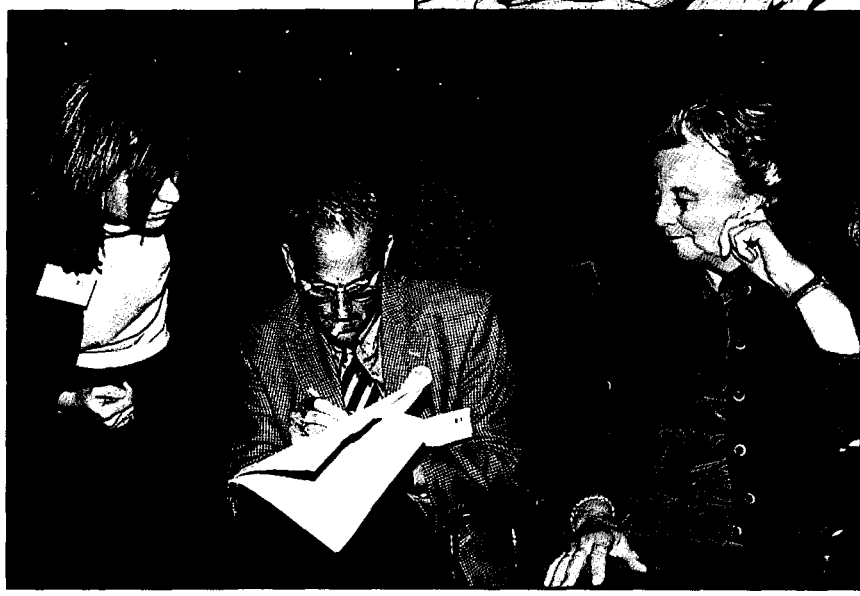

Hoe doen wij het?

natuurlijk alleen als zij of hij bekend is en een wervende uitstraling heeft. Anders is het beter om op meerdere mensen in te zetten."
Nieuw deze campagne is de aandacht die er aan nieuwe media wordt besteed en met name internet. Zo wordt er een speciale campagne-site ontwikkeld, met onder andere informatie over standpunten en politici. Deze zal zo veel mogelijk interactief worden gemaakt, dat wil zeggen dat de kiezer in de gelegenheid wordt gesteld mee te doen en mee te denken. Bekijk te zijner tijd www.d66.nl voor de laatste informatie.

Transpiratie

Na de uitreiking van het campagnehandboek aan Els Borst - met informatie over de campagne en handige tips voor de afdelingen - sloot zij de dag af met een korte toespraak over inspiratie en transpiratie. "Je kunt alleen transpireren als je ook geïnspireerd wordt. Uit eigen ondervinding weet ik dat. Op de markt staan vond ik het moeilijkst, af en toe niet alleen letterlijk maar ook figuurlijk in de kou worden gezet. Laat daarom zien dat je van binnenuit gelooft in D66. De inspiratie moet komen uit wat we hebben bereikt door regeringsdeelname en door wat we nog willen bewerkstelligen. We hebben een programma met goede profilerende punten. Daarnaast sluit het aan bij het kabinetsbeleid. We hebben nog steeds een grote groep potentiële kiezers. Vooral onder jongeren. Ook een bron van inspiratie."

En om te eindigen met de woorden van Ewout Cassee: "Deze keer gaat D66 het anders doen dan anders. Nu laten we het aan andere partijen over om hoog in de polls te staan en bij de verkiezingen lager te eindigen. Wij gaan het andersom doen. Lager in de peilingen, hoger bij de verkiezingsuitslag!" ◆

Kandidatenpresentaties

Tweede ronde

Kom naar de presentaties van onze Tweede-Kamerkandidaten!

Onder leiding van deskundige voorzitters gaan de kandidaten met elkaar in debat en vindt er een discussie met het publiek plaats over actuele politieke onderwerpen.
De kandidaten hebben de leden nodig om zich goed te kunnen profileren en de leden hebben de kandidaten nodig om met een uitstekende landelijke lijst te komen voor de verkiezingen van 6 mei 1998.

Presentaties vinden plaats op

10 januari in Eindhoven

en op

17 januari in Zwolle

Overeenkomst topbestuur en management

Vrouwen - waar zijn jullie?

Vlak na de vorige verkiezingen liep ik enige politieke leiders tegen het lijf. Ik sprak de hoop uit dat we nu eindelijk tot een evenwichtige man-vrouw-verhouding zouden kunnen komen in de nieuw te vormen ministerraad. De een keek mij daarop meewarig aan, de ander hief zijn armen in wanhoop en riep: "Vrouwen: waar zijn ze?"

door Mirande Smidt

Zaterdag 11 oktober 1997 vond in de Rabobank te Utrecht het lustrumcongres van Vrouwen in Hoger Overheidsmanagement plaats; een netwerk waar relatief veel D66-vrouwen lid van zijn. Het stond in het teken van de overeenkomsten en verschillen tussen topbestuurders en managers; een van de deelonderwerpen ging in op de vraag - hoe kan het ook anders in dit land? - waarom vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd zijn in hogere management- en bestuursfuncties, en vooral: wat we daaraan kunnen doen. Uitgenodigd waren burgemeesters, wethouders en Kamerleden, managers binnen de publieke sector en politieke en algemene headhunters. *Winnie Sorgdrager* sloot de dag af met een inspirerende visie op de dagconclusies. De belangstelling was zeer groot. Zo'n 290 vrouwen meldden zich.

Bestuurders versus managers?

In de dagelijkse praktijk van de overheid is er ogenschijnlijk een tweedeling: er zijn politici versus ambtenaren, bestuurders versus managers - twee verschillende werelden. Maar dit is slechts schijn. Zo hebben wij de laatste jaren kunnen genieten van een kabinet dat niet alleen uit professionele politici, maar vooral ook uit ervaren managers bestaat. Klaarblijkelijk zijn er meerdere wegen om tot het ambt van minister te worden geroepen. Aan de andere kant blijken topmanagers (en niet alleen bij de overheid) zeer vaak een politieke achtergrond te hebben.
Winnie Sorgdrager stelt dat vele soorten organisaties om even zo vele soorten managers vragen. Toch vindt zij een aantal eigenschappen van cruciaal belang bij alle managers: in mensen geïnteresseerd zijn, communicatief, inspirerend en realistisch. Zij ziet zeker verschillen tussen een politicus en een manager: men legt op een andere wijze verantwoording af. De politicus staat voor zichzelf en de manager staat voor de organisatie.

Boven schaal 12: hoe kom je daar?

In het verlengde van de vraagstelling in hoeverre managers en topbestuurders op elkaar lijken, leeft bij deze doelgroep uiteraard de vraag waarom er zo weinig vrouwen in deze kringen rondlopen. Ook in het Politiek Vrouwenoverleg, het samenwerkingsorgaan tussen de politieke partijen op het gebied van emancipatie, staat deze vraag hoog op de agenda. Er zijn te weinig capabele vrouwen zichtbaar voor niet alleen politieke, maar ook ambtelijke topfuncties. En dat zie je onmiddellijk terug in de praktijk. Zo zitten er op de ministeries vanaf schaal 12 (vanaf fl. 100.000 jaarsalaris) nauwelijks tot geen vrouwen.
Minder bekend is dat de meeste politieke partijen, door hun uitstekende lobbynetwerk en poel aan capabele partijgenoten, vaak geraadpleegd worden bij het benoemen van mensen in topfuncties in de publieke sector (maar ook in het bedrijfsleven). Hun adviezen zijn vaak van doorslaggevende betekenis. De meeste topfunctionarissen zijn lid van een politieke partij en dus bekend bij het partijkader. Winnie Sorgdrager roept vrouwen dan ook op om lid te worden van een bestuur en een politieke partij. "Het leuke van het politieke werk is dat je kansen krijgt. Het geeft een kick om te zien dat iets lukt, dat iets goed loopt." Bovendien is het een geschikte manier om je kwaliteiten in brede kring onder de aandacht te brengen.
Ten slotte geeft ze aan dat vrouwelijke politici en managers juist door elkaar te steunen in netwerken zorgen voor een stuk voorbeeldgedrag naar derden.

Mirande Smidt is voorzitter Vrouwen in Hoger Overheidsmanagement, lid Politiek Vrouwenoverleg (namens D66) en voorzitter van de HB-commissie Vrouwenrechten-mensenrechten

Een serie workshops leverde een aantal tips van vrouwen voor vrouwen op

- Zeg helder wat je wilt; toon lef.
"In principe draai ik nergens omheen en zeg ik waar het op staat. Zo ben ik nu eenmaal. Soms komt dat bot of tactloos over. Mijn collega's hebben er echt aan moeten wennen. Maar inmiddels kennen ze me, weten ze wie het zegt. En komen ze ook naar me toe als er dingen onduidelijk zijn. Daardoor ben ik vaak heel goed op de hoogte van wat er speelt. Natuurlijk is het niet zo dat ik altijd met mijn mond vooraan sta, maar toch zorg ik ervoor dat ik met name in overlegsituaties altijd goed voorbereid ben en dus iets te zeggen heb. Met directheid en lef kom je dan een heel eind."
(Eva, 40 jaar - manager nutsbedrijf)

- Investeer in je perscontacten.
"Ik heb door de jaren heen als voorlichter geleerd hoe gevoelig de relaties met de media liggen. Ze kunnen je maken of breken. Wat dus erg belangrijk is, is dat je aandacht besteedt aan het opbouwen en onderhouden van een goede relatie. Dat betekent dat je journalisten die je benaderen, correct behandelt en ze als het even kan af en toe 'bedient' met een nieuwsfeitje, een primeur. Leg een netwerk en adressenbestand aan en houd het up-to-date. Zorg dat je iemand kent als je gebeld wordt en laat dat merken ('Ik weet wie je bent'). Je zult zien dat door hier zorgvuldig mee om te gaan, men jou ook kent - en daar draait het om in die wereld."
(Sofie, 45 jaar - directeur voorlichting overheid)

- Verbreed je horizon en doe het samen.
"Samen sta je sterk, dat is mijn devies. In bestuurderskringen geldt dat zeker. Ik beschik over een uitgebreid netwerk, opgedaan tijdens allerlei gelegenheden, dat zich blijft uitbreiden. Ik sta nooit stil; ik ben altijd bezig mensen te leren kennen die misschien later iets voor me kunnen betekenen. Het lobbyen zit me in het bloed."
(Louise, 51 jaar - wethouder)

Foto: Marco Sweering

Eind oktober gingen de Drentenaren naar de stembus in verband met de gemeentelijke herindeling. Per 1 januari 1998 fuseren 33 van de huidige gemeenten tot een groep van 11 nieuwe. Alleen provinciehoofdstad Assen bleef buiten de veelbesproken herindeling. De uitslag voor D66 was - op zijn zachtst gezegd - teleurstellend: door de verkiezingsuitslag blijft de PvdA de grootste partij in de Drentse gemeenteraden met 26% van de stemmen, CDA werd tweede met 20%. Derde werden de lokalen met 18,4% en vierde de VVD met 16,5%. D66 werd vijfde en zakte van 9,4 naar 6,1%. Welke les kan D66 hieruit trekken?

door Eric van de Lisdonk en Sebastian Dingemans

Te kleurloos

Voor de regionale campagnecoördinator *Marc Enschede* kwam het teleurstellende resultaat niet als een donderslag bij heldere hemel. Enschede: "Ik was voorbereid op een lager percentage. De peilingen die voor de verkiezingen werden gehouden wezen daar ook op, maar dat het zo slecht voor ons zou uitpakken had ik niet verwacht." Toch ligt het voor hem niet aan de manier waarop in Drenthe campagne is gevoerd, maar meer aan de manier waarop D66 zich naar buiten toe presenteert: "We zijn overal heel duidelijk aanwezig geweest, wat heeft geleid tot veel publiciteit in de lokale en regionale media. Maar ik denk dat we ons in zijn totaliteit op landelijk, regionaal en lokaal niveau veel te bescheiden opstellen, waardoor we als een wat kleurloze partij bij de kiezers overkomen. Daar moeten we ècht wat aan doen."

Waarschuwing

D66-voorzitter *Tom Kok* is het daar min of meer mee eens: "De kiezer heeft D66 een waarschuwing gegeven. We hebben de opdracht die we van de kiezers hebben gekregen vandaag, begrepen. We spreken gewoon minder mensen aan. We gaan nu op weg naar de gemeenteraadsverkiezingen. De vorige keer begonnen we een campagne met zeer hoge polls. Nu beginnen we met een lage stand." Volgens Kok is D66 de partij die het meeste te winnen heeft bij de komende campagne. "We hebben zo'n dip in het verleden eerder meegemaakt en zullen er ons ook nu weer - net als toen - met alle kracht en inzet uit terug vechten".

Ecologie als technologie

Maar buiten alle teleurgestelde reacties zijn er ook D66'ers die wel degelijk tevreden zijn over het verloop van 'hun' verkiezingen. *William Oosterwijk* is de campagnecoördinator van Aa en Hunze. Naast Middenveld is D66 in de gemeente Aa en Hunze (Annen/Anloo, Gieten, Gasselte, Rolde) nu voor het eerst vertegenwoordigd in de gemeenteraad met één zetel. Secret of their (relative) succes? "Gewoon vol overtuiging, gemotiveerd en vernieuwend bezig zijn", aldus Oosterwijk.
Volgens hem is er in zijn gemeente een goed doordachte campagne gevoerd die veel aandacht trok. Dat wil zeggen, kiezen voor een integrale benadering van problemen, waarbij prioriteit is gegeven aan natuurontwikkeling en grondwaterwinning.
Oosterwijk: "Boeren zien hun toekomst met de huidige bedrijfsvoering op langere termijn verdwijnen. D66 heeft een alternatief aangedragen voor boeren: streekbier en varkensvlees op basis van ecologische landbouw volgens een gesloten systeem (varkensmest gebruiken voor verbouw hop en gerst voor streekbier) waarbij natuur en economie verweven zijn. Ecologie als technologie."
Het was een thema dat veel belangstelling heeft getrokken. Ook D66-minister van Economische Zaken Hans Wijers kwam hierover zijn licht opsteken in Aa en Hunze. Oosterwijk: "We zijn met z'n allen in één middag langs alle plekken in de gemeente gereden die daarbij betrokken moeten worden onder naam Tour d'Oostermoer, waarbij ook aandacht werd besteed aan de cultuur-historische punten en de mogelijkheid een nationaal park Drentse Aa binnen gemeentegrenzen te openen. Hiermee hebben we veel publiciteit gehad."

Campagnedirecteur *Ewout Cassee* heeft lering getrokken uit de ervaringen van de Drentse campagne. Cassee: "Ondanks de veelal voortreffelijke campagnes, valt de uitslag niet mee. Helemaal een verrassing was het natuurlijk niet, maar met name voor alle campagnevoerders, behalve in Aa en Hunze en Middenveld, waar we voor het eerst in de Raad zitten, is het zuur. Toch ben ik hartstikke trots op alle mensen, hun creativiteit en hun inzet. In elk geval hebben wij een hoop geleerd van deze verkiezingen. Blijkbaar zijn we volgens de kiezer niet voldoende uit de verf gekomen. Daar gaan we wat aan doen." ◆

Politiek gaat in de reclame

Meer vrijheid voor adverteerders

Ze juicht nog steeds dat haar wasmiddel ook de ergste vlekken uit het tafellaken heeft weten te halen. En haar dochter zegt 'dank je' tegen een hersenloze puber die op haar heeft gelegen en vervolgens de ongemakkelijke stilte doorbreekt door z'n 'mobieltje' te pakken en zomaar iemand te bellen. "Hi, Dik". Reclame. Niet altijd een genot om naar te kijken. Maar volgens de Europese Commissie kunnen ook voor dit symbool bij uitstek van de vrije markt bij uitstek nog wat regels overboord. Maar wat zijn de gevolgen?

door Fred Herrebout

Liever Dirk dan Albert

De Europese Commissie heeft onlangs een richtlijn uitgevaardigd waarin de lidstaten wordt aanbevolen beperkingen op het gebied van vergelijkende reclame op te heffen. Vergelijkende reclame is reclame waarbij de adverteerder zijn product vergelijkt met dat van concurrenten. Een voorbeeld is supermarktketen Dirk van den Broek, die in zijn advertentie een boodschappenlijstje opneemt met veel gekochte producten en laat zien dat de prijs bij hem veel lager is dan bij AH en Aldi. Deze vorm van reclame was tot nu toe in een aantal Europese landen verboden vanwege het gevaar van misleiding van het publiek.

De Commissie heeft de richtlijn om drie redenen ingevoerd. De eerste is het gelijk maken van de regels in diverse landen. Dezelfde reclames worden steeds meer gebruikt in een groot aantal landen. Verschillende regels per land zijn dan lastig en kostbaar. Daarnaast denkt de commissie dat het toestaan van vergelijkende reclame de voorlichting aan de consument zal verbeteren en de concurrentie zal bevorderen. Meer marktwerking dus, alhoewel de Commissie in een toelichting toegeeft dat harde bewijzen voor die effecten ontbreken.

Saatchi & Saatchi

De Europese Commissie kan veel willen, maar gaan adverteerders ook gebruik van maken van de nieuwe mogelijkheden? *Michiel Vogels,* account director bij de Nederlandse vestiging van het reclamebureau Saatchi & Saatchi verwacht het wel: "In Engeland en de Verenigde Staten wordt er al veel gebruik van gemaakt. Een bekend voorbeeld is de strijd tussen de colagiganten Coca Cola en Pepsi, die werd uitgevochten via reclamecampagnes." Maar het gebruik van vergelijkende reclames is niet eenvoudig. De richtlijn stelt namelijk eisen om misleiding te voorkomen. Verzekeraar A kan niet zomaar adverteren dat zijn ziektekostenverzekering goedkoper is dan die van B en C als A bijvoorbeeld zaken niet vergoedt die B en C wel vergoeden. Dat betekent dat de inhoud van zo'n reclame eerst door juristen moet worden bekeken om te kijken of aan de richtlijn wordt voldaan. Bovendien zijn merknamen vaak beschermd en kan een bedrijf bezwaar maken als een concurrent zijn merknaam in een vergelijkende advertentie gebruikt. In de Verenigde Staten staat onderaan vergelijkende advertenties dan ook vaak een hele reeks merknamen van concurrenten met de eigenaren.

Maar er zijn meer redenen voor een adverteerder om af te zien van vergelijkende reclame. Vogels: "Het komt vaak minder sympathiek over. Dat zag je bij Pepsi en Coca Cola. De sympathie van het publiek lag duidelijk bij de vechter Pepsi, die het moest opnemen tegen de aanvallen van de reus Coca Cola. Bij vergelijkende reclame speelt ook het imago van de merken mee. De invloed daarvan is niet altijd goed te voorspellen. Ik denk trouwens dat het op de langere termijn beter is om een merk op eigen kracht op te bouwen."

Liever duur dan goedkoper

Opvallend is dat volgens de Europese Commissie kleine bedrijven enthousiaster zijn over de nieuwe mogelijkheden dan de gevestigde grote bedrijven. Ze denken dat het makkelijker wordt om ondanks hun kleinere reclamebudgetten de consument voor hun producten te interesseren. Maar reclame waarin producten worden vergeleken werkt alleen als de consument inderdaad de beste aanbieding neemt. Volgens Vogels werkt het vaak niet zo: "Bij de aankoop van bijvoorbeeld auto's spelen rationele argumenten nauwelijks een rol. Lexus, een nieuw, duur automerk van de Japanse fabrikant Toyota, adverteert met een auto die net zo goed is en net zo luxueus en compleet uitgerust is als een Mercedes, alleen de helft kost. Toch nemen veel mensen een Mercedes, op puur emotionele gronden."

Of de nieuwe richtlijn de marktwerking zal versterken, is dus nog maar de vraag. Maar als de richtlijn wordt gebruikt, verwacht Vogels niet dat het uit de hand zal lopen, bijvoorbeeld door grove misleiding. Vergelijkende reclame was in Nederland al toegestaan, alhoewel het zelden werd gebruikt. En de reclamebranche bleek tot nu toe goed in staat om proble-

Ferrari... de droom van iedere man toch?

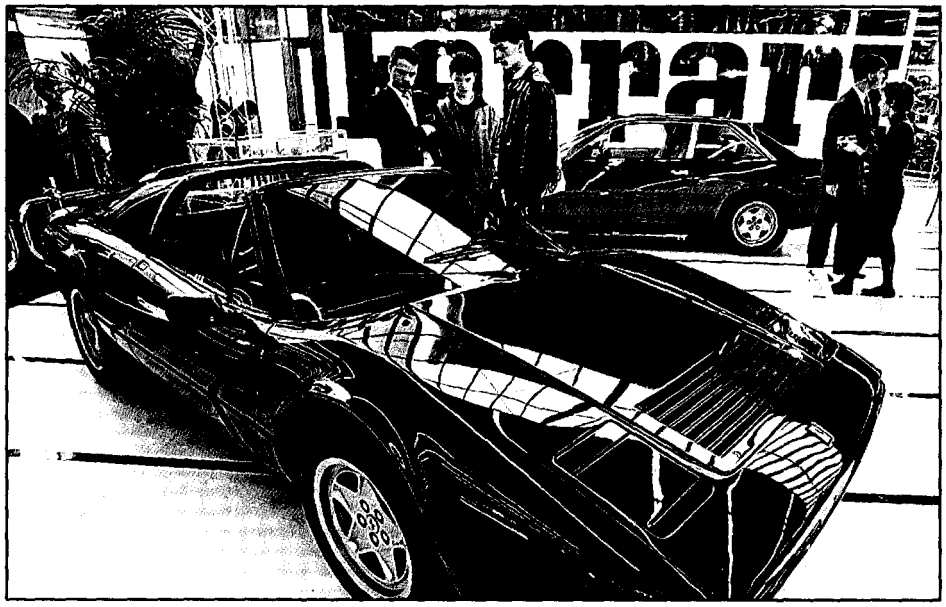

Foto: Marcel Minée

men op te lossen met behulp van de Reclame Code Commissie. Die commissie is samengesteld uit mensen uit de reclame en behandelt klachten die door iedereen kunnen worden ingediend.
Toch moest minister van Justitie *Sorgdrager* onlangs nog in de Tweede Kamer vragen van de kleine rechtse partijen beantwoorden over reclames die die partijen kwetsend vonden. Vogels daarover: "Sommige mensen zijn nu eenmaal makkelijk te kwetsen. Maar reclame volgt eerder maatschappelijke ontwikkelingen dan dat ze die initieert."◆

Met dank aan Gerben Jan Gerbrandy, fractie D66 in Europees Parlement.

In juni 1999 vinden de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. Nu al moet worden nagedacht over de inzet van D66 in deze verkiezingen. Hoe dit programma tot stand komt wordt hieronder uiteengezet.

D66 versterkt terug in Europees Parlement

door Arthur van Buitenen

Zo stel ik mij de krantenkoppen voor op 11 juni 1999, een dag na de verkiezingen voor het Europees Parlement. Hoewel de campagne nu nog lang niet in het teken van de Europese verkiezingen staat, zijn toch de eerste tekenen van voorbereiding al duidelijk waarneembaar.

Europees Programma

Nu al wordt in de Europese Partij van Liberalen en Democraten (ELDR) nagedacht over vorm en inhoud van het Europees verkiezingsprogramma. Omdat D66 sinds december 1994 lid is van de ELDR moeten we hiermee rekening houden. Alle bij de ELDR aangesloten Europese partijen voeren namelijk campagne op basis van hetzelfde programma.
De ELDR-partij heeft een programmacommissie ingesteld waarin alle nationale partijen zijn vertegenwoordigd. Namens D66 heeft Marjanne de Kwaasteniet, onze secretaris buitenland, mij verzocht deze vergaderingen bij te wonen. Dit doe ik natuurlijk niet alleen; al naar gelang het onderwerp neem ik versterking mee. De programmacommissie is nu vijf keer bijeen geweest en een reeks van onderwerpen is de revue gepasseerd: stimuleren van de werkgelegenheid, milieu, bestrijding van criminaliteit, drugbeleid, immigratie en asiel, uitbreiding van de unie met Midden- en Oosteuropese landen, de positie van Europa in de wereld, defensie en het bestuur van de Unie. Uit de discussies komt duidelijk naar voren hoe D66 samen met de Liberal Democrats de ELDR-partij links van het midden houdt.

D66-belang

In februari 1998 moet het eerste concept programma op tafel liggen zodat het voorafgaand aan het ELDR-congres in november 1998 in de nationale partijen kan worden besproken. Het is voor D66 van belang actief betrokken te zijn in het tot stand komen van dit programma omdat in Nederland ook de VVD op basis van het ELDR-programma campagne voert.
In het voorjaar van 1998 zou een eerste discussie kunnen worden georganiseerd op basis van de dan beschikbare teksten. In de maanden daarna zou het concept programma op de agenda's van de D66-werkgroepen kunnen staan die behoefte hebben aan een behandeling van het ELDR-programma. Ten slotte zou kunnen worden overwogen in een laatste discussiebijeenkomst in het najaar van 1998 amendementen op te stellen op het concept dat voorligt aan het ELDR-congres van november 1998.
Parallel aan dit proces gaat de programmacommissie van D66 aan het werk om een vorm te bedenken waarin D66 zijn speerpunten voor de Europese verkiezingen vastlegt naast het ELDR-programma. In dat laatste zullen we ons namelijk nooit volledig kunnen vinden, omdat het nu eenmaal een compromis is tussen partijen die er op een aantal punten nogal uiteenlopende visies op na houden. Om duidelijkheid te scheppen is het goed onze eigen accenten te leggen en concrete invulling te geven aan onderdelen van het ELDR-programma. Het D66-congres in februari 1999 kiest daarom niet alleen de lijsttrekker voor de Europese verkiezingen, maar besluit daarnaast over de een (korte) D66-tekst met eigen accenten voor de Europese verkiezingen.
De kracht van een verkiezingsprogramma wordt bepaald door de mate waarin het wordt gedragen door de partij. Om ervoor te zorgen dat D66 in 1999 de campagne kan ingaan met een breed gedragen programma wil ik iedereen oproepen kritisch het tot stand komen van het ELDR-programma te volgen en een bijdrage te leveren. Dit kan behalve op de geplande bijeenkomsten ook via e-mail.
Reacties en/of post kunt u sturen naar het volgende e-mail adres: europese.verkiezingen@D66.nl .

Zo werken we nu al aan de krantenkoppen van juni 1999! ◆

Partijen uit de lid-staten van de Unie die lid zijn van de ELDR-partij

Land	Politieke Partij	Aantal zetels in het EP/ Aantal zetels per land
België	Parti Réformateur Libéral (PRL)	3 / 25
	Vlaamse Liberalen en Democraten (VLD)	3 / 25
Denemarken	Venstre	4 / 16
	Det Radikale Venstre	1 / 16
Duitsland	Freie Demokratische Partei (FDP)	- / 99
Finland	Centre Party (Keskuta)	4 / 16
	Svenska Folkpartiet (SFP)	1 / 16
	Liberal Party of Finland (LKP)	- / 16
Frankrijk	Parti Radical	1 / 87
Ierland	Progressive Democrats	- / 15
	Onafhankelijk	1 / 15
Italië	Federazione dei Liberali Italiani (FdL)	- / 87
	Partito Republicano Italiano (PRI)	1 / 87
Luxemburg	Demokratesch Partei (DP)	1 / 6
Nederland	Democraten 66	4 / 31
	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	6 / 31
Oostenrijk	Liberales Forum (LF)	1 / 20
VK	Alliance Party of Nortern Ireland (Alliance)	- / 87
	Liberal Democrats (LibDem)	2 / 87
Zweden	Folkpartiet (FP)	1 / 22

N.B. De leden van het Europees Parlement in de ELDR-fractie zijn tevens lid van de ELDR-partij, ook al is hun nationale partij geen lid van de ELDR-partij

Jan Terlouw aanvaardt Wibautleerstoel

Amsterdam heeft een Wibautstraat. De Universiteit van Amsterdam (UVA) heeft een Wibautleerstoel. Op 8 oktober van dit jaar heeft, op voordracht van de gemeente Amsterdam, dr. Jan C. Terlouw het ambt van bijzonder hoogleraar op die stoel aanvaard om te studeren en te doceren op het terrein van de grootstedelijke problematiek, in het bijzonder gericht op Amsterdam.

Foto: De Telegraaf

Zijn aandacht zal in de eerste plaats uitgaan naar de bereikbaarheid van de stad, de economische aspecten ervan, stadsdistributie en de aanzienlijke potentie van het Amsterdamse havengebied. Hij hoopt vooral een bijdrage te kunnen leveren aan de wederzijdse beïnvloeding van wetenschappelijk onderzoek en politieke besluitvorming.

Om uw geheugen wat op te frissen: Jan Terlouw werd geboren in 1931, studeerde wis- en natuurkunde in Utrecht, promotie in 1963, in 1971 lid van de Tweede Kamer voor D66 en op 26 juni 1973 fractievoorzitter als opvolger van Hans van Mierlo. Leidde als lijsttrekker in 1977 en 1981 de revival van de partij. In 1981 minister van Economische Zaken in het kabinet Van Agt/Den Uyl/Terlouw en in 1982 van zeventien zetels naar zes. Jan trok de consequentie en verliet de politiek. Hij werd gevraagd voor de functie van secrétaire-général van de CEMT in Parijs, een permanente conferentie van Europese ministers van verkeer, vervoer en transport. In 1991 werd hij benoemd tot Commissaris van de Koningin in Gelderland, een ambt waarvan hij genoot, maar waarvan hij een jaar geleden tot zijn spijt afscheid moest nemen. En nu hoogleraar in Amsterdam. Voor zijn inaugurale rede was veel belangstelling van partijgenoten uit Amsterdam - die voor zijn benoeming hadden geknokt - maar niet of nauwelijks van partijgenoten uit de rest van het land. Ik vond dat jammer omdat ik vind dat hij blijvend respect van de partij verdient, en omdat wat hij zei de moeite van het overdenken waard is, zoals dat vroeger ook veelvuldig het geval was. De titel van zijn rede: *Wetenschap en politiek, living apart together*

In plaats van een poging tot samenvatting te doen, wil ik liever wat lapidaire citaten aanhalen die u wellicht aanzetten tot het lezen van het geheel.
'Wetenschap is zo objectief mogelijk, politiek houdt zich bezig met belangen, die wel subjectief moeten zijn. Een politicus die begint te twijfelen aan wat hij doet, kan maar beter een andere levensinvulling zoeken, een wetenschapper die ophoudt met twijfelen aan wat hij doet, deugt niet meer voor zijn vak. Twijfel, de bondgenoot van de naar feiten en waarheid zoekende wetenschap, de vijand van de politicus die overtuiging moet uitdragen.' 'Een onevenwichtigheid in de relatie tussen wetenschap en politiek is gelegen in het feit dat met enige inspanning de wetenschapper wel het werk van de politicus kan volgen, maar dat het omgekeerde niet het geval is.'
'De wijze waarop mensen met elkaar omgaan, de ethiek van de samenleving, is altijd aan verandering onderhevig geweest, is plaats- en tijdafhankelijk. Nu heb ik sterk de indruk dat een trend van de laatste decaden is dat mensen steeds minder verantwoordelijkheid wensen te nemen, voor zichzelf en voor anderen.'
'Vreemde ontwikkeling eigenlijk. De burger emancipeert, krijgt meer rechten ten opzichte van de staat. Anderzijds legt de burger steeds meer verantwoordelijkheden die hij vroeger zelf droeg, bij de staat of bij het bedrijfsleven. Daar zit iets paradoxaals in.'
'De wetenschap, noch de politiek kan zich veroorloven de voorkeuren van de bevolking niet in de overwegingen te betrekken. Een theoretisch model, hoe fraai ogend ook, zal altijd theorie blijven als het niet wordt gedragen door een meerderheid van de bevolking.'
'De grootste beloning van wetenschapsbeoefenaars is satisfactie over het ontrafelen van geheimen en het respect dat zij daarvoor verdienen van de samenleving.'◆

Stijn Verbeeck

Het ISBN-nummer is 90-75246-14-5, Universiteit van Amsterdam.
Het boekje is te bestellen bij de Faculteit van Ruimtelijke Wetenschappen, mevr. A. van Bruinessen, Nieuwe Prinsengracht 130, 1018 VZ Amsterdam, tel. (020) 525 40 63 of fax (020) 525 40 51. De kosten zijn *f* 7,50,- inclusief verzendkosten.

Tot ons leedwezen namen wij kennis van het overlijden van

Erik C. Visser

Hij speelde een belangrijke en enthousiasmerende rol bij de oprichting van onze partij, waarvoor hij met grote inzet ook het kamerlidmaatschap vervulde van 1967 tot 1973.

Tom Kok, partijvoorzitter van D66
Hans van Mierlo, mede-oprichter

Dit is de op een na laatste voorzet die u voorlopig van ons kunt verwachten. De laatste verschijnt in het decembernummer. In plaats daarvan openen wij een nieuwe rubriek onder de titel 'Een week met ...', waarin D66'ers-achter-de-schermen een impressie geven van een gewone (werk)week. De spits wordt afgebeten door Sebastian Dingemans (26), partijvoorlichter in roerige tijden.

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

De beste campagne is een korte campagne.

Kiezer-na-de-verkiezingen

De verkiezingscampagne als korte pijn? Beslist niet! De campagne is altijddurend, aangezien elke verkiezing wordt gevolgd door nieuwe verkiezingen, enzovoort.
De explosie van energie, inventiviteit en spierkracht die aan de verkiezing voorafgaat wordt onmiddellijk gevolgd door de campagne op lange termijn. We kijken verder dan de neus lang is.
Vele burgers voelen zich ten opzichte van de politiek als een notendop op hoge zee: stuurloos en overgeleverd. Maar komt de verkiezingstijd, dan zijn ze zich welbewust van hun macht als bezitters van een kostbare stem, waarom geworven wordt.
Elke kandidaat bedenke zich dus, dat in die tijd de herinnering bovenkomt aan die gelofte die niet is ingelost, aan die snauw die eens is toegevoegd, aan die wanhopige reis tussen kastje en muur en aan de minimale waarde van de "kiezer-na-de-verkiezingen".
Ik krijg meer en meer het gevoel dat in onze partij "aardig zijn" niet meer opportuun is. "Vriendelijkheid" is misschien de volgende eigenschap die bij het grof vuil moet?
D66 blijf jezelf! Blijf menselijk! Een korte, zakelijke (en liefst dure) campagne vangt geen kiezers. Dat doet onze goede politiek en dat doen onze bekwame politici.

Marleen Buntsma, Bergen op Zoom

Grand Slam

Tsja, die stelling. Ik zie evenveel redenen om het ermee eens als oneens te zijn. En uiteraard loop ik vast bij het nuanceren van mijn standpunt en kom ik uit bij de vraag of wat ik zou willen voor een overtuigende D66-campagne haalbaar is. Robert van Lente heeft immers niet zo lang geleden in de Democraat uitgelegd dat de partij nou niet direct bulkt van het geld. Toch wil ik wel kort zeggen wat zo'n stelling bij me oproept. Ik denk niet zozeer dat het de *lengte* van de campagne is die ertoe doet; het gaat om de *middelen* die daarbij ingezet worden. Ik geef een voorbeeld uit mijn beroepssfeer. Een drukkerij waar ik veel zaken mee doe, meldt zich elk jaar bij mij met een uitnodiging als zakenrelatie voor een zeildag. Op een luxe zeilboot word je een dag lang met een aantal andere zakelijke relaties in de watten gelegd. Diezelfde drukkerij organiseert ook een tennistoernooi voor haar relaties - een eigen Grand Slam. Natuurlijk, je moet er maar zin in hebben, maar het zijn wel leuke initiatieven. Ook initiatieven die blijven 'hangen'.
Diezelfde drukkerij zou natuurlijk ook een deel van haar 'verwenbudget' af kunnen staan aan het normale promotiebudget en extra investeren in folderwerk en telemarketing. Maar eerlijk gezegd zit ik daar niet op te wachten.
Wat moet de partij nu met deze observaties? Ik geloof niet zozeer in die verkiezingsmarktjes. Je trekt een bepaalde groep, die toch al geïnteresseerd is. De rest loopt er met een grote boog omheen. Kijk maar eens op straat, hoe passanten reageren op mensen die van plan zijn ze aan te houden om aandacht te vragen voor het een of ander. Of het nou de man met het draaiorgel is, de Iraniërs met hun fotoboeken of de dakloze met het 'Straatnieuws'.
Hetzelfde geldt overigens voor de congressen. Niet iedereen is even gecharmeerd van een dag vol politieke toespraken en discussiebijeenkomsten. Je moet allereerst behoorlijk wat zitvlees, geduld en - als je serieus mee wilt discussiëren - kennis van zaken hebben.
Dan zie ik veel meer in een D66Grand Slam, -bosloop (géén strandloop!) of fietsdag (met promotieactiviteiten langs de routes, georganiseerd in samenwerking met plaatselijke milieugroeperingen). Met een D66kleurwedstrijd voor de kinderen, etc. Bezorg mensen een leuke, gezellige dag: dat heeft veel meer impact dan welke markt of welk congres dan ook.

Anna Cornelissen, Harmelen

Partijagenda

22 nov	Studiedag 'Compacte stad en toekomstvisies'; Tweede-Kamergebouw, 10.30 - 16.30 uur (Organisatie in handen van bestuurdersvereniging, Tweede-Kamerfractie en SWB-werk groepen Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting, Verkeer en Vervoer en Duurzame Ontwikkeling)
24 nov	Afdeling Oosterhout organiseert een avond rond het thema Zorg m.m.v. Els Borst. Cultureel centrum De Bussel, Oosterhout. 20.00 uur
	Limburgse vrouwenraad organiseert een avond rond het thema "Herverdeling van arbeid en zorgtaken", m.m.v. Bert Bakker. Roermond. Nadere informatie: 0475 - 332491
29 nov	SWB-Wetenschapsconferentie; Polman's Huis, Utrecht. 14.00 - 17.00 uur
	Els Borst brengt een werkbezoek aan de Bijlmer. Op het programma staan onder meer wandeling winkelcentrum, opvang drugsverslaafden, Amsterdam Zuidoost. Meer informatie: 020 - 6962897
	'Democratie op Mars', m.m.v. Thom de Graaf. Kargadoor, Oudegracht 36, Utrecht (loopafstand CS). 13.30 - 17.00 uur. Beperkt aantal deelnemers mogelijk; opgave van tevoren noodzakelijk. Meer informatie / opgave bij Dennis Hesseling 030 - 23113891 of Mike Riegel 020 - 6646233
01 dec	Afdeling Veendam / Wildervank organiseert een avond met Thom de Graaf. Nadere informatie nog niet bekend.
13 dec	Maak kennis met D66 (OC) in Den Haag
	Conflicthantering (OC) in Amersfoort
17 dec	Avond rond het thema 'Geestelijke gezondheidszorg', m.m.v. Hubert Fermina. Hofmans Café, Janskerkhof, Utrecht
10 jan	Kandidatenpresentatie Tweede Kamer, in Eindhoven. Voor meer informatie: Liesbeth van Dinther 070 - 3903860 of 06 - 53615351; Gerk Oberman 076 - 5602294
	Speech en presentatie (OC) in Den Haag
	Leren debatteren (OC) in Amsterdam
	D66 en de praktijk van de gemeenteraad (OC) in Utrecht
17 jan	Kandidatenpresentatie Tweede Kamer, in Zwolle. Voor meer in formatie: Liesbeth van Dinther 070 - 3903860 of 06 - 53615351; Gerk Oberman 076 - 5602294
	Conflicthantering (OC) in Eindhoven
	D66 en de praktijk van de gemeenteraad (OC) in Utrecht
23/24 jan	Handelen in onderhandelen (OC) in Doorn
24 jan	Omgaan met de media (OC) in Utrecht
14/15 feb	Congres Nieuwe Stijl; Congrescentrum Leeuwenhorst, Noordwijkerhout
21 feb	Speech en presentatie (OC) in Groningen

OC = Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau

Bel voor meer informatie: 070 - 3566066

column

Spanning

Aandacht heeft de presentatie van het verkiezingsprogramma van D66 in ieder geval gekregen. Voorzitter van de programmacommissie Michel van Hulten nam in de Democraat afstand van de doelstelling om 3% economische groei per jaar na te streven in de komende kabinetsperiode. Volgens hem past die doelstelling niet bij wat D66 op het gebied van milieu en maatschappij wil bereiken.
Omdat politiek in dit soort situaties behoorlijk voorspelbaar is, ook bij D66, waren de consequenties van het uiten van deze opvatting duidelijk: de volgende dag maakte Van Hulten bekend af te treden als voorzitter van de programmacommissie. En dus volop aandacht in de pers.

De spanning tussen economische groei en milieu bestaat al vele eeuwen, maar de explosieve groei van de wereldbevolking en de stijging van de welvaart in Europa, Zuidoost-Azië en Noord-Amerika hebben de spanning de afgelopen 100 jaar enorm vergroot. Met de publicatie van het rapport van de Club van Rome in 1970, werd het ook een onderwerp van discussie in de politiek.
Sinds die tijd is de nodige vooruitgang geboekt. De vervuiling door de industrie, zoals het lozen van afvalwater in rivieren, is enorm teruggedrongen. Bedrijven maken tegenwoordig graag milieuvriendelijke producten op een milieuvriendelijke manier, ook al omdat veel klanten bereid zijn voor die producten meer te betalen.
Het grootste probleem van dit moment is de klimaatverandering door gebruik van fossiele brandstoffen. Met name onze auto's, vliegvakanties en CV-ketels zijn daarvan de oorzaak.
Het immer zakelijk denkende paarse kabinet greep vooral naar belastingen om deze ontwikkeling te remmen. Maar omdat grote investeringen in beter en vooral sneller openbaar vervoer te veel geld kosten, introduceerde milieuminister De Boer het begrip "onthaasting". Een werkgroep brengt binnenkort advies daarover uit.
Vermoedelijk krijgt iedere burger een 'transponder' waarmee Justitie hartslag en snelheid in de gaten kan houden. Te veel haast wordt beboet volgens het al van de autosnelwegen bekende systeem: automatische afschrijving en geen recht van beroep. En een lucratieve extra bron van inkomsten voor de Staat, want natuurlijk kunnen de burgers zich niet aan de regels houden. Het geld moet immers verdiend worden.

Voldoende economische groei is volgens mij een noodzakelijke voorwaarde voor een goed milieubeleid. Ik deel Van Hulten's standpunt dan ook niet. Maar tegelijk heeft het milieubeleid van het paarse kabinet niet erg kunnen overtuigen: op het gebied van openbaar vervoer, Schiphol, Betuwelijn, fileprobleem en ruimtelijke ordening had meer bereikt kunnen worden. Een aandachtspunt voor Paars II. En dus voor ons programma. ◆

Fred Herrebout

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam man/vrouw

Adres

Postcode/plaats

Telefoon

D66 DEMOCRATEN
Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

een voorzitter

Texelaars

Toeval of niet: in mijin zesenzestigste levensjaar is mij gevraagd de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen op Texel op me te nemen. Menig campagneleider in den lande denkt nu vast: da's een makkie. Maar die vergist zich.
Texel vormt qua oppervlak 1/1000 deel van Nederland; we hebben 1/1000 van het landelijk aantal inwoners. Maar niet 1/100ste van hun problemen. Als eilanders hebben we zo onze eigen problemen, en vaak zijn die minstens zo groot als elders.
Het toerisme bijvoorbeeld: jaarlijks strijken er een dikke 40.000 toeristen in het hoogseizoen op ons eiland neer. Hoe breng je die allemaal onderdak? Hoe regel je het transport? Ons wegennet is niet berekend op zo'n 20.000 extra auto's. Er gaan zelfs stemmen op om het eerste stukje van onze Pontsweg vanaf de boot vierbaans te maken! Dat kan natuurlijk niet. En het kan al helemaal niet dat eilanders in de zomermaanden te maken krijgen met wachttijden voor de bakker, de slager en de groentenboer.
Toch is de politieke interesse van de eilanders gering. Van de 14.000 mensen zijn er in zes partijen maar zo'n 165 actief; de kiesdeler is ongeveer 675 bij 100 % opkomst. Texelaars kiezen *mensen*: ze kijken niet zozeer naar de politieke bagage als wel naar het mens dat zich presenteert. Staat zijn gezicht hun aan, is hij bekend? Dat is uiteindelijk doorslaggevend. Niet wat iemand eigenlijk te vertellen heeft. De plaatselijke partij heeft daar goed op ingespeeld en bezet 6 van de 15 zetels in de gemeenteraad.
Wij van D66 hebben na 26 jaar zwoegen eindelijk iemand in de raad: Pieter de Groot. De andere raadsleden hebben dat geweten. Pieter is kritisch en oprecht en gaat niemand uit de weg, zelfs de burgemeester niet. De pers kent hem, dus de eilanders ook. Zij klampen hem aan op straat met hun vragen, als dat zo uitkomt. Met hem hebben we in vier jaar tijd behoorlijke winst geboekt in leden en in populariteit.
Je kunt nog zo'n mooi partijprogramma hebben: als het geen gezicht heeft, dan trekt het geen mensen. Onze campagne zal er dan ook op gericht zijn het gezicht van deze D66-man en alle anderen eromheen bekend te maken en te houden. Want zo werkt het op ons eiland.◆

Jan G.H. Hennink, campagneleider op Texel

argang 30, nummer 10, december 1997, Uitgave van de politieke partij Democraten 66

DEMOCRAAT

10

Jacob Kohnstamm uit het politieke harnas

"De komende campagne is voor ons uniek"

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Interview Machteld Versnel

"Het is tijd voor nieuw bloed

Plezierjacht

En wat de partij daarvan vindt

Jaaroverzicht 1997

D66 was veel in het nieuws

Hoezo - wars van betutteling?

"Dat leest tegenwoordig toch geen hond meer", is een veel gehoorde uitspraak over, u raadt het al, de verkiezingsprogramma's van politieke partijen. Om mezelf niet te laten kennen heb ik natuurlijk toch het concept-verkiezingsprogramma van D66 gelezen.
Reeds in het voorwoord belijdt D66 haar geloof in de zelfstandigheid en de eigen verantwoordelijkheid van mensen. Ik citeer: "Dus zijn we wars van betutteling en gaan we uit van mensen die voor zichzelf willen opkomen. Te veel nog wordt de zelfstandigheid van mensen beknot en daar ligt misschien wel de belangrijkste opdracht voor de komende jaren en de centrale boodschap van dit verkiezingsprogramma."

Mooie woorden, waar ik me helemaal in kan vinden. Benieuwd hoe ze concreet worden ingevuld. Ten opzichte van jongeren bijvoorbeeld. Bij uitstek een groep die worstelt met begrippen als betutteling en zelfstandigheid.
In het programma vind ik o.a. het voorstel om de kiesgerechtigde leeftijd te verlagen naar zestien jaar, "omdat jongeren van die leeftijd maatschappelijke verantwoordelijkheid gaan dragen en dus ook moeten kunnen meepraten en besluiten over de inrichting van de samenleving". Wat mij betreft een juiste analyse en een goed voorstel, waaruit terecht een groot vertrouwen in de eigen verantwoordelijkheid van jongeren spreekt.

Als ik vervolgens kijk naar de mensen die het programma een gezicht moeten gaan geven, zie ik een probleem. Beoogd lijsttrekker Els Borst en minister Winnie Sorgdrager lijken veel minder vertrouwen te hebben in de eigen verantwoordelijkheid van jongeren, en zijn niet bepaald wars van betutteling. Ik doel op plannen en maatregelen als het verkoopverbod voor tabak onder de achttien, het streng aanpakken van spijbelen, en de overdreven aandacht voor geweld op tv en in films, resulterend in het onzalige idee van het ontwikkelen van een geweld-chip. Zodra die geïnstalleerd is, hoeven ouders en kinderen niet langer na te denken of met elkaar te praten over het tv-aanbod in de huiskamer. Laat staan dat ze er verantwoordelijkheid voor nemen. De chip bepaalt tenslotte wat toelaatbaar is.

Het meest absurde idee van beide bewindslieden is echter wel het verkoopverbod voor alcohol aan zestien- en zeventienjarigen. Mogen ze straks per referendum meebeslissen over zaken die ons allen raken, maar niet beslissen over zoiets persoonlijks als invulling van de eigen levensstijl. Een schoolvoorbeeld van de betutteling waar D66 volgens het programma wars van is. Het staat bovendien haaks op de centrale boodschap dat de beknotting van de zelfstandigheid van mensen moet worden tegengegaan.
In de praktijk is het verbod onnodig omdat het overgrote deel van de jonge drinkers helemaal niet in de problemen komt met alcohol. Daar komt nog bij dat zo'n verbod niet helpt. Door gebruik van een middel te verbieden gaan mensen niet minder gebruiken (denk aan het gebruik van XTC). Een waarschijnlijker effect van een verbod is dat de problemen rond het gebruik zullen toenemen. Het drinken verplaatst zich van het openbare naar het verborgene. Hiermee verdwijnt de sociale controle en correctie door de omgeving en zo ontstaat de ideale voedingsbodem voor subculturen waarin misbruik de norm is.
Het voorgestelde verbod op de verkoop van alcohol aan zestien- en zeventienjarigen doet geen recht aan hun eigen verantwoordelijkheid en persoonlijkheid. Er is bovendien geen heil van te verwachten en dus geen voorbeeld van de pragmatische benadering die D66 zo kenmerkt.

Dat een dogmatische benadering van middelengebruik vaak een averechts effect, heeft zien we aan de levensgevaarlijke vervuiling van de XTC-markt. Door de "succesvolle" bestrijding is er bijna geen XTC meer te krijgen. Hoera! zou je misschien denken. Behalve als je je realiseert dat dat gewoon betekent dat honderdduizenden jongeren elk weekend god-weet-wat-voor-rotzooi (atropine) slikken. En dat dus de risicomijders ironisch genoeg uitwijken naar risicovollere, en veel sterker verslavende middelen als speed en cocaïne. Dan weet je tenminste wat je gebruikt.

Voor een pragmatisch XTC-beleid bestaat internationaal bijzonder weinig ruimte. Maar m.b.t. alcohol kunnen we toch gewoon onze eigen principes trouw blijven. Of maakt drank toch meer kapot dan je lief is? Bijvoorbeeld het vertrouwen van vooraanstaande democraten in een pragmatische benadering en in de eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van het individu. ◆

De Democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt tien keer per jaar. Een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad is verantwoordelijk voor de uitgave.

Deze raad wordt gevormd door:
Atilla Arda, Moncef Beekhof, Peter van den Besselaar, Tanja Brok, Arthur van Buitenen, Sebastian Dingemans, Fred Herrebout, Eric van de Lisdonk, Han Weber, Pierre Wimmers (voorzitter)

Met dank aan: Prof.dr. P.R. Baehr, Mark van Barschot, Maarten Engwirda, Marion van Geest, Jan Glastra van Loon, Simone van Hell, Tessa Maas, Jeroen Nugteren, Martijn van Triest, Han Westerhof
Eindredactie: Marieke Keur
Vormgeving: Anker en Strijbos, Utrecht
Fotografie: Dennis Sies, tenzij anders vermeld
Druk: Brouwer Utrecht BV

Verschijning volgende nummers:
nr. 1 - begin februari
kopijsluiting 22 december
nr. 2 - half maart
kopijsluiting 11 februari
Landelijk Secretariaat D66
Postadres:
Postbus 660
2501 CR Den Haag
Bezoekadres:
Noordwal 10, Den Haag
Tel.: 070 - 3566066
Fax: 070 - 3641917
E-mail: lsd66@d66.nl
Internet home-page: www.d66.nl
Bereikbaar vanaf Den Haag CS met tram 3, richting Loosduinen, halte Noordwal.

Visueel gehandicapten kunnen de Democraat ontvangen via de Nederlandse Luister en Braille Bibliotheek (070 - 3211211).

De Democraat wordt gedrukt op chloorvrij gebleekt papier. Hij wordt verstuurd in een uit polyethyleen vervaardigde verpakking die onschadelijk is in de vuilverbranding. Deze heeft verder geen schadelijke invloed op de kwaliteit van het grondwater en is uitstekend te recyclen.

De eindredactie gaat op zwangerschapsverlof. Marieke Keur wordt de komende maanden vervangen door Mark van Barschot

Gewijzigde openingstijden Landelijk Secretariaat rond de feestdagen

- In de week van 22 t/m 26 december: 22 en 23 december normaal geopend; 24 december van 9.00 - 13.00 uur.
- In de week van 29 december t/m 2 januari: 29, 30 december en 2 januari normaal geopend; 31 december van 9.00 - 13.00 uur.

Inhoud

In het katern vindt u informatie over Congres 66, 67 en 68 het Opleidingscentrum, de Stichting Wetenschappelijk Bureau en de Eurofractie.

Wisseling van de wacht

Kohnstamm, Wolffensperger en Versnel verlaten de Kamer

Bij deze Democraat gaat het kandidatenboek voor de tweede ronde. Hierin ontbreken een drietal opvallende namen: staatssecretaris Kohnstamm, fractievoorzitter Wolffensperger en Kamerlid Versnel stellen zich niet kandidaat voor een nieuwe periode. Kohnstamm en Versnel laten zich openhartig uit over de achtergrond van hun beslissing.

Foto: Stafdienst Communicatie van de Tweede Kamer

En verder:

4/5 *Kamerlid Versnel als enige niet door (interview)*

6 *Uit de regio: gesprek met wethouder Frankevijle uit Oss - D66-wethouder met economie en milieu samen in zijn portefeuille*

9 *Eerste aflevering uit Een week met ...: Sebastian Dingemans, partijvoorlichter, doet verslag van een enerverende week*

10/11 *Staatssecretaris Kohnstamm last een adempauze in (interview)*

12 *In het nieuws: Wolffensperger vertrekt, De Graaf treedt aan*

13 *Europees parlement: de D66-inbreng op het Europese sociale dossier*

14 *Lokale verkiezingslijsten: nieuwkomers en een nummer 1*

15 *In memoriam Erik Visser*

18 *De voorzet*

19 *Partijagenda*

20 *Column / Een voorzitter: Maarten Engwirda*

7 Kerstmis

Wat staat er op uw kerstmenu?

Het is bijna kerstmis, oud en nieuw is ook niet ver meer. Een tijd voor bezinning en een korte terugblik. In dit geval op een wat grimmige episode uit de geschiedenis van het binnenhof, nl. de bespreking van de Flora- en Faunawet - en de plezierjacht in het bijzonder. Dit onderwerp bracht de gemoederen binnen de partij nogal hevig in beroering. Een toelichting op het partijstandpunt.

Foto: Marcel Minnée

16/17 Jaaroverzicht 1997

Wat speelde er in 1997, in en rondom de partij?

Veel om over na te denken. Over de vraag hoe flexibel en employabel we eigenlijk zijn met zijn allen; over hoe het verder moet met het Verdrag van Amsterdam, wat voor lering we moeten trekken uit de grote referenda van het afgelopen jaar. En natuurlijk: wat de komende campagne en de verkiezingen ons gaan brengen. Een foto-impressie.

Foto: Stafdienst Communicatie van de Tweede Kamer

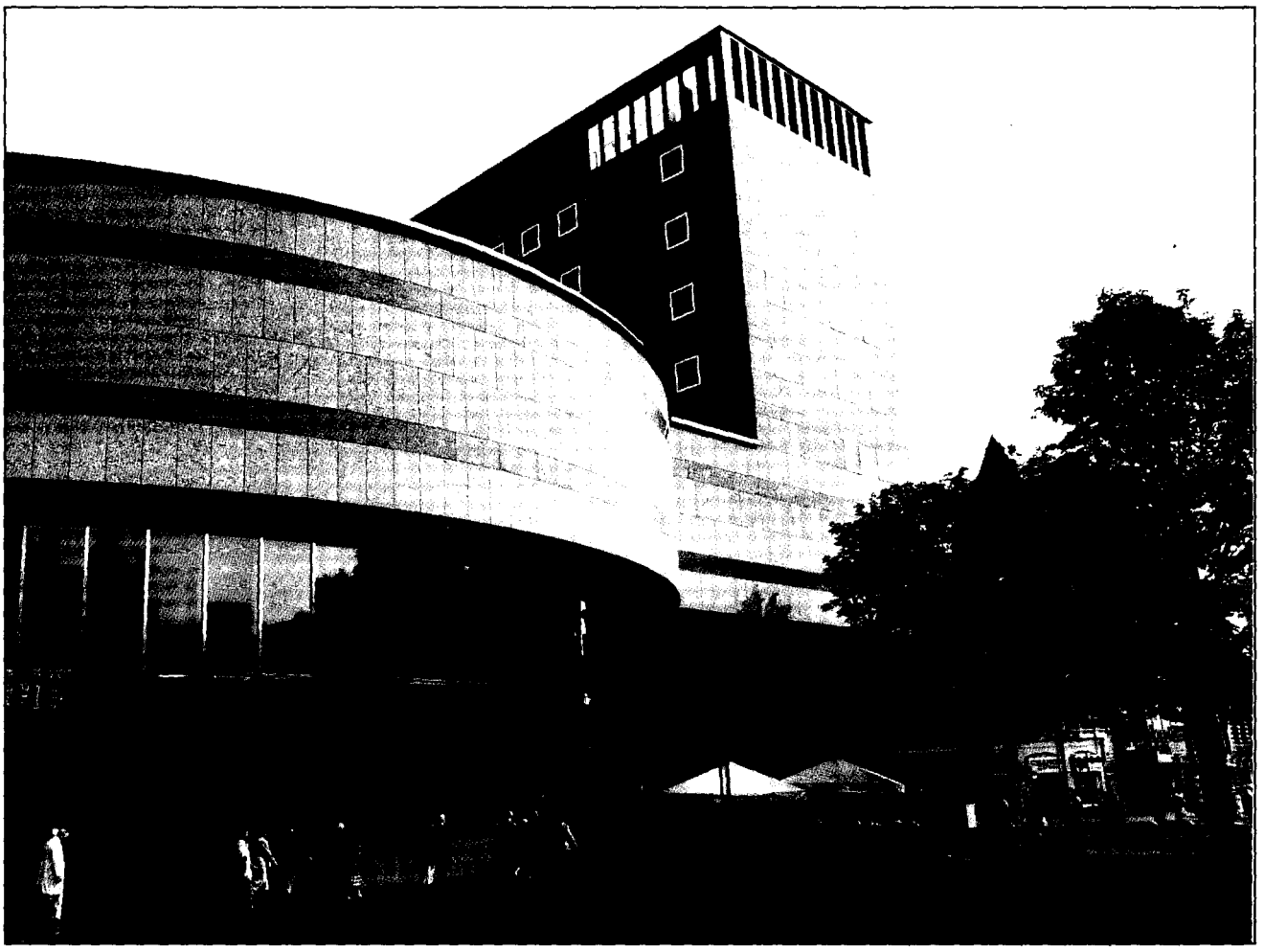

Foto: Michiel Sablerolle

Machteld Versnel op dreef

Dag Tweede Kamer!

Kamerlid Versnel als enige niet door

Machteld Versnel vindt het welletjes, na twee periodes in de Tweede-Kamerfractie. "Het begint te repeteren." Ze is het enige zittende lid dat zich niet opnieuw verkiesbaar heeft gesteld. Versnel, lid van het fractiebestuur en voorzitter van de vaste Kamercommissie van VROM, stoort zich aan het "haantjesgedrag" in de Kamer.

door Jeroen Nugteren

Nieuw bloed

M.M. Versnel-Schmitz (1940) is sinds september 1989 lid van de Tweede Kamer. Daarvoor heeft ze in totaal acht jaar in de Utrechtse gemeenteraad gezeten en een jaar in de Provinciale Staten. Verder was ze voorzitter van het Opleidingscentrum en lid van het Hoofdbestuur.

Toen je ontdekte dat je je als enig fractielid niet opnieuw kandidaat had gesteld, kreeg je toen niet iets van: had ik nu toch maar ...?

"Nee, nee. Ik heb al sinds november vorig jaar een beetje lopen malen over de vraag of ik dat nou wilde, nog zo'n hele periode. Want ik vind wel dat je dan een hele periode zou moeten zitten. Je moet niet de tien jaar willen volmaken omdat je dan met je pensioen zo goed zou uitkomen, zoals sommige Kamerleden en vooral wethouders wel doen. Dat wilde ik absoluut niet. Zou ik nog een hele termijn zitten, dan zou ik 12,5 jaar Kamerlid zijn. Dat vind ik te lang. Ik heb dat de fractie voor de zomervakantie meegedeeld.

Het zou een herhaling worden, dat merk ik nu al. Na één periode heb je dat gevoel niet. Dan weet je inmiddels hoe het werkt, je kunt je wat vrijer bewegen. En dan wil je nog eens.

Daar komt bij dat er in de fractie in de volgende periode weinig ruimte voor nieuwe mensen zal zijn. Bij de vorige verkiezingen verdubbelden we. Het zit nu volgepakt, met alle zittende kamerleden en bewindslieden die zich opnieuw hebben aangemeld. Dat laat weinig ruimte voor nieuw bloed. Terwijl ik zeg: vijf nieuwe mensen, dat zou goed zijn. Maar dan kijkt iedereen mij aan alsof ik niet goed wijs ben. Ik vind het nodig om iedere keer een aantal nieuwelingen te hebben, om niet te verstarren, voor nieuwe visies en andere gedachtengangen."

Eendimensionaal

Versnel stoort zich meer en meer aan het "haantjesgedrag" in de Tweede Kamer. Vooral de gang van zaken rond het vragenuurtje op dinsdagmiddag vindt ze "echt waanzin".

"Dat vragenuurtje is een loze toestand geworden. Over alles wat in de kranten staat worden mondelinge vragen gesteld. Dat is geen serieuze politiek, dat is een soort wapperen voor de bühne, dat is goedkoop."

Maken D66-kamerleden zich daar ook niet schuldig aan?

"Nee, veel minder. Het is typisch iets voor GroenLinks en SP. Een enkele keer doet het CDA het ook. Dat zal bij die partij de komende tijd, nu de verkiezingen naderbij komen, nog wel toenemen. De regeringspartijen doen het aanzienlijk minder. Wij doen het sowieso heel mondjesmaat, wat dat betreft is er bij ons geen verschil tussen de vorige periode en nu."

Maar veel mensen zeggen dat ze van D66 zo weinig horen. En dat Jan Marijnissen daarentegen zo'n goede stem des volks is.

"Ja, maar het ligt ons niet om om die reden allemaal eendimensionale dingen te zeggen. Wij hebben veel meer de neiging om als we ergens tegenaan lopen, de minister te vragen dat verder uit te zoeken en er een standpunt over in te nemen. En is er iets dat acuut speelt, dan stellen we schriftelijke vragen. Dan krijg je tenminste een goede onderbouwing."

Wat was prettiger om in te werken, in een fractie van 12 of 24 leden?

"Met z'n twaalven is het een stuk overzichtelijker, maar je moet wel veel harder werken. Ik had een brede portefeuille. Ik was een soort stofzuiger: ik kreeg onderwerpen toebedeeld omdat die nu eenmaal het dichtst bij mijn pakket zaten. Dat was soms lastig, maar ik vond het leuk. In deze periode heb ik nog slechts een kwart van mijn onderwerpen. Bij sommige kwesties is dat tragisch. Je had dan iets willen afmaken en dat kan dan niet."

Hoe verschillen de fractievergaderingen toen en nu van elkaar?

"Bij Van Mierlo spraken we eerst anderhalf uur over het buitenland. Over de Golfoorlog, daarna over Joegoslavië, daar ben ik toen aardig in thuis geraakt. Ik heb soms wel moeite gehad om stukken uit mijn portefeuille behandeld te krijgen. Dan dacht ik: dan zullen ze het wel zien. Dat is nu heel anders. De organisatie is veranderd, met clusters waarin veel dieper over de onderwerpen wordt doorgesproken. Het bestaan was destijds ook eenzamer, want je moest het allemaal zelf uitvogelen.

Was dat niet wat vreemd, met die portefeuille-onderdelen?

"Ja, dat was wel wonderlijk, maar zo ging dat. Op een gegeven moment zei Van Mierlo dan wel ineens: de Betuweroute of de stadsvernieuwing, dat vind ik een ontzettend belangrijk onderwerp. En dan sprak je er wel uitgebreid over. Dat had ook z'n charme, het was een heel eigen periode. Nu is het veel preciezer ingedeeld, veel meer gereguleerd. Je weet van elkaar beter hoe dingen in elkaar zitten, je ziet de samenhang tussen de onderwerpen veel beter."

Wat ga je straks doen?

"Ik word volgend jaar 57. Ik hoop een leuke baan met enige substantie te vinden. Een bestuursfunctie of een baan die is gericht op specifieke onderwerpen als ruimtelijke ordening, de Rotterdamse haven, Schiphol of de spoorwegen. Wethouder in Utrecht? Nee, daar zitten al twee wethouders en die willen gewoon door. Ik ga geen bonje trappen." ◆

De wethouder met economie en milieu in portefeuille

Jan met de twee petten

Jan Frankevijle heeft de smaak te pakken. Amper zeventien maanden wethouder in Oss met economische zaken en milieu in portefeuille. Deze unieke combinatie heeft tot een heel eigen stijl van politiek bedrijven geleid met opvallende prestaties. Hoe twee ogenschijnlijk natuurlijk tegenstrijdige beleidsterreinen in één persoon worden verenigd. Een gesprek met een onbevangen politicus.

door Martijn van Triest

In juli van het vorig jaar treedt voor de bevolking in Oss een nieuw college aan. Behalve de lokale partij was de samenstelling helemaal anders. Vanaf dat moment kregen de SP (de grootste partij in Oss), PvdA, D66 en de 'lokalen' het voor het zeggen. Na de spreekwoordelijke honderd jaar hegemonie van CDA en VVD was het tijd voor een andere politieke wind. De combinatie van milieu en economie blijkt daar een exponent van.
Jan Frankevijle: "Economie en milieu onder verantwoordelijkheid van één wethouder is uniek voor Oss. Omdat we door de tussentijdse val van het college maar 22 maanden tot de volgende verkiezingen hadden, was er maar weinig tijd om iets neer te zetten. Dat was een van de redenen dat ik de combinatie van beide beleidsterreinen zo zag zitten. Als je iets gedaan wilt krijgen, is het natuurlijk belangrijk dat je niet al te veel tijd verliest met allerlei afstemmingsoverleggen."

De kop in de wind

De fiets was het eerste beleidsinstrument dat de kersverse wethouder inzette. Met die fiets ging hij de bedrijven langs en vroeg naar hun problemen. Bedrijven als Organon (van de pil) en Philips waren in eerste instantie sceptisch.
Jan Frankevijle: "Het bedrijfsleven was in eerste instantie wat afwachtend. Want, wat kun je verwachten van een college met partijen als de SP en de PvdA. Maar door gewoon het gesprek aan te gaan kon het aanvankelijke wantrouwen worden overwonnen. Uit die gesprekken bleek ook dat de bureaucratie van ons gemeenteapparaat veel ondernemers dwars zat. Vooral als het ging om de behandeling van milieuvergunningen. Je begrijpt dat ze bij mij dan aan het goede adres waren."

Convenant op maat

Frankevijle begon dan ook snel een systeem te ontwikkelen waarbij de milieuvergunning wordt gekoppeld aan de vraag of de onderneming een milieuzorgsysteem kent. Bedrijven met zo'n systeem kunnen eenvoudiger en vooral sneller een vergunning krijgen. Bovendien krijgen ze 10% korting op de leges. Zo is het voor bedrijven niet nodig een half jaar te wachten met de aanschaf van een nieuwe machine die sneller en milieuvriendelijker produceert.
Jan Frankevijle: "Bedrijven met een milieuzorgsysteem geven aan dat ze serieus met het milieuvraagstuk bezig zijn. Ik vind het dan ook verantwoord om bij deze bedrijven pas achteraf te controleren of de milieudoelstellingen zijn behaald. Wat we vroeger bij een vergunning vooraf toetste bekijken we bij deze bedrijven nu pas achteraf. Eigenlijk sluit je dus een convenant op maat af die we in de vorm van een vergunning bekrachtigen."
Inmiddels is dit systeem door de gemeenteraad goedgekeurd en zijn de eerste vier aanvragen binnen. Philips meldde zich als eerste aan.

Bedrijventerreinen

Ook de roep om meer bedrijventerreinen bleek een dossier waar milieu en economie elkaar tegenkwamen. Voor de oplossing van dit probleem nodigde Frankevijle de milieubeweging en het bedrijfsleven uit hierover van gedachten te wisselen. In die onderhandelingen bleek een uitruil tussen milieu en economie mogelijk.
Jan Frankevijle: "Oss is een gemeente met een groen en open karakter. Dat willen we graag zo houden. Tegelijkertijd willen we graag werkgelegenheid creëren. Dat was het uitgangspunt voor de onderhandelingen. Uitkomst is dan ook dat we een mogelijke lokatie voor zo'n terrein dat grenst aan de ecologische hoofdstructuur (een te ontwikkelen keten van groene gebieden in Nederland, MvT) hebben laten vallen. Probleem was wel dat in de alternatieve lokatie een bos ligt. Daarom hebben we afgesproken dat we hier toch een bedrijventerrein gaan vestigen en het stuk bos aan een ander natuurgebied gaan toevoegen. Deze compensatie bleek voor alle partijen aanvaardbaar."

Eigen benadering

De vraag is natuurlijk wel of deze unieke portefeuille ook nadelen kent. Immers, de afweging van economische en milieubelangen kan niet altijd via zo'n prachtige uitruil plaatsvinden.
Jan Frankevijle: "Ik ben ervan overtuigd dat je een heel eind komt. Tot op heden ben ik nog geen absolute keuze tussen milieu en economie tegengekomen. Maar, ik sluit natuurlijk niet uit dat die er ooit wel komt. Mijn collega's van de SP zien bovendien het nadeel dat je tegenover bedrijven niet onpartijdig kunt blijven als je het milieubelang moet dienen. Ik denk echter dat je via die open lijn het bedrijfsleven juist kunt overtuigen van dat belang. Dat is een verschil in benadering."

Die andere benadering maakt D66 volgens Frankevijle uniek: "Als D66'er heb je geen verleden, waardoor je geen ballast met je meedraagt. We beginnen gewoon met een klus en proberen die zo goed mogelijk af te ronden. Die stijl is een deel van onze boodschap. Ik heb het idee dat dat hier in Oss goed wordt ontvangen. Wij durven de confrontatie met de kiezer dan ook zeker aan. Hoewel ik niet hoop dat de landelijke tendens – die toch niet echt positief is – een al te grote rol zal spelen." ◆

De plezierjacht in opspraak

Naar een diervriendelijker wetgeving

Geen enkel onderwerp heeft de afgelopen vier jaar tot zoveel telefoontjes geleid aan onze Tweede-Kamerfractie als de Flora- en Faunawet. Dit wetsvoorstel beoogt een betere bescherming te geven aan de in het wild levende dieren en planten. De discussie hierover spitste zich kortgeleden in alle hevigheid toe op de jacht. Letterlijk honderden mensen spoorden de fractie aan om toch vooral te pleiten voor afschaffing van de plezierjacht.

door Simone van Hell, fractiemedewerker D66

Van Aartsen onder vuur

Al deze telefoontjes klonken woordvoerder *Bob van den Bos* als muziek in de oren. Volgens hem had minister Van Aartsen geen duidelijke keuze gemaakt in het conflict tussen de voor- en tegenstanders van jagen. De bewindsman zat vast in een soort politieke wildklem. Zodra hij zich te veel liet opjagen door de dierenbeschermers, kwam het schietgrage deel van zijn liberale achterban in opstand. Van den Bos noemde het hele wetsvoorstel één wanhopige ontsnappingsclausule uit deze benarde situatie.

Weg met de wildlijst

De D66-fractie zelf gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Dit houdt in dat er niet gejaagd mag worden, tenzij daar zwaarwegende redenen voor zijn: als er sprake is van belangrijke schade, gevaar voor de volksgezondheid of verkeersveiligheid. Dit standpunt is conform het diervriendelijke verleden van D66 en niet te vergeten het verkiezingsprogramma.
Daarom vindt D66 jacht uit louter recreatief oogpunt niet aanvaardbaar. Dit betekende volgens de fractiewoordvoerder dat er geen reden is voor het handhaven van een wildlijst, waar vrij op gejaagd mag worden (konijn, fazant, haas, wilde eend, houtduif en patrijs). Vijf leden van de fractie gingen niet mee met de woordvoerder en stemden tegen het voorstel tot afschaffing van de lijst. Deze leden zijn niet principieel tegen de plezierjacht. Zij zijn van oordeel dat ook de 'levende vruchten' uit de natuur mogen worden geplukt.

Instelling fauna-adviesorgaan

De fractie heeft een aantal voorstellen gedaan ter verbetering van de wet. Zo is een amendement ingediend om naast soortenbescherming ook het belang van het individuele dier in de wet zelf op te nemen als fundamenteel uitgangspunt. Helaas haalde dit amendement het – op twee stemmen na – niet. Ook heeft Van den Bos voorgesteld om de drijfjacht op wilde zwijnen te verbieden, aangezien dit onnodig lijden door de betreffende dieren betekent.
Ook vond hij het van groot belang dat jagers het dierenrijk niet meer voor zich alleen hebben. Beslissingen over wat zij mogen doen en laten, zouden democratisch genomen moeten worden op basis van adviezen van onafhankelijk deskundigen en alle belanghebbenden. D66 heeft voorgesteld om de beleidsadvisering niet te beperken tot landelijk niveau, maar in alle provincies een fauna-adviesorgaan in te stellen. Behalve jagers en natuurbeschermers, zouden ook deskundigen op het gebied van dierenwelzijn en faunabeheer hierin vertegenwoordigd moeten zijn.

Foto: Fred Hess

Geen uitzonderingen maken

Het wetsvoorstel voorzag ook in de mogelijkheid van landelijke vrijstelling van het verbod van jagen op beschermde soorten. D66 zag daar geen noodzaak toe, omdat geen enkel dier altijd en overal schadelijk is.
Ten slotte heeft de woordvoerder er sterk voor gepleit dat de plannen en beslissingen voor elk jachtgebied in Nederland openbaar worden gemaakt. D66 vond dat hier geen uitzondering moest worden gemaakt voor de jacht in de Kroondomeinen.
Helaas hebben niet alle D66-voorstellen het gehaald. Het meest teleurstellend was de opstelling van de Partij van de Arbeid. Deze fractie koos herhaaldelijk de zijde van jachtpartijen, de VVD en het CDA, en liet D66 in de kou staan in de pogingen om de wet diervriendelijker te maken. Ook daar zouden de kiezers in mei aan terug moeten denken. ◆

"Oogluikend laten passeren, dan gaat het net als het parkeerprobleem. Het lost zich vanzelf op in een janboel", zegt Brigadier Snuf in *Heer Bommel en de Unistand*.

De regeringsverklaring van 1994 stelt "beheersing van de mobiliteit [is] een wezenlijk aspect van milieubeleid". Het is ook een levensvoorwaarde voor een 'distributieland' waar ruimte schaars is.

Een onmatige vraag, zoals queuën bij een uitverkoop of files in het verkeer, wijst op een goedkoop of gratis aanbod. Discrepantie tussen vraag en aanbod doet velen denken aan uitbreiding van het aanbod. Beperking van de automobiliteit eist echter afremming van de vraag.

Het Nederlandse wagenpark gebruikt 20 miljoen parkeerplaatsen (190 km²) met een geraamde waarde van circa ƒ 100 miljard. Slechts een klein deel van de kosten van dit ruimtebeslag wordt in rekening gebracht via betaald parkeren. Er is dus impliciet sprake van parkeersubsidies. De SER stelt: "Het is moeilijk te rechtvaardigen en economisch gezien verre van optimaal om een deel van de openbare ruimte zonder individuele kostentoerekening aan parkeerders ter beschikking te stellen."

De 'werkende' sector die zowel veroorzaker is van de file als belanghebbend bij de aanpak ervan, bestaat voor 24% uit zakelijk- en 6% vrachtverkeer tegen 57% woonwerkverkeer. Voornamelijk de laatste groep wordt door (lang)parkeersubsidies begunstigd terwijl zij juist de bereikbaarheid van de Randstad bemoeilijkt voor automobilisten met een hoger economisch nut.

In 1994 was D66 de eerste partij die in haar verkiezingsprogramma op bondige wijze de essentie van het parkeerbeleid samenvatte: "Beheersing van het autogebruik moet ook geschieden door een stringent parkeerbeleid met het aantal plaatsen en de tarieven als variabelen."

Inderdaad bepalen parkeerplaatsen de toestroom van auto's en de meest effectieve manier om het autogebruik te matigen is een 'betaald parkeer'beleid. Het is bovendien zinnig om subsidies die het autogebruik stimuleren af te schaffen vóórdat nieuwe heffingen worden opgelegd of ƒ 500 miljoen in het fraudegevoelige rekeningrijden wordt geïnvesteerd.

Een centraal parkeerbeleid, gericht op de doelstellingen van het Rio-verdrag en het SVV-II blijft ontbreken. Zelfs de 'bereikbaarheid' van het distributieland blijkt minder zwaarwegend dan het dogma van de 'deregulering'. Het rijk legt de (inter)nationale verantwoordelijkheid bij gemeenten.

Gemeenten dienen hun eigen belangen: schaarste aan grond voor bedrijfsvestigingen maakt 'parkeren' een wapen in de intergemeentelijke concurrentiestrijd. Gemeenten willen ook parkeeroverlast op straat voorkomen en zij dwingen ondernemers tot aanleg van "voldoende" (= maximale) aantallen parkeerplaatsen voor het woonwerkverkeer van hun werknemers (het bedrijfsleven neemt hierdoor, letterlijk, de rol van parkeersubsidiënt voor zijn rekening). In het Bouwbesluit van de Woningwet sanctioneert het rijk dit verkeersaanzuigende beleid. In veel gemeenten bevindt zich nu de helft van de parkeerplaatsen op bedrijfsterreinen. Uiteraard nemen de files op het hoofdwegennet spectaculair toe.

Beheersing van automobiliteit is niet mogelijk als het woon-werkverkeer wordt aangemoedigd. Natuurlijk moet er geparkeerd worden, maar moét dit bij ieder kantoor en ieder bedrijf afzonderlijk? Publiekstoegankelijke parkeervoorzieningen zijn functioneler en billijker. Functioneler, omdat zij minder grond vergen. Billijker, omdat zij de consumptievrijheid dienen en *alle* automobilisten er gebruik van kunnen maken, 24 uur per dag.

(In de Haagse binnenstad, op 'eigen' terrein, bieden drie ministeries hun ambtenaren gratis gebruik van een parkeerplaats. Deze plaatsen - à ƒ 40.000 per plaats - zijn niet beschikbaar voor Hagenaars, overdag niet, 's avonds niet en ook niet tegen betaling. Ook de fietsende ambtenaar wordt achtergesteld. Anders dan zijn automobiele collega ontvangt hij niet zo'n riante secundaire arbeidsvoorwaarde.)

Parkeren hoort niet bij een gebouw maar bij het autostelsel, net zoals de benzinepomp. De overheid beseft dit niet. Zij heeft die denkfout zelfs een naam gegeven: 'bedrijfsgebonden parkeren'. Natuurlijk moeten ondernemingen laden en lossen en er zijn dienstauto's nodig. Parkeren is echter geen onderdeel van IT, staalproductie of onderwijs. Het is onderdeel van een verkeersstelsel waar de overheid voor verantwoordelijk is.

Het is in ieders belang om selectief gebruik van ruimte te bevorderen door afschaffing van de parkeersubsidies en multifunctioneel en tijdsfunctioneel gebruik van de ruimte. Het toerekenen van parkeerkosten aan de gebruiker en het openbaar stellen van parkeerruimte, is ingrijpend en biedt uitzicht.

Toerekening van parkeerkosten:
- maakt verlaging van de motorrijtuigenbelasting mogelijk;
- maakt reiskostenvergoedingen voor *alle* werknemers mogelijk;
- ontslaat de laagste inkomensgroep, de autoloze, van betaling van parkeerkosten voor hogere inkomensgroepen;
- geeft autogebruikers inzicht in, en greep op de autokosten.

Minder woon-werkverkeer:
- geeft ruimer baan aan vervoer dat niet anders dan per (vracht)auto kan plaatsvinden;
- beperkt de ƒ 4 miljard economische schade door files;
- vraagt minder grond en investering voor infrastructuur en tempert de opwaartse druk op grondprijzen;
- versterkt de concurrentiepositie van fiets en openbaar vervoer;
- maakt steden plezieriger en spaart het groene hart;
- vermindert de CO_2 uitstoot;
- geeft kinderen weer de mogelijkheid te fietsen en ontslaat ouders uit hun rol als taxichauffeur.

Voorwaarde voor dit opgeruimde vooruitzicht, is dat parkeerplaatsen niet langer gratis worden verstrekt en dat parkeren, als onderdeel van het verkeersstelsel, een rationele aanpak krijgt die het ruimtebeslag beperkt.

Amsterdam, december 1997

Sascha Tavere.

Sebastian Dingemans, partijvoorlichter

Sinds 1 september 1997 is Sebastian Dingemans als partijvoorlichter werkzaam op het Landelijk Secretariaat in Den Haag. Een veelzijdig beroep, maar in zekere zin draait het werk van een partijvoorlichter maar om één ding: het op een zo structureel mogelijke manier communiceren met de kiezers. Zeker in de aanloop naar de verkiezingen. Een impressie van een werkweek.

Donderdag

Als voorlichter word je geleefd door het nieuws op de radio en in de ochtendkranten, waar meteen op gereageerd moet worden. Zeker in verkiezingstijd. Vandaag ziet het er vooralsnog naar uit dat ik mijn programma kan afwerken. De maandag- en donderdagochtend beginnen steevast met het woordvoerdersoverleg op het ministerie van VWS in Rijswijk. De combinatie van het ministerschap en lijsttrekkerschap van Els Borst maakt het noodzakelijk dat we van elkaars reilen en zeilen op de hoogte zijn.
's Middags heb ik gelukkig een uurtje de tijd om me voor te bereiden op het interview met Jacob Kohnstamm dat ik vanavond met Fred Herrebout voor de Democraat zal afnemen.
Kohnstamm heeft twee weken geleden aangekondigd een poosje uit de politiek te gaan. Om zes uur tref ik Fred in perscentrum Nieuwspoort waar we de vragen voor het interview doornemen. Het gesprek met Kohnstamm verloopt in een prettige en gemoedelijke sfeer. We kunnen er een leuk interview van maken, concluderen we later als we nog een afzakkertje nemen in het café.

Vrijdag

De dag begint met een overleg met partijvoorzitter Tom Kok. Hoewel we de meeste dingen over het algemeen telefonisch afhandelen, is hij vanochtend op het Landelijk Secretariaat. De rest van de dag besteed ik aan het schrijven van het elektronisch weekbulletin Digitaal 66 en het beantwoorden van de 'politieke brieven', waarvan er enkele tientallen per week binnenkomen.
Op het radiojournaal van 1 uur hoor ik dat Gerrit Jan Wolffensperger officieel de nieuwe voorzitter van de NOS wordt. Later op de middag zal er een fractievergadering plaatsvinden om een nieuwe fractievoorzitter te kiezen. Het wordt Thom de Graaf.

Weekeinde

Is rustig. Ik besluit het weekeinde te besteden aan het uitpakken van de dozen die sinds mijn verhuizing uit Brussel nog onaangeroerd in een hoek staan.

Maandag

Zoals gebruikelijk begin ik 's ochtends op het ministerie in Rijswijk.
Vanavond zal Borst het Pasteurziekenhuis in Oosterhout openen en vervolgens aanwezig zijn op een bijeenkomst van de D66-afdeling Oosterhout. Ik ben er vanavond met campagnedirecteur Ewout Cassee namens D66 bij. Verder bespreken we de officiële presentatie van de financiële onderbouwing van het concept-verkiezingprogramma die komende donderdag aan Els Borst zal worden overhandigd.
's Middags tref ik met de afdeling voorlichting van het ministerie van economische zaken de laatste voorbereidingen voor de overhandiging van de SWB-publicatie 'Naar een vitale economie', morgenmiddag aan Hans Wijers. Aan het eind van de middag vertrek ik naar Oosterhout. De zaal zit vol met mensen uit de medische sector en er worden behoorlijk wat kritische vragen op Borst afgevuurd, die zij met gemak beantwoordt. Als ik thuiskom is het laat...

Dinsdag

Vanochtend bestudeer nog één keer het communicatieplan dat ik voor de komende drie jaar heb geschreven. Al wekenlang ben ik het aan het bijschaven en vanavond zal het ter besluitvorming aan het Dagelijks Bestuur worden voorgelegd. Intussen rinkelt de telefoon aan één stuk door. De pers wil weten wanneer de financiële onderbouwing van het concept-verkiezingsprogramma verschijnt en is geïnteresseerd in de SWB-publicatie.
's Middags wordt op een persconferentie op Economische Zaken de SWB-publicatie officieel aan Hans Wijers aangeboden. De belangstelling van de pers is gering, maar er staat in ieder geval een goed verhaal op het ANP, dat ik de publicatie onder embargo heb gegeven.

Woensdag

Vandaag staat in het teken van de voorbereiding van de persconferentie voor de financiële onderbouwing van het concept-verkiezingsprogramma.
's Middags nog de laatste inhoudelijke besprekingen met de voorzitter van de programmacommissie Michiel Scheffer, Bert Bakker en Kees Dietz. Ik bel met het ANP om de aankondiging van de persconferentie 'op het net' te zetten en maak nog snel een persbericht. Alles is geregeld ...

Donderdag

Vandaag sla ik het woordvoerdersoverleg op het ministerie van VWS voor één keer over. De ervaring leert dat wanneer er iets te gebeuren staat, zoals de persconferentie van vandaag, de telefoon niet stil staat. Mijn voorspelling blijkt juist. Ik krijg veel telefoontjes van de pers. Hoeveel bezuinigen jullie? Hoeveel besteden jullie aan lastenverlichting? Is het waar dat jullie 1 miljard op defensie bezuinigen? Kunnen we de onderbouwing niet onder embargo krijgen? Om half één kan ik de persconferentie beginnen. Zowel de voorzitter van de programmacommissie als Els Borst zetten een stevig verhaal neer. Els Borst opent de aanval op de programma's van PvdA, VVD en CDA. Om kwart voor twee is alles achter de rug. De eerste berichten op 'het net', teletekst en de radio zijn goed: de boodschap is duidelijk overgekomen. We kunnen tevreden zijn ... ◆

Jacob Kohnstamm:

"Ik ben een oudgediende ..."

Kort geleden maakte Jacob Kohnstamm bekend uit de politiek stappen. Hij wil graag een tijdje bevrijd zijn van het harnas van de politiek, zo bekende hij in Vrij Nederland. Het is geen definitief afscheid, en dus is ons gesprek geen afscheidsinterview. We praten over D66 toen en nu, de komende verkiezingen en het grotestedenbeleid: " ... de tweedeling binnen maatschappelijk aanvaardbare grenzen houden".

door Sebastian Dingemans en Fred Herrebout

Geen vaste plannen

We spreken met Kohnstamm, spijkerbroek, geen das, te midden van de stemmige houten lambrisering van het ministerie van binnenlandse zaken. Zojuist is de overstap van Gerrit-Jan Wolffensperger van de Tweede-Kamerfractie naar de NOS bekend gemaakt. Kohnstamm: "Ik heb in 1977 enigszins de hand gehad in Gerrit-Jans partijpolitieke start. Als bestuurslid van de afdeling Amsterdam heb ik hem namens dat bestuur gevraagd om kandidaat-lijsttrekker in Amsterdam te worden. Hij was stomverbaasd, maar na een paar weken besloot hij het te doen. En nu, twintig jaar later, stappen we vrijwel gelijktijdig uit de landelijke politiek."
Anders dan Wolffensperger, die vrijwel direct bij de NOS start, blijft Kohnstamm tot er een nieuwe regering is. In de komende verkiezingscampagne zal hij volop meedraaien. En net als bij Wolffensperger is zijn vertrek niet definitief. Kohnstamm: "Ik weet echt niet of ik terug zal komen. Ik ben niet uitgekeken op het politieke vak. Daarom heb ik in het interview in Vrij Nederland gezegd dat ik me bijvoorbeeld wel voor de Eerste Kamer kandidaat wil stellen. Of iets op internationaal gebied wil doen. Ik sluit niets uit, maar ik heb op dit moment geen vastomlijnde plannen."

Hoe het is gekomen

Ook al is hij nog niet weg, toch is zijn aankondiging een reden om terug te kijken naar de beginjaren van D66. Kohnstamm vertelt hoe hij destijds, eind jaren zestig, lid is geworden van de partij: "Ik zat toen met drie vrienden, waarmee ik in een studentenhuis woonde, een avond lang te bomen over politiek en over hoe het anders moest. Twee van die jongens zaten op de lijn van de VVD, ik en een ander op die van D66. 's Nachts, en inmiddels behoorlijk dronken, besloten we dat we dan ook de daad bij het woord moesten voegen en lid moesten worden. Een van de aspirant-VVD'ers belde naar het VVD-partijbureau, maar daar was om half drie 's nachts natuurlijk niemand. Ik wilde niet achterblijven en draaide het nummer van het D66-secretariaat. Daar nam iemand op met 'Goedenavond, D66' en noteerde mij als lid. Als die persoon er toen niet had gezeten, was ik misschien nooit lid geworden en had ik hier nu niet gezeten."

Wat was het toen voor een partij, vergeleken met nu?
"Toen was het een Gideonsbende, een ongeorganiseerde club. En erg gestroomlijnd is het nog steeds niet. Maar de grootse en meeslepende visies die je toen hoorde, zijn verdwenen. Bij alle politieke partijen trouwens. De samenleving is een stuk nuchterder en zakelijker geworden. En de politiek dus ook."

En de typische D66'er ...?
"Die ook. Eind jaren zestig was dat iemand die een corduroy pak droeg en reed in een Eend of een Volvo Amazone. Een R4 kon ook. Nu rijdt-ie eerder in een Mitsubishi. Maar in een aantal opzichten zijn we niet veranderd. We zijn nog steeds mensen met de beurs rechts en het hart links. En we twijfelen nog steeds altijd aan alles. De standpunten van zo'n partij passen niet op één A4'tje, dat moeten we dus ook niet proberen. Ook al maakt dat het besturen van zo'n partij er niet makkelijker op."

D66 wordt nu zelfs in de media verweten een gewone politieke partij te zijn.
"Ach. De kritiek op D66 was altijd dat D66 niet meer was dan Van Mierlo en dat D66 onduidelijk was. Beide punten zijn niet langer vol te houden. En dus wordt ons nu verweten 'gewoon' te zijn. Hetzelfde geldt voor die reactie van 'daar heb je ze weer' als we weer beginnen over staatsrechtelijke vernieuwing. Terwijl je je afvraagt waarom het zo moeilijk is om iets op dat gebied te veranderen. Maar het tast de bestaande machtsverhoudingen aan, en dat ligt gevoelig. En dan blijkt ook de PvdA opeens heel behoudend te zijn.
De komende campagne is voor D66 uniek. Nog nooit eerder hebben we deelgenomen aan een kabinet dat zo duidelijk aansluit bij onze ideeën en dat tegelijk de rit uitzit. Campagne voeren is lastig voor een regeringspartij. Het beleid van het kabinet is natuurlijk nooit voor 100 % gelijk aan wat er vier jaar geleden in ons programma stond. Dat is de consequentie van deelnemen aan een coalitie. Maar het zou jammer zijn als daardoor de partij alleen maar het beleid van het afgelopen kabinet kan verdedigen. Een partij moet kunnen dromen en tegelijk een lijsttrekker hebben die zegt 'prima, maar nu kan het nog even niet'. De partij moet niet te angsthazerig worden."

Met Hans Wijers heeft D66 zich voor het eerst ook op economisch gebied geprofileerd ...
Lachend: "Ho, ho, hier spreekt de oudgediende. Louise Groenman is tenslotte degene die jarenlang heeft geprobeerd om de openingstijden in de winkelsluitingswet te wijzigen. Tevergeefs. Dankzij Paars is het opeens gelukt. En in 1981 heeft Jan Terlouw als minister van economische zaken een aantal belangrijke stappen gezet om de Nederlandse industrie weer concurrerend te maken, zoals de instelling van de Maatschappij voor Industriële Projecten, die risicodragend kapitaal ging verstrekken aan startende ondernemingen.

Inhoud

pag. 1 Congres 66; 67 en 68 Hoofdbestuur
pag. 2 Adviesraad
pag. 3 Stichting Wetenschappelijk Bureau
pag. 4 Opleidingscentrum
pag. 7 Bestelbon
pag. 9 Hotelreserveringsformulier
pag. 10 Aankondiging kandidatenpresentaties

BELANGRIJKE MEDEDELING

Congres 66

14 en 15 februari 1998
Lokatie: Congrescentrum Leeuwenhorst, Noordwijkerhout

leeuwenhorst
congres centrum

Congres 66

Regio- en afdelingsafdrachtregeling 1999

- rectificatie -

In het katern van Democraat nr. 9 vond u op pag. 5 en 6 een tekst over de regio- en afdelingsafdracht 1998 en 1999. De tekst m.b.t. 1998 kunt u zien als informatie over de huidige regeling.
In congres 66 wordt alleen besloten over de afdrachtregeling 1999. De tekst van het voorstel treft u aan op pag. 6 onder het kopje "Toelichting bij de afdrachtregeling 1999". Dit kopje moet luiden: *Regio- en afdelingsafdracht 1999.*

Congressen 67 en 68

Najaarscongres 1998

Het najaarscongres 1998 zal volgens planning plaatsvinden op 28 november.
Centraal thema: Naar een vitale economie. Daarnaast zullen er wijzigingsvoorstellen gedaan worden voor Statuten en Huishoudelijk Reglement.
Congresstukken zullen bij de leden zijn rond 8 juli 1998.
Moties en amendementen kunnen worden ingediend tot 27 oktober 1998 12.00 uur.
Voor Actuele Politieke Moties is de sluitingsdatum 26 november 10.00 uur.
De lokatie zal nog worden bekendgemaakt.

Voorjaarscongres 1999

Het voorjaarscongres 1999 zal volgens planning plaatsvinden op 6 en 7 februari 1999.
Het is het congres voor de verkiezingen van de Provinciale Staten op 3 maart 1999.
Congresstukken worden gepubliceerd in het katern van de Democraat die rond 7 oktober bij de leden in de bus valt.
Sluiting van de indiening van moties en amendementen is op dinsdag 8 december 1998.

Hoofdbestuur

Statuten en Huishoudelijk Reglement

In juni 1996 verscheen een nieuwe losbladige bundel Statuten en Huishoudelijk Reglement D66.
Inmiddels zijn daarop wijzigingen aangebracht door congres 65.
U kunt een set met de vervangende pagina's 7 t/m 38 en 45/46 tegen kostprijs ontvangen. Bestellingen kunnen geplaatst worden via de bestelbon elders in dit katern.
Alle secretarissen van regio's en afdelingen hebben de set reeds ontvangen.

Verzoek van het DIC

Het DIC (Documentatie- en Informatiecentrum van D66) beheert een centraal archief met daarin o.a.: nota's, algemene beschouwingen, jaarverslagen, concept-programma's, definitieve verkiezingsprogramma's van alle regio's en afdelingen. Wij zorgen ook voor kennisgeving aan Bestuurders vereniging, Hoofdbestuur, Opleidingscentrum, de partijvoorlichter, de Democraat-redactie en zo nodig de Programmacommissie. Het is daarom voldoende om 1 exemplaar van elk document te zenden aan het DIC.
Veel afdelingen hebben het DIC reeds op hun verzendlijst gezet. Mogen wij de andere verzoeken hetzelfde te doen?

Belangrijke data in de komende periode (1997 t/m mei 1998)

1997	
za 13 dec	Adviesraadvergadering
wo 17 dec	TK98, kandidatenlijst 2e ronde bij leden
1998	
za 10 jan	presentatie Tweede-Kamerkandidaten in Eindhoven
ma 12 jan	opening kandidaatstelling Adviesraad 1998 (AR98)
za 17 jan	presentatie Tweede-Kamerkandidaten in Zwolle
di 20 jan	GR98, indienen kieslijsten bij gemeente (dag der kandidaatstelling)
vr 23 jan	TK98, sluiting poststemming 2e ronde
za 31 jan	vanaf heden HB-voorstel invulling stem adviescommissies EK en EP opvraagbaar bij Landelijk Secretariaat
do 12 feb	sluiting Actuele Politieke Moties congres 66 om 10.00 uur
za **14** feb/ zo **15** feb	**congres 66** TK98: bekendmaking lijsttrekkerskandidaten, vaststellen verkiezingsprogramma, verkiezing lijsttrekker; EK99: invulling stemadviescommissie EP99: invulling stemadviescommissie
di 24 feb	sluiting kandidaatstelling Adviesraad
wo 04 mrt	gemeenteraadsverkiezingen
wo 18 mrt	EK99, opening kandidaatstelling
wo 18 mrt	EP99, opening kandidaatstelling
di 24 mrt	TK98, indienen kieslijsten (dag der kandidaatstelling Tweede Kamer)
di 14 apr	GR 98, installatie nieuwe gemeenteraadsleden
wo 15 apr	AR98, opening poststemming
wo 06 mei	TK98, verkiezingsdag
do 07 mei	EP99, sluiting kandidaatstelling
vr 15 mei	AR98, sluiting poststemming
wo 08 jul	congres 67, congresstukken bij de leden
wo 19 aug	EK99, sluiting kandidaatstelling
wo 07 okt	EP99, kandidatenboek bij leden/opening poststemming
wo 21 okt	EP99, begin presentatieperiode
di 27 okt	congres 67, sluiting indiening moties en amendementen
wo 11 nov	EK99, kandidatenboek bij leden/opening poststemming
do 26 nov	congres 67, sluiting indiening Actuele Politieke Moties
za 28 nov	**congres 67**
wo 02 dec	EP99 sluiting poststemming
di 08 dec	congres 68, sluiting indiening moties en amendementen
vr 18 dec	EK99, sluiting poststemming
1999	
di 19 jan	PS99, dag der kandidaatstelling (indiening lijsten
do 04 feb	congres 68, sluiting indiening Actuele politieke moties
za **06** feb	**congres 68**
zo **07** feb	**congres 68**
wo 03 mrt	PS99, verkiezingsdag
di 20 apr	EK99, dag der kandidaatstelling
wo 28 apr	EP99, dag der kandidaatstelling
di 25 mei	EK99, verkiezingsdag
do 10 jun	EP99, verkiezingsdag (onder voorbehoud)

Adviesraad

NIEUWE ADVIESRAAD (1998 - 2000)

De Adviesraad, die door middel van regionale verkiezingen wordt samengesteld, brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan het hoofdbestuur en de fracties in de Eerste en Tweede Kamer alsmede het Europees Parlement inzake de vorming van de landelijke en Europese politiek en inzake de organisatiestructuur en procedures van de partij.

Plenair komt de Adviesraad jaarlijks zes tot acht keer bijeen. Behalve de (meestal) regionale voorbereiding is het de bedoeling dat de te beadviseren thema's en beslispunten door de leden en de plaatsvervangers in werkgroepen worden voorbereid.
Voor meer informatie over het werk van de Adviesraad kunt u bellen met een van de beide vice-voorzitters van de Adviesraad: Emmy Jacobs tel. 030 - 2513409 en Don van Lin tel. 0182 - 537 151. Een lijst met namen en telefoonnummers van zittende leden van de Adviesraad in uw regio, kunt u bij het Landelijk Secretariaat opvragen.

namens de Adviesraad
Paul Wessels, voorzitter

De eerstvolgende verkiezing van leden en plaatsvervangers van de Adviesraad vindt plaats in 1998.
De relevante data zijn:

12 jan 98	opening aanmelding
24 feb 98	sluiting aanmelding
15 apr 98	opening poststemming
15 mei 98	sluiting poststemming
21 mei 98	uitslag bekend bij kandidaten
08 jul 98	Democraat met uitslag bij leden

De Adviesraad bestaat uit 50 leden en een gelijk aantal plaatsvervangers. Er zijn dus 100 vacatures!

Aanmeldingsformulieren kunnen worden aangevraagd bij het Landelijk Secretariaat via de bon elders in dit katern.

Kandidaten dienen zich voor 24 februari 1998, 12.00 uur schriftelijk middels een kandidaatstellingsformulier bij de Landelijke Verkiezingscommissie aan te melden.

De zetelverdeling tussen de regio's wordt in januari 98 vastgesteld op basis van de ledencijfers per regio in december 97. Als richtlijn kan de huidige verdeling dienen:

Groningen	3 zetels
Friesland	3 zetels
Drenthe	3 zetels
Overijssel	3 zetels
Gelderland	5 zetels
Utrecht	5 zetels
Noord-Holland	8 zetels
Zuid-Holland	8 zetels
Zeeland	2 zetels
Noord-Brabant	5 zetels
Limburg	3 zetels
Flevoland	2 zetels

In de volgende Democraat, die rond 4 februari bij u in de bus valt, zal de definitieve zetelverdeling worden vermeld.

Na de sluiting van de kandidaatstelling op 24 februari 1998, 12.00 uur vinden er in de periode van 15 april t/m 15 mei regionale presentatiebijeenkomsten plaats.

namens de Landelijke Verkiezingscommissie
Gerk Oberman, voorzitter

LET OP!

Gewijzigde openingstijden Landelijk Secretariaat rond de feestdagen

- In de week van 22 t/m 26 december: 22 en 23 december normaal geopend; 24 december van 9.00 - 13.00 uur.
- in de week van 29 december t/m 2 januari: 29, 30 december en 2 januari normaal geopend; 31 december van 9.00 - 13.00 uur.

ingezonden mededeling

ZET JAN HOOG!!!

Zet Jan van Walsem hoog op het landelijk stembiljet van D66

* Hij heeft gezag in de kamer op economisch en financieel terrein
* Hij had op vele onderwerpen een beslissende invloed: Fokker, winkeltijden, Technolease, allochtonenregistratie, CTSV-Van Linschoten, wetgeving KvK, etc.
* Hij laat E.Z. daadwerkelijk een Groen Bruto Nationaal Product opstellen
* Hij profileert D66 krachtig en duidelijk

De D66ers die **Jan van Walsem** hoog hebben

Wetenschappelijk bureau

Idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van het wetenschappelijk bureau van D66. Het bevat interviews, analyses, commentaren en achtergrondartikelen over ontwikkelingen die relevant zijn voor de politiek.

IDEE

IDEE nummer 6, 1997

Het thema van dit nummer luidt: *Politieke vernieuwing en democratisering.* Het bevat:

- *Politieke vernieuwing en de smalle marges van paars*
  door Allan Varkevisser
  Wat heeft paars betekend in termen van politieke vernieuwing en democratisering? Drie 'vernieuwers' van drie verschillende partijen - Jan Willem Duyvendak (GroenLinks), Lennart van der Meulen (D66) en Ad Koppejan (CDA) - maken de balans op.

- *Democratie, burgerschap en 'onze' overheid*
  door Arthur Docters van Leeuwen
  Wie of wat is de overheid nog in het tijdperk van de publiek-private partnerships? Docters van Leeuwen over de noodzaak van een nieuw begrip van overheid en een nieuwe opstelling van overheidsdienaren.

- *Bolk versus Katja*
  door Marco van Lierop
  Jongeren en politiek gaan niet goed samen, ondanks de retoriek van verjonging en vernieuwing in de politiek. Van Lierop gaat in op de achtergronden en roept de politieke partijen op hun hooghartige houding jegens jongeren in te ruilen voor een meer communicatieve opstelling.

- *Van politieke partijen en de dingen die voorbij gaan*
  Statements over politieke vernieuwing, de integriteit van D66 en de rol van sociale bewegingen van oud JD-voorzitter Dennis Hesseling, politiek filosoof en ethicus Pieter Fokkink en de hoofddirecteur van de Vereniging Natuurmonumenten Frans Evers.

En verder:

- *Pragmatisme: een kwestie van mentaliteit*
  door Menno van der Land
  D66 wordt vaak geassocieerd met het begrip pragmatisme, maar over het algemeen in een verkeerde betekenis. Van der Land doet een poging tot opheldering.

- *Wat maakt vorming academisch?*
  door Henk Manschot
  De rector van de kleinste en meest bijzondere universiteit van Nederland buigt zich over de vraag die iedereen lijkt te vergeten in het Nationale Kennisdebat.

- *Denken over een democratische gezondheidszorg*
  door Allan Varkevisser
  Het eerste deel van een serie portretten van de werkgroepen van de SWB. Waar houden zij zich mee bezig en wat is hun plaats ten opzichte van de vertegenwoordigende politiek? Ditmaal een kennismaking met Simon Groen, de voorzitter van de SWB-werkgroep Volksgezondheid.

Tot nog toe verschenen in 1997 de volgende themanummers van Idee (*f* 12,50, zie bestelbon):
1. De mens in de samenleving
2. Europa
3. Economie en milieu
4. De overwerkte arbeidsmarkt
5. Gezondheidszorg

Ook van 1996 zijn nog themanummers ad *f* 10,— verkrijgbaar:

- Reinventing government
- Digitalisering en nieuwe media
- Het democratisch onderhoud
- Landbouw en wereldvoedselproblematiek
- De spektakelmaatschappij

Naar een vitale economie

Een nieuwe publicatie van de SWB over economie

In de nieuwe reeks cahiers van de SWB is een publicatie verschenen van de projectgroep economie. *Naar een vitale economie* is een poging om het economische denken binnen de partij te vernieuwen en bij de tijd te brengen. Globalisering, technologische ontwikkelingen, de vorming van de Europese Unie en moderne opvattingen over democratie hebben hun weerslag op economische processen. Niet alleen op hoe deze verlopen, maar ook hoe we deze dienen te beoordelen. In het cahier wordt een model gepresenteerd, waarlangs men de economische werkelijkheid anno 1997 inzichtelijk kan maken en geschikt voor politieke beoordeling. Dit model is gebaseerd op vier waarden, de vier D's genoemd, te weten duurzaamheid, democratie, dynamiek en draagvlak. Economisch beleid dient volgens de opstellers aan alle vier de waarden te worden getoetst.
Prijs: *f* 15,00

Schenkingsdeclaratieformulier
SWB-werkgroepleden die een schenkingsdeclaratieformulier wensen te ontvangen, kunnen dat aanvragen bij de SWB.

Opleidingscentrum

TRAININGEN

LEREN DEBATTEREN
10 januari
Politiek debat kan gevoerd worden in eigen politiek verband, de afdeling of fractie, of in politieke arena's zoals de raadszaal, een forum of de kroeg. Debatvaardigheden zijn essentieel om in discussies uw standpunten te kunnen onderbouwen en uzelf (en D66) te profileren. Te profileren op zo'n manier dat de toehoorders uw argumenten begrijpen en uw standpunt gaan steunen. Debatteren en presenteren hebben veel overeenkomsten met elkaar. Het verschil zit in de interactie tussen de sprekers. Dit maakt een debat tot een spannende gebeurtenis. Tijdens deze training op 10 januari in **Amsterdam** is aandacht voor de voorbereiding en de opbouw van het debat, voor debattechniek en presentatievaardigheden. Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

D66 EN DE PRAKTIJK VAN DE GEMEENTERAAD
10 en 17 januari
Deze *tweedaagse* cursus in **Utrecht** en in **Obdam** vormt een uitstekende voorbereiding op een toekomstig raadslidmaatschap. Het doel van deze cursus is om kandidaten in staat te stellen om direct na hun benoeming een wezenlijke bijdrage te leveren aan de besluitvorming in de gemeenteraad.
De volgende onderwerpen staan centraal: het functioneren van gemeenteraad en raadscommissies, het ambtelijk apparaat en de gang van zaken in een gemeentehuis, besluitvorming, effectieve samenwerking binnen en buiten de fractie, tactiek en strategie, informatieordening en -verwerking. De cursus wordt geleid door ervaren D66'ers. Cursisten ontvangen ter voorbereiding de publicatie 'D66 en de praktijk van de gemeenteraad'. Deelnamekosten voor deze *twee* dagen zijn *f* 50,00 (zonder lunch).

CONFLICTHANTERING
17 januari
Wie actief is in de politiek zal van tijd tot tijd geconfronteerd worden met 'lastige' mensen, bijvoorbeeld in vergaderingen, bijeenkomsten of tijdens een presentatie. Soms luistert men niet, probeert men u een hak te zetten of zelfs onderuit te halen.
Met deze training leert u enkele technieken om tijdens dergelijke confrontaties op de juiste wijze met de mensen om te gaan. Er wordt gewerkt met verschillende op de praktijk gerichte oefeningen en er is een uitstekende instructievideo. De training is op 17 januari in **Eindhoven**.
Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

HANDELEN IN ONDERHANDELEN
23 en 24 januari
In samenwerking met de Bestuurdersvereniging organiseert het Opleidingscentrum een weekend waarin de aanstaande collegeonderhandelingen centraal staan. Het weekend start met een intensieve training onderhandelingsvaardigheden en er is aandacht voor zaken als strategie en coalitievor-

ming. Bij dit gedeelte zullen tevens enkele landelijke politici van D66 aanwezig zijn. Er wordt gewerkt in kleine groepen onder leiding van ervaren trainers.
Aan dit weekend kan uitsluitend worden deelgenomen door hen die straks ook daadwerkelijk de onderhandelingen zullen voeren. Fracties ontvangen hierover nog een aparte uitnodiging. De bijdrage in de kosten voor dit weekend in **Doorn** zijn *f* 175,00 (inclusief maaltijden en overnachting).

OMGAAN MET DE MEDIA
24 januari
De gemeenteraadsverkiezingen komen eraan. Veel leden, waaronder met name de kandidaten voor de gemeenteraad, zullen dan ook in de komende tijd direct betrokken zijn bij de verkiezingscampagne. In dat kader heeft het Opleidingscentrum een nieuwe training samengesteld. Deze training in **Utrecht** heeft tot doel om uw contacten met de lokale en regionale pers te verbeteren. Daartoe wordt onder meer geoefend in op de praktijk afgestemde rollenspellen.
De training is met name bestemd voor degenen die tijdens de verkiezingscampagne regelmatig met de lokale en regionale pers contact hebben. Kosten *f* 45,00.

LEIDEN VAN EEN VERGADERING
14 februari
Binnen D66 heeft iedereen wel eens te maken met het leiding geven aan discussies en vergaderingen. Dat kan zijn tijdens bijvoorbeeld werkgroep- of commissievergaderingen, afdelings- of fractievergaderingen. De training is op 14 februari in **Den Haag**. Het doel is om de vergaderingen de moeite en tijd waard te laten zijn. De gespreksleider speelt daarbij een cruciale rol. Deze moet kunnen omgaan met vergadertechnische aspecten als: structuur aanbrengen en tijd beheersen, analyseren en samenvatten, de stemming goed houden en besluiten (laten) nemen. Tijdens enkele intensieve oefeningen krijgen de deelnemers hiermee te maken. Deelnamekosten *f* 45,00 (inclusief lunch).

SPEECH EN PRESENTATIE
21 februari
In de politiek zijn communicatieve vaardigheden onmisbaar voor het behalen van succes. Tijdens deze training is intensief aandacht voor de belangrijkste onderdelen van een presentatie. Aan de hand van verschillende oefeningen komen zaken aan de orde zoals de voorbereiding van een speech, het gebruik van hulpmiddelen, de vorm en inhoud van de presentatie, de spelregels tijdens de speech, plankenkoorts en een evaluatie. In een kleine groep deelnemers is veel ruimte en aandacht voor het individu. De training wordt op 21 februari in **Groningen** gehouden.
Deelnamekosten zijn *f* 45,00 (inclusief lunch).

TEAMVORMING
Het Opleidingscentrum biedt een training aan onder de titel 'Teamvorming'. Deze training is speciaal bestemd voor fracties, eventueel samen met een steunfractie of fractiemedewerker. Het doel van de training is om de kracht van de fractie te verbeteren op basis van ieders persoonlijke kwaliteiten. Tijdens deze training wordt onder meer gebruik gemaakt van het 'Kwaliteitenspel' en enkele intensieve oefeningen.
De specifieke invulling van deze training vindt plaats in overleg met de fractie. Aan de training zijn twee serieuze voorwaarden verbonden: de gehele fractie moet eraan deelnemen en er dient geen acuut en ernstig conflict binnen de fractie te spelen. Voor verdere inlichtingen over deze training kunt u contact opnemen met het Opleidingscentrum (tel. 070 - 3566066). Kosten in overleg.

BROCHURES

D66 EN DE PRAKTIJK VAN HET RAADSWERK
(herziene versie juli 1997)
"Al doende leert men" is de open deur waardoor tal van raadsleden het gemeentehuis binnenstappen. Het is zeker waar dat de praktijk de beste leerschool is, daar staat tegenover dat het beginnend raadslid zich goed kan voorbereiden. Deze publicatie biedt een globaal inzicht in wet- en regelgeving en geeft tegelijk aan hoe het raadslid daarmee kan omgaan. Verder informatie over interne en externe relaties, strategie, tactiek en financiën. Onmisbaar voor een ieder die zich kandideert. Prijs: *f* 17,50

WERKWIJZER
LOKAAL VERKIEZINGSPROGRAMMA
Deel 1:
Hoe begin je aan een nieuwe verkiezingsperiode? Wat is de rol van een programmacommissie, de ledenvergadering, de voorzitter en de fractie? Iedere afdeling heeft iedere vier jaar met deze vragen te maken. Ook is er aandacht voor de layout, taalgebruik en vormgeving van het programma.
Prijs: *f* 10,00
Deel 2 geeft ideeën en suggesties voor de tekst over onderwerpen die in ieder lokaal verkiezingsprogramma van D66 zouden moeten voorkomen. Zo is er aandacht voor: democratisering; bestuurlijke organisatie; openbare ruimte: veiligheid en wijkaanpak; minimabeleid; sport en cultuur; onderwijs en jongerenbeleid; economie; ruimtelijke structuur; milieu; informatietechnologie; de positie van de raad in de gemeente. Prijs: *f* 10,00.

VAARDIGHEDEN VOOR HET POLITIEKE VAK
Prijs: *f* 7,50
In deze brochure worden de belangrijkste vaardigheden beschreven voor het politieke vak. Over welke eigenschappen moet je als politicus beschikken, waar moet je goed in zijn en hoe kun je werken aan aspecten waarin je wat minder goed bent? Aandacht voor de volgende onderwerpen: spreken in het openbaar, debatteren, vergaderen, omgaan met conflicten of lastige mensen, en onderhandelen. In een bijbehorende profielschets van het raads- en statenlid wordt een en ander op een rij gezet. Het Opleidingscentrum sluit hierbij in haar trainingsaanbod geheel aan.

GEMEENTE EN FINANCIËN
Prijs: *f* 10,00
Een praktische handleiding voor gemeenteraadsleden. Allereerst wordt ingegaan op geldstromen, inkomsten en uitgaven van de gemeente. Daarna volgt een beschrijving van de cyclus van financiële documenten en is een hoofdstuk gewijd aan het 'financiële instrumentarium' (productbegroting, kengetallen). Naast de nodige feitenkennis vindt u in deze brochure vooral ook ideeën en concrete voorbeelden waarmee de lokale politicus instrumenten krijgt aangereikt.

LEIDRAAD VOOR DE AFDELING
Prijs: *f* 15,00
Brochure waarin voorschriften en regels uit Statuten en Huishoudelijk Reglement van D66 inzichtelijk worden gemaakt. Bevoegdheden, rollen en taken van voorzitter, penningmeester, secretaris, secretaris politiek en van het 'gewone' bestuurslid worden beschreven. Daarnaast is aandacht voor de politieke taak van de afdeling en de verhouding tot de gemeenteraadsfractie.

(alle bovengenoemde prijzen zijn exclusief porto)

VOOR DE DRAAD

Een veelzijdig tijdschrift over lokale en provinciale politiek. Voor de Draad verschijnt elf maal per jaar met informatieve artikelen, scherpe columns, interviews over lokale en regionale gebeurtenissen en vergelijkingsmateriaal. In het decembernummer een interview "D66 is te zeer een grote-stedenpartij" met *Marga Kool*, gedeputeerde voor D66 in Drenthe. Zij vindt dat D66 duidelijker moet maken wat de eigen kwaliteit van de partij is. Een gesprek over de verkiezingen in Drenthe, het milieugezicht van D66 en de positie als vrouw in de politiek. Verder onder andere aandacht voor de vraag wat de betekenis is van integriteit voor het openbaar bestuur, een artikel over lokaal afvalbeleid en over de zorg na het overlijden 'van wieg tot graf'.
Een abonnement op Voor de Draad kost f 52,50 per jaar. Bel voor meer informatie het Opleidingscentrum D66 (tel. 070 - 3566066).

ingezonden mededeling

Bedrijfsleven en politiek

méér vertegenwoordigers uit bedrijfsleven in Tweede Kamer

Onderzoek van het VNO-NCW heeft uitgewezen dat het bedroefend slecht gesteld is met de participatie van mensen uit het bedrijfsleven in de politiek. Een aantal kandidaten voor de Tweede Kamer verkiezingen vindt dat ook D66 hiermee rekening dient te houden bij de komende en volgende verkiezingen.

"Van alle Nederlanders die - qua fysiek en qua leeftijd - in staat zouden moeten zijn een politieke functie te vervullen heeft ruim de helft (52 procent) een beroepsachtergrond in de particuliere sector. Zij werken of hebben gewerkt voor een onderneming in de marktsector. Niettemin zijn personen met deze beroepsachtergrond in politieke organen vrijwel altijd fors in de minderheid. In gemeenteraden is hun aandeel 39,8 %, in Provinciale Staten 29,5 %, in de Tweede Kamer 20,8 %, in de Eerste Kamer 31 % en in de Nederlandse delegatie van het Europees Parlement 29 %". (bron: Forum - VNO/NCW)

Met name D66 betrekt haar kandidaten uit de ambtelijke wereld, het onderwijs en het welzijnswerk. Dat is een beperking van de "maatschappelijke" vertegenwoordiging en omdat wij van mening zijn dat de fractie van D66 een goede afspiegeling dient te zijn van de samenleving, streven wij naar een goede representatie uit de particuliere sector of "bedrijfsleven".

Overigens is deze onevenwichtige vertegenwoordiging niet alleen de partij te verwijten noch is het een probleem dat alleen binnen D66 speelt. Vaak wordt er gesproken over het gebrek aan belangstelling vanuit het bedrijfsleven om actief in de politiek te participeren. Het is echter niet zozeer het gebrek aan belangstelling maar meer dat weinig mensen uit het bedrijfsleven bereid of in staat zijn hun tijd te besteden aan politiek.

Naar onze mening dient in een toekomstige opdracht aan de stemadviescommissie een achtergrond vanuit het bedrijfsleven meegewogen te worden.

Zonder een uitspraak te willen doen over de kwaliteit van de overige kandidaten zouden wij de leden van D66 willen vragen om kandidaten, die blijk hebben gegeven beschikbaar te zijn en een duidelijke achtergrond hebben vanuit het bedrijfsleven, een kans te geven.

Maud Arkesteijn	*Naarden*
Suzanne Bakker	*Leiden*
Henk Dinkgreve	*Purmerend*
Marc Enschede	*Assen*
Ria Kunst-Beckman	*Zaandam*
Koos van Leeuwen	*Haren (Gr.)*
Heleen Maneschijn	*Groningen*
Anneke Portegies	*Lochem*
Henk Pijper	*Amersfoort*
Carien Stephan	*Amsterdam*
Jan de Vries	*Krommenie*

EUROPEES PARLEMENT

D66 ELDR

EUROPA BULLETIN

Middels het Europa Bulletin houdt de Eurofractie D66 de leden op de hoogte van standpunten die namens D66 in het Europees Parlement worden ingenomen.

BERTENS AKTIEF IN STRIJD VOOR REGULERING VAN WAPENHANDEL

Jan-Willem BERTENS heeft recentelijk mede het initiatief genomen tot de oprichting van een werkgroep wapenhandelcontrole in het Europees Parlement. Die moet de akties gaan coördineren, die het EP zal ondernemen om te pleiten voor een Europese code voor wapenexport. De bestaande regels op Europees niveau zijn zeer vaag en multi-interpretabel. In het Europa van de interne markt voldoen nationale regels niet meer.

Met nieuwe regeringen in Engeland en Frankrijk en reeds gegarandeerde steun van Luxemburg, Zweden, Nederland en Duitsland is de kans op een strengere Europese gedragscode inzake wapenexport groter geworden. De Britse regering wil begin volgend jaar met een initiatief komen. Het EP, inclusief D66, dat reeds vele malen voor een code heeft gepleit en recentelijk werkelijke Europeanisering van de wapenhandel en -industrie afhankelijk heeft gemaakt van strikte Europese exportregels, zal zich sterk maken voor die regels.

Europa moet bovendien bereid zijn om ook naar de vraagkant van de wapenhandel te kijken. In een door BERTENS geïnitieerde discussie met twee Zuidafrikaanse experts werd duidelijk, dat versterking van het overheidsbestuur in ontwikkelingslanden essentieel is om de overheidscontrole op wapens te versterken. Zonder sterk overheidsgezag zullen legaal binnen gekomen wapens verdwijnen in de illegaliteit.

De proliferatie van lichte wapens moet een hoge prioriteit krijgen in EU-overleg met Afrikaanse staten. We moeten bovendien budget van ontwikkelingssamenwerking beschikbaar stellen voor demobilisatie, vernietiging van wapenvoorraden en versterking van controlemechanismen in die landen.

In de EU is gelukkig belangrijke vooruitgang geboekt onder Nederlands voorzitterschap. Toen werden door de Ministers afspraken gemaakt inzake aktieve conflictpreventie in Afrika, meer controle op legale en illegale wapenexporten en meer coherentie in het ontwikkelingsbeleid. Tenslotte is in het Verdrag van Amsterdam ook afgesproken om meer te gaan samenwerken inzake dit exportbeleid. Nu moet dit beleid nog concreet uitgewerkt worden.

Voor meer informatie:
Jan-Willem BERTENS: +32.2.284.5602

VERSCHIL VAN MENING BINNEN ELDR-FRACTIE

Deze week werd binnen de ELDR-fractie een belangrijk verschil in visie over de toekomst van Europa uitgevochten. Het ging om de vraag of de Europese Unie eerst moet worden versterkt alvorens zij kan worden uitgebreid. In het verslag over het Verdrag van Amsterdam dat volgende week in Straatsburg wordt gestemd, staat vooralsnog dat institutionele hervorming aan uitbreiding vooraf moet gaan.

Laurens Jan BRINKHORST leidde het verweer tegen deze valse redenering. Uitbreiding zonder voorafgaande institutionele hervorming is zinloos, aangezien de aard van de Europese Unie wezenlijk zou veranderen. Men kan de besluitvormingsprocedures en de organisatorische structuur oorspronkelijk bedoeld voor een Europese Gemeenschap van zes min of meer homogene lidstaten niet straffeloos uitbreiden tot een zeer pluriform gezelschap van twintig of meer landen. Daarmee zou de Europese Unie iedere politieke herkenbaarheid verliezen en verworden tot een vrijblijvende vrijhandelszone. Daarmee zou ook het gemeenschappelijk beleid dat in de laatste veertig jaar moeizaam

tussen de lidstaten is opgebouwd worden ondermijnd. De kandidaat-landen zelf zouden tot een Unie toetreden die in termen van politieke daadkracht volledig tekort schiet en dat zou ook niet in het belang van deze landen zijn.

Het zou zeker geen antwoord zijn op de belangrijkste uitdaging om voor het begin van de volgende eeuw een eind te maken aan de historische scheiding in Europa.

Het offensief van Venstre is dankzij de interventie van BRINKHORST door de meerderheid van de ELDR-fractie verworpen. Maar de strijd is nog niet gestreden. Volgende week in Straatsburg zullen we zien of het EP als geheel voor voorafgaande versterking van de Unie is.

Ook steunde de meerderheid van de ELDR het voorstel van BRINKHORST om twee amendementen in te dienen over de resultaten op het gebied van justitie en binnenlandse zaken. Deze vragen om een iets kritischer beoordeling dan de originele tekst van het verslag, ondanks de belangrijke vooruitgang die op dit terrein in Amsterdam geboekt is. Ten eerste is de communautarisering van de onderwerpen die van de derde pijler naar de eerste pijler overgeheveld zijn onvolledig; dit heeft implicaties voor de verschillende instellingen die hun taken niet integraal kunnen vervullen. Het tweede amendement heeft betrekking op de verbeteringen die in de derde pijler zijn aangebracht: het benadrukt dat elke stap tot grotere efficiëntie in de derde pijler gepaard moet gaan met juridische en democratische waarborgen en wijst in dit opzicht naar de toekomstige rol van Europol.

Voor meer informatie:
Laurens Jan BRINKHORST: +32.2.284.5796

KLIMAATCONFERENTIE KYOTO

Half december zal in Kyoto, Japan de conferentie van de partijen van de VN-klimaatconventie plaatsvinden. Doeke EISMA zal hier aanwezig zijn. In aanloop naar deze conferentie hebben de belangrijkste partners hun posities ingenomen. De Europese Unie, die tijdens het Nederlands voorzitterschap eindelijk een voortrekkersrol ingenomen lijkt te hebben, wil in het jaar 2010 de uitstoot van CO2, CH4 en N2O met 15% reduceren ten opzichte van 1990.

Zij heeft daarbij een doorbraak bereikt door het zogenaamde principe van "burden sharing" te accepteren. Dat wil zeggen dat de EU-lidstaten individueel verschillende bijdragen zullen leveren, waarbij de totale uitstoot met 15% omlaag gaat. Zo hoeft Frankrijk, dat veel gebruik maakt van kernenergie en daardoor weinig broeikasgassen uitstoot, het huidige emissie-niveau slechts te handhaven, terwijl Duitsland een reductie van ongeveer 20% moet realiseren. Nederland heeft zich gecommiteerd aan een reductie van 10%. Japan heeft aangegeven een reductie van 5% te willen afspreken terwijl de VS, die werldwijd verreweg het meest uitstoten, aansturen op stabilisatie.

Het voorstel van de VS werd in Europa met veel kritiek ontvangen. Ten onrechte, want het is een eerste voorzichtige stap op weg naar verdere reductie. Het is de eerste keer dat de VS zich op deze manier willen commiteren. Daarnaast is het een eerste standpunt voor onderhandelingen. Zoals de EU enigszins onrealistisch hoog heeft ingezet, zijn de VS bewust laag gaan zitten. Van belang is ook dat het ijkjaar 1990 voor Europa voordeliger is dan voor de VS. In de VS is de recessie begin jaren '90 eerder ingetreden dan in Europa, waardoor de uitstoot van broeikasgassen in 1990 in de VS relatief lager was dan in de EU.

Het is niet uitgesloten dat uit het Kyoto-proces een compromis komt rollen dat ongeveer overeenkomt met het Japanse voorstel.

In het Europees Parlement is op 18 november jl. een resolutie aangenomen, ondersteund door D66, waarin de inzet van de EU nog een is bekrachtigd en waarin de VS worden opgeroepen verder te gaan dan stabilisatie. D66 heeft daarin een amendement ingebracht dat kernenergie geen alternatief is, zolang er geen oplossing gevonden is voor kernafval.

De D66 Eurofractie zal tevreden zijn als de VS in Kyoto een stuk richting de inzet van de EU kan worden gekregen. Immers, het is waarde-

voller uiteindelijk te werken met realistische doelstellingen, waarvoor men wel degelijk bereid is inspanningen te verrichten, dan de meetlat zo hoog te leggen dat niemand er overheen kan springen. Vele landen zullen dan ook geen poging ondernemen.

Voor meer informatie:
Doeke EISMA: +32.2.284.5797

AGENDA 2000 EN HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID

Met het oog op de toekomstige uitbreiding van de Europese Unie heeft de Europese Commissie in juli van dit jaar 'Agenda 2000' gepubliceerd, waarin zij haar strategie over de uitbreiding geeft. In deze strategie spelen de landbouwhervormingen een grote rol.

Landbouwcommissaris FISCHLER kiest in Agenda 2000 voor een landbouwmodel dat de lijn doortrekt van de MACSHARRY-hervormingen uit 1992, waarbij de nadruk meer kwam te liggen op directe inkomenssteun voor boeren in plaats van garantieprijzen. Concreet betekenen de Commissievoorstellen dat garantieprijzen voor melk, granen en rundvlees verder verlaagd worden. Zo wil de Commissie de garantieprijzen voor granen met 20% verlagen. Om de inkomensdaling te compenseren wordt de toeslag per hectare verhoogd. De verplichte braaklegging wordt in principe afgeschaft maar blijft wel bestaan ten tijde van grote overschotten. Verder wil de Commissie dat de prijs van rundvlees wordt verlaagd, hier staat echter een verhoging van de premie per dier tegenover. Tenslotte wil de Commissie de gesubsidieerde export voor melk ook vervangen. Dit betekent een geleidelijke verlaging van de ondersteuningsprijzen met gemiddeld 10%.

Johanna BOOGERD is van oordeel dat de voorgestelde hervormingen niet fundamenteel genoeg zijn. Zij mist onder andere een voorzet voor een breder plattelandsbeleid. Demografische gegevens tonen aan dat Europabreed nog steeds een trek van het platteland naar de steden plaatsvindt. Dit verschijnsel kan onmogelijk alleen door landbouwbeleid worden gestopt. Naast een landbouwbeleid dient voor de plattelandsgebieden in Europa een breed georiënteerd plattelandsbeleid ontwikkeld te worden dat economisch perspectief biedt voor de aldaar wonende bevolking. Centraal daarbij staat een duurzame groei waarbij landelijke gebieden aantrekkelijk worden om te werken en te leven. Volgens BOOGERD kan dit bereikt worden een grotere diversificatie van economische en sociale activiteiten naast de landbouw. Hierbij kan gedacht worden aan stimulering van bosbouw, natuurbeheer, (cultuur)toerisme en recreatie. Ook de informatietechnologie biedt kansen diensten vanuit plattelandsgebieden aan te bieden die voorheen enkel in stedelijke gebieden konden worden verleend. De EU ondersteunt in dit kader door middel van zogenaamde LEADER-programma's kleinschalige projecten in landelijke gebieden met investeringsregelingen.

Tot slot is het is van groot belang dat voorstellen voor een plattelandsbeleid in samenhang met stedenbeleid ontwikkeld worden. Aangezien 80% van de mensen in Europa in steden woont ligt de gerichtheid van het platteland op de steden voor de hand, aldus BOOGERD.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: +32.2.284.5795

BEWONERS SCHILDERSWIJK BEZOEK IN BRUSSEL

Begin oktober kwamen tweeënveertig bewoners en bestuurders uit de Haagse Schilderswijk op uitnodiging van Johanna BOOGERD naar het Europees Parlement in Brussel. BOOGERD is in het kader van het Europese grote steden project URBAN "adoptiemoeder" van de Schilderswijk en heeft deze wijk al diverse malen bezocht. Het bezoek aan het Europees Parlement was een officieel tegenbezoek en is in die vorm uniek.

De groep maakte kennis met het Europees Parlement en kreeg daarnaast een rondleiding door de Brusselse wijken Molenbeek en

Papenvest: deze wijken vallen net als de Schilderswijk onder het URBAN-project van de Europese Unie voor stedelijke vernieuwing.

De Schilderswijk krijgt bijna 10 miljoen gulden van de EU (URBAN) en zestien miljoen van de Nederlandse overheid (Grote Stedenbeleid). Deze bedragen worden in de Haagse wijk gebruikt voor werkloosheidsbestrijding, onderwijs, veiligheid (wijkpreventie) en bewonersparticipatie. Zo wordt er bijvoorbeeld geld uitgetrokken voor basis-educatie en begeleiding van langdurig werklozen in de wijk.

Tijdens de rondleidingen in de Brusselse wijken viel het de Schilderwijkers op dat door een rommelige overheidscoördinatie veel kansen voor stadsvernieuwing in Brussel onbenut worden gelaten. Voor renovatie van vervallen panden krijgt men soms wel tot 70% overheidssubsidie. "Op zich ook voor Nederland een interessante gedachte, alleen jammer dat er vanwege de onbekendheid zo weinig gebruik van wordt gemaakt in Brussel", aldus BOOGERD. Veel buurtbewoners waren bij het zien van de Brusselse wijken relatief tevreden over de situatie in de Schilderswijk. Een veel gehoorde reactie was: "wij doen het in Den Haag lang zo slecht nog niet".

Het is de bedoeling om volgend jaar met een Brusselse groep te gaan kijken hoe stedelijke vernieuwing in Den Haag wordt aangepakt, op die manier wordt optimaal van elkaar geleerd.

Voor meer informatie:
Johanna BOOGERD: +32.2.284.5795

COLOFON

Het Europa Bulletin wordt samengesteld door de Eurofractie D66. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de leden van het Europees Parlement:

Jan-Willem BERTENS: +32.2284.5602
Medewerker: Leon PEIJNENBURG

Johanna BOOGERD: +32.2284.5795
Medewerker: Martin VAN 'T ZET

Laurens Jan BRINKHORST: +32.2284.5796
Medewerker: Catharina DE LANGE

Doeke EISMA: +32.2284.5797
Medewerkers: Gerben Jan BERBRANDY/ Babette GRAEBER

Contactpersoon van de Eurofractie in Nederland:
Arthur van BUITENEN: 070-3182634

Persvoorlichter: Tessa MAAS: 06.5398.3759

Bestelbon

LANDELIJK SECRETARIAAT

IK BESTEL:

- ☐ een materialenbestellijst
- ☐ kandidaatstellingsformulier Adviesraadsverkiezingen 1998
- ☐ adreslijst Adviesraad 1996-1998
- ☐ voorstel invulling SAC EK en EP (vanaf 31 januari beschikbaar)
- ☑ congresboek A congres 66 - 14/15 feb 98
- ☐ aanmeldingsformulier kandidaatstelling vacatures besturen en commissies congres 66
- .. formulier indiening moties/amendementen *(vul aantal in)*
- ☐ flop met voorbeeld-formulier indiening moties/amendementen
- ☐ flop met planningen EK EP AR PS
- ☐ planning EK verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning EP verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning AR verkiezingen 99 op papier
- ☐ planning PS verkiezingen 99 op papier
- ☐ overzicht besluitvorming congres 65
- ☐ proces-verbaal verkiezingen besturen en commissies congres 65

De papieren planningen en formulieren krijgt u (in enkelvoud) gratis, voor floppen met documenten moeten wij u f 5,00 per stuk in rekening brengen.

De per november 1997 geactualiseerde versie van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D66 kunt u bestellen door *f* 13,- (incl. porto) over te maken op giro 1477777 t.n.v. penningmeester D66, Den Haag, o.v.v. HHR 4311.

De nieuwste versie van het DIC-functionarissenadresboekje is te bestellen door *f* 10,- over te maken op hetzelfde gironummer o.v.v. DIC 4313.

Kinderopvang congres 66
Ik meld ... kinderen aan voor de kinderopvang op het congres in Noordwijkerhout.
(leeftijd(en) ...)

OPLEIDINGSCENTRUM

IK MELD ME AAN VOOR:

- ☐ Leren debatteren op 10 januari in Amsterdam. Kosten: *f* 45,00

D66 en de praktijk van de gemeenteraad op 10 en 17 januari. Kosten: *f* 50,00
- ☐ Utrecht
- ☐ Obdam
- ☐ Conflicthantering op 17 januari in Eindhoven. Kosten *f* 45,00
- ☐ Handelen in onderhandelen op 23 en 24 januari in Doorn. Kosten: *f* 175,00
- ☐ Omgaan met de media op 24 januari in Utrecht. Kosten: *f* 45,00
- ☐ Leiden van een vergadering op 14 februari in Den Haag. Kosten *f* 45,00
- ☐ Speech en presentatie op 21 februari in Groningen. Kosten *f* 45,00

Tien dagen voor aanvang van een cursus krijgt u het cursusmateriaal thuisgestuurd. Zodra u het materiaal ontvangen heeft, bent u definitief ingeschreven en verplicht de cursuskosten met bijgaande acceptgiro te voldoen.

IK BESTEL:

- ☐ D66 en de praktijk van de gemeenteraad. *f* 17,50

Werkwijzer lokaal verkiezingsprogramma
- ☐ deel 1. *f* 10,00
- ☐ deel 2. *f* 10,00

- ☐ Vaardigheden voor het politieke vak. *f* 7,50
- ☐ Gemeente en financiën. *f* 10,00
- ☐ Leidraad voor de afdeling. *f* 15,00
- ☐ Abonnement op het tijdschrift Voor de Draad. *f* 50,00 per jaar.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU

Uitgaven nieuwe stijl

SWB-boeken
- ☐ Technologie in politiek perspectief, 1996, *f* 25,-

Cahier nieuwe stijl
- ☐ De stad als culturele werkplaats, kunstenpublicatie, 1996, *f* 15,00
- ☐ Van ideologie tot politieke verantwoordelijkheid, 1997, *f* 15,00
- ☐ Naar een vitale economie, 1997, *f* 15,00

Uitgaven oude stijl

Brochures
- ☐ De veranderende rol van de politieke partijen, 1991, *f* 15,-
- ☐ Duurzame ontwikkeling, 1992, *f* 19,50
- ☐ Referenda en Politiek, 1993, *f* 19,50
- ☐ De ruimte waarin wij leven, Jan Glastra van Loon, 1994, *f* 19,50
- ☐ Bestuurlijke Dilemma's, 1994, *f* 19,50

Cahiers
- ☐ Relatie en Huwelijk, 1991, *f* 8,-
- ☐ Denken over democratie, van forum naar partnerschap, 1993, *f* 10,-

- ☐ In Goede Banen, een analyse van het verschijnsel migratie, 1993, *f* 10,-
- ☐ Ingrijpen in menselijk leven, 1994, *f* 12,50
- ☐ Denkend over een nieuw stelsel van gezondheidszorg, 1994, *f* 10,-
- ☐ De waarde van de democratie, 1994, *f* 2,50
- ☐ Nieuwe prioriteiten in het buitenlands beleid, 1995, *f* 12,50
- ☐ Op weg naar een pluriforme gezondheidszorg, 1995, *f* 10,00
- ☐ De mythe van de ruimte, Een politiek-culturele benadering van de ruimte, 1996, *f*10,-

Nota's

- ☐ Op zoek naar publiek, medianota, 1993, *f* 5,-
- ☐ Inzet voor vrede, 1994, *f* 12,50
- ☐ De PBO, Bestuurlijke vernieuwing in de agrarische sector, 1995, *f* 5,00
- ☐ De waarde van de democratie, 1994 *f* 2,50
- ☐ In de basis voorzien, 1996, *f* 12,50
- ☐ Inburgering en integratie in Nederland, 1996, *f* 7,50

Speciale uitgave

- ☐ De open samenleving en haar vrienden, 13 auteurs over politiek en bestuur, red. Kees Schuyt en Christiaan de Vries, Boom, Amsterdam 1995, *f* 29,50

Het tijdschrift *Idee*

Idee verschijnt 6x per jaar. ca. 30 pagina's per nummer. Een abonnement kost *f* 74,- per jaar. Studenten krijgen na het opsturen van een kopie van hun studentenkaart *f* 40,- gerestitueerd. Een los nummer kost *f* 12,50; oude jaargangen *f* 10,-.

- ☐ Ik neem een abonnement
- ☐ Ik wil een los nummer
- ☐ Index 1996
- ☐ SWB Jaarverslag SWB

Dhr./ mevr .....

Straat .....

Postcode Plaats .....

Telefoon .....

Lidnummer .....

Functie in D66 .....

Deze bon opsturen naar: D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag.
U kunt ook telefonisch (070 - 356 60 66), per fax (070 - 364 19 17)
of per e-mail (lsd66@d66.nl) bestellen.

FORMULIER VOOR HOTELREGISTRATIE C O N G R E S 6 6

leeuwenhorst
congres centrum

D66-adm.nr. - m/v : ..... m / v

naam en voorletters : .....

adres : .....

postcode/woonplaats : .....

tel.nr/dag/avond/faxnr : .....

Prijzen per persoon per nacht/diner/reservering

- Mogelijkheden type hotelkamers:
  a eenpersoonskamer met bad/douche/toilet f 85,00 per nacht
  b tweepersoonskamer met bad/douche/toilet f 60,00 per nacht
- Voor het diner van zaterdagavond kunt u zich ter plaatse opgeven.
- Indien u een tweepersoonskamer reserveert zonder opgave van een tweede naam, zorgen wij voor een kamergeno(o)t(e).

Bovengenoemde reserveert:

logies/ontbijt voor:	type	1e persoon	2e persoon
0 14 - 15 febr. 1998 (1 nacht),	....	ad f. . .	ad f. . . .
0 13 - 15 febr. 1998 (2 nachten),	....	ad f. . .	ad f. . . .
	+/+	---------	----------
Te betalen totaal		f . . . . . +	f. . . . = f. .....

Indien u met twee personen een kamer reserveert, vul dan hier de gegevens in van de 2e persoon:

D66-adm.nr. - m/v : ..... m / v

naam en voorletters : .....

adres : .....

postcode/woonplaats : .....

tel.nr/dag/avond/faxnr : .....

Buspendel

Gedurende het congres rijdt er zowel op zaterdag als op zondag tussen 9.30 uur en 18.00 uur een pendeldienst van Leiden naar het Leeuwenhorst Congres Centrum en weer terug. Meer informatie over de frequentie in de volgende Democraat. De kosten van een enkele reis bedragen fl. 5,- per persoon.

Kinderopvang

Wij verzoeken u aan te geven of u gebruik wilt maken van de kinderopvang.
0 geen kinderopvang 0 wel kinderopvang ..... kinderen

Overige mededelingen

Stuurt u dit volledig ingevulde formulier **voor 22 januari 1998** naar:
Leeuwenhorst Congres Centrum, afdeling reserveringen, Langelaan 3, 2211 XT NOORDWIJKERHOUT. U kunt het formulier ook faxen, nummer 0252-378891.

Voor vragen kunt u bellen met afdeling reserveringen van Leeuwenhorst Congres Centrum, telefoonnummer 0252-378437, van maandag tot en met vrijdag van 08.30 - 17.00 uur.

Na ontvangst van dit registratieformulier sturen wij u de rekening. Na ontvangst van de betaling is uw reservering gegarandeerd. Vermeld bij betaling s.v.p uw D66-administratienummer!

Annuleringsvoorwaarden:
- tot en met 22 januari 1999 kunt u kostenloos annuleren
- vanaf 23 januari 1998 zijn de annuleringskosten 75%
- no-show (d.w.z. annulering op de dag van aankomst) = 100% annuleringskosten

handtekening: .... datum

PRESENTATIE

2de ronde

KANDIDATEN VOOR DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Onder leiding van deskundige voorzitters
zullen de kandidaten met elkaar
in debat gaan
en
er zal een discussie met het publiek
plaats vinden over de actuele politieke items.

***

De kandidaten hebben de leden nodig
om zich goed te kunnen profileren
en
de leden hebben de kandidaten nodig
om met een uitstekende
landelijke lijst uit te komen
voor de verkiezingen van
6 mei 1998.

***

presentaties zullen plaatsvinden

op

10 januari te Eindhoven

ARISTO-ZALEN, Vestdijk 16 A
aanvang 10.00 uur

en op

17 januari te Zwolle

DE NIEUWE BUITENSOCIETEIT, Stationsplein 1
aanvang 10.00 uur

Kom en maak het allemaal zelf mee !

- stemadviezen
- campagne-artikelen
- D66-wandelgangen

Meer informatie:
Liesbeth van Dinther, tel 070-3903860 of 06-53615351
Gerk Oberman, tel 076-5602294

Maar Terlouw heeft destijds niet de kans gekregen om een hele kabinetsperiode uit te zitten.
Ik ben een grote fan van Hans Wijers, hij heeft geweldige kwaliteiten, maar ook het geluk dat in Paars de zaken anders gaan dan in voorgaande kabinetten. Wijers zei vorig jaar zelf bij het afscheid van Terlouw in Arnhem dat hem lukte wat Terlouw niet voor elkaar had gekregen. Niet omdat hij beter is dan Terlouw, maar omdat het paarse kabinet niet elk voorstel stuk onderhandelt. In het paarse kabinet is het meer van: 'Deze is voor jou, maar dan ik krijg ik er ook een terug.' Daar ben ik het helemaal mee eens."

Wat voor reacties heeft u gekregen op uw aankondiging niet meer beschikbaar te zijn?
"Heel wisselend. Ik heb veel lieve brieven gehad van mensen die bij de vorige verkiezingen op me gestemd hadden. Anderen reageren teleurgesteld, net als toen ik in 1994 geen fractievoorzitter wilde worden. In sommige reacties klinkt een tikje jaloezie door. Wat me opvalt, is dat er uit de sociaaldemocratische hoek niet veel reacties zijn gekomen. Het lijkt wel of het eigenlijk niet kan, de strijd voor de 'verworpenen der aarde' tijdelijk te staken om te gaan lezen en cello te gaan spelen. En Zalm had een hele komische reactie – hij schreef me: 'Beste Jacob, nu zit je toch al zo lang in de politiek en nog zeg je onnodig aardige dingen over een politicus van een andere partij. Je moet er echt even uit.' Gerrit ten voeten uit."

Heeft u al spijt?
"Nee, absoluut niet. Ik heb de beslissing al een tijd geleden genomen. Ik vond dat ik een tacticus was geworden, naar mijn smaak te weinig inhoudelijk bezig was. Gelukkig ben ik nog geen cynicus, dus neem ik deze stap nog op tijd. Heerlijk: tijd om te zeilen, te lezen, te praten en te denken, zonder daarover verantwoording te hoeven afleggen.
Ik heb geloof ik ook niet de juiste persoonlijkheid voor dit vak. Ik maak me veel te druk, voel me voor alles en nog wat verantwoordelijk. Ik ben jaloers op Hans Dijkstal. Die doet naast binnenlandse zaken ook het vice-premierschap erbij en maakt toch altijd een ontspannen indruk."

Verdwijnt met Jacob Kohnstamm ook het grotestedenbeleid?
"Deze vraag hoor ik de laatste dagen wel vaker, maar dat verwacht ik beslist niet. Alle grote partijen, ook het CDA dat in het begin er niets in zag, vinden dat er een grotestedenbeleid moet zijn. Dat beleid is nodig om de tweedeling tussen perspectiefvol en perspectiefloos binnen aanvaardbare grenzen te houden. Niet alleen uit maatschappelijke overwegingen, maar ook omdat zo'n tweedeling niet bevorderlijk is voor het investeringsklimaat in Nederland.
En een ombuiging was ook nodig: jarenlang hadden de over het algemeen sociaal-democratisch bestuurde grote steden de bedrijven de stad uitgepest, bedrijven mogen tenslotte niet stemmen. Ze hielden zich bezig met stadsvernieuwing, met achterstandsbeleid, met sportvoorzieningen – nuttig en onmisbaar allemaal –, maar tegelijk verdween de werkgelegenheid. We proberen de problemen nu integraal aan te pakken, dus stadsvernieuwing koppelen aan het vergroten van de economische potentie. En de grote steden zijn inmiddels enthousiast.

In een volgend kabinet moet de politieke regie beter, mijn opvolger moet niet eerst een jaar met de pet rond hoeven gaan. Mij kan het niet zoveel schelen of het straks onder een minister komt of onder een staatssecretaris. Zelf heb ik me in het begin vooral als een diplomaat opgesteld, die bemiddelt tussen de grote steden en de rijksoverheid. Nadeel van zo'n rol spelen is dat je tamelijk onzichtbaar bent. Maar wat moet je anders zonder bevoegdheden en zonder geld?" ◆

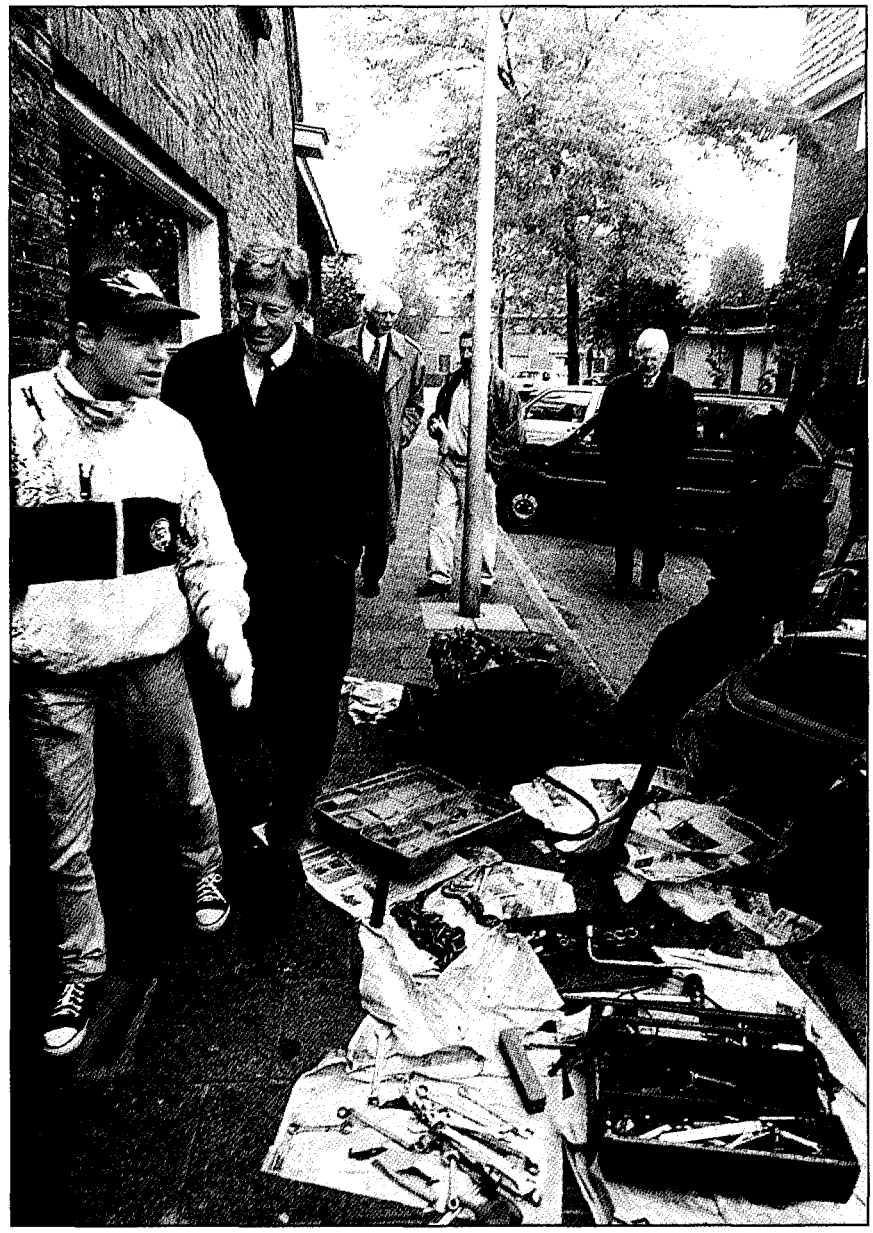

Foto: Fotopersbureau Van de Meulenhof

"Ik voel me voor alles en nog wat verantwoordelijk ..."

Wolffensperger vertrekt De Graaf treedt aan

Foto: Dennis Sies

Gerrit-Jan Wolffensperger

Het was spannend vrijdag 21 november. Gerrit-Jan Wolffensperger moest tot 12.30 uur wachten voordat het verlossende woord in Hilversum werd gesproken. Na weken van onzekerheid en speculaties kon hij de felicitaties in ontvangst nemen als nieuwe voorzitter van het NOS-bestuur.
Het was ook het startsein voor het vrijdagmiddagprogramma dat moest worden afgesloten met de presentatie van zijn opvolger als fractievoorzitter. Uit alle hoeken van het land keerden de fractieleden terug naar Den Haag om zich om vier uur te melden in de Marcus Bakkerzaal. De media – zeker zo talrijk vertegenwoordigd – maakten beelden die deden vermoeden dat dit een van die momenten werd die D66 juist wilde voorkomen. En dat lukte.
In de voorafgaande dagen had het fractiebestuur een peiling gehouden onder de fractieleden over de vraag wie Wolffensperger zou moeten opvolgen en de fractie was dicht bij een keuze. Maar tot een stemming kwam het niet. Vice-fractievoorzitter Roger van Boxtel stelde zich niet kandidaat en maakte zo op sjieke wijze de weg vrij om bij acclamatie Thom de Graaf te kiezen tot nieuwe fractievoorzitter.
Paul Wessels volgt Thom de Graaf op in de fractie.
Els Borst was de eerste om beide nieuwe voorzitters te feliciteren en daarna was het tijd voor champagne. Om te toosten op de dingen die voorbij zijn en vooral op de dingen die komen gaan.

In het volgende nummer van de Democraat vindt u een interview met ***Thom de Graaf.***

door'pakken, (pakte door, heeft doorgepakt) (onoverg.) 1. Het goede werk voortzetten. Combinatie van doorgaan en aanpakken. Term werd in 1997 in gebruik genomen door de Vereniging VNO-NCW, in haar beleidsaanbevelingen voor de kabinetsperiode 1998-2002. Die aanbevelingen had zij neergelegd in zes cahiers. Een algemeen cahier, dat de belangrijke actiepunten op diverse beleidsterreinen omvatte en daarnaast een analyse gaf van het veelgeroemde poldermodel. In de overige vijf cahiers werden de voorstellen voor meer werkgelegenheid, onderwijs, sociale zekerheid, leefbaarheid en een concurrerend fiscaal beleid uitgewerkt. *Het kabinet moet doorpakken;* 2. (voetbalterm). Stevig doorgaan, niet verslappen. *In de pauze zei de coach tegen zijn jongens: "Even doorpakken, dan kan de winst ons niet ontgaan!"*

Geïnteresseerd in de visie van VNO-NCW op het kabinetsbeleid voor de periode 1998 - 2002? Bestel gratis de cahiers. Bel 070 349 02 75.

Europa op weg naar 2000

Een sociale invalshoek?

De op stapel staande uitbreiding van de Europese Unie baart Europarlementariër *Johanna Boogerd* wel eens zorgen. De inbreng van D66 op het Europese sociale dossier moet daarom vernieuwend en grensverleggend zijn, waarbij behoeften van de burgers een centrale plaats innemen. Een gesprek.

door Marion van Geest

Termen als 'flexworker' en 'employability' bepalen het toekomstbeeld van de Nederlandse werknemer. Zelfs een bedrijf als Philips haakt in op deze liberaliseringstrend. Is dit een positieve ontwikkeling die ook op Europees niveau navolging zal vinden?
Zowel in Nederland als binnen Europa zie je dat de arbeidsmarkt steeds meer wordt bepaald door werknemers die flexibel inzetbaar zijn, omdat dit gezien wordt als een van de instrumenten om de internationale concurrentieslag aan te kunnen. Ik heb hier sinds mijn aantreden in het Europees Parlement veel aandacht voor gevraagd, omdat ik vind dat dit soort ontwikkelingen gepaard moeten gaan met passende socialezekerheidsstelsels. Ik denk hierbij met name aan het 'portable pension', een pensioen dat meeneembaar is, ook naar andere lidstaten.

Vergeleken met andere Europese landen bezet de Nederlandse vrouw een relatief klein gedeelte van de arbeidsmarkt. Nu gaan we een periode tegemoet waarin vergrijzing en een dalend aanbod van jonge schoolverlaters het productiviteitsniveau en de economische groei zullen stagneren. Moet de Nederlandse vrouw massaler aan het werk?
Productiviteitsverhoging zal niet alleen moeten plaatsvinden door middel van verhoging van de arbeidsparticipatie, maar ook door het introduceren van nieuwe technologieën. Telewerken of het professionele gebruik van internet door bedrijven, zijn hier goede voorbeelden van. Dit neemt niet weg dat ik pleit voor een bredere arbeidsparticipatie. Zowel mannen, vrouwen, als een toenemend aantal ouderen moeten uit de inactieve sfeer worden gehaald. Zolang de kosten van sociale zekerheid drukken op arbeid, is arbeidsparticipatie van belang voor de financiering. Los daarvan is het hebben van arbeid voor veel mensen een kans om deel te nemen aan de samenleving.

Maar wat verandert dit aan de positie van de vrouw?
De Nederlandse vrouw heeft nog een inhaalslag te maken. Ook met onze huidige economische succesformule moeten wij ons niet te rijk rekenen: juist met betrekking tot de positie van de vrouw valt er nog veel te verbeteren. Wat dat betreft zou ik graag zien dat de overheid hier een voorbeeldfunctie vervult. Als je bijvoorbeeld kijkt naar de ministeries dan is het aantal vrouwelijke topambtenaren schrikbarend laag. Een toename in aantallen zal meer doorstoot naar topfuncties kunnen bevorderen.

In Nederland staan het tekort en de kwaliteit van kinderopvang ter discussie. Bestaan hier ook Europese richtsnoeren voor, of is kinderopvang een puur nationale aangelegenheid?
Er rouleren voorstellen op Europees niveau om tot bindende afspraken te komen. Het is echter nog lang niet zo ver. Wel bestaat er een minimumrecht op ouderschapsverlof dat Europabreed gedragen wordt. Deze regeling is tot stand gekomen op voorstel van de sociale partners. Zowel mannen als vrouwen hebben recht op drie maanden ouderschapsverlof naar aanleiding van de geboorte of adoptie van een kind. In de uitgaven voor sociale bescherming neemt de functie ouderschap/gezin maar een klein aandeel in ten opzichte van bijvoorbeeld nabestaanden- en gezondheidszorg. Dit verschil zou meer gelijk getrokken moeten worden in het voordeel van ouderschap. Ik ben van mening dat investeren in kinderopvang ruimschoots wordt terugverdiend door een toenemende arbeidsparticipatie. In Nederland is de prijs erg duur en loopt achter op andere landen.

In Agenda 2000 van de Europese Commissie, is zorg geuit over het werkloosheidspercentage van de Europese bevolking. In hetzelfde rapport wordt de uitbreiding van de Europese Unie met de Midden- en Oost Europese landen (MOEL) op de korte termijn voorgesteld. Wat betekent toetreding van de MOEL voor de stabiliteit van het werkgelegenheidsbeleid van de Europese Unie?
In de Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid verwachten we dat er met de uitbreiding van de MOEL een migratiestroom op gang zal komen. Dit baart mij zorgen. Eén ding staat vast: voor de toetreding van de MOEL moet Europa het huidige werkloosheidsprobleem zien op te lossen, wil men de effecten van de uitbreiding afdoende kunnen opvangen. Bovendien is er te weinig gekeken naar de gevolgen voor de aanpassing van het landbouwbeleid. Dit geldt vooral voor het platteland, zowel binnen de Unie als in de toetredende landen. Om dit in te kunnen schatten moeten er meer cijfers op tafel komen. Mijn opvatting is dat je deze zaken niet vooruit moet schuiven maar nu veel grondiger in kaart moet brengen dan thans het geval is. De Europese bevolking zal juist naar deze punten vragen. Alleen een intellectueel debat met buitenlandse en veiligheidsargumenten zal een te smalle basis zijn om de bevolking van Europa achter de noodzaak van de uitbreiding te krijgen. Helaas is de Agenda vooral bepaald vanuit die hoek.

Op welk onderwerp zou D66 zich moeten profileren, wil de partij de zwevende kiezer voor zich winnen?
Mijn partij moet toekomstgericht zijn met een sociaal gezicht. Burgers kijken vaak wat een programma voor henzelf en de regio waarin ze leven, kan betekenen. Het verkiezingsprogramma deugt, maar zal zeker verbeterd worden op het voorjaarscongres. De zwevende kiezer wordt over de streep getrokken door Els Borst. Voor het eerst in de geschiedenis van D66 hebben we een vrouw als lijsttrekker voor de Tweede Kamer, dit moet worden uitgebuit! Met haar kan D66 een vertrouwenswekkend en onorthodox profiel neerzetten. ◆

Marion van Geest is stagiair bij de Europese fractie

Wie wil er op de lijst?

Nieuwkomers!

Volgend jaar maart gaat Nederland naar de stembus om nieuwe gemeenteraden te kiezen. Het lijkt ver weg, maar in de afdelingen zijn de voorbereidingen al lang op gang. De concept-verkiezingsprogramma's liggen klaar en de kandidatenlijsten zijn min of meer rond. De *Democraat* sprak met een aantal nieuwkomers; kandidaten die voor het eerst gaan meedoen aan de gemeenteraadsverkiezingen.

door Tanja Brok en Han Westerhof

Motivatie

Gemeentepolitiek is leuk, boeiend, dicht bij huis. Maar in veel gevallen ook een enorm tijdrovende bezigheid.
Vergaderingen, werkbezoeken, bijeenkomsten en sociale verplichtingen spelen zich vaak in de avonduren af. Dat niet iedereen hier evenveel zin in heeft is begrijpelijk. Het is dan ook lang niet altijd gemakkelijk om nieuwe, enthousiaste kandidaten te vinden.
Madelon Leeuwis, fractievoorzitter van de D66-fractie Zevenhuizen (ZH), bevestigt dit. "In Zevenhuizen vormen wij op dit moment samen met de Partij van de Arbeid een fractie. Het is voor ons moeilijk om nieuwe mensen te vinden die bereid zijn op een verkiesbare plaats te gaan staan."
Paul Sanders verhuisde kort geleden naar Zevenhuizen en wilde wel graag actief worden in de afdeling. Hij was bereid op een verkiesbare plaats te gaan staan. Hij zegt over zijn beweegredenen: "Ik ben vroeger een aantal jaren actief geweest bij de Jonge Democraten, en ik heb meegelopen met het afdelingsbestuur in Arnhem. Ik denk dat ik met mijn politieke ervaring wel wat kan betekenen. Het leuke aan gemeentepolitiek is dat het over het algemeen om tastbare zaken gaat, zaken die eigenlijk heel dicht bij de burger staan. Voor Zevenhuizen denk ik dan bijvoorbeeld aan milieuzaken, Zevenhuizen is namelijk een Groene-Hart-gemeente. Ik wil me hier, ook in de campagne, sterk voor gaan maken!"

Witte Vlekken

Het wordt nog moeilijker om nieuwe kandidaten te vinden als D66 voor het eerst aan de verkiezingen mee gaat doen. In Drenthe, waar woensdag 25 november jl. gemeenteraadsverkiezingen hebben plaatsgevonden, weten ze er alles van. In het kader van de gemeentelijke herindeling zijn hier een groot aantal gemeenten samengevoegd. De nieuwe gemeente Aa en Hunze bijvoorbeeld, is samengesteld uit vier gemeenten. In geen van deze vier gemeenten was een D66-afdeling actief. Een aantal leden heeft daarom in december besloten een nieuwe afdeling op te richten en mee te gaan doen aan de verkiezingen. William Oosterwijk, campagnecoördinator, vertelt over de totstandkoming van hun kandidatenlijst: "Zo'n nieuwe afdeling oprichten kost onvoorstelbaar veel werk. Wij waren een witte-vlekken-gebied, en moesten dus helemaal bij het begin beginnen. We zijn begonnen met het schrijven van een verkiezingsprogramma. Tijdens dit proces zijn we langzaam gaan nadenken over geschikte kandidaten. We hebben heel wat afgepraat en gedacht. Kandidaten moeten minstens een jaar lid zijn voordat ze zich mogen kandideren, wat in een nieuwe afdeling natuurlijk vaak een probleem is. Als je meedoet dan moet je het ook goed doen, was ons uitgangspunt. De toenmalige secretaris van de afdeling, Kors van Bladeren, besloot zich te kandideren. Zijn presentatie was zo briljant, dat hij met overgrote meerderheid tot lijsttrekker is gekozen."
De nieuwe afdeling Aa en Hunze heeft enorm veel tijd in de campagne gestoken. En dat is beloond, D66 is met één zetel in de nieuwe Raad gekomen: een knappe prestatie voor een witte-vlekken-gemeente! ◆

Nummer 1 op de lijst

Anja Overhoff is bij de interne verkiezingen in Den Haag op nummer 1 van de lijst terechtgekomen. Zij vertelt over haar stad en wat ze wil veranderen en verbeteren. "Ik ben apetrots op Den Haag. Er wordt veel gekankerd op die stad. Maar het is een fantastische stad met een prachtig strand, barstensveel cultuur en heel veel aardige en betrokken mensen. In de komende campagne gaat het om die mensen. Werk, onderwijs en een goeie leefomgeving. Wij hebben er voor gekozen het tegengaan van de tweedeling in Den Haag hoog op de politieke agenda te zetten. Dat kan op veel manieren. Natuurlijk kiezen wij voor werk. Maar dan werk voor mensen met een lage opleiding, want dat is er veel te weinig. Je kunt ook wat aan de tweedeling doen door sport en sportverenigingen als bindmiddel van de samenleving te gebruiken."

Leefbaarheid: Anja zucht bij het woord alleen al. "Dat betekent dat wij bij de burgers het besef bijbrengen dat het bierblikje of de geleegde auto-asbak op straat daar niet door de gemeente zijn neergelegd. Dat wil ik mijn stadsgenoten graag nog minstens vier jaar vertellen. Wij pakken dat in Den Haag positief aan door bv. een project als de Gulden Klinker. Dat is een beloning voor mensen die hun best doen om hun omgeving schoon en leefbaar te houden."

Ado Den Haag- FC Den Bosch 1-3: "Tijdens deze wedstrijd een aantal weken geleden gooiden gozertjes van 13 jaar met stenen, waarbij ze werden aangemoedigd door mannen van boven de 25 jaar. Er werden er negen gearresteerd, maar na korte tijd werden ze weer naar huis gestuurd. Wat gebeurt er met die jonge jongens als zij weer thuis komen en pas na drie maanden een bekeuring krijgen? Het probleem is dat deze jongens niet kunnen omgaan met teleurstelling, verliezen, agressie. Hun ouders hebben dit niet meer in de hand. Als volksvertegenwoordiger is het dan aan mij dit te signaleren en daar oplossingen voor aan te dragen. Vooral D66 voelt zich daar verantwoordelijk voor omdat wij de verantwoordelijkheid bij het individu zelf neerleggen. Die gozertjes van dertien moeten hierbij dus geholpen worden. Het gaat dan om de oplossing, het pragmatisme van D66. Daarom hoor ik bij die club."

Campagne met Els: Anja Overhoff kijkt vol vertrouwen uit naar de komende campagne met Els Borst als lijsttrekker. Haar twee dochters waren daar minder van overtuigd. "Toen Els Borst gekozen werd als lijsttrekker heb ik haar moeten verdedigen. 'Wat moeten wij nu met zo'n Oma', zeiden ze. Uiteindelijk waren ze om, en ging heel huize Overhoff voor Els. Maar met het voorstel om pas met je achttiende de kroeg in te mogen, kregen zij weer gelijk. Zie je wel, Oma Borst snapt er dus niets van. Je snapt wel dat ik juichend van het laatste landelijke congres terugkwam. Gelukkig heeft de partij een zodanig zelf regulerend vermogen dat het altijd wel goed komt. Ik zie die verkiezingen met vertrouwen tegemoet."

Erik Visser:

kamerlid voor d'66 van 1967 tot 1972

Erik Visser, die op 27 oktober jl. is overleden, heeft in de beginjaren van D'66 een belangrijke rol gespeeld.

Eerst als mede-oprichter en bestuurslid en vervolgens als kamerlid.

Hij was in de begintijd bij alle belangrijke bijeenkomsten van partij en fractie betrokken.

Door Peter Rene Baehr

Zolang als ik Erik Visser heb gekend, 52 jaar, bespraken wij de politiek. Onze gesprekken gingen heel veel over de ontwikkelingen in de internationale politiek, maar ook en in belangrijke mate over de nationale politiek. Wij vonden het beiden toen, in de jaren vijftig en zestig, moeilijk te kiezen tussen de Partij van de Arbeid, die wij te bedillerig, en de VVD, die wij te conservatief vonden. Heroprichting van de vooroorlogse Vrijzinnig Democratische Bond, de linksliberalen die na de oorlog waren opgegaan in de PvdA, achtten wij geboden. Het was voor ons aanvankelijk een beetje "Spielerei", maar toch ook wel weer zo serieus dat wij op een gegeven moment een echt partijprogramma op schrift zetten, met punten die ergens tussen die van de PvdA en de VVD in lagen.

Foto: het Parool - Bert Sprenkeling

"... kritisch constructief ..."

Echt serieus werd het pas, toen Hans Gruyters door Toxopeus uit de VVD werd gezet, onder andere omdat hij zich kritisch had uitgelaten over het huwelijk van Beatrix in Amsterdam. Erik en ik kenden Gruyters, die journalist bij het Algemeen Handelsblad was en die naam had gemaakt als actief lid van de Amsterdamse gemeenteraad. Wij belden hem op en voerden een gesprek met hem in het Amsterdamse journalistencafé Scheltema. Dit en andere door Gruyters gevoerde gesprekken resulteerden in de befaamde bijeenkomst in Krasnapolsky op 30 april 1966, waar wij ook kennismaakten met Hans van Mierlo.

Erik Visser was penningmeester in het eerste bestuur en behoorde tot de 7 leden tellende fractie die in 1967 de Tweede Kamer betrad. Als lid van de Tweede Kamer onderscheidde hij zich door zijn bijdragen aan de debatten over de buitenlandse politiek met minister Luns van Buitenlandse Zaken. Hij stond kritisch tegenover de Nederlandse opstelling ten aanzien van het Amerikaanse optreden in Vietnam en was – in overeenstemming met ons partijstandpunt – onder andere voorstander van erkenning van de DDR. "Kritisch constructief", zo kan het optreden van het kamerlid Visser op het gebied van de buitenlandse politiek worden gekenschetst. Ook was hij woordvoerder op het terrein van het kunst- en mediabeleid. Samen met het PvdA-kamerlid Joop Voogd zette hij zich in voor afschaffing van de filmkeuring.

Tijdens zijn fractielidmaatschap was Erik Visser, samen met onder anderen Wim Kok en Ed van Thijn, betrokken bij een poging te komen tot een schaduwkabinet van Partij van de Arbeid, D'66 en PPR, dat onder leiding zou moeten staan van de vakbondsleider André Kloos. Aan deze activiteiten werd echter door Joop den Uyl resoluut een einde gemaakt. Als er al een schaduwkabinet moest komen, zou dat onder zijn leiding zijn en geen ander.

In de loop van de jaren ontstond er een zekere politieke verwijdering ten opzichte van Hans van Mierlo, die zich sterk begon te maken voor een nauwere samenwerking met de Partij van de Arbeid. Erik Visser behoorde met Anneke Goudsmit tot een groep binnen de fractie die daar sceptisch, zo niet afwijzend tegenover stond.

De verkiezingsnederlaag van 1972 betekende nog niet helemaal het einde aan de actieve deelneming van Erik Visser aan de Nederlandse politiek. Hij maakte deel uit van de zogeheten "Des Indes groep", een aantal leden van PvdA, VVD en D'66 die zich periodiek beraadden over de mogelijkheid van een politieke samenwerking – een activiteit die als voorloper van de latere Paarse Coalitie kan worden beschouwd. Een kortstondig lidmaatschap van de VVD werd echter geen succes.

Voor mij was Erik een nauwe persoonlijke vriend. Wij schaakten (onze laatste tweekamp had hij heel toepasselijk "Ontluikend Paars" gedoopt), aten regelmatig samen in Amsterdamse restaurants en spraken over velerlei onderwerpen: kunst, economie, sport en natuurlijk ook de politiek. Hij was intelligent, geestig, oorspronkelijk, kritisch, attent, een goed causeur en wij deelden grosso modo elkaars politieke opvattingen. Hij volgde de politieke ontwikkelingen met grote belangstelling. Tot op het laatst. ◆

Peter René Baehr (62) is politicoloog en medeoprichter van D'66. Hij was in de beginjaren o.a. actief als voorzitter van de werkgroep buitenland en fungeerde als voorzitter van een aantal partijcongressen. Hij werkt thans als hoogleraar rechten van de mens en als directeur van het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten van de Universiteit Utrecht.

1997 in beeld

Jaaroverzicht

"Het was me het jaartje wel": een verzuchting die voor 1997 zeker niet misplaatst is. Er was van alles aan de hand, zowel binnen als buiten de partij. Wat u hieronder ziet, is het topje van de ijsberg.

De presentatie aan de pers van het concept-verkiezingsprogramma: milieu of economie? (september)

Foto: Roel Rozenburg, Hollandse Hoogte

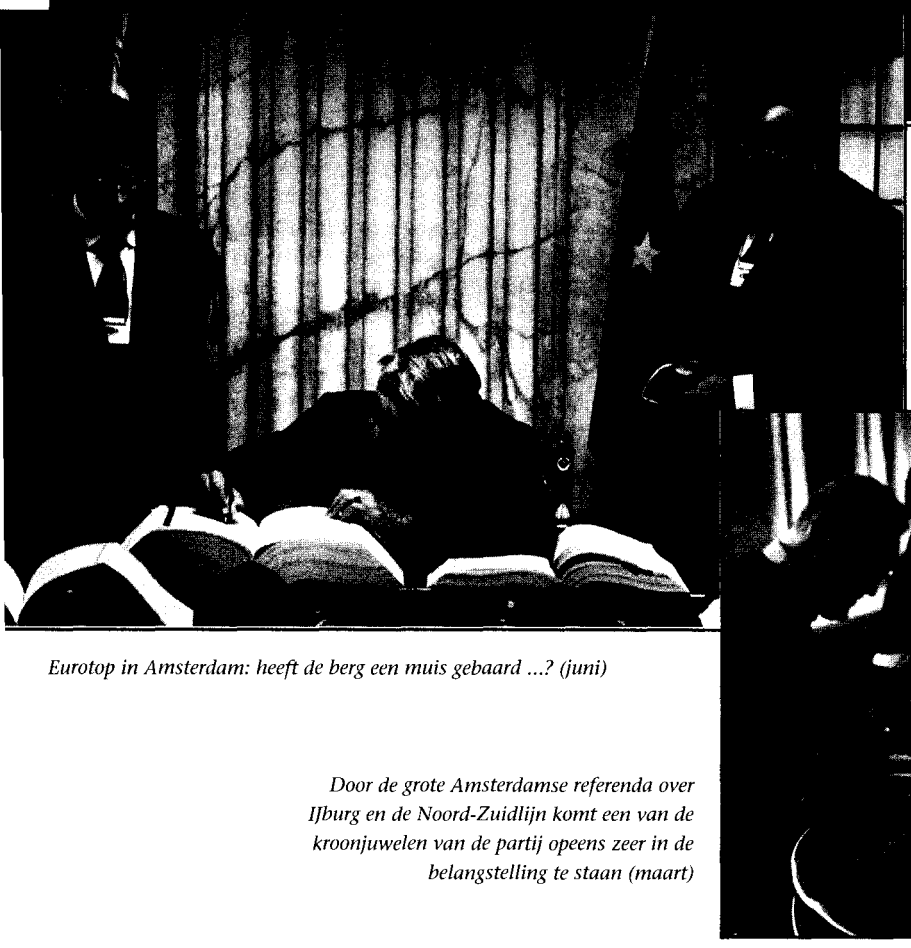

Eurotop in Amsterdam: heeft de berg een muis gebaard ...? (juni)

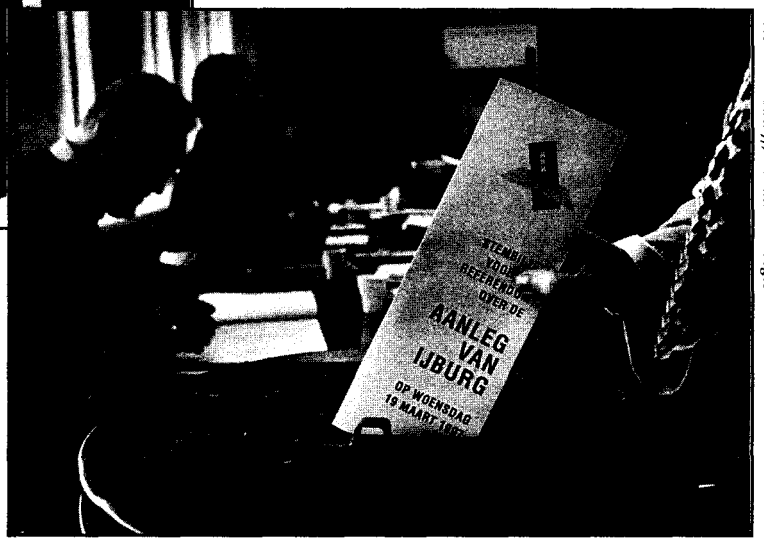

Door de grote Amsterdamse referenda over IJburg en de Noord-Zuidlijn komt een van de kroonjuwelen van de partij opeens zeer in de belangstelling te staan (maart)

Dalende ciminaliteitscijfers, minder heenzendingen. Sorgdrager wil graag nog een keer minister worden (oktober)

e initiatiefwet van Van Boxtel om de iekenfondswet te herzien, wordt goed ntvangen door de coalitiepartners (okber)

Flexibility en employability, twee dit jaar in zwang geraakte woorden: we kunnen en we willen overal (werken)?

"Het is een meisje en we noemen haar Els": met deze woorden kondigt Hans van Mierlo de nieuwe kandidaat-lijsttrekker aan (juni)

Wolffensperger wordt voorzitter van de NOS, De Graaf wordt de nieuwe fractievoorzitter (december)

Foto: Koos Groenewold, APA-foto

Foto: Koos Groenewold, APA-foto

De varkenspest beïnvloedt het leven van alledag. Popgroep Normaal treedt op in 'besmet gebied' (juli)

Wet en recht

door Jan Glastra van Loon

"Het recht heeft zijn loop genomen", zei Bolkestein na de beslissing van de Tweede Kamer over de toelating van zogenaamde witte illegalen in ons land. Dat was een ferme uitspraak. Bij die uitspraak kan echter een dik vraagteken worden gezet.

Tussen wetten en het recht bestaat een belangrijk verschil. De Kamer heeft een wettelijke regel gehandhaafd. Zij had ook, zoals werd bepleit door D66 en PvdA, kunnen besluiten die regel te veranderen. De vraag waar het om ging was, op welke manier het recht het meest werd gediend: door een wet te veranderen of door hem onveranderd te handhaven.

Het debat over die kwestie werd vertroebeld, doordat tegelijkertijd een motie aan de orde was van GPV, RPF en SGP waarin een uitzondering op de regel voor één concreet geval (de familie Gümüs) werd voorgesteld. Wie een *uitzondering* op een regel bepleit voor een individueel geval, vindt dat de regel voor andere gevallen juist is. Wie een *wijziging van een wet* bepleit, vindt dat de daarin vastgestelde regel niet alleen in één maar in een reeks van gevallen verkeerd uitpakt. En dat zij daarom moet worden veranderd. Tussen het een en het ander bestaat een zo groot en zo fundamenteel verschil, dat de voorstanders van het ene voorstel niet ook het andere kunnen steunen. Speculaties over zulke ondersteuning in de pers gaven geen blijk van begrip voor dit principiële verschil in standpunt. Zelfs is gesuggereerd, dat in beide voorstellen hetzelfde werd nagestreefd (nl. toelating van de familie Gümüs) en zij alleen van elkaar verschilden door de manier waarop zij dat deden. Zo wordt ons inzicht in het functioneren van ons recht niet echt verdiept en verhelderd. Het recht verdient beter.

Het recht is niet een star geheel van wetten. Het is integendeel voortdurend in ontwikkeling. En het bestaat behalve uit wetten ook uit gewoonterecht en rechtspraak en uitleg (van die wetten, dat gewoonterecht en de rechtspraak). Wetten leggen niet alleen maar uitdrukkelijk bepaalde regels vast, zij zijn ook het krachtigste middel waarover wij beschikken om op een geordende manier veranderingen in het positieve recht aan te brengen.

Als de Tweede Kamer zou hebben besloten tot een wijziging van de bestaande regeling ten aanzien van "witte illegalen", zou dus op even goede gronden gezegd kunnen zijn, dat het recht zijn loop had genomen als nadat de beslissing was gevallen dat niet te doen. Het zou een *andere* loop zijn geweest. Een waaraan de fracties van PvdA en D66 de voorkeur zouden hebben gegeven. Zo gaat dat in een democratische rechtsstaat. Het getuigt niet van respect voor het recht en voor de democratie voor de onveranderde handhaving van een wet "de loop van het recht" op te eisen.

Financiële verantwoording concept-verkiezingsprogramma

D66 heeft op donderdag 27 november de financiële onderbouwing van het concept-verkiezingsprogramma gepresenteerd. De voorzitter van de Programmacommissie, Michiel Scheffer, overhandigde het eerste exemplaar tijdens een persconferentie aan kandidaat-lijsttrekker Els Borst.

D66 wil in de komende kabinetsperiode 10,6 miljard gulden bezuinigen en houdt daarmee het midden tussen de PvdA (8 miljard) en de VVD (12,6 miljard). D66 streeft naar een lastenverlichting van 6 miljard (PvdA 5,3 mld, VVD 7,5 mld) en voor de vermindering van het financieringstekort wordt 5,5 miljard uitgetrokken.Op defensie wordt 1 miljard bezuinigd en op de arbeidsvoorwaarden van ambtenaren (ziektekosten, wachtgeldregelingen) 1,8 miljard. Voor de versterking van economie en milieu reserveert D66 1,7 miljard gulden en eenzelfde bedrag wordt geïnvesteerd in onderwijs.

In memoriam

Arnold Martini

1922-1997

November jl. is Arnold Martini overleden: D66-lid van het eerste uur, raadslid in Amsterdam, lid van de eerste Kamer en burgemeester van Landsmeer. De eerste D66-raadsfractie in Amsterdam die hij als fractievoorzitter aanvoerde, boog zich over in die tijd spannende onderwerpen als metro's, geld en de wijze van politiek bedrijven. In 1974 – peiling nul zetels, slaagde Martini erin om D66 in de gemeenteraad te houden, vooral dankzij zijn persoon. Ook in de eerste Kamer, waarvan hij het lidmaatschap combineerde met zijn raadlidmaatschap, verwierf hij met zijn praktische aanpak ewn onbevangen optreden in korte tijd veel gezag. Vanuit deze ervaring werd hij uiteindelijk burgemeester van Landsmeer, een gemeente waar veel werk te doen was en waar hij uiteindelijk ook veel gedaan heeft.

De stelling waarop u kon reageren, luidde:

"Risicovol gedrag is voor eigen rekening"

Suggestieve taal

"Risicovol gedrag is voor eigen rekening" - zonder omschrijving van het woord "risicovol" is zoiets vanzelfsprekend. Ondernemerschap bestaat uit het nemen van risico's, en zowel het faillissement als het millionairschap komen terecht bij hem die het risico nam. Het resultaat van het schrijven van boeken komt bij het oud papier of op de lijst van bestsellers, in beide gevallen met de naam van de auteur op het omslag. Het oprichten van D'66 hield het risico van politieke afgang in.
De tussenvoeging "zoals roken, slecht eten en overmatig alcoholgebruik", is echter een geniepige debatteertruc. Ten eerste suggereert opeenvolging van negatieve termen (slecht, overmatig) dat risico's altijd slecht zijn. Daaraan wordt gekoppeld dat gebruik van genotmiddelen slecht is, want alleen dergelijke voorbeelden worden gegeven. Ten slotte wordt "voor eigen rekening" opeens beladen met een verborgen suggestie: als iemand een hartinfarct krijgt, en hij rookt en hij drinkt, dan hoeft de ziekteverzekering niet uit te betalen. Het feit dat hij, bijvoorbeeld, in het onderwijs door Ritzen's politiek wordt opgeknapt met een ondankbare zware taak, die alleen overleefbaar is door 's avonds te ontstressen met een biertje, wordt in deze kreet niet meegeteld. De spreker bedoelde niet te zeggen "risicovol gedrag, zoals werken in het onderwijs, is voor eigen rekening".
Het gebruik van dergelijke discriminerende kretologie, die alle graden van toepassing over een kam scheert, behoort D'66 onwaardig te zijn. Alleen in de vorm "Overmatig risicovol gedrag ..." is zo'n uitspraak bespreekbaar, en dan moet men het niet alleen beperken tot genotmiddelen; ook 200 km/uur op de weg valt daaronder. Een goede D'66-discussie hoort te gaan over de grenzen tussen aanvaardbaar en overmatig. Laat de geniepige suggestieve kreten over aan anderen, en herken ze als zodanig.

J. Wieringa, De Bilt

De vervuiler betaalt

Bovenstaande regel geldt op milieugebied (een geliefd onderwerp bij D66), en overeenkomstig kunnen en moeten wij redeneren over gezondheid. Wie zijn eigen lichaam willens en wetens vervuilt, betaalt daarvoor. De procentuele toename van het risico op bijvoorbeeld kanker is in de medische wetenschap vrij exact te bepalen. Naar rato van dat percentage is de geneeskundige behandeling voor eigen rekening.

Frans Cobben, Bergen op Zoom

Accijns

[ingekort door de redactie] Zorg bij wet zo snel mogelijk voor de niet-rokers en de weinig-/niet-drinkers, thuis en op het werk, en haal alle accijns van die genot middelen af. Laat de gebruiker alle kosten [van medische hulp] betalen; de arts kan de ziekteoorzaak bepalen. Laat bijvoorbeeld een handtekening zetten na de eerste waarschuwing van de arts of een opname, dat vanaf nu het risicovol gedrag stopt. We zijn dan een hoop discussie kwijt over inkomsten van de staat, roken moet mogen enz.
Zonder accijns, maar met toerekening van alle kosten naar de gebruiker, kom je denk ik eindelijk uit de welles-nietes-discussie. We zijn toch geen nitwitten die alles van bovenaf opgelegd moeten krijgen. Het lijkt mij de moeite waard om het uit te proberen.

Henk Deinum, Delfzijl

Dit was (voorlopig) de laatste voorzet. Daarvoor in de plaats komt de rubriek 'Een week met ...', waarvan u in dit nummer al een voorproefje hebt gehad.

Partijagenda

10 jan	Kandidatenpresentatie Tweede Kamer, in Eindhoven. Aristozalen, Vestdijk 16a; vanaf 10.00 uur. Voor meer informatie: Liesbeth van Dinther 070 - 3903860 of 06 - 53615351; Gerk Oberman 076 - 5602294
	Speech en presentatie (OC) in Den Haag
	Leren debatteren (OC) in Amsterdam
	D66 en de praktijk van de gemeenteraad (OC) in Utrecht
17 jan	Kandidatenpresentatie Tweede Kamer, in Zwolle. Nieuwe Buitensociteit, Stationsplein 1; vanaf 10.00 uur. Voor meer informatie: Liesbeth van Dinther 070 - 3903860 of 06 - 53615351; Gerk Oberman 076 - 5602294
	Conflicthantering (OC) in Eindhoven
	D66 en de praktijk van de gemeenteraad (OC) in Utrecht
23/24 jan	Handelen in onderhandelen (OC) in Doorn
24 jan	Omgaan met de media (OC) in Utrecht
14/15 feb	Congres Nieuwe Stijl; Congrescentrum Leeuwenhorst, Noordwijkerhout
21 feb	Speech en presentatie (OC) in Groningen

OC = Opleidingscentrum
SWB = Stichting Wetenschappelijk Bureau

Bel voor meer informatie: 070 - 3566066

Uitslag gemeenteverkiezingen Elst *19 november 1997*

Zetelverdeling

D66:	6, incl. 1 restzetel
CDA:	3, incl. 1 restzetel
PvdA:	3, incl. 1 restzetel
VVD:	2
Burgerbelangen:	1
Dorpslijst Elst:	2
Totaal	17 raadszetels

Aantal stemgerechtigden:	12.698
Aantal geldig uitgebrachte stemmen:	5579
Opkomstpercentage:	44 %
Kiesdeler:	328.5

Deze vervroegde verkiezingen zijn uitgeschreven in verband met de overdracht van Lent aan Nijmegen d.d. 1-1-1998. De nieuwe gemeenteraad wordt op 2-1-1998 geïnstalleerd.

column

Macht

Wie is er aan de macht in Nederland? Een door de overheid ingestelde commissie, bestaande uit een aantal Commissarissen van de Koningin, kwam onlangs tot de conclusie dat in ieder geval de overheid z'n macht aan het verliezen is. Steeds vaker, aldus de commissie, worden besluiten van de overheid teruggedraaid of gecorrigeerd door beslissingen van rechters naar aanleiding van door burgers aangespannen procedures.

Het klinkt nogal verongelijkt: de zwartrokken op preekstoel en altaar hebben hun greep op de samenleving nog maar net verloren, of de volgende groep zwartrokken lijkt de macht te hebben gegrepen.
Het klinkt ook niet erg geloofwaardig. De macht van de overheid is aanzienlijk en neemt ook nog steeds toe. Bijna de helft van wat de Nederlandse bedrijven en particulieren verdienen (49,9 % in 1996 om precies te zijn) moet in de vorm van belastingen aan de overheid worden afgedragen. De overheid bepaalt vervolgens waar dat geld aan wordt uitgegeven. En wie daarvan het meest mag profiteren.
Bovendien oefent de overheid ook nog een sterke invloed uit op de besteding van de rest van het geld door het opleggen van allerlei regels en verplichtingen, zoals de hoogte van de lonen en tarieven.
Maar niet alleen financieel is de macht van de overheid groot: bestuurders beschikken over vele duizenden ambtenaren die hen ondersteunen bij het voorbereiden van beslissingen en het afwegen van alternatieven.

De invloed van de rechters is daarbij vergeleken minimaal. Slechts een zeer klein deel van de overheidsbesluiten wordt door rechters getoetst aan wetten. Bovendien zijn die wetten door regering en parlement vastgesteld en als ze niet voldoen moeten ze worden aangepast. Niets weerhoudt een regering om steeds nieuwe wetten te maken of bestaande wetten aan te passen. En, anders dan in veel andere Westerse landen, is het in Nederland niet mogelijk om een wet te laten toetsen aan de grondwet. Als dat laatste wel zou zijn toegestaan heeft de rechter pas echt invloed, zoals bijvoorbeeld in de Verenigde Staten het geval is.

Gezeur dus van de commissie? Ja. De commissie had zich beter kunnen verdiepen in de redenen waarom burgers en bedrijven procedures aanspannen. De suggestie die nu wordt gewekt is dat burgers zeuren. Terwijl misschien het besluitvormingsproces bij de overheid wat sleets is geworden en verbeterd moet worden - iets waar D66 al 31 jaar op wijst. ◆

Fred Herrebout

D66 spreekt mij aan!

☐ Noteer mij als lid en stuur mij een welkomstpakket
☐ Stuur mij vrijblijvend een informatiepakket

Naam _____ **man/vrouw**

Adres _____

Postcode/plaats _____

Telefoon _____

D66 DEMOCRATEN

Opsturen naar:
Landelijk Secretariaat D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

een voorzitter

Slachtoffers?

Ik kijk tevreden terug op mijn werk als voorzitter van de stemadviescommissie. Er is uitstekend samengewerkt en we zijn eigenlijk heel eensgezind in een goede sfeer tot het stemadvies gekomen. Op een vrijdagmiddag in drie uur.
Om u een idee te geven van hoe wij te werk zijn gegaan, schets ik hieronder de samenstelling van de commissie en de 'procedure'.

Het stemadvies voor de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 1998 is samengesteld door een commissie die een goede dwarsdoorsnede van actieve D66'ers is. Deze twaalfkoppige afvaardiging bestaat uit drie oud-leden van de Tweede Kamer, een oud-lid van de Eerste Kamer, twee voormalige fractiemedewerkers, een lid van Gedeputeerde Staten, twee burgemeesters, een oud-directeur van het partijbureau, een vertegenwoordigster van vrouwen binnen D66, een vertegenwoordiger namens de allochtone leden en een vertegenwoordiger van de partijleden in meer algemene zin.
Het eigen oordeel van de commissie aan het einde van de procedure is bepalend geweest bij het toekennen van wel of geen plaats in het stemadvies. De werkwijze was als volgt: het werk is verdeeld over subgroepen die bestonden uit vier personen elk. De 93 kandidaten zijn over deze groepen verdeeld. Als voorzitter rouleerde ik tussen deze subgroepen. Met iedere kandidaat is een ten minste twintig minuten durend gesprek gevoerd aan de hand van een vragenlijst die voor iedereen gelijk was. Deze vragenlijst was de basis voor een score die aan iedere kandidaat is toegekend. Elke subgroep heeft daarna zijn bevindingen gerapporteerd aan de voltallige vergadering, die aan de hand van de eindscore bepaald heeft of een kandidaat wel of niet moest worden opgenomen in het stemadvies. Vanzelfsprekend bepaalde de eindscore ook in welke groep een kandidaat is opgenomen.

Inmiddels is er al uitvoerig gereageerd op het stemadvies. En hoewel het in het algemeen rustig is opgenomen, vallen de negatieve reacties het meest op. Er zijn nieuwe kandidaten teleurgesteld omdat ze niet zijn opgenomen, terwijl ze zelf overtuigd zijn van hun geschiktheid. En er zijn teleurgestelde zittende Kamerleden. Er zijn weinig positieve reacties naar buiten gekomen, maar dat viel te verwachten.
Natuurlijk zijn we ons terdege bewust geweest van de ondankbare taak die op ons rustte, maar ik geloof niet dat dat ons echt bedrukt heeft. Mij in ieder geval niet. Je weet van tevoren dat er 'slachtoffers' gaan vallen; niet iedereen kan op zijn plek terugkeren. Daar stel je je dus op in. Met het uitbrengen van een doorwrocht stemadvies neem je de verantwoordelijkheid de leden goed voor te lichten. En dat weegt ruimschoots op tegen de wetenschap dat je sommige mensen moet teleurstellen.

De stemadviescommissie heeft in haar ogen de meest geschikte kandidaten een plaats gegeven in haar advies. Dat is een proces van zorgvuldig afwegen geweest. Met het publiceren van het advies met motivatie hebben wij ons werk beëindigd. Dit is uiteraard geen eindoordeel. De uiteindelijke beslissing ligt bij de leden van D66. Zij stellen de definitieve lijst samen.
Ik hoop dat u in ruime mate van dit recht gebruik maakt. ◆

Maarten B. Engwirda, voorzitter van de stemadviescommissie voor de Tweede-Kamerverkiezingen 1998